Ayuntamiento de Madrid

C
12238

50

[illegible]

Ayuntamiento de Madrid

85003

10

2 1665

De D. Carlos Gaspar del Roxo

517

Ayuntamiento de Madrid

estapasado y Caval
oy 3. de Dre 1762

0485

Ayuntamiento de Madrid

C·IVLIVS CAESAR

SIVE HISTORIAE
IMPERATORVM CAESARVMQVE ROMANORVM
EX ANTIQVIS NVMISMATIBVS RESTITVTAE
LIBER PRIMVS

42332

ACCESSIT C·IVLII CAESARIS VITA
ET RES GESTAE

HVBERTO GOLTZ·HERBIPOLITA VENLONIANO
AVCTORE ET SCVLPTORE

BRVGIS FLANDRORVM

Ayuntamiento de Madrid

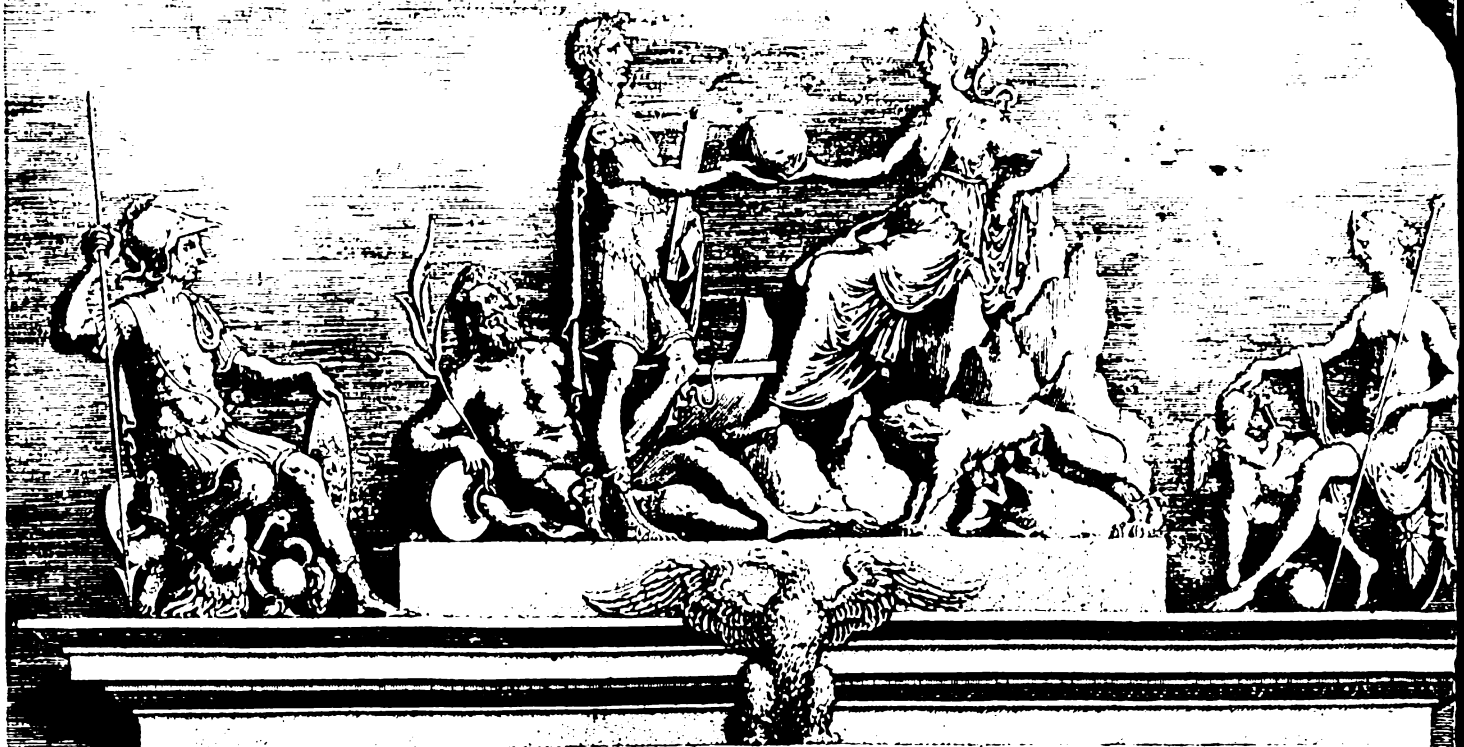

C·IVLIVS CAESAR

SIVE HISTORIAE
IMPERATORVM CAESARVMQVE ROMANORVM
EX ANTIQVIS NVMISMATIBVS RESTITVTAE
LIBER PRIMVS

42332

ACCESSIT C·IVLII CAESARIS VITA
ET RES GESTAE

HVBERTO GOLTZ·HERBIPOLITA VENLONIANO
AVCTORE ET SCVLPTORE

BRVGIS FLANDRORVM

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

SERIES EORVM QVÆ HOC LIBRO CONTINENTVR.

C. Iulij Cæſaris numiſmata.
Bruti,& Caſſij, aliorumque Cæſaris percuſſorum, & coniuratorum numiſmata.
M. AEmilij Lepidi numiſmata.
M. Antonij numiſmata.
C. Iulij Cæſaris vita & res geſtæ.
Compendiaria eorum quæ à cæde Iulij Cæſaris, vſque ad Triumuiratum geſta ſunt, narratio.
C. Iulij Cæſaris genealogia.
Faſtorum, magiſtratuum, & triumphorum Ro. pars, quæ ad tempora Iulij Cæſaris pertinet.
In aliquot eorundem Faſtorum locos animaduerſiones.
Notarum & litterarum ſingularium, aliorumque compendioſiùs ſcriptorum explicatio.
Dictionum Græcarum in numiſmatibus occurrentium interpretatio.
Tituli Cæſaris varij, qui pluribus in nummis diuiſim leguntur.
Partes numiſmatum auerſæ, ſuis quæque capitibus attributæ.
Index rerum memorabilium, & propriorum nominum, quæ in ipſis numiſmatibus ſpectantur.
Index eorum, quæ in reliquo opere memoratu & obſeruatione digna leguntur.
Epiſtola ad eos, quorum opera & ſtudio auctor ſe adiutum agnoſcit, cùm eorundem nomenclatura & catalogo.

Ayuntamiento de Madrid

GVILIELMI PANTINI MEDICI Brugenſis, frontiſpicij operis explicatio, ad HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM Antiquarium auctorem.

ROMA potens ſeptem ſubiectis collibus, Orbem
Donat potenti Iulio:
Cui flauus flauis Tyberis ſubterfluit vndis
Flauo ſuperbus alueo.
Stat lupa cis colles nutrix, trahit vbera fratre
Cum Romulo frater Remus.
Subter & his ales, Mauortia ſigna Quiritum,
Roſtro rapax, trux vnguibus:
Et tamen expanſis eadem mitiſſima pennis,
Solis ferox rebellibus.
Hinc pater armipotens, hinc cum genitrice Cupido,
Sortem augurantur Iulio.
Horrida bella, feras gentes, fera prælia, fauſta
Sed ominantur omnia.
Vrbs dabit imperium: virtutem Marsq́ue, Venusq́ue:
Fortuna contuebitur.
Sors, Iuli, & virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Perrumpe robur hoſticum.
Iulius it: terror quacûnque incedit, & acris
Aut obſecratio, aut fuga.
Germanas acies proſtratas cernis, & Anglas,
Actasq́ue prædas Gallicas.
Et proiecta iacet mœrens Hiſpania: ſolus
At Orbe regnat Iulius.
Iulius it, videt, ac vincit: ſolusq́ue triumphos
Adornat: & ouat vnicus.
Flent, plorant alij, quorum ora ſuperba recuſant
Lupata ferre Cæſaris.
Luget & Oceanus, fluuijq́ue dolore liqueſcunt,
Spoliati opibus ampliſſimis.
Sic quoque lugebunt non pauca numiſmata, HVBERTE,
Tua hæc vbi conſpexerint.
Hactenus in vulgus ſtudio, ingentiq́ue labore
Malè ſana quæ profugerint.
Scilicet hæc tua barbaries illa eſt, feritasq́ue
Culti, vt vocant, ſi Dis placet.
Inclyta Belgarum, ac Flandrorum vrbs inclyta BRVGAE,
GOLTZII labores quæ foues,
GOLTZII Romanæ ſumma quæ ſtemmata gentis
Solertia & ope promouet.

Promo-

Ayuntamiento de Madrid

Promouet & denſis tenebris illuſtria Regum,
Ac Imperatorum domi
Et foris acta: decus Romanis vnde petitum,
Vt Orbis exſtarent caput.
Quò dubitem, GOLTZII ſuperet laus, an'ne Quiritum,
Quam luce dònat mortuam.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΝΑΝΣΙΟΥ ΙΣΕΜΒΕΡΓΕΩΣ ΦΛΑΝΔΡΟΥ.

ΡΩΜΗ λαμπροτάτη πολίων κόσμοιο ἁπασῶν,
Καὶ βασίλισσα μόνη, κράτεος μεγάλοιο τυχοῦσα,
Θαυμαστῇ βλαβεροὺς ἀλκῇ δαμάσασα τυράννους,
Ενθα καθεζομένη ἐπὶ οὔρεος ἑπτακορύμβου,
Παυσαμένη καμάτου παύεσθαι βούλεται ἀρχῆς.
Εὖ δὲ καθεσαμένη τὰ ἑαυτῆς, ἀνέρα ζητεῖ
Οὗτινος εὐνοίῃ ἀρετῇ τε πεφραγμένη εἴη,
Μή τι φοβῇ ἐχθροὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἄνδρας ὁμοίους
Οἳ φιλέουσιν ἔριν τε κακὴν, πολέμους τε μάχας τε,
Καὶ κραδίηφιν ἑῇ αἰὲν κακὰ μηχανόωνται.
Ως δ' οὐχ ἱεμένη χρονιώτερον ἡγεμονεύειν,
Ασπασίως τε φιλῶς τε ἑὸν κράτος, ἡ μὲν ἑαυτῆς
Σκῆπτρον ὅλης ἀρχῆς βασίλειον δῖα προτείνει
Τῷ μεγάλῳ κείνῳ τῷ Ιουλίῳ εὐμενέοντι
Καίσαρι, ὡς ἠῷ πιστῷ χαρίεντί τε πολλά:
Ανδράσιν ὃς πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Αἰὲν ἅπαντ' ἔχοι ἂν βασιλείης ἔργα διοίκειν
Θαρσαλέως τε σοφῶς τε ἄτερ θορύβοιο κακοῖο,
Καὶ φοβεροῖς ἐχθροὺς ἐπιόντας ὅπλοισι δαμάζειν,
Τῷ τ' ἄρ τῆς πόλιος κοινῷ τὴν ὕβριν ἀμύνειν
Δυσμενέων ἀνδρῶν φρεσὶν ἐν κακὰ λυγρὰ νοούντων,
Τοῖς τ' ἄλλων σκήπτροις παρεχόντων πράγματα πολλά.
Ελλαβε τοῦτο πρόφρων ὁ Ιούλιος, ἐννοέων περ
Αὑτοῦ τοῖς ὤμοις ἐπὶ φορτία δεινὰ τίθεσθαι,
Καὶ φθόνον ἀλλοδαπῶν μερόπων τάχ' ἂν αὐτῷ ὀπηδεῖν.
Ηὕτε δὴ μήτηρ μέλεται ἁπαλοῖο γόνοιο,
Τὸν παίδων ἄλλων πάνυ ἔξοχα ἀμφαγαπάζει:
Ως Καῖσαρ Ρώμην ἀρήϊον ἶφι σαώζει
Δῖος ἀνὴρ, μὴ τήνδε κακῶν βλάψειε τις ἀνδρῶν.
Η παραδοῦσ' αὐτῷ πολυμερμέρου οἴακας ἀρχῆς,
Καί οἱ ὑπεσχομένη ἀντὶ σκληροῖο πόνοιο
Λαμπροτάτην φήμην παρὰ ἐσσομένοισι βροτοῖσι,
Εἰς ἀρετὴν προτρέπει κἂν αὐτομάτως προτρέχοντα,
Ιέμενόν τε τυχεῖν δόξης μάλα δηθὰ μενούσης,
Γνώριμον ἠδὲ βροτοῖς πᾶσ' ἔμμεναι ἀλλοδαποῖσι,
Τούς θ' ὑπὸ χερσὶν ἑαῖς ἀπιθέας κρατερῇσι δαμάσσαι:

Ayuntamiento de Madrid

Καὶ μάλα εὐχόμενον περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,
Πάντων τε κρατέειν μερόπων, πάντεσί τ' ἀνάσσειν
Ὅσσους ἠελίοιο ἐπαυγάζουσιν ὀπωπαί.
Ταῦτ' οὖν σκῆπτρα λαβὼν ὁ Ἰούλιος, ἤρχετο εὐθὺς
Ἤθεα παμπόλλου τοῦ πλήθεος φαῦλα διορθοῦν,
Συγκαλέσας φρονίμους συμμήστορας, ἠδὲ γεραιούς:
Ὧν ἐπικουρεόντων ταχέως εὖ ἥρμοσε πάντα.
Ἡ δὲ λύκαινα γέρον διδύμω θηλάζει ἀδελφὼ,
Ῥώμυλον ἠδὲ Ῥέμον, παρὰ Ῥώμῃ: ἣ ἐκ τόσσον ἦρε
Τὴν κεφαλὴν ἐνὶ ταῖς πόλισιν μέγα ἔξοχος ἄλλαις,
Ὅσσον ὁ ἠέλιος νικᾷ τοὺς ἀστέρας ἄλλους.
Παῖδε τὸ μὲν πρῶτον μάλα νηπίω, αὐτὰρ ἔπειτα
Καρτίστω πόλιος θείης ἐπαμύντορε ἄμφω:
Ἣ καὶ σφέων σπουδῇ πρώτιστον ἅπασα τέτυκτο.
Πὰρ δὲ τῇ ἄγχι ῥέει ποταμὸς πόλλ' ὕδατα φύων,
Κύματά τ' ἐκχεύων ἀφρώδεα, ἠδὲ θυέλλας,
Θύμβρις ἀφ' ὑψηλοῖο Ἀπεννίου ὀξὺς ἀΐσσων,
Θύμβρις ὁ σκηπτοῦχος, ποταμῶν βασιλεύτατος ἄλλων,
Θύμβρις ὁ αἰπὺ ῥέεθρον ἐπιπροϊεὶς ἅλαδ' ἴα,
Θύμβρις ὁ ὠκύπορος, ῥείων ὡς ὠκὺς ὀϊστὸς
Ἔπτατο ἐκ χειρῶν ἀνθρώπου τοξοβόλοιο.
Νηῦς δ' αὖ ποντοπόρος Κρόνον ἠμὲν ἀγήνορας ἄνδρας
Ἐνθάδε ἐλθέμεναι δηλοῖ σὺν νηυσὶν ἐΐσῃσιν,
Τῶν πολυευκτοτάτη Ῥώμην μάλ' ἀέξεν ἄφιξις
Παντοδαποῖς λαοῖς, δυνάμει τε κλυτῇ ὑπὲρ ἄλλων
Τῶν πολίων, δ' μήτειραν ὅλης γαίης τε ἁλός τε,
Τὴν πάντες λαοὶ, πᾶσαί τε σέβουσι γένεθλαι.
Τὼ δ' ἑκάτερθεν ὁρᾷς, Ἀφροδίτην ἠμὲν Ἄρηα,
Δαίμονέ εἰσ' αὐτῆς ἐπαμύντορε ἠδ' ἐπικούρω,
Τὴν ἔπι συμμαχικοῖς ἀεὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντε,
Μή τι κακὸν παρέχῃ αὐτῇ πολυπαίπαλος ἐχθρός.
Τοῖνδέ γε σωζόντοιν, χωρὶς λυπυροῖο φόβοιο
Ἵσταται, οὐδέ τις ἂν τολμήσαι βλαπτέμεν αὐτὴν,
Οὐδὲ κατ' ἄρ σεμνῆς βουλὴν δολόεσσαν ὑφαίνειν.
Εἰωθὼς δὲ φέρειν μεγάλου σημήϊα Ζηνὸς,
Ἐνθάδε Ῥωμαίοισι διοτρεφέεσσι πάρεστιν
Αἰετὸς ὑψιπέτης τανυσίπτερος, ἀγλαὰ νίκης
Σύμβολα βαστάζων μεγαθύμοις, ἠδὲ θριάμβου
Παμμεγέθεος, ζώειν τε ἄτερ στυγεροῖο κελεύων
Πένθεος, οὐδὲ τρέειν μερόπων τινὰ ἐλλοχοώντων,
Οὐδέ γε τολμῆεν τε μένος καὶ ἀγήνορα θυμόν.
Εἶτα κάτω ἐφορᾷς λαῶν φῦλ' ὅσσατε Καῖσαρ
Αἱμαλέοις νίκησεν ὅπλοις, κρατερῆφί τε χειρί.
Ἀχνύμενοι κεῖνται, καὶ σφέων φίλον ἦτορ ἔδοντες,
Οὕνεκα τοῦ βαρέος πολέμου κακὰ μυρί' ἔπασχον,
Ὃς πολλοῖς αὐτῶν πολυπενθέα θῆκεν ὄλεθρον:

Κελτοὶ

Ayuntamiento de Madrid

Κελτοὶ ἐπιστάμενοι πολυποίκιλον ἔργον Αρηος,
Ημὲν Βρεττανοὶ ναίοντες ἐπ' ἔσχατα γαίης,
Εσπερίων τε γονῇ, καίπερ μαχιμωτάτη οὖσα,
Καὶ ἕτεροι πολλοὶ, τῶν δὴ κράτος ἔπλετο πολλὸν,
Στήθεος ἐκ στοναχὰς, καὶ δάκρυα θερμὰ χέοντες
Οφθαλμοῖσιν ἑοῖς, ἀτυχέες παλάμῃ τε βίῃ τε,
Ηδὲ μαχεσσάμενοι Αρεώς σφισιν ἀχθομένοιο.
Ωκεανόν τε μέγαν πολλὴ πείθεσθαι ἀνάγκη
Ρωμαίων υἱοῖς μεγαθύμων ἀλκιμάχοισι.
Ως δὲ ἅπαξ εἰπεῖν, ὅσσον πάνδωρος ἄρουρα
Τίκτει, καὶ ποταμοὶ πολυβενθέες, ἠδὲ θάλασσα
Ατρύγετος, πείθει τῷ Ρωμαίων βασιλῆϊ
Ηγεμόνων ἄλλων φρονιμώτερα κοιρανέοντι.
   Ρωμαῖοι τοίνυν μὴ δήϊος ἐχθρὸς ἀφαιρῇ
Υμῖν τὸ σκῆπτρον μάλ' ὁρᾶτε, θεοὺς δὲ σέβεσθε
Τῶν διὰ νῦν μοῦνοι τῆς γαίης κοίρανοί ἐστε,
Ηδ' ὑμᾶς τιμᾷ παντοίων ἔθνεα λαῶν.
Δῆμοι δ' ὑμετέρῳ βασιλεῖ ὑπακούεθ' ἑκόντες,
Μηδέ ποτ' ἀντιμάχεσθ' ἢ μὲν λόγῳ, ἠὲ καὶ ἔργῳ.
Οὕτως ὑμείων ἀρχὴ διάπαντος ὑπάρξει
Ολβιος ἀρχομένοις τε καὶ ἀρχόντεσσιν ὁμοίως.

IN IDEM,

IACOBI CRVQVII MESSINII PROFESSORIS BRVGENSIS.

CONSONA mens Diuûm cælos moderatur & ignes
   AEthereos, elementaque mundi:
Arbitrio quorum terrena humanaque cuncta
   Stant, nunc interitura viciſſim.
Et nihil æternum, niſi quod virtute paratum,
   Fortuna comitante labores.
Sic tu Cæſar habe iuſſu patris altitonantis
   Imperium ſine fine ſuperbum:
Quo te Roma potens, Romanæ gloria gentis,
   En tanto veneratur honore.
Mars iubet eſſe ratum, probat hoc Cythereia, benigni
   Romulidum AEneadumq; parentes.
Hoc duri caſus meruêre, hoc fortia facta,
   Hoc labor, indefeſſaque vita.
Gallia mœſta gemit, falcatis curribus, eheu,
   Incumbens lacrymoſa fatiſcit.
Hoc germana dolet, deuicta quoque arma fatetur,
   Oceanus Tethysque Britanni.
Ponte gemit Rhenus, Rhodanus tua iuſſa capeſſit,
   Belga refert tibi Scalda triumphos.

Ayuntamiento de Madrid

Certatim tua geſta canunt Galli, Itali, Iberi,
Certatim tibi lauream adornant.
Quare agè, macte animi, tellus tibi cedit habenas,
Teque patremque Deumque ſalutat.
Te virtus, te LAVRVS amat, te GOLTZIVS vi[illegible]
Miratur, laudat, veneratur:
Ingenio, arte, manu, conteſtans poſteritati
Iulia corda, animosque perennes.

IN IDEM,

IOAN. CASIMBROTTI BRVGENSIS

ODE.

VT ſtetit excelſo ſpectans è vertice montis
Septem diſtincto collibus,
Roma potens, populi dominantis more ſiniſtro
Mores & crimen arguit.
Arguit inuicto genio, fuſoque dolore
Triſtis, luget rerum vices.
Quærit opem, & dubiæ quæ ſit via certa ſalutis,
Alto verſat conſilio.
Interea rupis rugoſo in margine prodit
Fortis bellator Iulius.
Euocat illuſtrem meritis, vt nobile captet
Orbisque Vrbisque imperium.
Accipit imperium, teſtatur numina Diuûm,
Fauſto vt cedat ſuffragio.
Mars pater, alma Venus, ſpondent, gnatusq; Cupido,
Felix vouent præſidium.
Cæſar abit, mox arma tonant, queis tendere in hoſtem
Conſuerat dextra vindice.
Fit via vi, rumpitque aditus, omnisque recedit
Longè fœmineus timor.
Dirum carpit iter, rarisque habitata colonis
Sulcata inuadit littora:
Heſperiamque omnem, & gentes diſcrimine vaſto, &
Toto diſtinctas ſpacio.
Cogere Romanum imperium, ſceptrumque vereri,
Faſcesque horrêre Cæſaris.
Et mare contremuit, cælumque ſolumque ſubactum
Victori cedunt Iulio.
Sic voti compos, peregrinæ incommoda terræ
Expertus, retro properat.
Dij patrij, quorum auſpicijs ſtat maxima Roma,
Victori applaudunt reduci.

Et pa-

Ayuntamiento de Madrid

Et patres, primique ducum, lectique Senatus,
Clarique in roſtris proceres,
Pontificis titulo, formidandisque thiaris,
Illuſtrem ſignant Cæſarem.
Commotæ extempló Parcæ, fallaxque rotatu
Fortuna, expers conſtantiæ,
Conſpicuum populo, ſuprema in ſede locatum,
Virtutem exoſæ, rapiunt.
Cui nocuêre nihil, viuit iam fama ſuperſtes,
Et ſortem, & mortem negligens.
Viuit, ait, viuit, lauro redimitus & auro,
LAVRINI & GOLTZI auxilio.
Viuit, & æternos æui venientis honores
Vobis defert auctoribus.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ
ΑΔΟΛΦΟΥ ΜΗΚΕΡΧΟΥ ΒΡΟΥΓΙΕΩΣ
ΥΜΝΟΣ.

Υμνει Μοῦσα πόλιν Ρώμην τὴν παμβασίλειαν,
Επτάλοφόν τε, τυραννοκτόνον τε, καὶ ὑψιμέδουσαν:
Η ἀρχῶν ἐκ μικροτάτων ὑπὲρ οὐρανὸν ἦρε
Τὴν κορυφὴν, χθονὸς εὐρείης κεφαλὴ κληθεῖσα.
Καὶ γὰρ ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης τὰ ὀλύμπια δώματα ναίων,
Αινείας ζάθεος, τὸν Δαρδανίῳ Αγχίσῃ
Χρυσείη κυθέρεια Διὸς θυγάτηρ κρονίωνος
Εν φιλότητι μιγεῖσα τέκεν Σιμόεντος ἐπ' ὄχθῃ,
Σὺν τοῖς πατρῴοισι θεοῖς μεγάλοισί τε, Τρῶας
Λείψανα τῶν Δαναῶν εἰσῆγε Λατινίδι γαίῃ
Νηυσὶν ἑῇς, κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Πολλὰ δ' ὄγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα, πολλὰ δὲ γαίῃ
Αιματόεντος ἐν ὑσμίνῃ κρατερῇ πολέμοιο.
Ενθα μετ' Ασκανίοιο ἑοῦ κεχαρισμένου υἱοῦ
(Τὸν μὲν ἐώθασ' Ιλον μητέρες Ιλίου ἐντὸς
Ιλιάδες καλέσαι, νῦν δ' ὄνομα αὐτῷ Ιοῦλος)
Τῇ Πριάμου γενεῇ βασιλείαν ἤρξατ' ἐγείρειν
Καινὴν, ἐν Λατίῳ ἐριβώλακι βωτιανείρῳ:
Ιφί θ' ὁμοῦ Τρώων τε ἀνάσσειν τῶν τε Λατίνων,
Μακρὴν σφιν πόλιν Αλβην οὔρεος ἐς πόδα τεύξας.
Ου δὴ Αινείαο βίη, κλυτοῦ ἠμὲν Ιούλου,
Καὶ παῖδες παίδων, καὶ οἳ μετόπισθε γένοντο,
Ηρξαντ' ἔθνεϊ τῷδε τριηκοσίους ἐνιαυτούς:
Ιλία ἕως βασίλισσ' ἱέρεια παῒς Νυμίτωρος,
Αρεϊ Ρώμυλον ἠδὲ Ρέμον διδυμάονε παῖδε

Εγκυος

Ἔγκυος οὖσα τέκεν. Τὼ δ' ἀρτιτόκω παράδελφος
Λυγρὸς Αμούλιος, οὕνεκ' ἔην μαλὰ χωόμενος κῆρ,
Θύμβριδος ἐς τὰ ῥέεθρα βρέφεε καταδῦν' ἐκέλευσεν.
Αλλ' Απεννίνοιο καθ' ὑψηλοῖο καρηνῶν
Βᾶσα λύκαιν ὀρεσίτροφος ἄμφω θρέψατο μαζοῖς,
Ἐσσομένω σώσασα δύω κοσμήτορε λαοῦ.
Τοῖν δ' ἀποβησαμένοιν εἰς ἀνέρε, τείχε' Αρηος
Ρώμυλος ἐξανέγειρεν, ἀπ' οὐνόματος σφετέροιο,
Η περ δὴ, ὡς φάσκουσί τινες, ῥώμην τε βίαντε
Τοὔνομα δούς. Τὰ δὲ Ζεὺς Κρονίδης, καὶ δαίμονες ἄλλοι,
Ἧς δὲ μάλιστα φίλησεν Αρης, καὶ κήδετο Κύπρις
Αἰδοίη, χρυσοστέφανος, καλὴ Αφροδίτη.
Ἓξ δὲ μόνοι βασιλῆες ἔσαν μετὰ Ρώμυλον, ἀλλὰ
Σύγκλητος δῆμός θ' ἅμα, πράγματα πάντα, καὶ ἄστυ
Εἰρήνῃ πολέμῳ τε διωκήκασ': ὑπάτοιν γὰρ
Τὴν ὑπάτην μεγαλοφροσύνην, ῥάβδους, πελέκεάς τε
Δῶκαν ἔχειν, κατ' ἔτος δὲ θέσαν τὼ ποιμένε λαοῦ.
Τῆς δὲ πολιτείας δημοκρατικῆς κρειούσης,
Ρωμυλιδῶν ἀρηιφίλων μέγα κοιρανεόντων
Νωλεμέως ἀπέραντον ἀεὶ κῦδός τ', ἀετός τε,
Καὶ νίκαι πεπότηντο διὰ κλυτὰ πείρατα γαίης,
Ηελίου Φαέθοντος ἀπ' ἀντολίης ἐπὶ δυσμάς.
Εν δ' ἄλλοις προγόνους Τρῶας κολάσαντες, ἔπερσαν
Αστεά τ' Αργείων, Αγαμεμνονίας τε Μυκήνας,
Πύρρον τ' Αιακίδην, κρατεροῦ γένος ὄντ' Αχιλῆος.
Ως δ' ἤδη γήρᾳ προβέβηκεν πότνια Ρώμη,
Εργα τε νῦν πολέμου πολυάϊκος κατέπαυσε,
Πολλῆς θ' ἡσυχίης ἔτυχεν, πολλῆς τε γαλήνης:
Ως φιλοτεκνοτάτη μήτηρ πατρῷα πάντα,
Βασιλικὸν μέγεθος, δύναμιν, σκῆπτρόν τε, καὶ ἀρχὴν
Καίσαρι δῶκεν ἔχειν τῷ Ιουλίῳ, ἠΰτε τέκνῳ:
Τρωὸς ὅτ' ἔην γένεσιν, πολλῶν τ' ἀντάξιος ἀνδρῶν,
Αμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.
Ὅς γε τὸν Ωκεανόν τε δάμασσε τὸν ἐννοσιγαῖον,
Ρῆνον τὸν ποταμὸν, Σκάλδιν, Τάμεσίν τε, καὶ ἄλλους:
Ουρεα Πυρηναῖά τε, καὶ βαθυάγκεας Αλπεις.
Ιπποmάχων πυκινὰς Βρετανῶν κλονέησε φάλαγγας,
Αρματα Κελτάων δρεπανοειδέα, φάσγαν' Ιβήρων,
Τὴν πόλιν ἀντιβίων στέψας πλείσταισι βοείαις.
Εντεῦθεν δ' Αυγουστος ἐμουνάρχησε, καὶ ἄλλοι
Καίσαρες οἱ μετὰ τόνδε, κακοῖσι μεμιγμένοι ἐσθλοί.
Οιον γὰρ μερόπων, τοῖον γένος ἐστὶν ἀνάκτων.
Οι δὲ ἐπεὶ Ρώμη ποτ' ἐπὶ ξυροῦ ἵστατο ἀκμῆς,
Αψ κακὸν ἦμαρ ἄμυνον μητέρι, τιμήσαντες
Δέσποιναν κόσμου. Τῇ καὶ ΜΑΡΚΟΣ πολυΐστωρ,
ΓΟΛΤΖΙΟΣ ἠδ' ἀνέθηκεν ὑπέρτατος εἰκόνα τήνδε.

IN IDEM,

IOAN. CASTELII CHELVI FLANDRI.

ASPICE, Roma caput, vaſtique potentia mundi,
Collibus hîc ſeptem corpore nixa ſedet.
Illa quidem grauida imperijs, rerumque potita,
Quà nitet Eous, Heſperiuſque dies.
Iam velut emerita, atque onere hoc ceſſura quieſcit,
Conſortemque ſui deligit imperij.
Iulius ergò ſacra præclarus origine Cæſar
Illius hîc aſtat cominus ante pedes,
Sacra triumphali redimitus tempora Lauro,
Romanique habitu cinctus ad arma Ducis,
Cui populi faſces iam tradit, & orbis habenas,
Et ſua committit ſceptra tenenda manu :
Noſtra capeſſe libens regna, inquit, &, iſtius idem
Terminus Imperij, terminus Orbis erit.
Hoc etenim duce te mihi longè auguſtius, atque
Auſpicijs ſurgent aurea ſæcla tuis.
Ergò agè, macte tua virtute, agè maxime Cæſar,
Aggredere hoc tanti numinis auſpicio.
Aggredere, ô, magnos inuicto corde labores
Imperij, & curas concipe mente graueis.
Sic te certa tua celebris præconia famæ,
AEternuſque, mihi crede, manebit honos:
Officijque ſui memor, & tibi grata rependet
Poſteritas meritis præmia digna tuis.
Poſtmodò Diuus enim toto applaudente Senatu
Cælitibus ſuperis annumerandus eris:
Idque olim Idalio cælum teſtabitur aſtro,
Supremo inſtabunt cùm tibi fata die.
Ecce etiam pueros nutrit hîc lupa raua gemellos,
Atque in quos patruus ſæuijt, illa fouet.
Hinc Remus, hinc manibus prægeſtit Romulus, altè
Lactantiſque feræ pendet ab vberibus.
Nunc Pueri, aſt olim magni primordia Regni,
Et quorum auſpicijs condita Roma fuit.
Haud procul inde caua Tiberinus valle recumbit,
Fultus arundifera membra ſupina manu.
Cuius, vt è pleno theſauros Copia cornu,
Diues inexhauſtas vrna perennat aquas.
At vicina ratis claſſem notat amne receptam
Parrhaſij iuuenis, falciferique ſenis.
Quorum euaſit adhuc tenuis Roma auctior olim,
Et gemina tellus hoſpita creuit ope.

Præ-

Ayuntamiento de Madrid

Prætercam prudens, extremo in margine quæ ſunt
  Hîc ſita cælicolûm numina bina Deûm?
Hinc Mars, inde Venus, veluti Vrbis vterque parentes,
  Et quorum ſemper numine tuta fuit:
Mars pater infeſtis præformidabilis armis,
  Ipſaque cum puero præpete nuda Venus,
Hanc procul obſeruant oculis, curaque fideli,
  Præſentique augent, atque tuentur ope.
Quæque etiam latè geminas Aquila explicat alas,
  Quæ ſolet arma Ioui, hîc Romula ſigna refert,
Inſignem veluti victrix ſuper alta triumphum
  Nubila depulſis hoſtibus vndique, agat.
Inde vides, bello Cæſar quos vicerit hoſtes,
  Quasque armis gentes fortibus exuerit.
Debellata ſedet, lachrymoſaque bella peroſa,
  Atque triumphato Gallia mœſta Duce.
Illa etiam Orbe procul ſemota Britannia noſtro
  Depreſſo capite hîc triſtia fata gemit.
Vtraque victa dolet, ſpolijsque exuta, ſuasque
  Ingemit, heu, duras ſub iuga miſſa vices.
Oceanumque patrem tergo hîc vehit horrida Piſtrix,
  Dum ſuſpenſus aquis ocia remus agit,
Et famulas ſubmittit aquas, Aquilæque miniſtras,
  Ac ſe Romano ſubijcit imperio.
Hîc Tagus aurifluus, Rhodanus, Rhenusque bicornes,
  Flexiuagoque piger tramite lapſus Arar,
Schaldaque magnanimis Belgarum nobilis oris,
  Atque parùm noto nomine turba minor,
Victricique Aquilæ, & Tuſci nunc Tybridis vndis
  Aſſurgunt, domitis & famulantur aquis.
Singula quæ veterum, Lector, tibi ſchemate prima
  Fronte libri graphicè picta tabella dedit.

EIVSDEM.

Actis biſſenis ter quinque ad ſæcula luſtris,
  Cumque ſecunda gelu nos grauis vrget hyems,
Prodibat GOLTZI Brugis opera, atque labore,
  LAVRINI ſtudio, ac ſumptibus, iſtud opus.

Ayuntamiento de Madrid

IN C. IVLIVM CAESAREM
ſtudio atq; opera M. Laurini Domini de Wateruliet
ab Huberto Goltzio Herbipolita
reſtitutum.

ARNOLDI MOTORII BLANKEBERGANI
Flandri D. Donatiani Brugis Canonici.

ARCTOIS olim terna trieteride in oris
 Auſpicijs Martis tutus vbique ſui,
Omnia præpetibus loca dum præteruolat alis,
 Accepit famam Iulius, atque dedit:
Nam Diuûm ad ſedes, ac magni templa tonantis
 Hinc ſibi ſtrauit iter, Cæſaribusque ſuis.
Hinc facilem vinci totus ſe præbuit Orbis,
 Tantum tunc inſtar Gallia victa fuit.
Fortibus & partum eſt nomen memorabile Gallis,
 Quòd tali ad tempus vel reſtitére viro.
Omnia ſors verſat: mutantur tempora rerum:
 Et vix ſtare valent maxima quæque diu.
Credere quis poſſet? conſumpta eſt morſibus æui,
 Totaque defecit cum duce Roma ſuo.
Iulius in tenebras, fama ſuper æthera notus,
 Abſceſſit: ſolùm nomen inane manet.
O faciles hoſtes, ò candida pectora. ſola
 Victorem illuſtrat Gallia victa ſuum.
Maieſtas redijt, veteres rediére triumphi:
 Notaque vix vlli reddita Roma tibi es.
Nunc omnes dominam credunt, rerumque potentem,
 Eoæ gentes, Heſperiæque ſimul.
Flandrica Laurus eat circum tua tempora Iuli,
 Atque triumphatæ munera gentis habe.
Laudetur Daphnis: Belgarum gloria Brugæ
 Laudentur, tantum quæ peperére decus.
Hoc Nympha Hydrorhoe dum ſe iactabit alumno
 Perpetuò felix Oceanitis erit.

ARNOLDI BARZII I.C. BRVGENSIS.

In Laurum Daphnem verſam cùm fleret Apollo,
 Hæc in prorupit carmina mœſtus amans:
Qua mihi nulla frui per fata ſuperſtite fas eſt,
 Hanc vel in obductam cortice depereo.
AEternùm te noſtra chelys cantabit, & arbor
 Viuentis ſpecie munia obibis, ait.

b Iure

Ayuntamiento de Madrid

Iure tuo Laurus monumenta perennia Regum,
Iure tuo Laurus quæque trophæa feres.
A te pendebunt Aquilæ, Mauortia ſigna,
A te pendebunt arma micante cono.
Te redimita gerens victricia tempora, Romam
Curribus auratis ingredietur ouans.
Delphica vt hæc credas oracula, præſtat id vnum
Eximium Daphnes poſteritatis opus.
Quod non oſtentat laceras, ſanieque fluentes,
Sanguine nec tinctas exhibet exuuias:
Sed rediuiua tibi Romani Cæſaris ora,
Spirantisque habitum reddit & effigiem.
AEtati veteris quæcunque numiſmata cenſus
Reſtituit, tantum quo ſtetit imperium.
Hoc in præſentem quaſi rem tu tramite ductus,
Te multis ſæclis iam ſupereſſe putes.
Quam nec olympiades multæ, nec luſtra pararent,
LAVRINI eſt opera tradita cognitio.
Tradita cognitio, qua quid ne illuſtrius eſſet,
Ingenij hubertas fecit HVBERTE tui.
Hæc coniuncta manus cum dexteritate politæ,
Tanta eſt, vt Belgis inuideat Latium.

IACOBI RAEVARDI I. C. BRVGENSIS. ad Cæſarem rediuiuum.

Viuere te video, verum eſt, nam viuida virtus
Te decus, & patriæ ſuſtinet eſſe patrem.
Sed (fateamur enim) cùm te tua Roma reliquit,
Viuus, & vt viuus, ſemi ita viuus eras.
Aſt ſimul vt vitam tibi GOLTZIVS arte perenni
Integram, veras vertit in effigies:
Cæſar iure modis ſupereſt tibi vita duobus,
Nomine viuis enim, viuis & effigie.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΡΟΥΜΑΙΟΥ ΒΡΟΥΓΓΕΩΣ.

Φέρτερος ἀθανάτων, ἔυσημος τ' ἀργυρότοξος
Εργον θαυμάζων ἔβλεπε ΓΟΛΖΕΙΟΝ.
Οψέ ποτε θαμβός καλλίςω γέγραφ' ὀλύμπω,
Νῦν παλιν ἴφθυμος Καῖσαρ ἐς ἄςρα ἀνεῖ.

IDEM LATINE.

Cælicolum Princeps acri ſpectabilis arcu
GOLTZIACVM admirans aſpiciebat opus.
Tandem perplexus ſtellato ſcripſit Olympo:
Nobilis en rurſum Iulius aſtra petit.

ADOL-

Ayuntamiento de Madrid

ADOLPHI MEKERCHI I.C. BRVGENSIS.

Aureus auratas voluit Pactolus arenas,
Argentum profert India, vt æra Cyprus:
Hubertas, HVBERTE, tua hæc huberrima, multò
Huberius certè fluminis huber habet:
Nam vehit argentum, vehit æs, aurum vehit alueo
Omne, quod AEneadum priſca moneta tulit.
Protegit hoc flumen Laurus viridante ſub vmbra,
Vndifluas Laurus conſita propter aquas.
Cui non vlla ſuos vis perturbabit honores,
Non Auſter virides auferet imbre comas:
Sed patulis fulgur ramis, ſed dira venena
Arcet, & à ripis noxia quæque fugat.
Naiades hoc, Satyri, Dryades, Pan, Phœbus, Athena,
Hoc Charites gaudent flumine, & Aonides.
Vos me, Pierides, quoque in hæc damnate metalla,
Has ſtudio vt venas huberiore colam.

GEORGII CASSANDRI.

Nulla per Auſonias quod præſtitit hactenus vrbes,
Hoc nunc, Roma, tibi Flandrica Bruga parat.
Digni perpetua redimiri tempora lauro,
LAVRINI per quos nobile ſurgit opus.
Nec minus HVBERTI doctiſſima dextra meretur,
AVREVS vt volitet docta per ora virûm.

MARTINI SMETII FLANDRI.

GOLTZIVS hæc plano ſculpſit Germanus in ære,
Quæ paulò antè agili pinxerat ipſe manu.
Prælum, operas, atque impenſas ſuffecit opimas
LAVRINVS, Brugæ gloria magna ſuæ.
Barbara quæ quondam fuit, en Germania nunc eſt
Nobilis ingenijs, artibus, atque viris.
Quæque olim incultis fuit horrida Flandria ſiluis,
Tales nunc fructus edere culta valet.
Ne tamen inuideas nobis, docte Itale, noſtras,
Quas nunc poſt alios fata dedêre vices.
Græcia prima artes coluit doctiſſima cunctas:
Quæ pòſt ceſſerunt, maxima Roma, tibi.
Tu deinde imperium noſtras dum mittis in oras,
Huc etiam dotes ferſque locasque tuas.
Linguam, inquam, moresque tuos, artesque politas,
Et cultus quicquid ſplendidioris habes.

Ayuntamiento de Madrid

Hæc vbi nos ſtudio tandem percepimus acri,
  Non nobis ſolis addidiciſſe ſat eſt:
Sed tua dona tibi ferimusque accepta, damusque
  In lucem, vt conſtet pluribus eſſe tua.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΛΑΓΚΙΟΥ ΒΡΟΥΓΙΕΩΣ.

Φοῖβος ἰδὼν ‘ΟΥΒΕ´ΡΤΕ σφέων ΛΑΥΡΙΓΝΕ´τε σπουδὴν,
  Φησὶ, τί λήψονται ἀντὶ πόνοιο βαροῦς;
Εἶπέ τις ἐκ χαρίτων, αὐτοῖς δώσωμεν ἄεθλον
  Ἄξιον, ἀχρεῖοι μὴ δοκέωσι φίλοι.
Ευφημοῦσι θεοὶ πάντες πᾶσαί τε θέαιναι,
  Ἀιδεῖσθαι τούτους ἀνέρας ὡς ἀγαθούς.
Ζητοῦσιν σπάνιον σπανίοις παραδοῦναι ἄεθλον
  Τοῖς ἑτάροις. πᾶς τις πάγκαλα δῶρα φέρει.
Οἱ μὲν τῇ αὐτῶν κεφαλῇ περικαλλέα μύρτον,
  Οἱ δ᾽ αὖ τὴν δάφνην, ἄγλαα δῶρα θεῶν.
Ὡς μὲν ἅπαξ εἰπεῖν, φέρεται κειμήλια μουσῶν
  Ἄξια, θυγατέρων αἰγιόχοιο Διός.
Ἰούλιος εἰσαχθεὶς Καῖσαρ διὰ φαίδιμα ἔργα
  Οὐρανὸν εἰς εὐρὺν, φοῖβε ἔειπε πάτερ,
Οὔπω τὶς δῶκεν τῶν ἔργων ἄξια καλῶν:
  Αὐτοῖς δὸς μᾶλλον τοὔνομα ἀθάνατον:
Ημιθέων κρατερῶν τ᾽ ἀνδρῶν ὅτι πράγματ᾽ ἔγραψαν,
  Ὧν κλέος ἠδὲ θεοῖς γνώριμον, ἠδὲ βροτοῖς.
Φοῖβος ἔφη σὺν πᾶσι θεοῖσι, δοθήσεται αὐτοῖς
  Αθάνατος ςέφανος, τ᾽ οὔνομα ἠδὲ θεοῦ.

ALEXANDRI COLONAEI I.C. BRVGENSIS.

GOLTZIVS arte, manu, digitisque ſequacibus vſus,
  Hoc tibi conſcripſit, candide Lector, opus.
Gallia miratur, ſtupet Itala terra, ſuorum
  Tot ſibi ſigna ducum, tot ſimulachra dari.
Ecce reuiuiſcunt veteres in imagine Reges,
  Ni manibus tangas, viuere poſſe putes.
GOLTZIVS exſculpſit, dedit æs LAVRINVS: vterque
  Nobilis ingenio, clarus vterque manu.
Ille manu ſummè pollet ſculptrice: benigna
  Hic (ſi animum ſpectes) explicitaque valet.
Ille opera, hic opibus opus hoc confecit: & amplas
  Ingenij vires ambo dedêre ſui.

IN

IN HISTORIAM IMPERATORVM

Cæſarumq;, & Faſtos magiſtratuum Ro. ex antiquis numiſmatib. opera & ſtudio M. Laurini Domini de Wateruliet, ab Huberto Goltzio Herbipolita reſtitutos.

ΑΔΟΛΦΟΥ ΜΗΚΕΡΧΟΥ ΒΡΟΥΓΙΕΩΣ.

Αἱ βίβλοι, τίνες ἐστὲ; τί κεύθετε; θυγατέρες μὲν
ΟΥΒΕΡΤΟΥ ΧΡΥΣΟΙΟ, τὸν Ερβίπολις τέκε δῖα:
Εν κόλποις δ' ἰδίοισι τρέφεν Λαυρῖνος ἀμύνων,
Δαφνίκομος ΛΑΥΡΙΝΟΣ ὁ δέσποτα τοῦ πτολιέθρου,
Ο φλάνδροι καλέουσιν ἀφ' ὕδατος ἀμφὶ ῥέοντος.
Τὴν Ρώμην λέγομεν, Ρώμην τὴν κυδιάνειραν,
Τοὺς πολέμους, νίκας τε, τροπαῖά τε τῶν βασιλήων
Αὐσονίδων, τὰ θέατρα πελώρια, τούς τε θριάμβους,
Αρχόντων ῥάβδους, τιμάς τε, καὶ ἱερὰ λαοῦ,
Δαίμονας ἠδὲ θεοὺς ἰδίους, ἀναθήμαθ', ἑορτὰς,
Τὰς πόλιος πανηγύρεας, κρατερῶν τε ἀγῶνας,
Αθλα τε, χ' ἡρώων περικαλλέ' ἀγάλματ' ἀγαυῶν,
Καὶ πάντως Λατίου τὰ περίκλυτ' ἀείδομεν ἔργα:
Ὥστοι σημαίνει τὰ νομίσματα μυρία ταῦτα,
Χρύσεα σὺν χαλκοῖσι, τὰ χάλκεά τ' ἀργυρέοισιν:
Αρχαίου ξύμπαντα χρόνου, ξύμπαντά γε γαίης
Εκ βάθεσφιν ὀρυγέντ', ἀγαθῶν μνημεῖά τε ἀνδρῶν.
Ημᾶς Ρωμαῖοι γοῦν ἴλαθ' (ὅθ' ἵστορες ὑμῶν
Εσμὲν) σὺν Κρίσπῳ, Λιβίῳ Τρώγῳ τε παλαιοῖς.

IOAN. GELRII RVSSELLANI FLANDRI ad Romam.

Debita quæ ſemper præconia reddere laudum,
Claraque pro meritis præmia Roma' ſoles:
Iam tua LAVRINOS rara manus alma corona
Exornet, ſed ne frondea dona paret.
Non Iouis, aut Bacchi, Veneris, non Palladis arbor,
His poterit dignum conciliare decus.
Et ſi longæua circundes tempora lauro,
Non hoc apta ſatis tempore laurus erit.
Phœbus enim teneris ſibi notus ſemper ab annis
His pridem LAVRI nomen habere dedit.
Pòſt vbi Phœbæas coluiſſet vterque Camœnas,
Implicuit doctis laurea ſerta comis.
Ergo vt nunc meritum capiant virtutis honorem,
Aurea laurigera munera fronte gerant:
Per quos tota vires, & per quos AVREVS ille
Exercet mira GOLTZIVS arte manum:

Ayuntamiento de Madrid

Quà nitor ille tibi, quem longa aboleuerat ætas,
Redditur & Latio Roma vetuſta ſolo.
Vt tua non tantùm veteris tibi gloria regni,
Et ducibus redeat ſplendor honosq; tuis,
Quorum iterum antiquos titulos, celebresq; triumphos
Cernas, & varijs parta trophæa locis:
Sed quoque nunc priſcis ob cuſa numiſmata formis,
Nil ſit Romana notius hiſtoria.
I nunc, & cultos ſolos dic eſſe Latinos,
Et Germana tibi barbara terra ſiet.
Qui fuit Herbipoli Germanis natus in oris,
Vt modò ſis tanto culta decore facit.
Quo ſi non meruit ſtatuam de marmore viuo,
Quæ proſtet medio conſpicienda foro,
Hoc ſaltem, GOLTZI ſis felix, dicito, qui me
Erigis, & penitus nec cecidiſſe ſinis.

IACOBI RAEVARDI I. C. BRVGENSIS.

Quem mihi Muſa virum memoras? eſt GOLTZIVS. ille?
Illéne tam inſignis qui facit artis opus?
Ecquid agit? viuit? viuit. & imagine viua
Expreſſit viuam Cæſaris effigiem:
Occultis celebres (ô factum nobile) ſignis
Faſtos Roma tuos hac ſimul arte notans.
Ille poteſtatum lauros, faſcesque figuris
Luſtrat, & innumeris ornat imaginibus.
Dixi, & te docui ſcrutari rudera Lector,
Quæ doctam cernes reſtituiſſe manum.

IACOBI CRVQVII MESSINII FLANDRI bonarum litterarum publici apud Brugenſes profeſſoris, in Romam reuiuiſcentem.

Sic fatum melius fauet
Humanis ſtudijs, atque laboribus,
Vt nolit penitus mori,
Quæ ſunt mole ſua viſa minarier
Caſum, atque interitum grauem.
Vt quondam imperitans gentibus omnibus,
Et virtute potentior
Roma & nobilior, quæ rettulit ſuum
Acceptum ſuperis genus:
Hinc à Marte ferox Romulidum tribus,
Hinc Iuli imperium ab Ioue.
Verùm vt primus honos, atque potentia,

Nec

Ayuntamiento de Madrid

Nec non ambitio grauis,
Valdè concutiunt Regia ſtemmata,
Et magnum populi decus:
Sic concuſſa diu Roma tumultibus,
Ciuili fremitu ruit.
Sic rerum domitrix, & metus hoſtium,
Olim faſcibus inclyta,
Turpatis titulis, & genere attauo,
Multo tempore ſorduit,
Nec planè auſa fuit tollere lumina,
Seque oſtendere publicè:
Donec pulueribus turpibus eruta,
Ornatum caput extulit.
Quod munus meritò, LAVREA nobilis,
Immortale tibi refert:
Cuius viuida vis perpetuò viret,
Computreſcere neſcia.
Sic æterna iubet LAVRVS Apollinis,
Sic vult AVREA SAECVLI
HVBERTAS decorans priſtina marmora.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ ΑΝΑΒΙΩΣΑΝ.

Οὐ θαυμαστὸν ἔστιν ἢ Ῥώμη ποτνὶ ἀνίστη,
Ἣ δέ γε πολλὰ ἔτη ἐν σποδίᾳ ἔλαθεν.
Οὔνομα γὰρ ταύτῃ ἀπὸ τῆς Ῥωμῆς τε βίαστε
Αἷς οὐδ᾽ ἂν θανατος βλάψειεν οὐδὲ μόρος.
ΜΑΡΚΟΣ ἀθρήν γε ΤΑ ΛΑΥΡΙΝΟΣ κόνιν ἐκκατέσεισε
Πρῶτος, ἐλευθερόων ἐκ ῥυπόεντος ἄχους.
Ἐντ᾽ ΟΥΒΕΡΤΟΣ ἰὼν δαιδάλλει ΧΡΥΣΕΟΣ εἶδος,
Εἶδος κάλλιστον, σεμνοτάτην τε μέθος.
Αττα ἴδου κέρατι πλήρει σοὶ ΧΡΥΣΕ᾽ ΑΙΩΝΟΣ
ΕΥΦΟΡΙΑ πλήρει φίλτατε χειρὶ χέει.

IDEM LATINE.

Nil admirandum ſi ſplendida Roma reſurgat,
Quæ latuit multo puluere tecta priùs.
Huic etenim nomen virtus dedit atque poteſtas,
Queis nec mors vnquam fatáue obeſſe queant.
Huic MARCVS cineres LAVRINVS diſpulit atros
Primus, & ereptam ſordibus expolijt.
Pòſt formam accedens HVBERTVS GOLTZIVS ornat,
Formam perpulchram, corpus & eximium.
En pleno cornu quæ largiter AVREA SAECLI
HVBERTAS plena fundit amice manu.

ADOL-

Ayuntamiento de Madrid

ADOLPHI MEKERCHI I.C. BRVGENSIS.

Roma vetus quondam miſeras perpeſſa ruinas
Concidit, & Romæ diruta Roma iacet.
Colligit hanc, priſcamque nouæ (mirabile) Romæ
Reſtituit Romam Flandrica Bruga ſuam.

MELCHIORIS BARLAEI ANTVERPIANI.

Conciderant fato, quoniam rapit omnia fatum,
Iulius, Hubertas, Romulidæq; duces.
Iuppiter indoluit, mœſtusq; eſt iſta locutus:
Omnia (quid faciam?) mors animata rapit.
Audijt hæc poſtquam diuinæ GOLTZIVS artis,
Quod mors non lædat nos faciamus, ait.
Inuidit fatum, tenſo demiſſa ſed arcu
Irrita ſunt damno tela repulſa ſuo.
Deſpondensq; animum, cùm cæla ſubiſſe papyrum
Viderat, in multos non abolenda libros,
Vincimur exclamat, vincens licet omnia, Tempus,
Nam modò concedent, dixerat, æra mihi.
Viuito Roma tuis igitur cum gentibus, in vos
Nunc aliquid tempus, mors neque iuris habent.

Ayuntamiento de Madrid

IMP. CAESARI FERDINANDO AVSTRIO PIO FELICI PERPETVO AVGVSTO

HVBERTVS GOLTZIVS HERBIPOLITA VENLONIANVS

S. P. D.

Certas quaſdam nationes omni tempore ceteris omnibus longè ingenio atq; prudentia anteſtetiſſe, nõ mihi dubium ſit, quin Sacratiſſima Maieſtas tua tantarũ vſu rerum exercitata, pro ſua incredibili quadam ingenij ſagacitate facilè in animum inducere, ſibique perſuaſum habere poſſit: in quibus primas tenuiſſe Chaldæos & Ægyptios, inde Græcos, poſtea Romanos, omnium verò poſtremò Germanos, pro ordine & ſucceſſione monarchiarum, veteres hiſtoriæ atque antiquitatũ reliquiæ demonſtrant. E quibus ipſis id etiam perſpici facilimè poteſt, prudentiam in hominibus ingenijque acumina, ſucceſſu ipſo temporum, maiora ſubinde rerum incrementa cepiſſe: vſque dum adulta paulatim, ad poſtremum quaſi in arcem ipſam ſcientiæ Romani imperij viribus perducta fuerunt. Nec ſanè eius rei, ſi quæras rationem aliam, quàm in prouidentia populi Ro. cõſtituas: qua ſuam rempublicã prouinciaſq; omnes, moribus, inſtitutis, latiſque legibus prudentiſſimè gubernarunt, inque pulcherrimum ordinem deſcripſerunt: quantiſcunq; tandem initiò rerum difficultatib. atque impendiis exhauſti conflictatiq; fuerint, quoaduſq; ſibi tantum monarchiæ robur munire atque ornare potuerunt. Nullum enim magnum & memorabile imperium vlla in natione vnquã niſi è duris extitiſſe initiis meminimus. Eandem Roma quoq; fortunam habuit, priuſquã

Ayuntamiento de Madrid

ſe illi tota daret: nam vti eſt à Marcellino memoriæ proditũ, quum primùm orbem vniuerſum Roma nominis ſui ſplendore percelleret, vt ſe perpetuæ pacis fœdere icto in ſummũ honoris culmen ſubuectam ſiſteret, quæ ferè diſiunctæ aliàs, tum verò vtraque VIRTVS & FORTVNA conſpirauêre. Quòd ſi id temporis alterutra abſuiſſet, nunquam profectò tanta imperij moles ad perfectũ perueniſſet. Cuius quidem veluti incunabula ad annos trecẽtos multis circa prælijs, ijsq́; ſub ipſis adeò vrbis mœnibus, debellata, infeſta, atque implicata fuêre. Adultæ verò iam ætas firmior, poſt ſuperata tot tamq́; grauia bella, ad ſeptentrionem Alpes tranſgreſſa, in occidentem fretum vltra Herculis prouecta eſt. At poſtquam inde iam in virili robore ſtaret, tum verò ex omnibus planè orbis partibus laureas triumphosq́ue rettulit. Senectus verò quum id denique cõferret, vti hoſtes ſola nominis fama perſtrictos ſępenumero profligaret, facilimè hinc euenit, vt in ea nominis auctoritate, velut imprimis ſecuro atque oportuno felicitatis portu, conquieſceret. Quum itaque vrbs omnium præſtantiſſima, gentes indomitas, moribus feras, natione barbaras planè ſubegiſſet, inſtitutis & legibus ornaſſet, fundamenta ſimul æternæ pacis ita ieciſſet, vt conuelli q̃ difficilimè poſſent, tum verò demum in morem piæ ſollicitæq́ue matris in Cęſares tanquam optimos filios ſuos, omne ſui patrimonij ius, rerumq́ue ſummã tranſduxit. Quid enim inteſtinis bellis miſerè per tot annos exagitata vexataq́ue totius corporis ſanitate, ad quietem atque εὐκρασίαν quaſi quandam oportuniùs ſibi comparare aut comminiſci poterat, quàm vt afflicta exuctaq́ue membra in poſterum deinceps vni alicui è ſuorum numero liberorum viciſſim curanda fouendaque traderet: qui ſuperiorum temporum calamitatibus edoctus, id ſedulò caueret, ne iterum partium contentione, vti anteà, Reipub. veluti corporis compages miſerrimè diſſoluta fatiſceret.

Quem

Ayuntamiento de Madrid

Quem verò alium C. Iulio Cæſare præſtantiorem, omnibusq; imperandi artibus ornatiorem, ac rerum geſtarũ gloria clariorem reperiſſet, cui prima potiſſimũ gubernandi rudimenta tutiore præſidio cõmitti poſſe viderentur? Ille igitur maximo orbis bono à Deo ipſo tantis rebus adminiſtrandis delectus, præclaras naturæ ſuæ dotes in eo ita explicuit, vt vrbem imperiumq; Romanum cõſtituerit ſapientiſſimè, tempora, religiones, leges ſcitiſſimo ordine deſcribendo, ſingulari prudentia atq; induſtria in omnem partem adhibita, ſuo denique atque ſolido robore ad nominis perpetuitatem fundauerit. Qua quidem virtute atque ſcientia gubernandi nihil inueniri poſſe præſtantiùs & Ariſtoteles acutiſſimus rerum æſtimator, & res per ſe ipſa ſatis declarat: vt omittam illud de œconomico Xenophontis: *Imperare liberis & volentibus Dei ipſius numen attingere.* planè vt mihi optimo iure Rei pub. gubernatores ſaluberrimis quibuſdam fontibus comparare poſſe videar, vnde in tot hominum milia ſani conſilij recteq; ſapiendi riuuli manarint. Quæ res illis præclara iſta nomina peperit, vt HEROES, PATRES PATRIAE, CONSERVATORES CIVIVM, VRBIVM, POPVLORVM'VE audierint, marmoreiſque honoribus conſecratos titulos ad vltimam poſteritatem tranſmiſerint. Nempe hæc illa eſt horum effectrix *Sapientia*, quam Regum omnium excellentiſſimus Salomon à ſolio ſuo Regio nunquam abeſſe ſummis votis exoptabat, quamque ſuis in prouerbijs hũc in modum loquentem inducit: Meo afflatu aucti gubernant principes, & per me potentes iuſtitiæ patrocinium obeunt. Quandocunque igitur in adminiſtratione rerum rationes omnes, & momenta conſiliorum *Sapientiæ* regula metimur, continuò neceſſe eſt cõſequi pulcherrimam ac ſalutarem illam rerum omnium εὐταξίαν, & tanquam è copiæcornu beatiſſimo rerum abundantiam latè diffundi. Per eos igitur qui hæc ipſa & ſa-

Ayuntamiento de Madrid

puerunt, & re ipſa præſtiterunt, principes viros, Dei Opt. Max. prouidentia atque benignitate, Romani imperij monarchia inſtituta, atque in hunc ipſum cuius modò ſpeciem admiramur, perducta eſt ordinem, quæ priores omnes magnitudine atque diuturnitate imperij anteit. Quum itaque ab ineunte adoleſcentia per annos aliquot variarum lectione hiſtoriarum, quæ vel veterum memoriam, vel res nouas, ſiue externas ſiue domeſticas celebrarent non infima fortaſſis induſtria atq; ſagacitate vſus, rerũ noticia animum excoluiſſem: idq́; me demùm profectò aſſecutum eſſe ac deprehendiſſe profiteri poſſim, non aliunde certiora rerum geſtarum documenta, atque inductiones ſecundum hiſtorias, quàm ex antiquitatum reliquijs, omniumq́; præcipuè è numiſmatis antiquorum percipi atque hauriri poſſe, mirifica tum verò in animum quoque meum inceſſit cupiditas illuſtrandæ antiquitatis amore accenſa, vnà cum alijs aliquot, vtriuſq; illis quidem tam illuſtris quàm tenuioris conditionis hominibus nummis illis conquirendis vndique, noſcendiſque pro mea virili incumbere. Quod cum facio ſedulò, magis magiſq; in dies ea mihi de illis confirmatur opinio, vt non ſolùm exiſtimem numiſmata monumentis hiſtoriarum eſſe plena, ſed etiam perinde, vti rerum geſtarum teſtificationem fideliſſimam continerent, ita veterum errata atque indiligentiam ſcriptorum clariſſimè cõuincere: planè vt ita in animum inducam, multoq́ue id nunc etiam edicam certiùs, ſicuti alijs olim in libris à me proditum memini, ſi ſe pleriq; commentatores, atque interpretes veterum auctorum ſeu Græcorum ſeu Latinorum, paulò accuratiùs in hac antiquitatis cognitione exercitaſſent, ſolidiorem profectò ad perpetuum honorem, frugemq́, aliorum induſtriæ atque laboris ſui fructum fuiſſe capturos, eademq́ue effecturos opera, facilimè vt fœdas auctorum diſſenſiones, veterum præcipuè

num

Ayuntamiento de Madrid

nummorum teſtimonio optimè compoſuiſſent: quum præſertim nuſquam illi ſibiipſis repugnantes atque aduerſi reperiantur: quosq́ue conſtat ſingulari quadam attentione, ſummaq́; auctoritatis prærogatiua, Senatuſconſulto in perennia rerum geſtarũ monimenta eſſe procuſos: vti hæc ipſa meritò veras atque expreſſas rerum figuras, mutosq́; teſtes appellare liceat, qui ad rerum memoriam multo quàm charta atque atramentum, quâ ad longinquitatem temporum fideliùs, quâ ad veritatis teſtificationem, non paulò tutiùs conſeruandam nati factiq́ue fuerint. Quippe ea geniti natura omnes ſumus, vt in ſcribendo ſæpe nos affectus tranſuerſos agant, multaque paſſim à pleriſque tum dicantur tum ſilentio obducantur ad gratiam partium, quò eos animus videlicet vel inclinarat, vel abduxerat potentiùs. Id quod veriſſimè Liuius, eò nimirum inclinari fermè ſcribentium animos, vt multa ex vano hauriant. Vt omittam interim quanta labes comparata ſit hiſtoriæ tum incuria perfidiaque eorum, qui de antiquis exemplaribus noua negligenter deſcripſerunt: quò factum eſt, vt dum frequenter hîc quiddam omiſſum, illic adſutum, ſæpe gloſſema quodpiam de margine in ipſum hiſtoriæ quaſi contextum tranſductum ſit: magnæ demùm auctorũ controuerſiæ ex eo fonte extiterint: quas quidem ſi quis alio pacto rectiùs minui, certioremq́; fidem aliunde ſe adſerere, quàm ex lemmatis & argumentis vetuſtorum numiſmatum poſſe putet, mea quidem ſententia vehementer erret. Hiſtorias enim ad fidem nummorum oportet, non è diuerſo nummos ad illarum rationem accommodare: propterea quòd hi ſint penè ſimul cum re ipſa nati, ipſisq́ue hiſtoriis, vti vetuſtate, ita & fide potiores, vel ob id ipſum maximè, quia non temerè adulterari citra perſpicua doli argumenta poſſunt. Nec mihi ſit dubium, quin omnem planè rerum Romanarum ſeriem è ſolis per ſe numiſmatis

Ayuntamiento de Madrid

haurire atque percipere potuiſſemus, etiamſi, quod Deus nolit, ſcriptæ nos hiſtoriæ defeciſſent, ſi non & longinqui temporis labes, & barbarorũ atrox atque Ro. nominis deletrix iniuria, magnam numiſinatum partem poſteritati intercepiſſent. Quibus illud quoque poſtea acceſſit incommodum, vt in reliquias ipſas ignorantia ſimul & auaritia hominum miſerum in modum ſæuierint: qui ſimul atque numiſma aliquod ſiue aureum ſiue argẽteum nacti eſſent, cùm in rei ſignatæ non minùs quàm omnis antiquitatis craſſa ignoratione vnum materiæ precium cenſerent, ad fabros ſtatim argentarios videlicet vt conflarent, detulerunt Quo factum eſt, vt memoria antiquitatis tam malè vndique accepta, manca penè ad nos peruenerit, quæ alioqui integra magno cum fructu ac voluptate ſpectari potuiſſet. Nam id feriendis nummis ſummo ſtudio Romani perfecerant, vt quidquid dignum cenſerent, quod ad poſteritatis memoriam tranſmitteretur, id in numiſmatis quamſcitiſſimè deformatum darent. Quod ego hoc in libro perpetua quadam hiſtoriarum deducta ſerie, quod ad Iulij Cæſaris res geſtas attinet, ſub aſpectum ita ſubiecturum eſſe confido, vt omnibus iam perſpicuum eſſe poſſit, non ocioſas figuras, ſed rerum geſtarum monimenta, & ea quidem ſæpe ab hiſtoriographis aliis intacta, his veterum nummis comprehendi. Nam vt cetera prætercam, apud quem auctorum legimus Cæſarem in Augurum collegium fuiſſe cooptatum? quod nummi non ſemel nobis inculcant. Vbi legimus L. Munacium Plancum Præfectum vrbis fuiſſe niſi in nummis noſtris? Quumque vel Romani & antiqui ſcriptores Cæſaris noſtri patrem Lucium appellent, in numiſmatis certè, vti & in antiquiſſimorum marmorũ inſcriptionibus non Lucius, ſed diſertè Caius vocatur. Qualia permulta planè & in aliorum Imperatorũ hiſtoriis & ipſis Conſulum aliorumq;

Ma-

Ayuntamiento de Madrid

Magiſtratuum Faſtis arguentur, illis ex libris quos deinceps
in animo habeo in publicum emittere. Nam illud S. tuæ
M. ſtudioſiſq́ue omnibus teſtatum eſſe cupio, nihil me an-
tiquiùs ducere, quàm fidem meam ſummo ſtudio atque di-
ligentia ſemel liberare. Recepi autem iis in libris quos in no-
mine Illuſtriſſimi Regis Romanorum Maximiliani filij tui
his annis ſuperioribus euulgaui, facturum me, vti iſto ipſo
cuius nunc initia damus exprimendi modo, omnes paſſim
antiquitatis amantes vetuſtorum numiſmatum exemplari-
bus circumfluerent. Id'q; vt quamproliXiſſimè præſtarem,
priuſquam me ad tam præclarum opus moliendum darem,
nullis ſumptibus, laboribus, vigiliis peperci, quin relictis o-
mnibus, quidquid alicubi eſſet, quod in celeberrimis Euro-
pæ regionibus noſtro inſtituto oportunũ haberetur, atque
adſeruaretur, per Germaniam, Italiam, Gallias, diligenter, ne
dicam curioſè, prorſus exquirerem. Quumq́ue per Ger-
maniam iter facerem Italiam cogitans, percommodè acci-
dit, vt tuam ibi S. M. in conuentu principum Germano-
rum, qui anno M. D. [illegible]LIX. ineunte, Auguſtæ Vindeli-
corum indictus habebatur, à prima ſalutatione benigniſſi-
mam aduerſum me meaq́ue ſtudia experirer. Quum enim
mihi inſtructiſſimos illos tuos antiquitatũ theſauros recludi
iuberes, meq́ue ſingula quantum vellem, quantumq́; opus
haberem inſpicere ac tractare patereris, magnas ea re mihi
commoditates comparaſti, in tam facili copia tot Græcorũ
ac Romanorum numiſmatum, tam Conſularium, quàm à
Cæſaribus cuſorum, nihil vt inſtituto meo perſequendo o-
portuniùs accidere potuerit. Cuius quidem benignitatis
nomine, cùm me tuæ S. M. vehementer obſtrinxeris, a-
ptiſſimùm eſſe exiſtimaui cuicuimodi gratiæ reponendæ lo
co, haſce quaſi quaſdam primitias operum meorum, quod
ad Cæſarem attinet in S. M. tuæ nomine euulgare: quo ſe

 pa-

Ayuntamiento de Madrid

patrono certiſſimè tutiſſimeq́; niti atq; tueri poſſe viderem. Quis enim ea Cæſaris monumenta quæ Cæſari placerent, cauillari auderet? Aut cui ea magis in oculis ferre conſentaneum ſit, eius inquam Cæſaris monumenta, qui Romanæ iſtius auctor genitorq́ue monarchiæ fuit, cuiusq́ue nomen omnes ab eo principes quaſi hæreditario ac ſucceſſorio iure ſibi manciparunt, perinde ac ſi & ipſi quoque in familiam atque gentem Cæſaris, ipſis ſuſcepti imperij auſpicijs adoptati fuiſſent. Quum itaq́ue Dei prouidentia clariſſimum Cæſaris nomen, pulcherrimaq́ue Monarchiæ ſucceſſio ad S. tuam M. pertineat, eiuſdemq́; benignitate, præſtanti prudentiæ laude, aliisq́ue præclaris naturæ in tuas laudes profuſæ dotibus, maximo Reipublicæ bono & commodo luculenter inſtructus atque ornatus ſis, ſimulq́ue hiſtoriarum atque antiquitatis cognitione, quæ ſapientiæ omnis momenta continet, & abundes ipſe, & præclarè in ea verſatos præcipuo fauore complectaris, fit, vt magna me fiducia teneat, hunc meum laborem referendæ gratiæ vice S. M. tuæ non ingratum fore, quo me pignore ad paratiſſima tuæ M. obſequia quoad vixero dehinc totum lubens dico conſecroq́ue.

Brugis Flandrorum
Kal. Septemb.
M. D. LXIII.

Ayuntamiento de Madrid

IMPERATORI MAXIMO FERDINANDO AVGVSTO, IOAN. SAMBVCVS PANNONIVS TIRNAVIENSIS.

QVANTA ſit monimentorum vetuſtatis vtilitas,atque etiam voluptas, non ſolùm memoria litterarum, ſed quoque antiqui operis numorum ſtudium, & cum hiſtorijs contentio, ſatis oſtendit. Quot enim hiſtoriæ & præclara exempla aut valde obſcura eſſent, aut niſi horum teſtimonio ac lumine accenderentur, prorſus laterent? vt meritò ἀντίστροφος cognitio ταῖς ἱστορίαις eſſe videatur. Conſulares hiſtoriæ damno de Liuij libris accepto fuiſſent cæcæ,niſi Caſſiodori quædam diligentia,nunc verò etiam marmorum reliquiæ nobis animum addidiſſent, atque in copulandis cum Annalibus numorum teſtimonijs ſpem oſtendiſſent breui vt pauca lateant fore. Multas ego, & memoria reliqui temporis dignas hiſtorias vel de meis numis, vt Tua Maieſtas optimè nouit, amore & tot peregrinationibus collegi,quæ commoditate patriæ,rerumq́ue mearum aliquando, & cum tua celebritate legentur. Certè qui de ratione militari, & ſignis eius, de triumphis. &c. ſcripſère, ipſiſq́ue libris tantùm, non etiam perueſtigationi marmorum, & numiſmatum ſtuduerunt, dum obeuntis Solis imperium cum Oriente miſcent, nec conſuetudini mutatæ plus, quàm vocum notionibus tribuunt, longè interdum à ſcopo aberrare cum intelligentium viſu animaduerto: quod ipſi aliquando nec admoniti varia & pertinaci ſua profeſſione corrigent. Atque illud T. M. teſtatum firmumq; habeat, niſi diuturna inſpectione vniuerſæ antiquitatis, & ad lectionem recta & artifici comparatione, laudem ab hoc nomine qui ferat iuſtam, fore neminem. Perpetuum enim à libris ſubſidium, illuſtrem & iucundam reddit cognitionem: ſed inſpectio,& tractatio monimentorum, adeoq; iudicium dextrum & facile,niſi illa efferat,inq; vitam probam reuocet,vt à fictoribus hodie auaris ſecura ſit ſcriptio, æternitatem labor non modò non intuebitur, ſed ne diuturnitatem quidem aſſequetur vllam. Ea re T. M. in cogendis omnis generis numiſmatis,non leuem curam,maximos ſumptus ponit, multoſq́ue ſuo exemplo ad has cogitationes indies excitat. Quos inter hic Hubertus Goltzius eſt,homo Germanus,ſed voluntate ac induſtria media in Roma natus: qui ingenio, longinquis itineribus, ſingulari induſtria, manuum facilitate, vſuq́ue, plurimùm eſt conſecutus: idq́ue non meo teſtimonio,quod in hac profeſſione non omnino nullum eſt, ſed omnium per Italiam, vbi iſta præſertim vigent, Galliam, & Germaniam virorum celebri fama,atq; literis autoritatem qui ſibi conſtituère. Nam cùm in Gallias rediiſſem, tertioq; Italiam inuiſerem, apud omnes

Ayuntamiento de Madrid

eius diligentiam gratam,& memoriam frequentem ſentiebam: ac nihil quod ad illuſtrandam hanc pulcherrimam, totque annis deſertam cognitionem pertinere ratus eſt, vſpiam neglexit: ilicò ædibus nobilium perueſtigatis, omnia inſpicere, intima, & quæ pro foribus, & temerè locata ſunt, voluit, annotauit, inque vſum atq; ordinem ſeuocauit. vt nullum in Europa locum ſciam, quem ſibi reliquum fecerit, & vbi præſens non fuerit, multò verò magis accurata eius, & multis extollenda nominibus inquiſitio quò non pertinuerit. Offert T.M. ſpecimen illuſtre, & (niſi me indulgens amor fallit) hoc in genere adhuc præcipuum, longeque maiora daturus eſt, ſi vita illi, tuæque M. gratia, ad quam hoc ſuo opere nititur, commodè ſuppetat. Varium eſt ſtudium & ampliſſimum, ſed quod à priuatis, niſi T.M. ſimiles accedant, ſuſtineri vix queat. Commendo igitur M.T. Goltzium, vtque patrocinio iuſto comprehendat, ſupplico: ac ſpondeo, multis partibus rem ac inueſtigationem antiquitatis Hubertum breui cumulaturum, cuius ego ſenſus & conatuum indicia non pauca nuper Brugis apud nobiliſſimum & vetuſtatis amantiſſimum Marcum Laurinum Dn. à Watervliet, ipſe vidi. Tuam M. Deus nobis conſeruet, vtque perpetuus ſit erga τὰ παλαιὰ καὶ ἀξιομνημόνευτα fauor, Deum comprecor.

Datum Antuerpiæ .IX. Kal. Octob.

M. D. LXIII.

ERRATA QVÆDAM CORRIGENDA.

Pag. 154. verſu.8. lege Cæſare
Pag. 199. verſu.43. lege VII M. AIMILIVS
/. F. /. N. LEPIDVS
Pag. 217. verſu.29. lege Conſulatu
ibid. in col. prima, verſu.35. lege feriundo.
Pag. 220. verſu.17. lege primæ
Gg. colum. ſecunda, Bellona in bigis. lege. xi. I.
ibid. verſo, colum. prima, Cæſar Id. Mart. occiſus, lege. xxi. I.
Gg ij col. prima, verſu.27. lege Ilignea.
ibid. col. ſecun. Fulminis figura. lege. xxxiiij. 9.
aa iij col. prima, verſu.16. lege Manderſchet
ibidem, verſu.21. lege Schortzius
aa iij verſo col. prim. verſ.18. lege Maſſelortanus
ibidem, verſu.44. lege Græuenſtain
bb col. ſecunda, verſu.22. lege Kneurlinger
bb ij col. prima, verſu.7. lege Robertellus
ibid. verſo, col. prima, verſu.4. lege Dominica
bb iij col. ſecunda, verſu.35. lege Antinous
ibid. verſo, col. ſecunda, verſu.11. lege Octauius
bb iiij col. prima, verſu.7. lege Antoninus
ibid. verſu.46. lege Triſſa
ibid. col. ſecunda, verſu.34. lege Franciſcus Valeriola, Medicinæ Doctor
ibid. verſo, col. ſecunda, verſu.3. lege Vertranius
cc iij verſo, verſu.2. lege Περιπλέκοντα
ibid. verſu.10. lege Οἶομ
dd iiij verſu 35. lege numiſmatis

IN HI-

HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE VENLONIANI IN HISTORIAM IMPERATORVM CAESARVMQ. RO. EX ANTIQVIS NVMISMATIB. RESTITVTAM PRAEFATIO.

SI cui mortalium vel tantillum ſupra vulgus ſapere cõtigit, hoc facilè præſtat cùm ratio ipſa, tum iudicium à natura inſitum, vt quanquã re ipſa quidem aliter in pleriſq; & maiori forſan hominũ parte euenire ſoleat, ſentiat tamen & intelligat, animum melioremq; & interiorem ſui partem corpori & ſenſibus exterioribus meritò præeſſe atq; imperare debere: quòd pars illa longè præſtantior, & diuinæ particeps auræ, ſi commiſſo ſibi totius hominis imperio, proq; ſuo quo in hoc microcoſmo fungitur munere, nihil niſi adhibita in conſilium fidiſſima cõſultrice ratione, qua ſola prædita eſt, agat aut inſtituat, efficit, vt & pars illa inferior atq; ignobilior, quã corpus appellari diximus, in rebus prudenter & moderatè gerendis (in quo mira virtutis & ſapientiæ vis & laus eluceſcit) neſcio quid diuinũ & ſupra hominem præ ſe ferat. Quæ alioqui ex elementis concreta & cõcinnata, vbi mentis & rationis imperio conſilioq; deſtituta, ignaua cupiditate & ocio implicatur, nihil arduum, nihil præclarum, nihil laude dignum, ſed ea quæ ventri tantùm & gulæ, ac ſomno brutæq; voluptati inſeruiunt, meditari, conſectari, & præſtare animaduertitur. vt hoc ipſo à pecudum ingenio & natura quàm minimũ abeſſe videamur: quos tamen Deus erecto vultu cælos, & res æternas intueri iuſſerat, non in humũ pronos ventri & gulæ iucunda exquirere. Ita vt meritò cum pecudibus & brutis nihil cõmune, niſi quantum alendo & ſuſtinendo corpori impendi neceſſe eſt, habere nos deceat: ſed animũ & mentem, cuius originẽ diuinitùs nobis infuſam intelligimus, ita in nobis præeſſe, omniaq; ſic adminiſtrare & moderari, vt dum membra cuncta ſenſusq; exteriores vniuerſi ipſi obtemperant & famulantur, honeſtis artibus & actionibus ſtudiiſq; præclaris incumbentes, ad virtutẽ ipſam, ſolidamq; & veram laudem cõtendamus: ne nulla noſtri memoria poſt mortem relicta, quaſi nunquã nati decedamus: quales Salluſtius ac ſi nõ fuiſſent, fuiſſe cenſet: ſed potiùs re aliqua præclara vtiliq; ad poſteros tranſmiſſa, non vixiſſe ſolùm, ſed nec nobis nec aliis inutiles vixiſſe teſtemur. Vt enim homo humanitate omni exuta, homini (quod dici ſolet) lupus eſt: ita viciſſim dum mente ac ratione duce atq; imperãte humanitatis officia exequitur, homini, ſibiq; quaſi numen quoddam ac Deus. Et ſicut præſens hæc vita caduca prorſus & breuis eſt, & rurſum nihil magis fluxũ quàm valetudo, robur, forma, & decor, aliæq; corporis cum ipſo mox corpore delapſuræ dotes, non minùs quàm ipſe in quo illæ inſunt homo verè bullæ: ita animus, & quæ in animo præcipuè eluceſcit virtus, æterna & immortalis eſt. Quo maiori nobis ſtudio elaborandum, nõ tam vt robore aut aliis corporis dotibus excellamus, quàm vt virtute & rectè factis (quæ nomẽ famamq; pariunt immortalem) ad verã laudem viam nobis ſternamus. Quæ quidem iam olim à teneris vnguiculis accreſcente intellectu, & iudicio ſimul cum ætate ſenſim matureſcente mecũ in animo reuoluens, frequẽter votis anxiis inſignium huiuſmodi virtutis ornamentorũ me fieri quandoq; participem exoptaui. Et quia omnẽ operam, induſtriam, ac ſtudium naturæ quadam inclinatione geniiq; impulſu ad pingendi artem olim applicuerã, ad eamq; artem nõ vtilem ſolùm, ſed & neceſſariam quoq; aliquam ſaltem Poëtices, hiſtoriæ, & partim ipſius Philoſophiæ cognitionem eſſe ſatis intelligerẽ, nulla tunc profectò illius cognitionis adipiſcendæ cõmodior mihi ratio videbatur, ſedula & diligenti antiquitatis indagatione. Cui ſtudio cùm me totũ tradidiſſem, eoq; nihil vberiùs, nihil ſuauiùs re ipſa cõperiſſem, illud tunc etiam præter voluptatẽ illam acceſſit emolumenti, vt excellentiſſimis præceptis & exemplis, tam Philoſophicis quàm hiſtoricis & Poëticis, rudis etiamnum intellectus mediocriter informaretur. Vnde tandem euenit, vt feruore quodã ſingulari propenſior erga hoc ſtudium mihi redderetur & accenderetur animus,

ſimul

Ayuntamiento de Madrid

ſimul etiã iudiciũ ipſum magis ac magis excoleretur, cõfirmareturq́;. Quod ſtudiũ cùm mihi cũ plurimis nec parui nominis, nec mediocris fortunæ aut eruditionis viris cõmune eſſet, nõ ſolùm ad ipſorũ noticiã viam mihi aperuit, ſed & quotidiana ferè arctiſſimaq; cõſuetudine & neceſſitudine cũ iiſdẽ cõiunxit. Qui cùm nõ ſemel, nec ita nuper me rogarint, hortati ſint, & pro ſuo in me iure flagitarint, vt quã ego hoc in ſtudio cognitionẽ ipſis cõſecutus videbar, quamq́; beneficio picturæ adiutus haud magno cum labore pluribus & innumeris facilè communicare poſſe videbar, eam aliis non inuiderem: addentes, turpiſſimũ, imò iniuſtum fore, ſi quæ nec magna, nec egregia aliqua laude digna ducerẽ, ipſi verò permagna & rei antiquariæ ſtudioſis non minùs grata quàm vtilia exiſtimarent, mecum intermori ſinerem, vel in lucem proferre recuſarem. Maximè quũ non pauci quidem paſſim reperientur, qui eruditione & antiquitatis cognitione excellerent, nulli tamen aut pauci admodum, qui ipſi ea cognitione inſtructi fideliter, & nitidè, graphiceq́; penicillo aut calamo eandem antiquitatem ad viuum quaſi oculis ſubiicere poſſent. Voluiſſe ſanè complures aliquid tale præſtare, abſoluiſſe tamen aut præſtitiſſe paucos, aut potiùs, quod illi affirmabant, nullos: propterea quòd ipſi grauioribus addicti ſtudiis artem pingendi nõ addidiciſſent, & proinde dum indoctorũ ineptorumq́; artificum, qui ipſi authorũ ſuorum mentem non aſſequerentur, opera vti coguntur, factum eſt, vt quæ ab ipſis quanquam alioqui peritiſſimis hoc in genere hactenus tentata ſunt, aut in lucem emiſſa, nec ipſis authoribus, nec aliis paulò exactioris iudicij hominib. ſatisfecerint. Horum itaq; ego tum authoritate tum ratione inductus, quicquid diuturno indefeſſoq; labore, peruigili ſtudio, & aſſidua inueſtigatione ſum aſſecutus, præſertim in re nummaria, animũ induxi meum in publicũ producere, omnibusq́; mecũ huiuſce ſtudij cultorib. amatoribusq́; cõmune facere: mercedem nullam maiorẽ, aut laudem expectaturus, quàm vt hæc qualiacunq; tum amicis impulſorib. hortatoribusq́; grata habeantur, tum rerũ quoq; earundẽ ſtudioſis nec iniucunda, nec verò inutilia cenſeantur.

AD LECTOREM.

QVAECVNQVE toto hoc libro continentur numiſmata, in plura, vti vides Benigne Lector, diſtributa ſunt Capita, ſecundum eos qui in infima cuiuſq; tabulæ ora ſignati ſunt, numeros: quæ quidem Capita nunc ſingulas, nunc plures etiam tabulas cõplectuntur, ita vt primum quodq; ex his capita ipſa & vultus tam Lepidi & Antonij q̃ Cæſaris tibi exhibeat: ſequẽtia verò partes auerſas ſiue diuerſa rerum ſimulachra & ſymbola, quæ in poſteriore numiſmatum parte ſpectantur, tibi proponant: in eum ordinem quà eius fieri potuit à nobis digeſta, quẽ temporis & rei geſtæ ordo, & ipſa argumentorũ ſimilitudo exigere videbatur. vt quęcunq; ad religionem ſiue res ſacras ſpectarent, in vnum caput: quę verò ad res profanas, rem militarem, res geſtas, magiſtratus, aut aliud aliquod argumentum pertinerent, alia in alia capita congeſta ſint. Subiectaq; ipſis tabulis pauciſſimorũ verborum ſententia, quid potiſſimùm vnaquæq; illarum contineret indicauimus, non inutili, nec tibi, vti ſpero, ingrato conſilio. Quod ſupereſt litteræ illæ numerales, ſiue notæ arithmeticæ his tabellis, quæ in ipſa tabulæ ora ſiue margine dextris ſingulorũ numiſmatũ lateribus affixæ ſunt, inſcriptæ, ſignificant quem quæq; in ſuo Capite ordinem teneant: ita vt ſemper cũ nouo Capite numerus primarius repetatur. Characteres aũt Græci α.β.γ.δ. & reliqui in eiſdem tabellis numeris illis ſubiecti, amplitudinẽ ſiue exilitatem ipſius nummi demonſtrant: vt ſcilicet intelligas, nummũ cui talis aliquis character adſcriptus eſt, ea eſſe magnitudine, quantum eſt interſtitium inter primã ſiue ſupremã lineam puram ſcalæ iſtius quæ hîc inferiùs appicta eſt, vſq; ad illam lineam cui idem character inſcriptus erit, quem ipſi nummo aſſcriptũ videris. Ad quam menſurã exigenda erunt, quęcunq; & in ſequentib. deinceps libris à nobis publicabuntur numiſmata. Alij verò characteres, tabellis quæ nummis incumbunt ſiue impoſitæ ſunt inſcripti, metallum indicãt, quo nummi ſub ipſis repræſentati cuſi ſunt: ita vt AV auro, AR argento, Æ ære nummũ percuſſum tibi ſignificet. Et quibus plures huiuſmodi characteres ſupraſcripti erunt, hos totidem metalli generibus ſignatos intellige: ſi duo, duobus: ſi plures, tribus. Notæ aũt arithmeticę in ijſdem illis tabellis ſub dictis characterib. metallicis adſcriptæ in auerſarũ partium tabulis, indicant cui capiti ſiue faciei ex præcedentibus ea pars auerſa reſpondeat, & attribuenda ſit. Quę quidem notæ numerales ſi plures erũt,

toti-

Ayuntamiento de Madrid

totidem etiam capitibus hoc ſymbolum cui inſcriptæ erūt ſubijci credas. Exemplum tibi ſit nummus tertius in prima tabula ſecundi capitis nummorū Iulij Cęſaris,qui habet Æneam Anchiſen patrem humeris,& Palladium dextra geſtantē cum litteris Græcis,cui inſcriptum eſt Æ.24. Hunc igitur nummū ſcias æreum eſſe,& caput habere,quod in ſecunda tabula primi Capitis nummorum Cæſarianorū vigeſimum quartū in ordine inuenies. Item nummus octauus in eodem ſecundo Capite,qui habet Cæſarē ante Martis aram ſedentem,cui inſcriptum eſt AV.44.& AR.48. Hunc ſcias tam auro q̃ argento procuſum,& duobus ſubijci capitib.,ſcilicet quadrageſimo quarto & quadrageſimo octauo,q ſunt in quarta tabula primi illius Capitis. Quod ni à nobis ita factum fuiſſet,pręmiſſis ſemel & in vnū Caput ſeorſim coniectis quotquot in nummis occurrebant capitibus, quæcunq; vel in aliquo à ſe inuicē differebant, ſingulis nummis ſua fuiſſent iungenda capita ſiue vultus: nec ſine maximo temporis diſpendio nulloq; cū fructu,& ſummo cum faſtidio,idem caput ſæpiùs repræſentandum: quando ſæpè,imò vt plurimùm vni capiti x.& plura ſubinde diuerſa ſubijciuntur ſymbola:& viciſſim vnū idemq; ſymbolum poſt plura nonnunq̃ ſpectatur capita: vti paſſim hoc ipſo in libro videre eſt. Sicubi autē in his partium auerſarum tabulis ſub notis metallicis iam dictis,non quidem notas arithmeticas,ſed litterā aliquam A.B.C.aut ſimilem conſpicies,tum quidem nummus ſubiectus nō ad aliquod capitum præcedentium referendus erit,ſed ad vnū è ſymbolis in eadem tabula contentis eadem littera notatū,ſiue proximo illud loco ſitū erit,ſiue remotiori: ita vt duæ illæ partes coniunctæ,vnum numiſma conſtituant. Et vbi plures illiuſmodi litteras ſuperſcriptas videbis,intellige partē illam ad plura ſymbola ſimilibus litteris notata referri debere,quę ſingula ad illam partē relata tibi numiſma efficient. Exempli loco fuerit,primus nummus in ſecunda illa numiſmatum Cęſarianorū tabula,cui A ſupraſcriptū eſt,in quo eſt Æneas patrem geſtans,quę altera pars eſt nummi proximè ſequentis ſimili littera A notati,qui tibi Veneris caput exhibet. Item quintus nummus in eadem tabula,in quo ſunt tres illæ figuræ,ſignatus B.qui eſt pars altera illius,quæ ſeptima eſt in eadem tabula ſignata B D. in qua ſpectatur ſimiliter caput Veneris cum litteris L. B V C A. Cui eidem capiti ſubijcitur & aliud ſymbolum in eadem tabula xj.loco reprę ſentatum,in quo eſt elephas,& litteræ D I C T. Q V A R T. cui littera D eſt inſcripta,vti & huic capiti Veneris. Porrò ſi quibus in nummis characteres ipſos inſcriptionū non omnino expreſſos aut perſcriptos,ſed veſtigia tantùm litterarū minutiſſimis punctis leuiter annotata animaduertes,intellige archetypum ipſum ex quo nummus ille primùm deſcriptus eſt,vetuſtate ipſa,temporiſq; aut alia aliqua iniuria vel intertrimento ita labefactatum fuiſſe vel eroſum,aut ærugine alijſve ſordibus tenaciùs inhærentibus obductum,vt litteras caducas fugientes aut latentes legere vel impoſſibile vel difficile admodum fuerit. Quod ipſum ſic in exemplarib. iſtis numiſmatū exactè reddere fidei meæ eſſe credidi,potiùs q̃ ex coniectura etiam probabili & veriſimili id quod defeciſſe effluxiſſeq; videretur ſubſtituere. Huius rei tibi exemplum erit,nummus ille Græcus qui Cap IIII.locum.iij.obtinet,cui ſic inſcriptum eſt: ΠΟΥΒΛΙΟΣ ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΣ, additis tantùm veſtigijs dictionis illius ΡΟΥΦΟΣ,quæ in archetypo apparebant,& ita perſcriptum fuiſſe probabile eſt: Sulpicios enim Rufos fuiſſe cognominatos nouimus. Quæ ratio cùm alijs in locis,tum & nummo.xj. Capitis quinti à nobis obſeruata eſt,vti & in omnibus qui in poſterū à nobis edentur libris obſeruabitur. Ita vt rationem inſtituti mei planè ac dilucidè iam tibi cōſtare putem,ſi tamē & hoc te priùs monuero,in Capite.VIII.numiſmatū M.Antonij, omnes illas partes ſiue Legionū ſigna,quę ſunt in prima & ſecunda tabula,& itē parte tertiæ illius Capitis vſq; ad Legionem Trigeſimam,referri debere ad Triremim illam quæ eſt ſecundo loco in illo ipſo Capite,quo loco Legionis Secundę ſigna à nobis conſultò prętermiſſa ſunt,vt locū huic Triremi, ad quam omnes illæ partes referri debent,daremus. Et ne quid eorū quæ vel ad ipſorum numiſmatū intelligētiam aliquid conferre poſſunt,vel ad hiſtoriam Cęſaris quoquo modo pertinēt,meritò à nobis deſideres,benigne Lector,ſimul & quò temporis ratio tibi exactiùs cōſtaret,operęprecium me facturū credidi,ſi ea,quę ſeries eorum quę hoc opere cōtinentur ipſo libri initio præfixa tibi indicat, ſubiungerem: & inter cetera tabulam genealogicam gentis Iulię,eamq; Faſtorū Cōſularium partem quæ ad tempora Cæſaris noſtri maximè pertinet. Vale Lector, & faue.

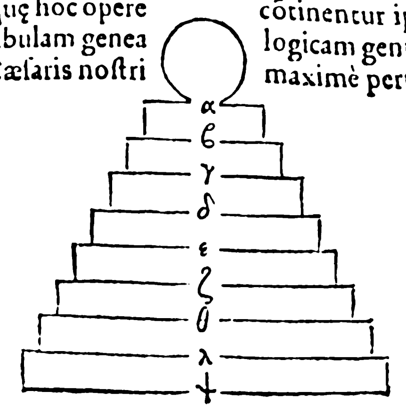

Ayuntamiento de Madrid

C. IVLII CAESARIS
NVMISMATA.

Ayuntamiento de Madrid

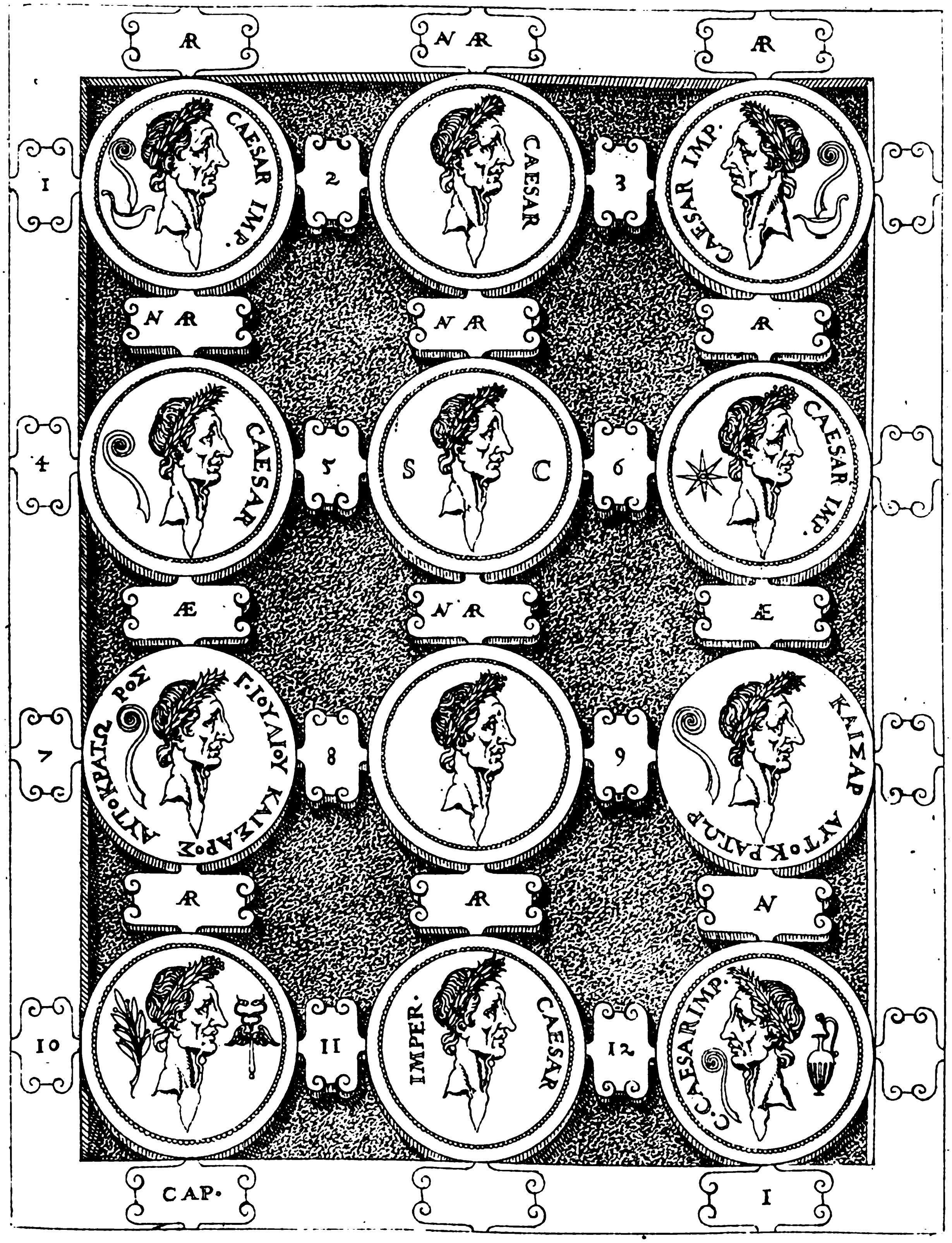

C. Iulius Cæſar Imperator.

A

Ayuntamiento de Madrid

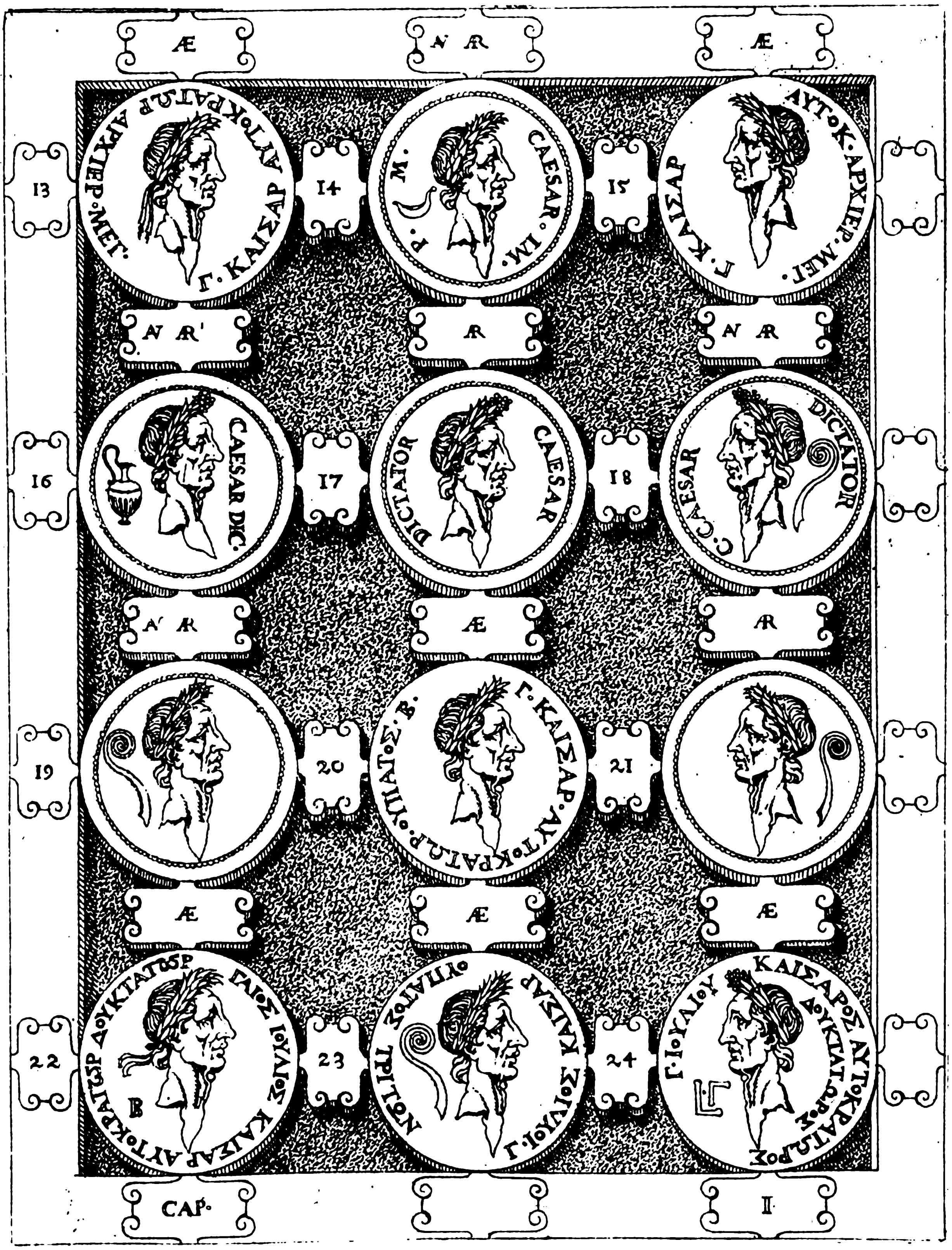

C. Iulius Cæſar Imp. Pontifex Maximus, Conſul iterum & tertiùm, Dictator primùm & iterum.

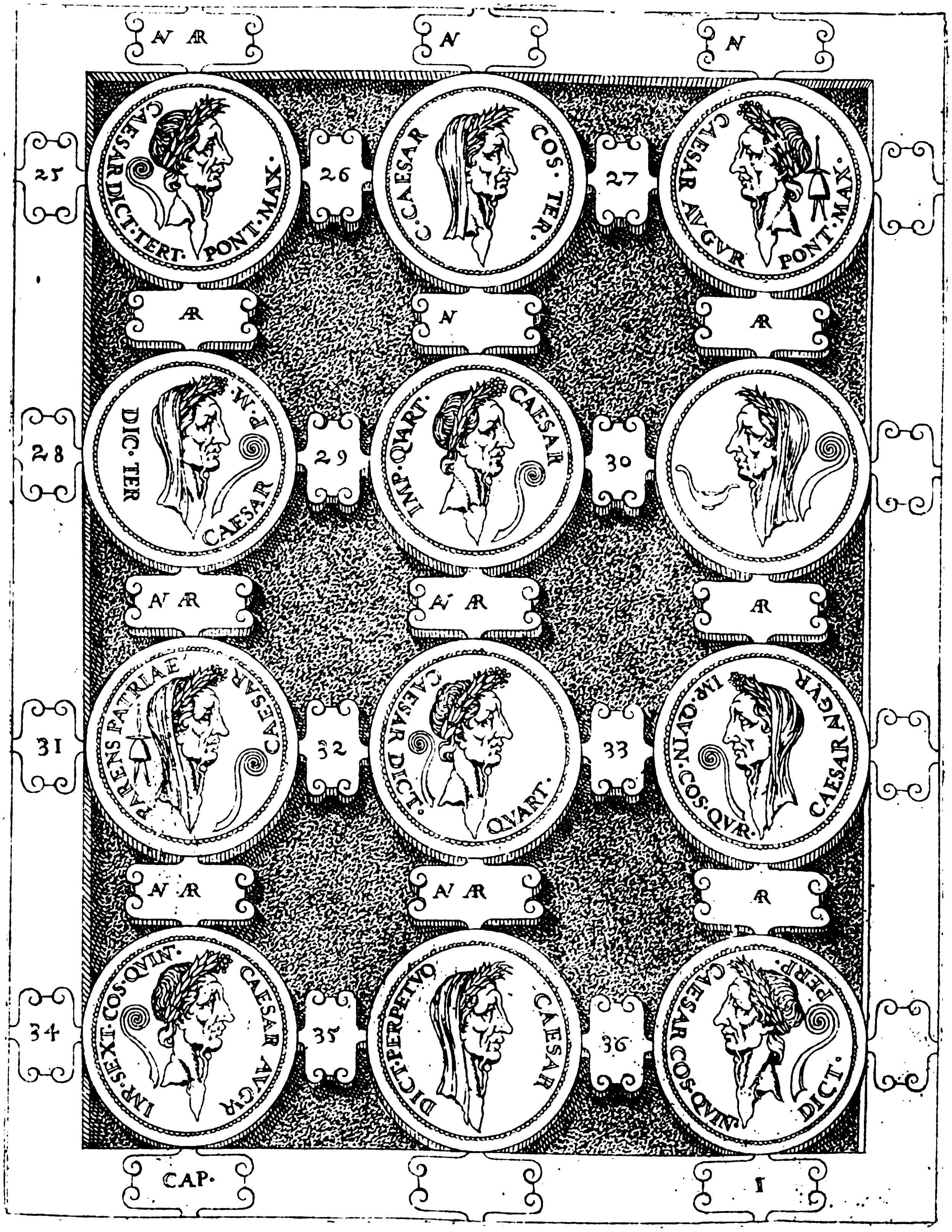

C. Cæſar Augur Pont. Max. Imp. quartùm, quintùm & ſextùm.
Cos. tert. quart. & quintùm. Dict. tert. quart. & perpetuò.
PARENS PATRIAE.

Ayuntamiento de Madrid

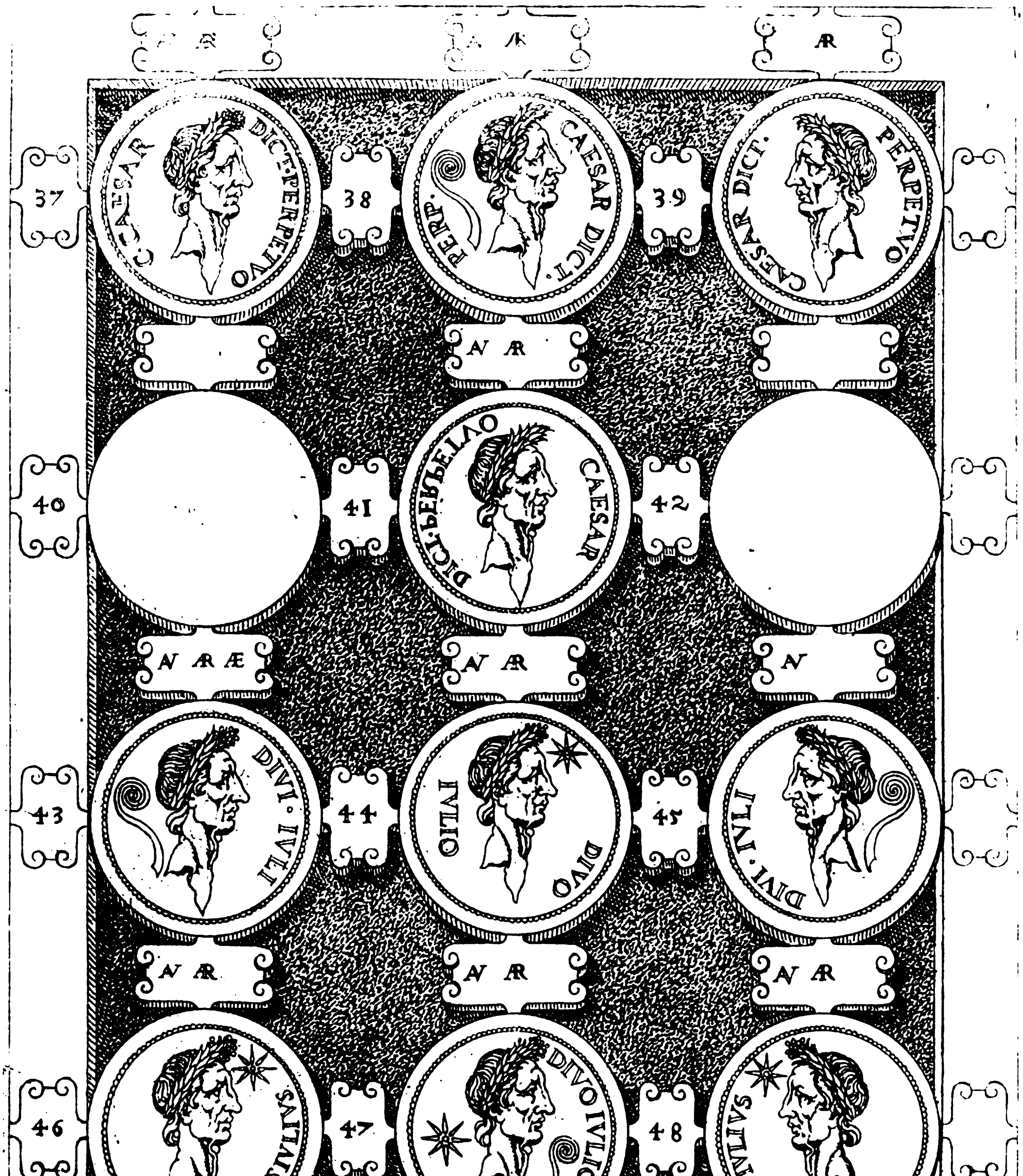
Æ
Æ
Æ
37
CAESAR DICT. PERPETVO
38
CAESAR DICT. PERP.
39
CAESAR DICT. PERPETVO
Æ
40
41
DICT. PERPETVO CAESAR
42
Æ Æ
Æ
43
DIVI IVLI
44
DIVO IVLIO
45
DIVI IVLI
Æ
Æ
Æ
46
DIVVS IVLIVS
47
DIVO IVLIO
48
DIVVS IVLIVS
CAP.
I

…np. Ca…r Diui F.

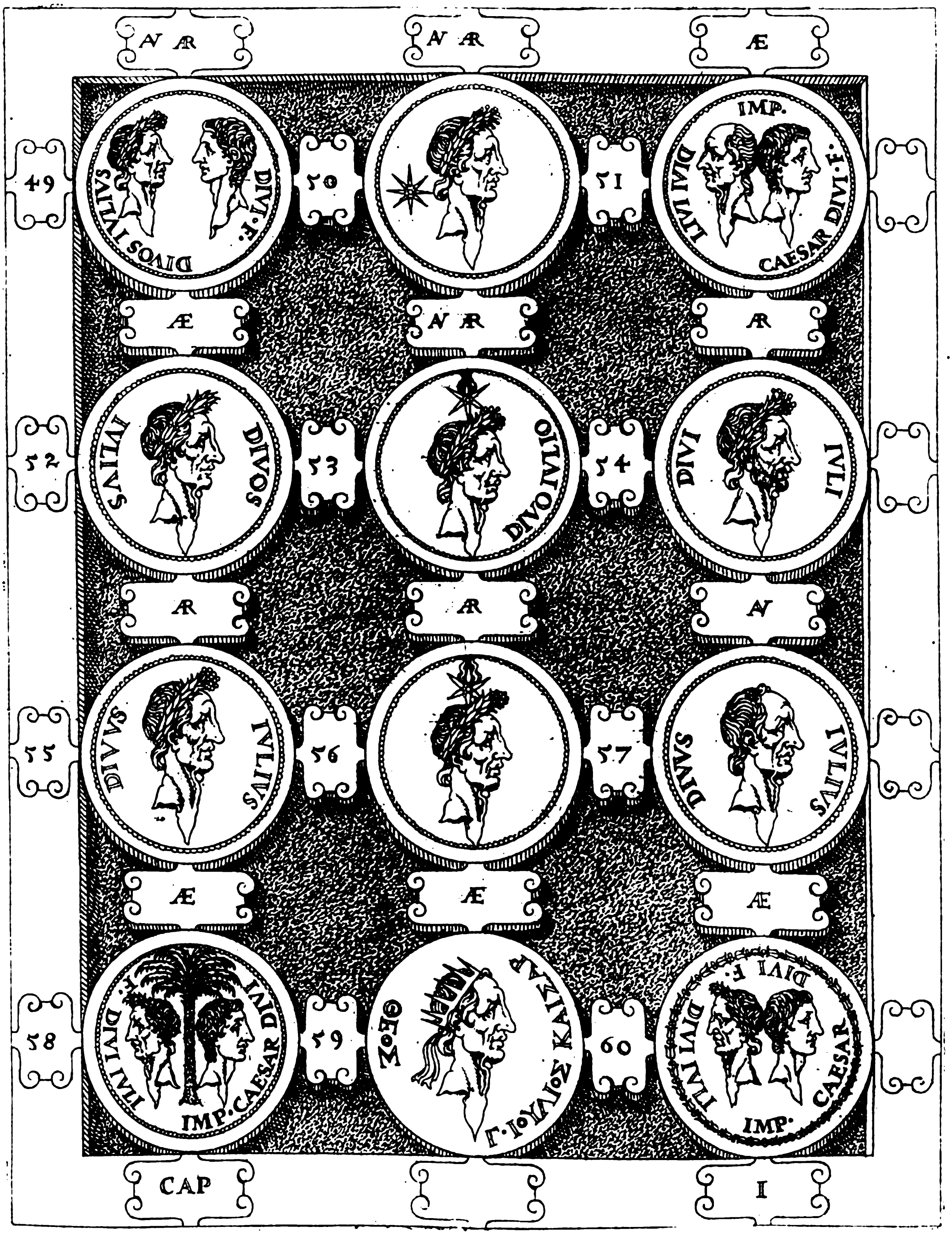

Diuus Iulius. Et Imp. Cæſar Diui F.

Ayuntamiento de Madrid

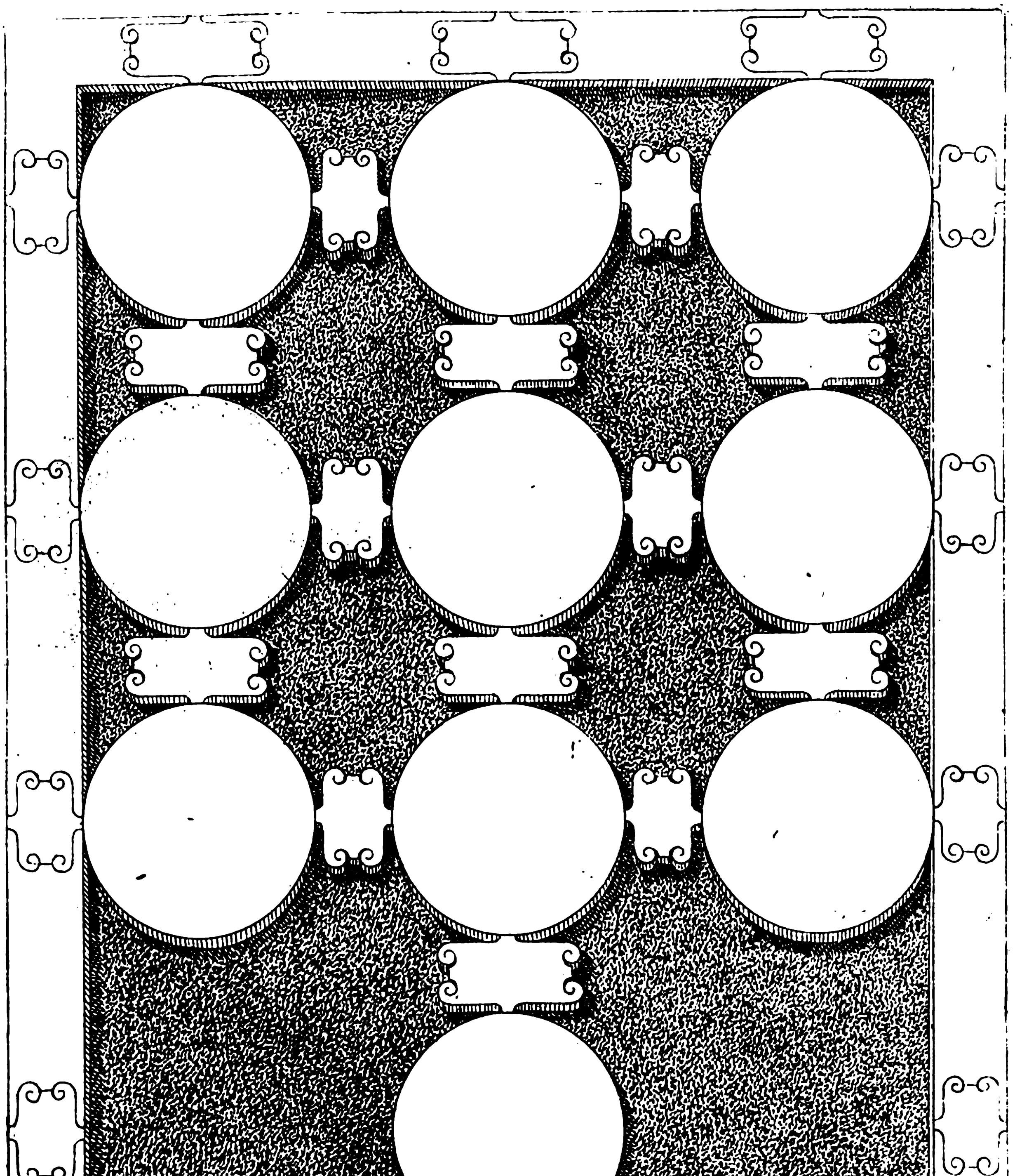

Ayuntamiento de Madrid

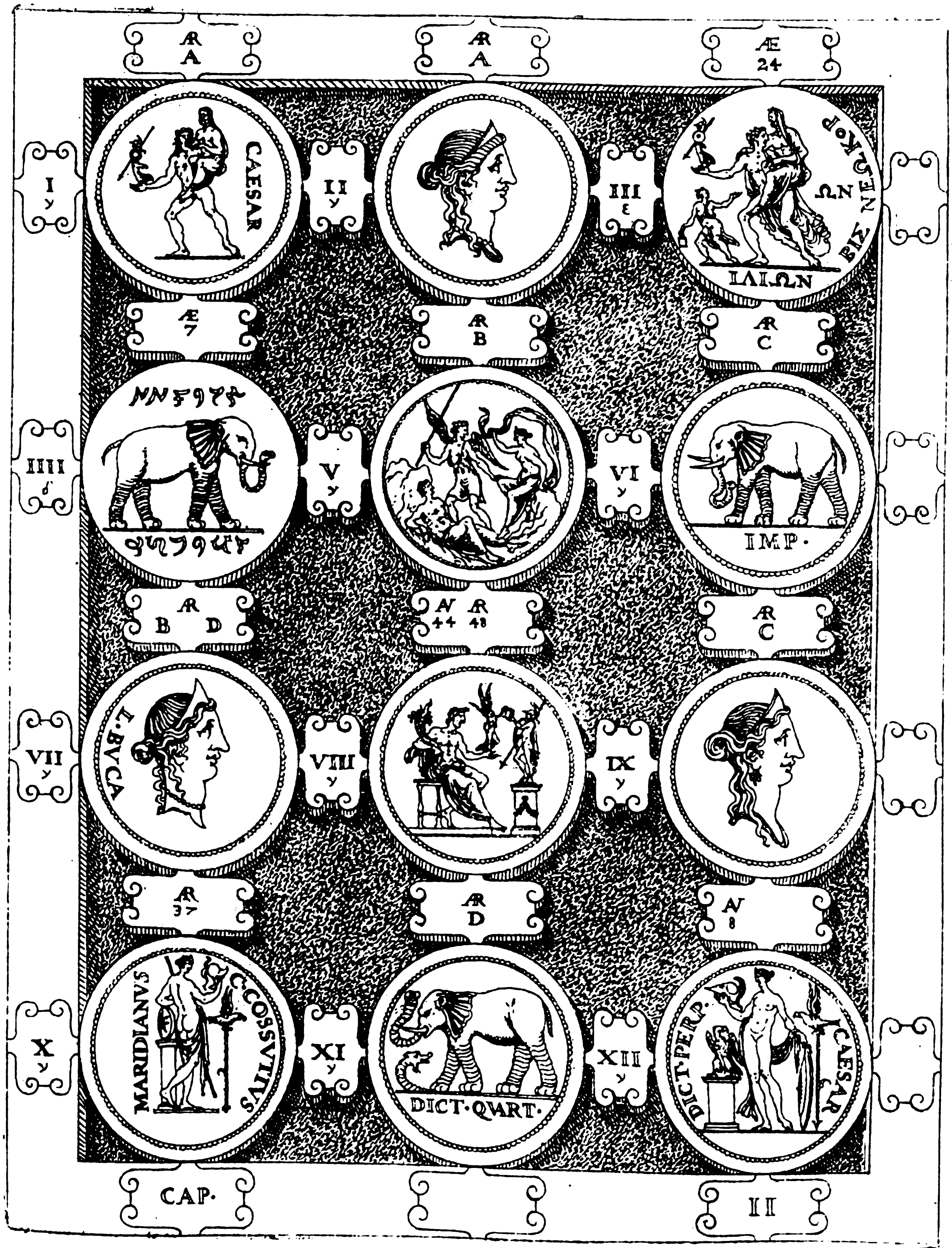

Origo proſapiæ Iulij Cæſaris à Venere per AEneam.
Ratio nominis CAESARVM, ab Elephanto occiſo,
qui Punica lingua CAESAR dicitur.

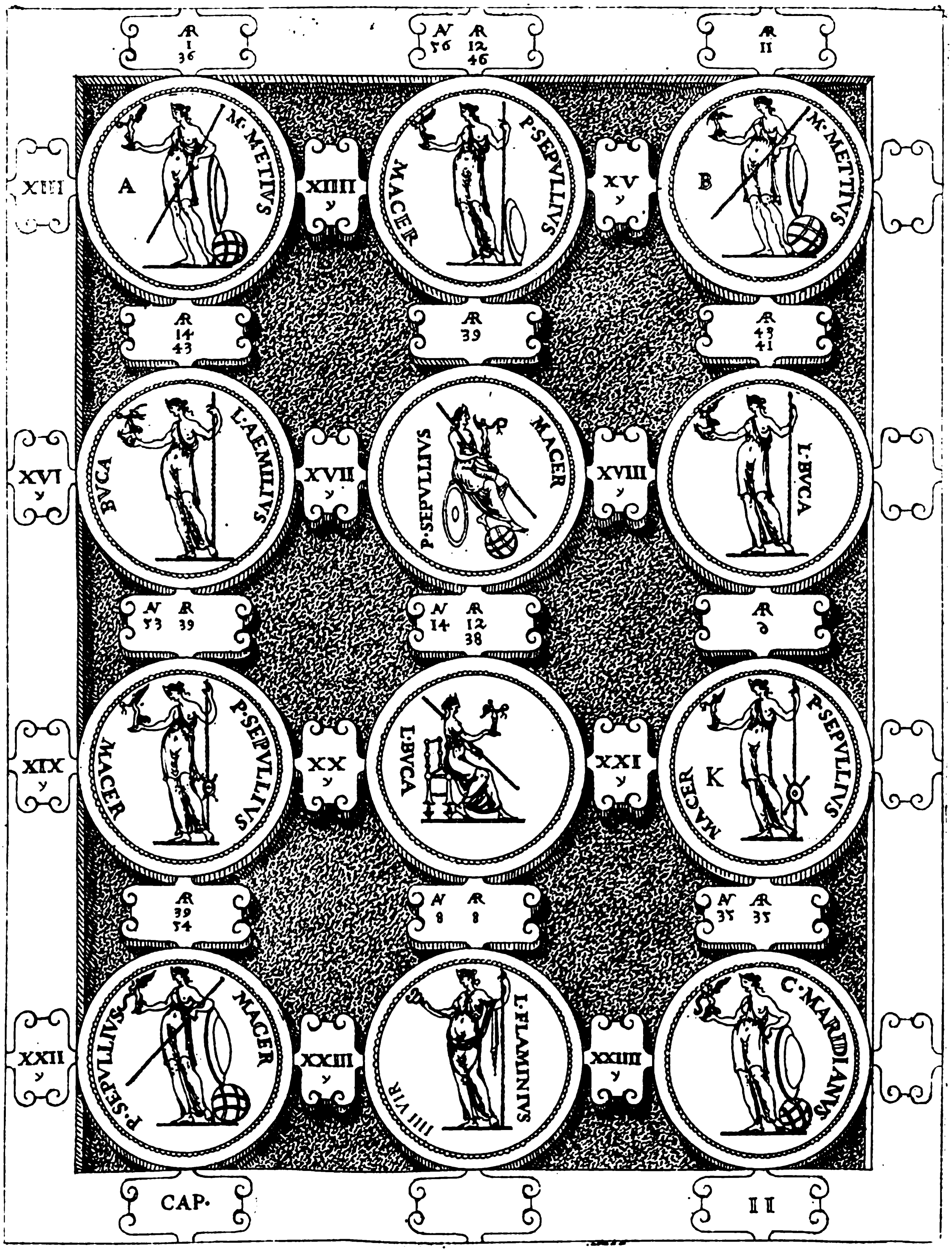

Statuæ & ſimulachra Veneris Genetricis,
Victricis, & Felicis.

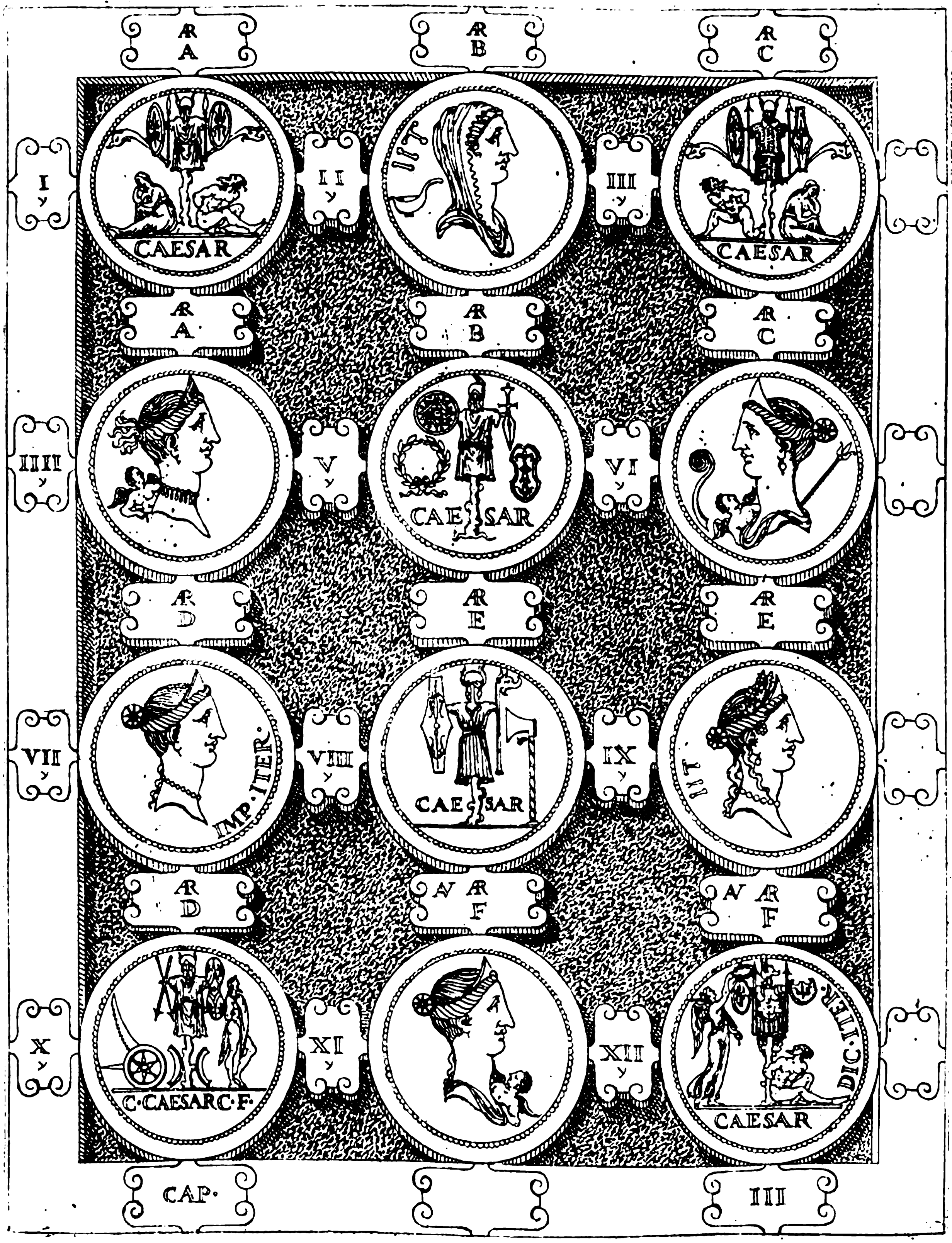

C. Iulij Cæſaris Victoriæ ac Trophæa de Gallis, de Germanis, alijſque gentibus.

B

Ayuntamiento de Madrid

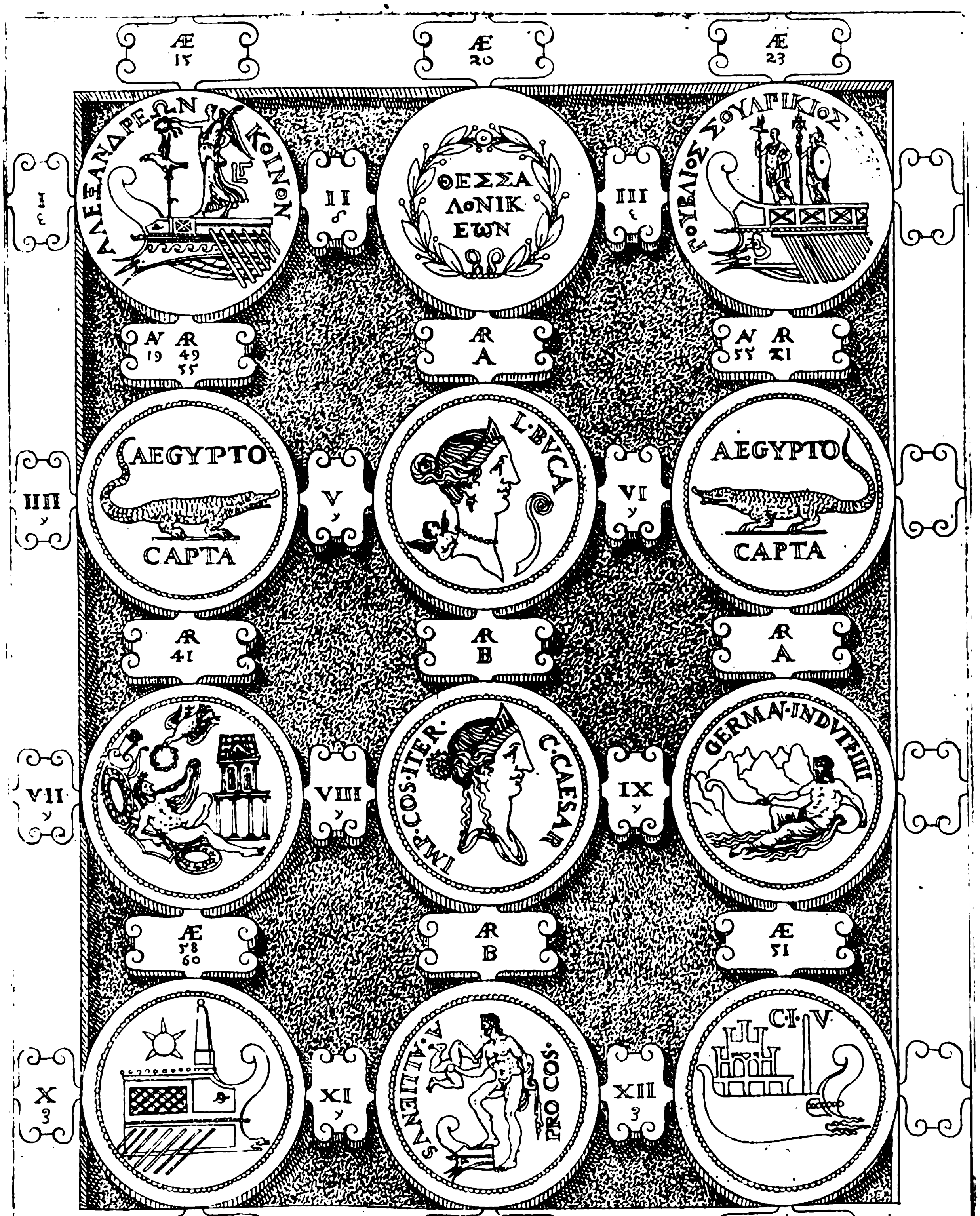

C. Iulij Cæſaris Res geſtæ in AEgypto bello Alexandrino,
& alibi.

Ayuntamiento de Madrid

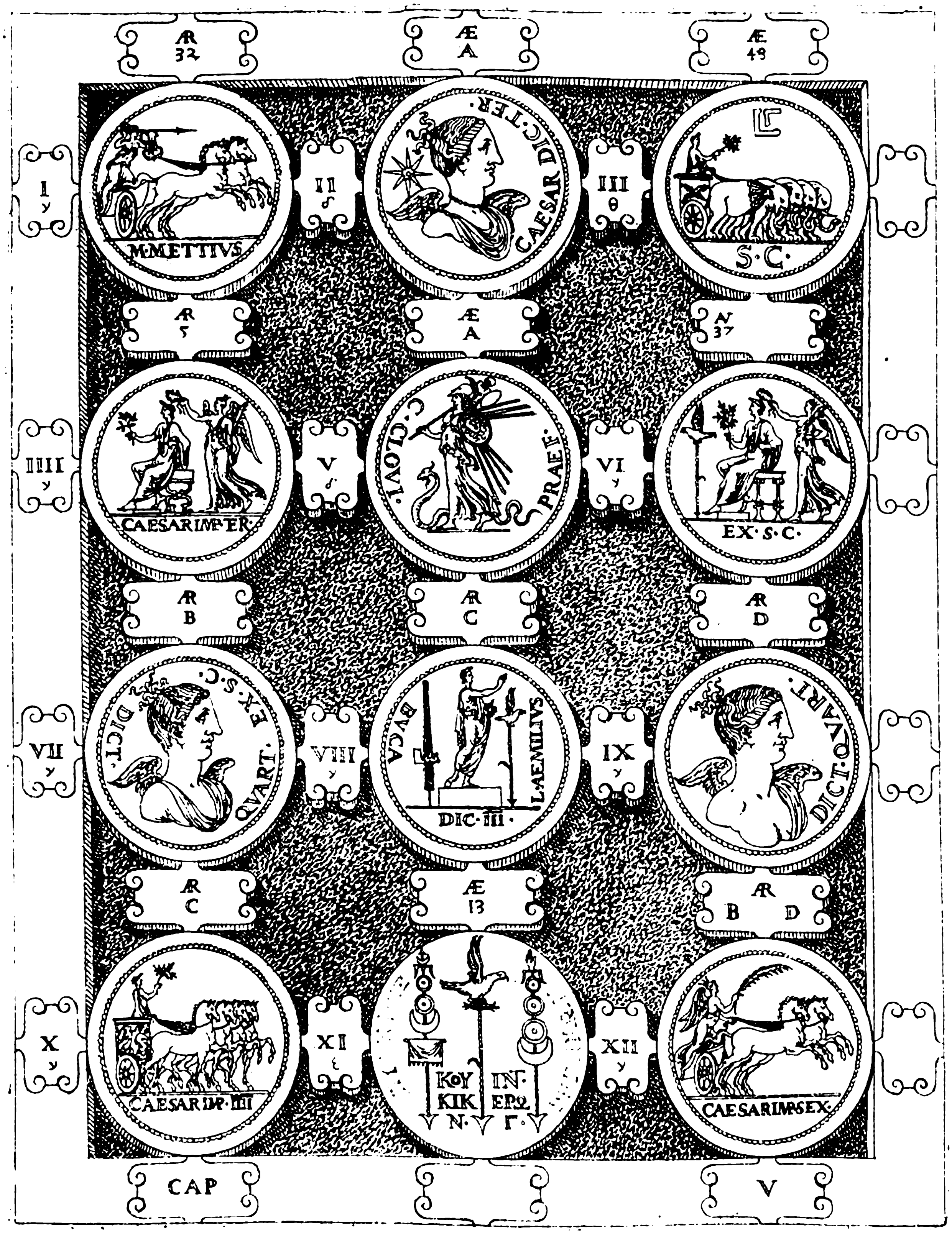

C. Iulij Cæſaris Victoriæ, Triumphi, & Ouatio.

Ayuntamiento de Madrid

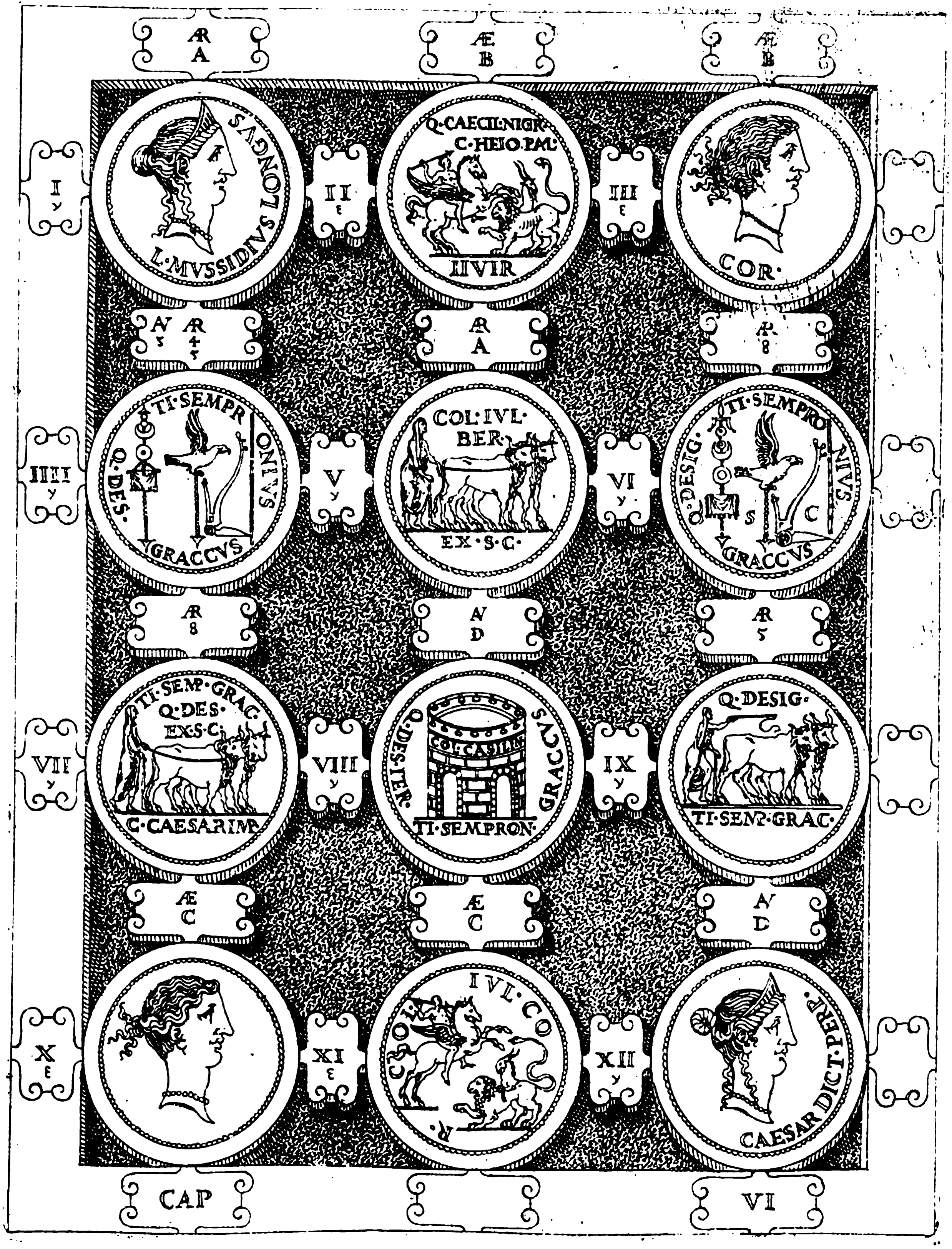

Coloniæ ſub Iulio Cæſare deductæ. Agri Veteranis aſſignati.

Ayuntamiento de Madrid

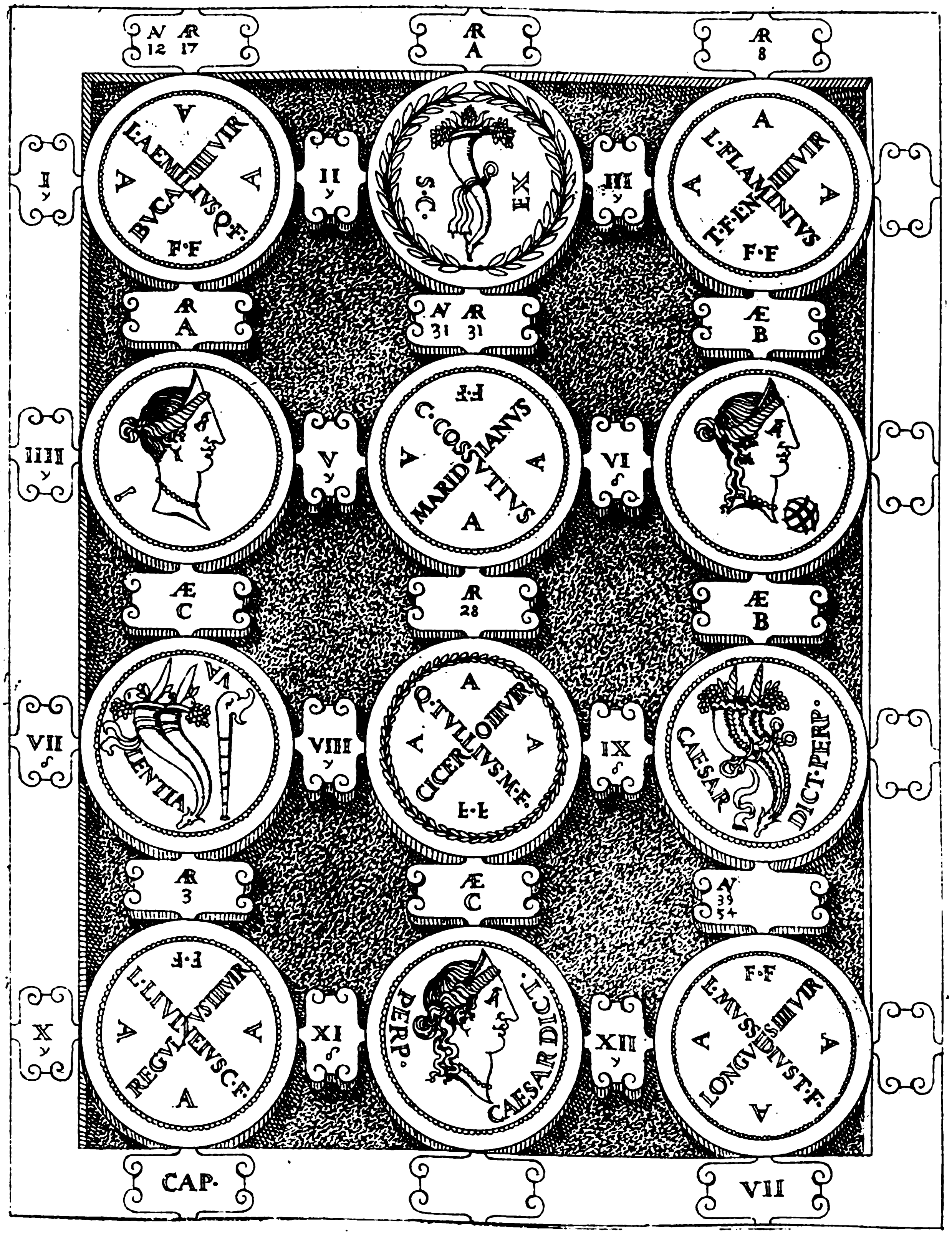

Triumuiri & Quatuoruiri Monetales ſub Iulio Cæſare,
Auro, Argento, AEre, flando, feriundo.

B 3

Ayuntamiento de Madrid

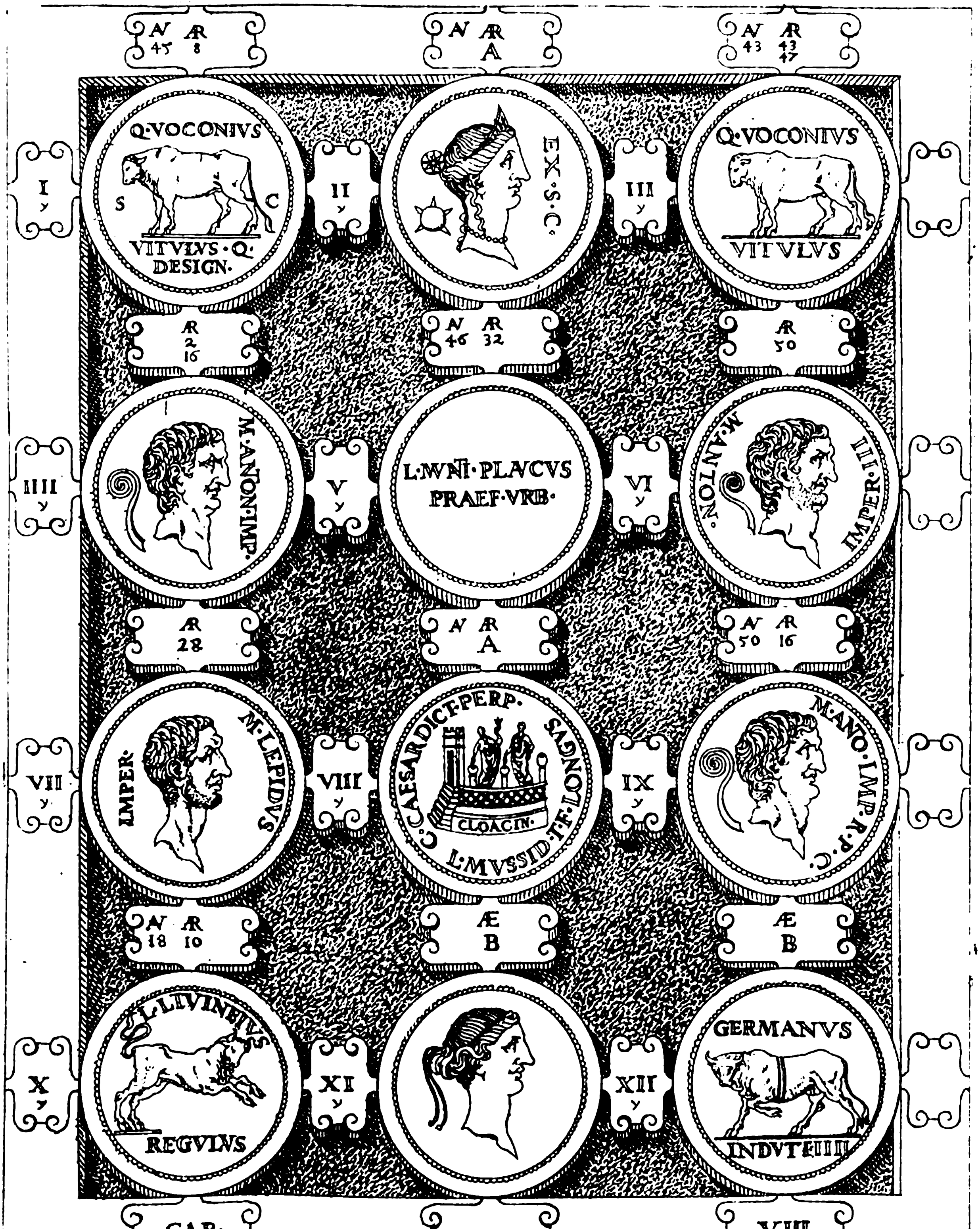

M. Antonij, Lepidi, aliorumq́ue, ſub Iulio Cæſare
Magiſtratus, Dignitates, & Officia.

Ayuntamiento de Madrid

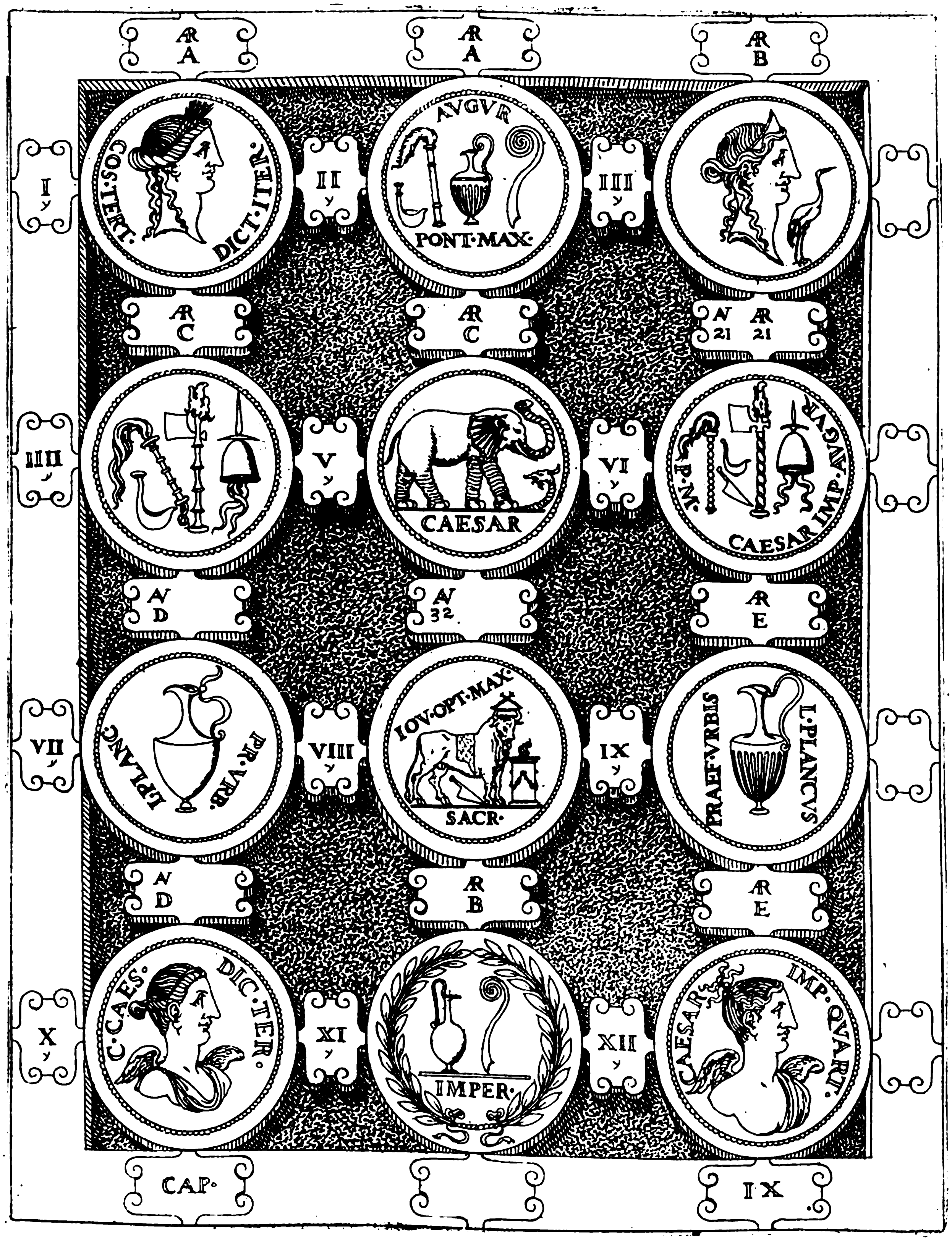

Varia Religionis Sacerdotiorumque inſignia,
atque inſtrumenta ſacra.

Ayuntamiento de Madrid

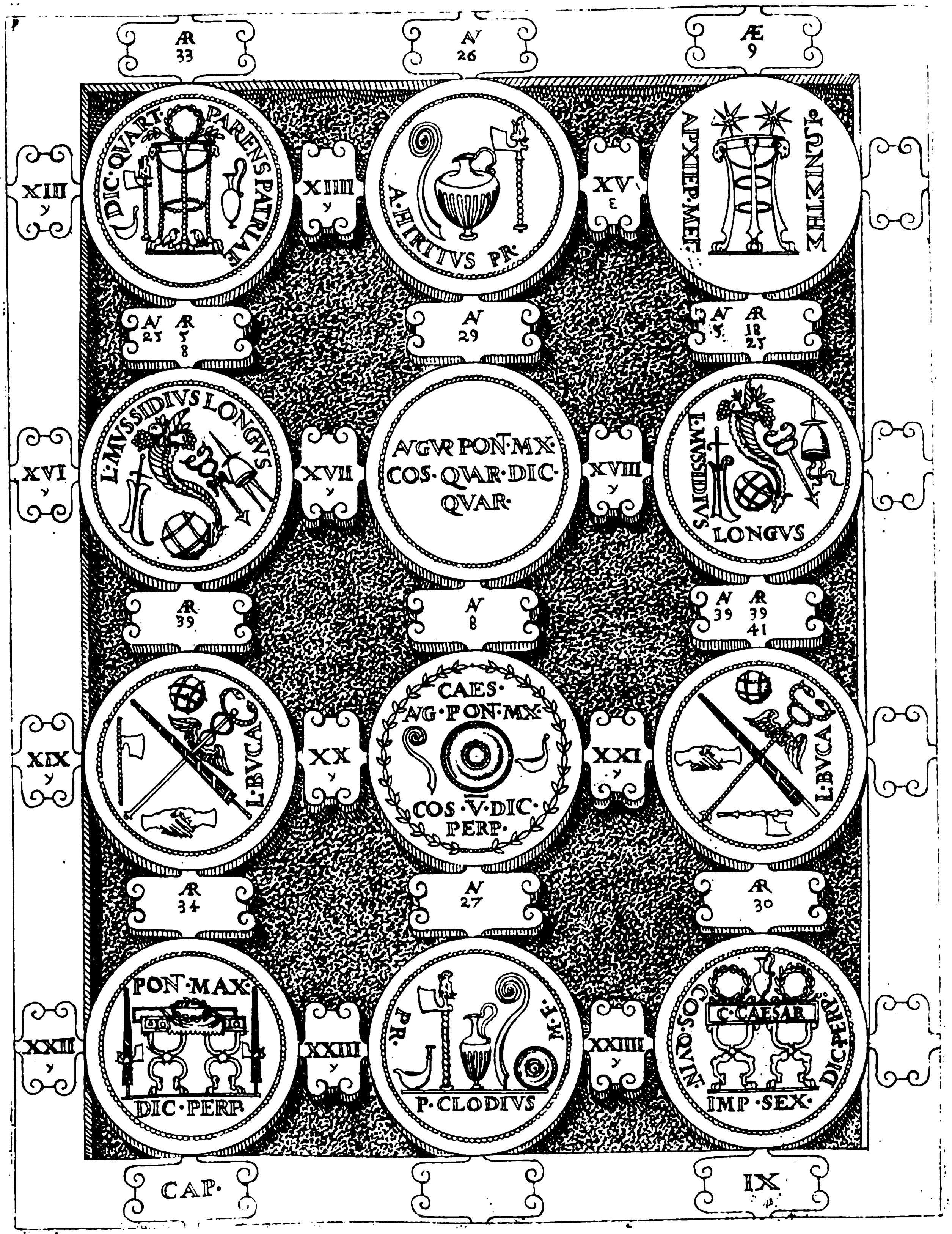

Tripodes, Sellæ, aliaque tam ſacrorum quàm ciuilium Magiſtratuum, Dignitatumque inſignia.

Ayuntamiento de Madrid

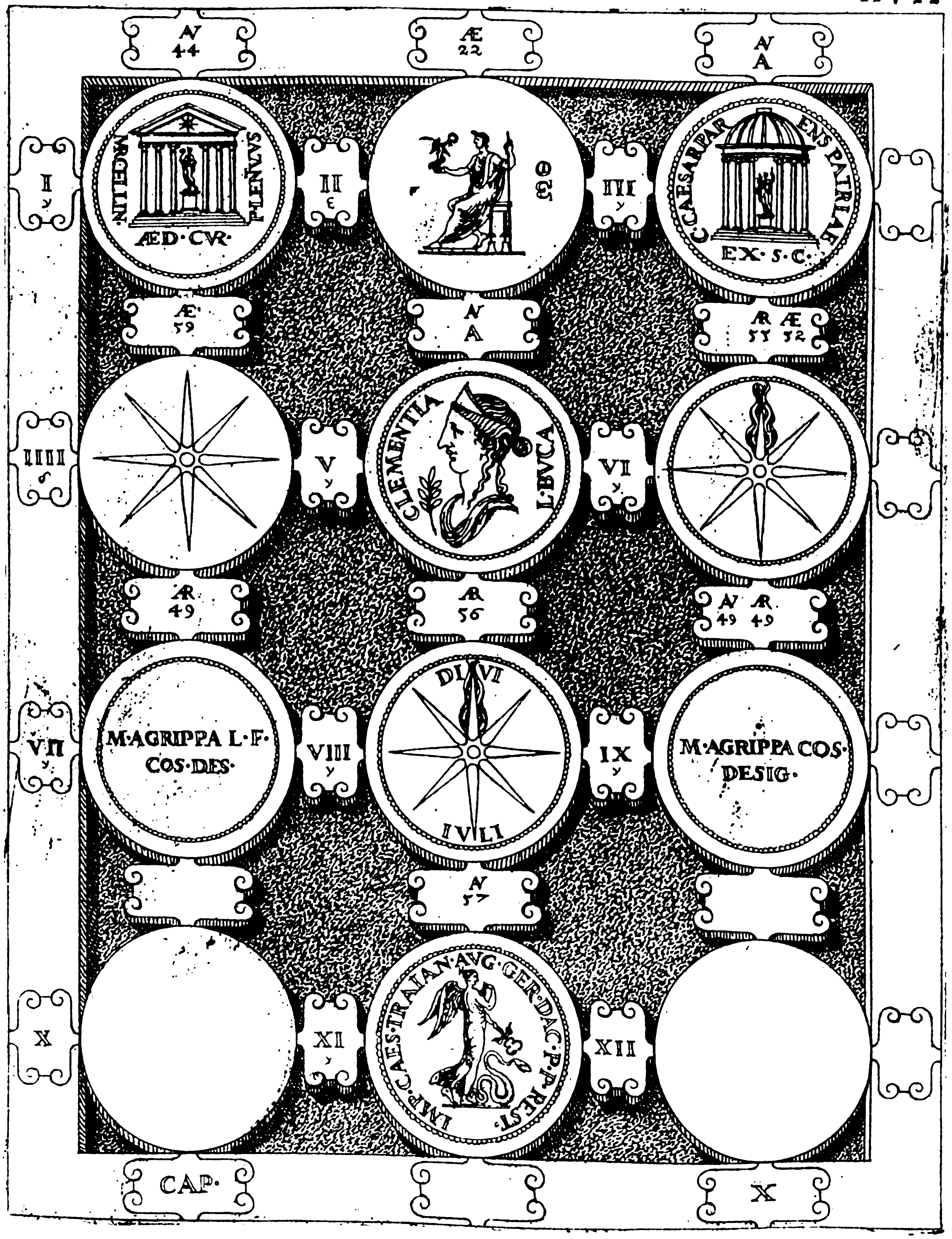

C. Iulij Cæſaris Diuinitas, Templa, Aræ,
& Statuæ ſacræ.

C

Ayuntamiento de Madrid

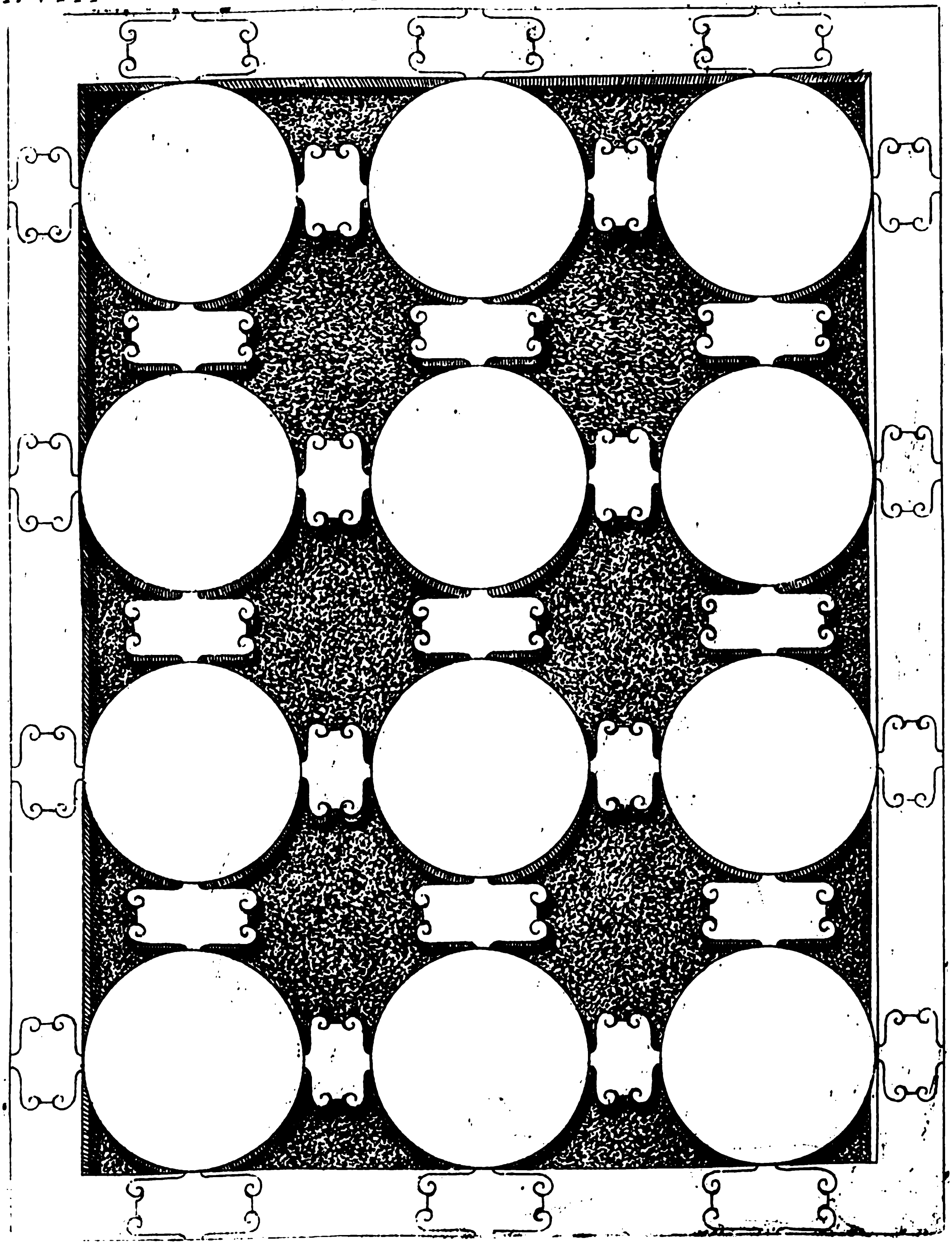

Ayuntamiento de Madrid

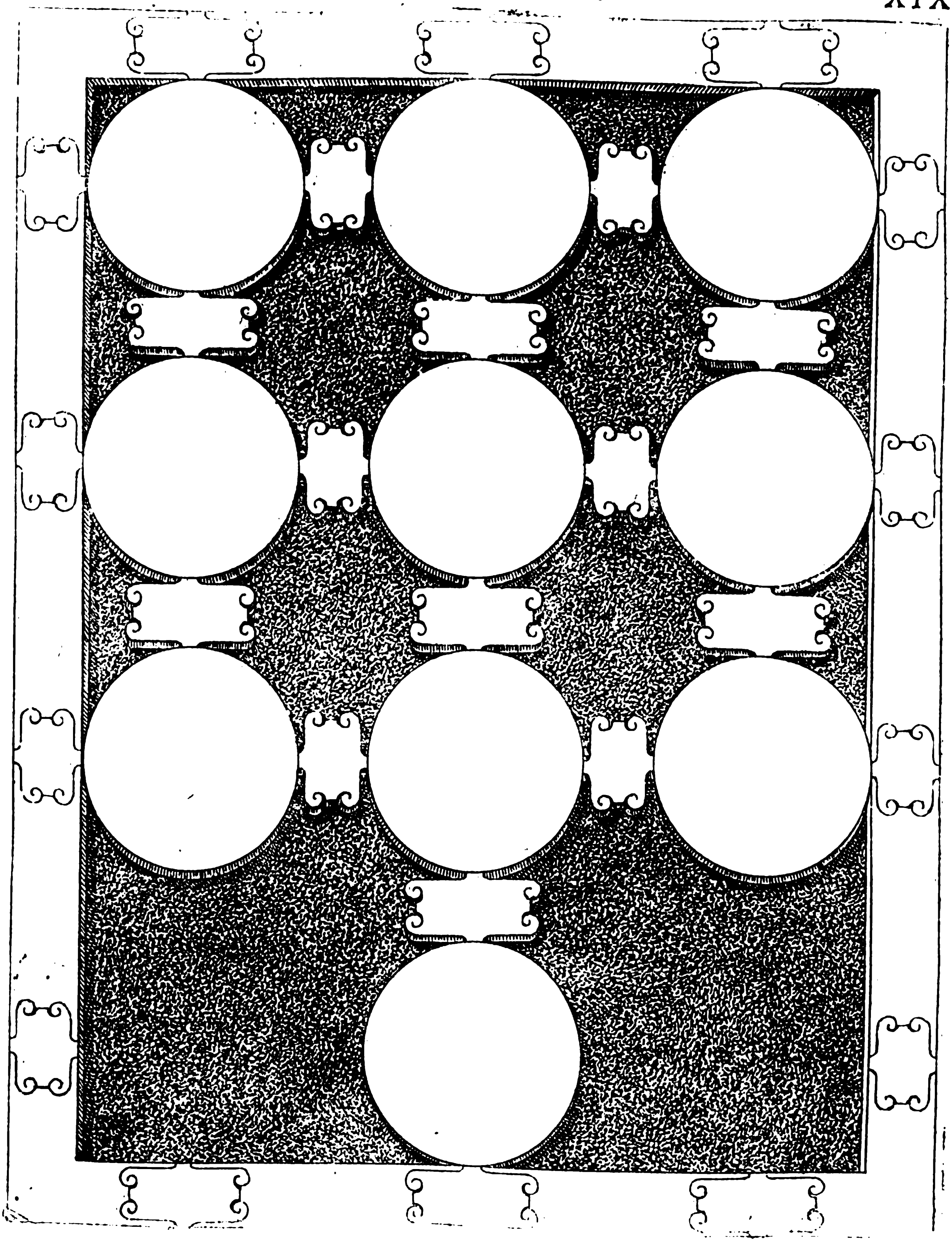

Ayuntamiento de Madrid

BRVTI ET CASSII ALIORVM'Q. C. IVLII CAESARIS
PERCVSSORVM ET CONIVRATORVM
NVMISMATA.

Ayuntamiento de Madrid

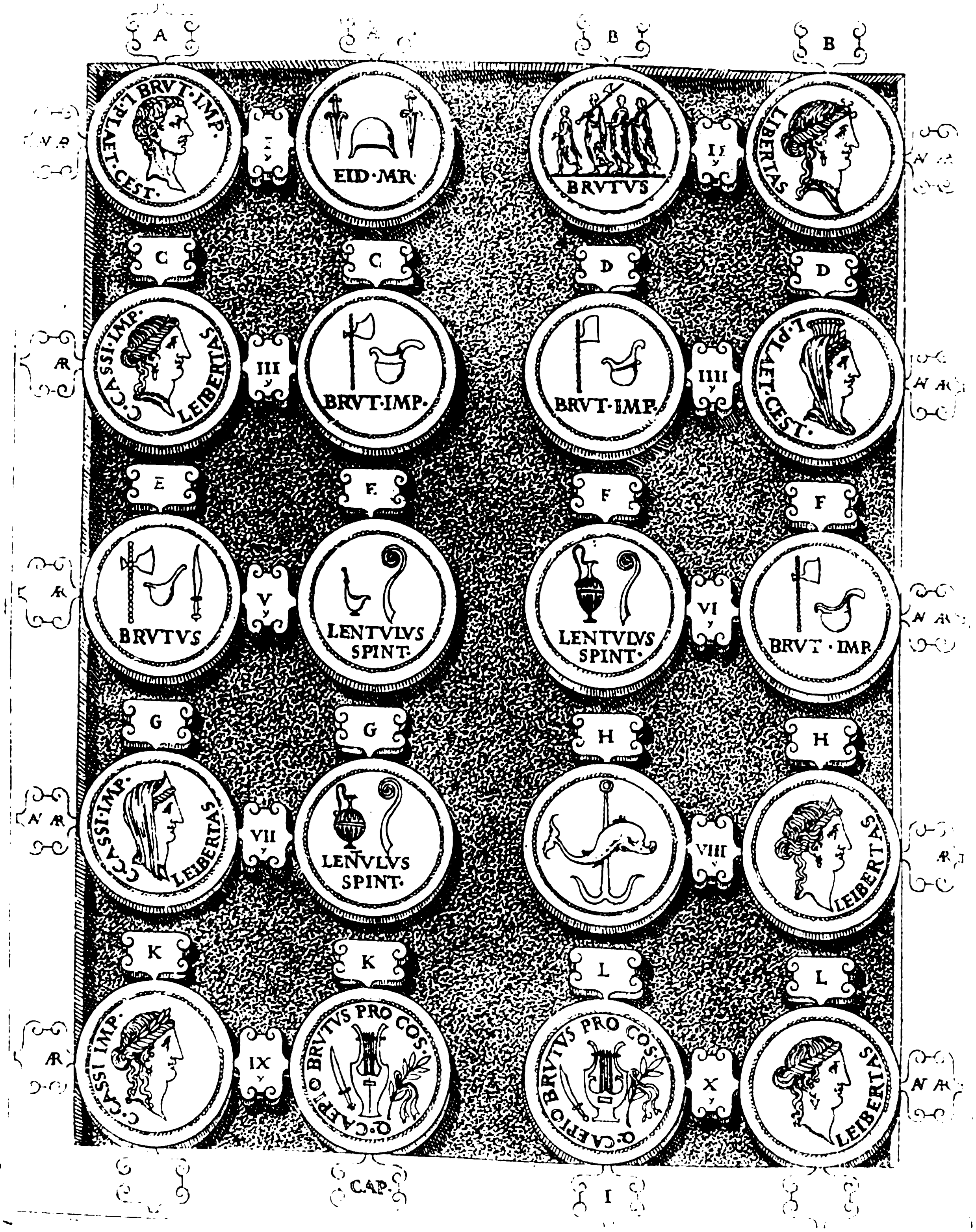

C. Iulio Cæſare à Bruto & Caſſio cum coniuratis interfecto
LIBERTAS REIPVBLICAE RESTITVTA.

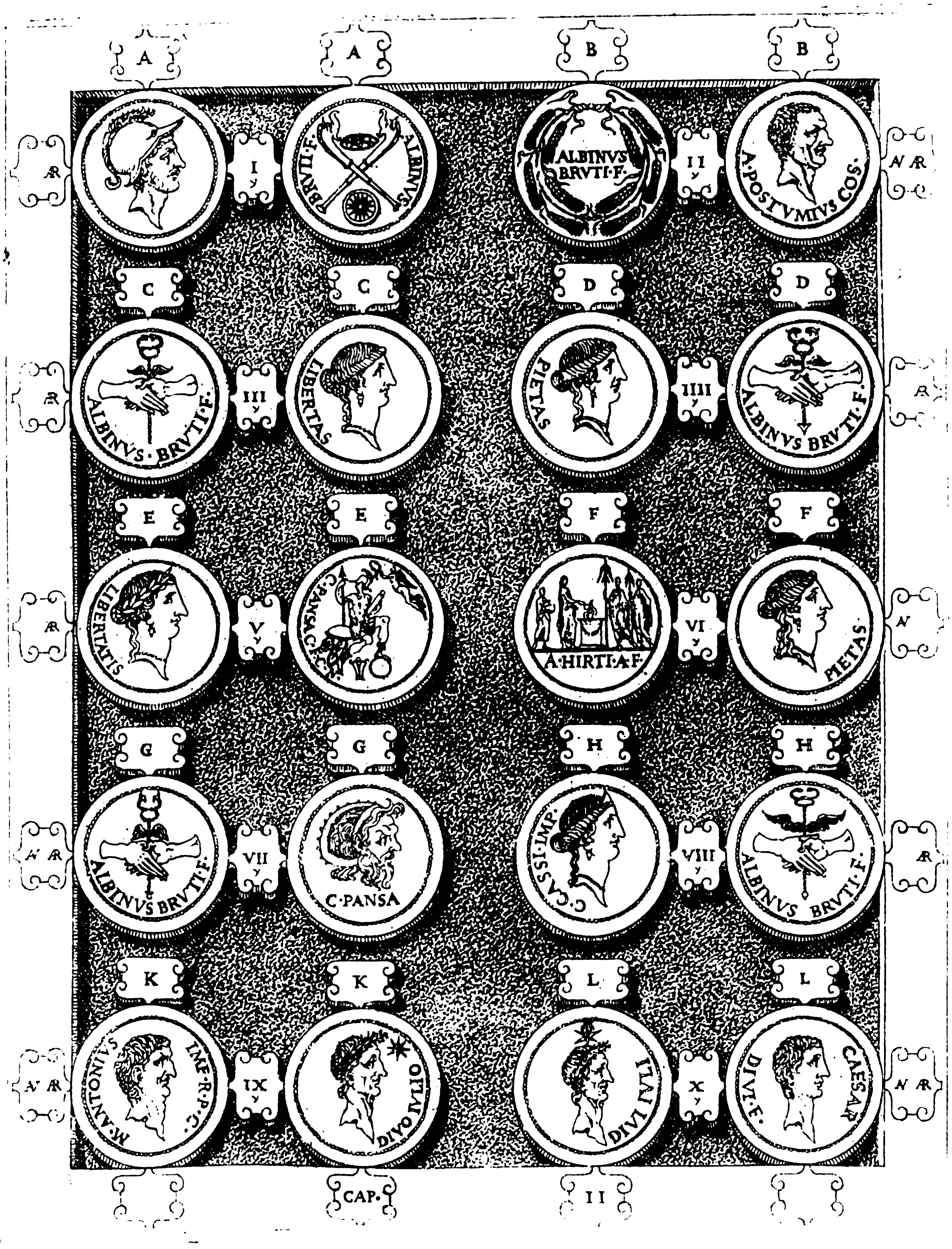

Bellum ciuile Mutinenſe inter D. Albinum Brutum
& M. Antonium.

Ayuntamiento de Madrid

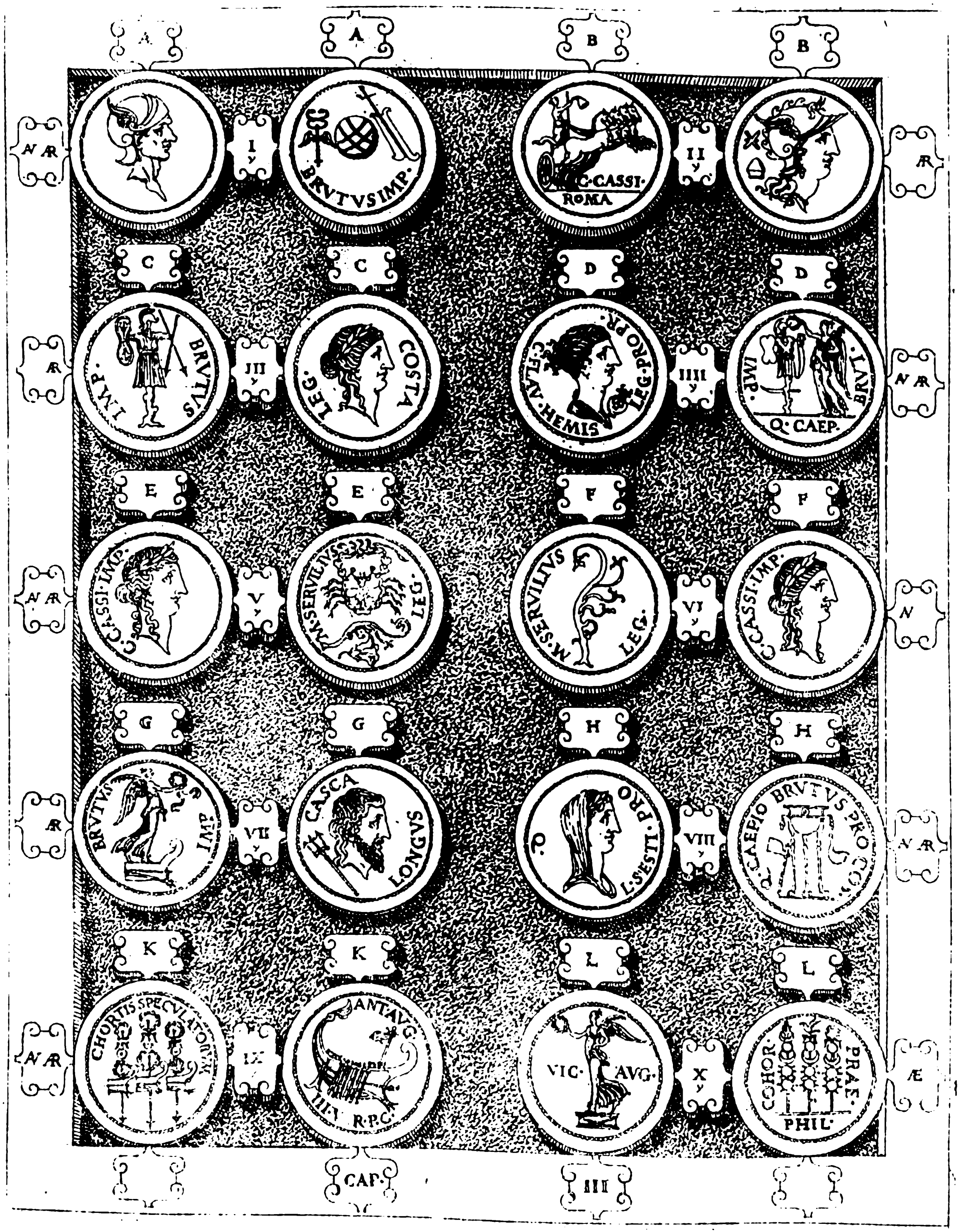

Bellum ciuile Philippenſe contra Brutum & Caſſium cæteroſque Cæſaris percuſſores & coniuratos.

Ayuntamiento de Madrid

M. ÆMILII LEPIDI
NVMISMATA.

Ayuntamiento de Madrid

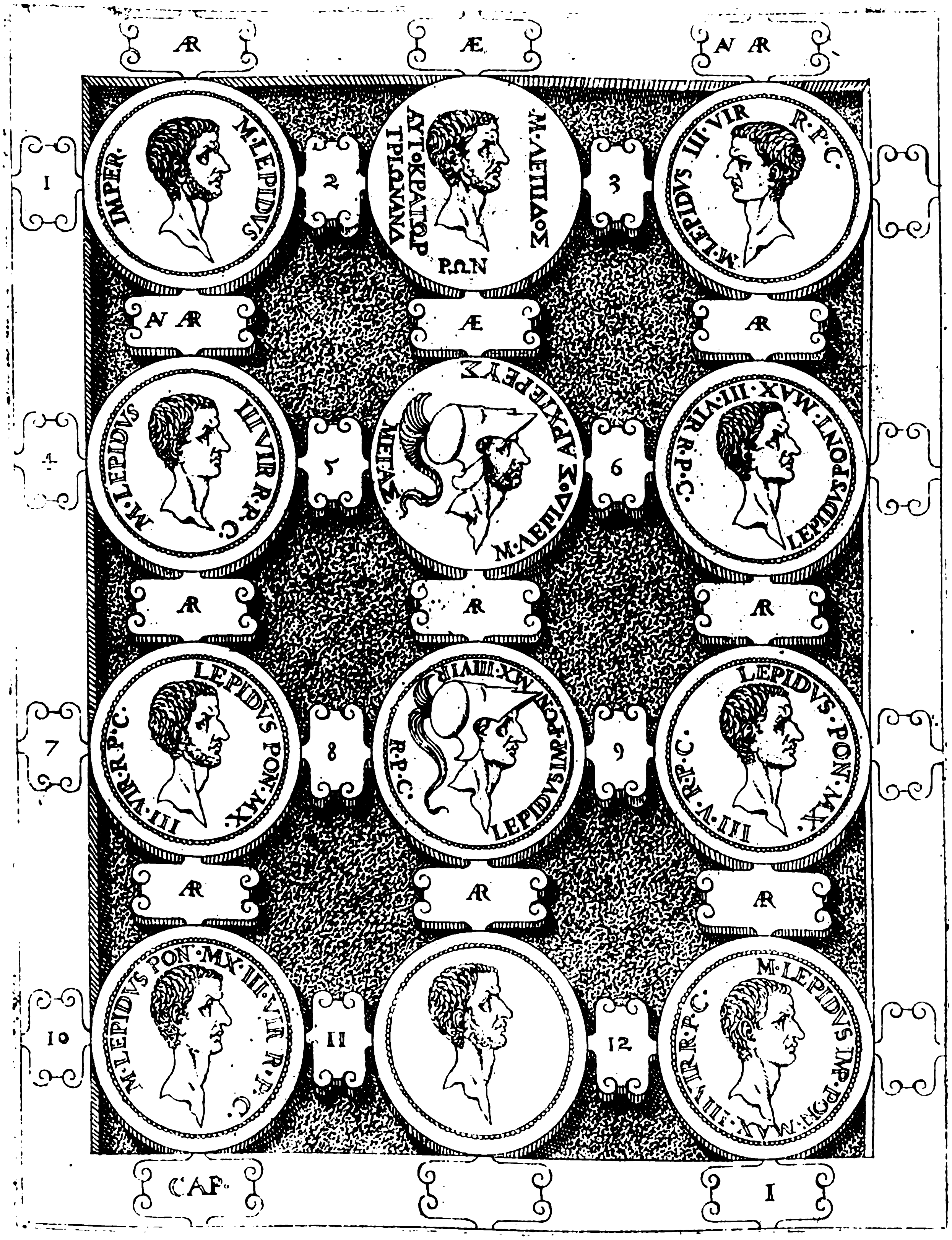

M. Lepidus Imperator, Pontifex Maximus,
Triumuir Reipublicæ conſtituendæ.

Ayuntamiento de Madrid

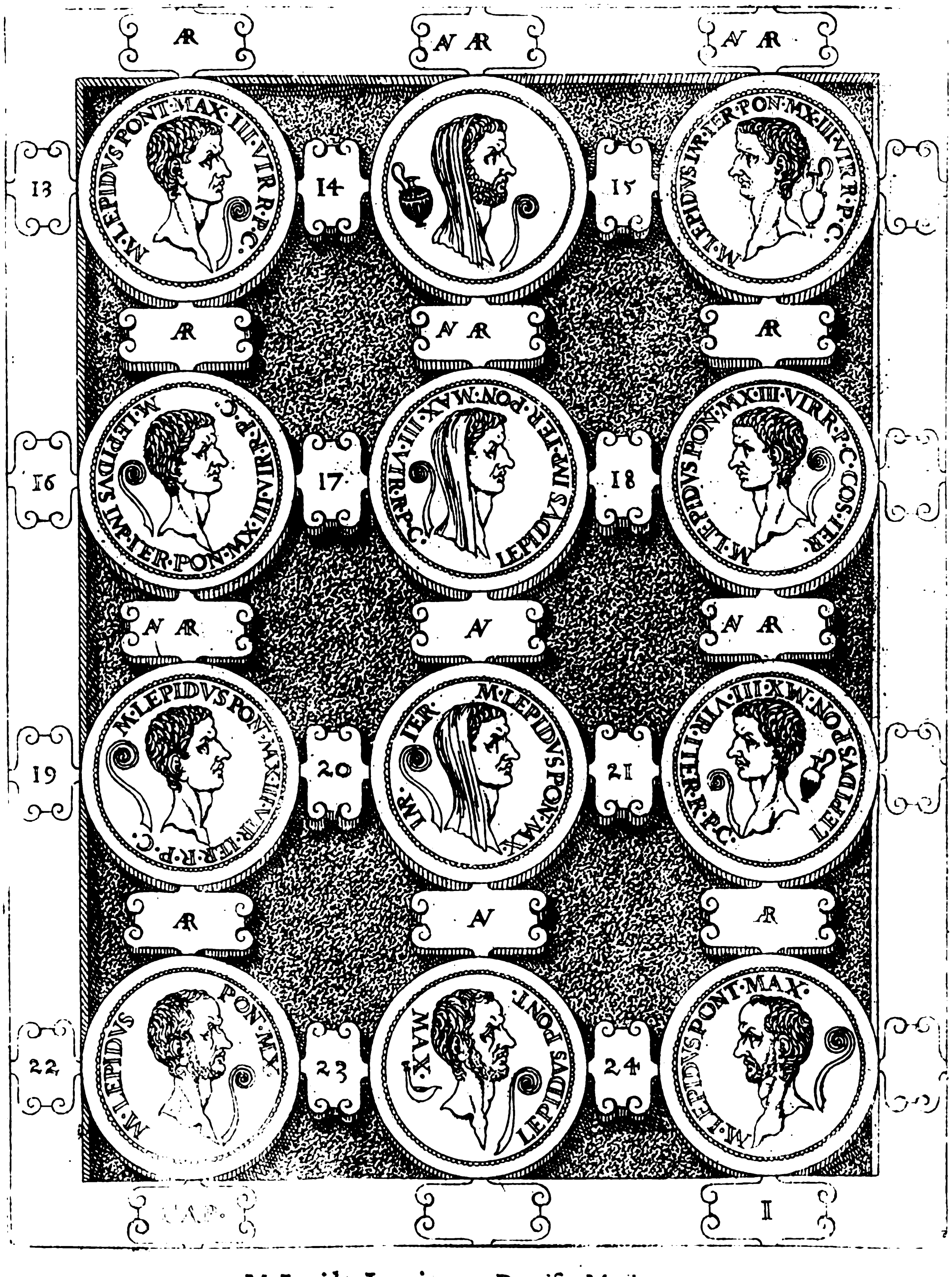

M. Lepidus Imp. iterum, Pontifex Maximus,
Triumuir R. P. C. primùm & iterum.

Ayuntamiento de Madrid

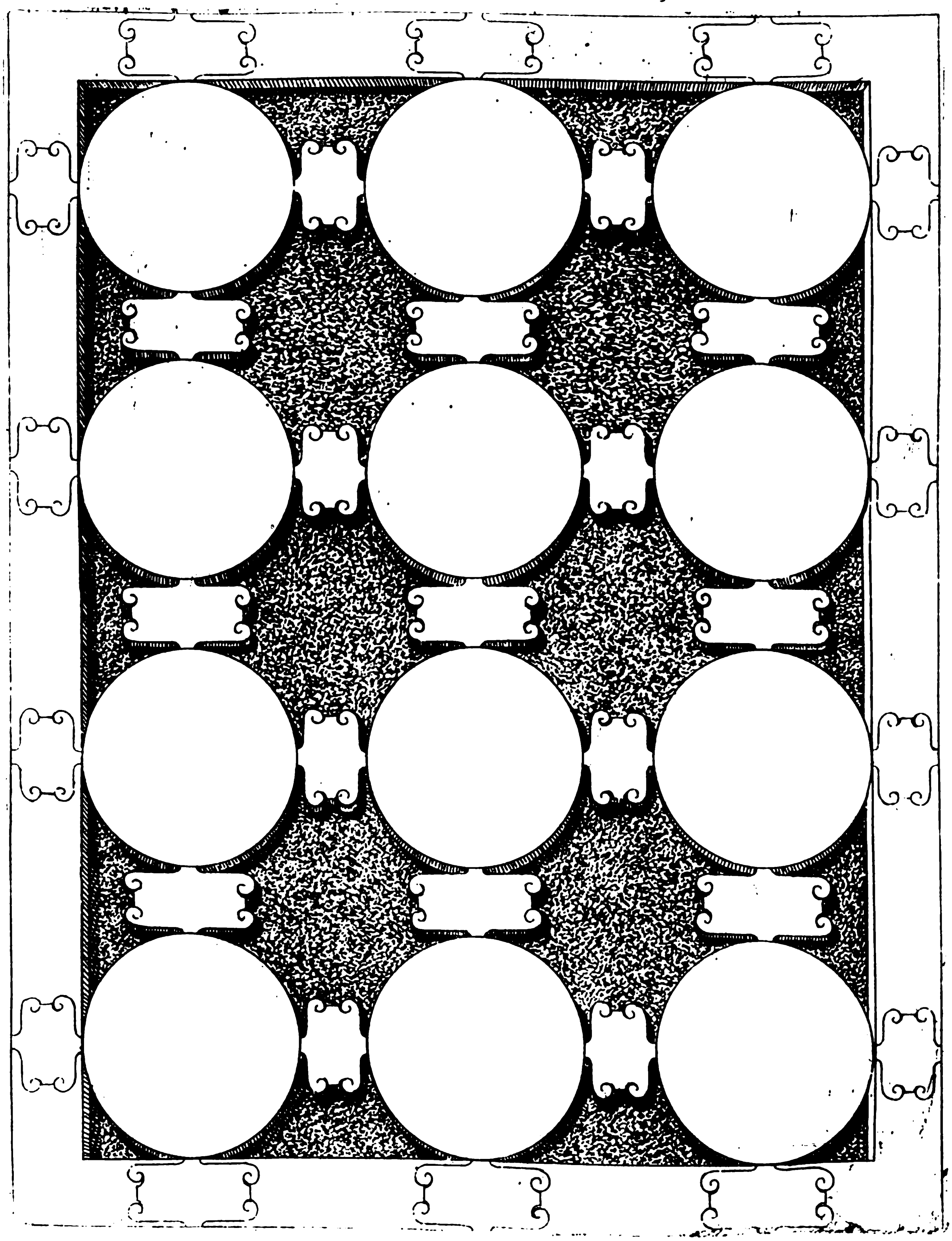

Ayuntamiento de Madrid

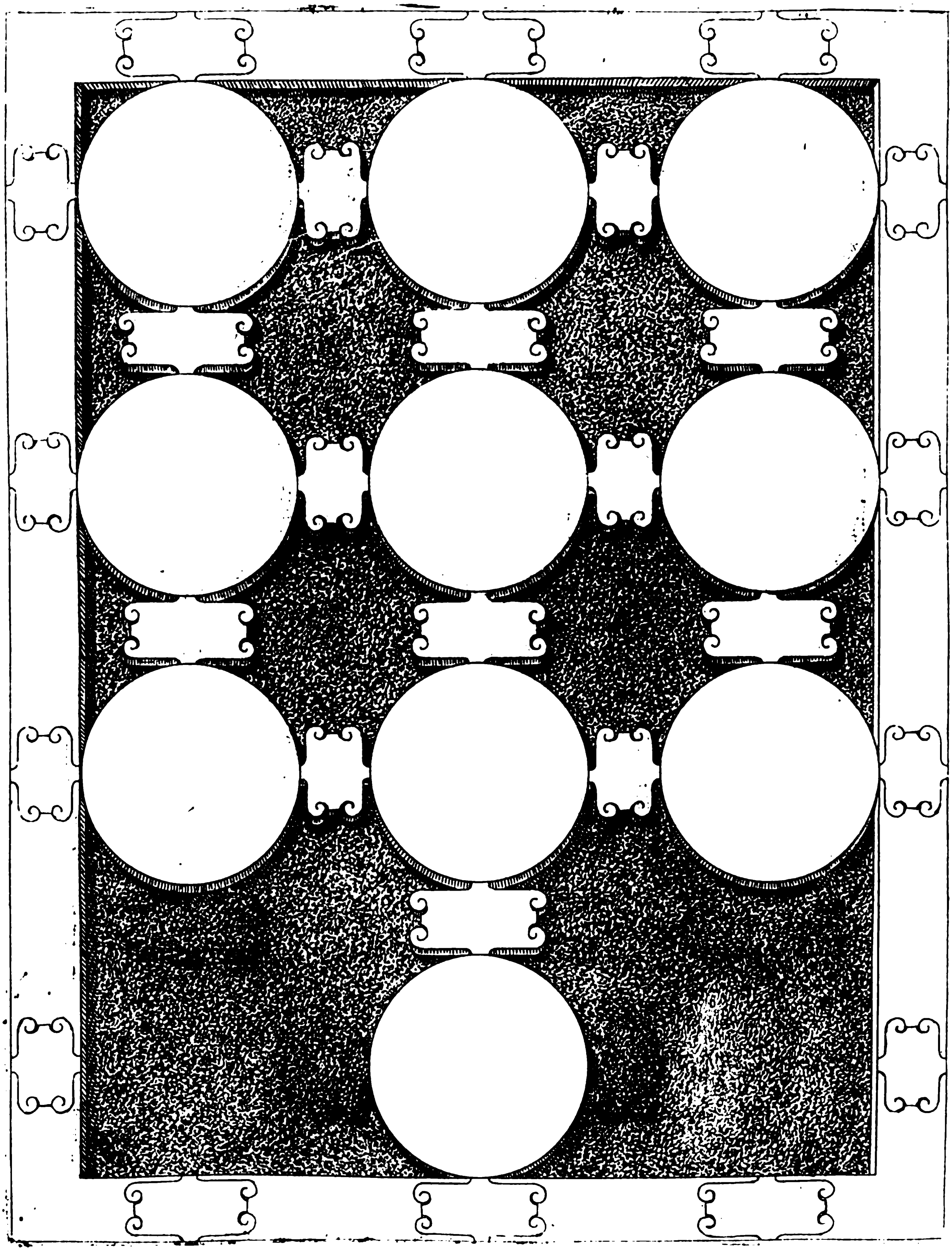

Ayuntamiento de Madrid

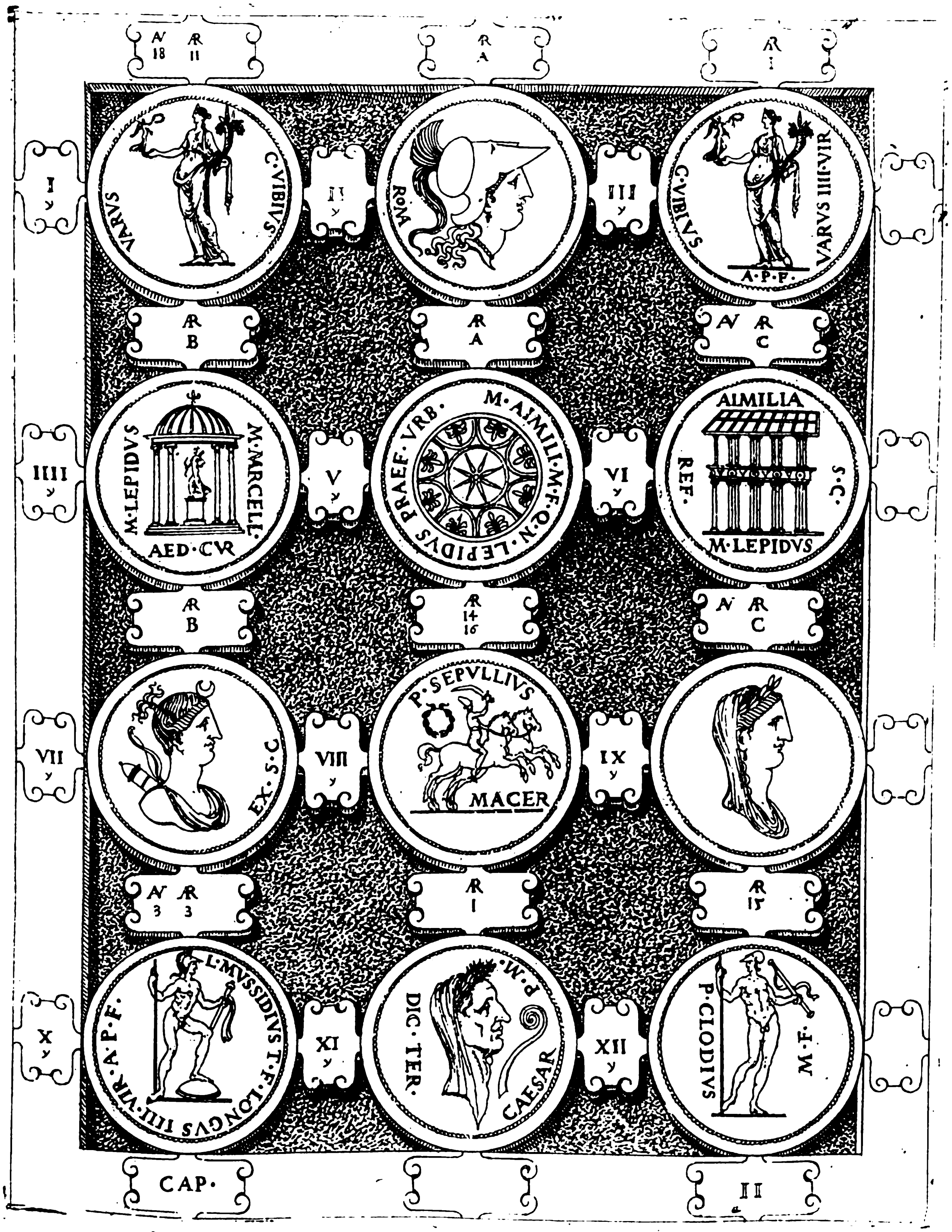

M. Lepidi AEdilitas, operaq́ue publica in ipſius AEdilitate refecta.
Eiuſdem ſub Iulio Cæſare Præfectura vrbis.

Ayuntamiento de Madrid

M. Lepidi cum M. Antonio & C. Cæſare in Repub. conſtituenda, vlciſcendaque Iulij Cæſaris morte, concordia.

Ayuntamiento de Madrid

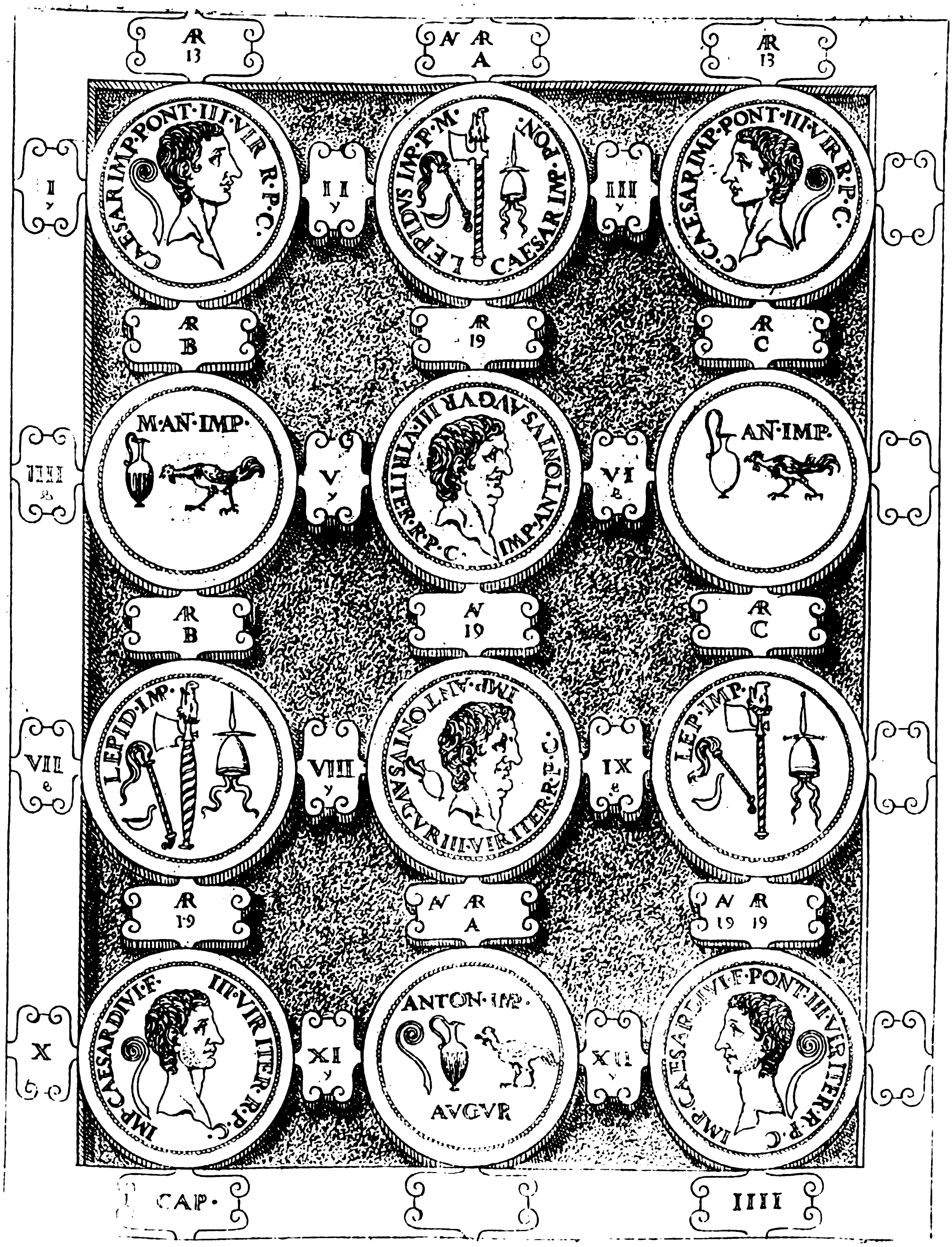

Triumuiratus R. P. C. inter Lepidum, Antonium, & Cæſarem iteratò initus.

Lepidus Pontifex Maximus, Antonius Augur, Cæſar Pontifex, cum ſignis inſtrumentisq; pontificalibus auguralib.q;.

Ayuntamiento de Madrid

M. Lepidi res geſtæ, victoriæ & triumphi ex Hiſpania,
ſtatuæque equeſtres.

Ayuntamiento de Madrid

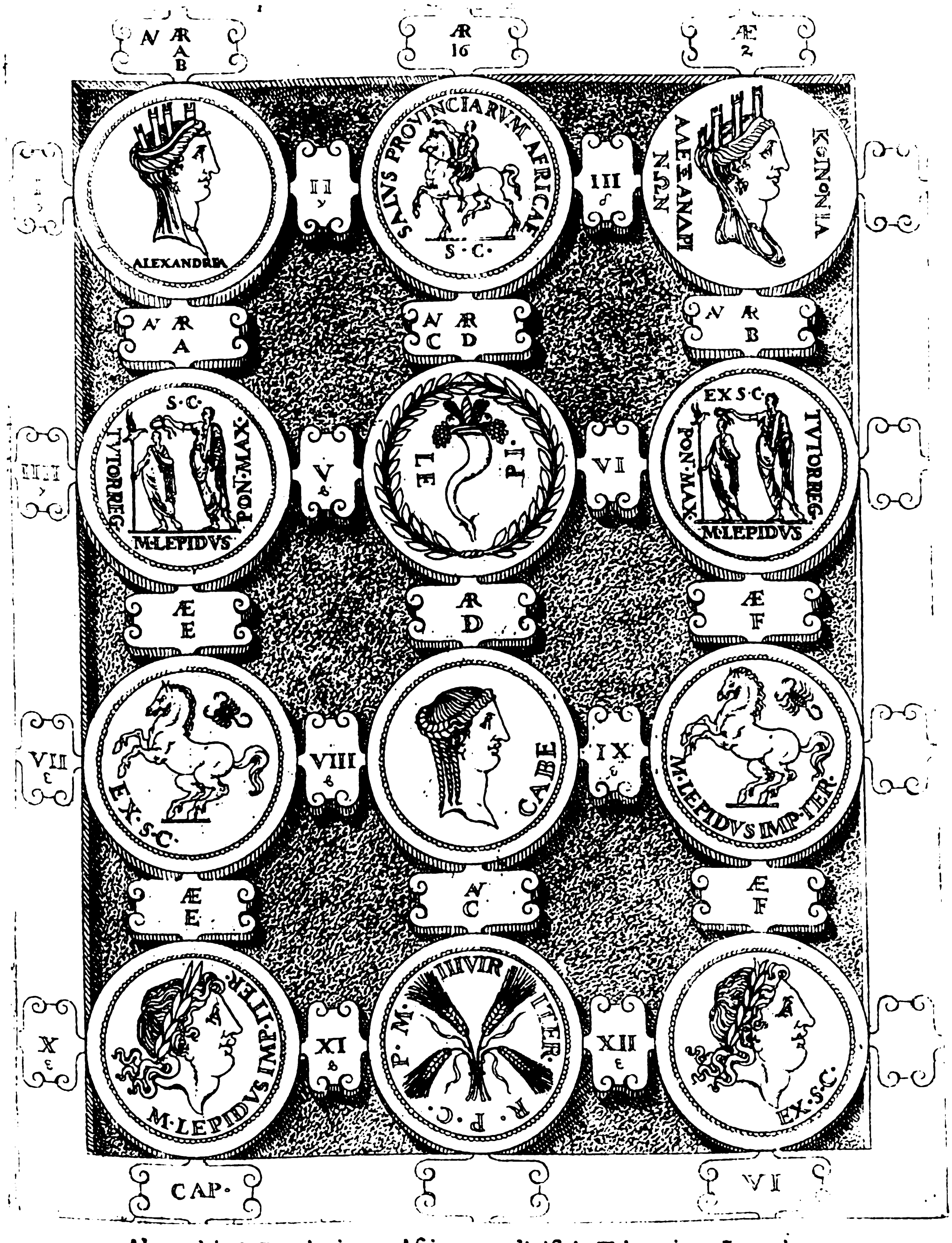

Alexandriæ & Prouinciarum Africæ, quæ diuiſo in Triumuiratu Imperio, Lepido obtigerat, adminiſtratio.

F

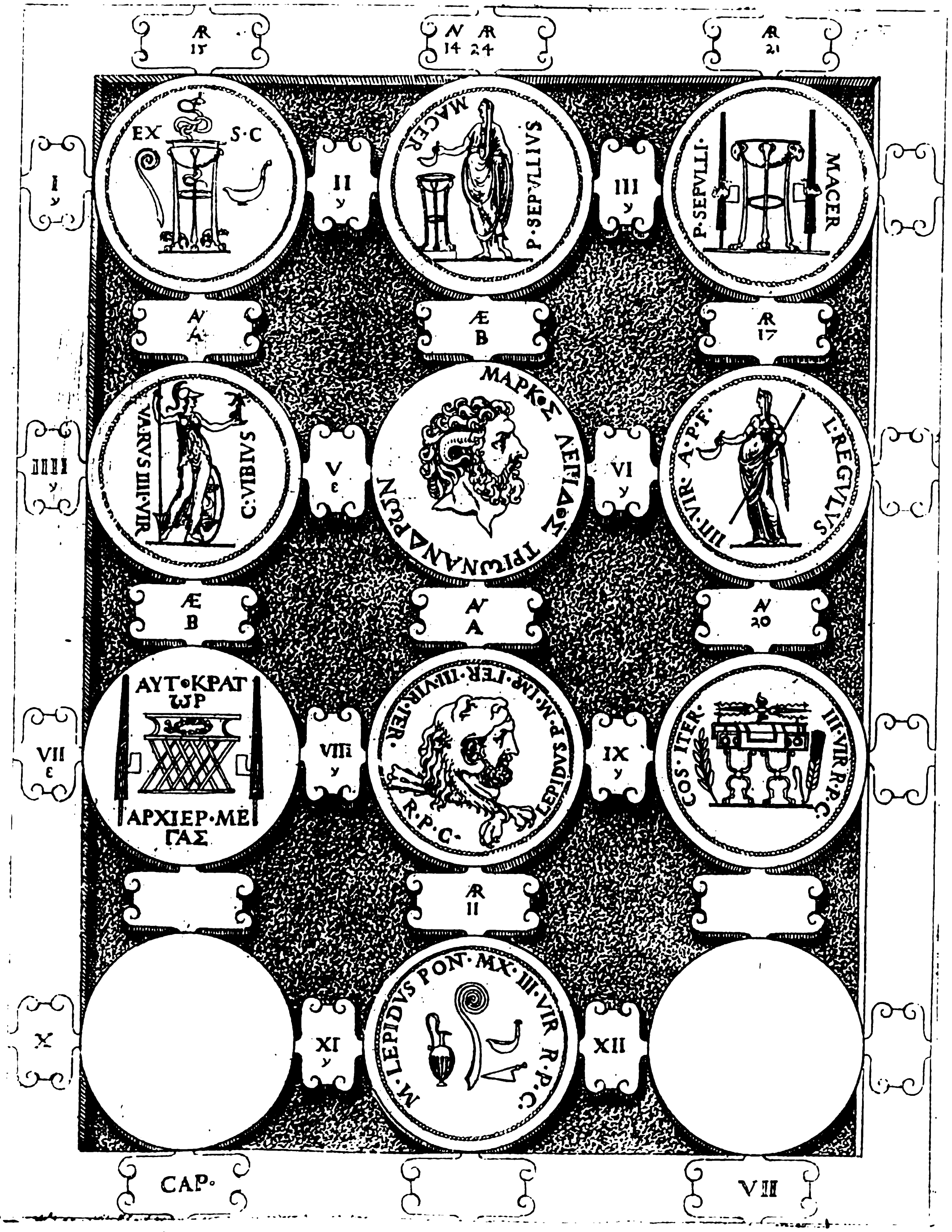

Tripodes, ſellæ, aliaque magiſtratuum, honorum, & ſacerdotiorum inſignia.
Lepidi habitu Pontificali, Veſtæ, aliorumque Deorum
ſtatuæ & ſimulachra.

Ayuntamiento de Madrid

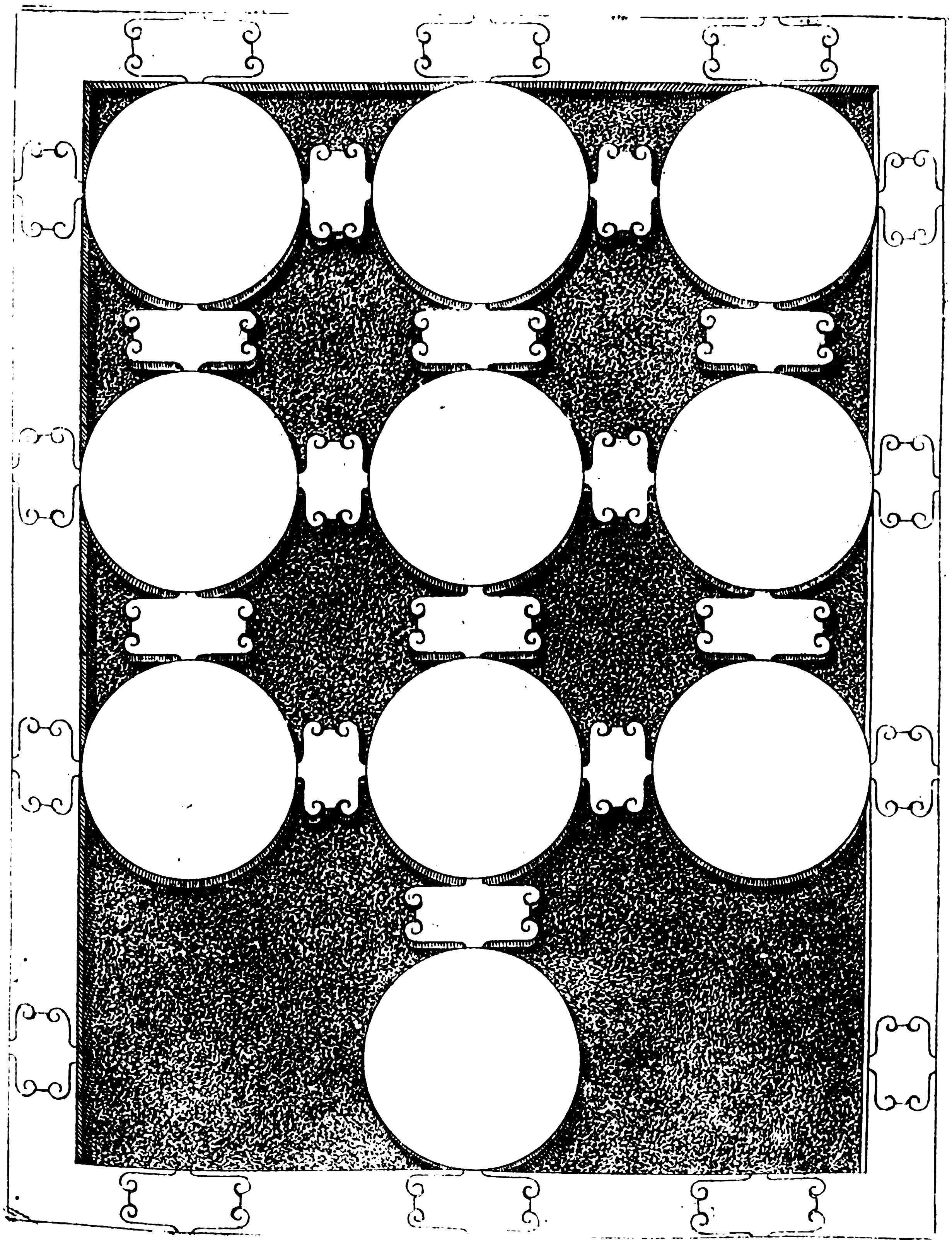

Ayuntamiento de Madrid

M. ANTONII
NVMISMATA.

Ayuntamiento de Madrid

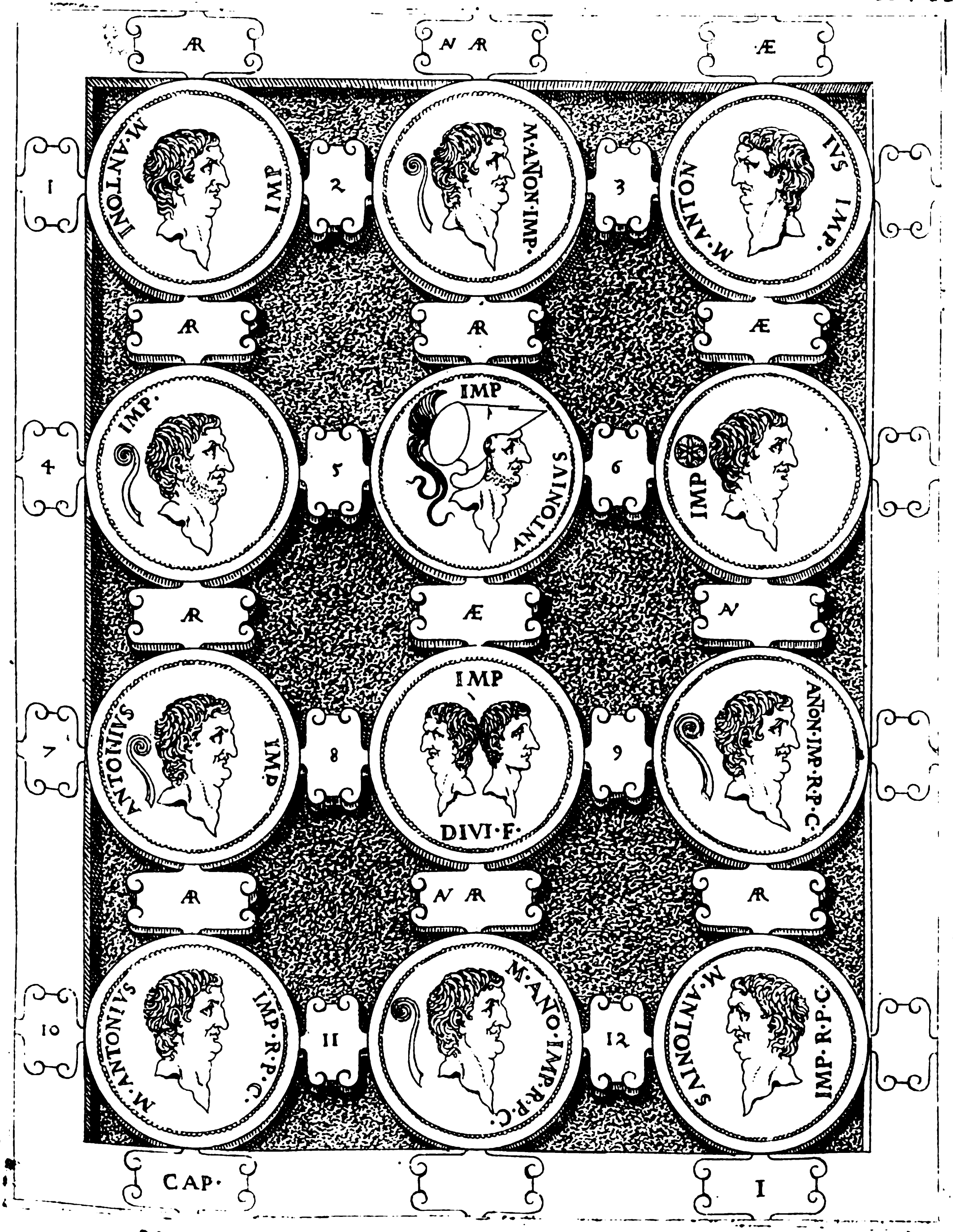

M. Antonius Imperator, qui & Imperator Reipublicæ conſtituendæ appellatus eſt.

Ayuntamiento de Madrid

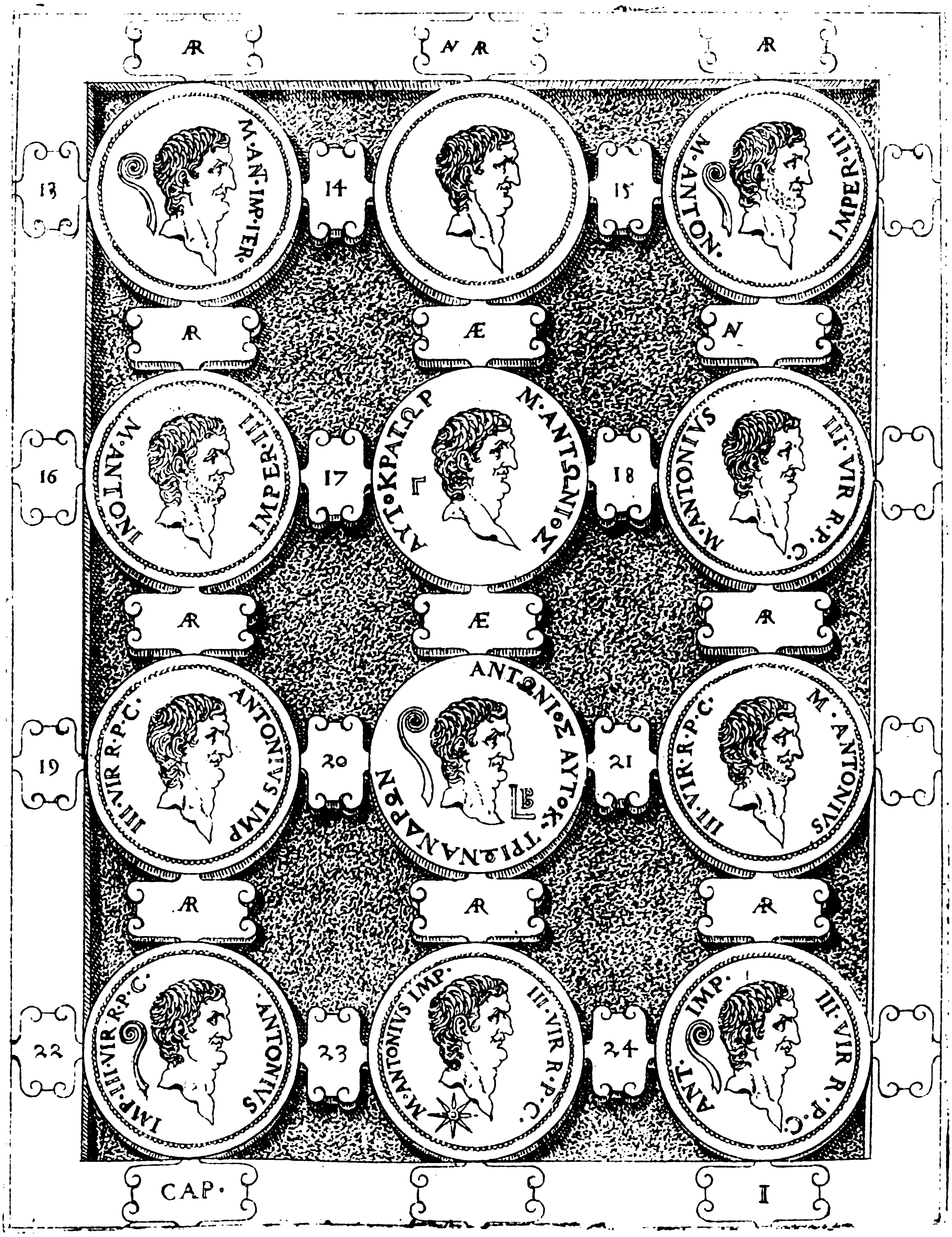

M. Antonius Imperator iterum & tertium
Triumuir R. P. C.

Ayuntamiento de Madrid

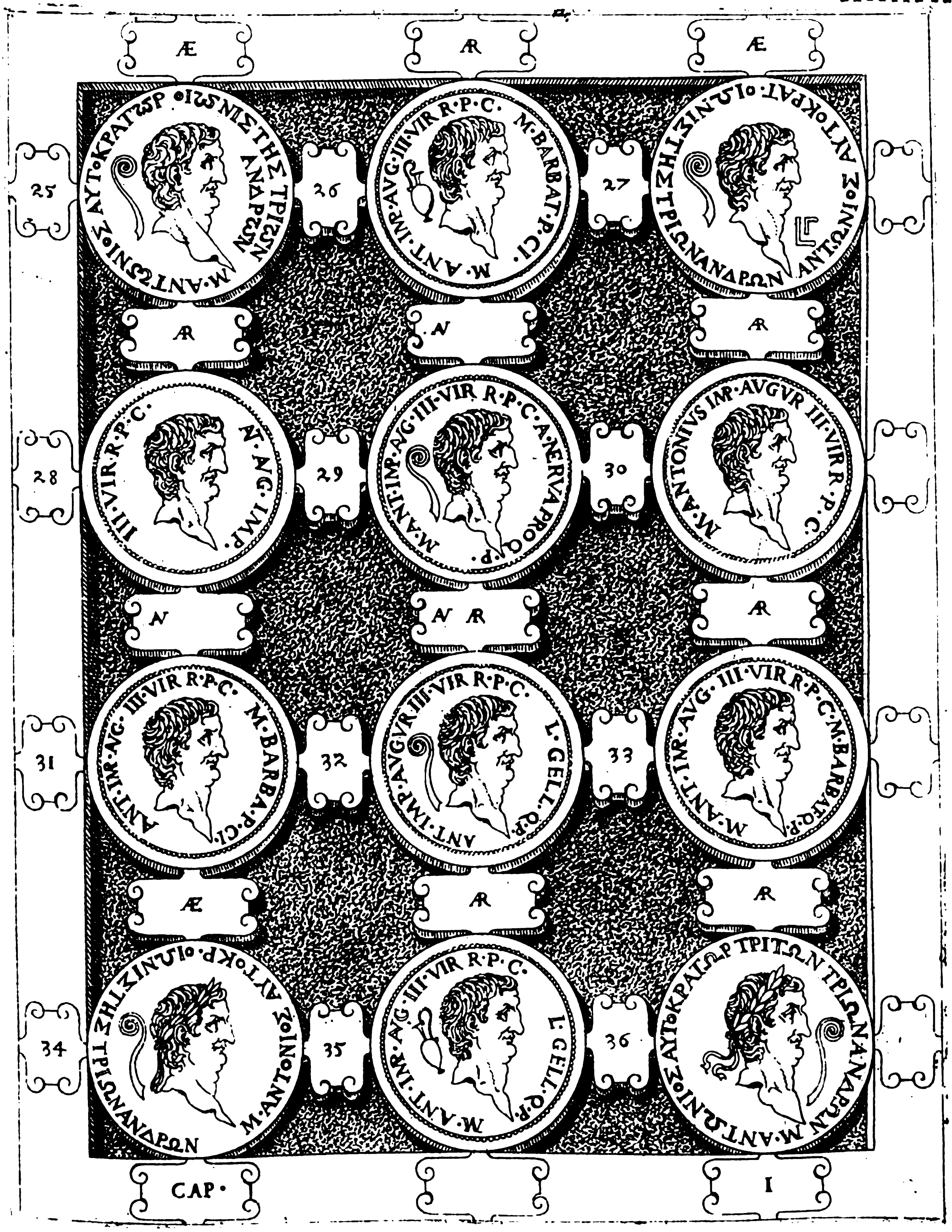

M. Antonius Imperator, Augur,
Triumuir R. P. C.

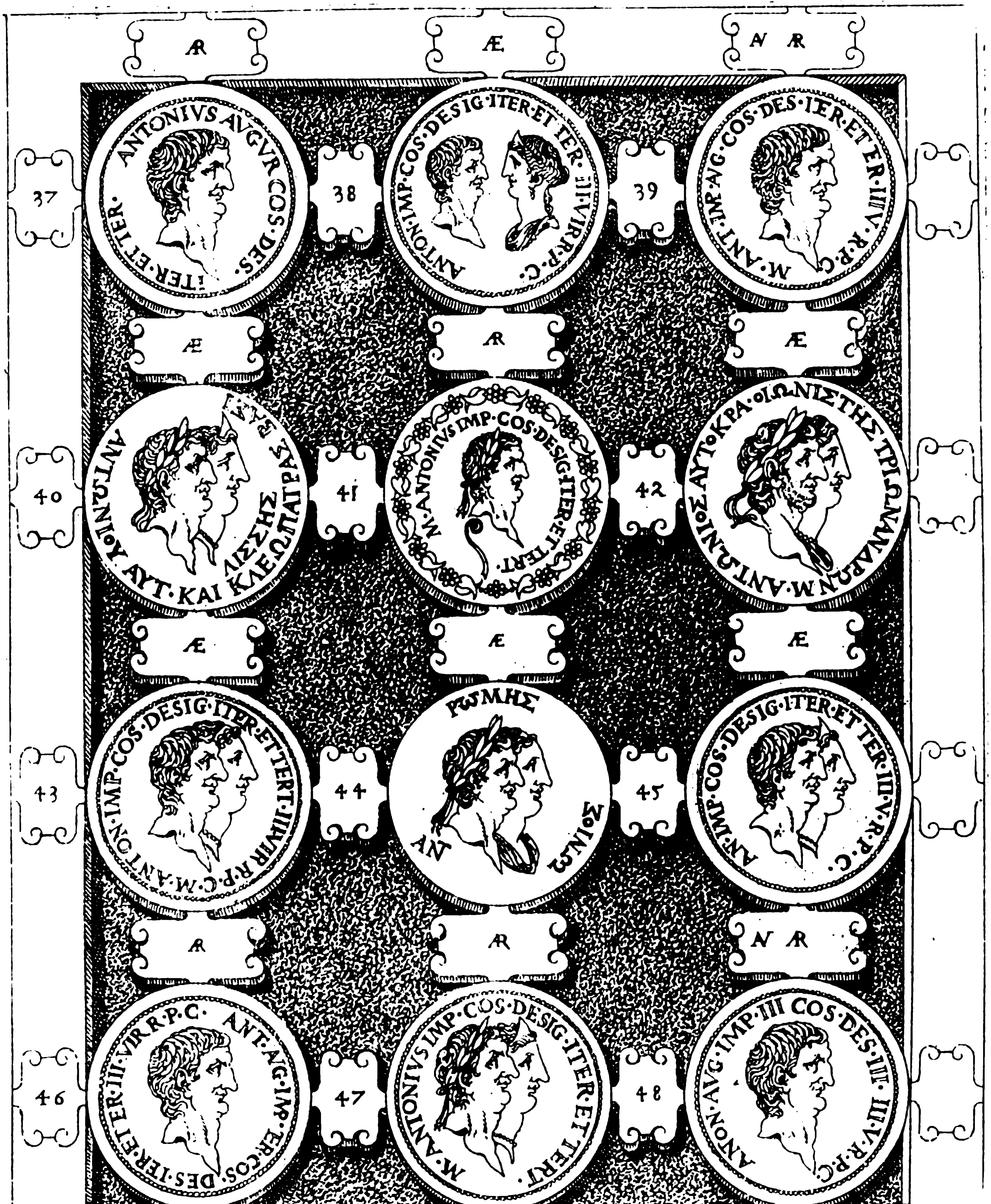

M. Antonius Augur, Imp. tertiûm, Conſul deſignatus iterum & tertiûm, IIIvir R. P. C. cum Cleopatra Regina coniuge.

Ayuntamiento de Madrid

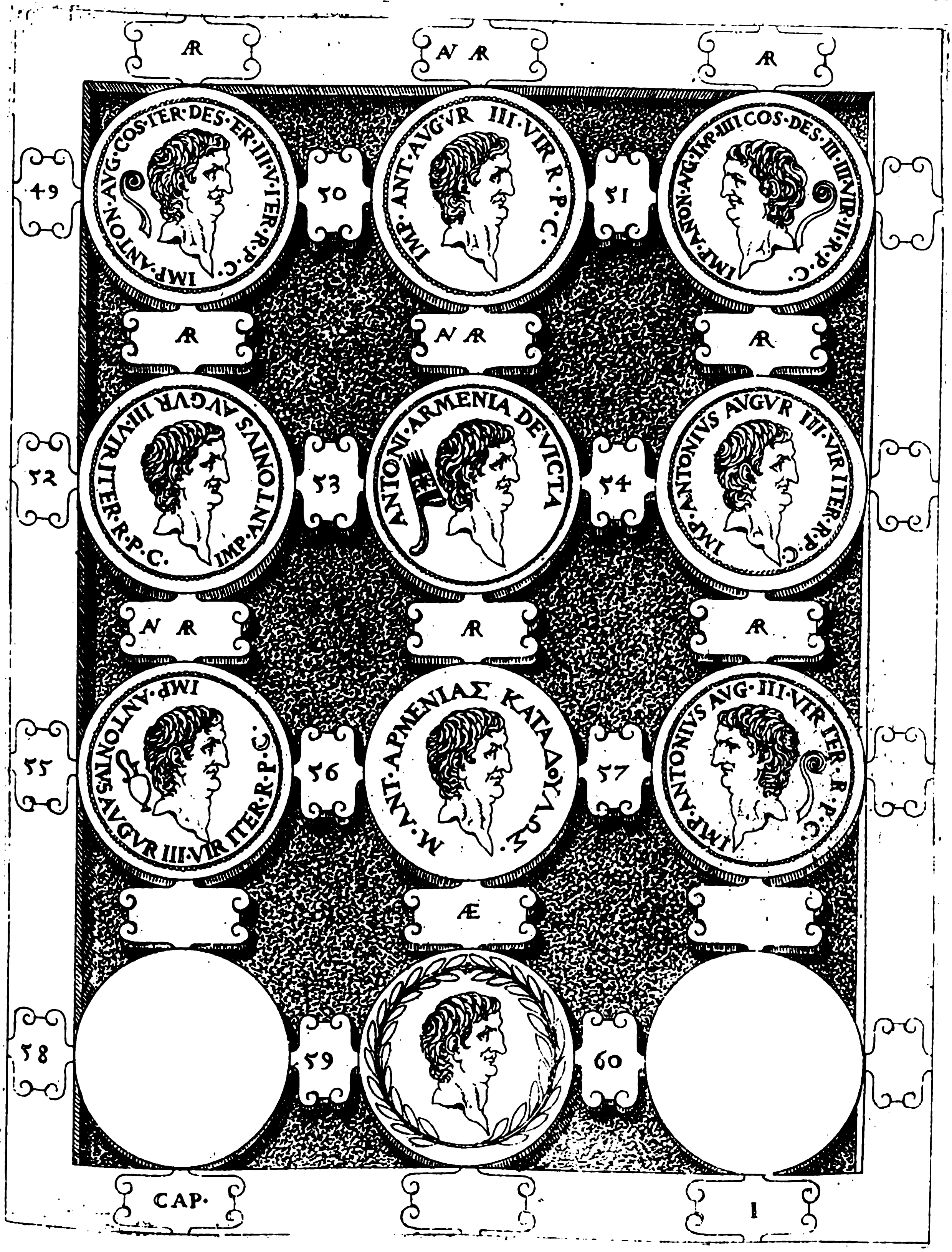

M. Antonius Augur, Imp. quartûm, Cos. deſign. tertiûm, IIIvir iterum R. P. C.

Ayuntamiento de Madrid

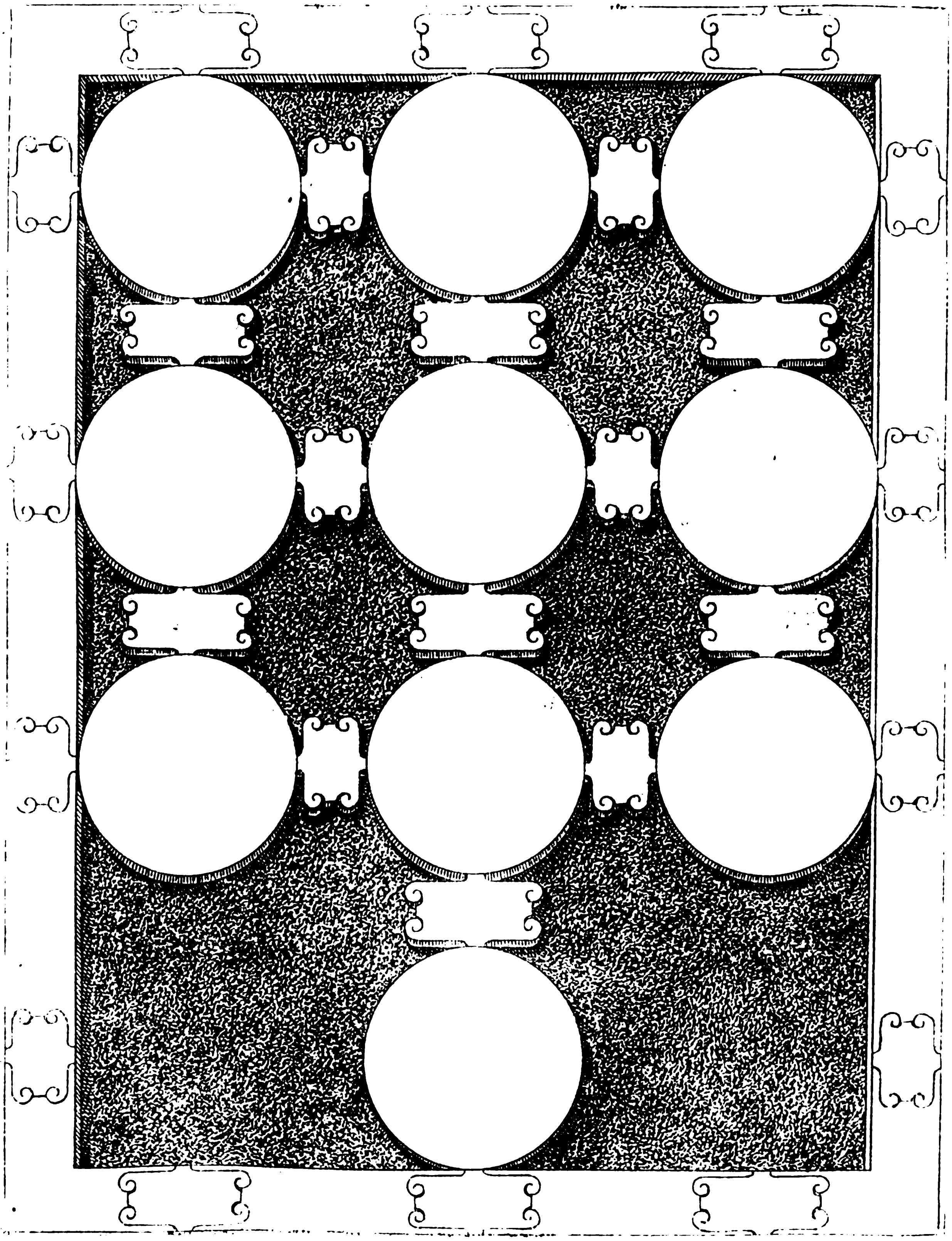

Ayuntamiento de Madrid

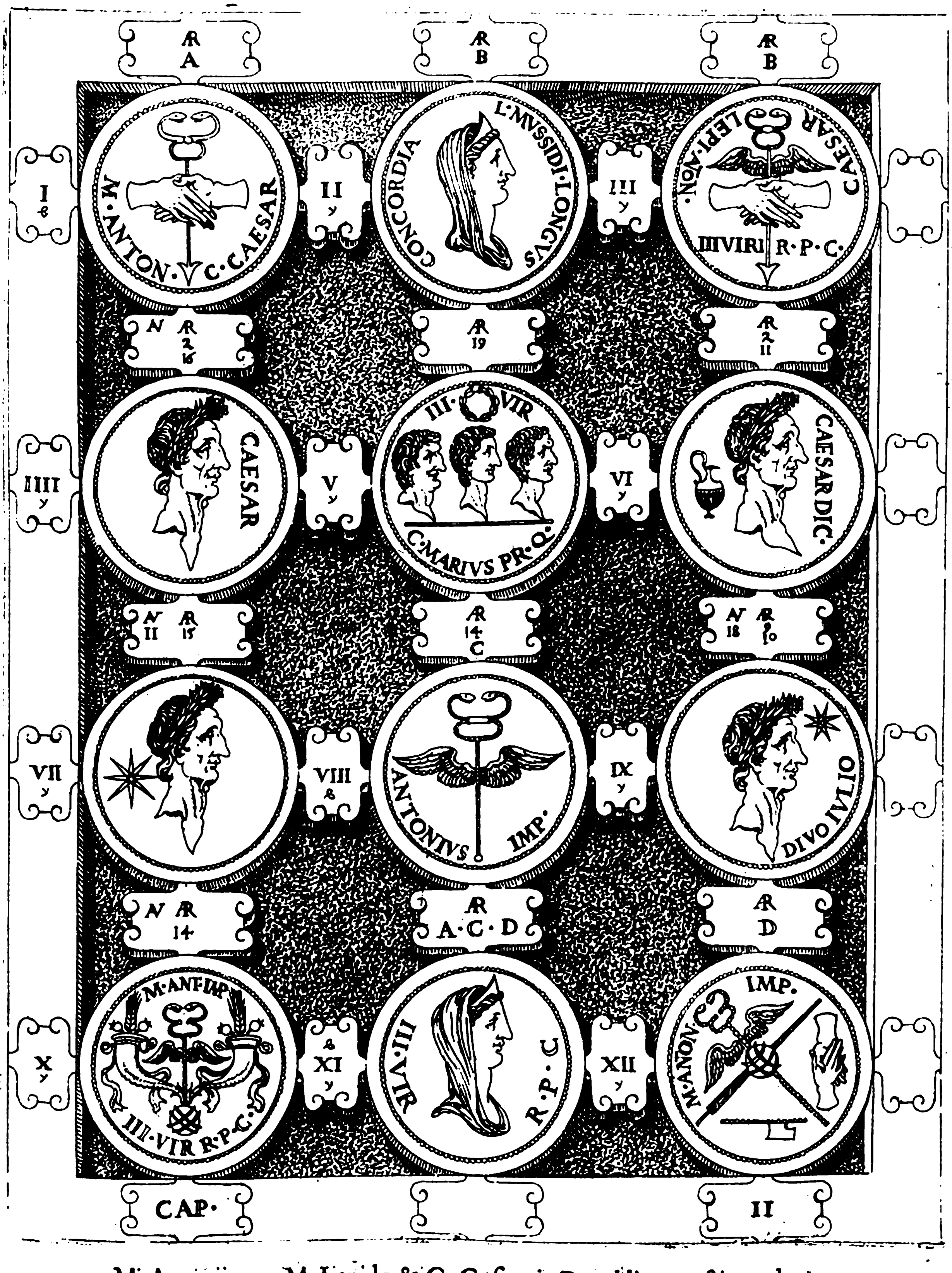

M. Antonij cum M. Lepido & C. Cæſare in Republica conſtituenda, vindicandaq; Iulij Cæſaris morte, concordia.

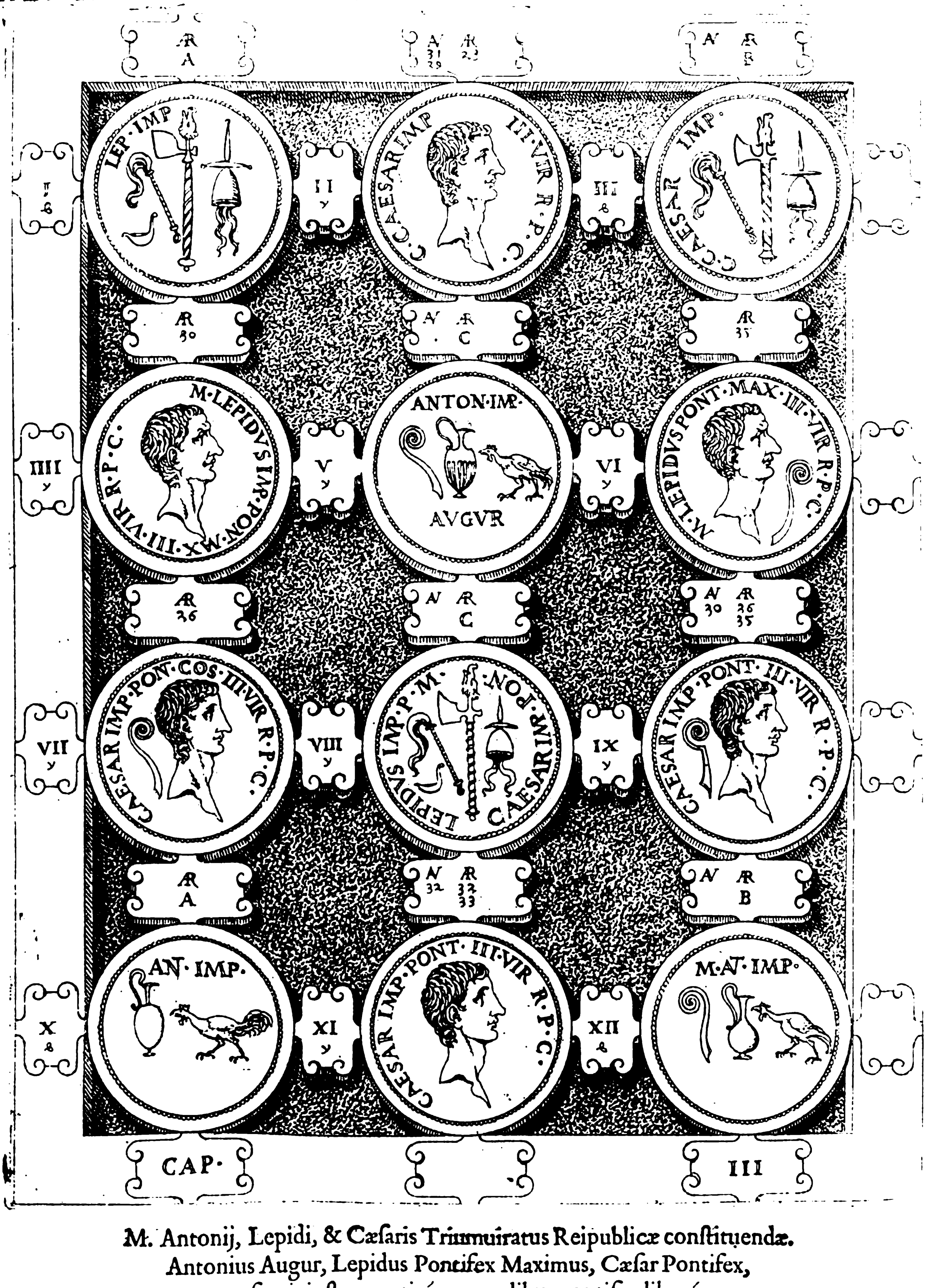

M. Antonij, Lepidi, & Cæſaris Triumuiratus Reipublicæ conſtituendæ.
Antonius Augur, Lepidus Pontifex Maximus, Cæſar Pontifex,
cum ſignis inſtrumentisq; auguralibus pontificalibusq;.

Ayuntamiento de Madrid

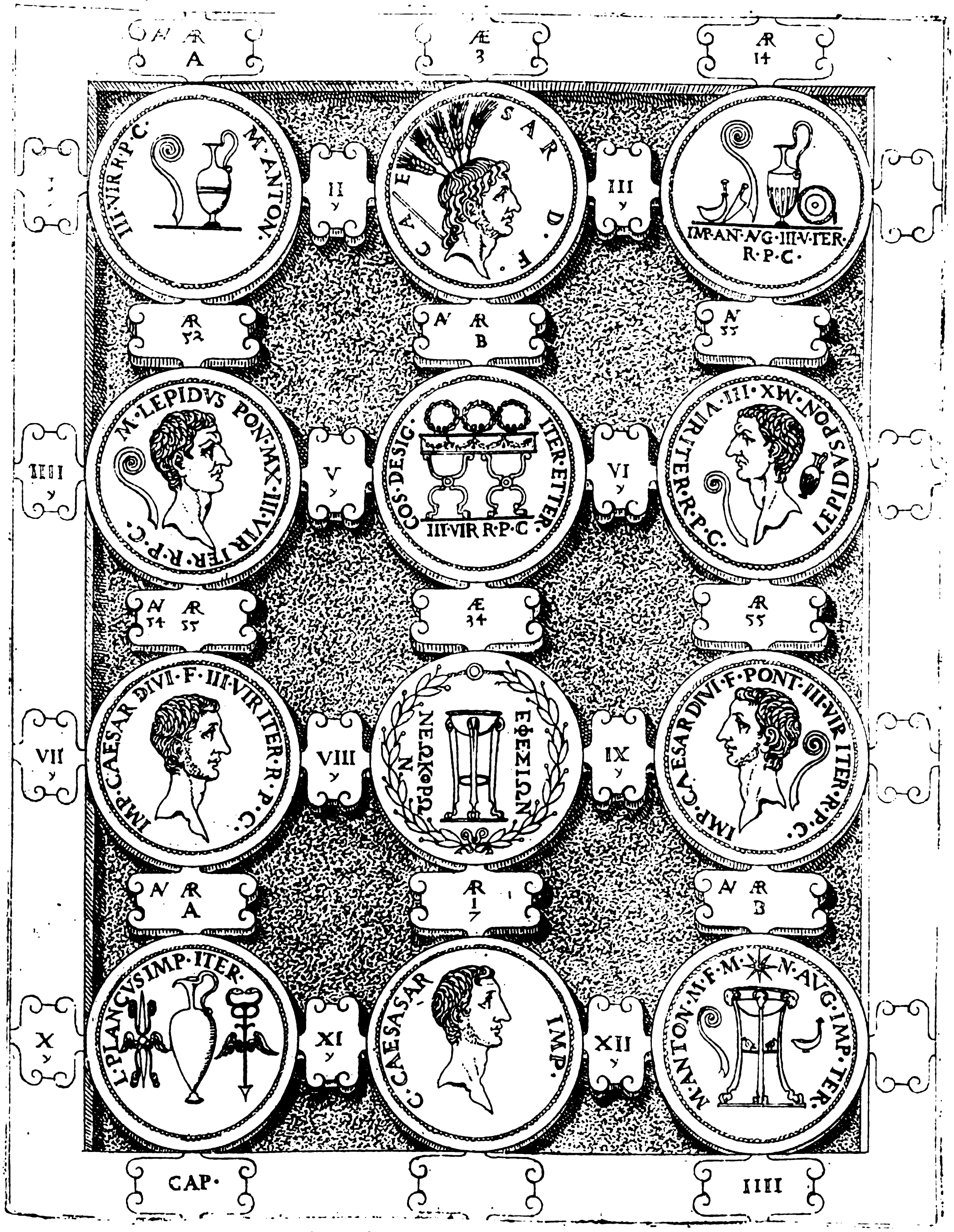

Triumuiratus R. P. C. inter Antonium, Lepidum, & Cæſarem, iteratò initus.
Tripodes, ſellæ, aliaque honorum & Sacerdotiorum inſignia.

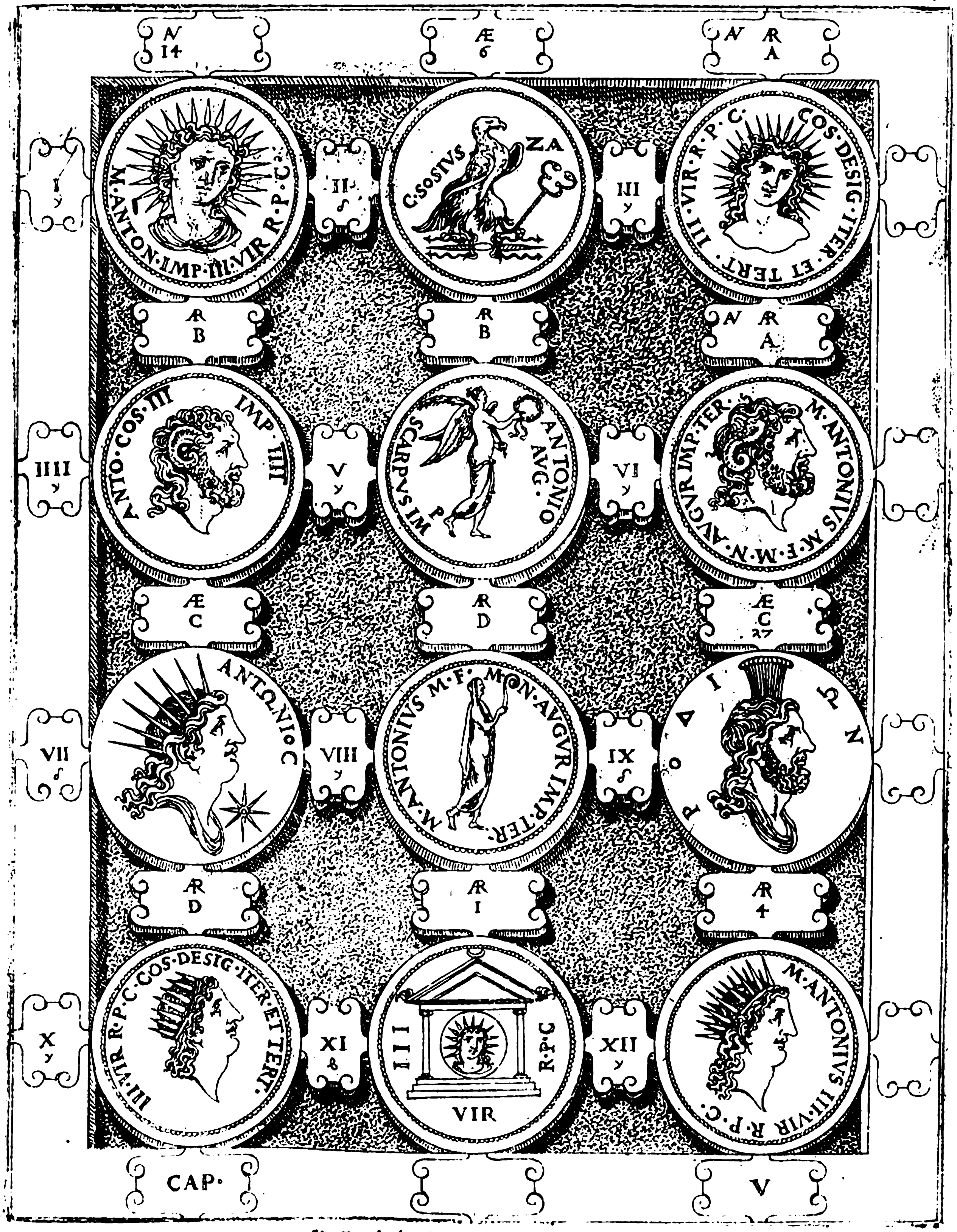

Solis, Iouisque Ammonis ſeu Lybici capita,
Antonijque habitu augurali ſtatua.

Ayuntamiento de Madrid

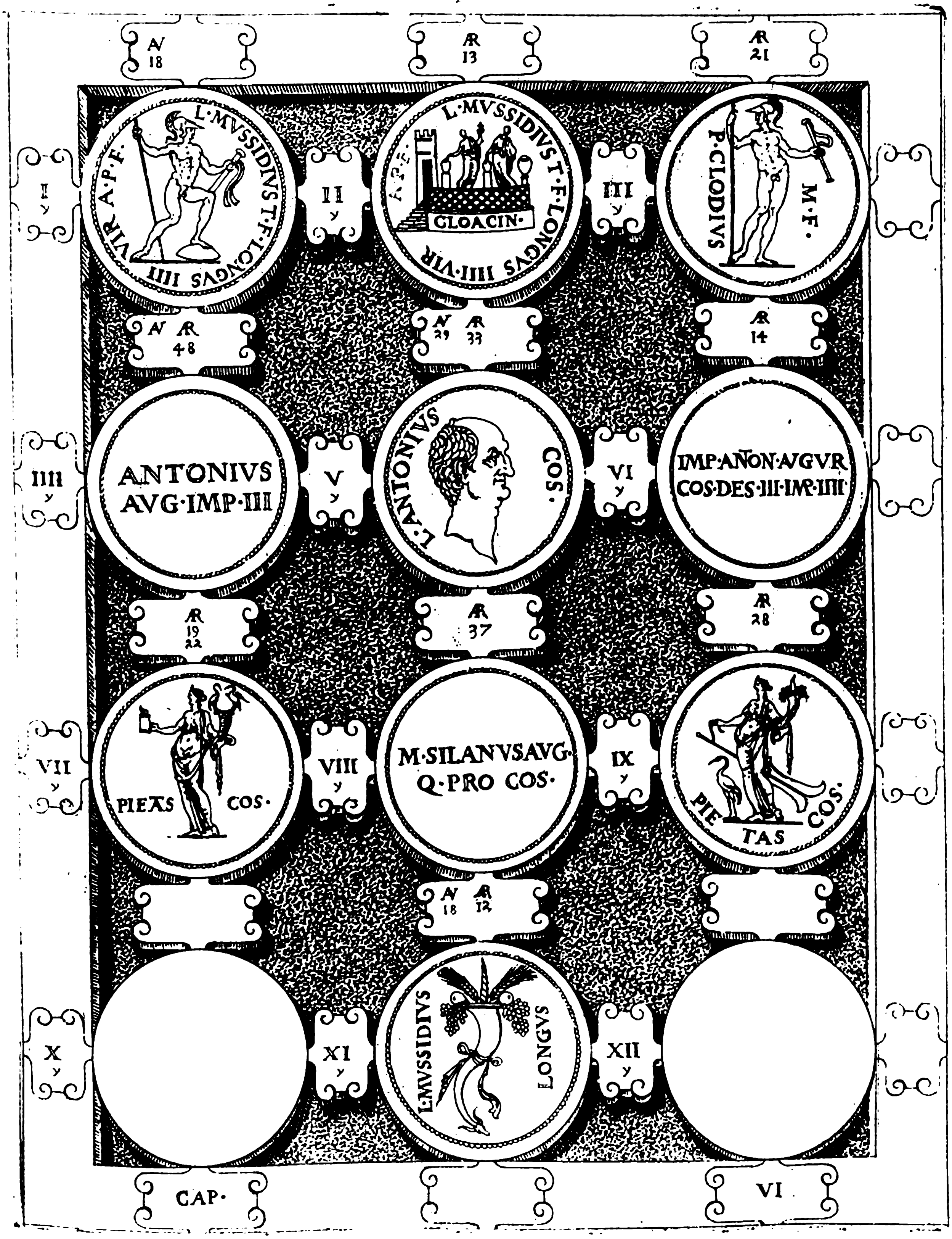

L. Antonij fratris M. Antonij, aliorumq́ue magiſtratus & officia.

Ayuntamiento de Madrid

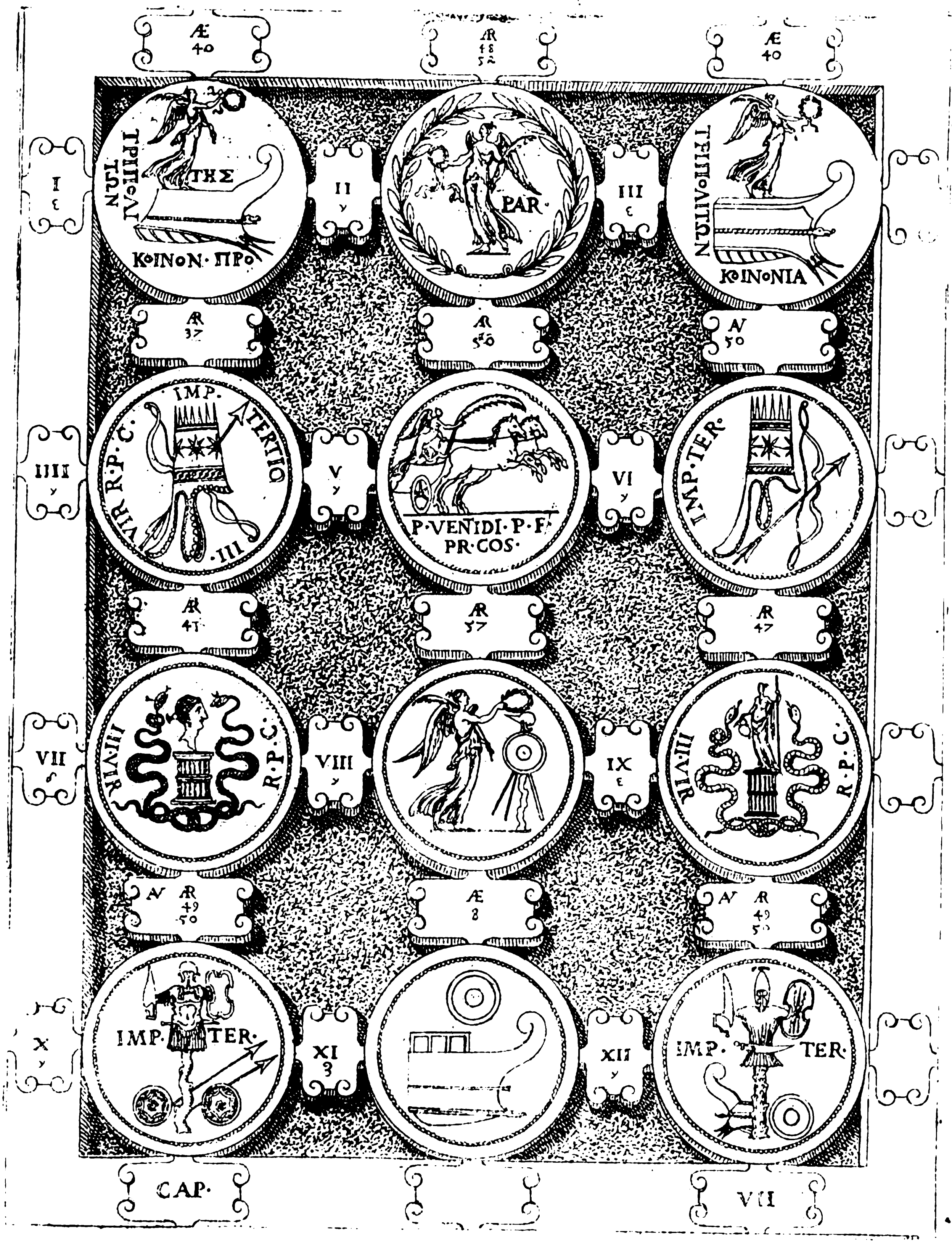

M. Antonij in Aſia aduerſus Parthos & Armenios res geſtæ, Victoriæ, & Trophæa: Ventidijque, qui ab Antonio in Parthos miſſus fuerat, Triumphus Parthicus.

Ayuntamiento de Madrid

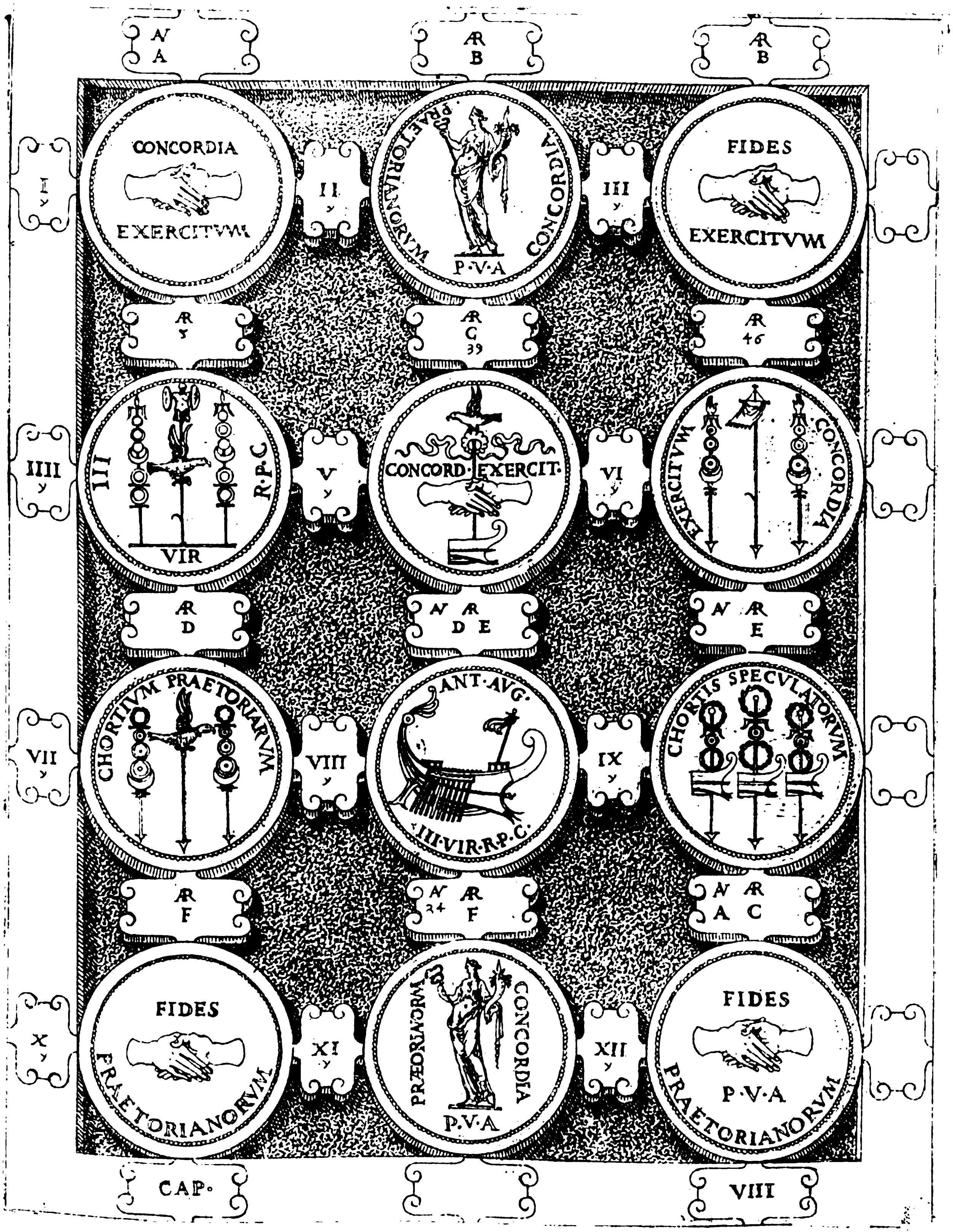

Legionum Romanarum, Cohortiumque Prætoriarum & Speculatorum
Aquilæ & ſigna militaria.
Exercituumque & Prætorianorum
fides & concordia.

Ayuntamiento de Madrid

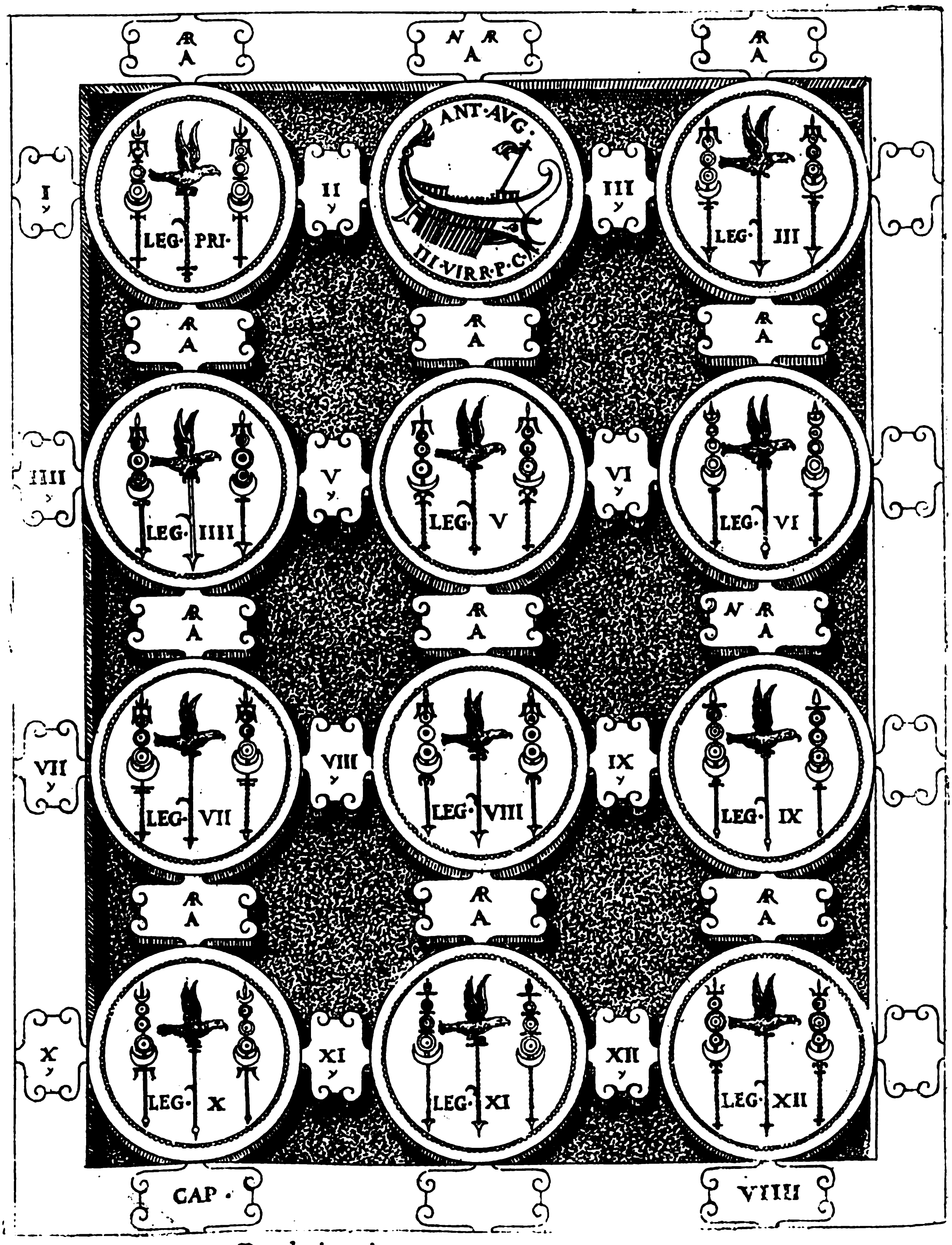

Duodecim primarum Legionum Ro. è triginta
Aquilæ & ſigna militaria.

Ayuntamiento de Madrid

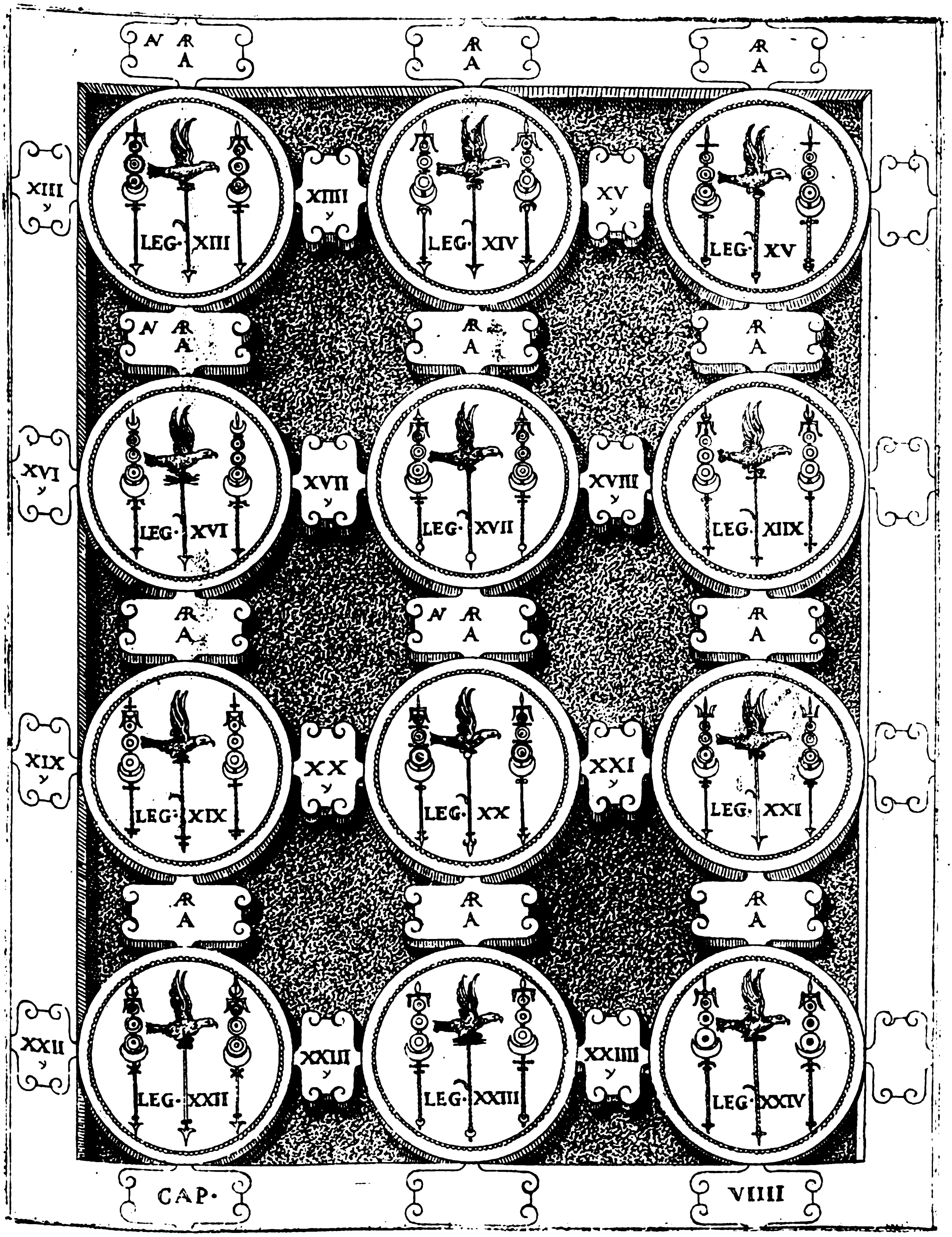

Reliquarum . XII. Legionum à duodecima ad quartam & viceſimam
Aquilæ & ſigna militaria.

Ayuntamiento de Madrid

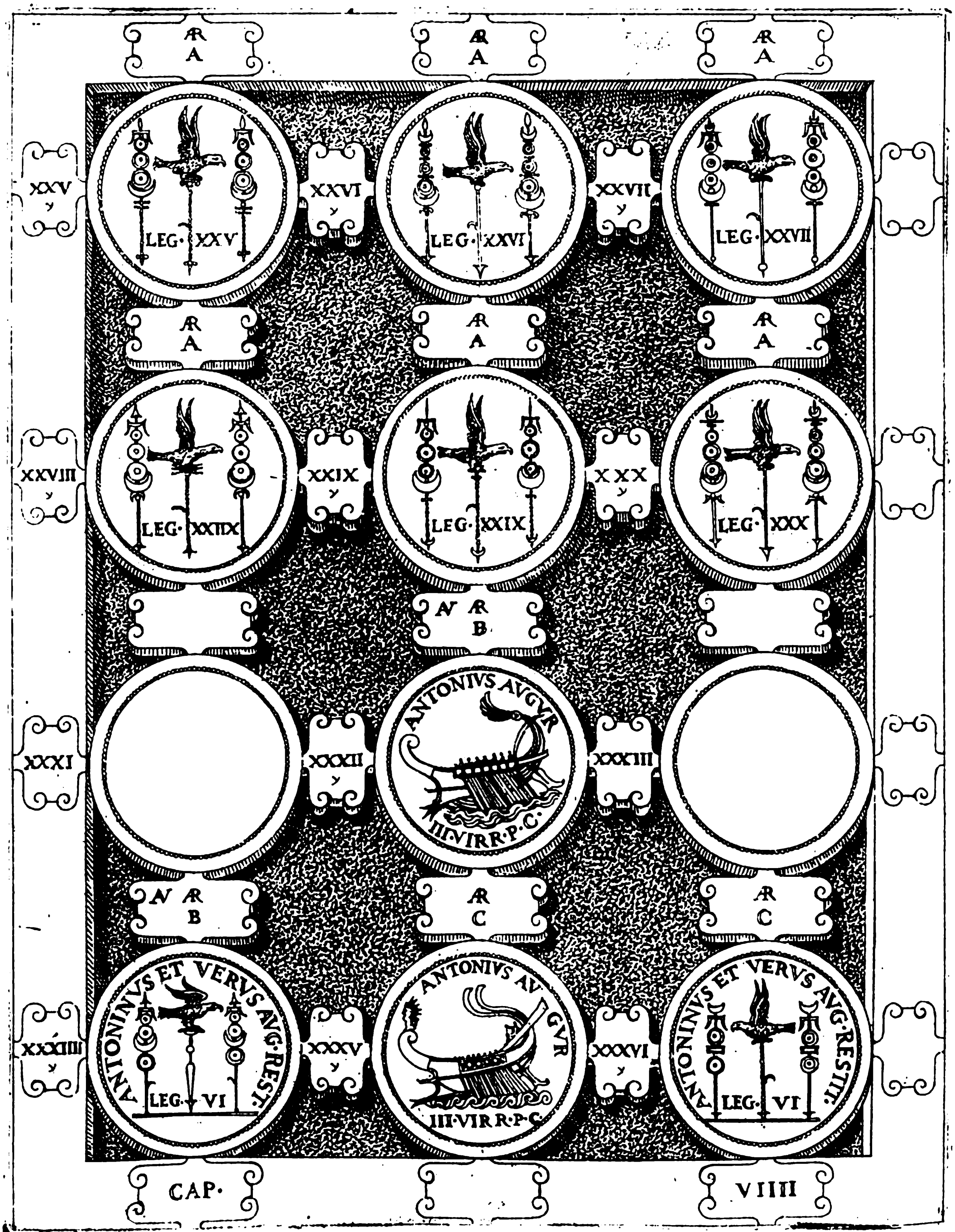

Reliquarum Legionum ad triceſimam vſque
Aquilæ & ſigna militaria.

Ayuntamiento de Madrid

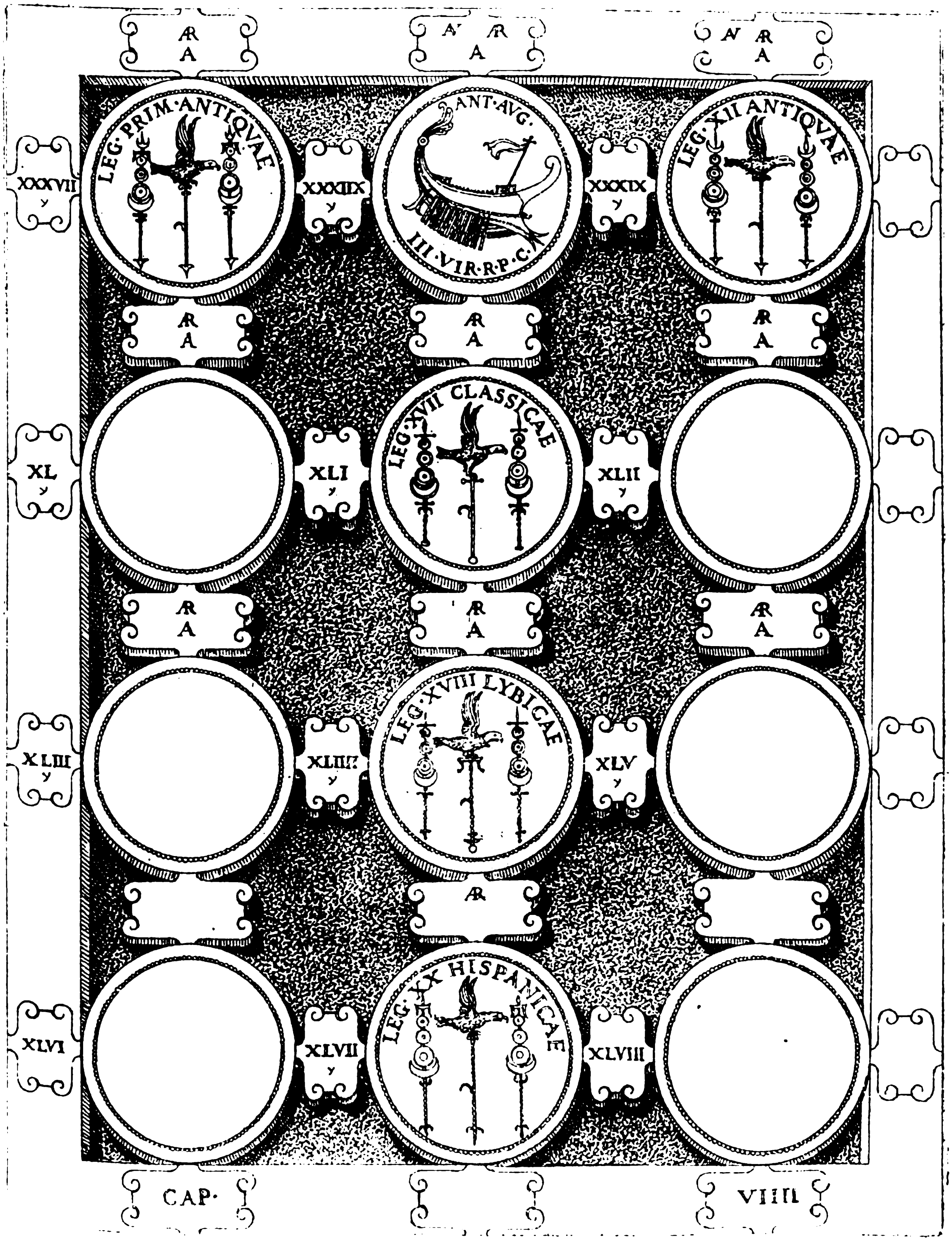

Legionum Antiquarum, item Claſſicæ, Lybicæ, & Hiſpanicæ, Aquilæ & ſigna militaria.

Ayuntamiento de Madrid

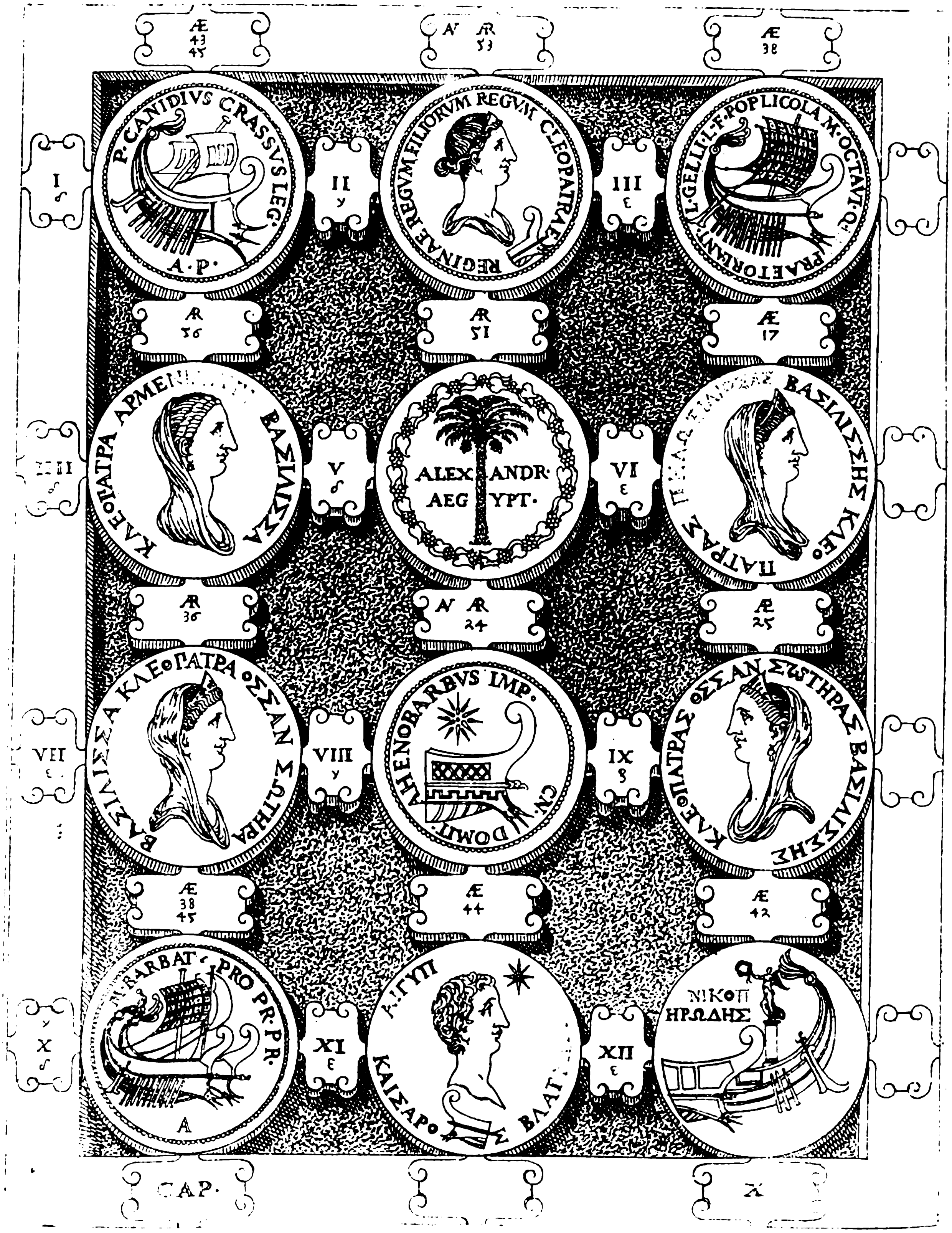

M. Antonij in AEgypto res geſtæ.
Eiuſdem cum Cleopatra
Regina coniugium.

Ayuntamiento de Madrid

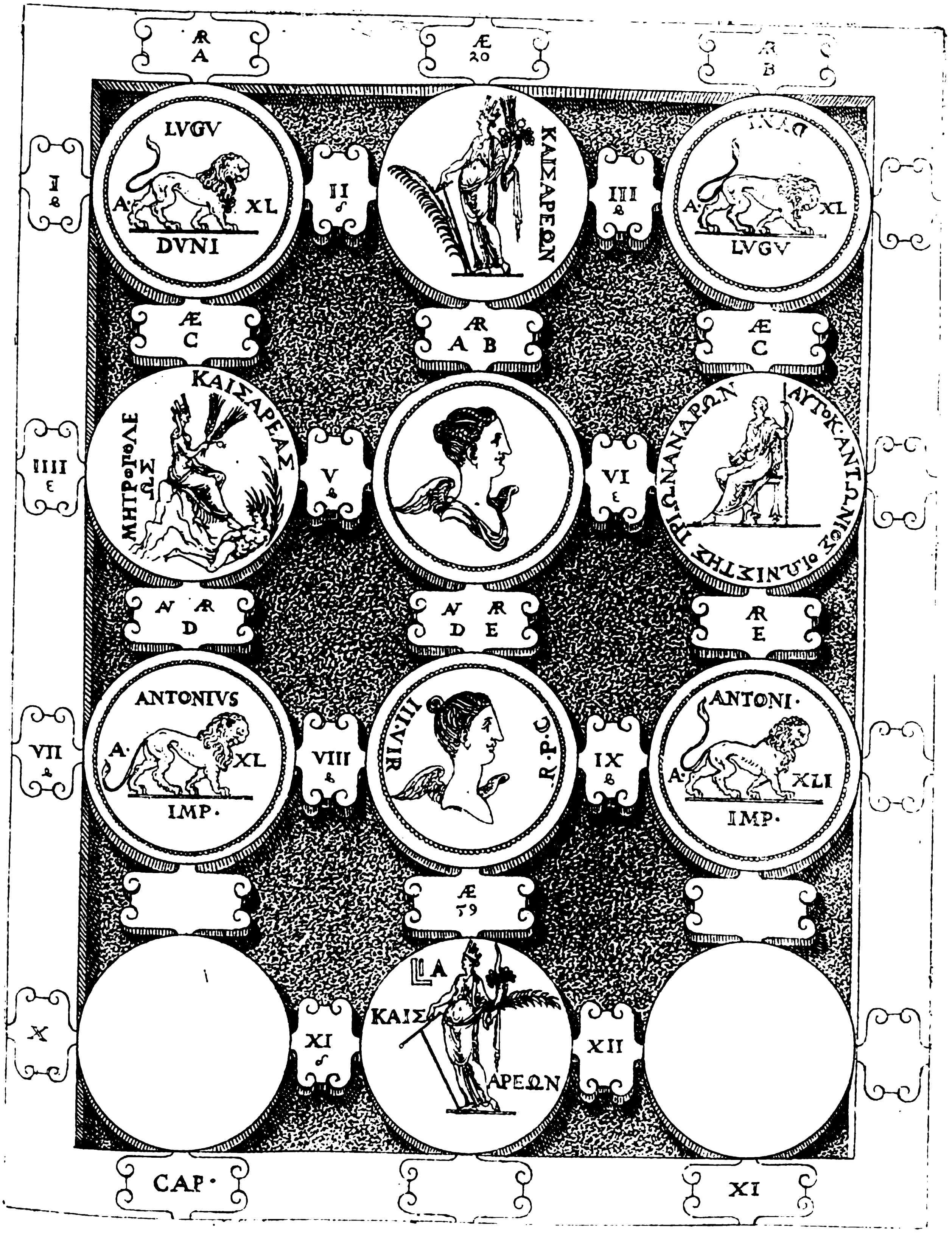

Numiſmata in honorem M. Antonij à Cæſarienſibus
& Lugduni percuſſa.

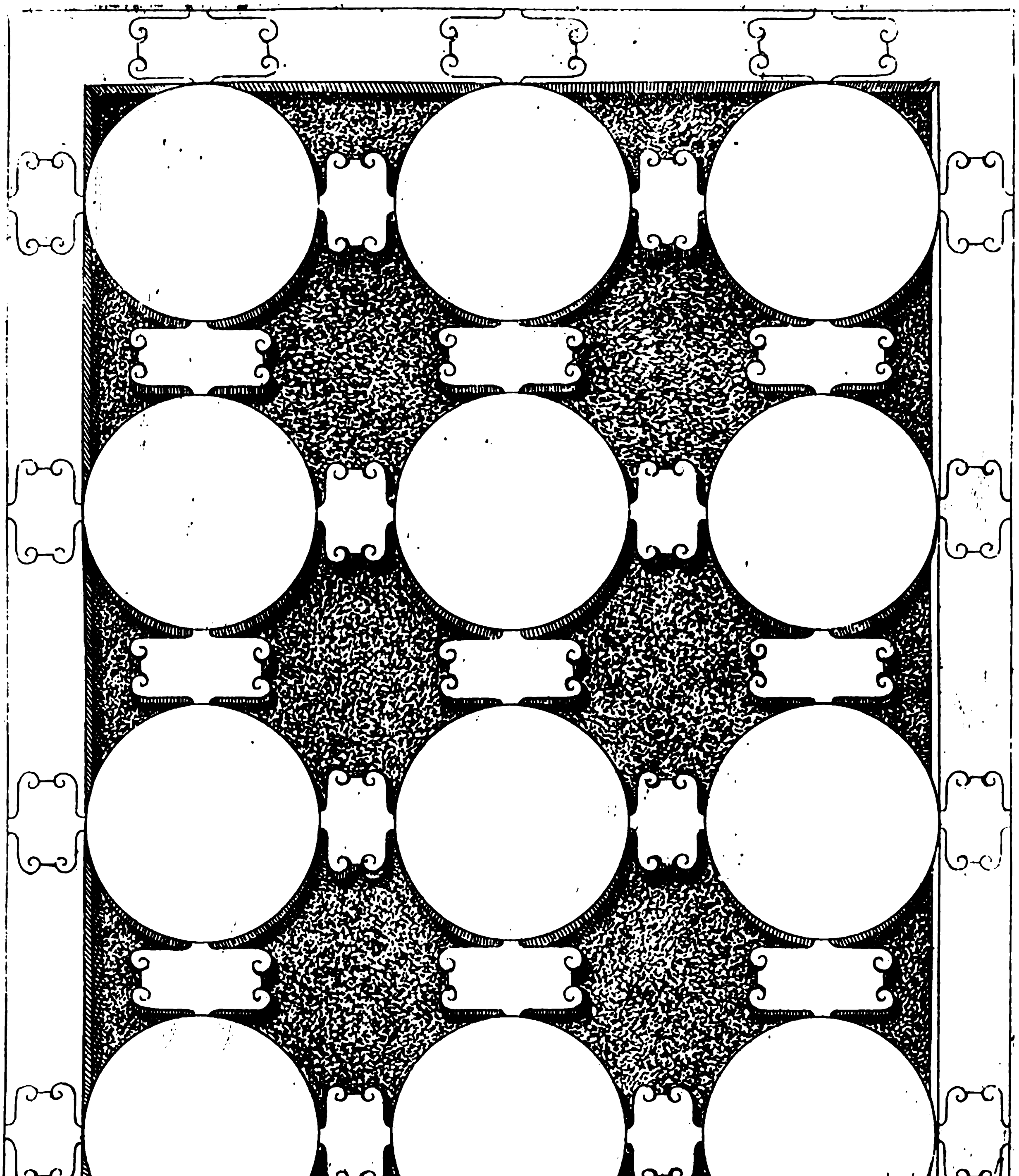

Ayuntamiento de Madrid

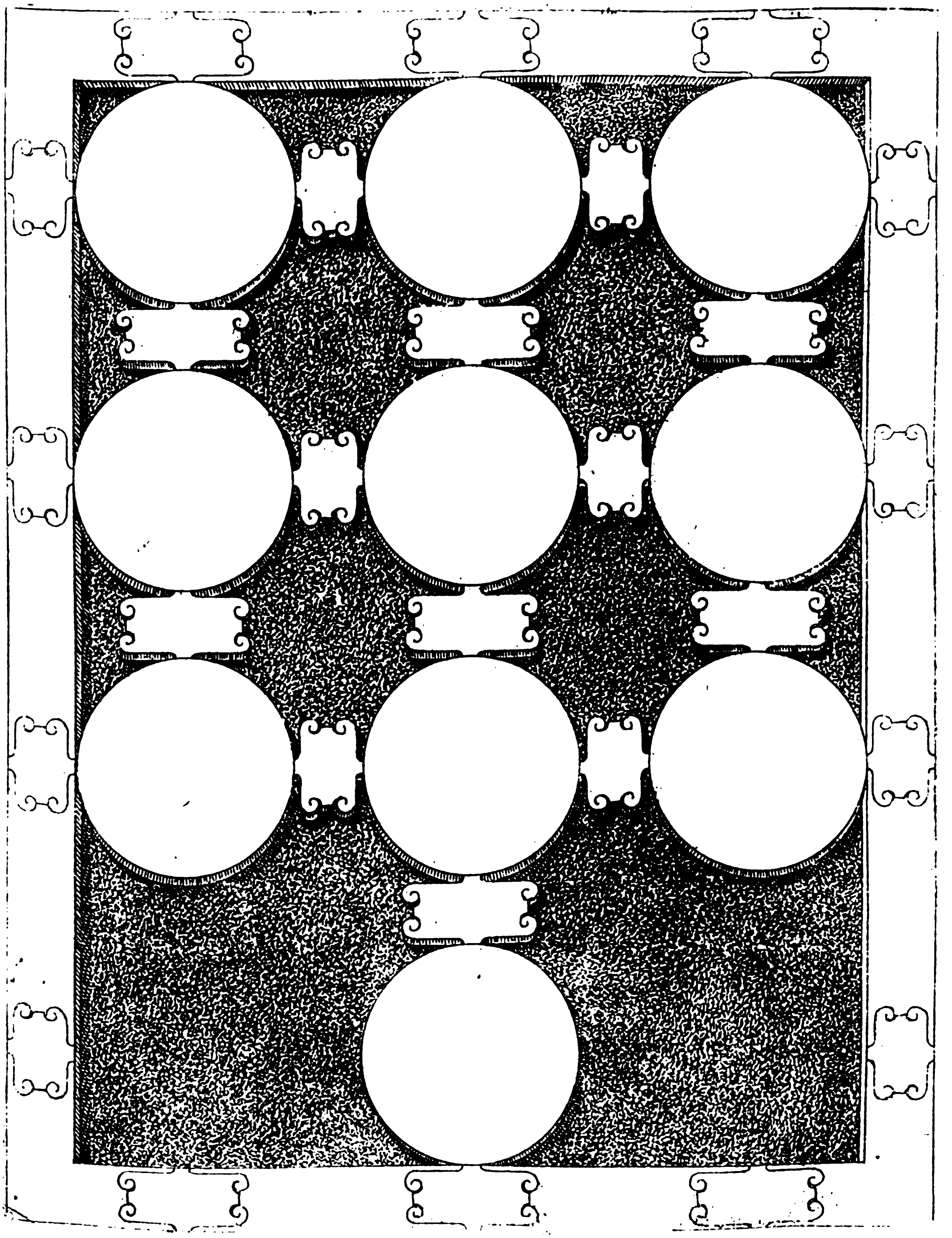

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

NOBILI ATQVE ERVDITO MARCO LAVRINO, DOMINO DE VVATERVLIET, PATRONO SVO, HVBERTVS GOLTZIVS HERBIPOLITA, S. D.

QVANQVAM abſoluto primo hoc Imperatoriorum numiſma-
tum libro, Laurine ornatiſſime, vel ardentiſſimo deſiderio tuo, quo
nihil tibi hactenus fuit optatius, quàm vel tandem exire aliquid ope
ris haud infeliciter tuo potiſſimùm hortatu, tuiſque auſpicijs inſti-
tuti, magna ex parte à me ſatiſfactum facilè mihi perſuaſerim: ſimul
etiam non immeritò videri poſſim auſpicatiſſimis hiſce laborũ meo
rum primitijs, datam fidem, conceptamque de me opinionem ali-
quatenus impleſſe: mihiq; deinceps vix dubitem polliceri, opus non
infauſtis auibus cœptum, ſecundioribus indies adiutum ſuc-
ceſſibus, (modò ſupremi numinis aſpiret clementia) aliquando ad optatum finem perdu-
ctum iri: neutiquam tamen me aut iſti in te animo ſatiſfeciſſe, aut omnino grati hominis
officio perfunctum eſſe, apud me ſtatuere potui, niſi præterea gratiam omnem & honorem,
qui abs rei antiquariæ ſtudioſis (quibus hîc, vti ſpero, non infructuoſè deſudatum erit) mihi
quoquo modo affluere poſſet, in te nomenq; tuum, quâ eius fieri poterit, vel lubentiſſimè
patiar deriuari. Quod haud obſcurè profectò fiet, ſi omnes intelligant, te quidem primum
& præcipuum opificem, & tanquã patronum ſiue nauclerum huius operis ducendi, me verò
tanquam inſtrumentum quoddam, aut certè remigem, cuius opera tantùm, ſiue adminiculo,
te ad gubernacula ſedente, totiusq; operis clauum tenente, è medijs infinitarum difficulta-
tum fluctibus & procellis, ad optatum portum appellere cõceſſum ſit. Nam quemadmodum
hoc mihi de tua humanitate, tuoque candore facilè auſim polliceri, haud inuitum nobis hoc
daturum, te ſine commodo inſtrumento, ea quæ tu iam olim de tali opere cudendo, animo
concepta habuiſti, difficulter admodum in effectum deducturum fuiſſe: ita & ego non poſ-
ſum non officioſè agnoſcere, me tali deſtitutum patrono, tali duce atque auſpice, nõ dicam
optatum euentum, ſed ne felicem quidem tantis meis conatibus atque auſis ſucceſſum, vn-
quam vel ſperare potuiſſe. Nam vt grauiſſimos, meiſque facultatibus longè impares præ-
teream ſumptus, tot ac tantæ ipſo ſtatim operis initio primiſq; aggreſſibus vndique ſe obie-
cêre difficultates, vt non ſine maximo cùm rei, tum nominis diſpendio, contra fidem alio
quodam libro ante annos aliquot à me datam, aliquoties coactus fuiſſem vel primis conati-
bus ſubſiſtere, ipſoque, quod aiunt, portu naufragium facere: ni tu, tanquam numen aliquod
præſens & propicium, animum collabentem, ac tantùm non deiectum, conſilio, hortatu, eru
ditione, omni denique ope & ſubſidio ſubinde ſubleuaſſes, erexiſſes, fulciſſeſque. Hinc me-
ritò gratiſſimæ acceptiſſimæque mihi fuêre litteræ illæ tuæ, quas tu ante annos quattuor Bru
gis Antuerpiam peropportunè ad me dediſti: quæ nihildum tale cogitanti, multò minus ex-
pectanti, ad promotionem operis à me animo concepti, omne ſtudium omnemque operam
tam benignè & liberaliter offerebant: & quò ea mihi paratiora magiſque ad manum eſſent,
propoſitis haud pœnitendis conditionibus, Antuerpia Brugas euocabant. Quod quidem
conſilium, vtpote inſtituto meo non tam cõmodum, quàm neceſſarium, obuijs, quod aiunt,
vlnis amplexus, relicto haud grauatim nobiliſſimo totius inferioris Germaniæ emporio, vbi
annos duodecim continuos plus minus vitam haud illiberaliter exegeram, in Flandriam cum
vniuerſa ſtatim familia Brugas, inter cetera totius Belgicæ oppida vel olim celeberrimas, ad
te commigraui. Eadem ratione factum eſt, vt & mox poſtea haud inuitus, eademque animi
alacri-

Ayuntamiento de Madrid

alacritate paruerim ſeriò & accuratè monenti, non eſſe quòd ſperarem me abſolutius aliquid in hoc argumento præſtiturum, nec proinde ſolidam aliquam inde laudem conſecuturum, ni comparata prius idonea tanto operi materia. Proinde cùm anguſtis nimium partim inferioris noſtræ Germaniæ, partim Belgicæ finibus circumſcriberer, longius etiam in exteras prouincias huius rei ergô mihi excurrendum, Germaniam videlicet, Galliam, & Italiam: quæ cùm omnigenis antiquitatis monumentis felicius longè atque vberius, quàm aut noſtra hæc Belgica, aut inferior Germània inſtructæ ſint, copioſiorem proculdubiò propoſito operi materiam ſuppeditaturas. Quod cùm mihi facilè perſuaderi paſſus eſſem, primùm apud tè quadrimeſtri eo amplius ſpacio, infinitæ cuiuſdam multitudinis numiſmatum antiquorum, tam Græcorum, quàm Romanorum, tam Imperatoriorum, quàm Conſularium (quæ tu non minori iudicio, quàm ſumptu & labore conquiſita, pari ſtudio & religione conſeruas) exemplaria, nō ſolùm te præſente & inſpectante, ſed & ſingulos calami ductus, ſingula lineamenta curioſius obſeruante, maxima cum diligentia excepi. Quæ quidem prima numiſmatum delineatio, tanti mihi ad hanc rem fuit momenti, vt nihil vnquam magis. Nam prætérquā quòd hac ratione factum eſt, vt parata iam non pœnitenda futuro operi materia, minus mihi fuerit temporis ponendum in ijſdem, quorum apud te exemplaria deſcripſeram, poſtea apud alios imitandis: hoc quoque ex illa tam varia & multiplici numiſmatum apud te delineatione acceſſit compendij, quòd parta iam non omnino nulla antiquitatis cognitione, facilè mihi deinceps fuerit etiam longiſſimè à te remoto, non ſolùm ſymbola ipſa, rerumque ſimulachra & argumenta numiſmatibus expreſſa, probè & fideliter reddere, ſed & fugientes caducasq; tam Græcorum quàm Latinorum nummorum inſcriptiones & titulos legendo aſſequi. Hinc poſtea etiam in ipſa Italia plures iſtiuſmodi nummi mihi oblati, prius à nullis, vel certè pauciſſimis lecti, nedum intellecti, & proinde neglecti, à me calamo fideliter & dilucidè deſcripti & delineati, à clariſſimis quibuſdam, & primis in hoc ſtudio viris, anteà tantùm non contempti & abiecti, nunc ſummo in precio habentur & ſeruantur. Teſtis mihi huius rei præter ceteros, clariſſimus ille Andreas Lauredanus Patricius Venetus, alijq; complures, tum Patauij, tum Romæ, tum Neapoli, tum alijs alibi per Italiam locis. Abſoluta iam igitur quadrimeſtri illa numiſmatum tuorum delineatione, vel media vrgente hyeme, per niues, & intenſiſſima frigora, te potiſſimum quanquam currenti calcaria ſubdente, maxima alacritate animiq; cōtentione, primò vniuerſam ferè percurri Germaniam: inde ſuperatis Alpibus, per celeberrima quæque Italiæ loca & oppida, Neapolim vſque profectus ſum. Ab hac rurſus diuerſo per Italiam itinere, per Ligures, per Inſubres, in Galliam Tranſalpinam tranſiens, per Prouinciam, Galliam Narbonenſem, Allobroges, Lugdunenſem, AEduos, perque innumera ferè, eademque nobiliſſima Galliæ loca, perluſtratis vbiq; non ocioſè, nec oſcitanter, quibuſcunq; venerandæ antiquitatis veſtigijs & monumentis, poſt octauum decimum quàm iter ingreſſus eram menſem, Brugas tandem Chriſto O. M. reduce reuerſus ſum. Et quemadmodum me nec ipſe difficillimi longiſſimiq; itineris labor & moleſtia, vnquam à propoſito deterrere potuit, quò minus quod in me eſſet, aliquid ad hoc ſtudij conferrem: ita nec à te vel grauiſſimis comparcitum eſt impendijs, quò minus ea quibus ad iter haud illiberaliter & ſecurè conficiendum opus eſſet, prouidè & liberaliter ſubminiſtrares. Nam vt de viatico taceam, tuis potiſſimùm litteris, tuaq; opera, apud primos quoſque in vniuerſa ferè Europa viros, aditus mihi conceſſus eſt: quorum ſanè beneuolentia atq; humanitate factum eſt, vt quemadmodum de te liberè auſim profiteri, non temerè alium in hac noſtra Europa, vel inter eos qui fortunarum ſplendore, & facultatum magnitudine te longè ſuperant, reperiri poſſe, qui ad inſtaurandam, illuſtrandam, atque à temporis iniuria vindicatam, in cōmunem Antiquariorum rem & vſum, è profundiſſimis tenebris in lucem & vitam quodammodo reuocandam hanc rei antiquariæ partem, tantum publicè contulerit operæ, quantum tu hactenus ferè vnus, vt hinc

maximo

Ayuntamiento de Madrid

maximo tuo merito, vel omnium calculis & ſuffragijs, immortalis tibi,nominique tuo ab omnibus antiquitatis cultoribus debeatur honos & gratia: Ita & de me citra omnem arrogantiæ vel oſtentationis notam,non iniuria poſſim gloriari,à nemine hactenus in hoc noſtro orbe,tam multa tamq; varia omnis generis numiſmata, ſiue aurea,ſiue argentea,ſiue ærea,tam Græca,Romana,quàm prouincialia,peregrina,& barbara,inſpecta,attrectata,imò delineata, quàm à me intra paucos hoſce annos factum ſit: quando per eas quas recenſui prouincias,vix vllum fuerit tam inſtructum,tam reconditum, tam deniq; ſecretum ſupellectilis antiquariæ, potiſſimùm autem nummorum antiquorum,ſcrinium aut armarium, quod vel tandem mihi non patuerit, quodq; à me non fuerit vel curioſiſſimè perluſtratum: vt qui quoſcunq; etiam primarios tam eccleſiaſticæ, quàm profanæ dignitatis viros,atque adeò ipſam Imp. Maieſtatem, tam propenſos atque inclinatos erga me meumq; hoc inſtitutum expertus ſim, vt non ſolùm inſpectione numiſmatum ſuorum me dignati ſint,ſed & in communem omnium paſſim antiquariorum vſum,etiam exemplaria ipſorum calamo à me excepta,communicare minimè recuſarint, atq; inter hos nonnulli,qui ſua prius ægrè ab alijs vel inſpici paſſuri fuerant. Ita accidit, vt poſt prædictam decem & octo plus minus menſium,per varias diuerſiſſimasq; regiones & prouincias peregrinationem, vel plura volumina multis omnigenum numiſmatum milibus referta,domum ad te reportarim. Quæ quidem poſt tam longæ expectationis tædia, obuijs amplexibus à te,fratreq; tuo Guidone Laurino excepta,vel ipſo primo aſpectu vſqueadeo grata fuêre,vt ſumptus in eam rem ad illum vſque diem impenſos,quamuis ingentes,exiguos tamen aut planè nullos cenſueris,poſtquam accepto tali theſauro,quod omnem facilè æſtimationem ſuperaret, ſpem expectationemque tuam non tam impletam, quàm ſuperatam vidiſti. Nec his contentus, qui eſt animi tui candor & beneficentia,non es arbitratus ſolidum hoc tibi fore gaudium,niſi quicquid id erat,quantum in te eſſet,omnibus ſtatim eiuſdem tecum ſtudij ſectatoribus per me commune faceres. Omnibus igitur quæ tibi tanto operi idonea & neceſſaria viſa ſunt,quamprimùm ſuppeditatis, à me viciſſim indefeſſa diligentia, ſummaq;,vt ita dicam,laboris improbitate, non tantùm primus hic liber feliciter ad calcem perductus,poſt multam multorum expectationem diu votis expetitus,in lucem tandem prodijt : verùm etiam interea temporis dum hic ſub prælis ſudat, non pœnitendi à me progreſſus facti ſunt & in altero illo (quem meritò primum emitti oportebat) faſtorũ Conſularium libro:quem à te tam è faſtis Capitolinis,quàm nummis Conſularibus,mira quadam ordinis congruitate atque elegantia concinnatos atque digeſtos, plures iam menſes præ manibus habeo, ita vt vel intra annum,modò cœptis D.O.M. aſpiret,facilè promulgandos ſperem: opus,ni me fallit coniectura,omnibus quidem ſtudioſis longè gratiſſimũ, ijs autem qui vetuſtioris hiſtoriæ cognitionem cum numiſmatum ſtudio coniungere volent,pluſquam neceſſarium. Cui quidem poſtquam ſupremam manum impoſuero, ad Auguſtum ſtatim,reliquosque deinceps ad Domitianum vſque Cæſares, redire decretum eſt : qui & ipſi cùm iam pridem in ſuum redacti ſint ordinem,opinione forſan citius in publicum prodibunt. Interea quod à te in Conſularibus Imperatorijsque Ro. numiſmatibus ad Iuſtinianum ferè vſq; iam præſtitum eſt, poteris & in doctiſſimis illis argutiſſimisque Græcanicarum prouinciarum & ciuitatum nummis quàm commodiſſimum & maximè appoſitum ordinem diſpicere, quem & in his exprimendis ſequamur. Quorum quidem publicationem, tum propter raritatem ipſam,tum propter argumenti atque artificij varietatem atque elegantiam, (quibus Ro. illa numiſmata, vt multum ab his differunt, ita & omnium ferè iudicio longè ſuperantur) cùm ſciam auidiſſimè à non paucis paſſim deſiderari,nõ ingratum fore putaui,ſi eam.XII.primis Cæſaribus ſubiecero,aut prius forſan,poſt Auguſtum videlicet,aut Neronem certè,emiſero. Quibus omnibus ſuo quæq; tempore & ordine, modò vitam tandiu proroget qui ſolus vitæ auctor & fons eſt,ſub aſpectum publicũ deducendis,eris mihi magni cuiuſdam numinis loco:

K neque

Ayuntamiento de Madrid

neque cōmittes, vti ſpero, vt poſt tam ſplendida & magnifica promiſſa, opera illa tua & ſtudio, quæ mihi primo hoc volumine tam benignè præſtitiſti, deſtituto, meritò obijci poſſit illud : *Quid dignum tanto tulit hic promiſſor hiatu?* Aut illud, ſi mauis : *Parturiit montes. &c.* Ego viciſſim, cùm non ignorem quàm parum, aut potius nihil ſine te poſſim, ſubtractaq; ope tua, quàm mihi non ſemel ab incœpto reſiliendum fuiſſet, foretque deinceps: profiteor ſanè haud inuitus, me in his omnibus vix minimum aliquid meum agnoſcere, cunctaq; tibi vni facilè accepta ferens, omni & gratia & honore, quæ quoquo modo huic operi deberi poſſe videbitur, tibi animo perquàm lubenti cedo. Certus interea te nihil tale expetentem, nedum expectantem, præter publicum antiquitatis ſtudioſorum cōmodum & vtilitatem, aliud nihil hac in re tibi propoſuiſſe, neutiquam in hoc à maioribus gentilibusq; tuis degenerans. Nam vt ceteros præteream, quid M. Laurino patruo tuo, Collegij Diui Donatiani Brugis quondam Decano, ſuauius, benignius, aut hoſpitalius reperiri poterat? qui dum in viuis ageret, ipſe haud vulgariter eruditus, eruditorum omnium feliciumq; ingeniorum admirator atque obſeruator eximius, eorundem apud ſuos fautor & Mecœnas vnicus penè extitit: quod & plurimi, nō parui in re literaria nominis viri, ſcriptis ſuis poſteritati teſtatiſſimū reliquère. Quid iterum Hieronymo Ruffaldo auunculo tuo, S. Vedaſti etiamnum apud Atrebates Abbate, candidius atq; humanius? quem præter ſpectabilem, nulliqúe non compertam in egenos & Chriſti membra pietatem, ſingularis quoque in viros doctos ac ſtudioſos affectus & ſtudium, ac denique propenſa in quoduis hominum genus liberalitas, meritò ſummis & imis gratum & charum reddidit. Quid denique, ne omnes recenſeam, Maximiliano à Bergis conſanguineo tuo amitimo, Epiſcopo Cameracenſi illuſtriſſimo, generoſius, beneficentius, aut in eos quos præter vitæ morumq; probitatem & pietatem, etiam doctrina commendat, propenſius? Qui cùm inter ceteros iſtius prouinciæ Proceres vel primum pro ſua dignitate in Curia locum facilè obtinere poſſit, neglecto tamen ſplendore aulico, probi paſtoris officio perfungi præoptans, cuſtos gregis ſibi cōmiſſi vigilantiſſimus, ne latum quidem, quod aiunt, vnguem, ab ouilis ſui conſpectu, niſi quantum res & vſus exigit, diſcedere curat. Vnde etiam ſpes eſt nomen iſtorū pro ſuis in rem literariam meritis, ſimul etiam Laurinæ gentis memoriam, plurimis doctiſſimorum huiuſce tempeſtatis hominum monumentis celebratam, apud poſteros pluribus etiam ſæculis ſuperfutura. Quod & ego, Mecœnas optime, pro maximis tuis in me beneficijs, & tibi per me repoſitum velim, ſi quàm id tu de me, deque omnibus in vniuerſum rei antiquariæ ſtudioſis longè optimè meritus es, tam id mihi in manu eſſet. Verùm quando ne minimas quidem vices, quas pro tua in me beneuolentia mereris multò maximas, remetiri valeo, illud ſaltem me conſecuturum ſpero, ne apud eos, quibus tuus ille animus, tuumque in me ſtudium perſpecta atque explorata ſunt, ingratitudinis aut ambitionis notam incurram. Interim hoc à te petens, vt hoc meum quale quale non vſquequaq; inofficioſum epiſtolium, animi in te mei minimè ingrati pignoris loco apud te eſſe patiaris, donec, ſi non parem meritis tuis, pleniorem certè, & exactiorem, pro maximis plurimiſque tuis in me beneficijs, gratiam referendi vberior & commodior ſeſe offeret occaſio. Pariter & illud poſtulans, vt quando animū iſtum tuum tam generoſum, planè cognoui ſtrennuum omnis laudis & gloriæ contemptorem, ſaltem in mei apud maleuolos purgationem, nominiſque conſeruationem, epiſtolium hoc calci iſtius libri affigi æquo animo concedas. Quod ſupereſt, quemadmodum & me, & mea omnia tuæ illi mihi probè perſpectæ humanitati cupiam eſſe quàm commendatiſſima, ita viciſſim eadem arbitrio tuo, tuiſq; imperatis iam olim eſſe addictiſſima expoſitiſſimaq; omnino tibi perſuadeas velim. Vale Patrone vnicè obſeruande, idemque omnis antiquitatis cenſor atque aſſertor præſtantiſſime.

Brugis Idibus Ianuar. M. D. LXII.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

AVCTOR LECTORI.

POETAE, vt ſcribit Lyricus, aut prodeſſe volunt, aut delectare: ſed ego eos imprimis laude dignos cenſuerim, qui cum delectatione vſibus humanis quàmplurimum ſimul afferunt vtilitatis & commodi. Quare, benigne Lector, ne tibi inanis atq; ocioſa prorſus foret hæc numiſmatum ſpectatio, quando ita demum eam cum voluptate fructus etiam non minimum allaturam credidi, operæprecium duxi, vitam & ſeriem rerum à Iulio Cæſare geſtarum, è probatiſſimis antiquiſſimisq; quibuſque ſcriptoribus concinnatam, hîc ſubtexere. Ita fiet, vt numiſmatibus & hiſtoria inter ſe collatis, dum alterum alteri plurimùm & lucis & intellectus conferet, primùm nummi ipſi fructuoſius à te ſpectentur, quorũ argumenta, alioquin obſcura, ex hiſtoria adiuncta facilius à te intelligentur. Rurſus, hiſtoria maiori cum fide ſimul & voluptate tibi lectitabitur, poſtquam videris antiqua illa numiſmata, non ſine publicæ auctoritatis ſuffragio ſignata, cum hiſtoria ipſa per omnia ferè conuenire, fidemque adeò ipſi hiſtoriæ plurimùm aſtruere. Dumque quod hiſtorica narratio animi ſenſibus factum aut geſtum aliquando proponit, idem elegantiſſimis appoſitiſſimisque argumentis, rerumque ſimulachris & ſymbolis, in ipſis numiſmatibus oculis repræſentatum, coràm tanquam nunc gereretur, tibi ſpectare videberis. Quare ſi quidem in præcedenti numiſmatum delineatione, palato tuo aliquatenus à me ſatiſfactum fuerit, ſpero te, beneuole Lector, nec hunc hiſtoriæ contextum ſtomacho faſtidienti excepturum.

Sis felix.

Ayuntamiento de Madrid

A

C. IVLII CAESARIS
VITA ET RES GESTAE.

PER HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM VENLONIANVM.

IVLIAM gentem per AEneam Veneris & Anchiſæ GENS IVLIA.
filium, cuius in parentem Deoſque Penates nota
eſt pietas, à Dijs ipſis, Ioue nimirum & Venere, ori
ginem ducere, & ipſe Cæſar aliquando gloriatus
eſt, & ab hiſtoricorum vetuſtiſſimis literis prodi-
B tum: auctore gentis totius Iulo, AEneæ & Creuſæ
filio, vt quibuſdam grauiſſimis ſcriptoribus viſum
eſt, qui eundem & Aſcanium fuiſſe credidêre. Alijs
non leuioribus auctoribus, Iulum AEneæ ex Aſcanio nepotem fuiſſe pla-
cuit. Hoc inter omnes conuenit, Latij regno penes Lauiniæ filium relicto,
Sacerdotium ampliſſimum, Sacrorum cæremoniarumq; curam & admi-
niſtrationem, apud Iuli ſobolem permanſiſſe, à quo ſunt Iulij. Hæc gens
poſtea, Alba (quæ relicto Lauinio Regni Latini tunc ſedes erat) diruta, à
Tullo Hoſtilio cum alijs pleriſque clariſſimis Latij familijs Romam tradu
cta, Patribusq; inſerta, ſerius ad magiſtratus, illuſtrioresq; dignitates eue-
C cta, diu tantùm non priuata honeſtaq; vita contenta remanſit, inter ma-
iorum gentium Patritios tantùm non poſtremis annumerata. Sub annum
demum ab Vrbe condita ducenteſimum ſexageſimum quartum, Conſu-
latum, Decemuiratum, aliosq; dehinc omnis generis honores & magiſtra-
tus nacta eſt: ita tamen vt intra mediocritatem & opum & rerum geſta-
rum, diu conſiſterent. Tandem C. Iulius Cæſar, qui patriam antea ab exa-
ctis Regibus ad ſua ferè tempora liberam, primus ſubegit, occupato vi & ar
mis principatu, Regnum genti ſuæ, ſi nomine minus, re ipſa certè quodám
modo reſtituiſſe viſus eſt. Fuit in gente Iulia & Cæſarum familia, quo
cognomine primùm vſum tradunt Sex. Iulium Cæſarem, qui anno bel- CAESARES.
D li Punici ſecundi vndecimo, M. Claudio Marcello T. Quinctio Criſpino
Coſs. Siciliam Prouinciam Prætor obtinuit, ab hoc in vniuerſam familiam
cognomen defluxiſſe. Cognominis rationem alij aliam tradunt: quidam,
quòd qui primus Iuliorum ſic dictus eſt, cæſo matris vtero natus ſit: alij,
ab elephanto occiſo, qui lingua Punica Cæſar dicitur. Quorum ſententia
vt probabilior videri poſſit, facit, quòd matris vtero cæſos proprio & Ro-
mano vocabulo Cæſones dici certum ſit: tum quòd ipſa terminatio dicti-
onis Cæſar, Romanis auribus inſolita, Punicum neſcio quid ſonet, vt A-
milcar, & ſimilia nomina. Certè inter Cæſaris nummos non pauci ſpe-
ctantur cum nota elephanti: inter ceteros vnus, Punicis litteris circa ele-

Ayuntamiento de Madrid

phantũ inſcriptus:vt meritò videri poſſit Cæſar, ea ratione ſuæ familiæ cognominis originem publicare voluiſſe, præſertim nullo alio euidente alicuius rei geſtæ argumento, quare elephantum in nummis ſuis ſignarit. A

C. IVLII CAESARIS ORTVS ET NATIVITAS.

Ex hac gente & familia genus trahens C. Iulius Cæſar, Romæ natus eſt, C. Mario. VI. L. Valerio Flacco Coſs. patre C. Iulio Cæſare viro Prætorio: auum habuit item C. Cæſarem, nullo magiſtratu geſto inſignẽ: proauum verò Sex. Iulium Cæſarem Conſularẽ, eius Sexti qui primus Cæſar dictus eſt, filium: matrem autem Aureliam C. Aurelij Cottæ filiam, apud quam puer educatus eſt. Ceterùm mortuo Piſis, dum manè calcearetur, patre,

CAESAR FLAMEN DIALIS.

Flamen Dialis annum agens .XVI. factus, ob vxorem Corneliam Cinnæ IIII. Coſs. filiam, ad arbitrium Sullæ non dimiſſam, & ob Marij per Iuliam amitam affinitatẽ eidem Sullæ Dictatori ſuſpectus & inuiſus, Sacerdotio & gentilitijs hæreditatibus ab eo priuatus eſt. Cumq; latè vagante Sullæ potentia & crudelitate, Cæſar mutatis per ſingulas ferè noctes latibulis, quanq̃ quartana interim febri vexatus, nũc prece, nunc precio, furori eius ſe ſubtrahere cogeretur: tandem Mamerci Æmilij, & Aurelij Cottæ, virorum clariſſimorum affinium ſuorum, Sullæ verò amiciſſimorum, ſimul etiam virginum Veſtalium aſſiduis validiſſimiſq; precibus, à Sulla tantùm nõ coacto cõdonatus eſt, hoc addito, Cæſari multos ineſſe Marios, eumq; pro quo tam pertinaciter intercederent, optimatum partibus exitio quandoque futurum. B

CAESARIS PRIMA MILITIA.

Exinde omnes militiæ numeros ſub M. Thermo in Bythinia, ſub P. Seruilio Iſaurico in Cilicia ſtrenuè impleuit. Mortuo deinde Sulla mox Romam redijt: ibi quaſi vitandi ocij cauſa, Cn. Cornelium Dolabellam virum Conſularem & Triumphalem repetundarũ, non ſine laude eloquẽtiæ, accuſauit, ita tamen vt eo abſoluto, nõ minus inuidię ſibi conflaret: cui vt ſe ſubduceret, Rhodum, tanq̃ litteris & Moloni Rhetori operam daturus, ſeceſſit. Quò dum hyberno tempore nauigare feſtinat, captus à Cilicibus piratis circa Pharmacuſam Inſulam, poſtq̃ dies quadraginta & amplius in eorũ poteſtate cum vno atque altero comite permanſiſſet, allata à ſeruis amiciſq;, quos in id dimiſerat, pecunia, quinquaginta talentorum ſumma ſe redemit. Liberatus, ſtatim magno ſtudio nauibus in portu Mileſiorum inſtructis, deductiſque, prædones perſecutus, in poteſtatem redactos, iugulari, crucibuſque affigi iuſſit. Quod dum apud eos maneret, quaſi per ludum iocumq; facturũ ſe non ſemel minatus fuerat. Infeſtabat per id temporis proximam cõtinentem Aſiam crebris populationibus Mithridates, quare ne per ocium Rempub. ſociorumq; diſcrimẽ ſolus negligere videretur, in Aſiam tranſgreſſus contractis ſubitò auxilijs, pulſoque Regis Præfecto, Prouinciam metu & periculo liberauit. C D

CAESAR TRIBVNVS MILITVM.

Romam deinde reuerſo, primus honor populi ſuffragio Tribunatus militũ obtigit: in quo Tribunitiam poteſtatem, cui Sulla multũ detraxerat, ſummo

A mo ſtudio reſtituere contendit,eiusq; reſtituendæ auctores omni ope iuuit. Hinc Tuberoni Prætori Quæſtor datus, in Hiſpaniam profectus eſt. Sed inde miſſione ante tempus à Senatu petita, tanquam parum idoneam extendendæ famæ materiam nactus, cupiens vberiore rerum gerendarum occaſione inclareſcere, Romam rediјt: vbi viſus ſibi per ſomnium cum matre concumbere, in ampliſſimam ſpem erectus eſt, tanquam ſibi hoc viſum orbis imperium portenderet. Mox multis moleſtijs ſuſpicione coniurationis Piſonianæ purgata, qua cum primarijs aliquot viris magna quædam moliri,atque ipſius Reipub.ſtatum peruertere voluiſſe viſus erat,Ædilis cum M.Bibulo creatus eſt.Quo magiſtratu non B tam communibus collegæ & ſuis,quàm proprijs impenſis magnificentiſſimè profuſiſſimeque adminiſtrato, Vrbe inſuper plurimis ſumptuoſiſſimisq; ædificijs exornata,populi fauorem ſibi mirè conciliauit: ita vt communium etiam impenſarum gratiam ſolus aſſequeretur. Hinc in ſpem venit,opera Tribunorum plebis ex Plebiſcito,Ægyptum Prouinciam extra ordinem ſe facilè obtenturū, quòd Alexandrini Regem ſuum,ſocium & amicum populi Rom. expuliſſent. Sed quò minus eam aſſequeretur, optimatum factione impeditus eſt: vnde & in vindictam inuidiamq; Senatus,C.Marij ſtatuas,imagines,& trophæa de Cimbris Teutonibusque, à Sulla paulò antè diſiecta,reſtituit:aliaque quamplurima in odium opti- C matum tentauit. Ægypti obtinendæ ſpe fruſtratus,ſuperatis facilè duobus potentiſſimis competitoribus, Q.Catulo, & Iſaurico, qui & ætate & dignitate longè antecellebant,ſummo populi ſtudio,& ſuffragiorum conſenſu,ſed non abſque profuſiſſima largitione, in locum Metelli Pij defuncti, Pontifex Maximus creatus eſt. Eodem medio mox Prætor factus, detecta coniuratione Catilinaria,vniuerſo Senatu ſupremum ſupplicium in coniuratos decernente,ipſe ſolus ſuadere auſus eſt,ne capite in eos animaduerteretur,ſed vt bonis publicatis municipatim cuſtodiendi traderentur: perſuaſurus procul dubio,pleriſq; iam in ſuam ſententiam pertractis, niſi nutantes iam & inclinatos, acerbiſſima & vehementiſſima oratione D confirmaſſet erexiſſetq; vir grauiſſimus M. Cato. Quanquam ne ſic quidem de ſua contentione quicquam remiſit,priuſquam ab equitibus, qui ad Senatus præſidium aſtabant armati, ſtrictis intentisque gladijs peteretur: ita vt eum quidam aſſidentium obiectu togæ atque amplexu vix periculo eriperent: tum demùm deſtitit,& curia diu abſtinuit. Metello deinde Nepoti Tribuno plebis turbulentiſſimis legibus collegarum ſuorum interceſſionem, ac Rempublicam perturbanti, non fautorem modò, ſed & propugnatorem ſeſe præſtitit: tam pertinaciter, vt & ipſe & Metellus decreto Senatus magiſtratu abire iuberentur. Sed non prius ius dicere & magiſtratum gerere deſijt,quàm vi & armis compelleretur: tum demùm

QVAESTOR.

AEDILIS.

PONTIFEX MAXIMVS.

PRAETOR.

Ayuntamiento de Madrid

dimiſſis lictoribus, abiectaq; prætexta prætoria, clàm domum ſe recepit. A
Multitudinem autem, quæ biduò pòſt ad eum confluxit, operam ſuam
in tuenda dignitate vltrò offerentem, tumultuoſiusq; inſtantem, oratione
compoſita ſedauit. Quæ res non minus grata Senatui, q̃ inexpectata acci-
dit: quare & per viros clariſſimos actæ ſunt ei gratiæ, & in curiam reuoca-
to, verbisq; ampliſſimis collaudato, magiſtratus reſtitutus eſt. Haud
ita multò pòſt grauiori implicitus ſuſpicioni, aliud diſcrimen ſubijt: dela-
tus apud Nouium Nigrum Quæſtorem, & apud Senatum, à L. Vectio &
Q. Curio indicibus, tanquam conſcius & particeps coniurationis Catili-
nariæ: quo multùm permotus Cæſar, nec tantum dedecus ferendum ra-
tus, implorato innocentiæ ſuæ teſte Cicerone, cui tum Conſuli ipſe vltrò B
quædam de coniuratione detexerat, repulſis acerrimè accuſatoribus, diſcri
men euaſit: Vectio in carcerem coniecto, atq; adeò ipſo Nouio Quæſtore,
quòd maiorem magiſtratum apud ſe accuſari paſſus eſſet: Q. verò Curius
prę mijs à Senatu decretis, quòd coniuratorum conſilia primus detexiſſet,
HISPANIA PROVINCIA.
priuatus eſt. Prætori Hiſpania vlterior ſortitò obuenit: in quam ille
properè, non expectato dum Prouinciæ ordinarentur, profectus eſt: Pro-
uinciamq; ad Oceanum vſq;, domitis Calecis, Luſitanis, alijsq; gentibus,
pacatam, & populo Ro. fidelem reddidit, primúsq; eam gentem ſubegit,
IMPERATOR.
Inſulas etiam nonnullas in Oceano cepit: vnde & Imperatoris titulo, ob
rem bene geſtam, honoratur. Rebus itaque feliciter geſtis, compo- C
ſitáq; Prouincia, non expectato etiam ſucceſſore, præter morem, pari qua
venerat feſtinatione, Prouincia decedit: triumphúmq; petiturus ſimul &
conſulatum, Romam reuertitur. Verùm triumphum petitioni conſulatus
obſtare intelligens, cùm niſi legibus ſolutus vtrumq; aſſequi poſſet: quò
minus aũt legibus ſolueretur, plures obſtarent: triumpho in præſens poſt-
poſito, conſulatum ſolùm petere inſtituit, quem non ſine largitione à L.
CONSVLATVS CAESARIS.
Luceio competitore cõmuni nomine facta, cum M. Bibulo, multùm in-
uito ac reluctante Catone & optimatibus, adeptus eſt, opera potiſſimùm
& ſtudio tam Pompeij, quàm Craſſi. Hos Cæſar pridem ex conſulatu ma-
xima diſſenſione geſto inter ſe diſſidentes, ſumma contentione primùm D
ſibi mutuò reconciliauit: cumq; & opibus & auctoritate ceteros facilè ſu-
perarent, quò ſibi aduerſus optimatum factionem robur aliquod & præ-
ſidium pararet, ſimul etiam & futuræ dominationi, quã iam animo conce
perat, quædam quaſi fundamenta iaceret, horum ſibi potentiam quoquo
modo iungendam putauit. Cum Craſſo autem illi vel antea ſatis pulchrè
conuenerat, eumque prorſus ſuarum partium habuerat, cùm paulò ante
Ædilitatem, eiuſdem conſpirationis participes fuiſſe crederentur. Craſſi
etiam interuẽtu & ſponſione, creditorum, qui ſe Prætorem in Hiſpaniam
Prouinciam properantem remorabantur, importunitatem à ſeſe reppulit,
Pom-

Ayuntamiento de Madrid

A Pompeium autem omnibus ſtudijs, omniq; officiorum genere ſibi conciliare non ceſſauit. Cum vtroque denique pactus eſt, ne quid in Repub. ageretur ſtatueretúrve, quod alicui ex ipſis non probaretur. Hac quaſi con ſpiratione fretus Cæſar, hiſce fultus ſubſidijs, multis contra ius & æquum, contra morem & præter exemplum actis, conſulatum ſuum aduerſarijs grauem, & obtrectationibus obnoxium, reliquis verò ſuſpectiſſimum red didit. Inter cetera conſulatus ſui acta, quibus populum ſibi deuinxit, optimatum verò ordinem offendit, fuit lex agraria: hanc ille diu multumque repugnante Bibulo collega, ſumma contentione, nec ſine armis, ſuffragantibus vbique & per omnia, vti conuenerat, Craſſo & Pompeio, tandem pertulit. Hac lege diuiſi ſunt populo omnes agri publici, electis per Cæſarem in id XXviris, qui eam agrorum diuiſionem ex lege facerent. Ager etiam Campanus eodem decreto trium liberorum & plurium parentibus, diſtributus eſt: Capuaque ipſa Colonia deducta, & Iulia Fœlix ap pellata. Præter hanc agrariam, & alias quamplures leges tulit, pleraſque quidem vt populo non ingratas, ita patribus ſatis iniquas: quanquam initiò conſulatus, vt & optimatum partibus ſtudere velle videretur, profeſſus ſe nihil promulgaturum, quod non in rem ipſorum foret. Equitibus autem, qui vectigalia omnia populi Rom. redemerant, quò & illum ordinem ſibi deuinctum haberet, tertiam partem eius quod ex redemptione vectigalium debebant, remiſit: quod illis ſæpè à Senatu flagitantibus, Catone præter alios pertinaciter reluctante, ſemper negatum fuerat. Omnia denique acta Pompeij, quæ Senatus antea rata habere dubitauit, nemine prorſus repugnante, confirmauit. Ita vt vnus & ſolus quaſi Rempublicam ad nutum potius adminiſtrare, quàm boni Conſulis officio fungi videretur: adeò vt collegam Bibulum promulgationi legis agrariæ obnunciantem, vi & armis foro pellere veritus non ſit: quem ita terruit, vt reliquo conſulatus tempore, ad extremum vſque anni diem domi latitans, publico abſtineret, nec niſi per edicta partes ſuas tutaretur, Cæſariſq; actis obnunciaret. M. quoq; Catonem virum grauiſſimum, & vel præcipuæ propter morum ſeueritatem & conſtantiam auctoritatis, ſibi minus aſſentientem, per lictorem in carcerem abduci iuſſit. L. deinde Lucullum & ipſum liberius diſſentientem ita minis ſuis perculit, vt ſupplex veniam à Cæſare petierit. Ciceroni etiam maximis in Rempublicam meritis clariſſimo, & clàm & palàm iniquiſſimus, Clodium illi inimiciſſimum fouit & ſuſtinuit, atque à patribus ad plebem traduxit, Tribunatumque ei confecit, vt ſic demùm Trib. pleb. factus, perniciem Ciceroni facilius machinaretur. Omnibus deniq; perterritis & conſternatis, nemine contrauenire audente, quæuis quibuſlibet dilargitus eſt. Conſul etiamnùm Galliam Ciſalpinam lege Gabinia cum Illyrico & tribus legionibus à po-

LEX CAESARIS AGRARIA.

B AGRI DIVISI.

CAPVA COLONIA IVLIA FELIX

C

D

GALLIAE ET ILLYRICVM

 pulo

PROVINCIAE CAESARI DECRETAE.

pulo accepit: Comatam deinde, ſiue Tranſalpinam, cum altera legione, à patribus: metuente nimirum Senatu, ne & hanc ſe inuito populus daret. Galliam autem prouinciam, tanquam futuro triumpho, cui auidiſſimè inhiabat, maximè præ ceteris oportunam, ſibi potiſſimùm elegerat. Sed antequam conſulatu abiret, & in prouinciam proficiſceretur, vt rebus ſuis vndecunque proſpiceret, haberetque per quos abſens partes ſuas tueretur, L. Piſonem ſibi in conſulatu ſucceſſurum, ducta in vxorem Calpurnia ipſius filia, ſocerum ſibi deligit. Cn. quoque Pompeium, præter cetera officia, arctiori ſibi affinitatis vinculo deuinciendum ratus, Iuliam filiam, quamuis prius Q. Seruilio Cæpioni deſponſatam, illi nuptui tradit: atque ex hoc Pompeium deinceps primum ſententiam rogare cœpit, cùm antè Craſſum ſoleret. Pompeius viciſſim ſocero quouis modo gratificari ſtudens, foro armatis militibus completo, vt populares Cæſaris leges confirmarentur, vtque imperium in quinquennium, cum prouincijs Gallia Comata, Ciſalpina, Illyrico, & quatuor legionibus, ei decerneretur, vel præcipuus auctor fuit, accedentibus vbique Craſſo & Piſone ſocero. Ceterùm conſulatu iam defunctus Cæſar, cognitione de actis ſuis, quæ à L. Domitio & C. Memmio Prætoribus in diſquiſitionem vocabantur, Senatui delata, feſtinabundus in prouinciam proficiſcitur: obtento prius, vt dum ipſe Reipub. cauſa abeſſet, reus ne fieret: iam enim L. Antiſtius Trib. pleb. eum poſtularat. Hinc metuens ne ſibi abſenti negocium faceſſeretur, néve quippiam aduerſum ſe à Senatu decerneretur, nihil magis ſtuduit, quàm annuos magiſtratus quoquo modo ſibi obnoxios reddere. Quinimò è competitoribus & candidatis nullos ſuo ſuorumq; ſuffragio iuuit, cum quibus prius non pepigiſſet, dignitatem ſuam abſente ſe defenſuros. His fultus ſubſidijs, quò vires ſuas etiam aliunde augeret, præter eas quas à Senatu populoque acceperat, nouas ſtatim pro arbitrio conſcripſit legiones, quaſdam publico, alias verò priuato ſumptu. Inter ceteras vnam ex Tranſalpinis, quam vocabulo quoque illarum gentium, Alaudam appellauit, inſtructam tamen & eruditam diſciplina cultuque Romano, quam & ciuitate poſtea donauit. Hæc & prima, & non obſcura, quaſi regnum affectantis animi, dedit indicia. Ceterùm cùm primo in prouinciam ingreſſu omnia pacata inueniſſet, metuens ne in pace degenti, rerum gerendarum, & triumphi tam impotenter deſiderati, occaſio materiaque deeſſet, omnem prorſus occaſionem belli, etiam iniuſti & periculoſi, captabat, omnibus ſine diſcrimine inſultans, propriaq; auctoritate ſuiſq; auſpicijs, non expectato Senatus decreto, bella vel contra fœderatos ſuſcipiens. Vtebatur autem tum in itineribus conficiendis, tum reliquis, celeritate quadam admirabili: ita vt octauo poſtquam Roma diſceſſiſſet die, ad Rhodanum vſque peruenerit. Primum autem bellum

IMPERIVM QVINQVENNALE CAESARI DECRETVM.

A B C D

Ayuntamiento de Madrid

A bellum Cæſari cum Heluetijs Tigurinisque fuit. Hi hominum multitudini non ſufficiente ſolo patrio, incenſis oppidis,vicis,ædificijsq; proprijs, ſuaſore primùm & duce Orgetorige, inter Heluetios facilè nobiliſſ. locupletiſſimoque, domo profecti,vberius ſolum quærere,ſedesque ſuas aliò tranſferre inſtituerant. Adiunctis itaque ſibi gentibus finitimis,Boijs ſcilicet, Rauracis, Tulingis, & Latobrigis, primùm Rhodano traiecto, per Allobroges,qui in fide populi Ro. erant,pars prouinciæ Galliæ,iter facere conſtituunt: tranſitu quidem prius à Cæſare petito,ſed vt non ſtatim negato, ita nec obtento. Cæſar enim cùm parùm tutum, ac præter dignitatem populi Ro. iudicaret, pati tantam hominum multitudinem per pro-

B uinciam ſuam iter facere, nihil prius habuit, quàm pontem Rhodani reſcindere, cæteraq; quæ tranſitum impedire quoquo modo poſſent,anteq̃ Heluetijs poſtulata negaret, quàmprimum expedita & parata habere,deliberare ſe interea ſimulans. Poſt paucos igitur dies Heluetiorum legatos ad ſe redire iubet,ductaq; interim ijs locis quæ tranſitui videbantur maximè oportuna,foſſa,muroq; .XVI. pedum,à lacu Lemano ad Iuram montem vſque (qui Sequanos ab Heluetijs diuidit) exſtructo, præſidia diſponit, caſtella communit. His conſtitutis, Heluetij reſponſo à Cæſare longè alio quàm expectarant accepto, omnibus quæ Rhodano tranſeundo neceſſaria erant,comparatis, inſtituto per Allobroges pergunt itinere. Cete-

C rùm cùm hîc vel in primo conatu à Romanis repellerentur, tranſitumq; vel difficilem,vel omnino interclуſum conſpicerent,iter in Sequanos,Heduosque conuertunt. Quod vbi Cæſari nunciatum, T. Labieno munitioni præpoſito, magnis itineribus in Italiam profectus, duas ibi de nouo legiones conſcribit, tres item circum Aquileiam ex hybernis deducit, & quàm breuiſſimo per Alpes itinere, cum quinque his legionibus in vlteriorem Galliam contendit, pulſis ex itinere pluribus prælijs Alpeſtribus aliquot gentibus, quæ è locis ſuperioribus Romanos tranſitu prohibere conabantur, Centronibus ſcilicet,Carocelis, & Caturigibus. Interea Heluetij,conceſſo ſibi à Sequanis (intercedente Dumnorige Heduo, qui Or-

D getorigis Heluetij filiam in vxorem duxerat,& gratia apud Sequanos plurimùm valebat) vt per fines eorum exercitum ducerent, iam anguſtias & fines Sequanorum tranſierant, Heduisq; appropinquabant. Sed cùm populabundi contrà quàm conuenerat, fines & agros eorum tranſirent, Hedui Legatis ad Cæſarem miſſis,auxilium aduerſos Heluetios petunt. Cæſar æquiſſimum ratus amicis populi Rom. ſubuenire, veritus etiam ne ſi & hi conſpiratione facta, Heluetijs ſe iunxiſſent, bellum ſibi aduerſus omnes grauius ſuſcipiendum foret, facilè petentibus auxilium conceſſit: Heluetiosq; in tranſitu Araris (quod Sequanorum flumen eſt) impeditos inopinatosq; aggreſſus,tertia copiarum parte,quæ nondum flumen tranſ ierat,

BELLVM HELVETICVM.

Ayuntamiento de Madrid

ierat,cæſa profligataque, ponte opere ſubitaneo in Arari excitato,exercituque traducto,reliquos qui iam traiecerant, repentino ſuo aduentu ita terruit, vt vltrò ſedes, in quas ſe reciperent,à Cæſare peterent. Quas cùm niſi datis obſidibus ſe daturum negaret,illi indignati tali reſponſo, cum Cæſare manus conſerere auſi, cùm ſecundioribus aliquot prælijs animis efferrentur,tandem fugientes Cæſar ad carros & impedimenta vſque perſequutus, difficili & laborioſo prælio ſuperat, impedimentisque & caſtris ipſorum potitur. Heluetij ea clade accepta, pars conditionibus ſibi à Cæſare præſcriptis, in ſuas ſedes domosq; paulò antè à ſe vaſtatas atq; incenſas, reuerſi ſunt. Alij Rhenum verſus, vnde antiquitus egreſſi creduntur, proficiſcentes, ab amicis ſocijsq; populi Ro. per quos iter habebant, partim capti, atque ad Cæſarem perducti, partim in itinere interfecti ſunt. Numerus autem tam Heluetiorum, quàm aliarum gentium, qui domo profecti,huic bello interfuère,fertur fuiſſe.CCCLXVIII.milium: eorũ verò qui prælio ſuperfuerant, domum à Cæſare redire iuſſi, C.&.X.milia.

Hoc itaque victoriarum principio, ac velut inſtrumento, in ſpeciem quidem tanquam ſocijs & amicis populi Ro. Heduis petentibus gratificaturus, revera autem gloriæ propriæ augendæ, rerumque gerendarum cupidine ductus Cæſar, bellum in Germanos parat. Cuius quidem occaſio altius repetenda.Sequani &Aruerni dum ſimul de Galliæ potentatu cum Heduis pluribus annis certant, Germanorum auxilia mercede conducta ad ſe accerſiuerant. Hi Rheno tranſito,homines natura feri,vbertate Gallici ſoli,& cultu delicijsque Gallicis illecti, cùm pauciores primùm,forſan XV.milia tranſiſſent, Iulio Cæſare Galliam prouinciam obtinente, facilè ad centum &.XX.milia tranſierant, Heduos,eorumque clientes continuo bello vnà cum Sequanis,à quibus patrijs ſedibus euocati fuerant,inceſſentes.Hinc Hedui pluribus ab eis prę lijs ſuperati,magna calamitate accepta, Sequanis nobiliſſimos quoſque ſuæ gentis obſides dare cogebantur,quos Ariouiſtus Germanorum per id tempus Rex, prælio ad Amagetobriam ſuperatis ſuperbè & crudeliter imperabat, barbarè in eoſdem ſæuiens, ſi quid præter eius ſententiam ab Heduis fieret, aut ſtatim ad nutum non fieret. Ceterùm cum Sequanis ipſis quamuis victoribus nihilo agebatur mitius,q̃ cum Heduis victis: quòd Ariouiſtus non contentus tertiam partem agri Sequanici,qui vel totius Galliæ optimus erat,occupaſſe, de altera tertia eos decedere iuberet,vt &viginti quatuor milibus Harudum,qui paulò antè è Germania ad ipſum venerant, ſedes pararentur. Atque hòc grauior erat Sequanorum quàm aliorum conditio, quòd Ariouiſto Germanisq; intra fines ſuos receptis,ne in occulto quidem queri, nedum auxilium implorare audebant. Sic vt imperium eius & Heduis victis,& Sequanis victoribus, graue iuxta atque intollerabile eſſet. Hæc Hedui ſimul & Sequani

BELLVM GERMANICVM.

Ayuntamiento de Madrid

A Sequani,habito totius Galliæ concilio,eoq; iam diſſoluto,per Diuitiacum Heduum (vtpote liberum iureiurando, quo ſe obſtrinxerat vniuerſa Heduorum ciuitas,nec obſides repetituros,nec populi Ro. opem imploraturos) ſecretò poſteà Cæſari exponunt,auxiliumque aduerſus hæc à Cæſare populoque Rom. petunt: quod niſi maturè præſtetur, periculum eſſe, ne Heluetiorum exemplo Germani quoq; Rheno tranſito, vniuerſam mox Galliam occupare conentur.Cæſar benignè reſponſo dato,pollicetur hanc rem ſibi curæ fore. Concilioq; dimiſſo ſtatim Ariouiſtum(qui paulò antè Cæſare etiamnum Conſule, ipſoque adeò Cæſare auctore,in amicum ſociumq; populi Ro.acceptus,& Rex declaratus fuerat)per legatos ad ſe euo
B cat. Legatis ab Ariouiſto ſuperbè reſponſum, poſſe Cæſarem ſi quid vellet, ad ſe venire. Cæſar miſſis ſecundò legatis, obſides Heduorum repetit, néve Heduos, Heduorúmve ſocios vlla iniuria laceſſat, vllámve in poſterum hominum multitudinem Rhenum tranſducat, edicit: ni pareat, ſociorum populi Ro. iniurias ſe non neglecturum. Ad hæc non minùs arroganter & ferociter quàm priùs Ariouiſtus reſpondet. His ad Cæſarem perlatis,eodem ferè tempore Hedui Treueriq; per legatos conqueruntur. Hi quidem Sueuorum pagos centum ad ripam Rheni conſediſſe, iam tranſituros,niſi impediantur. Illi verò,Harudes fines ſuos Ariouiſto conniuente & permittente populari. His permotus Cæſar, primò magnis itineribus,
C diurnis nocturniſq;, Veſontionem maximam Sequanorum vrbem, quò & Ariouiſtus ex aduerſo tendebat, præoccupat: præſidioq; conſtituto, rei frumentariæ, commeatibus, alijſq; quæ huic bello videbantur neceſſaria, parandis inſtruendiſq;, dies aliquot ibidem moratur. Interea fama de incredibili Germanorum virtute, corporum mole, & virium præſtantia, ad exercitum Cæſaris perlata,militem Romanum vſqueadeò terruit, vt plurimi metu perculſi, alij aliud cauſſati, miſſionem petere non dubitarent. Quo intellecto Cæſar,conuocato Centurionũ omniumq; ordinum concilio,habita oratione pauidos verbis caſtigat & increpat: hoc addito,ſi ceteri pugnam detrectent,ſe vel cum ſola decima legione,de cuius fide & virtute
D minimè dubitabat, hoſtem intrepidè aggreſſurum. Hac oratione cõuerſi mirabiliter militum animi, magnaque alacritas in locum prioris trepidationis ſucceſſit. Ita confirmatis omnibus, duce Diuitiaco Heduo,in Ariouiſtum Cæſar proficiſcitur. Ille cognito Cæſaris aduentu, colloquium,de pace acturus, petit. Vbi ad colloquium ventum, cùm Cæſar cuncta quæ priùs per legatos,tum quoq; præſens imperaret, Ariouiſtus contrà obtemperare nollet, illis etiamnum colloquentibus, equitatus Ariouiſti propiùs accedens,colloquium diſſoluit. Poſt diem vnum atque alterum Ariouiſto iterum colloquium poſtulante,vt cœpta inter eos abſoluerẽtur,Cæſar per legatos tutius ea ſe cõfecturum exiſtimans, legatos ad Ariouiſtum mittit:

B quos

Ayuntamiento de Madrid

quos ille ſpeculandi animo ad ſe veniſſe cauſſatus,cathenis oneratos in carcerem conijci iubet. Hinc Cæſar caſtris propiùs admotis, Germanos crebris inſultibus laceſſere non deſijt, facto etiam in munitiones ipſorū impetu,donec tandem iritati,caſtris ad pugnam capeſſendam ſe proriperent. Copijs itaq; vtrinque eductis tanto impetu concurſum eſt,vt pilis,quibus iaciendis locus non fuerat,reiectis, ſtatim gladijs cominus acriter pugnatū ſit. Germani demùm in fugam verſi, non priùs fugere deſtitêre, quàm ad Rhenum ventum eſſet: Cæſar fugientes perſequutus,magna edita ſtrage, campos longè lateq; armis cadaueribusq; occiſorum reſperſit. Ariouiſtus ceteros in fuga præcurrens, nauiculam fortè in ripa nactus, Rheno traiecto, euaſit. Reliqui ferè omnes,paucis qui partim natatu,partim lintribus flumen tranſierant,ſeruatis, ab equitibus Rom. interfecti ſunt. Cæſorum numerus octuaginta milia fuiſſe fertur. Fuêre autem in Ariouiſti exercitu Harudes, Marcomanni,Tribocces,Vangiones, Nemetes,Seduſij,& Sueui. Prçlio facto captiui duo à Germanis recepti,M.Valerius Procillus,& M.Titius,quos Ariouiſtus ad ſecundum colloquium à Cæſare miſſos,tanquam exploratores in vincula coniecerat. Audita hac Germanorum ſtrage,Sueui, qui ad ripam Rheni conuenerant, minimè ſibi cunctandum rati, ſtatim Rheno relicto domum reuerſi ſunt.Territos & diſcedentes Rheni accolæ inſecuti, plurimos ex his occidère. Duobus hiſce bellis vna æſtate confectis, poſtquam exercitum Cæſar maturè in hyberna in Sequanos deduxiſſet, in citeriorem Galliam ad conuentus agendos profectus eſt. Plurimis interim è Roma ad ipſum viſendum, ſalutandumque quotidie eò confluentibus, alijs quæcunque poſtulabant magna facilitate concedens, alios largitionibus maximis ex hoſtili pecunia,quæ affatim ex præda ſuppetebat, proſequens, nihil omittebat, quò ſibi omnium animos ac ſtudia quoquo modo conciliaret. Hyeme ad hunc ferè modum exacta, partim frequentibus rumoribus, partim ex Labieni litteris, quem Cæſar in Gallia Tranſalpina hybernis præfecerat, intelligit Belgas, qui tertiam Galliæ partem incolebant, defeciſſe. Belgarum quidam, vt & aliæ Galliæ ciuitates, populo Romano confœderati erant, quidam verò nullo fœdere iuncti. Hi ſucceſſibus Cæſaris permoti,veritique ne pacata vniuerſa Gallia,in ipſos Cæſar arma conuerteret,ſollicitatis finitimis ſibi populis, datis acceptiſque hinc inde obſidibus,aduerſus Romanos inter ſe conſpirant: nihilò magis illos in ſua Gallia tolerandos, quàm Germanos Heluetioſque dictitantes. Ducem huic bello Adram præficiunt. His nuncijs permotus Cæſar,conſcriptas in citeriore Gallia duas legiones, ineunte ſtatim æſtate in vlteriorem Galliam cum Q. Pedio legato mittit: ipſe cùm primùm potuit ſubſequutus,omnium opinione celeriùs ad hoſtium fines peruenit. Rhemi qui ceteris Belgis in conſpiratione non

BELLVM BELGICVM.

A B C D

con-

Ayuntamiento de Madrid

A conſenſerant, per legatos ſe ſuaq; omnia Cæſari permittunt, parati obſides dare,ceteraque imperata facere, ceteros Belgas in armis eſſe nunciant. Ille Rhemorum obſidibus acceptis,ſimul de viribus & numero ciuitatum quæ conſpirauerant ab ijs edoctus,quò tantam hominum multitudinem diſtineret, Diuitiaco Heduo negocium dat, vt in Bellouacos (qui & ipſi Belgæ ſunt) copias ſuas ducat. Ipſe Axonam flumen, quod eſt in Rhemorum finibus, cum exercitu traijcit: caſtraque, præſidio ponti impoſito, ad flumen locat. Q. autem Titurium Sabinum in altera ripa cum ſex cohortibus relictum,ſua ibi caſtra munire iubet. Ceterùm Belgæ, dum coactis omnibus copijs ad Cæſarem tendunt,Bibractis Rhemorum oppidi expu-
B gnatione ex itinere fruſtrà tentata, (quòd oppidanis Cæſar ſubſidia miſerat) Rhemorum agros, vicis ædificijsq; paſſim incenſis,depopulati, equeſtribus aliquot prælijs à Cæſare laceſſiti & ſuperati, tandem vadis repertis Axonam flumen & ipſi tranſire conantur,caſtellum cui Titurius Sabinus trans flumen præerat oppugnandi conſilio. Sed Cæſar confeſtim exercitu per pontem in alteram fluminis ripam iterum traducto, impeditos in flumine aggreſſus, magnam hoſtium cædem facit, ita vt corpora cæſorũ aggeſta,reliquis tranſitũ faciliorem præſtarent. Sic interfectis qui iam primi tranſierant, ijs autem qui tranſire conabantur facilè telorum multitudine repulſis, Belgæ vbique ſpe ſua fruſtrati, deficiente frumento, cognitoque
C Diuitiacum Heduum finibus ſuis accedere, communi conſilio in ſuam quiſque domum vnde digreſſi erant, reuerti conſtituunt. Secunda itaque vigilia magno cũ tumultu nulloq; ordine caſtris effuſi,fugæ verius quàm profectionis ſpeciem dedêre. Cæſar autem nunciata ſibi à ſpeculatoribus Belgarum fuga, præmiſſo cum omni equitatu Q. Pedio & L. Aurunculeio Cotta legatis, T. verò Labieno cum tribus legionibus ſubſequi iuſſo, fugientes per plura paſſuum milia vſque ad ſerum diei perſequutus,incredibilem ſtragem edidit: poſteriorib. quidem Belgarum,Romanorum impetum fortiter ſuſtinentibus: prioribus autem exaudito à tergo clamore, turbatis ordinibus ſeſe præcipites in fugam dantibus. Poſt hæc Cæſar
D Nouiodunum Sueſſionum oppidum, ipſoſque Sueſſiones obſidibus armiſque omnibus prius traditis, in deditionem accipit. Hinc Bellouacos, & hominum multitudine & auctoritate inter Belgas ferè primos, Diuitiaco potiſſimùm atque Heduis interceſſoribus, ſexcentis obſidibus traditis, armiſque omnibus collatis, in fidem recipit. Hos ſequuti Ambiani, ſe ſuaque omnia Cæſaris arbitrio permittunt. His gentibus contermini Neruij,Belgarum ferociſſimi bellicoſiſſimique,ſyluas incolebant denſiſſimas. Hi ceteris Belgarum ſuam exprobrantes ignauiam, quòd ſe Romanis dedidiſſent, filijs,vxoribus, mulieribus, ætate prouectioribus q̃ vt bello habiles eſſent,omni denique ſuppellectile intra paludes,æſtuaria,

BELLVM ADVERSVS NERVIOS.

&profundiſſima nemora abditis,Atrebatibus Veromanduisq; populis ſibi A
finitimis in ſocietatem communis belli pertractis,vltrò Romanos caſtra ad
Sabim fluuium munientes, nihil dum tale expectantes, maxima celerita-
te,ac incredibili animorum promptitudine duce Boduognato adorti,equi
tatu Cæſaris in fugam verſo, duabus legionibus circumuentis,Centurio-
nibus pluribus etiam intra caſtrorum munimenta occiſis, magna deniq;
ſtrage edita, omnino eo prælio ſuperiores euaſuri fuerant, ni Cæſar tan-
dem in aciem procedens ſua virtute maturè ſubueniſſet, confirmatisque
militum animis res labantes reſtituiſſet, atque alia ex parte Labienus ho-
ſtium caſtris antè potitus, in tempore cum ſubſidio adfuiſſet. Sic prælio
horum ſuperuentu redintegrato, acerrimè dimicatum eſt. Tanta autem B
Neruiorum cædes facta eſt,illis potiſſimùm nuſquam loco cedentibus,ſed
ſtrenuè vel ex tumulo coaceruatorum cadauerum ſe defendentibus, vt è
ſexaginta hominum milibus,vix quingenti ſuperfuerint. Hoc nuncio ac-
cepto,qui ſe in ſyluis æſtuarijsq; continebant,ſtatim per legatos ſe ſuaque
omnia Cæſari dedunt. Ille in fidem receptos, ſuis finibus,ſuisque oppidis
vti permiſit. Neruios Aduatici excepêre. Hi Neruijs opem laturi,au-
dita ex itinere ipſorum clade, domum ſe recipiunt: oppidisque reliquis &
caſtellis omnibus relictis,ſe ſuaque omnia in vnum oppidum ſitu muni-
tiſſimum conferunt. Id Cæſar expugnare omni ope aggreditur. Aduatici
crebris excurſionibus factis,leuibusque aliquot prælijs cum Cæſare com- C
miſſis, tandem vbi machinas & opera propiùs ſibi admoueri vident,lega-
tos de pace mittunt: armorumque parte è muris in foſſam proiecta,tertia
verò parte retenta & celata, à Cæſare in deditionem accipiuntur. Verùm
nocte proxima reſumptis ijs quæ ſibi retinuerant armis,incautos opprimi
poſſe ſperantes, caſtra Romanorum petunt. Ceterùm cùm excubias non
fallerent, indicio ignibus facto, præſidia ex proximis caſtellis accurrunt,
pugnatumque eſt quamacerrimè, ab Aduaticis præſertim, quibus in ſola
virtute omnis ſalutis ſpes repoſita erat. Cæſa ſunt Aduaticorum quatuor
milia,reliquis in oppidum retruſis: poſtridie oppidum ipſum nemine de-
fendente captum,militibusque intromiſſis cum ſuis ciuibus diuenditum, D
quorum numerus relatus milium quinquaginta trium. Sub idem
tempus Cæſar per P. Craſſum legatum, Venetos, Vnellos, Curioſolitas,
Oſiſmos, Seſuuios, Aulercos,Rhedones, aliasque ad Oceanum Galliæ ci-
uitates,in poteſtatem ditionemq; populi Ro. redegit. Tranſrhenani verò
populi his rebus geſtis permoti,obſides tradere,ceteraque imperata facere
paratos, Cæſari miſſis legatis nunciant. Ille in Illyricum Italiamq; prope-
rans,exercitum in hyberna deducit in Carnutes,Andes, & Turones, ciui-
tates ijs locis vbi bellum geſſerat finitimas. His tot tantisque rebus geſtis,
ſubactisque plurimis diuerſiſſimisque gentibus, populo Ro. antea ne vel
no-

Ayuntamiento de Madrid

A nomine cognitis, quindecim dierum ſupplicatio, nequicquam M. Catone & Fauonio reclamantibus, Cæſari decreta eſt. Interea hyemante in Gallia Ciſalpina Cæſare, clariſſimi quique & primæ auctoritatis viri è Roma Lucam, quæ & ipſa Galliæ Ciſalpinæ erat, maxima frequentia confluxêre, tum ad viſendum eum, tum ob res proſperè geſtas gratulaturi. Ex his pleroſque, maximè qui magiſtratus petituri, aut geſturi videbantur, donis & munerib. largiſſimè proſequutus eſt. Imò qui magiſtratus dignitatesq; ambiebant, eo potiſſimùm largitore populi ſuffragia emercabantur: ſiquidem hac ratione ſe vel abſentem dignitatis ſuæ propugnatores apud Senatum populumq; habiturum homines ſibi obnoxios ſperabat Cæſar. Hoc B etiam conſilio, metuens ne quod L. Domitius Prætor nequiuerat, Conſulatum adeptus perficeret: Craſſo & Pompeio, quos vel hac de cauſa Lucam ad ſe euocauerat, vt Domitium excluderet, ſecundi Conſulatus petendi auctor fuit: miſſis etiam Romam militibus, qui illos in petitione Conſulatus ſuis ſuffragijs iuuarent. Quibus poſtea iterum Conſulibus declaratis, repugnantibus plurimis, imprimis M. Catone & Fauonio, imperium Cæſari in alterum quinquennium prorogatur. Sub id temporis Ser. Galba, quem Cæſar decedens, cum legione duodecima, & parte equitatus, in Antuates, Veragros, Sedunoſque (quæ gentes in ſummis Alpibus degebant) hyematum miſerat, ſecundis aliquot prælijs commiſſis, caſtellisque C eorum expugnatis, eaſdem gentes ſubegerat, datisq; obſidibus & pace facta, conſtituerat in ipſorum agro, vico ſcilicet Veragrorum Octoduro, hybernare. Sed Romanis ſupinius tanquam in pace agentibus, atque in ea quæ hybernis erant neceſſaria intentis, caſtriſque, quod præcipuum erat, loco iniquiore poſitis, vniuerſa penè legio, Veragrorum Sedunorumq; inſidijs oppreſſa eſt. Sed Galba inſidijs per exploratores maturè detectis, barbaros iam caſtra oppugnantes, eruptione ſubitò caſtris facta, adortus, circumuenit, parteq; plus tertia interfecta, periculum omne à caſtris repulit. Horum autem qui caſtra obſederant, non minor quàm triginta milium numerus fuiſſe perhibetur. Galba cæſis fugatisq; hoſtibus, mutatis caſtris D hyberna in Allobroges transfert. Dum hæc geruntur, Cæſare in Illyricum profecto, alterum ſubitò in Gallia bellum emerſit. P. enim Craſſus qui in maritimis Galliæ ciuitatibus hyberna habebat, cùm rei frumentariæ penuria premeretur, Præfectos & Tribunos in proximas quaſque ciuitates commeatus petendi cauſa miſerat. Veneti qui & auctoritate, & maximè rei nauticæ vſu & peritia ceteris præſtabant, legatos & milites Rom. primi retinere auſi ſunt. Horum perfidiam vicinæ quæq; ciuitates, omni ora maritima facilè in ſuam ſententiam pertracta, imitatæ ſunt: hac ſe potiſſimùm via obſides ſuos à P. Craſſo recepturos arbitrati. Miſſis igitur cõmuni omnium nomine legatis, vltrò obſides à P. Craſſo repetunt, ſi ſuos re-

SVPPLICATIO CAESARI DECRETA.

IMPERIVM CAESARI IN ALTERVM QVINQVENNIVM PROROGATVM.

BELLVM VENETICVM.

Ayuntamiento de Madrid

remitti velit. Cæſar his intellectis,iuſſis priùs in mediterraneis Galliæ,nauibus,remigibus,alijsq; quæ huic bello videbantur neceſſaria, comparari, cumprimùm per anni tempus licuit, in Galliam, & primùm in Venetos tendit. Illi ex aduerſo audito Cæſaris aduentu,quæcunq; ad bellum ſuſtinendum opus eſſe videbantur, ſedulò procurant, ſociasq; & vicinas ciuitates ad cõmune bellum ſollicitant, accerſitis etiam è Britannia inſula ſibi oppoſita auxilijs. Cæſar quanquam in ſummis difficultatibus,hanc tamẽ tantam iniuriam minimè ſibi negligendam exiſtimans, vt gentes eas diſtineret, néve ſibi cum omnibus ſimul decertandum foret, partito exercitu legatorum alios aliò mittit. D. Brutum adoleſcentem claſſi, quam partim conſtruxerat,partim vndique contraxerat,præficit: & ſecundo Ligeri in Venetos tendere iuſſo, ipſe eôdem cum pedeſtrib. copijs ſubſequitur. Ceterùm oppidis aliquot captis,reliquos verò propter ſitum in extremis promontorijs,nec peditibus, nec nauibus aditum niſi admodum difficilem præbentibus,ſic vt oppugnari commodè nõ poſſent, claſſe crebris tempeſtatibus vexata,tardiusque proinde & difficilius accedente, bonam æſtatis partem abſumpſit. Verùm poſtquam iam claſſis Rom. aduenit, quamuis & magnitudine & armamentis Venetorum nauibus longè impar, virtute tamen & induſtria Romanorum,ſimul etiam quòd celeribus & expeditioribus nauigijs vterentur,factum eſt,vt Venetorum naues,quę propter corporis ſui molem in ſumma tranquillitate ne contis quidem & velis remisq; niſi ægrè admodum propellebantur, facilè à Romanis expugnarentur, cùm ſingulas ex illis fuga diſiectas Romani perſequerentur. Pugnatum eſt ab hora quarta vſque ad veſperam,pauciſſimis è Gallorum nauibus noctis interuentu ſeruatis. Hoc prælio vniuerſum hoc Venetorũ bellum,totiusq; adeò oræ maritimæ confectum eſt:reliquis omnibus qui eo ſe prælio abſtinuerant, ſe ſuaq; omnia Cæſari dedentibus. Cæſare his rebus gerendis apud Venetos intento, Q. Titurius Sabinus Vnellorum gentem, in quos à Cæſare miſſus fuerat, ſimul etiam Aulercos, Eburonices, Lexouios (qui interfecto Senatu, quòd bellum detrectaret, Vnellis ſe iunxerant) duce Virodouice, qui Vnellorum genti præerat, caſtra Romanorum oppugnare tentantes, cùm ſimulato prius timore caſtris aliquandiu ſe continuiſſet, omnibus tandem portis eruptione facta, cecîdit, profligauitque, paucis qui fuga euaſerant ſuperſtitibus. Hoc prælio feliciter commiſſo, reliquæ ciuitates quæ deſciuerant, Titurio ſe dedunt.

BELLVM AQVITANICVM.

P. verò Craſſus,quem in Aquitaniam proficiſci Cæſar iuſſerat, Sontiates primùm, poſt varia aliquot prælia ſuperior, oppido eorum ex itinere oppugnato, illis quidem fortiter reſiſtentibus, ſed eruptione per cuniculos fruſtra tentata, armis obſidibusq; tandem traditis, in deditionem accepit. Poſt hos cum Vocontijs,Taruſatibusq; Craſſo aliquantò plus negocij fuit, quòd

Ayuntamiento de Madrid

A quòd auxilijs à citerioris Hiſpaniæ ciuitatibus accerſitis iuuarentur, ducibusque, qui ſub Q. Sertorio plures annos ſtipendia meruerant, ac longa militia edocti, diſciplinaq; Rom. eruditi, rei militaris peritiam ſibi parauerant, vterentur. Hi quòd Romanos vijs obſeſſis commeatuq; intercluſo, facilè ſine prælio vinci poſſe crederent, caſtris ſe continebant. Sed Craſſus ſumma ſuorum alacritate caſtris illorum expugnatis, Gallos per munitiones ſeſe deijcientes, & fuga ſalutem quærentes, apertis campis aſſequutus, cæſis quàmplurimis, vt ex numero quinquaginta milium vix quarta pars ſupereſſet, & hos in poteſtatem redegit. Hoc rerum ſucceſſu intellecto, reliquæ ferè omnes Aquitaniæ ciuitates, pauciſſimis exceptis, obſidibus
B ſponte miſſis, Craſſo ſe dedunt. Sic omni ferè Gallia pacata, ſoli reſtare videbantur Menapij, Morinique. Hi nondum legatos de pace ad Cæſarem miſerant, ſed omnibus ſuis in ſyluas paludesque collatis, Cæſarem obfirmatis animis expectabant. Qui dum ad initia ſyluarum caſtra molitur, ſubita barbarorum è ſyluis eruptione, Cæſariani in opere diſperſi facto impetu turbantur. Sed Cæſar armis properè ſumptis, dum in ſyluas refugientes auidiùs per loca impeditiora inſequitur, quanquam plurimis hoſtium interfectis, pleroſque tamen è ſuis deſiderauit. Cumque ſyluas illorum cædere, & è cæſa materia vallum extruere in animo haberet, tempeſtatis interuentu, ſimul ipſa operis difficultate re deſperata, opus incœ-
C ptum intermittit: agriſq; & vicis Menapiorum ac Morinorum, qui ſe in penitiores ſyluas receperant, vaſtatis atq; incenſis, exercitum in Aulercos, Lexouiosque, quos æſtate proxima Titurius ſubegerat, in hyberna ducit.

Romanis in hyberna profectis nunciantur Tenchteri & Vſipetes, Germaniæ populi, magna cum hominum multitudine Rhenum tranſiſſe, tum quòd à Gallis accerſerentur, tum quòd à Sueuis, quæ longè maxima bellicoſiſſimaq; Germanorum gens eſt, agris auitis pulſi nouas ſedes quærerent: quas cùm toto triennio per diuerſa Germaniæ loca diuagati, non inueniſſent, tandem ad Rhenũ ijs ferè locis quæ Menapij incolebant, conſedêre: Menapijsque tranſitum aliquandiu impedientibus, ſimulato re- BELLVM GERMANICVM ALTERVM.
D ceſſu, iterq; tridui emenſi, prȩter opinionem reuerſi, oppreſſis interfectiſq; Menapijs, nauibusque eorum occupatis, Rhenum tranſeunt. His Cæſar intellectis, Gallicæ leuitati minimè ſibi confidendum ratus, ad exercitum properat: delectuq; habito, omnibus bello neceſſarijs comparatis, rectà in Germanos tendit. Hi iam longiùs euagati, ad Eburones Condruſosque, qui Treuirorum clientes erant, peruenerant. Sed poſtquam Cæſarem iam appropinquare intellexêre, miſſis legatis, tum alia multa declarant, tum pacem à Cæſare, locumq; vbi ſedes figere poſſint, petunt: aut ſaltem quem armis ipſi ceperant, vt eum ſibi per Romanos tenere liceat, rogant. Ceterùm nihil eorum quæ à Cæſare poſtularant aſſequuti, poſtridie datis indu

cijs

Ayuntamiento de Madrid

cijs frequentes redire iuſſi,equitatum Cæſaris qui agmen antecedebat,cõtra inducias impetu in inopinatos facto,pluribus interfectis,equisque ſuffoſſis,ad ſuos refugere cogunt. Hoc hoſtium dolo indignatus Cæſar, Germanos,qui poſtridie,vt conuenerat,frequentes cum ſuis Principibus,tum ſui purgandi cauſa,tum vt de inducijs agerent, in caſtra ſua venerant, eandem timens perfidiam,vniuerſos retineri iubet:copijsq; omnibus eductis, acieq; triplici inſtructa, octo milium itinere quamcelerrimè confecto, ad caſtra Germanorum nihil minus expectantium peruenit: factaque ſubitò à peditibus irruptione,nullo illis arma capiendi relicto ſpacio,maxima inter carros & impedimenta ſtrages eſt edita, fugiente paſſim reliqua multitudine mulierum & puerorũ,qui ſimul domibus relictis Rhenum tranſierant. Germanorum fuiſſe perhibent. CCCCXX. milia. Bello Germanico confecto, Cæſar quò ſe Germanis terribiliorem redderet, ſuisque illos rebus timere doceret, omnino Rhenum ſibi tranſeundum exiſtimauit, maximè Vbijs inuitantibus. Hi ſoli Tranſrhenanorum,legatis obſidibusq; ſponte miſſis,fœdus cum Cæſare fecerant, auxilium aduerſus Sueuorum iniurias implorantes: aut ſi id Cæſari minus commodum eſſet,exercitum ſaltem Rhenum traducat,rogant: ſatis hoc fore ad terrendos Germanorum animos,qui imperium Romanorum Rheno terminari,Roma nosq; Rhenum traijcere minimè auſuros ſibi perſuaſiſſimum habebant. Verùm Cæſar hanc gloriæ augendę occaſionem minimè ſibi negligendam ratus, cùm nauibus, quæ ab Vbijs copioſè offerebantur, exercitum tranſportare, nec æquè tutum, nec ex dignitate populi Rom. eſſe exiſtimaret, ponte Sublicio opere militari magna celeritate,induſtriaque,in latiſſimo, profundiſſimo,ſimulq; rapidiſſimo flumine excitato,exercitum facillimè traducit, primus Romanorum ducum eum limitem tranſire auſus. Rheno tranſito, præſidium ad vtramq; pontis partem relinquit. Equitatus Vſipetum & Tenchterorum bona pars trans Moſam prædandi & com meatuum cauſſa in Ambiuaritos à ſuis miſſa, ſuperiori prælio non interfuerat. Hi mox cæde & fuga ſuorum cognita,trans Rhenum ad Sicambros perfugerant. Hos Cæſar vt profugos à Sicambris per legatos ſibi dedi poſtulat: quod cùm illi facere recuſarent,in Sicambros exercitum ducit,plurimis ciuitatibus ex itinere per legatos in fidem amicitiamque acceptis. Sicambri Tenchteris Vſipetibusque auctoribus,intellecto Cæſarem aduentare,omnibus ſuis in ſyluas ſolitudinesque comportatis,finibus ſuis exceſſerant. Hinc Cæſar ſedes eorum vacuas offendens,ædificijs frumentisque incenſis, in Vbiorũ fines poſt paucos dies reuerſus eſt. Vbi accepto & Sueuos oppidis ſuis emigraſſe, ſuaque omnia,coniuges,& liberos,in abditiſſimas vaſtiſſimasque nemorum ſolitudines conuexiſſe, ceteros omnes qui armis portandis habiles eſſent, vnum in locum conueniſſe, ibique prælio decer-

[Marginal letters in right margin: A, B, C, D]

[Marginal notes: CAESAR PONTE FACTO RHENVM TRANSIT. — SICAMBRI. — SVEVI.]

A decertare paratos ſuum aduentum expectare, ſatis ſibi laudis partum exiſti mans, liberatis metu Vbijs, terroreq; Germanis iniecto, auxilium ſuũ Vbijs aduerſus Sueuos pollicitus, dies.XVIII. trans Rhenum moratus, in Galliam ponte reſciſſo exercitum reducit. Cæſar cùm id quod reſtabat æſtatis, antequam exercitum in hyberna deduceret, per ocium neutiq̃ ſibi tranſigendum putaret, in Britanniam nauigare conſtituit, tum eius gentis & regionis viſendæ cognoſcendæq; cauſa, tum gloriæ amplianḋæ ſtudio: quam non mediocrem expectabat, ſi vt primus Romanorum Rhenum traijcere auſus fuerat, ita & occidentalem Oceanum, Atlanticũq; pelagus claſſe primus ingrederetur: inſulaq; Britanniæ maxima (quæ non tam cognita, q̃ au B ctorũ inter ſe diſſentientium ſcriptis celebrata erat, quibuſdam etiam non tam re q̃ nomine vſquam extare credentib.) ſubacta, terminos Imperij Ro. etiam in alterũ quaſi orbem propagaſſe videretur. Cumq; ex mercatorib. de magnitudine & ſtatu Inſulæ nihil explorati cognoſcere poſſet, priuſquã ſe periculo committat, C. Voluſenum cum naui longa omnia exploratum, ſimul etiam aditus & portus cogniturum, præmittit. Ipſe in Morinos, vnde breuiſſimus in Britanniam traiectus erat, cum omnibus copijs profectus, naues vndique ex finitimis gentibus contrahit, claſſe etiam Venetica ſuperioris æſtatis ad ſe venire iuſſa. Pleræq; Britannorum ciuitates, cognito per mercatores Cæſaris inſtituto, miſſis legatis, obſides dare, & iuſſis Cæſaris C obtemperare ſe paratos nunciant. Cæſar liberaliter acceptis ijs quæ offerebantur, legatos domum remittit, cumq; ijs vnà Comium Atrebatem, maximæ in illis regionib. auctoritatis, quem Atrebatibus ſuperatis Regem conſtituerat. Per hunc Britannorũ ciuitates, vt fidem Romanorũ ſequi velint, ſollicitat. C. interea Voluſenus poſt quintũ diem reuerſus, ea quæ perſpexit Cæſari renunciat. Qui dum claſſem apud Morinos inſtruit, quoſdam Morinorum per legatos de ſuperioribus actis ſe excuſantes, paratosq; iuſſa exequi, magno obſidum numero imperato & adducto, in fidem recipit. Claſſe verò iam parata & inſtructa, duas legiones equitatumq; nauibus imponit. Q. autem Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam legatos in Me D napios, eosq; Morinorum pagos, qui legatos non miſerant, cum parte exercitus mittit. P. Sulpitium Rufum cum præſidio portum tenere iubet. Ipſe cùm primùm per tempeſtatẽ licuit, cùm tertia vigilia ſoluiſſet, ſub horam diei quartam cũ primis nauibus Britanniam attigit: expectatoq; in horam vſq; nonam aliarum nauium aduentu, vbi & hæ appulère, anchoris ſolutis aliquantulùm progreſſus, naues aperto ac plano littore cõſtituit. Ceterùm cùm à Britannorum copijs quæ in littore conſtiterant, Romani quò minùs nauibus egrederentur, diu prohiberentur, atque in ſummis difficultatibus, tum quòd armis prægrauarentur, tum quòd è medijs fluctibus illis decertandum foret, minori animorum alacritate pugnam capeſſerent, tandem

CAESARIS IN BRITANNIAM NAVIGATIO.

Ayuntamiento de Madrid

Cæſar longis nauibus,quæ expeditiores erant, propiùs admotis,Britannos A fundis,ſagittis,tormentisq; propellit,quibus nonnihil territi ſubſtitêre. Ibi tum decimæ legionis aquilifer,è naui in fluctus exiliens,aquilam in hoſtes infert:quē ſequuti vniuerſi cùm hoſtibus appropinquaſſent,acriter vtrinq; pugnatum eſt. Sed Romanis maiori vndiq; difficultate laborātibus,Cæſar per ſpeculatoria nauigia & ſcaphas ſubſidia mittit:qui ſimul vt in arido con ſtitêre,Britānos impetu facto ſtatim in fugam vertunt.Cæſar equitatu qui nondum aduenerat deſtitutus,longiùs fugientes perſequi noluit. Britanni eo prælio ſuperati,pacem per legatos petunt,obſides ſe daturos,ceteraq; im perata facturos pollicentur:Comium etiam Atrebatem,quem à Cæſare ad ſe miſſum Britanni in vincula cōiecerant,cum legatis remittunt. Sic pace à B Cæſare impetrata,datisq; obſidibus,in ſuas quiſq; ciuitates vnde venerant reuerſi ſunt. His rebus geſtis, tempeſtate ſubitò in ipſo plenilunio coorta, naues illæ.xviii.quibus Cęſaris equitatus impoſitus erat,aliæ aliò diſijciun tur. Reliquæ item naues,tam longæ,quàm onerariæ, quibus exercitū tranſportauerat,hac tempeſtate conflictatæ,partim confractæ, partim armamentis inſtrumentoq; amiſſis,nauigationi inutiles factæ,Cæſarem totumq; exercitum valdè perturbarūt. Hac vſi oportunitate Britannorum Principes,rebellionem parant: & conſpiratione facta,ſuos clàm ex agris vndiq; educūt. Cæſar,vel per ſe huic occaſioniBritannos minimè defuturos cogitans,maxi mè quòd nondum omnes obſides tradidiſſent, magno ſtudio ad omnia ſe C cōparat: frumentum ex agris cōportat,naues reficit. Interea legio ſeptima, quæ frumentatū miſſa in Britannorum inſidias inciderat, pleriſq; occiſis à Britannorū equitatu & eſſedarijs circumuenitur.Sed Cæſar è puluere ſolitò maiore id quod erat ſuſpicatus,oportunè cū cohortib.ſtationarijs ſuppetias circumuentis tulit:cōtentusq; legionē metu & periculo liberaſſe,alieno ad pugnam cōmittendam tempore,ſuos in caſtra reducit.Britānos poſteà ma iori equitatu peditatuq; coacto Romanorū caſtra inuadere conantes, Cæſar equites nactus.xxx.quos Comius Atrebas ſecū adduxerat,cōmiſſo pro caſtris prælio fudit: fugientesq; aſſequutus cōpluribus interfectis,omnibus circumquaq; flamma & ferro vaſtatis,in caſtra ſe recepit.Tunc iterū legatis D de pace miſſis,duplicato obſidum numero,atq; in continentē adduci iuſſo, pax Britannis à Cæſare cōceſſa eſt. Cumq; poſt mediam noctem ſoluiſſet, poſtridie in continentem oppoſitam ſuos incolumes expoſuit. Ibi tum fortè duabus nauibus onerarijs paulò inferiùs delatis, cùm.ccc.ex his milites in terram deſcendiſſent,inde ad caſtra pergentes,à Morinis ſpe prædæ circumueniuntur: ſed Cæſar equitatu maturè ſubmiſſo,magnoque Morinorum numero interfecto, reliquis in fugam verſis,ſuos diſcrimini eripit. MORINI SVBACTI. Poſtero die T. Labieno in rebelles miſſo,cùm propter ſiccitates ſuperioris anni,Morini paludum perfugio deſtituerētur,omnes in poteſtatē venêre.

Q.verò

Ayuntamiento de Madrid

A Q. verò Titurius & L. Cotta, quos in Menapios miſerat Cæſar, quòd ſe
Menapij intra denſiſſimas ſyluas occultarent, agros ipſorum depopulati,
vicis ædificijsq; incenſis, frugibúsque demeſſis, ad Cæſarem reuerſi ſunt.
Æſtate ad hunc modum exacta, Cæſar omnes legiones in Belgis hyber-
nare iubet. Quò duæ tantùm Britannorum ciuitates obſides miſère, reli-
quæ Cæſaris imperata neglexère. Hæc vbi Romam perlata, ſupplicatio al-
tera dierum .xx. Cæſari à Senatu decreta eſt. Dum hæc à Cæſare
in Gallijs geruntur, Iulia, filiam Pompeio priùs enixa, puerpera moritur,
infante pauciſſimis diebus matri ſuperſtite. Huius morte ſoluto neceſſi-
tudinis inter Pompeium & Cæſarem vinculo, paulatim etiam labefactari
B cœpta eſt & contracta inter eos concordia. Cæſar tamen poſteà Pompeij
affinitatem quoquo modo ſibi retinendam ratus, Octauiam ſororis ſuæ
neptem, C.Marcello deſponſatam, Pompeio obtulit: Pompeij viciſſim fi-
liam, quæ Fauſto Syllæ deſtinata erat, ſibi dari poſtulans. Interea
Cæſar ex hybernis per Italiam in Illyricum profectus, Piruſtas, qui finiti-
mam prouinciæ ſuæ partem crebris incurſionibus vaſtauerant, imperatis
obſidibus de iniurijs illatis ſatiſfacere cogit. Hinc in citeriorem Galliam
reuerſus, conuentibusq; peractis, ad exercitum in hyberna Belgica redit:
claſſemq; quam ante diſceſſum ſuum legatis ædificandam inſtruendamq;
mandauerat, cùm paratam repperiſſet, comperto nondum omnes Bri-
C tanniæ ciuitates obſides, vt imperatum erat, miſiſſe, arrepta hinc ſecundæ
in Britannos expeditionis occaſione, vniuerſam claſſem in portũ Iccium,
à quo in Britanniam.xxx.milium paſſuum traiectus eſt, conuenire iubet.
Ipſe interim cum quatuor legionibus & equitibus octingentis, in Treui-
rorum fines proficiſcitur: quòd nec conuentibus intereſſe dignati eſſent,
nec cetera imperata exequerentur, Germanosque, vt Rhenum traijcerent,
ſollicitare dicerentur. Treueri verò Cæſaris aduentu territi, potiſſimùm
quòd in duas factiones diuiſi eſſent, principe factionis vnius Inducioma-
ro, alterius Cingentorige, traditis obſidibus.cc.à Cæſare in officio perma-
nere iubentur: Cingentorigem autem præcipuis quibuſque Treuirorum
D peculiariter conciliat Cæſar, quòd auctoritatem illius apud ſuos, egregi-
amque ipſius erga ſe fidem perſpectam haberet. Hinc cum vniuerſo ferè
Galliæ equitatu, ad portum Iccium, in Britanniam traiecturus, reuertitur:
ſed iam nauigare parantem Dumnorix Heduus remoratus eſt. Hic noua-
rum rerum cupidus, cùm ne in Britãniam traijceret, nec precibus, nec alijs
cauſſationib. à Cæſare impetraret, principibus Galliæ perſuadere conatur,
ne Cæſarem in Britanniam comitarentur. Tandem Cæſarianis omnibus
naues aſcendentibus, ipſe clàm cum ſuis Heduis, domum reuerti cœpit.
Sed Cæſar, miſſo equitatu Dumnorigem ex itinere retrahi, & ſi vim paret,
interfici iubet. Ita cùm reuocantibus reſiſtere q̃ parère potius duceret, ipſe

SVPPLICATIO CAESARI DECRETA.

Ayuntamiento de Madrid

SECVNDA CAESARIS IN BRITANNIAM NAVIGATIO.

quidem ex mandato Cæſaris interfectus eſt, Hedui verò equites ad Cæſa- A
rem reuerſi ſunt. Cæſar Dumnorige interfecto, relicto in continente cum
tribus legionib. & duobus equitum milibus Labieno, ipſe cum quinque
legionibus, & pari equitũ numero, cùm ſub occaſum Solis ſoluiſſet, vento
ſub mediam noctem intermittente, æſtuque ſubinde mutato, ſub meri-
diem demùm ſequentis diei in Britanniam appulit. Britanni relicto lit-
tore, in ſuperiora atque interiora inſulæ ſe reduxerant. Cæſar autem co-
hortibus decem equitibusq; trecentis cum Q. Atrio nauium præſidio ad
mare relictis, XII. milibus paſſuum proxima nocte confectis, in locum vbi
hoſtes conſederant, venit. Illi de loco ſuperiori læui cum Romanis prælio
commiſſo, in locum tutiſſimum, antea in eum caſum à ſe intra ſyluas præ- B
uiſum, ſe recipiunt: quo mox à Cæſarianis capto, pulſi Britanni in fugam
vertuntur: fugientes Cæſar per ignota locorum, minore diei parte reliqua,
longiùs perſequi in ſequentem diem diſtulit. Ceterùm dum poſtridie ag-
mine tripartito Britannos inſequitur, nunciato claſſem tempeſtate noctis
ſuperioris conuulſam atque diſiectam, ſuis ex itinere reuocatis, ad littus re-
uertitur: nauibusque omnibus ſubductis, caſtriſque munitis, fabris & le-
gionarijs claſſis reficiendæ negocium dat: relictoq; priore præſidio, ad ho-
ſtes, vnde venerat, properat. Quò cùm maiores vndique Britannorum
copiæ conueniſſent, præfecto vniuerſo exercitui totique bello Adra, ſiue,
vt alij, Caſſiuellauno, prælijs aliquot & ex itinere, & poſteà commiſſis, C
Romani ſemper ſuperiores fuêre: niſi quòd Britannis ex eſſedis depu-
gnantibus, Romani nouo pugnæ genere attoniti, maiore cum difficultate
nec ſine periculo dimicarent. Hinc factum, vt & nonnullos è ſuis deſide-
rarent. Poſtero die Britanni tres legiones, quas Cæſar ſub meridiem cum
equitatu, cui C. Trebonius legatus præerat, pabulatũ miſerat, adorti, pulſi
à Romanis, magnoque ſuorum numero interfecto, in fugam ſe præcipites
dedêre: omnibusq; quæ conuenerant auxilijs hac fuga dilapſis, poſteà iu-
ſto cum Romanis prælio decertare veriti ſunt. Hinc Cæſar in Caſſiuellau-
ni agros ad Tameſim fluuium exercitum ducit, hoſteſque in aduerſa ripa
conſiſtentes, flumine maxima cum celeritate atq; impetu tranſito, mox in D
fugam conuertit. Caſſiuellaunus autem, qui cũ quatuor circiter eſſedario-
rum milibus in loca deſerta, auia, atque impedita ſeſe receperat, ſuos ſub-
inde tanquam ex inſidijs immittens, Romanos latiùs prædandi cauſa ex-
currentes, crebris inſultibus infeſtabat. Trinobantes interim præcipua ferè
eius tractus ciuitas, traditis obſidibus, frumentoq; exercitui miſſo, Cæſari
ſe per legatos dedunt. Horum exemplum & aliæ Britannicæ gentes ſe-
quutæ, Cæſaris ſe fidei permittunt, vt Cenimagni, Segontiaci, Ancalites,
& aliæ pleræque. Cæſar cùm oppidum Caſſiuellauni non procul abeſſe
intelligeret, admotis propiùs legionibus, locum & opere & natura muni-

tiſſimum

A tiſſimum, cùm à duobus lateribus oppugnare cœpiſſet, oppidani verò alia parte effuſi ſe in fugam darent, plurimis è fuga captis atq; interfectis, oppido & numeroſa pecorũ præda potitur. Dum hæc his locis geruntur, quatuor interea Cantij Reges, Cingentorix, Caruilus, Taximagulus, & Segonax, Caſſiuellauni iuſſu, caſtra naualia, quæ Romani ad mare habebant, ex improuiſo oppugnare aggreſſi, facta à Romanis eruptione, plurimis interfectis, capto etiam Cingentorige, profligantur. His permotus Caſſiuellaunus, per legatos de deditione cum Cæſare agit. Ille verò imperatis obſidibus, ſimul etiam vectigali, quod populo Ro. Britanni ſingulis annis penderent, conſtituto, exercitum cum maximo captiuorum numero ad mare B reducit: quem, poſtquã ſecunda vigilia ſoluiſſet, prima luce in aduerſam continentem expoſuit. Subductis nauibus, habito Samarobrinæ totius Galliæ concilio, propter rei frumentariæ anguſtias, exercitum in diuerſas ciuitates in hyberna locat, legionibus cum ſuis legatis & quæſtoribus alijs aliò miſſis: ita tamen vt excepta vna legione, quæ cum L. Roſcio in Eſſuos miſſa fuerat, omnia hyberna centum milium ſpacio continerentur. Cognito autem iam legiones omnes in hyberna deductas, iter in Italiam inſtituit.

BRITANNI SVBACTI, VECTIGALESQVE FACTI.

Sed quindecim ferè diebus poſtquam legiones deductæ eſſent, Ambiorix & Catiuulcus, qui Eburonibus imperabant, impulſu Induciomari Treuiri, ſuos in Romanos concitant, oppreſſiſq; lignatoribus legio- C nis quæ apud ſe hyemabat, caſtra Titurij Sabini & Aurunculei Cottæ legatorum ex inopinato oppugnare aggrediuntur: ſed equitibus celeriter emiſſis, prælio ſuperati, caſtra oppugnare deſinunt. Ambiorix dum videt conatus ſuos hac via non ſucceſſiſſe, ad dolos conuerſus, inſidias loco opportuno diſponit: colloquioq; impetrato, oratione ſubdola, ſe quidem de caſtrorum oppugnatione purgat, ſed à ceteris ciuitatibus cauendum monet: quòd communi conſilio, oppugnandis hybernis hic dies ab vniuerſis Gallis conſtitutus eſſet. Expectari etiam Germanos, qui à Gallis conducti, Rhenum iam traiecerant intra biduum affuturi. Proinde ſuadere ſe, vt ſuis hybernis relictis, ad proxima hyberna tranſientes, Ciceroni ſe, aut Labie- D no, qui haud procul aberant, iungant: ſe memorem beneficiorum à Cæſare acceptorum, officijq; ſui, non potuiſſe non Romanos horum in tempore admonere. Hæc ab Ambiorige dicta, quia veriſimilia, facilè apud Romanos fidem inuenêre. & quanquam variantibus ſententijs inter Q. Titurium & L. Aurunculeium legatos, qui hybernis præerant, hoc cenſente, non eſſe iniuſſu Cæſaris hybernis excedendum: illo verò, præſens periculum tempeſtiuè declinandum, iunctiſq; proximis hybernis communem hunc caſum ſubeundum: vicit tandem poſt longam diſceptationem Sabini ſententia, collectiſq; magna cum feſtinatione per noctem vaſis, prima luce longo agmine, magniſq; impedimentis, nihil hoſtile metuentes

RES GESTAE CVM EBVRONIBVS, NERVIIS, ADVATICIS, FINITIMISQVE POPVLIS.

hybernis excedunt. Cumque in locum inſidiarum ventum eſſet, hoſtibus A hinc inde erumpentibus, acerrimè diu ab vtriſque à prima luce ad horam vſque octauam pugnatum eſt. Sed quòd loco Romanis iniquiſſimo ea pugna committeretur, Cæſariani cladem longè maximam accepêre, interfectis cum alijs quibuſdam viris fortiſſimis, maioriq; militum parte, Cotta legatorum altero, qui hanc profectionem diſſuaſerat. Q. verò Sabinus ab Ambiorige ad colloquium fide data euocatus, vbi in conſpectum venit, iuſſus arma dimittere, cum Tribunis aliquot & primorum ordinum Centurionibus circumuentus, ſagittis interficitur. Quicunque Romanorum huic cladi ſuperfuêre, in caſtra retrogreſſi, oppugnatione aliquandiu fortiter ſuſtentata, tandem in vltimam deſperationē redacti, ad vnum omnes B mutuis vulneribus concidêre: pauci prælio elapſi, in Rhemos ad Labieni hyberna confugêre. His ſucceſſibus elatus Ambiorix, maximis itineribus per diem & noctem in Aduaticos primùm, hinc in Neruios proficiſcitur: concitatisque vtriſque populis, ſimul docens quæ à ſe geſta eſſent, hortatur, ne tantam hanc opportunitatem ſe in priſtinam libertatem aſſerendi, iniuriasque à Romanis illatas vlciſcendi, negligant. Neruij facilè hac oratione perſuaſi, cōuocatis extemplò Centronibus, Grudijs, Leuacis, Pleumoſijs, Gordunis, (qui omnes Neruiorum parebant imperio) Q. Ciceronis (qui in Neruijs hyberna habebat) caſtra omnium expectatione & opinione citiùs, necdum perlato ad ipſum cladis Titurianæ nuncio, inuadunt, C lignatoribus pabulatoribusq; Romanis ex itinere interceptis, oppreſſisq;. Neruijs ſe iunxêre Eburones atque Aduatici, ita vt à ſexaginta hominum milibus hyberna Romanorum obſiderentur. Cicero miſſis confeſtim his de rebus ad Cæſarem literis, maximis præmijs militi propoſitis, oppugnationem per plures dies fortiſſimè ſuſtinuit: maxima celeritate, nulloq; intermiſſo labore comparatis, perfectisque per ſingulas noctes, quæcunque operi munitioniq; caſtrorum, ad oppugnationem ſequentis diei tolerandam, deeſſe videbantur: ne ipſo quidem Cicerone, quanquam valetudine afflicta, vllum ſibi ad quietem ſpacium concedente. Neruij cùm caſtris oppugnandis minùs proficerent, intellecto, quo aſtu Ambiorix Titurium D Sabinum circumuenerat, ijſdem ſibi artibus vtendum rati, facta à Cicerone colloquij poteſtate, eadem ferè quæ Ambiorix Titurio, ipſi Ciceroni perſuadere conantur, addito etiam de Titurij & Titurianorum cæde. Ceterùm cùm Ciceroni minùs perſuaderent, ſpe ſua fruſtrati, hyberna vallo .xi. pedum, foſſa verò .xv. lata, cingunt, trium horarum ſpacio decem milium paſſuum in circuitu munitione perfecta: reliquisq; operibus, ex more & conſuetudine Romanorum, ad expugnationem excitatis. Hæc ipſi partim ex ſuperiorum annorum cum Romanis militia didicerant, partim etiam à captiuis Romanis edocebantur. Sic hybernis Ro. per ſeptem dies con-

CLADES TITVRIANA IN EBVRONIBVS.

RES CVM NERVIIS FINITIMIS'QVE GENTIB. DVCE Q. CICERONE GESTAE.

Ayuntamiento de Madrid

A continuos acerrimè oppugnatis, ſeptimo demùm die, incendio per ignita iacula caſtris Romanorum iniecto, ſumma cum difficultate caſtra à Romanis defenſa ſunt: cùm intus à tergo flammis torrerentur, pluribusq; ſimul telis etiam feruefactis incidentibus premerentur: foris verò hoſtis admotis turribus machinisq; cominùs acriter inſtaret, ipſiq; vallo inhæreret. Sed tanta fuit ibi Romani militis alacritas, eaq; animi præſentia, vt nemine vel reſpiciente, ſed omnibus fortiſſimè dimicantibus, plurimis hoſtium partim vulneratis, partim interfectis, turreque quam ad vallum adegerant incenſa, oppugnatores tandem ab omni parte vallo deturbarentur. Interea Cæſar, interceptis literis, quas Cicero frequentes ad ipſum miſerat,
B tandem literis per Verticonis (honeſto apud Neruios loco nati) ſeruum perlatis, hiſce de rebus cognoſcit. Cumque nondum in Italiam perueniſſet, conuerſo extemplò itinere, parte exercitus è proximis quibuſque hybernis euocata, cum duabus legionibus, vixque adeò ſeptem hominum milibus, maximis itineribus ad liberandum Ciceronem contendit, aduentu ſuo priùs per literas Græcè ſcriptas, ne à Gallis intelligerentur, Ciceroni indicato. Galli intellecto Cæſarem aduentare, oppugnatione relicta, cum omnibus copijs, quæ erant milium .LX. Cæſari occurrere conſtituunt. At Cæſar poſtquam ex literis Ciceronis, quas idem ille Verticonis ſeruus attulerat, Ciceronem obſidione liberatum, ſimul & Gallorum copias in ſe conuer-
C ſas accepit: poſtero die prima luce milia paſſuum quatuor progreſſus, cùm caſtra loco quàm æquiſſimo muniiſſet, copias ſuas quantum poteſt in anguſtum contrahit: leuibusque aliquot primò equeſtribus prælijs commiſſis, ſimulatoq; timore, hoſtem in locum iniquiſſimum quamproximè ſuis caſtris elicit: magno hoc ſibi adiumento aduerſus tantas hoſtium copias fore credens, ſi loco hoſtibus iniquo pro ipſis caſtris pugna cõmitti poſſet. Gallis itaq; propiùs accedentibus, telaq; etiam intra munitiones conijcientibus, ac iam vallum ipſum conuellere, foſſasq; implere incipientibus: Cæſar eruptione portis omnibus facta, equitibus, quos habebat ferè quadringentos, emiſſis, hoſtem dicto citiùs, nemine obſiſtente in fugam vertit: plu
D rimis interim occiſis ſpoliatisq;, cùm hoſtem propter ſyluas & paludes intermedias longiùs inſequi dubitaret, ſuis omnibus incolumibus, eodem ipſo die ad Ciceronem peruenit. Ibi collaudata tum Ciceronis, tum Tribunorum Centurionumque, atque adeò ipſorum militum conſtantia & virtute, poſtero item die habita concione milites vt detrimenta accepta æquo animo perferrent, hortatus eſt. Dum hæc fiunt, fama de Cæſaris victoria per Rhemos ad Labienum & Induciomarum Treuirum celeritate incredibili perfertur. Induciomarus enim ſtatim cæde Cottæ & Sabini intellecta, cum omnibus copijs aduerſus Labienum, ſperans & hunc poſſe ex inopinato opprimi, in Rhemos profectus fuerat. Sed intellecta iam Neruiorum

uiorum

Ayuntamiento de Madrid

uiorum cæde, caſtris Labieni, quæ poſtero die oppugnare decreuerat, reli- A
ctis, cum vniuerſis copijs noctu fugiens in Treuiros reuertitur. Pleræque etiam Armoricæ ciuitates, quæ L. Roſcij, qui in Eſſuis cum legione tertia hybernabat, caſtra, contractis vndiq; copijs oppugnatum venerant, eodem nuncio de Cæſaris victoria allato cœptis deſiſtentes, fugientibus ſimiles in ſua diſcedunt. Cæſar propter hos Galliæ tumultus, & quòd Galli necdum quietem acturi viderentur, per eam hyemem in Gallia ad exercitum ſibi manendum ratus, C. Fabio in Morinos in hyberna remiſſo, ipſe cum tribus legionibus, tribusq; hybernis circa Samarobrinam hyemare conſtituit: principibusq; cuiuſque ciuitatis ad ſe euocatis, tum minis, tum cohortationibus bonam Galliæ partem in officio & quiete aliquandiu cōtinuit. B

RES ADVERSVS TREVIROS DVCE LABIENO GESTAE.

Induciomarus autem vnà cum Treuiris, miſſis ad pleraſque Germaniæ ciuitates legatis, præmijs & pollicitationibus Germanos vt Rhenum tranſirent ſollicitare nō deſtitit: verùm exemplo Ariouiſti & Tenchterorum adhuc perculſis cùm perſuaderi non poſſet, vt Rhenum tranſirent, Induciomarus ad alia cōuerſus, exules omnes & condemnatos per vniuerſam Galliam, magnis allectos præmijs ſibi adiungit, equos à finitimis parat, quantasque poteſt maximas copias cogit, cum quibus in Carnutes & Senones per Rhemos iter facit. Cumque ex itinere Labieni caſtra oppugnare cogitaret, Labienus non tam ſibi ac legionibus metuens, quàm vt hoſtem timoris opinione iniecta ſecuriorem redderet, ſuos intra vallum continuit. C
Interea omni equitatu, quem ex finitimis ciuitatibus acciuerat, noctu in caſtra recepto, Induciomaro pro conſuetudine cum ſuo equitatu ſub ipſis caſtris vagante, equitibusq; Treuiris tela conijcientibus, verbisq; probroſis Romanos ad pugnam prouocantibus, nullo à Romanis ad hæc dato reſponſo, dum ſub veſperam diſperſi palantesque diſcedunt, Labienus duabus portis ſubitò omni emiſſo equitatu, perterritos nec quicquam minùs expectantes in fugam vertit. Edixerat ſuis Labienus, vt omnibus alijs relictis, cuncti vnum peterent Induciomarum, conſtituto præmio, quicunq; ipſum interfeciſſet. Sic omnibus in illum vnum intentis, Induciomarus ab inſequentibus in vado fluminis deprehenſus, occiditur. Caput eius am- D
putatum ad Labienum defertur. Treuiri fugientes ab equitibus Cæſarianis magna ex parte contrucidati ſunt. His intellectis, Neruiorum Eburonumq; quæ cōuenerant copiæ, in ſua diſcedunt. Cæſar autem, quanquam Gallis his rebus geſtis quietiùs iam agentibus, certus tamen non diu quieturos, maioresq; euidentiſſimis ſignis præuidens inſtare tumultus, in ſupplementum cum Titurio & Cotta interfectorum, habito per ſuos delectu, legionem vnam in Gallia Ciſalpina conſcribit: alteram item à Pompeio, quòd is Reipub. cauſſa eo anno ad Vrbem maneret, mutuatur. Treuiri interfecto Induciomaro, Ambiorigem ex Eburonibus ad ſe accerſunt: cumq; à pro-

Ayuntamiento de Madrid

A à proximis Rheno Germanis auxilium non impetrarent, vlterioribus ciuitatibus ſollicitatis, quaſdam ex illis mercede pacta in ſocietatem belli pertraxêre. Alia ex parte Neruij, Menapij, atque Aduatici, iam in armis erant. Senones quoque, & Carnutes, cum vicinis ciuitatibus ſecretò conſpirarant. His Cæſar intellectis, confeſtim cum quatuor legionibus in Neruios profectus, vaſtatis ipſorum agris, maxima pecorũ præda abacta, eoſdem mox imperata facere, obſidesq; dare coëgit. Hinc, quanquam aliud ſe agere ſimulans, in Senones profectus, cùm inopinatis ſuperueniſſet, Senones miſſis legatis ſe purgant: Heduisq;, quorum in fide erant, pro eis deprecantib., traditis obſidibus veniam à Cęſare impetrant. Similiter & Carnutes inter-
B cedentibus Rhemis (quorum in clientela erant) miſſis legatis traditisq; obſidibus, in fidem recepti. Ab his Cæſar totus in Ambiorigem bellumq; Treuericũ conuerſus, peracto, quod priùs indixerat, totius Galliæ concilio, ciuitatibus nuper in fidem receptis equitatum imperat. Menapij ſoli ex omnibus Gallis legatos ad Cæſarem de pace mittere neglexerant. Hi locis paluſtribus ac ſaltuoſis degentes, Eburonibus finitimi, Ambiorigi iure hoſpitij iuncti erant. In hos cum expeditis legionibus quinque profectus Cæſar, cùm imparati ad reſiſtendum, cum omnibus ſuis in ſyluas paludesq; ſe conieciſſent, omnibus latè incendio vaſtatis, coactaq; ingenti hominum & pecorum præda, pacem per legatos petentibus, obſides imperat: interdicto MENAPII SVBACTI.
C inſuper ne aut Ambiorigem, aut eius legatos intra fines ſuos admittant: ſi ſecus faxint, hoſtium loco habendi. Treuiri interea cùm Labienum, qui cum vna legione in ipſorum finibus hyberna habebat, adoriri conſtituiſſent, cognito duas legiones à Cæſare ſubmiſſas, auxilia ſibi Germanorũ, quæ aduentare credebant, expectanda cenſent. Horum vbi Labienus per exploratores certior factus, timorem & fugã ſimulans, tumultu ſolitò maiore caſtra mouet, ſperans ſcilicet hoſtẽ auiditate inſequendi, flumen, quod medium inter vtroſq; erat, traiecturum, locoq; iniquo prælium commiſſurum: nec ſpe ſua fruſtratus, hoſtibus in tranſitu impeditis, ſigna conuerti, atq; in illos inferri iubet: quod cùm non ſegniter à Romanis fieret, Treuiri
D vix primum impetum ſuſtinentes in proximas ſyluas fuga ſe conijciunt. Quos cum equitatu conſectatus Labienus, quàmplurimis interfectis, nec paucioribus captis, vniuerſam mox Treuirorum ciuitatem in poteſtatem redigit. Hac clade audita Germani, qui Treuiris auxilium laturi iam iter ingreſſi erant, comitantibus Indutiomari propinquis defectionis auctoribus, in ſua retrogreſſi ſunt. Principatus autem Treuirorũ Cingentorigi, qui Cæſari ſemper vel ab initio fidelis fuerat, delatus eſt. Cæſar è Menapijs in Treuiros profectus, ponte eodem ferè loco, eademq; ratione qua priùs breuiſſimo tempore conſtituto, præſidio in Treuiris ad pontem relicto, reliquas copias omnes cum equitatu Rhenum ſecundò traijcit. Ibi Vbiorum

TREVIRI SVBACTI.

RHENVS SECVNDO TRAIECTVS.

Ayuntamiento de Madrid

ſatiſfactione,quòd Treuiros nullis ſubſidijs iuuerant,accepta,intelligit auxilia à Sueuis ſubmiſſa. Hi denunciatione paſſim,quà ipſorum patet imperium,facta,auxilia,peditatus,equitatusq; vnum in locum conuenire iuſſerant. Sed intellecto poſteà Cæſaris aduentu, & certiore de viribus ipſius nuncio accepto,in extremos regionis ſuæ fines cum omnibus copijs ſociorumq; auxilijs regreſſi, ad initia ſyluæ Bacenis (quæ inter Sueuos & Cheruſcos latiſſimè profundiſſimeq; patet)Cæſarem expectare conſtituunt. Hæc poſtquam ab Vbiorum exploratoribus ad Cæſarem perlata, veritus ne cõmeatibus deſtitueretur, quòd Germani agros negligentiùs & rariùs colerent,nec longiùs ſibi procedendum,nec viciſſim Germanis omnem reditus ſui metum auferendum putauit. Parte igitur pontis,qua Vbios attin B
gebat,in longitudinem pedum ducentorũ reſciſſa,tum turri quatuor contignationum in ponte excitata, præſidioq; duodecim cohortium ibidem cum C.Volcatio Tullo relicto,ipſe ad bellum Ambiorigi inferendum, Sabini & Cottæ legatorum,totiusque adeò cum ipſis deletæ legionis cædem vindicaturus,in Arduennam ſyluam totius Galliæ maximam,reliquas copias ducit, præmiſſo cum omni equitatu L. Minutio Baſilio : qui tanta celeritate & temporis oportunitate vſus eſt,vt non ſolùm nuncium,ſed & famam ſui aduẽtus præueniret. Hinc factum eſt,vt Ambiorigi ab omnibus imparato,in ſola fuga omnis ſpes ſalutis reliqua fuerit,quam ille equo properè & ſine dilatione conſcenſo arripuit,familiaribus comitibusque impe- C
tum Romanorum aliquandiu ſuſtinentibus. Reliqui omnes denunciante Ambiorige ſibi conſulere iuſſi,finibus ſuis egreſſi, quidam in ſyluas,alij in paludes,nonnulli etiam in proximas inſulas profugêre. Segni verò & Condruſi,& ipſi gentes Germanicæ, medij inter Eburones & Treuiros, legatis ad Cæſarem miſſis, docent non omnium Germanorum,qui cis Rhenum ſunt, vnam eſſe cauſam : proinde cùm ipſi bello ſemper abſtinuerint, nec Ambiorigi auxilia miſerint,hoſtium loco ne habeantur,rogant. Cæſar igitur receptis, qui ad eos confugerant, Eburonibus, purgationem ipſorum accipere ſe reſpondit. Hinc impedimentis omnibus in Vatucam (quod caſtellum in Eburonibus eſt, vbi priùs Titurius & Aurunculeius hybernauerant) collatis, Q. Cicerone cum legione quarta decima equitibusq; ducentis, præſidio impedimentis relicto, exercitu tripartito, T. Labienum Oceanum verſus,quà Menapij ſedes habent,cum tribus legionibus mittit: C.Trebonium cum totidem legionibus,in regionem Aduaticis finitimam ire iubet:ipſe cũ pari numero ad Scaldim fluuium,qui tunc Moſam influebat,& ad extrema Arduennæ ſyluæ,quò Ambiorigem profugiſſe intellexerat,profectus eſt: conſtituto priùs,vt poſt diem ſeptimũ,facta latè populatione, & prædis vndique abactis, exploratisq; hoſtium rationibus, eodem ad Vatucam loco omnes conuenirent, noua pro re nata capturi conſilia.

RES IN EBVRONIB. GESTAE.

A B C D

Miſſis

A Miſſis etiam nuncijs vicinas quaſque ciuitates ad deprædandos Eburones euocat. Hac fama exciti Germani qui trans Rhenum erant, inter ceteros Sicambri cum duobus equitum milibus, Rheno tranſito in Eburonum fines perueniunt: pluribusq; Eburonum è fuga exceptis, & copioſa pecorum armamentorumq; præda ditati, intellecto Cæſarem longiùs abeſſe, Romanorum verò impedimenta & commeatus intra Vatucam caſtellum conuecta modico præſidio adſeruari, ſpe opimioris prædæ, relictis Eburonibus ad Vatucam contendunt. Cicero autem cùm Cæſarem longiùs progreſſum ad diem præſcriptum, qui iam aduenerat, minimè adfuturum crederet, quinque cohortes frumentatum mittit. Has ſequuti & alij veterani B trecenti ſub vexillo, calonum præterea magnus numerus. Germani, qui ſyluarum obiectu tecti ſub vallum ipſum iam peruenerant, antequam aduentus ipſorum à quoquam perciperetur, caſtra ex inopinato irrumpere conantur. E Romanis qui in caſtris relicti erant, egrè impetum hoſtium ſuſtinuerũt: donec tandem exaudito ab his qui frumentatum ierant in reditu clamore caſtrenſi, diſcrimineq; ſuorum cognito, veterani, qui ſub vexillo cum frumentatoribus caſtra egreſſi fuerant, duce C. Trebonio equite Ro. per medios hoſtes perrumpentes in caſtra incolumes perueniunt, ſequentibus eodem impetu calonibus, equitibusq;: parte tamen eorum qui colliculum medium inter locum frumentationis & caſtra occupauerant, C nec cum ceteris perruperant, interfecta. Sic Germani Vatucæ expugnandæ ſpe deiecti, cum præda in Eburonibus collecta, quam in ſyluis, dum ad Vatucam tendunt, occultauerant, trans Rhenum ſe in ſua recipiunt: Romanis ne ſic quidem metu liberatis, donec Cæſar vaſtatis longè lateque agris hoſtilibus, ipſe tandem in caſtra rediſſet. Ambiorige autem nuſquam inuento, quòd quatuor ſolùm comitantibus, latebris ac tenebris inueſtigantium ſe diligentiæ eriperet, exercitum in Durocortum Rhemorum oppidum deducit. Ibi concilio totius Galliæ habito, in Acconem Senonenſis & Carnutenſis conſpirationis principem, tum in alios pleroſque more maiorum animaduertit. Reliquis legionibus alijs aliò in hyberna concedere D iuſſis, commeatuque inſtructo, in Italiam ad conuentus proficiſcitur.

Sub id tempus turbata Romæ P. Clodij cæde Republica, Cæſar vt ea quæ Romæ interea agerentur, citiùs & tutiùs ad ſe perferrentur, ſimul ipſe ſi opus videretur, maturiùs accederet, minùs ſibi longè ab Vrbe recedendum exiſtimauit. Hinc tanquam negocijs citerioris Galliæ procurandis intentus, ſolito diutiùs intra Italiam ſe continuit. Inde rumoribus in Galliam Tranſalpinam perfertur, Cæſari propter vrbanos tumultus neceſſariò intra Italiam manendum: qui rumores maximorum ſtatim in Gallia motuum cauſa extitêre, dum Galli tantam priſtinæ libertatis recuperandæ occaſionem ſibi tam oportunè oblatam minimè prætereundam cenſent.

Ayuntamiento de Madrid

Poſſe abſente Cæſare omnes legiones, quæ paſſim apud ſe in hybernis e- A
rant, opprimi, Romanorumq; iugum ſemel ceruicibus ſuis excuti. Conuocato igitur ſuper hac re Galliæ totius concilio,dubitantibus reliquis,Carnutes pollicentur ſe belli initium facturos. Hi quod verbis promiſerant, vt & facto præſtarent, Cotuato & Conetoduno ducibus, Genabum profecti, ciues Rom. qui eo loci negociabantur, inter alios C.Fuſium Cottam equitem, præfectum rei frumentariæ,occidunt,diripiuntque. Carnutum audaciam duce Vercingetorige ſequuntur & Aruerni. Hic Rex à ſuis appellatus,Senones,Pariſios,Pictones,Cadurcos,aliasq; plurimas ciuitates haud inuitas ſuo iungit imperio: maximoque coacto exercitu in Bituriges proficiſcitur,ſollicitatis ad defectionem tum Heduis,tum alijs pleriſq; populo B
BELLVM ARVERNICVM.
Rom. confœderatis gentibus & ciuitatibus. Hæc vbi ad Cæſarem perlata, confeſtim Italia relicta,in Galliam Ciſalpinam cum ſupplementis proficiſcitur: intellectoq; Lucterium Cadurcum (qui à Vercingetorige in Rhutenos miſſus, eorundem ciuitatem in partes Aruernorũ traxerat) alijs pleriſque gentibus ſibi conciliatis, cum magnis copijs ad Narbonem iter habere, nihil ſibi ad extremã diligentiam reliqui fecit, vt quoquo modo Narbonem ipſe prior occuparet. Quò poſtquam peruenit,confirmatis Narbonenſium animis, præſidia locis finitimis prouincialibusq; diſponit. Hinc in Heluios Aruernis cõterminos cum parte copiarum & ſupplemento Italico proficiſcitur,ſuperatoq; Gebenna,monte inter Heluios Aruernosque C
medio, viaque per niuem,quæ vel ad ſex pedum altitudinem iacebat, ſibi patefacta,tandem in Aruernorum fines exercitum non ſine ſummis difficultatibus perducit: equitatuq; latè regionem omnem populari iuſſo,maximum Aruernis terrorem iniecit. His nunciis Vercingetorix è Biturigibus domum retrahitur: quem Cæſar cum omnibus mox copijs adfuturũ exiſtimans, maioribusque ſibi ad reſiſtendum viribus opus fore intelligens, biduum in Aruernis commoratus,relicto ibi cum copijs Bruto adoleſcente, magnis nocturnis diurnisque itineribus primò Viennam pro recenti equitatu, tum ad alia legionum hyberna ſe confert, miſſisque ad quas ipſe adire non poterat legiones nuncijs, non antè quieuit, quàm omnes vnum D
in locum coëgit, etiam priuſquam Aruernis de aduentu ipſius plenè conſtaret. Vercingetorix alia parte per Bituriges ad Gergobiam Boiorum oppidum oppugnandum, exercitum ducit. Huc & Cæſar,præmiſſo priùs de aduentu ſuo ad Boios nuncio, qui illos tantiſper in fide contineret, proficiſcitur. Ceterùm ne hoſtibus à tergo relictis commeatus & frumenta difficiliùs ſubueherentur,Vellaunodunum Senonum oppidum triduo poſtq̃ ex itinere oppugnari cœptum,in deditionẽ accipit. Similiter & Genabum Carnutum: vbi, exercitu per pontem Ligerim flumen traiecto, in Bituriges peruenit. Vercingetorix nuncio de Cæſaris aduentu accepto,relicta Gergobia

A gobia Cæſari cum exercitu occurrere ſtatuit. Cæſar tum Nouiodunum Biturigum oppugnabat, iamque oppidani miſſis legatis,conditionibus præſcriptis, pleriſque etiam Cæſarianorum intra oppidum admiſſis, Cæſari ſe dediderant. Sed poſtquam Vercingetorigem procul è mœnibus aduentantem conſpexêre, mutata protinus ſententia, in ſpem auxilij ſublati, armis reſumptis, portas claudunt, muroſque reparant. Cæſar ſuis qui in oppido fuerant receptis, prælio equeſtri auxilio equitum Germanorum feliciter commiſſo, Gallos in fugam conijcit. Hinc oppidani, auctoribus ſecundæ iſtius defectionis ad Cæſarem perductis, iterum ſeſe dedunt. Ab his Cæſar ad Auaricum,oppidum Biturigum longè maximum munitiſſimumq; B oppugnandum ſe accingit. Vercingetorix, cùm vbique viribus & fortuna impar, non alia ſe ratione Romanos ſuperare poſſe conſideret,quàm ſi pabulatione commeatuq; deſtituerentur,habito ſuorum concilio,omnibus conſentientibus,vicos,ædificia,atque oppida quæcunque,quæ neq; opere neque ſitu ad ſuſtinendum Romanorum impetum munita ſatis videbantur, longè lateq; incendit: idq; non in Biturigibus ſolùm, incenſis vno die plus. xx. vrbibus, ſed & in reliquis paſſim ciuitatibus: vt vix Auarico ipſi, quæ & amplitudine & pulchritudine ceteras ferè totius Galliæ vrbes ſuperabat, deprecantibus ſuppliciter Biturigibus, parcitum ſit. Cæſar interea, qui Auaricum ipſum obſidebat, omnibus circumquaque incenſis, in maC ximas rei frumentariæ anguſtias coniectus,oppugnationem oppidi dimittere conſtituerat, niſi milites ipſi ſumma animi conſtantia & fortitudine tantam ignominiam deprecati, quiduis potiùs perpeſſuros, quàm re infecta diſceſſuros occlamaſſent. Vercingetorix verò caſtra propiùs Auaricum admouerat,Romanos vti ſperabat poſtridie in pabulatione per inſidias oppreſſurus. Sed Cæſar intellecto hoſtium conſilio, nocte media ſilentio caſtris egreſſus, cùm hoſtium copias loco munitiſſimo diſpoſitas videret, vt non ſine præſenti periculo prælium committi poſſe videretur, ad Auarici oppugnationem reuertitur. Quod cùm aliquandiu non minori conſtantia & virtute, nec minoribus operibus ab oppidanis defenderetur, quàm à D Cæſarianis non ſine ſumma difficultate,in extrema rerum omnium penuria ſtrenuè oppugnabatur: tandem Cæſar vſus oportunitate imbris ſubitò cum magna venti violentia effuſi, qui propugnatores aliquātiſper à muro ſubmouerat, iubet & ſuos languidiùs in opere verſari, donec tandem propugnacula viris nudata conſpiciens, præmio ijs qui primi murum conſcendiſſent propoſito, ſigno dato muros oppidi inuadi iubet. Hinc ſubitò Cæſarianis omni ex parte magna animorum incitatione, murum defenſore vacuum occupantibus, totoq; mox oppido circumfuſis, oppidanis omnis fugæ ſpes eripitur: qui dum abiectis armis fugam anguſto portarum exitu fruſtrà tentant, ſine ſexus aut ætatis diſcrimine omnes ferè contrucidantur, AVARICVM CAPTVM.

Ayuntamiento de Madrid

vix octingentis è quadraginta milium numero reliquis, qui primo clamore audito tempeſtiuè ſe ab aduerſa oppidi parte muro deiecerant, atque in Vercingetorigis caſtra peruenerant. Vercingetorix hac clade accepta nihilo animo deiectior, conuocato concilio ſuos conſolatus, & ne animũ deſpondérent cohortatus, caſtra muniri iubet: & quò damna accepta ſarciret, reliquas Galliæ ciuitates, earumq; Principes donis pollicitationibusque quoquo modo ſibi iungere contendit: ita factum, vt copiæ prioribus cladibus acciſæ, multumque imminutæ, breui tempore ſupplerentur. Cæſar dum Auarici aliquandiu moratur, vt militem inedia, egeſtate, & labore defatigatum reficeret, orta in Heduis inter duos primi apud eos nominis, Cotum ſcilicet, & Conuictolitanem, diſſenſione, de ſumma poteſtate, quæ annua priùs apud vnum eſſe ſolebat, nunc penes duos erat, per legatos à Principibus Heduorum reuocatur. Hinc ſtatim in Heduos profectus, conuocato Senatu, ijsq; inter quos controuerſia erat, Coto abdicare coacto, magiſtratum Conuictolitani confert. Sic ea diſſenſione compoſita, Heduos ad concordiam exhortatus, equitatum omnem & peditum decem milia ab eiſdem ſibi depoſcit. Exercituq; bipartito, Labienum cum quatuor legionibus & parte equitatus in Senones & Pariſios ire iubet: ipſe cum reliquo equitatu & ſex legionibus in Aruernos ad Gergouiam ſecundum flumen Elauer tendit. Eôdem mox Vercingetorix cum ſuo exercitu ab altera ripa, medio inter vtrumque exercitum fluuio Elauere, cuius pontes omnes priùs reſciderat, iter facit, caſtraque Cæſaris caſtris aduerſa in oppoſita ripa locat. Sed Cæſar parte copiarum ſibi retenta, reliquis legionibus iter conſuetum conficere iuſſis, medio ferè itinere ſubſiſtit: vnoque è pontibus ab Vercingetorige dirutis, cuius pars inferior integra adhuc remanſerat, celerrimè refecto, iiſque quas ſecum habebat copiis flumen traductis, loco caſtris idoneo delecto, reliquas item copias quamprimùm ex itinere reuocatas traducit. Vercingetorix intellecto Cæſarem tranſmiſſis copijs terga ſuorum imminere, cùm ſe dubio pugnæ euentui committere nollet, Gergouiam magnis itineribus præcurrit. Eôdem Cæſar, mox cum omnibus copijs ſubſequutus, poſtquam peruenit, vrbis ſitum in editiſſimo munitiſſimoq; monte contemplatus, omni ſubitaneæ expugnationis ſpe depoſita, longiori obſidione opus eſſe intelligit, leuibusq; ibi primùm hinc inde equeſtribus prælijs concurſum. Interea apud Heduos Conuictolitanes, cui Cæſar ſupremum apud ſuos magiſtratum adiudicarat, pecunia ab Aruernis corruptus, Litauico fratribusq; eius nobiliſſimis adoleſcentibus, perfidiæ ſocijs atque adminiſtris, nouorum tumultuum nouæque defectionis auctor extitit. Auxilium illud decem milium peditum, quod Cæſari ab Heduis mittendum fuerat, Litauico ducendum tradi curat. Litauicus fratribus ſuis cum alijs quibuſdam à ſe ſubornatis ad Cæſarem præmiſ-

TVMVLTVS IN HEDVIS.

ſis,

Ayuntamiento de Madrid

A ſis, atq; ad ſe redire iuſſis, cùm iam non amplius triginta milibus paſſuum ab Gergouia abeſſet, fingit ſibi ab illis quos præmiſerat nunciatum, equitatum Heduorum, tum alios pleroſque ſuæ ciuitatis nobiliſſimos, proditionis falſò inſimulatos, à Cæſare indicta cauſa necatos, in his Eporedorigem & Viridomarum Principes ciuitatis, fratres item ſuos quos præmiſerat. Hæc pro concione coram vniuerſo exercitu, per quoſdam qui ab ipſo priùs edocti fuga cædem ſe euaſiſſe comminiſcebantur, pronunciari iubet: iritatisq; hoc mendacio ſuorum animis, vt ſe Aruernis iungant facilè perſuadet. Quin etiam miſſis nuncijs, eadem vniuerſæ Heduorũ ciuitati nunciat, ſperans ſe, quos priùs ad violandam fidem inducere non poterat, hoc
B ſaltem mendacio ad vlciſcendum tam atroces iniurias concitaturum. Sed Cæſar hac Litauici fraude per Eporedorigem ipſum detecta, confeſtim cũ quatuor legionibus expeditis ad Heduorum agmen proficiſcitur: interdictoq; ſuis ne quenquam Heduorum interficerent, Eporedorigem & Viridomarum, quos Litauicus interemptos mentitus fuerat, procedere, ſuosq; appellare iubet. Ea ratione Litauici perfidia vniuerſo exercitui manifeſtata, Hedui pœnitentes ſuppliceſque veniam armis proiectis petunt. Litauicus autem cum aliquot è ſuis clientibus Gergouiam ad Aruernos fuga ſe recipit. Cæſar nuncijs hac de re ſine mora ad Heduos miſſis, intellectoque medio ferè itinere, caſtra ſe abſente non ſine ſummo periculo oppugnata,
C eundemq; caſum ſuos etiam in poſterum diem manere, maxima cum feſtinatione vel ante ortum Solis cum ſuis in caſtra peruenit: paruaq; Gergouiæ expugnandæ ſpe reliqua, cùm maiores in Gallia motus timeret, exercitum inde deducere cogitabat: oblata tamen occaſione, & oportuno vſus ſtratagemate, trinis hoſtium caſtris, quæ vacua conſpexerat, potitur. Sed iniquitate loci paulò pòſt perſpecta, veritus ne ſpe prædæ, ſimul pugnandi ſtudio miles maiori ſe periculo inconſideratiùs obijceret, receptui cani iubet. Ceterùm tantus fuit militum ardor, vt nõ audito tubæ ſonitu, ad Gergouiam ipſam expugnandam raperẽtur. Et iam L. Fabius Centurio manibus ſuorum ſublatus, primus murum occupauerat. Reliquis dehinc
D extemplò ſubſequutis, parùm abfuit quin oppidum eo impetu caperetur, ni Romani, quanquam virtute ſuperiores, numero tamen & loco, quo iniquiſſimo conſtiterant, inferiores, auctis ſuperuentu Vercingetorigis hoſtium copiis, ab oppidanis repulſi, acerrimam ac difficillimam Gergouiæ oppugnationem relinquere coacti fuiſſent, accepta clade non parua, deſideratisq; è ſuis plus minus quingentis. Inter quos præter L. Fabium, & M. Petreium Centuriones, qui fortiſſimè dimicantes, hoſtium multitudine oppreſſi, in ipſis muris occubuère, & alij Centuriones. XLVI. interfecti ſunt. Cæſar poſtridie pro cõcione increpata primùm militum temeritate, quòd proprio vſi conſilio, ſpretoq; ducis imperio, ad ſignum receptus non ſubſtitiſſent,

Ayuntamiento de Madrid

tiſſent: poſteà confirmatis eorundem animis, ne hoc caſu deijcerĕtur, duobus prælijs cum Vercingetorige proſperè commiſſis, caſtra in Heduos mouet, quòd ne nunciis quidem Cæſaris ad ſe miſſis, quietem acturi viderentur, Litauico præſertim cum omni equitatu, ad concitandos in Cæſarem totius ciuitatis animos profecto. Eporedorix verò & Viridomarus, ſub prætextu ciuitatis contra Litauici perfidiam in officio & fide retinendæ, in Heduos ſe à Cæſare præmitti petunt: quibus ipſis quanquam Cæſar non vſquequaq; fideret, cùm iuſtis tamen de cauſis minimè retinendos putaret, commemoratis priùs ſuis in Heduos meritis, cum certis mandatis à ſe dimittit. Illi impetrato cõmeatu digreſſi, poſtquam Nouiodunum Heduorum oppidum perueniſſent, interfecto, oppidanorũ auxilio, præſidio Ro. ciuibus item & negociatoribus Romanis, prædam omnem inter ſe partiuntur. Hanc ibi copioſiſſimam offenderunt, quòd Cæſar & obſides & pecuniam publicam, tum frumentum, ceteráque exercitus impedimenta, magnumq́ue adeò equorum ad bellum coëmptorum numerum ibi depoſuerat. Ipſum autem oppidum, ne eo belli receptaculo Romani vterentur, incendunt: pertractaq; in ſocietatem rebellionis vniuerſa ciuitate, hoſtili prorſus in Romanos animo cuncta geſſere. Cæſar autem quò minùs exercitum in Heduos perduceret, Ligeri flumine, qui hybernis auctus niuibus in immenſum excreuerat, impeditus, mutato conſilio, conuerſoq; itinere ad Labienum in Senones nocturnis diurniſq; itineribus contendit. A B C

RES APVD PARISIOS DVCE LABIENO GESTAE.

Labienus dum ea quæ ſuprà commemorata ſunt à Cæſare geruntur, Lutetiæ Pariſiorum expugnatione fruſtrà tentata, caſtris ſummo ſilentio egreſſus, Melodunum Senonum oppidum, in Sequanæ inſula, vt & Lutetia ſitum, conceſſerat: profligatiſq; oppidanis, oppidum ipſum cum vniuerſa inſula occuparat, ponteq; quem hoſtes paulò antè reſciderant, reſtaurato, exercitum iterum Lutetiam verſus duxerat. Pariſij intellecto Labieni aduentu, ponte reſciſſo, oppidoque incenſo, intra paludes, quæ Sequanam influunt, ſe receperant. Ceterùm Labienus nuncio ſub hæc de Heduorum defectione accepto, prælio ex itinere cum Camulogeno Aulerco, qui ſummam imperij apud Pariſios tenebat, non infeliciter commiſſo, omniq́ue ferè hoſtium multitudine cum ipſo duce Camulogeno interfecta, Agendicum, vbi totius exercitus impedimẽta erant, reuerſus, inde cum omnibus copijs ad Cæſarem pergit. D

HEDVORVM DEFECTIO.

Hedui interea ſollicitatis omnibus ferè ciuitatibus, plurimiſque ex his in ſuam ſententiam pertractis, cùm imperium ſibi in reliquas ciuitates depoſcerent, reliquis diſſentientibus, habito demùm ſuper hac re totius ferè Galliæ concilio, omnium conſenſu Vercingetorix huic bello Imperator deligitur, inuitis tamen taciteq; indignantibus, principatum ſibi ereptum Heduis: quos vel hinc maximè ſui conſilij pœnitere cœpit, Eporedorigem imprimis & Viridomarum, ſummo apud Heduos loco

BELLVM GALLIC. DVCE VERCINGETORIGE ARVERNO.

natos

Ayuntamiento de Madrid

A natos adoleſcentes. Vercingetorix ſummo iam imperio accepto, obſides reliquis ciuitatibus, Heduis Seguſianiſq; pedites imperat: fratremq; Eporedorigis in Allobroges, alios in alias populi Ro. prouincias, ad bellum inferendum, agroſque depopulandos mittit. Cæſar verò cùm interclusis omnibus itineribus, neque ex Prouincia, neque ex Italia auxilia commodè ſubmitti poſſe videret, equites & leuis armaturæ pedites è Germania tranſrhenana accerſit. Qui vbi iam aduenêre, exercitum ſtatim per Lingonum fines, & per Sequanos Prouinciam verſus ducit. Vercingetorix ſperans Romanos, ne in Prouinciam ſuis opem laturi peruenirent, itinere intercludi poſſe, agmine tripartito Cæſari in Sequanis obuiam progreſſus,
B Romanos tranſitu prohibere cœpit. Cæſar ex aduerſo equitatum quoque ſuum tripartitum in hoſtem immittit: factoq; concurſu acerrimè vtrinq; dimicatum eſt, donec tandem Galli ab equitibus Germanis, qui & corporum mole & robore præſtabant, loco pulſi, plurimis paſſim interfectis, nobiliſſimiſq; aliquot Heduorum captis, & ad Cæſarem perductis, in fugam vertuntur. Vercingetorix fuſo omni ſuo equitatu, pedeſtres copias in oppidum Mandubiorum Alexiam celeriter perducit: quem Cæſar quamproximè potuit aſſequutus, tribus hoſtium milibus è nouiſſimo agmine occiſis, poſtridie & ipſe caſtra ad Alexiam locat. Id oppidum edito colle ſitum, cùm non niſi longa obſidione capi poſſe videretur, vallum ipſi Cæſar cir-
C cumducit. Vercingetorix autem ſub ipſo oppidi muro intra foſſam & maceriam ſex pedum altitudinis ſuas copias habebat, munitionibuſque Ro. nondum abſolutis, equeſtri prælio in planicie, quæ ante Alexiam in longitudinem trium milium paſſuum extendebatur, ſumma contentione vtrinque commiſſo, Vercingetorix, cùm impetum eorum, quos Cæſar ſuis ſubſidio miſerat, Galli non ſuſtinerent, plurimis ſuorum cæſis, nec paucioribus præ timore in oppidum irrumpentibus, omnibus denique fuſis fugatiſque, tandem toto prælio ſuperatur: pabuloque & reliquis commeatibus deſtitutus, nocte omnem à ſe equitatum ad ſuam quemque ciuitatem dimittit, reliquas omnes copias in oppidum recipit. Hæc vbi Cæ-
D ſari nunciata, ne quà oppidanis exitus pateret, oppidum nouis inuſitatiſq; operibus cingit: ſimilibuſq; ferè munitionibus & ab altera parte quattuordecim milia paſſuum complexus, caſtra aduerſus exteriorem hoſtem tutatur, proſpecto ſibi priùs de triginta dierum pabulo & frumento. Interea communi omnium Galliæ Principum conſilio, non quidem, vt Vercingetorix per equites ſuos mandarat, omnes qui per ætatem armis habiles eſſent, conuocantur: ſed omnibus ferè ciuitatibus, non ſolùm Galliæ, ſed & Heluetijs, Rauracis, alijſque aliquot Germanicæ gentis ciuitatibus, auxiliorum certus numerus indicitur: ita vt peditum coacta ſint ducenta quadraginta, equitum verò octo milia. His omnibus in Heduorum finibus con-

Ayuntamiento de Madrid

uenire iuſſis, cum ſumma imperij præficiuntur Comius Atrebas, Viridomarus & Eporedorix Hedui, & Vergaſillaunus Aruernus Vercingetorigis conſobrinus: qui hoc cum numero copiarum, ſumma omnium alacritate, victoriam vel certiſſimam ſpe geſtiente præcipientes, Alexiam rectà contendunt. Interim deficiente Alexiæ omni re frumentaria, cùm dies, quo auxilia adeſſe iuſſa erant, iam effluxiſſet, varijs inter obſeſſos ſententijs certabatur, quibuſdam deditionem, alijs eruptionem ſuadentibus: tandem vt rei frumentariæ penuriam ſubleuarent, Mandubios, quorum oppido recepti erant, cum liberis, vxoribus, ceteriſque bello inutilibus expellunt: qui cùm nec à Romanis, quibus & ipſis commeatus anguſtior erat, reciperentur, inter hoſtes & ſuos fame & inedia confecti, longè miſerrimo mortis genere periêre. Hæc dum Alexiæ geruntur, Comius & reliqui, qui iam cum omnibus auxiliorum copijs aduenerant, occupato colle, quingentis nec ampliùs à Romanorum munitione paſſibus conſidunt. Die poſtero equitatu hinc inde producto, acerrimè à meridie ad Solis vſque occaſum dubio euentu pugnatum eſt: donec tandem Germani confertis turmis, impetu in Gallos facto, circumuentis cæſiſque Gallorum ſagittarijs, qui inter equites cum aliquot leuis armaturæ peditibus verſabantur, reliquos in fugam vertunt. Parte alia eodem ferè tempore Cæſariani Gallos cædentes in caſtra vſq; propulerant. Hæc ab Alexianis è locis ſuperioribus deſpecta, non minoris triſtitiæ oppidanis occaſionem dedêre, quàm anteà auxiliorū aduentantium aſpectus lætitiam excitarat: deſperataque iam victoria in oppidum, vnde priùs ad primum auxiliorum & Romanorum concurſum egreſſi erant, ſe recipiunt. Sub medium noctis ſequentis Galli maximo apparatu exteriores Romanorū munitiones expugnare parant: eodem tempore & Vercingetorix, ſignificatione foris per clamorem facta, alia ex parte in obiectas oppido munitiones inſultum facturus, ſuos oppido educit. Sed Galli cùm eminus è turribus & propugnaculis crebris aſſiduiſque telorum iactibus, quò minùs propiùs munitiones Romanorum accederent, prohiberentur: rurſus in ſcrobes & foueas, quas Romani ante munitiones perfecerant, leuiq; ceſpite & vimineis cratibus intexerant, frequentes paſſim deciderent, ſtimuliſq; & ſtipitibus acutis occultè in terra defixis ſeipſos induerent: poſtquā nihil à ſe profici vident, veriti Romanorum ſub diem è caſtris eruptionem, antequam ad munitiones peruenirent, pedem referūt: ſimiliter & oppidani ab altera parte, vbi ſuos diſceſſiſſe vident. Poſtea, re ad hunc modum bis infeliciter geſta, Galli conſilio aliter inito, caſtra munitioneſq; tribus lateribus oppugnare aggrediuntur: vno, à campeſtribus, ſiue exterioribus munitionib. vnde & priorem oppugnationē tentarant: altero, à colle, qui ad Septentrionalem caſtrorū plagam eminebat, quē Romani ſuis operibus circundare non poterant: tertio, per Vercingetorigem à parte oppidi.

Pugna-

Ayuntamiento de Madrid

A Pugnatum eſt diu & acriter omnibus locis, ſumma cum difficultate,maximè Romanorum, quòd illi totis munitionibus diſtracti, diuerſò diſtinerentur. Tandem virtute Cæſaris & Labieni legati, eruptione è munitionibus facta, Galli in fugam vertuntur: quibus in equitatum, quem Cæſar à tergo in hoſtes miſerat, incidentibus, maxima eſt edita ſtrages, Sedulio Lemouicũm Principe præter ceteros occiſo, Vergaſillauno capto, ſignisq; hoſtilibus ſeptuaginta quattuor ad Cæſarem perlatis,pauciſſimisque ex omni numero ſuperſtitibus,reliqui qui in caſtris remanſerant,fuga ſalutem quæſière. Qui verò in poſtremo agmine hærebant, ab equitatu Cæſaris, pars capti,pars occiſi,reliqui fuga alij aliò elapſi,in ſuas quiſq; ciuitates per-

B uenêre. Oppidani fuga & cæde ſuorum perſpecta, & ipſi à munitionibus in oppidum regreſſi, poſtridie miſſis legatis,vel ipſo Vercingetorige auctore, armis traditis ſeſe dedunt: Cæſariq; pro caſtris intra munitiones ſedenti,Principes Aruernorum atque Heduorum adducuntur,inter ceteros ipſe Vercingetorix. E captiuis,Hedui Aruerniq́ue,obſidum loco,donec ciuitates reciperentur,futuri,retenti ſunt. Ex reliqua turba vniuerſo exercitui ſingula capita prædæ nomine diſtributa. Cæſar hinc in Heduos profectus, mox vniuerſa ciuitate recepta, ſimiliter & Aruernis imperata facturos per legatos pollicentib., magno obſidum numero imperato, captiuorum Heduorum & Aruernorum plus minus viginti milia ciuitatibus ſuis reddi iu- ALEXIA FVSO GALLORVM EXERCITV CAPTA.

C bet. Vercingetorix, quanquam ſupplex Cæſari, propter ingratitudinem tamen, quòd magnis à Cæſare beneficijs affectus fuiſſet, in vincula coniectus, poſteà in triumphum productus, occidiq́ue iuſſus eſt. Obſeſſorum intra Alexiam numerus centum & ſeptuaginta milium fuiſſe creditur,præter eos quos vel ſexus, vel ætas, bello inutiles reddebat. Cæſar his rebus geſtis, legatis alijs aliò cum legionibus in hiberna miſſis, ipſe Bibractem Heduorum oppidum hibernatũ conceſſit. Romæ verò propter eius anni res proſperè & feliciter geſtas, viginti dierum ſupplicatio ipſi decreta eſt. Poſt hæc Cæſar, cognito pleraſque Galliæ ciuitates, repetitis conſpirationibus, noua belli conſilia capere: nihil priùs duxit,quàm initijs ipſis occur- HEDVI RECEPTI. SVPPLICATIO .XX. DIERVM DECRETA. NOVI IN GALLIA MOTVS.

D rere, Gallisq; ex inopinato oppreſſis,omne conſilij,ſi non capiendi,ſaltem in effectum deducendi, ſpacium præcidere. Hinc M. Antonio Quæſtore hibernis præfecto, pridie Kal. Ianuarias in Bituriges, qui conſpiratione facta iam bellum parabant,exercitum ducit: itinereq́ue celerrimè confecto, nulla aduẽtus ſui ſignificatione, dum ſuos incendijs abſtinere iubet, facta; Bituriges equitatu ſuo priùs oppreſſit, quàm illi ex agris in oppida ſe recipere poſſent: qua feſtinatione, facilè eos quaſuis pacis conditiones, vel lubentiſſimis animis accipere coëgit. Militibus autem in premium laborũ, quos illi itinere difficillimo per intenſiſſimum frigus hiberno tempore maxima diligentia confecto, perpeſſi erant, viritim ducenos ſeſtertios, Centu- ANTONIVS QVAESTOR. CAESARIS IN MILITES LIBERALITAS.

Ayuntamiento de Madrid

rionibus duo milia nummûm in prædam diuiſit, legionibus quadrageſi- A
mo pòſt die Bibractem in hiberna reductis. Hac Cæſaris diligentia & celeritate & aliæ paſſim ciuitates permotæ, belli conſilia depoſuêre. Haud multò pòſt, Cæſare iam in hiberna reuerſo, legati à Biturigibus miſſi, auxilium aduerſus Carnutes, à quibus bello laceſſebantur, petunt. Hos Cæſar, cum duabus legionibus in ipſos profectus, primo aduentus ſui nuncio ita terruit, vt relictis vicis oppidiſque paſſim per agros diſperſi profugerent. Cæſar occupato Genabo Carnutum oppido, milites aduerſus duriſſimas hiemis tempeſtates, intra tecta Gallorum recipit. Equites verò, pediteſq; auxiliarios, ad perſequendos Carnutes mittit. Qui cùm proprijs tectis eiecti, nec à terrore hoſtium inſectantium, nec à cæli hiberni iniurijs, tutum B
vſquam perfugium inuenirent, magna ſuorum parte amiſſa, à vicinis quibuſque ciuitatibus è fuga excipiuntur. Dum hæc geruntur, Rhemi miſſis legatis nunciant, Bellouacos inter ceteros Belgas virtute bellica primos, cum finitimis ciuitatib. duce Corbeo Bellouaco & Comio Atrebate, copias cogere: Sueſſionibuſque, qui in Rhemorum clientela, eorumq; fratres & conſanguinei erant, præcipuè minitari. C. igitur Trebonio cum duabus legionibus Genabi in hibernis relicto, reliquis verò legionibus ex diuerſis hibernis ad ſe euocatis, in Bellouacos tendit. Ibi à ſpeculatoribus hoſtium cognoſcit, Bellouacos omnes qui arma ferre poſſent, vnum in locum conueniſſe: cumq, finitimis ciuitatibus, Ambianis, Aulercis, Caletis, Velo- C
caſſijs, & Atrebatibus, loco edito paludeque cincto caſtra poſuiſſe, impedimentis omnibus in ſiluas conuectis: multitudini autem Corbeum Bellouacum, flagrantem inſigni po. Ro. odio, præeſſe: Comium verò Atrebatem ad auxilia Germanica dimiſſum: conſtituiſſe præterea Bellouacos, reliquis ciuitatibus conſentientibus, ſi modò cum tribus tantùm legionibus occurriſſet Cæſar, prælio decertare: ſi cum pluribus, eo quem caſtris elegerant loco, ſe continere, auxiliaq; expectare. Hinc Cæſar, cùm aciem ita inſtruxiſſet, vt paucitate ſuorum, quæ quattuor tamen vt quàm minimùm legionum erat, ad Bellouacos relata, hoſtem ad pugnam elici poſſe ſperaret: illi tamen acie pro caſtris inſtructa, loco ſe minimè mouerent, miratus, D
caſtra hoſtium caſtris aduerſa ponit, valloq; duodecim pedum, & foſſa duplici pedum quindecim, turribus alijſq; maximis operibus munit: cumq; leuibus tantùm prælijs ſubinde inter vtraque caſtra commiſſis, nunc Romanis, nunc Gallis paludem tranſeuntibus, Bellouaci obſtinatiùs loco munito ſe continerent, nec quod Cæſar imprimis optabat, iuſtæ pugnæ poteſtatem facerent, maiorib. ſibi ad oppugnanda hoſtium caſtra copijs opus eſſe cognoſcit. C. itaque Trebonium cum duabus legionibus è Genabo, T. verò Sextium cum vna è Biturigibus ad ſe euocat. Pluribus interim diebus per iſtiuſmodi velitationes inter vtraque caſtra conſumptis, Rhemorum

BELLVM CVM BELLOVACIS BELGISQ. FINITIMIS.

Ayuntamiento de Madrid

A morum tandem equitatus, qui in exercitu Cæſaris erat, pabulationi præſidio miſſus, Bellouacorum inſidijs circumuentus, interfecto ipſo ciuitatis Principe Vertiſco, opprimitur. Quo ſucceſſu Belgæ animis efferuntur. Sed cognito mox nouarum legionum, quas Trebonius adducebat, aduentu, Alexianæ obſidionis exemplo territi, omnes ætate & viribus bello impares nocte à ſe dimittunt. Quod vbi orto iam die Cæſar intellexit, palude quæ media interiacebat, pontibus ſtrata, exercituque magna celeritate traducto, legiones propiùs admouet, ita vt tela tormentis in hoſtes mitti poſſent. Cumq; acie inſtructa, hoſtes quoque in acie pertinaciter permanere videt, nec aliter præliari paratos, quàm ſi Romanus collem ſubiret, caſtra
B eo loco munit. Dumq; opere iam abſoluto, inſtructis legionibus, equitibusq; pro vallo diſpoſitis, Bellouaci Cæſarem ad ſe inſequendum paratum vident, ſtratagemate vſi, Cæſarem eludunt. Quemadmodum in exercitu Romano, Triarijs à tergo aliorum poſt principia altero genu innixos, altero verò poplite porrecto ſubſidere moris erat: ita & poſterior agminis Gallici pars, dum prior in acie ſtat, poſt alios faſcibus è virgultis inſidere ſolebat. Hos faſces Bellouaci per manus à poſterioribus traditos, qui primi in acie conſiſtebant, ante ſe locant, & ſigno dato ignem ſub veſperam omnibus ſimul inijciunt: ſic obiectu fumi atque flammæ conſpectu ſui, ſimulq; inſequendi facultate Cæſarianis erepta, concitatiſſimo curſu ſeſe proripien
C tes, nulla accepta clade, milia paſſuum decem progreſſi, loco non minùs tuto caſtra locant. Ibi cùm ſubinde ex inſidijs Romanos in ſuis pabulationibus infeſtarent, tandem Cæſar, hoſtium conſilio, locoq; inſidiarum cognito, maioribus ſolitò copijs pabulatum eductis, poſt longam pari Marte & contentione dimicationem ſuperior, maiori hoſtium parte à ſuis in prælio interfecta, ceteros in fugam verſos, alios aliò diſijcit: plurimiſque etiam ex his ab inſequentibus occiſis, dux ipſe Corbeus fortiſſimè dimicans, non paucis à ſe in prælio vulneratis, cùm ſe dedere nollet, à Cęſarianis occiditur. Comius verò Atrebas ad Germanos, quorum auxilia adduxerat, profugit. Reliqui Bellouaci, communi ceterorum Belgarum conſilio, legatis ad Cæ-
D ſarem de pace miſſis, culpam deprecantur. Cæſar reſponſo dato, ſatiſfactũ ſibi ea pœna quam iam exſoluiſſent, imperatis obſidibus, legatos remittit. Bellouacorum exemplum & reliquæ mox ciuitates ſequutæ ſunt. BELLOVACI CVM FINITIMIS SVBACTI.

Hoc bello confecto, Cæſar exercitum plures in partes dimittit. Ipſe retento ſibi cum legione M. Antonio Quæſtore, euocatoq; T. Labieno, in Eburones ad depopulandos Ambiorigis fines proficiſcitur. Qui cùm Romanorũ manibus fuga ſe ſemper ſubtraheret, ita vt capi non poſſet, Cæſar finibus ipſius flamma & ferro latè vaſtatis, maximo Eburonum numero tum capto, tum interfecto, T. Labienũ in Treuiros, quòd imperata minùs promptè obirent, cum duabus legionibus mittit: quos ille prælio feliciter com- TREVIRI SVBACTI.

Ayuntamiento de Madrid

RES A CANINIO FABIO Q. LEGATIS CVM PICTONIB. FINITIMISQ. POPVLIS GESTAE.

miſſo, pluribus interfectis,Principibusq; ipſorum captis, facilè in poteſtatem redegit. A Interea in Pictonibus à C. Caninio & C. Fabio legatis, aduerſus Dumnacum hoſtium ducem, qui Duracium amicum Po.Ro.ad oppidum Lemouicum obſidebat,res proſperè & feliciter geruntur, Dumnaco obſidionem relinquere coacto, atque in fugam verſo, prædaque copioſiſſima,& magna ſuorum cæde multato. Is equitatu ſuo ex fuga in Romanorũ equitatum ſe inſectantem conuerſo, prælio decertare auſus, poſtquam diu acriter hinc inde pugnatum, tandem legionum aduentu in fugam conuerſus, ampliùs duodecim milibus interfectis, omnibus impedimentis exuitur, ſolusq; finibus ſuis pulſus,errabundus in extremas Galliæ ciuitates profugit. C.Fabius alter legatorum, cum parte copiarum in Carnutes B aliasque ciuitates, quæ Dumnaco ſubſidia miſerant,profectus, datis obſidibus, Carnutes reliquasq; ciuitates maritimas,quæ Armoricæ appellantur, ſtatim in poteſtatem redegit. C. verò Caninius ad perſequendum Drapetem Senonem, qui fuſo fugatoque Dumnaco, cum duobus hominum milibus è fuga collectis, iuncto ſibi Lucterio Cadurco, in Romanorum Prouinciam iter habebat, vt eum à Prouincia auerteret, cum duabus legionibus proficiſcitur. Quem vbi aduentare Lucterius & Drapes cognouêre,occupato Vxelloduno oppido Cadurcorum munitiſſimo,ſubſiſtunt: copijsq; intra oppidum receptis, opera potiſſimùm Lucterij, qui rebus integris auctoritate apud ſuos valebat,oppidanorum animos ſibi conciliant. C Caninius poſtquam eò cum exercitu venit, conſpicatus oppidum præruptiſſimis rupibus ſitum,ita vt vel nemine defendente,aſcenſus armatis difficillimus videretur, trinis caſtris loco excelſiſſimo locatis, oppidum vallo cingere aggreditur. Ibi oppidanis, reuocato in memoriam Alexianæ obſidionis euentu, metuentib. ne & ſibi frumento deſtitutis,ſimilis caſus ſubeundus foret,proxima nocte Drapes & Lucterius,duobus milibus in vrbe relictis,ceteros omnes educunt: comparataq; quàm maxima frumenti copia, cùm decem ferè paſſuum milibus ab oppido caſtra haberent, Drapes præſidio caſtris relinquitur, Lucterius verò cum reliqua copiarum parte hora noctis ferè decima, occultis anguſtisque itineribus, frumentum vrbi D inferre conatur. Ceterùm cùm vigiles exploratoresq; Ro. minimè falleret, Caninius ſuis è caſtellis proximis celeriter eductis, facto in frumentarios impetu, vniuerſa ferè multitudine interfecta, ipſum Lucterium cum paucis fuga ſalutem quærere cogit,nemine ex omni numero in caſtra reuerſo. Hinc cladis nuncio nondum in caſtra perlato,Caninius pręmiſſo equitatu peditibusq; Germanis, cum parte copiarum caſtra hoſtium verſus ſubſequitur. Cumq; inopinantibus inexpectatus ſuperueniſſet, acri prælio cõmiſſo, omnibus partim occiſis, partim cum ipſo Drapete duce captis, hoſtium caſtris maxima cum præda potitus, ad obſidionem Vxelloduni ſuos inte-

Ayuntamiento de Madrid

A integros, nemine vel deſiderato vel ſaucio, reducit: quò cùm eodem die C. Fabius cum ſuis copijs acceſſiſſet, oppidum & is alia parte circumſedit. Hæc vbi Cæſar dum in Carnutibus moratur, ex literis Caninij cognoſcit, motus Vxellodunenſium contumacia, ſimul metuens ne hanc & reliquæ Galliæ ciuitates in exemplum traherent, cum omni equitatu in Cadurcos profectus, C. Calenum legatum cum duabus legionibus iuſtis ſe itineribus ſubſequi iubet. Cumq; Vxellodunum veniſſet, ſitum oppidi contemplatus munitiſſimum, vt quanquam maximis cinctum operibus, oppugnari tamen poſſe parùm ſpei ſupereſſet: intellectoque oppidanis de frumento abundè proſpectum, vt ne diuturna quidem obſidione ad deditionem cō-
B pelli poſſe viderentur, neque ideo tamen ab obſidione recedendum exiſtimans: hoc ſolùm reſtare videbatur, vt aquatione oppidanos prohiberet: quod cùm auerſo fluuio, qui ad imas montis radices fluebat, minùs liceret, ſagittarijs funditoribusq; loco idoneo diſpoſitis, oppidanos à flumine, quò ipſis ex prærupto monte non ſine ſumma difficultate deſcendendum erat, arcebat. Ceterùm cùm acceſſu fluminis prohibiti, aquatione fontis, qui ſub muro ciuitatis maximus erat, vterentur, Cæſar operibus maximis excitatis, oppidanos ſimiliter fontis aquatione prohibere conatur. Hæc cùm ſine intermiſſione ab oppidanis ferro & flammis magno cum Romanorū detrimento oppugnarentur, tandem ſimulata à Cæſare ab omni parte op-
C pidi oppugnatione, hoſtes ab impugnatione operum ad muros defendendos retrahuntur. Romani interim incendio, quo maior operum pars iam correpta erat, reſtincto, cuniculisque actis, fontem venis interciſis exhauriunt. Hinc oppidani cùm non homines ſolùm, ſed & pecora reliquaq; iumenta ſiti conficerentur, in ſummam ſalutis deſperationem adducti, Cæſari ſe dedunt. Ille, quò diuturniore exemplo reliquos Gallos à ſimili perfidia deterreret, omnibus qui arma ſumpſerant, manus abſcindens, vitam conceſſit. Drapes autem, partim tædio captiuitatis victus, partim peiora metuens, inedia ſeipſum confecit. Luterius verò ab Epaſnacto Aruerno amico po. Ro. cuius ſe poteſtati permiſerat, Cæſari traditus eſt. Hæc VXELLODVNVM CAPTVM.
D vbi confecta, reliqua Gallia iam pacata, Cæſar in Aquitaniam, quam ipſe nunquam adierat, ſed per legatum tantùm P. Craſſum ſubegerat, proficiſcitur, miſſisq; legatis & obſidibus omnes facilè Aquitaniæ ciuitates dicto audientes habuit. Hinc æſtate exacta Narbonem, quæ & ipſa ſuæ prouinciæ erat, cum equitatu petens, reliquum exercitum cum ſuis legatis in diuerſa hiberna, in omnes ferè Galliæ partes mittit. Ipſe rebus omnibus conſtitutis, in Belgium ad quattuor legiones, quas eò cum quattuor legatis miſerat, Nemetocernæ hibernaturus conſedit. Hæc ferè ſunt, quæ nouem annorum ſpacio Cæſar in Gallia, tum per ſe, tum per legatos geſſiſſe traditur, ſubactis trecentis, vel vt alij tradidère, quadringentis Galliæ populis, oppi- RES A CAESARE IN GALLIA GESTAE.

dis

Ayuntamiento de Madrid

dis octuaginta vi captis,prælijs triginta commiſſis,vniuerſa denique Gallia A
Pop. Ro. ſubiecta, atque in prouinciæ formam redacta. Quibus rebus feliciſſimè & fortiſſimè geſtis, abſoluto ferè altero imperij ſui quinquennio, cùm tempus,quo ſibi prouincia excedendum,exercitusq; dimittendus foret,inſtare cognoſceret, nihil tam ſtuduit,quàm prouinciam quoquo modo in fide & quiete continere,ne qua ingruens belli neceſſitas,ſuum in Italiam diſceſſum moraretur. Singulas itaque ciuitates honorificè appellando,Principesq; earum præmijs & muneribus proſequutus,atq; adeò omni parendi cõditione leuiori effecta,vniuerſam Galliam quoad potuit in pace continuit. Hieme his fermè rebus extracta, in Italiam quamprimùm proficiſcitur,M.Antonio Quæſtore ad petitionem Auguratus præmiſſo:quem B.
ANTONIVS AVGVR FACTVS.
quum Antonius frequentiſſimis municipiorum & coloniarum ſuffragijs, vel ante Cæſaris in Italiam aduentum adeptus eſſet, Cæſar ſingula municipia, ſingulasque colonias adiens, pro officio Antonio ad poſtulationem ſuam in petitione Sacerdotij præſtito, gratias agit: ſimul etiam petitionem ſuam ſecundi Conſulatus in ſequentem annum eiſdem commendat.
A quibus honorificentiſſimè maximisque ſtudijs exceptus, quum vniuerſam propè Galliam Togatam, magna cum feſtinatione peruagatus eſſet, T. Labieno eidem Galliæ præfecto,ibiq; relicto, Nemetocernam ad exercitum reuerſus eſt. Ibi exercitum bipartitus,quattuor legiones cum C.Trebonio in Belgio collocat, totidem cum C. Fabio in Heduos mittit, præſidijsq; ciuitatibus impoſitis, obſidibus tributisq; imperatis, ipſe in Italiam C
redit. Hæ quanquam maximæ præclariſſimæq; res geſtæ,tametſi Romæ apud populum Cæſaris gratiam gloriamque plurimùm augerent, apud optimates tamen non eodem ab omnibus animo accipiebantur. Pompeius inter alios, qui amiſſa Iulia coniuge, (firmiſſimo inter ſe & Cæſarem dum viuebat neceſſitudinis vinculo) Craſſo item apud Parthos interfecto,(qui medius inter vtrumque mutuæ inter ipſos dum viueret amicitiæ quaſi ſequeſter fuerat) multum iam de ſuo in Cæſarem ſtudio depoſuerat, creſcentem indies Cæſaris tum gloriam tum poteſtatem ſuſpectam habere cœpit, eamq; non tam palàm quàm clam impugnare deprimereq; D
ſtudebat. Senatus quoque maior pars alienioribus in Cæſarem animis, in Pompeium erat propenſior. Cumq; in vrbe per id tempus & iudicia & comitia largitionibus corrupta eſſent, nec magiſtratus per ſuffragia populi, ſed profuſiſſimis largitionibus,ſæpè etiam per vim & arma fœda concertatione peterêtur:ita vt turbato ciuitatis ſtatu,reſpublica primis aliquot anni menſibus & Conſulib. & alio omni magiſtratu caruerit. Hinc omnia plena factionibus,cædibus,& maleficijs,interfecto inter cetera à Milone in via Appia Clodio Conſulatus competitore : vnde maximi ſtatim in vrbe tumultus excitati, ſeptimoque demùm menſe, neque ſine maximis turbis,
Cn.Do-

Ayuntamiento de Madrid

CN. DOMIT. CALVIN. M. VALER. MESSALLA. COSS.

A Cn.Domitius Caluinus, M.Valerius Meſſalla Coſſ. creati ſunt. His tantis malis hoc ſolùm remedij videbatur reſtare, vt ad vnius alicuius arbitrium ſumma poteſtas deferretur, qui tantos reipublicæ motus ſua prudentia ſedare poſſet. Ad quam rem, quanquam Cæſar, qui maximis rebus geſtis vel Pompeij gloriam adæquarat, præ ceteris maximè idoneus pleriſque videretur, proinde Dictatorem eſſe creandum: Senatus tamen Cæſari iniquior, Pompeium potiſſimùm, cui eam Dictaturam deferret, elegit: quam cùm verbis quidem Pompeius recuſaret, re vera autem affectaret, Cato tandem auctor Senatui fuit, vt Dictator ne fieret, ſed ſine collega Conſul dictatoria poteſtate crearetur. Ita Pompeius præter exemplum

POMPEIVS COS. .III. SINE CONL.

B primus Romanorum conſulatum ſolus adeptus, omnia viciſſim ex Senatus ſententia adminiſtrabat: multaque in reſtitutionem iudiciorum, & ad ambitum reprimendum, inhibendasque munerum corruptelas, promulgauit. Legem præterea de comitiis & iure magiſtratuum tulit, quæ omnes deinceps magiſtratū petituros comitiis intereſſe iuberet, abſentium rationem haberi vetaret. Sanciuit quoque, vt quicunq; à primo ſuo conſulatu in illum vſque diem magiſtratus geſſiſſent, actorum rationes reddere cogerentur: frementibus atque ægerrimè vtrumq; hoc Pompeij decretum ferentibus Cæſarianis, quòd priore quidem Cæſar à ſecundi conſulatus petitione ſummoueretur, altero verò, acta conſulatus eius in diſquiſitionem

M. CLAVD. MARCELL. SER. SVLP. RVFVS. COSS.

C vocarentur. Præter hæc, M.quoque Marcellus, qui Pompeio in conſulatu cum Ser.Sulpitio ſucceſſerat, Pompeijq; partes ſequebatur, nondum expleto altero imperij Cæſari decreti quinquennio, ad Senatum retulit, vt bello iam confecto, exercitus Cæſari adimeretur, prouinciaque diſcedere iuſſo ante tempus ſuccederetur, eiusque abſentis ratio in comitiis ne haberetur: quanquam hunc Pompeius poſteà nominatim in lege ſua excepiſſet. Coloni inſuper, quos Nouumcomum Cæſar paulò antè in Alpibus deduxerat, vt iure Latij, quo Cæſar eos donauerat, priuarentur, retulit. Sed hæc quò minùs perficerentur, Pompeius obſtitit, non tam quòd dignitati Cæſaris conſultum vellet, quàm ſimulatione amicitiæ: quodque maximis

D eius in rempub. meritis indignum videretur, ſi nulla legitima cauſſa, aut delicto ſubſiſtente, imperiū illi ante tempus abrogaretur: interim hoc agens, vt ſtatim abſoluto legitimo tempore, priuatus, armis depoſitis, dimiſſoq; exercitu, in vrbem redire iuberetur. Quare Pompeius, quum etiamnum Cæſari amicus videri vellet, eumque per alios q̃ per ſe in priuatorum ordinem redigi mallet: C.Claudium C.F.Marcellum, Cæſari quidem affinitate iunctum, ſed aliàs inimiciſſimum, L. item AEmilium Paullum, & ipſum Cæſari infeſtiſſimum, Conſules in annum proximum deſignari curauit. C.verò Curionem, qui eloquentia & gratia apud plebem plurimùm valebat, & Cæſarem iampridem odio proſequebatur, ad Tribunatum plebis

C. CLAVD. C. F. MARCELL. L. AEMILI. PAVLLVS. COSS. DES.

euexit, Cæſaris vtique dignitatem & potentiam ſe per hos facilè impugnaturum, infracturumq; ſperans. Interim ſub ſpecie belli Parthici legiones duæ in Syriam ad Bibulum, qui id bellum adminiſtrabat, mittendæ S. C. decernuntur: vna à Pompeio, altera à Cæſare. Pompeius itaque legionem, quam pridem Cæſari poſt Titurij Sabini & Cottæ cladem cõmodatò miſerat, repetit. Hanc Cæſar viritim ducenis quinquagenis drachmis donatam remittit, ſimul etiam vnam è ſuis. Hæ cum nullo apud Parthos periculo Capuæ hiemaſſent, poſtmodum à C. Marcello Cos., intellecto Cæſarem aduentare, Pompeio traditæ ſunt. Cæſar contrà, qui vel ſtatim à Iuliæ morte hæc euentura multò antè animo præſagienti præſenſerat, feruente adhuc Romæ cædis Clodianæ tumultu, intellectoque conſulatum à Senatu vni Pompeio ſine collega deferri, miſſis legatis eundem cum Pompeio conſulatum petierat. Ceterùm, quanquam Pompeio minimè repugnante, reliquis tamen reclamantibus, non obtinuit: opera tamen Tribunorum plebis, qui illum Pompeio collegam deſtinarant, hoc aſſecutus eſt, vt abſenti ſibi ſecundi conſulatus petitio concederetur. Præterea, quò ſe contra Senatus inuidiam, aduerſariorumque iniurias muniret, nullo non officiorum & largitionis genere vnumquemque tum publicè tum priuatim ſibi deuincire ſtuduit, ne libertis quidem ſeruiſque, qui apud patronos dominóſve gratia valebant, aut obæratis prodigiſque, imò ne reis quidem (niſi ſi qui grauioribus implicarentur criminibus) abſtinens, quin & hos omnes liberalitate ſua ſubſidioque ſubleuaret: omniumque adeò ordinum, ſed populi præcipuè & militum, ſtudia atque animos ſibi quoquo modo adiungere obnixè laborauit. Hinc forum cuius aream HS milies comparauerat, maximis impenſis de manubiis exſtruere cœpit. Munus quoque gladiatorium, & epulum daturum ſe populo in funere filiæ promiſit. Legionariis autem duplex ſtipendium in perpetuum decreuit. Frumentoque militibus, quando affluebat, ſine modo & menſura diſtributo, aliiſque munificentiæ generibus eorundem animos mirè ſibi conciliauit. Tyrones quoque, quibus priùs in ludis publicis diſciplina tradi ſolebat, priuatim domi per Equites & Senatores rei militaris peritos, erudiendos curauit. Pompeij autem neceſſitudinem quò ſibi retineret, neptem ſuam Octauiam, quamuis Caio Marcello elocatam, ei obtulit: filiam ipſius viciſſim, Fauſto Syllæ deſponſatam, ſibi vxorem dari poſtulans. Nec his contentus, Reges quoque & prouincias vniuerſas, ſibi quauis ratione demereri non ceſſauit: & præter Italiæ, Galliæ, atque Hiſpaniæ vrbes, plurimas quoque Aſiæ & Græciæ maximis operibus ædificiiſque exſtructis exornauit. Quæ omnia, quum propria auctoritate, & ſine Senatus aut populi decreto ab illo fierent, vel hinc potiſſimùm factum eſt, vt plerique ſucceſſorem ei ante tempus mittendum cenſerent.

Non

Ayuntamiento de Madrid

A Non ignorans autem Cæſar, Romæ hoc vnum & à Senatu,& ab aduerſarijs agi, vt omnino in priuatorum ordinem redactus, omniq́ue poteſtate priuatus,actorum ſuorum rationem reddere cogeretur: quum aliquandiu per Ser.Sulpitium M.Marcelli collegam reſtitiſſet,intellecto tandem Conſules in ſequentem annum,qui ſibi decreti imperij poſtremus erat,deſignatos, L.AEmilium Paullum,C.Claudium Marcellum:Tribunum item plebis factum C.Curionem,æquè omnes ſibi infeſtos,rebus ſuis metuens,primùm habitis delectibus nouum militem conſcripſit,pecuniasq́ue alendo exercitui,& bello,ſi opus foret,ducendo,vndecunque conflauit. Et ne tandem vi & armis omnia ſibi conficienda forent, Conſulum quoque & Cu-
B rionis animos ſollicitare non deſtitit. E quibus Marcellus quidem nec verbis nec muneribus flecti potuit: cum Paullo autem numeratis mille quingentis ſeſtertijs, ne ſibi aduerſaretur, depactus eſt. Curionem verò, quem vel ad quidlibet multitudini perſuadendum, facundia & gratia apud populum plurimùm poſſe intelligebat,quum graui fœnore atque ære alieno obnoxium liberaſſet, ſibi reconciliauit, dataq́ue mercede acerrimum partium ſuarum defenſorem ſibi adſciuit. Qui, ne ſtatim in Cæſaris partes tranſiſſe videretur, vtq; dum inter Cæſaris inimicos verſatur, eorum quæ in Cæſarem ſtruerentur,conſcius eſſet,occultato propoſiti ſui conſilio,initiò quidem non minore contentione quàm aliorum quiuis Cæſarem im-
C pugnabat: poſteà ne tam alteri partium,quàm publicæ quieti & tranquillitati ſtudere velle videretur, ad liberandam omni metu Rempub. cenſebat,vtrique,Pompeio nimirum & Cæſari,imperium abrogandum,exercitumq; ab vtroque dimitti oportere. Sed tandem quæſita quauis occaſione, qua meritò à Pompeianis diſſidere videretur, Cæſarianarum partium acerrimum propugnatorem ſeſe præſtitit, negans omnino Cæſari ſucceſſorem mittendum,niſi abrogato priùs & ipſi Pompeio imperio: ne ſcilicet non ſine periculo penes vnum tantum relinquatur imperium: vtrumque igitur & imperium & exercitum dimittere cogendum: ni Senatus iuſſis paruerint, ambos potiùs hoſtes iudicandos, conſcriptisq́ue nouis legionibus
D bello perſequendos,quàm vt exercitu & imperio penes Pompeium relicto, Cæſar vtroq; priuetur. Neque enim minùs Reipub. intereſſe, Pompeium metu Cæſaris in officio contineri,quàm Cæſarem metu Pompeij. His indignatus Pompeius, multaq; priùs Curioni ſtomachabundè & per iracundiam comminatus,Senatu egreſſus,in ſubvrbanam villam ſeceſſit. Ibi varijs de Cæſare exercituq; eius rumoribus ad ſe perlatis, tanquam is propter continuos & diuturnos belli labores, manifeſtiſſimamq́ue affectati regni ſuſpicionem, non minùs militum ſuorum q̃ populi in ſe odia pertraxiſſet: proinde vbi primùm è Gallia in Italiam redijſſet, facilè ad ſe vel vniuerſum Cæſaris exercitum tranſiturum. His & ſimilibus vocibus delinitus, & in

ſpem ſupiniorem erectus, neglectiùs ſupiniusque iam agebat, exercitibus A
comparandis, quibus Cæſari ſi opus foret, occurreret, minùs intentus: contentus interea nunc ſententijs, nunc orationibus infeſtis Cæſarem oppugnare: quanquam defendentib. Cæſarem L. Paullo altero è Coſs. Lucioq; Piſone tum Cenſore, nihil aut parùm proficeret. Romæ itaque in Senatu diuerſis de Pompeij & Cæſaris imperio ſententijs diu variatum eſt, Curione potiſſimùm pro Cæſare ſtrenuè decertante. In cuius ſententiam, cenſentis vtriq; imperium abrogandum, tandem longè maior Senatorum pars diſceſſit, indignante C. Marcello Coſs. altero, exclamanteque: Vincite tandem, vt Dominum habeatis Cæſarem. Orto dehinc in vrbe falſo de Cæſaris ad vrbem aduentu rumore, omnibus metu perculſis, Marcellus B
cum collega ociùs ad Pompeium in ſubvrbanum pergit: gladioq; illi porrecto, curam cuſtodiamq; vrbis ſuſcipere iubet: traditisq; duabus legionibus, quæ à Cæſare ad bellum Parthicum, vt ille putabat, miſſæ, Capuæ hibernabant, omniq; adeò exercitu qui vſquam in Italia erat eidem cōceſſo, data ad hæc etiam habendorum nouorum delectuum facultate, aduerſus Cæſarem proficiſci iubent. Quæ cùm ſub exitum ſui conſulatus fierent, veritus Marcellus ne parùm firma aut diuturna forent, à L. Cornelio Lentulo, C. Claudio M. F. Marcello Coſs. deſignatis, quos ſecum adduxerat, vti eadem Pompeio mandarentur, curauit: qui & legiones, & cetera quæ à Coſs. offerebantur, haud inuitus accepit. Interea Curio, quum parti- C
bus ſuis in defendenda Cæſaris cauſſa pulchrè expletis, nihil ſibi ad ſummā contentionem reliqui feciſſet, deplorato apud plebem rerum præſentium ſtatu, poſtulatoque vt Coſs. edicerent, ne quis Pompeio delectus habenti nomen aduerſus Cæſarem daret, quum nō obtineret, metuens ne expleto Tribunatu priuatus in iudicium raperetur, necdum finito magiſtratu ad Cæſarem properat. Cæſar verò conuentibus in citeriore Gallia iam peractis, cum quinque peditum milibus, equitibus trecentis, quos ſecum è Gallia adduxerat, intentus ijs quæ Romæ gerebantur, Rauennæ, quæ extrema prouinciæ ſuæ vrbs erat, ſubſiſtebat. Ibi Curionem ad ſe venientē, pro officio præſtito gratias agens, magna cum humanitate excepit: factusq; D
ab eo certior de ijs quæ Romæ de ſe acta erant, quanquam ſuadente Curione, vt omnibus mox legionibus è Gallia atque Illyrico conuocatis, ad vrbem proficiſceretur, priuſquam auxilium rebus ſuis ab armis peteret, omnes pacis conditiones tentare maluit. Quare per amicos cum aduerſarijs paciſci conatus eſt, vt Gallia Ciſalpina cum duabus legionibus, vel certè Illyricum cum vna, dum Conſul crearetur, ſibi relinqueretur, ceteris prouincijs reliquoq; exercitu lubenter ceſſuro. Scriptis quoque ad Senatum & Coſs. literis, poſt honorificam rerum à ſe geſtarum, ſuorumq; in Remp. meritorum cōmemorationem, deprecatus eſt, ne aduerſariorum inuidiæ

& ca-

Ayuntamiento de Madrid

A & calumnijs, exercitu imperioque nudatus, obijceretur: ſed tantiſper dum
Conſul fieret, exercitum retinere poſſet, imperiumque ei vel in citeriore
Gallia prorogaretur: aut ſi ne id quidem obtineri poſſet, vt & Pompeius
ſecum exercitum dimittere, imperiumq; deponere iubeatur, ſe perluben-
ter exercitum dimiſſurum, & imperium depoſiturum: quod ſi Pompeius
facere recuſaret, ſe quoq; exercitum retenturum, venturumq; propediem
vlturum & ſuas & patriæ iniurias. Literas in hanc ſententiam ſcriptas,
Curioni Romam deferendas tradit. Quæ vbi perlatæ ipſis Kalend. Ianua-
rijs, quo die noui Coſſ. L. Cornelius Lentulus C. Claudius M.F. Mar-
cellus conſulatum inibant, vix ſumma M. Antonij Tribunipl. contentione
B effectum eſt, vt in Senatu publicè recitaretur. Quibus ferè perlectis, vbi ad
poſtremam earum partem ventum eſſet, quæ continebat, ni Pompeius ex-
ercitum dimittat, venturum Cæſarem vlturum ſuas & patriæ iniurias, ab
omnibus ſtatim conclamatum eſt, bellum à Cæſare vltrò denunciari: va-
riantibusq; ſubinde ſententijs, alijs aliter cenſentibus, diu in curia decertatũ
eſt: donec tandem importunitate Coſſ. Lentuli imprimis, & M. Catonis,
factum eſt, vt tantum non ab inuitis & coactis iretur in ſententiam Q. Me
telli Pij Scipionis, ſoceri tum ipſius Pompeij, cenſentis, Cæſarẽ niſi ad diem
certam exercitum dimittat, videri contra Remp. facturum. Cui ſententiæ
à M. Antonio & Q. Caſſio Longino Tribunispleb. interceſſum eſt, Curio-
C nis ſententiam probantibus, ſcilicet, vt vterque imperium deponeret. Qui
dum contentioſiùs, quò minùs Metelli ſententia perferretur, nequicq̃ reſi-
ſtunt, tandem curia excedere iuſſi, veriti ne quid acerbiùs de ſe Senatus de-
cerneret, metu etiam Pompeianorum, qui aduentare credebantur, interim
& à Lentulo Cos. ſeorſim moniti, ſeruili habitu, vehiculoque meritorio
ſumpto, vnà cum C. Curione ad Cæſarem nocte proxima proficiſci feſti-
nant. Senatuſconſultum itaque in Metelli ſententiam factum eſt. De-
inde ante diem .VII. Id. Ianuar. factum eſt & aliud Senatuſconſultum,
cui non niſi extremis periculoſiſſimisq; Reipub. temporibus locus eſſe ſo-
let: Darent operam Coſſ. Prætores, Tribuni plebis, quiq; ad vrbem Con-
D ſulares eſſent, vt ne quid Reſpub. detrimenti caperet. Poſteà & alio S.C.
pecunia Pompeio ex ærario dari iuſſa: ſimul etiam Gallia prouincia L. Do
mitio Ahenobarbo decreta, aliæ verò prouinciæ alijs, è quibus Metello Sci-
pioni Syria obuenit. Conſul vterque paludatus, nouo neq; ante illud tem
pus vſitato exemplo, votis nuncupatis extra vrbem proficiſcitur, delectus
per totam Italiam habentur, pecuniæ per omnia municipia exiguntur, ar-
ma imperantur, reliquaq; bello neceſſaria comparantur. Cæſar in-
terea, qui Rauennæ æquiſſimis ſuis poſtulatis reſponſum expectabat, in-
tellectis iniquiſſimis Senatus in ſe decretis, has ſibi vel iuſtiſſimas belli ciui-
lis cauſſas habere viſus, aduocata concione, multa apud milites de Senatus,

L. CORN. LENTVLVS C. CLAVD. M. F. MARCELLVS. COSS.

BELLI CIVILIS INTER CAESAREM ET POMPEIVM INITIVM.

 Pom-

Ayuntamiento de Madrid

Pompeij, aduerſariorumq; in ſe & Rempub. iniurijs conqueſtus, hortatur A
vt cuius ductu & auſpicijs nouem annis per vniuerſam Galliam & Germaniam omnia feliciſſimè & fortiſſimè geſſerint, eius quoque dignitatem & auctoritatem ab inimicorum violentia defendant. Ad hæc quum alacriter à tertiæ decimæ legionis militibus, qui tum aderant, acclamatum eſſet, cognita ſuorum voluntate, Centuriones cum cohortib. extra prouinciæ ſuæ fines Ariminum pacato habitu & itinere præmittit. Ipſe quum per totum diem ſpectaculo publico interfuiſſet, nec frequenti conuiuio abſtinuiſſet, ne quam diſceſſus ſui ſuſpicionem daret, cœna nondum abſoluta tanquã corpore malè affecto digreſſus, clàm occultis inſolitisq; itineribus, iunctis ad vehiculum è proximo piſtrino mulis, itineri ſe cõmittit, paucis quidem B
comitantibus, reliquis verò diuerſis itineribus ſe ſequi iuſſis. Quumq; extinctis luminibus per tenebras à via aberraſſet, ſub ortum Solis, duce itineris ſibi aſſumpto, relictoq; vehiculo, cohortes ad Rubiconem, qui prouinciæ ſuæ terminus erat, Galliamque ab Italia diuidebat, pedibus aſſequutus eſt. Ibi dum cogitabundus ſubſiſtit, ſubijt animo eius quantum eſſet id quod moliretur, & quantum ſecum malorum tantilli fluuioli tranſitus traheret. Quumque tacitus apud ſe aliquandiu animi deliberationes ac conſilia nunc in hanc, nunc in illam partem volueret, tandem ad Aſinium Pollionem aliosq; amicos aſtantes conuerſus: Etiam nunc (inquit) regredi liberum eſt, ſi ponticulum tranſierimus, cuncta armis peragenda erunt. C
Dum ſic dubitabundus cunctabundusque deliberat, oblato ſibi oſtento, Eamus, inquit, quò Deorum oſtenta & inimicorum iniquitas vocat. IACTA EST ALEA. Sic exercitu Rubiconem traiecto, Ariminum etiam ante lucem occupat. Conuocatiſque ibi militibus, Tribunos plebis & Curionem, qui eò ad ſe confugerant, vili adhuc habitu indutos, vt ſpectaculi indignitas militum animos magis moueret, in concionem producit, eaque quæ Romæ acta erant narrare iubet. Quorum orationi ipſe ea quæ præſens rerum ſtatus exigebat, ſubiungens, ſciſſaque veſte non ſine lachrimis fidem militum implorans, animos ſuorum grauiſſimis virorum clariſſimorum iniurijs anteà iritatos, magis etiam ad vltionem incendit: motiſq; D

ARIMINVM RECEPTVM.

caſtris exercitum, qui tunc aderat, rectà Romam ducit: reliquas legiones hibernis euocatas, ſe ſequi iubet. Interea legati ad Cæſarem à Pompeio miſſi, L. Cæſar adoleſcens, cuius pater Cæſaris legatus erat, item L. Roſcius Prætor: quibus hoc à Pompeio iniunctum, vt purgatione ſua apud Cæſarem facta, viderent, num quibus conditionib. res inter eos componi poſſet. Et certè videbatur Cæſar vel anteà non iniquas concordiæ conditiones admiſſurus, Cicerone præſertim tam apud ipſum Pompeium, quàm Cæſaris amicos, ſedulò adlaborante: niſi inclinatum Pompeij animum, paratumq; præter exercitum, cetera omnia Cæſari concedere, Lentulus Cos. quique
cum

Ayuntamiento de Madrid

A cum eo Cæſari infeſtiſſimi conſpirarant,in cõtrariam partem impuliſſent. Legati eadem quæ Cæſar literis priùs à Senatu petierat,ad Pompeium perferre iubentur: quæ ſi præſtentur, omneſque in Italia arma deponant, & Reſpub.metu libera Senatui populoq; Ro.permittatur, ſe quoque æquiſſimo animo quieturum, prioreſq; iniurias Reipub.condonaturum: addito,velle ſe cum Pompeio ſuper hiſce colloqui, quando ita demùm meliùs omnis illa controuerſia componi poſſe videretur. Ceterùm,quum præter dubia & incerta Pompeij promiſſa, nihil æquioris reſponſi afferretur, poſtulantibus Coſs. & Pompeio,vt Cæſar dimiſſo exercitu in Galliam reuerteretur,neque ipſis interea delectum intermittentibus,nullo etiam collo-
B quij loco, aut tempore aſſignato, Cæſar omni ſpe pacis & concordiæ præciſa, Arimini delectibus inuicem habendis inſiſtens, M. Antonium cum quinque cohortibus Aretium mittit: Piſaurum,Fanum,Anconam,ſingulis cohortibus occupat: Tignium etiam municipium,quod Thermus Prætor cum quinque cohortib. occuparat, ſummo omnium municipum con ſenſu,fugiente Thermo per Curionem recipit. Inde Auximum profectus, Accio Varo (is municipium præſidio tenebat) à Decurionibus priùs excedere,rebuſque ſuis conſulere iuſſo, ab eiſdem intra oppidum receptus eſt. pars militum Varianorum domum reuerſi, pars ad Cæſarem tranſiêre, actæq; Auximatibus à Cæſare gratiæ. Hæc vbi Romam etiam in
C maius perlata, maxima repentè conſternatio & terror vrbem inuaſit. Hunc, cùm prodigia & ſigna cælo obſeruata, tanquam dira quædam & horrenda vrbi protendentia, tum tumultuoſiſſimæ agreſtiũ omnis ſexus, Cæſarem iam cum copijs adeſſe clamitantium,in vrbem commigrationes, mirum in modum auxêre. Multa hinc,vt in ſumma trepidatione rebuſq; deſperatis ſolet,à ciuibus conſternatis pauidiſq; Coſs. nullo certo firmoq; conſilio facta:omniaq; paſſim fuga,eiulationibus,ploratibuſq; miſcebantur. Ipſe quoque Pompeius,non expectato legatorum à Cæſare reditu,Capuam ad exercitum cum plurimis Senatorij ordinis vrbe exceſſerat, cauſſatus ibi delectus commodiùs ſe habiturum,bellumq; faciliùs adminiſtra-
D turum: re vera autem metu,ne exercitum dimittere cogeretur.Diſcedens, Conſules cum vniuerſo Senatu omnibuſq; magiſtratibus ſubſequi,pecuniamque omnem,ipſaque adeò donaria ſacra è templis ſecum ferre iubet: impunitateq; omnibus qui ſe ſequerentur conceſſa,hoſtium ſe loco habiturum,quicunque ad vrbem remanſiſſent, profeſſus eſt. Conſules itaque Lentulus & Marcellus, allato poſtridie certiore de Cæſaris aduentu nuncio, cum pleriſque magiſtratuum vrbe relicta Pompeium ſequuntur. Senatores autem, quid potiſſimùm in re tam ancipiti caperent conſilij, animis ſuſpenſi,cùm in curia pernoctaſſent,plerique etiam ex ipſis primo ſtatim diluculo vno quaſi agmine & ipſi Capuam rectà ad Pompeium contendunt:

ARETIVM, PISAVRVM, FANVM, ANCONA, RECEPTA.

TIGNIVM, AVXIMVM RECEPTA.

tendunt: quidam verò, quòd vel Cæſarianarum partium eſſent, vel certè neutri ſtuderent factioni, in vrbe remanſère. Cæſar dum Romæ trepidatur, per vniuerſum Picenum ab omnibus æquiſſimis animis acceptus, rebusque neceſſariis adiutus, Cingulum etiam (quod oppidum propriis ſumptibus Labienus exſtruxerat) miſſis legatis in fidem accipit. Aſculum deinde, è quo P. Lentulus Spinter paulò antè à ſuis militibus deſertus, profugerat, occupat. Ibi Cæſar intellecto Pompeium & Coſs. Roma exceſſiſſe, L. autem Domitium, quem ſucceſſorem ſibi Senatus deſtinauerat, Corfinium cum præſidio triginta cohortium tenere, ne tam Romam tanquam victoriæ præmium, quàm aduerſarios petere videretur, miſſis paſſim per vniuerſam Italiam litteris, quibus omnes bono ſecuroque animo eſſe iubebat, Corfinium ad Domitium exercitum ducit. Is à Vibullio Rufo de Cæſaris aduentu certior factus, cohortes quinque præmiſerat, qui ponte reſciſſo tranſitu Cæſarianos prohiberent: ſed Domitiani prælio ab antecurſoribus Cæſaris commiſſo à ponte pulſi, in oppidum reijciuntur. Ita Cæſar duabus, quas ſecum habebat, legionibus traductis, caſtra ad murum oppidi ponit, eaq; per triduum magnis operibus communit, frumentaque è municipijs comportari iubet. Aduenerat interea & octaua legio, cohortesq; è Gallicis delectibus. XXII., equites autem à Norico Rege miſſi plus minus trecenti. His Cæſar locum caſtris ad alteram oppidi partem attribuit, Curionemque iis præficit. Domitius autem, recuſante Pompeio auxilia quæ per litteras petierat mittere, quòd præter eius conſilium ſe intra Corfinium contuliſſet, ceterùm ſuadente, vt Corfinio relicto Brunduſium ad ſe cum exercitu properaret: reſponſo Pompeij apud milites in contrarium recitato, tanquam mox cum ſubſidio adfuturi, Pompeio iungi cupiens, clàm cum amicis fugæ conſilium capit. Quo tamen ſtatim euulgato, milites miſſis ad Cæſarem legatis, nunciant paratos ſe ipſum oppido recipere, & Domitium viuum ei in manus tradere, ceteraque imperata facere. Cæſar tamen, quum oppidum direptioni, & militari licentiæ obiicere nollet, eos qui ad ſe venerant collaudatos in oppidum remittit. Poſtridie quoſcunque Senatorij atque Equeſtris ordinis, Tribunos item militum & Decuriones, qui è municipiis plurimi eò confluxerant, ad ſe produci iubet. Inter hos erant Domitius & Lentulus Spinter, qui Aſculo relicto Corfinium fugerat: item Vibullius Rufus, Sex. Quintilius Varus Quæſtor, & L. Rubrius. Hos pro concione paucis alloquutus Cæſar, de ſuis in Rempub. atq; ipſos meritis, deq; inimicorum, atq; adeò ipſorumqui ibi aderant in ſe iniurijs, omnes incolumes à ſe dimittit: facta Domitio poteſtate, vt ſiquidem in partibus manere vellet, vtra magis ei probaretur, eam ſequeretur, niſi ab armis decedere, & quietem agere mallet. Quandoquidem Cæſar vel ab initio profeſſus fuerat, amicorum ſe loco habiturũ, qui neutri partium adhæ-

CINGVLVM RECEPTVM

ASCVLVM RECEPTVM

CORFINIVM RECEPTVM.

A B C D

Ayuntamiento de Madrid

A adhæſiſſent. HS quoque ſexagies,quod Domitius ſecum ex publico in ſtipendium militum apportarat,ad ſe delatum,Domitio reddi iuſſit. Sed Domitius cum pleriſq; alijs ad Pompeium ſe recepit. Dum hæc ad Corfiniũ geruntur,Antonius à Cæſare in Sulmonenſes miſſus, ab oppidanis portis apertis obuiamq; progreſſis recipitur. Horũ oppidum C. Lucretius & Accius Varus cũ ſeptem cohortium præſidio tenentes oppidanos, ne Cæſaris poteſtati ſe permitterent,aliquandiu prohibuerant: ſed audito Antonij aduentu ſe de muro deijcientes fuga ſalutem quæſierant. Ex his Accius captus & ad Cæſarem perductus,venia impetrata dimiſſus eſt. Sed poſtq̃ fama de Cæſaris in Domitium Domitianosq; clementia Romam perlata eſt,ma B xima eaq; inſperata vniuerſam mox vrbem inuaſit lætitia,plurimiq; metu exuto è media fuga domũ ſe recepêre. Pompeius autem,qui tum fortè Luceriæ erat,intellecto Corfinium circumſideri,pluresq; indies ad Cæſarẽ tranſire,Italiæ retinendæ ſpe deiectus,quũ Cæſare Gallias adhuc obtinente, iter ſibi in Hiſpaniam prouinciam ſuam,vbi exercitũ habebat,intercluſum ſciret, fretus Aſiaticorum Regum populorumq; in ſe ſtudijs, relicta Italia mare Ionium cum exercitu,ijsq; qui ſibi aderãt Senatorib.traijcere ſtatuit. Luceria itaque primò Canuſium, inde ipſis feralibus .VIII.Cal.Mart.Brunduſium pergit, Conſules,quos cum magna parte copiarũ Dyrrachium in Epirum præmittere conſtituit, ſubſequuturus,vbi primùm naues,quæ par C tem exercitus cũ Coſ.tranſuexerant,redijſſent: ſperans ſcilicet alieno anni tempore per ſummã nauium penuriam neminem ſe trans mare perſequuturũ. Ceterùm Cæſar,poſtq̃ Domitianos milites ſuo adegit ſacramento,ſeptimo poſtq̃ ad Corfinium venerat die,caſtris motis in Apuliam proficiſcitur: inde Brunduſium contendit,nihil tam cupiens,q̃ Pompeio Brunduſij vel capto,vel oppreſſo,bellum intra Italiam conficere. Hinc Brunduſium diuerſis operibus oppugnare,Brunduſiniq; portus vſum Pompeianis eripere,exitumq; obiectis molibus intercludere inſtitit. Interim ne à pacis conditionibus abhorrere videretur,primùm per Cn.Magium præfectum fabrûm Pompeij à ſuis captũ,tum per Caninium Rebilum legatum,Pom-D peium ipſum ad colloquium euocat: ſpem faciens non iniquis conditionibus ab armis diſcedi poſſe,ſi colloquij poteſtas fiat. Verùm Pompeius,dato reſponſo,quòd Coſ. abeſſent, ſine illis nihil de cõpoſitione agi poſſe, contrarijsq; interim operibus Cæſaris opera & munitiones perrumpens & diſturbans, tantiſper oppugnationem ſuſtinuit, dum claſſis, quæ exercitum tranſportauerat,rediret: in quam impoſitis cum ſilentio militibus,aliquot tamen propugnatorib. in muro & turribus oppidi ad ſpeciem relictis,vrbe inſuper inædificata,& vias ipſas vrbis,foſſis tranſuerſim ductis,ſudibus,ſtipitibus,trabibusq; præacutis in terram defixis,aliáve quauis ratione impediens,naues ſub noctem Idib.Mart.ſoluit,propugnatoresq; ſigno quo cõ-

SVLMONENSES RECEPTI.

Ayuntamiento de Madrid

BRVNDVSIVM RECEPTVM.

uenerat à mœnibus vt ſimul naues conſcendant, reuocat. Cæſar autem A fuga Pompeianorum per oppidanos,qui in Cæſarem q̃ Pompeium procliuiores erant, è tectis ſignificata, ad .xv. Cal. April. Brunduſium recipit. Et quamuis ad negocium maturè conficiendum q̃primùm & quaſi è veſtigio, Pompeio nondum tranſmarinis copijs cõfirmato, mare ſibi tranſeundum cenſeret,cognito tamẽ naues omnes ſibi à Pompeio præreptas,nec ſine longiori mora alias poſſe cogi,omiſſo in præſens Pompeium perſequendi conſilio,meliùs duxit Italiam,& quicquid à tergo relinqueretur præſidijs cõfirmare,atq; in Hiſpaniam,quæ à Pompeianis tenebatur,proficiſci. Ad Italiæ itaq; præſidium partem copiarũ Brunduſij, aliam item Tarenti,Hydrunti aliam relinquit. Contractiſque Brunduſij per municipiorum Duumuiros B quãtis poterat nauibus,Q.Valerium legatum cũ legione vna in Sardiniam, quam M.Cotta obtinebat,Q.Curionem Proprætorem cũ tribus legionib. in Siciliam,quæ Catoni obuenerat,mittit: addito,vt Sicilia recepta,exercitum in Africam,quam Tubero ſortitus erat,traduceret. Sardi eiecto ſtatim Cotta,atq; in Africam profugo, Q.Valerium recipiunt. Cato verò apparatibus bellicis in Sicilia inſtruendis intentiſſimus,audito Curionis aduentu, multa de Pompeio, qui bellum imparatus ab omnibus temerè ſuſcepiſſet, pro cõcione queſtus,proditum ſe & Remp.ab eo clamitans,ad Pompeium ſe per Corcyram contulit. Cæſar itaq; ſpacio .LX. dierum vniuerſa Italia citra ſanguinem potitus,Romam ante Cal.April.peruenit: pacatioremq; q̃ C putarat inueniens,Senatum Cal.April.extra pomerium ab Antonio & Caſſio coactum,oratione benigna alloquutus eſt: ſe non ſtudio patriæ bellum inferendi,ſed quò dignitatem ſuam aduerſus inimicorũ iniurias tueretur, arma ſumpſiſſe: nec tam priuatarum iniuriarum vindictam,q̃ legum morumq; antiquorum,& priſtinæ in comitijs ſuffragijsq; ferendis,petendisq; magiſtratib. libertatis aſſertionem ſibi propoſitam habuiſſe: poſtulationũ præter hæc ſuarum æquitatem exponit:iniuriarum acerbitatem docet: reliquaq; quæ ad pacem conſeruandam à ſe facta erant,recenſet: deniq; eundem ordinem vt ſecum Remp.adminiſtrandam ſuſcipiat,hortatur:legatos etiam ad Pompeium de pace mittendos cenſet. Populum quoq; ipſum,qui D frequentiſſimus extra vrbem confluxerat,metu Syllanorum temporũ ferè exanimem,nõ abſimili oratione confirmat: multaq; priùs de ſe pollicitus, deinceps benè ſperare iubet,filijs etiam eorũ,qui à Sylla proſcripti fuerant, ad honores & magiſtratus admiſſis. Quamuis aũt Senatui ea quæ à Cæſare de legatis ad Pompeium mittendis dicebantur, probarentur, metu tamen Pompeij,qui hoſtium loco habiturũ ſe edixerat,æquè eos qui Romæ manſiſſent,atq, hos qui in caſtris Cæſaris fuiſſent,nemo hanc legationem ſuſcipere ſuſtinuit. Sic diebus aliquot fruſtrà conſumptis,ſpe pacis abiecta,Cæſar de pecunijs ex ærario ad bellum gerendum ſumendis,rogationem tulit.

SARDINIA RECEPTA.

CAESARIS IN VRBEM ADVENTVS.

Huic

Ayuntamiento de Madrid

A Huic tamen rogationi, vt & alijs plæriſque Cæſaris actionibus, L. Metellus Trib. plebis, ab inimicis Cæſaris inſtigatus, ſua interceſſione obſtitit. Sed Cæſar, quum clauibus non inuentis (quòd has Conſules ſecũ abſtulerant) ſecuribus ærarium perfringi iuberet, Metello pertinaciùs reſiſtenti, mortem, ni deſiſteret, comminatus, ærarioq; recluſo, etiam ſanctiores theſauros, in illum vſq; diem intactos, quiq; per Gallicos tumultus in extremam neceſſitatem, etiam cum execratione eius quicunque eos niſi ſolius belli Gallici cauſſa mouiſſet, depoſiti erant, abſtulit: Rempublicam, perdomitis à ſe Gallis, ita vt nihil ab eis ampliùs immineret periculi, religione ſolutam prædicans. Sic pecunia publica potitus, cuius partem militibus, alijsq; di-
B largitus eſt, M. AEmilium Lepidum Præfectum vrbis cõſtituit, M. autem Antonium vniuerſæ Italiæ, præſidijsque Italicis præfecit. Prouincias verò, Siciliam Curioni, Sardiniam Q. Valerio, Illyricum C. Antonio, Galliam citeriorem Licinio Craſſo decernit. Claſſes præterea duas, vnam ad inferi, alteram ad ſuperi maris tutelam inſtruit: ex his vni Hortenſium, alteri Dolabellam præficit. His rebus in vrbe peractis, confirmataq; ad hunc modum Italia, ipſa quoque Gallia iam pacata, in Hiſpaniam ante omnia, quæ in Pompeium propenſior, à Legatis Pompeianis Afranio, Petreio, & M. Varrone, cum exercitibus veteranis tenebatur, expeditionem parat, profeſſus ſe ire ad exercitum ſine duce, rediturum verò ad ducem ſine exerci-
C tu. Pompeius interea poſtquam nocte ſoluiſſet cum reliqua parte copiarum, Dyrrachij ſe ſuosq; exponi iubet, pluribus ſtatim vbi appuliſſet aduerſis exceptus ominibus: nam prærterquam quòd militum plærique in ipſo appulſu fulminis ictu interiêre, ſignaq; ipſa militaria araneæ inſedêre, ipſius quoque Pompeij nauem iam egreſſi veſtigium ſerpentes aduoluti confudêre. Plurima per id tempus & in vrbe obſeruata prodigia, Romanis non parùm terroris iniecêre. Cicero id temporis Proconſul, tum alij aliquot ordinis Senatorij viri principes, vrbe iam à Cæſare occupata, conſpectui ſe eius offerre veriti, ad Pompeium in Macedoniam proficiſcentes, maiorem tum Senatorum, tum Equitum partem ſecum traxêre, vel quòd
D Pompeij cauſſam vt iuſtiorem probarent, vel quòd eum ſuperiorem fore confiderent. Cæſar autem dum per Galliam in Hiſpaniam properat, cognoſcit Domitium, quem paulò antè Corfinij captum dimiſerat, cum nauibus actuarijs ſeptem ad occupandam Maſſiliam, quà ſibi iter erat in Hiſpaniam, profectum: ipſosque Maſſilienſes, mandatis à Pompeio per legatos nobiliſſimos Maſſilienſium adoleſcentes (quos Pompeius Roma diſcedens ſubornarat atque inſtruxerat) acceptis, portas clauſiſſe, auxilia à finitimis populis acciuiſſe, frumenta reliquumque commeatum intra vrbem conuehere, muros, portas, claſſemque reficere, reliquaq; hoſtilia parare & expedire. Hinc Cæſar. xv. Primis Maſſilienſium ad ſe euocatis, ne

M. AEMILIVS LEPIDVS PRAEFECT. VRBIS.

PROVINCIAE DECRETAE.

Ayuntamiento de Madrid

ab illis belli initium fiat monet, totius Italiæ potiùs auctoritatem ſequan- A
tur, q̃ vnius hominis obſequio ſe accommodent: addens & alia plæraque,
quæ res & tempus poſtulabant. Ad hæc à Maſſilienſib. per legatos reſpon-
ſum: Intelligere ciuitatem, populum Ro. in partes diſtractum, vnius prin-
cipem eſſe Pompeium, alterius verò Cæſarem, vtriuſq; non obſcura in ſe
exſtare beneficia: ceterùm vtra pars potiore iure nitatur, neq; ſe curioſiùs
inquirere, neque ſui iudicij cauſſam ipſorum diſcernere: paribus ipſorum
in ſe meritis, parem etiam ab ipſis gratiam, & æqualia ſtudia deberi: ſe ſo-
cios P. R.: ſi pacati & vt amici veniant, vel vtrumque vrbe recepturos: ſin
autem bello inter ſe decertare conſtituant, ſe neutrum eorum contra alte-
rum aliqua in re iuuaturos, imò ne intra muros quidem aut portas admiſ- B
ſuros. Domitius tamen, qui iam cum nauibus aduenerat, à Maſſi-

BELLVM MASSILIENSE.

lienſibus, contrà quàm ſe facturos paulò antè profeſſi erant, admiſſus, ac-
cepta totius belli adminiſtrandi poteſtate, vrbi præficitur. Qua ſe iniuria
affectum Cæſar indignè ferens, legionibus propiùs admotis, turribus, vi-
neisq; actis, duodecim præterea nauibus longis intra dies. xxx. magna dili-
gentia confectis atq; inſtructis, C. Trebonio legato cum tribus legionibus
ad vrbis oppugnationem relicto, D. verò Bruto nauibus præfecto, Maſſi-
lia relicta ipſe in Hiſpaniam ire pergit, præmiſſoq; cum tribus legionibus
C. Fabio legato, reliquas legiones quæ longiùs hiemabant ſubſequi iubet.
At Pompeius alia ex parte vel iam antè quum Brunduſio diſcederet, Vi- C
bullium Rufum in Hiſpaniam ad exercitũ & legatos Varronem, Petreium,
& Afranium miſerat: qui cognito Cæſarem cum ſuis copijs aduẽtare, pro-
uinciam inter ſe partiuntur. Varro cum tribus legionibus omnem vlterio-
rem Hiſpaniam tueri iubetur: Petreius autem & Afranius, cum quinque
legionibus, auxiliarijsq; ſcutatorum citerioris, & cetratorum vlterioris Hi-
ſpaniæ cohortibus octoginta, equitum verò ex vtraque prouincia milibus

BELLVM CIVILE HISPANIENSE CONTRA POMPEII LEGATOS.

quinque, ad Ilerdam, loco ad gerendum bellum opportuno, caſtra faciunt,
hoſtiumque aduentum ibi operiri ſtatuunt. C. autem Fabius à Cæſare
præmiſſus, confecto maxima celeritate itinere, præſidioq; Afranij, vt Cæſar
imperarat, quod ſaltus Pyrenæos inſederat deiecto, magnis itineribus Iler- D
dam ad Afranij exercitum contendit: caſtraq; ibi ad Sicorim fluuium, qui
Ilerdam præterlabitur, ponit. Conſumptoq; omni cis flumen pabulo, Si-
corim duobus pontibus, quattuor paſſuum milibus inter ſe diſtantibus,

RES AD ILERDAM IN HISPANIA CITERIORE CONTRA AFRANIVM ET PETREIVM GESTAE.

iungit. Ibi dum quotidie crebris inter Cæſarianos & Afranianos pabula-
tores equeſtribus prælijs decertatur, duæ poſteà legiones cum omni equi-
tatu pabulatorib. Cæſarianis præſidio trans flumen mittuntur. Sed aucto
repentè hibernis imbribus amne, & ponte tum aquæ impetu, tum iumen
torum frumentariorum pondere abrupto, equitatus ne legiones quæ iam
pontem tranſierant, ſubſequi poſſet, intercluditur. Quod vbi Petreius &
Afra-

Ayuntamiento de Madrid

A Afranius è cratibus & aggere pontis abrupti, qui ſecundo flumine præter Ilerdam ferebantur, intellexêre, miſſis cum omni equitatu quattuor legionibus, duas illas Fabianas legiones equitatu deſtitutas, cum L. Planco, qui præſidio præerat, penè oppreſſerant: ni C. Fabius duabus alijs legionibus tempeſtiuè ſubſidio miſſis, pluribus tamen è ſuis deſideratis, prælium diremiſſet. Cæſar, qui & ipſe cum ſuo equitatu paulò pòſt in caſtra venerat, ponte refecto, præſidioq; ſex cohortium ponti & caſtris relicto, acie triplici inſtructa, ſuos ſub caſtra Afranij educit, & pugnæ poteſtatem facit. Quam dum detrectat Afranius, caſtra Cæſar propiùs admouet, eaque tertio pòſt die vallo communit, tanta celeritate & induſtria, vt opus magna iam ex B parte perfectum eſſet, priuſquam cœptum ab Afranio intelligeretur. Caſtris communitis, id quod reſtabat copiarum cum impedimentis è ſuperioribus caſtris ad ſe traduci iubet. Media ferè planicie, quæ inter Afranij caſtra & oppidum Ilerdam iacebat, editior ſurgebat tumulus: hoc Cæſar ſi prior potiretur, ſperabat hoſtes & aditu oppidi, & commeatu ſe intercluſurum. Hunc igitur tribus legionibus eductis, anteſignanos procurrentes occupare iubet. Afraniani contrà, re intellecta, & ipſi ad eundem tumulum contendunt, & compendio itineris adiuti priores inuadunt. Cæſarianis primo impetu cedentibus, per quinque horas maxima cōtentione inter Ilerdam & caſtra pro tumulo dimicatum eſt, ſed Marte vario, euentuq; ita du-C bio, vt vtrique ſe ſuperiores diſceſſiſſe gloriarentur: ſic tamen vt Afraniani tumulum quem antè ceperant, repulſis Cæſarianis, operibus munitum, præſidioq; impoſito tenerent. Interfecti ſunt è Cæſarianis primo cōgreſſu plus minus ſeptuaginta, inter hos Q. Fulginius primus haſtatus legionis quartæ decimæ. Ex Afranianis præter T. Cecilium primipili Centurionē, cum quattuor alijs Centurionibus, deſiderati plus ducenti. Per biduum quo hæc geruntur, procelloſi continuiq; imbres cælo effuſi, niuibus hibernis è circumiacentib. montibus ſecum abreptis, ſuperatis fluminum ripis, omnem latè regionem inundarunt, pontesque illi duo Fabiani aquæ violentia diſiecti ſunt. Hinc Cæſar, qui inter duo flumina Sicorim & Cingam, D anguſto triginta milium ſpacio, caſtra habebat, in extremas adductus difficultates, parùm ab obſeſſo differebat: cùm duobus interclūſo fluminibus, neque frumenta, alijq; commeatus aliundè ſupportari, neque hi qui pabulatum longiùs progreſſi fuerant, reuerti, nec deniq; copiæ quæ è Gallia Italiaque maximæ exſpectabantur, in caſtra adduci poſſent. Huic malo accedebat, quòd Afranius omne ferè frumētum è ciuitatibus ante Cæſaris aduentum Ilerdam conuexerat, vt Cæſar ciuitatibus ſibi fœderatis frumento vacuis, pro frumento pecus imperare cogeretur. Afranij contrà exercitus & commeatu & pabulo inſtructiſſimus, omnibus victui neceſſariis abundabat: tum quòd anteà ipſis affatim prouiſum erat, tum quòd per pontem

qui ad oppidum Ilerdam erat, omnia tutò ex vniuerſa prouincia compor- A
tarentur: durauitque ea fluminis reſtagnatio per plures dies, Afranio interim diſpoſitis paſſim ad ripam cohortibus, quò minùs Cæſar pontes reſtauraret, prohibente, vijsq; omnibus & itineribus per equites militesque ſuos obſeſſis & obſtructis, factum eſt vt nulli prorſus ad Cæſarẽ aditus pateret. Hinc tanta in Cæſaris exercitu annonæ caritas, vt ſinguli frumenti modij denarijs quinquaginta venirent: quæ incommoda quum indies augerentur, militibus in ſumma rei frumentariæ aliorumq; commeatuum penuria, fame & hibernis tempeſtatibus afflictis, vires & animi decreſcebant. Hæc Romam etiam in maius partim rumoribus perlata, partim Petreij & Afranij litteris ad amicos perſcripta, effecêre, vt nõ aliter quàm Cæſare iam B
debellato, ad Pompeium paſſim à plurimis tum Senatorij ordinis, tum alijs, qui aduerſam eius fortunam paulò antè ſuſpectam habuerãt, mutatis animis concurſus fieret. Cæſar autem in his anguſtijs extremisq; neceſſitatibus conſtitutus, dum nihil ſibi ad ſpem reliquum videt, naues per milites è leui materia viminibusq; confici, corioq; integi iubet, quales in Britannia ſuperiorib. bellis à Britannis ipſis fieri didicerat. Has per noctem.XXII. paſſuum milibus à caſtris ad ripam auehi curat, militibusq; per hæc nauigia in alteram fluminis ripam expoſitis, collem ripæ proximum occupat, eumq; priuſquam ab hoſtibus ſentiretur, communit, legionemque præſidio ipſius diſponit: & ponte intra biduum perfecto, commeatuque & pa- C
bulatoribus tutò ad ſe receptis, rei frumentariæ ſe difficultatibus expedit. Pars etiam equitatus Cæſariani per pontem eodem die tranſmiſſa, hoſtium pabulatores incautos, & ſecuriùs palantes aggreſſa, cohorteq; vna circumuenta & interfecta, reliquis fuga diſſipatis, maxima cùm hominum tum iumentorum præda, eodem ponte omnibus ſuis integris in caſtra reuertitur. Sic ponte perfecto, magna & incredibilis ſecuta eſt rerum & fortunæ commutatio: nam præterquam quòd Pompeiani territi virtute equitum Cæſarianorum, minùs libera & anguſtiore deinceps pabulatione, eaq; per plures dies intermiſſa, & prçter conſuetudinem etiam nocturna vterentur, plæræq; etiam Hiſpanorum ciuitates, allatis ſecundis & lætis de rebus Cæ- D
ſaris ad Maſſiliam nuncijs, mutatis cum fortuna animis, in Cæſaris partes tranſiêre: præter Oſcenſes enim, & Calaguritanos, Tarraconenſes quoque Lacetani, Auſetani, & Illurgauonenſes, miſſis legatis, Cæſaris ſe mandatis obtemperare paratos nunciant. Quibus omnibus in amicitiam receptis, Cæſar frumenta imperat: quæ conquiſitis vndique iumentis, properè magno ſtudio intra caſtra coportantur. Nec pauciores poſteà ciuitates etiam longinquiores ab Afranio ad Cæſarem deſciſcunt, maximè quòd rumor de auxilijs, quæ cum Pompeio per Mauritaniam aduentare credebantur, iam deferbuerat. Cæſar ne ſibi longiore circuitu equitatus ſemper per pon

tem

Ayuntamiento de Madrid

A tem mittendus eſſet, auerſo Sicori flumine vadum in eo effecit. Hinc territi Petreius, Afraniusque, quòd Cæſar equitatu plurimùm valebat, relicto Ilerdæ duorum cohortium præſidio, traiecto Sicori flumine, in vlteriorem Hiſpaniam, ſiue Celtiberiam, ad Iberum flumen, motis noctu caſtris copias & bellum tranſferre ſtatuunt: vbi & equitatum recentem, & magna auxilia ſe inuenturos ſperabant. Cæſar autem, quòd ſuos locorum ignaros tenebrarum diſcrimini committere nollet, prima ſtatim ſequentis diei luce equitatu flumen tranſmiſſo, poſtremum hoſtium agmen moratur: legionibusq; mox eodem vado, quo & equitatus tranſierat, Sicorim flumen traductis, incredibili vſus celeritate, equites cum reliquo exercitu aſſequutus,
B vbi in hoſtium conſpectum venit, Afranium perterritũ caſtra eodem loco in edito facere cogit. Cæſar quoque caſtris haud procul inde proximo colle poſitis, ſaltum quà hoſtibus neceſſariò iter erat, præſidio occupat. Ibi quũ fortè Afranius quattuor cetratorum cohortes montem quempiam exceliſſimum occupare iuſſiſſet, ſperans ſi eo potiretur, & reliquas copias eò facilè traductum iri, cetrati ab equitatu Cæſaris circumuenti, in conſpectu vtriuſque exercitus interfecti ſunt. Hinc Legatis, Tribunis, Centurionib.q; prælium committi inſtantiùs poſtulantibus, Cæſar cùm nec ſuos dubio pugnæ euentui obijcere vellet, ſimul etiam vt à ciuili ſanguine temperaret, quanquam diſſentientibus alijs, omnino prælio abſtinere conſtitutum ha-
C bebat: ſperans ſe vel ſine vulnere, re frumentaria intercluſos facilè in poteſtatem redacturum. Hinc caſtra quàm poterat proximè hoſtium caſtris conſtituens, intercluſo ad Iberum flumen acceſſu, non minùs aquatione q̃ frumentatione hoſtem prohibebat. Summa ex hoc apud Afranianos deſperatio: dubitantibusq; quid potiſſimùm in tantis anguſtijs conſilij capiendum foret, vallum à caſtris ad flumen duci placuit, vt ea munitione tuti liberiore deinceps aquatione vterentur. Eius operis perficiendi cauſſa dum Afranius & Petreius longiùs à ſuis diſcedunt, Afraniani milites ducum abſentia liberiùs degentes, in proxima Cæſaris caſtra digreſſi, colloquia cum Cæſarianis miſcere inſtituunt: dataque à Cæſarianis fide, miſſiſque legatis
D primorum ordinum Centurionibus, de pace cum Cæſare agunt, & ſe vel ſigna tranſlaturos pollicentur, modò Petreio & Afranio vis ne fiat, & ipſi cõtra Pompeium militare ne cogantur. Quod vtrumq; Cæſar pollicitus eſt, & præſtitit. Hinc ſumma in vtriſq; caſtris lætitia, tanquam pace confecta: crebriſque & reciprocis vltrò citroq; commeationibus, dum quem quiſq; neceſſarium, conſanguineum, municipem, hoſpitem, aut alioqui notum habebat, liberè ad colloquium euocat, factum eſt, vt non bina, ſed vna caſtra viderentur. Hæc vbi ducibus Pompeianis nunciata, Afranius in omnẽ euentum æquiore animo paratus, Cæſaris ſe arbitrio permiſſurus, in caſtra reuertitur: Petreius verò indignatus, cum prætoria cohorte cetratorumq;

mul-

Ayuntamiento de Madrid

multitudine, ijsque quos ſecum habebat cuſtodiæ cauſſa beneficiarijs, inexſpectatus, furibundusq; in caſtra aduolans, militum colloquia dirimit, Cæſarianos à caſtris & à vallo ferro repellit, occiſis etiam ſua manu quotquot Cæſarianorum in caſtris occurrebant: ſtatimque implorata non ſine lacrymis militum fide, & Afranium ipſum, & milites nouo ſacramēto adigit, neque ſe neque Pompeium deſerturos: conquiſitosq; quotquot in caſtris latebant Cæſaris milites, & in prætorium adductos, crudeliter interfici iubet. Cæſar ex aduerſo ſingulari in Afranianos clementia vſus, quicunq; ſuis in caſtris remanſerant, vel metu deliteſcebant, magno ſtudio conquiri, illæſosque & ſine iniuria, nulloq; contra Pompeium ſacramento adactos, ſed liberos remitti iubet. Sed vt Petreio ſumma crudelitas apud milites odij & inuidiæ plurimùm conciliauit, ita Cæſari inſignis lenitas non parùm tum ad gloriam, tum ad militum etiam Pompeianorum gratiam, attulit momenti: vt multi ex Afranianis, quanquā ab eo dimiſſi, vltrò Cæſaris ſigna ſequuturi, in caſtris ipſius remanerent. Sic pace per Petreium turbata, conuerſisque militum animis, ad priorem belli rationem reditum: Afranianisque maximis rei frumentariæ aquationisq; anguſtijs oppreſſis, plurimi quotidie in caſtra Cæſaris tranſibant. Hinc duces Pompeiani Ilerdam, vbi frumenti nōnihil reliquerant, reuerti conſtituunt: ſed Cæſar præmiſſo in nouiſſimum agmen equitatu, ipſe cum legionibus ſubſequutus, ita acriter proficiſcentibus inſtitit, vt Afraniani medio itinere ſubſiſtere, caſtraque loco iniquo, longè ab omni aquatione remoto, facere coacti fuerint. Nec ignarus Cæſar quibus Afraniani neceſſitatib. premerentur, quū ijſdem quæ ſuprà relatæ ſunt de cauſſis, prælio ſibi abſtinendū exiſtimaret, neceſſarias tamen propter aquationē & pabulationē hoſtium eruptiones, vallo & foſſa circumducta, impedire conſtituit: parteq; operis tertio poſtquā inceptum erat die iam perfecta, Afraniani fruſtrà Cæſaris munitiones impedire conantur. Nec meliore ſucceſſu poſtridie Sicorim vado tranſire tentāt, quòd ripæ omnes cuſtodijs Cæſaris tenerentur. Quare omnibus circumuenti malis, per ſummā pabuli, frumenti, ligni, & aquæ inopiam adacti, colloquium petunt: quod vbi dato obſidis loco Afranij filio, impetratum, pacem ſupplices petunt: quæ tandem à Cæſare, poſtquam ea quæ ad cauſſæ ſuæ æquitatem, probandasque inimicorum in ſe iniurias ſpectare videbantur, prolixè ſatis expoſuiſſet, conceſſa eſt, ijs ferè conditionibus, quibus priùs conuenerat: ſcilicet, vt Hiſpania Cæſari cederet, duces Pompeiani exercitum dimitterent, ipſique ſi videretur, ad Pompeium pergerent. Milites Hiſpani ſtatim exauctorati, domum quiſque ſuam remitterentur: Romani verò & Itali ad Varum flumen, qui Galliam Narbonenſem diuidit, deducti, ſacramento ſoluti dimitterentur. Hæc dum in Hiſpania ad Ilerdam geruntur, Maſſiliæ interim L. Domitius, qui à Maſſilienſibus receptus erat,

A B C D

HISPANIA CITERIOR RECEPTA.

Ayuntamiento de Madrid

A expeditis nauibus longis ſeptemdecim, additis pluribus minoribus nauigijs, ſic vt iuſtæ claſſis facilè ſpeciem præberet, Cæſaris naues, quæ in oppoſita Maſſiliæ inſula in ſtationibus erant, quibusque D. Brutus præerat, aggreditur. Numero quidem nauium Brutũ ſuperabat Domitius, ceterùm virtute & robore militum longè inferior. Armamentis quoque & harpagonibus manibusq; ferreis Cæſariana, quàm Domitiana claſſis inſtructior erat. Brutus comperto Maſſilienſium nauium aduentu, naues ſuas portu educit, factoq; congreſſu acerrimè vtrinque conflictum eſt. Maſſilienſes, quòd & celeritate nauium, & rei naualis peritia valerent, procurſu celeri Cæſarianos eludebant, earumq; impetus excipiebant. Ceterùm Cæſaria-
B næ naues, ſi quando propiùs accedebant, iniectis hinc inde harpagonibus, & manibus ferreis, facilè ſingulæ binas diſtinebant, retentaq; vtraque naui cum Maſſilienſibus ſtataria hinc inde pugna præliabantur, tranſcendenteſq; in hoſtium naues, interfecto maximo Maſſilienſium Albicorumque auxiliarium numero, IX. hoſtium naues partim captæ, partim in profundum demerſæ, reliquæ Maſſiliam in portum repulſæ ſunt. Et hæc eſt illa Maſſilienſis victoria, quam ſuprà Cæſari in Hiſpania ad Ilerdam nunciatam, mutati plurimarum Hiſpaniæ ciuitatum in Cæſarem animi, cauſſam fuiſſe relatum eſt. C. verò Trebonius legatus, quem Cæſar ad Maſſiliæ oppugnationem reliquerat, quanquam maximis operibus vrbem op-
C pugnare inſtituiſſet, fruſtrà tamen fuit omnis labor, quòd Maſſilienſes ab omni apparatu bellico inſtructiſſimi, facilè opera Cæſarianorum validiſſimis tormentis aut perfici impedirent, aut perfecta perfringerent: ita tamen vt factis in opera Romanorum crebris eruptionibus, non ſine cæde ſuorum Albicorumque auxiliarium in oppidum reiecti ſint. Interim L. Naſidius Domitio Maſſilienſibusq; à Pompeio cum claſſe nauium ſedecim auxilio miſſus, vt additis auxilijs ſuis, altera cum Bruti claſſe pugna committeretur auctor fuit. Naſidij conſilio ab omnibus magna animi promptitudine aſſenſum, ventoque vſi ſecundo, portu egreſſi, ſe ad pugnam comparant. Brutus quoque auctus numero ſex nauium, quas à
D Maſſilienſibus ceperat, non minori ſpe & fiducia ſe quos integros priùs vicerat, iam ſemel deuictos faciliùs ſuperaturum, ſuas quoque naues omnibus rebus inſtructas ad pugnam educit. Vbi ad certamen ventum, quanquam Maſſilienſibus Albiciſque nec ignauiter nec imperitè pugnam capeſſentibus, fugientibus tamen primo ſtatim congreſſu Naſidianis, depreſſiſque Maſſilienſium nauibus quinque, captis autem quattuor, facilè penes Cæſarianos victoria ſtetit. Reliquæ Maſſilienſium naues Naſidianos in Hiſpaniam citeriorem fugientes ſequutæ ſunt, vna excepta, quæ Maſſiliam præmiſſa, funeſtiſſimum tantæ cladis nuncium pertulit. Hinc tanquam vrbe iam capta, magnus in oppido mœror, magna trepidatio.

RES AD MASSILIAM TERRA MARIQ. GESTAE.

H C. au-

Ayuntamiento de Madrid

C. autem Trebonius turri in altitudinem ſex tabulatorum à legionarijs A educta, additis alijs operibus, ad oppidi oppugnationem redit: quæ quidem opera, quanquam ab oppidanis ſtrenuè ſaxis immanibus incendioq; & flamma impeterentur, defendentibus tamen non minori ſtudio opera Romanis, furcisq; & longurijs ignem remouentibus, propugnatoresque è turri illa ſex contignationum à muri defenſione prohibentibus, ſuffoſſaq; inſuper & diſiecta cum parte ipſius muri lateritia Maſſilienſium turri, oppidani repentina inopinataque ruina territi, vniuerſi inermes & infulati portis prorumpunt: ſupplicesq; & humi proiecti à legatis petunt, vt poſtquam vrbem ſuam captam vident, à direptione oppidi temperetur: ſe vbi primùm Cæſar aduenisſet, quæuis imperata animo perquàm lubenti obi- B turos: ni faciant, ſe vel extremam fortunam æquo animo perpeſſuros. Datis itaque Maſſilienſibus à Legatis quibuſdam quaſi inducijs, miles ab opere & oppugnatione reuocatur, operibus cuſtodiæ adhibētur, ceſſantq; deinceps hinc inde hoſtilia. Hæ Maſſilienſium preces eò faciliùs à Legatis admiſſæ ſunt, quòd Cæſar per litteras Trebonio mandarat, malle ſe oppido ſine vi potiri, ne miles defectione & contemptu ſui iritatus, diutinoque labore offenſus, inclementiùs in oppidanos, quod interminatus fuerat, ſæuiret. Sed non diu quieuêre Maſſilienſes, quin paucis interiectis diebus, captata fraudis occaſione, dum Cæſariani armis depoſitis, tanquam in pace liberè & remiſſiùs agunt, temporeq; diei meridiano alijs languentibus, alijs C quietem capeſſentibus, eruptione facta, ignem operibus inijcerent: quem ventus tum fortè violentiùs ſpirans, ita ſubitò longè lateq; ſparſit, vt omnia priùs conflagraſſe, quàm incendij cauſſam Cæſariani intelligerent. Qui repentina fortuna permoti, arma quæ poſſunt arripiunt, hoſtesq; magno impetu repellunt: ſed muro, ſagittis, tormentisque fugientes perſequi prohibentur. Idem & poſtero die à Maſſilienſibus tentatum, ſed fruſtrà, attentioribus ad omnia Cæſarianis: ita vt oppidani, pluribus amiſſis, in oppidũ iterum repellerentur. Trebonius poſtquam plurium etiam menſium labores, hoſtium perfidia momento temporis perijſſe videt, indignatus propter inducias violatas, ſimul etiam ne hoſtibus ludibrio foret veritus, maxima D contentione & ſtudio, pariq; militum virtute & induſtria, alia opera prioribus longè maiora, inſolita prorſus ratione, quanquam in ſumma difficultate, & materiæ, vnde agger congeri poſſet, inopia, breui admodum perfecit. Hinc hoſtes mirati tam breui tempore abſoluta, quæ ne longo quidem ſpacio confici poſſe crediderant, dum nec eruptioni, nec perfidiæ locũ eſſe vident, ſimul etiam nec operibus inſtitutis, nec militibus ipſis vi aut igne, aut alia quauis ratione noceri poſſe, vrbemque quà à terra aditus erat, vndique operibus, tanquam muro quodam perpetuo cinctam, prætereà ne in proprijs quidem muris, aut propugnaculis conſiſtendi poteſtatẽ ſupereſſe,

erepto

Ayuntamiento de Madrid

A erepto ſibi inſuper propter vicinitatem munitionum Ro. omni tormentorum vſu, iiſdem quibus priùs conditionibus ſe dedunt. M. autem Varro, cui in partitione prouinciarum Hiſpaniæ, vlteriorem cum tribus legionibus tuendam obueniſſe memoratum eſt, dum Cæſarem primò ad Maſſiliam, & poſteà circa Ilerdam anguſtijs rei frumentariæ detineri intelligit, & ipſe in ſpem exſpectationemque elatus, habitis delectibus legiones ſupplet, alarias cohortes nouas triginta addit, frumentum quod Maſſilienſibus & Afranio mittatur cogit, pecuniam facit, naues longas atq; alias fieri imperat, ceteraq; bello neceſſaria comparat. Gades autem præſidij cauſſa cohortes ſex mittit, præfecto ipſi inſulæ C. Gallonio equite Romano. Poſteà verò cognitis ijs quæ in Hiſpania citeriore geſta eſſent, omnino ſe bello B accingit: & quòd reliquam prouinciam rebus Cæſaris ſtudere intelligeret, Gaditanã inſulam belli ſedem conſtituere cogitat. Huc omnia ad bellum ducendum neceſſaria comportari iubet. Cæſar autem, quanquam Petreio & Afranio debellatis, quum non niſi pacata vniuerſa Hiſpania, quam Pompeio ſciebat addictiſſimam, in Italiam diſcedere cõſtituiſſet, præmiſſo in Hiſpaniam vlteriorem cum duabus legionibus Q. Caſſio Trib. plebis, ipſe cum ſexcentis equitibus ſubſequitur: edicto priùs per vniuerſam Hiſpaniam promulgato, vt ad diem conſtitutam omnes totius prouinciæ magiſtratus, omneſque ciuitatum Principes, Cordubæ ſibi præſtò eſſent. Cui C ab omnibus obtemperatũ eſt. Conuentus ipſe Cordubenſis, retentis ſibi præſidij cauſſa duabus cohortibus, quæ Colonicæ appellabantur, Varroni portas clauſit. Carmonenſes quoque, vel præcipua totius prouinciæ ciuitas, Varronianis cohortibus, quæ præſidio relictæ erant, eiectis, & ipſi portas claudunt. Varro intellecto pleniùs totius ferè prouinciæ in Cæſarem ſtudio, Gades cum legionibus properat: verùm quorundam litteris ex itinere cognoſcit, Gaditanos Gallonio cum præſidiarijs cohortibus excedere iuſſo, vrbem atq; inſulam Cæſari ſeruare. Quæ poſtquam in exercitu Varroniano percrebuêre, ſtatim ipſo præſente & inſpiciente, altera legionum quæ cum eo erant, cui Vernacula nomen, ſublatis ſignis è caſtris ipſius ad D Cæſarem Hiſpalim tranſit. His permotus Varro, cognito præcluſum ſibi iter in Italiam, quò proficiſci conſtituerat, Cæſari ſe cui velit legionem tradere paratum nunciat. Cæſar Sex. Cæſari, quem in id ad Varronem miſerat, tradi iubet. Tradita legione, Varro Cordubam ſe ad Cæſarem cum rationibus publicis, tam pecuniæ, quàm frumenti, & nauium quæ per prouinciam erant, confert. Cæſar dum Cordubæ biduum commoratur, omnibus pro meritis & dignitate tam ciuibus Ro. quàm Hiſpanis gratias agit. Plurimos interim & publicè & priuatim diuerſis honorum generibus proſequitur. Hinc Gades profectus, pecunias ornamentaque, quæ Varro in vſum belli è fano Herculis extulerat, in templum referri mandat: ipſumque

RES IN HISPANIA VLTERIORE CONTRA VARRONEM GESTAE.

HISPANIA VLTERIOR RECEPTA.

Ayuntamiento de Madrid

populum Gaditanum ciuitate Rom. donat: præfectoque prouinciæ cum quattuor legionibus relicto Q. Caſſio, qui priùs Pompeio Hiſpaniam tenente Quæſtor fuerat, nauibus ijs quas Gaditani iuſſu Varronis nuper fabricati erant, Gadibus Tarraconem, vbi ab omnibus ferè ciuitatum legationibus exſpectabatur, venit. Ibi ſimili ferè ratione, qua priùs Cordubæ, priuatim & publicè pleriſque ciuitatibus habiti honores & gratiæ. Tarracone Cæſar digreſſus, per Pyrenæos pedibus Narbonem, inde Maſſiliam venit. Dum autem Pyrenæos tranſit, trophæum quidem ibi conſtituere noluit, quòd id priùs in Pompeio notatum intellexerat: verùm in rerum à ſe geſtarum monumentum, aram è lapide polito non procul à trophæis Pompeianis conſtituit. Cæſar ſtatim vt Maſſiliam peruenit, cognoſcit ſe Romæ à M. AEmilio Lepido Prætore Dictatorem eſſe dictum. Maſſilienſes autem nullis non exagitati calamitatibus, & præter priora mala, abſumpto omni ferè commeatu, in extremam rei frumentariæ inopiam coniecti, fœda etiam & graui peſtilentiæ lue vexati, omniq; auxiliorum ſpe deiecti, ſeriò tandem Cæſaris ſe poteſtati permittunt, armaq; omnia, & tormenta, ceteroſq; belli apparatus, naues item & pecuniam, vt imperatum erat, tradunt. L. autem Domitius paucis antè diebus de Maſſilienſium voluntate certior factus, vſus opportunitate turbidæ tempeſtatis, cum tribus nauibus fugam arripuit: duabusq; ex his à Bruto interceptis, tertia, quæ ipſum vehebat, euaſit. Cæſar relicto Maſſiliæ duarum legionum præſidio, reliquas in Italiam mittit, ipſe ad vrbem proficiſcitur. Dum hæc à Cæſare in Hiſpania, à legatis ad Maſſiliam geruntur, C. Curio, quem in Siciliam ſuprà cum tribus legionibus à Cæſare miſſum relatum eſt, recepta Sicilia, vt Cæſar imperarat, in Africam cum duabus legionib. & equitibus quingentis traijcit. Africam tum P. Accius Varus pro Pompeio tenebat, qui Auximo priùs à Cæſare capto, amiſſis cohortibus in Africam profugiens, vacuamq; propria auctoritate occupans, Tuberonem, cui ea prouincia ſorte obtigerat, eò cum nauibus venientem portu atque oppido prohibuerat. L. autem Cæſar filius, qui & ipſe Pompeianarum partium ſectator, fortè cum decem nauibus longis Clupeæ erat, intellecto Curionis aduentu, relicta Clupea à proximo littore pedibus Adrumetũ, quod C. Conſidius Longus vnius legionis præſidio tenebat, profugit: eôdem & naues poſteà ſubſequutæ ſunt. Sed Curio præmiſſo rectà Vticam cum nauibus Martio, relicto ad flumen Bagradam cum legionibus C. Caninio Rebilo, ipſe cum equitatu ad exploranda caſtra Corneliana (quem locum caſtris ſuis quàmmaximè idoneum iudicabat) proficiſcitur. Dumque ibi Vari caſtra, quæ mille ferè paſſibus à Cornelianis ſub ipſis oppidi muris locata erant, conſpicit: ſimul, vt in repentino tumultu & metu hoſtili fieri ſolet, plurima vndique ex agris in vrbem agi, & conuectari videt, equitatum ad depredandum mittit. Sexcenti equi-

CAESAR DICTATOR.

MASSILIA RECEPTA.

SICILIA RECEPTA.

RES IN AFRICA A C. CVRIONE GESTAE.

A equites Numidæ, peditesq́; cccc. à Iuba Rege auxilij cauſſa Vticam miſſi, ſubſidio ijs rebus quæ in vrbem conuehebantur aderant, factoq́; inter hos & equitatum Curionis concurſu, interfecti ſunt Numidæ ferè cxx. reliqui pedem referre coacti, in caſtra cōpelluntur. Hinc Curio ad Bagradam flumen ad reliquum exercitum reuerſus, ſtatim facta ab vniuerſo exercitu acclamatione, ob rem bene geſtam Imperator ſalutatur. Poſtridie cum vniuerſo exercitu ad Vticam profectus, & ipſe alia parte ſub oppidum caſtra facit. Ibi dum militibus operi caſtrenſi intentis nunciatur, maxima tum equitum tum peditum auxilia à Iuba Rege miſſa Vticam venire, Curio opere relicto, dum legiones explicantur præmiſſo equitatu, interfecta magna peditatus Numidici parte, reliqua Regis auxilia facilè diſſipat, & in fu B gam conijcit: ita tamen vt equitatus Regius incolumis per littora in oppidum ſe reciperet. Erat in exercitu Accij Vari Sex. Quinctilius Varus, qui Corfinij à Cæſare dimiſſus in Africam traiecerat. Is quòd Curionis exercitum magna ex parte conſtare ſciebat ex his legionibus, quas Cæſar Corfinij deuicto Domitio, cuius tum Quæſtor fuerat, receperat, hunc à duce ſuo alienare, militumque animos ad defectionem ſollicitare conatur, religione prioris ſacramēti, cui ſe priùs apud Domitium & ſe Quæſtorem obſtrinxiſſent, ſimul etiam ſpe largitionis, ſi Accium ſequi velint, iniecta, opportuna ad id quantum ratio temporis patiebatur, apud milites oratione

C vſus. Hæc vbi Curioni cognita, concilio ſuper hoc aduocato, quòd militū à ſe animos alienatiores, atque in alteram partem inclinatos ſuſpicaretur, alijs alia, quæ Curioni minùs probabantur, cenſentibus, dimiſſo concilio, milites in concionem vocat, vehementiq́; apud eos oratione vſus, cùm eloquentia & arte oratoria, vt & alij duo in illa Curionum familia, plurimùm valeret, ita militum animos commouit, vt offenſi propter ſuſpicionem infidelitatis, vltrò dicentem ſæpè interpellare conati ſint, concioneq́; dimiſſa Curionem obteſtati, vt eductos quamprimùm in prelium, ſuam in ducem fidem facto & opere teſtatam facere concederet. Hanc opportunitatem Curio non eſſe ſibi prætereundam ratus, poſtridie ſuos in aciem producit.

D Varus ex aduerſo nec ipſe pugnam detrectans, ſuas quoq; copias in aciem deducit, media inter vtrumque valle ſatis exigua. Vbi ad manus ventum, primo ferè congreſſu fuſi Acciani in caſtra refugiunt. Hos milites Curionis ſubſequuti, etiam ſub ipſis caſtrorum portis quamplurimos cecidêre: parumq́; abfuit, quin eodem impetu & caſtra ipſa caperentur: ſed quòd ijs quæ ad oppugnationem caſtrorum neceſſaria erant, deſtituerentur, Curio à caſtris Accianis ſuos in caſtra reducit, vnico è ſuis, Fabio ſcilicet quodam Peligno, deſiderato. Ex Accianis autem interfecti ſunt plùs minùs ſexcenti, plures vulnerati, qui ſimulatione vulnerum, re vera autem per timorem, in oppidum ſe recepêre. Ipſe quoque Varus cognita totius exercitus con-

C. CVRIO IMPERATOR.

ſternatione, paucis aliquot in caſtris ad ſpeciem tantùm relictis, tertia ferè A
vigilia ſilentio totum exercitum in oppidum deducit. Poſtridie quum Cu
rio vrbem obſidere,& vallo cingere inſtituiſſet, Vticenſes ocio magis quàm
bello aſſueti,animiſq; à Cæſare memoria ipſius in ſe beneficiorum minus
alieni, ſtatim de deditione agere incipiunt. Interea nuncius de Iuba Rege
aduentante cum magnis auxiliorum copijs perterritos oppidanorum ani-
mos confirmat. Curioni autem quanquam eadem nunciarentur,ſuperio-
ribus tamen ſucceſſibus, ſimul etiam ſecundiorib. de Cæſaris in Hiſpania
rebus nuncijs in ſummam fiduciam erecto, initiò quidem minùs poterat
perſuaderi, Iubam Regem quicquam aduerſus ſe auſurum. Poſteà autem
certioribus auctoribus intellecto, Regem cum . xxv. millibus iam adeſſe, B
Vtica relicta, ſtatim in caſtra Corneliana,vnde priùs exceſſerat, retrocedit.
Hæc,quòd & vicinitate maris, naturaq; & ſitu loci,tum alioqui munitio-
ne ipſa bello ducendo quammaximè idonea eſſe videbantur,omnia bello
neceſſaria huc vndique comportari iubet: legiones item duas è Sicilia,reli-
quumque equitatum ad ſe quamprimùm mitti mandat. Interim ex per-
fuga quodam falſò intelligit,non quidem Iubam ipſum,ſed Saburam præ-
fectum eius cum modicis copijs aduentare, Regem ipſum medio itinere
Leptitanorum diſcordia intellecta, domeſticis tumultibus reuocatum, in
regnum reuerſum. Curio perfugæ verbis fidem adhibens,equitatum vni-
uerſum prima nocte ad Bagradam flumen caſtra Saburæ oppugnatum C
mittit. Hic barbaros ſomnolentos,& per caſtra nullo ordine diſperſos ador
tus, plurimis interfectis,reliquis in fugam conuerſis,alacris tanquã re bene
geſta, dum in caſtra reuertitur, Curioni, qui cum legionibus ſequebatur,
occurrit. Is poſtquam cognitis ijs,quæ ab equitibus ſuis geſta erant, Sabu-
ram caſtris præeſſe ex captiuis intelligit,ignarus Regem cum iuſto exercitu
ſex milium paſſuum interuallo poſt Saburam conſediſſe, quod præ feſti-
natione de Rege captiuos interrogare neglexerat, tanquã ad prædam ſuos
euocans,Numidas in fugam verſos cum omni equitatu perſequi properat,
ne minimo quidem temporis ſpacio ad quietem militibus cõceſſo, quo ſe
à vigilia præcedentis noctis,& confecti labore itineris reficerẽt,vnde & plu D
rimi qui feſtinantem aſſequi nõ poterant, in itinere ſubſiſtere coacti ſunt.
Iuba econtrà, intellecta ſuorum clade, ſuſpicatus Curionem ipſum cum
reliquo mox exercitu adfuturũ, Hiſpanorum, Gallorumq; equitum duo-
bus millibus,parte etiam peditum electorum Saburæ ſubſidio miſſa,cum
elephantis . XL. & reliquis copijs lentiùs ſubſequitur. His confirmatus Sa-
bura ſubſidijs, intellecto Curionis aduentu, ſimulato timore & fuga,Cu-
rionem ad ſe vlteriùs perſequendum prouocat. Poſteà, vbi confecto . XVI.
milium itinere,militem Curionis perſequendo defatigatum cogitat,ſubi-
tò è fuga ſubſiſtens, in perſequentes ſe conuertit,acieq; inſtructa,equitatũ
in

Ayuntamiento de Madrid

A in Curionem immittit. Romani,quanquam non minore ſtudio & virtute & ipſi ſe ad pugnam cõpararent,quòd tamen defeſſos cum integris,& paucos, ſcilicet ducentos (reliqui enim præ laſſitudine in itinere ſubſtiterant) cum plurimis decertare neceſſe erat,à Numidarum equitatu circumuenti, facilè ceſſêre. Huic accedebat, quòd Numidis, dum crebrò auxilia à Rege ſubmittuntur,vires ſubinde atque animi augebantur: Romanis verò magis ac magis defatigatis, omniq́ue auxiliorum ſpe deſtitutis,decreſcebant. Curio itaq; cùm in virtute militum parùm ſibi ſpei reliquum videret, collem qui in proximo erat,ſuos ſi poſſent,occupare iubet: ſed hunc Saburæ equitatus,qui celeritate facilè prævalebat,prior occupat. Hinc Romani in B ſummam redacti deſperationem, paſſim fugientes, partim à Numidarum equitatu interficiuntur, partim labore & metu exanimati procumbunt. Curio monitus à Cn. Domitio,vt fuga ſaluti conſuleret, negans ſe exercitui,quem ſuæ commiſſum fidei à Cæſare acceperat,deleto,ſuperuicturum, fortiſſimè & ipſe pugnans cadit: reliqui equites ſe fugæ mandant.Qui verò defatigati in itinere ſubſtiterant,conſpecta procul ſuorũ fuga,in caſtra perueniunt: ceteri ferè omnes interfecti. Qui verò caſtrorum præſidio relicti erant,conſcenſis per tumultũ ijs quæ aderant nauigijs,in Siciliam abnauigare properant: ſed pondere & multitudine hominum,qui cateruatim per ſummã contentionem irruebant,plura nauigia depreſſa periêre:hinc pauci C in Siciliam incolumes peruenêre. Quidam qui naues conſcendere dubitauerant,poſtridie miſſis legatis Varo ſe dedidêre.Sed hos Iuba,victoriam per ſe ſtetiſſe cauſſatus,proinde ſuam eſſe prædam dictitans,dedi ſibi poſtulat, diſpoſitiq; ſuper mœnia iuſſu Regis crebris telorum ictibus à Numidis crudeliter confixi,miſerè periêre: quidam tamẽ è ceteris electi à Iuba in regnũ miſſi ſunt. Curionis verò caput ad Iubam delatum,gratiſſimum Regi ſpectaculum præbuit, quòd priuatæ ipſi cum Curione intercedebant odiorũ cauſſæ, quodq́ue Tribunus plebis de publicando ipſius regno legem promulgarat. Iuba itaque paucis diebus Vticæ commoratus,conſtitutisq́ue ijs quæ fieri vellet,cum omnibus copijs in regnum reuerſus eſt. Ceterùm D poſtquam hæc ad Pompeium in Macedoniam perlata, Iuba à Pompeio & ab his qui cum illo erant Senatoribus (qui facilè ducenti erant) plurimis priùs affectus honoribus Rex appellatur: Romæ verò à Senatu & Cæſarianis è cõuerſo hoſtis iudicatus eſt,& in locum Iubæ Bocchus & Bogud,Pompeio inimiciſſimi, Reges declarantur. Eodem ferè tempore quo hæc geſta ſunt, à M. Octauio & L. Scribonio Libone, P. Cornelius Dolabella Cæſaris legatus è Dalmatia profligatur. C. quoque Antonius, dum Dolabellæ ſubuenire ſtudet, captus in mari ſupero, cum nauibus .XL. alijsq́ue quamplurimis Cæſarianarum partium ducibus ad Pompeium à Libone in Macedoniam deductus eſt. Cæſar autem dum à Maſſilia ad vrbem pro-

CAESARIANORVM IN AFRICA CLADES.

Ayuntamiento de Madrid

proficiſcitur, legionem Nonam quæ Placentiæ erat, tumultuoſiùs agere, A
imperiumq; detrectare intelligit, donatiuum quod Cæſarem ſibi pollicitum dictitabant ſeditioſiùs flagitantes: quare ex itinere Placentiam aduolat, acriq; & ſeuera oratione militum inſolentiam caſtigans, interminatur legionem, à qua ſeditionis initium factum fuerat, ſe decimaturum, ægreq; tandem exoratus, in .XII. ſorte ductos animaduerti iubet: tumultuq; militari ad hunc modum compoſito, rectà Romam pergit. Poſtquã Romam venit, Dictator iam antè comitiorum habendorum feriarumque Latinarum cauſſa creatus, Dictaturam inijt, eandemque non minore modeſtia quàm clementia adminiſtrauit. Exules enim omnes, Milone ſolo excepto reuocauit. Eosq; qui lege Pompeia ambitus maieſtatis, alteriúsve criminis B
rei aut damnati erant, abſoluit & reſtituit. Quodque in locum eorum qui Pompeium in Macedoniam ſequuti fuerant, necdum alij ſurrogati eſſent, magiſtratus in ſequentem annum conſtituit: Conſules autem ſe .II. & P. Seruilium Iſauricum deſignauit: Pontifices quoque & ſacerdotes in locum demortuorum ſuffecit. Populo rei annonariæ anguſtijs laboranti frumentum publicè diſtribuit. Eidemq; ære alieno prægrauato nouas petenti tabulas, quòd propter continua bella, eaq; ciuilia, magna eſſet rerum venalium & pignorum vilitas, adeò vt ne pignoribus quidem ceſſis, creditores ſibi ſatisfactum cauſſati, pecuniam inſuper creditam perſolui poſtularent: quò & debitoribus & creditoribus æquè ſubueniret, quando vtrique ab v- C
troq; erat periculum, creditori ſcilicet à fraudibus debitorum, debitori verò ab acerbitate creditorum: ſimul etiam vt fidei publicæ conſuleret, ſublato nouarum tabularum timore, arbitros dedit, quorum iudicio pignora & poſſeſſiones æſtimarentur, quanti quæq; earum ante bellum fuiſſent: eæq; ſic æſtimatæ, vt creditoribus in perſolutionem æris alieni addicerentur: deductoque, ſi quid vſuræ nomine numeratum aut perſcriptum fuiſſet, quarta ferè parte, æs alienum imminutum eſt: edictoque inſuper addito, modum pecuniæ poſſidendæ ſtatuit: ne quis in auro vel argento ſignato plus ſeſtertiûm ſexagies poſſideret, quæ lex & ante aliquando lata fuerat. Prouincijs autem ſuo potiſſimùm arbitratu, quos voluit, præfecit: In his D
M. Lepidum, Hiſpaniæ: A. Allienum, Siciliæ: Sex. Peduceium, Sardiniæ: D. verò Brutum, Galliæ Tranſalpinæ nouæ prouinciæ: Gallis autem Ciſalpinis Padi accolis ius ciuitatis conceſſit. His rebus in vrbe peragendis, ferijsq; Latinis, & comitijs perficiundis, poſtquam dies omnino vndecim impenſi, Dictatura ſe abdicat, Brunduſiumque rectà ad exercitum, quem præter equitatum .XII. legionum habebat, ibique conuenire iuſſerat, menſe Decembri per mediam brumam proficiſcitur. Ibique dum claſſem tranſportandis legionibus comparat & inſtruit, Veris aduentum, tempeſtatemque nauigationi opportunã exſpectare conſtituit. Pompeius interim inſtructa copio-

DICTATVRA CAESARIS.

C. IVLIVS CAESAR. II. P. SERVILIVS ISAVRIC. COSS.

PROVINCIAE DECRETAE.

A copioſiſſimè per anni ſpacium ſexcentarum nauium claſſe, quam partim è proximis inſulis, maritimiſque prouincijs conflauerat, partim ipſe fabricandam curauerat, magnam inſuper vndique à liberis ciuitatibus, Aſiaticiſque Regibus & Principibus pecuniarum vim coëgerat, frumentumque quantum vel diuturno bello ſatis eſſet, ſibi compararat. Et præter legiones Ro. XI. & equitum ſeptem milia, quæ ſecum habebat, contractis vndique à confœderatis Regibus, vniuerſaque ferè Aſia, & ea Europæ parte, maximis auxilijs, copias omnes circa Macedoniam & Theſſaliam in hiberna diſtribuerat: claſſe quoque in plures partes diuiſa, ſingulis ſuos præfectos conſtituerat: ita vt nauibus Aſiaticis D. Lælius cum C. Triario, Sy-
B riacis C. Caſſius, Rhodijs cum C. Pomponio C. Marcellus, Liburnicis autem & Achaicis Scribonius Libo & M. Octauius, omnibus verò atq; adeò vniuerſæ oræ maritimæ cum ſumma imperij M. Bibulus præeſſet. Et quò Cæſarem tranſitu prohiberet, per omnia ferè quę ad oram maris Ionij ſunt oppida maritima, claſſem diſponi curauerat: ita vt omne illud pelagus, quod Italiam & Macedoniam ſiue Epirum interiacebat, omniaq; littora Italiæ oppoſita, Pompeianarum nauium præſidijs tenerentur. His rebus ſic conſtitutis, Pompeius ratus Cæſarem intentum rebus vrbanis, functionibusque conſularibus, alieno anni tempore neque ſe, neque exercitum mari commiſſurum, Theſſalonicæ ſecuriùs & remiſſiùs quàm conuenie-
C bat, agebat. Cæſar autem quanqam ante Ver exercitum tranſmittere non conſtituiſſet, intellecto tamen Pompeium longiùs abeſſe, littoraque aduerſa à M. Bibulo negligentiùs cuſtodiri, quum celeritatem (quam ſibi ſemper bene ceſſiſſe meminerat) ſi quando aliâs, vel tum inprimis magno ſibi ad opprimendum Pompeium vſui eſſe poſſe intelligeret, quanquam in ſumma nauium inopia, neque à commeatu, reliquoque apparatu ſatis inſtructus, imò nec omnibus quidem, quas conuenire iuſſerat, copijs præſentibus, etiam per aduerſam anni tempeſtatem omnino mare traijciendum cenſuit. Suos itaque pro concione cohortatus, ſecuta alacri militum acclamatione, cùm ſeptem omnino legiones, equites verò ſexcentos nauibus,
D quæ fortè aderant, impoſuiſſet, pridie Non. Ianuar. Brunduſio ſoluens, poſtridie in continentem oppoſitam ad locum cui Pharſalia nomen, aut vt alij tradidêre, ad montes Coroneos, inter ſaxa & loca periculoſa, tuta tamē & quieta ſtatione, quando portus omnes ab hoſtibus tenebantur, ſuos incolumes expoſuit, etiam priuſquā nauigaturum vel fama nunciaſſet. Eædem naues eadem mox nocte cum Fufio Caleno legato Brunduſium, id quod reliquum erat militum tranſportaturæ, remittuntur. Sed hæ cùm ſolutis tardiùs quàm Cæſar imperarat anchoris, in M. Bibulum, qui Corcyrā cum centum & decem nauibus tenebat, incidiſſent, ab eodem interfectis nautis, nauiumq; magiſtris, XXX. ex his incenſæ ſunt, indignante nimirum

CAESARIS IN MACEDONIAM TRAIECTVS.

Ayuntamiento de Madrid

Bibulo,ſe vacuis,non onuſtis,quod ſperabat,occurriſſe: quare arctioribus A deinceps cuſtodijs portus omnes & ſtationes à Salonis ad Orici vſque portum occupari iubet. M.interim Octauius,quem Liburnicis & Achaicis na uibus à Pompeio præfectum ſuprà retulimus, poſtquam tentatis ſollicitatisq; Dalmatarum finitimorumq; populorum animis, Hiſſanos, qui paruam in ora Dalmatica inſulam incolebant,à Cæſare in Pompeij ſtudia pertraxiſſet, quum Salonenſes inconcuſſa aduerſus ſpem & metum in Cæſarem fide,in ſententia perſtare videret,oppidum ipſorum quinis caſtris circundatum oppugnare aggreditur: ſed oppidani quum nihil ſibi ad ſummam conſtantiam reliqui facerent,quominus in extremis rei frumentariæ anguſtijs, & maxima ſuorum paucitate, vel diuturnam obſidionem fortiſ- B ſimè ſuſtinerent,tandem manumiſſis ſeruis puberibus,eruptione facta Octauium quinis caſtris exutum, magna edita ſtrage, cum ſuis qui cladi ſuperfuerant,in naues fuga ſe recipere,atq; inde Dyrrachium ad Pompeium fugere cogunt. Cæſar autem ſtatim vt in Macedoniam appulit,ne animum à conditionib.pacis alienum habere videretur,L.Vibullium Rufum vnum ex præfectis Pompeianis, quem bis in ſuam redactum poteſtatem dimiſerat, magniq; à Pompeio fieri ſciebat,cum mandatis de pace ad Pom peium mittit: nuncians paratum ſe vel intra triduum exercitum omnem dimittere,modò idem ſe facturum Pompeius iurare velit: conditiones autem pacis non alias cupere,quàm quas Senatus ipſe populusq; Ro.præſcri- C pturus ſit,additis alijs pleriſque,quæ ad perſuadendum Pompeio videbantur q̃ accommodatiſſima. Ceterùm Rufus, quòd Pompeium de Cæſaris in Macedoniam aduentu certiorem fieri magni intereſſe crederet, magnis nocturnis diurnisq; itineribus ad Pompeium contendens,neglectis Cæſaris de pace mandatis,Cæſarem cum exercitu iam in Macedoniam appuliſſe nunciat. Pompeius tum fortè ex Candauia Dyrrachium iter habebat: interim intellecto ex Rufo Cæſaris aduentu Appolloniam prior occupare properat. Cæſar autem eodem quo appulerat die Oricum per anguſtias & aſperitates collium profectus,iubentibus oppidanis,qui ſe magiſtratui populi Rom. portas clauſuros negabant, à L. Torquato, qui Oricum cum D præſidio Pompeiano tenebat, traditis clauibus oppido receptus eſt. Hinc extemplò poſtquam Appolloniam venit, negantibus itidem Appolloniatibus ſe aduerſus Conſulem populi Ro. arma ſumpturos, fugiente L.Straberio, qui oppidum pro Pompeio præſidio tenebat, ab oppidanis, miſſis obuiam legatis, admiſſus eſt. Nec dubitauêre Bellidenſes, Amatini, finitimæque ciuitates, totaque adeò Epirus, miſſis ſtatim legatis, Cæſaris ſe fidei & imperio permittere. His Pompeius mox intellectis, cum vniuerſo exercitu, itinere nec per diem nec per noctem intermiſſo, non tam proficiſcentis, quàm fugientis ſpecie Dyrrachium velociſſimè contendit.

ORICVM RECEPTVM.

APPOLLONIA RECEPTA.

EPIRVS RECEPTA.

Eôdem

Ayuntamiento de Madrid

A Eôdem ex aduerſo pari contentione exercitum ducit Cæſar: prior tamen
Pompeius Dyrrachium peruenit, caſtriſq; prope oppidum muniri iuſſis,
conſternato metu vniuerſo exercitu, primus omnium Labienus (qui à Cæ
ſare ad Pompeium defecerat) iurat ſe quamcunque Pompeij fortunam ſe-
quuturum, nulloq; caſu ipſum deſerturum: idem cum Tribunis & Cen-
turionibus etiam omnis addito iureiurando pollicetur exercitus. Cæſar
autem intellecto Pompeij ad Dyrrachium aduentu, omnem vlteriorem
feſtinationem ſuperuacaneam ratus, ad Apſum flumen caſtra ponit, reli-
quarum ibi copiarum, quas Brunduſij reliquerat, aduentum ſub pellibus
per reliquum hiemis exſpectaturus. Mox & Pompeius tranſmiſſo Apſo,
B caſtra haud procul à caſtris Cæſaris locat. Quidam tradidêre Cæſarem
pertæſum, quòd reliquæ copiæ ex Italia non adducerentur, quodq; propter
hiemis ſæuitiam, & propter Bibulum, qui mare ſuis nauibus tenebat, ne
nuncij quidem ad ſe perferrentur, ſtatuiſſe conſcenſo nauigio ſpeculatorio
duodecim remorum, ſeu ſcapha piſcatoria, ſeruili tectum habitu in Italiam
ad exercitum traijcere: ceterùm quum enauigato fluuio ad oſtium, quo ſe
fluuius in mare exonerabat, ventum eſſet, fluctuſq; marini vento per no-
ctem è mari coorto aduerſi contra flumen violentiùs propellerentur, ita vt
gubernator, quũ fluctus marinos & procellas ne maximo quidem labore
ſuperare poſſet, retrocedere cogeretur, Cæſarem detecto capite, apprehen-
C ſaq; gubernatoris dextra dixiſſe: Bono animo eſto, fortiterque vel contra
tempeſtatem perge, Cæſarem enim Cæſariſq; fortunam comitem vehis.
tum gubernatorem & remiges ſumpta fiducia, maioribus longè quàm an-
teà viribus, contra impetum fluctuum & tempeſtatem connixos: ceterùm
cùm Cæſar laborem omnem incaſſum ſuſcipi videret, nauemq; ſuperato
oſtio fluminis, quò magis in altum veheretur, hòc maioribus obijci vnda-
rum marinarum periculis, quanquam inuitus, gubernatori curſum flecte-
re permiſit, ventoque vſus ſecundo, aduerſo fluuio, mox in caſtra relatus
eſt, amicis omnique adeò exercitu temeritatem tanti ducis accuſantibus.
Quumq; is conatus Cæſari parùm ſucceſſiſſet, Poſtumium cum litteris ad
D Antonium, Calenum, & Gabinium mittit, quibus ſinguli ipſorum exer-
citum quamprimùm traducere iubebantur: additis & ad exercitum litte-
ris, quibus quotquot vellent Poſtumium ad ſe reuertentem ſequi iubebat,
ſi modò duces metu hoſtium, aut tempeſtatis, imperata exequi cunctaren
tur. Hæc alij prodidêre. Cæſar autem ipſe auctor eſt, Calenum poſtquam
iam cum legionibus & equitibus portu Brunduſino ſoluiſſet, vt Cæſar ipſe
imperarat, mox eiuſdem litteris monitum, omnia latè littora & portus à
Pompeianis obſideri, proinde cautiùs appelleret, conuerſis velis in portum
Brunduſinum, vnde egreſſus erat, ſe recepiſſe, nauibus omnibus ſaluis, vna
excepta, quæ præter Caleni mandatum longiùs euecta, atque ad Oricum

Ayuntamiento de Madrid

delata, à Bibulo capta expugnataq; eſt, vectoribus ad vnum crudeliter interfectis. Bibulus interea, quemadmodum Cæſarem omnibus portubus, & toto mari excludebat, non ſecus ipſe, Cæſarianis præſidijs omnia paſſim littora & portus tenentibus, omni aditu continentis interclufus, lignatione, pabulatione, & aquatione prohibebatur. Hinc in maximas rerum neceſſariarum coniecti anguſtias Bibulus & Libo, qui ſe Bibulo iunxerat, ſimulatione facta, velle ſe maxima quædam de pace inter partes Cæſari exponere, colloquium à Man. Acilio & Statio Murco Cæſaris legatis petunt, induciasq; dierum aliquot in id concedi poſtulant. Inducijs conceſſis, Cæſar à legatis per litteras accitus, à Butroto relicta legione, cum qua ad recipiendas vlteriores ciuitates, expediendamq; rem frumentariam profectus fuerat, ad Bibuli poſtulata Oricum ſe quamprimùm confert. Vbi ad colloquium ventum, Cæſar poſtquam videt à Pompeianis nihil adferri, quod ad ſpem pacis faceret, ijsq; quæ à ſe pro compoſitione adferrentur à Bibulo & Libone ad Pompeium reiectis, hoc vnum eo colloquio agi, vt prolatis inducijs dum Pompeius horum certior fieret, Bibulus & Libo anguſtijs & neceſſitatibus rerum neceſſariarum, quibus maximè apud ipſos laborabatur, intereà ſe explicarent, negatis vlterioribus inducijs, animum ad priora belli conſilia cõuertit. Bibulus haud multò pòſt ex morbo, quem ex frigore, multoq; labore contraxerat, moritur: nec quiſquam in eius locum cum ſumma imperij ſuffectus eſt. Vibullius autem Rufus, quem à Cæſare cum mandatis de pace ad Pompeium miſſum retulimus, ſedatis tum demùm repentini Cæſaris aduentus tumultibus, quæ de pace à Cæſare in mandatis habebat exponere orſus, à Pompeio interpellatus, plura loqui prohibetur: negante Pompeio, ne vita quidem ſibi, aut ciuitate opus eſſe, quam non niſi beneficio Cæſaris habere poſſe videretur. His poſteà ad Cæſarem perlatis, Cæſar vſus opportunitate ſitus caſtrorum, quum medio tantùm inter ſua & Pompeij caſtra Apſo flumine, quotidiana ferè inter ſe milites vtrinque colloquia haberent, P. Vatinium ad ripam, ea quæ ad pacem pertinerent, palàm pronunciare iubet. Hinc inſtituto in ſequentem diem altero inter Vatinium & A. Varronem de pace colloquio, poſtquam frequentes vtrinque in maximam pacis exſpectationem erecti conueniſſent, altercatione inter T. Labienum & Vatinium orta, tela vndique incertis auctoribus interiecta, vulneratis non paucis, ſermonem inſtitutum interrupêre, ſimul etiam omnem ſpem pacis in poſterum præcidêre, Labieno coram omnibus exclamante: Niſi capite Cæſaris relato, ſpem pacis nullam ſupereſſe. Libo autem mortuo iam Bibulo, Orico relicto, cum claſſe quinquaginta nauium, inſulam portui Brunduſino obiectam, qua neceſſariò Cæſarianis tranſitus erat occupat. Huc cùm inexſpectatus appuliſſet, partemq; ſuorum per noctem in terram deſcendere iuſſiſſet, plurima nauibus

Cæſa-

Ayuntamiento de Madrid

A Cæſarianis & præſidijs terreſtribus damna intulit: tantaq; fuit loci opportunitas, vt Libo Pompeio nunciaret, reliquas naues ſubduci poſſe, ſe vel ſolum cum ſua claſſe, ne reliquæ legiones Brunduſio ad Cæſarem perducerentur, facilè prohibiturum. Verùm Antonius, vna è quinque quadriremibus Libonianis, quæ duas ſuas triremes incautiùs perſequebantur, capta, reliquis quattuor in fugam verſis, Libonem obſidionem portus Brunduſini relinquere coëgit. Cæſar intereà hieme iam multùm inclinata, videns id quod ſupererat exercitus etiam poſt menſes plures, quàm ipſe appulerat, non ſubmitti, tarditatem ſuorum litteris aſperiùs ſcriptis increpat, addito, vt primo quoque tempore & vento ſecundo ad ſe cum legionibus
B traijciant. Antonius igitur & Calenus, cùm milites vel aduerſus quoduis diſcrimen pro ſalute & dignitate Cæſaris animatiſſimos nauibus impoſuiſſent, Auſtro vſi ſecundo, altero die quàm è portu Brunduſino ſoluiſſent, Dyrrachium Appolloniamq, prætervecti, fruſtrà perſequente Q. Coponio, qui Dyrrachinũ portum cum nauibus Rhodijs tenebat, Nymphæum portum milibus paſſuum tribus vltra Lyſſum cum omnibus nauibus appellunt, duabus exceptis, quæ tardiùs conſequutæ, ignaræ quò reliquæ curſum vertiſſent, quum per noctem anchoris iactis medio mari ſubſtitiſſent, poſtridie ab Octacilio Craſſo, qui Lyſſo præerat, data fide in deditionem acceptæ ſunt. Vna earum tyrones ducenti viginti vehebantur, hi ad Octa-
C cilium perducti, contra fidem iuriſiurandi ad vnum interfecti ſunt. altera veteranos exceperat: hi dum ſe de conditionib. deditionis deliberare ſimulant, protracto longiùs ſpacio à gubernatore in proximum littus expoſiti, poſtridie immiſſis in ſe ab Octacilio .cccc. equitibus præſidiarijs, cùm ſe fortiſſimè defenderent, paucis interfectis, integri ſe ad ſuos recepère. Antonio autem vixdum portum Nymphæum cum nauibus ingreſſo, Auſter ſubitò in Africum verſus, tutiſſimam Cæſarianis intra Nymphæum ſtationem præbuit, & ex aduerſo Rhodiam Coponij .xvi. nauium conſtratarum claſſem ita exagitauit, vt ne vna quidem ſeruata, naufragio ſimul omnes perierint: remiges propugnatoresque, pars fluctuum violentia ſco-
D pulis illiſi periêre, pars ab Antonianis capti, ad Cæſarẽ perducti, ab eodem dimiſſi ſunt. Antonius autem, Octacilio propter metum relicta Lyſſo ad Pompeium fuga dilapſo, à Lyſſanis oppido receptus, ad reliquos milites cũ equitatu traducendos naues in Italiam mittit: Cæſariq; quibus locis milites expoſiti eſſent, numerumque à ſe tranſuectorum nunciat. Hæ erant legiones veteranorum tres, tyronum verò vna, equites octingenti. Hæc vbi & Pompeio & Cæſari intellecta, motis ſimul eodem die à flumine Apſo caſtris, Cæſar quidem Antonio ſe quamprimùm iungere ſtudet: Pompeius verò Antonio occurrere, totiſq; cum eo viribus, antequam Cæſaris copiæ accederent, confligere, eumq; ex inopinato opprimere ſummoperè cupie-

LYSSVS RECEPTA.

cupiebat. Quare dum neuter ſibi quicquam ad extremam feſtinationem A
reliqui facit, Pompeius quidem, quòd maioribus vteretur viarum compen
dijs, prior ad Antonium peruenit. Ceterùm Antonius de Pompeij aduen-
tu certior factus, exſpectato Cæſaris aduentu, in poſterum diem caſtris ſe
cõtinuit. Pompeius autem veritus à duobus ſe interclusum iri exercitibus,
relicto priore loco caſtra ad Aſparagum Dyrrachinorum munit. Per id
tempus Scipio Pompeij ſocer, qui ad bellum Parthicum cum legionibus
miſſus fuerat, litteris Pompeij reuocatus, è Syria per Macedoniam ad Pom
peium properabat. Cæſar autem aduentu militum Antonianorum
magna exercitui ſuo acceſſione facta, legionem quam Orici tuendæ oræ
maritimæ cauſſa habebat, deducit, cohorteſq; tres præſidio vrbis cum Ca- B
ninio legato relinquit. Interim Theſſali & AEtoli miſſis legatis, Cæſaris
imperatis ſe parere velle nunciant. Idem & Menedemus princeps eius par-
tis Macedoniæ quæ Libera appellatur, legatis ad Cæſarem miſſis pollice-
tur. Cæſar itaque L. Caſſium Longinum cum legione tyronum, quæ vi-
geſima ſeptima appellabatur, & equitibus ducentis in Theſſaliam, C. au-
tem Caluiſium Sabinum cum cohortibus quinque, pauciſq; equitibus in
AEtoliam, Cn. verò Domitium Caluinum cum duabus legionibus, & e-
quitibus quingentis in Macedoniam mittit. Caluiſius pulſis præſidijs Pom

AETOLIA ET ACARNANIA RECEPTAE.

peianis, ſtatim ab omnibus magno animorum voluntatumque conſenſu,
per vniuerſam AEtoliam & Acarnaniam exceptus eſt. Caſſio & Domitio C
in occupanda Theſſalia & Macedonia aliquanto plus exhibitum negocij,
tum propter diuerſa duarum in Theſſalia factionum ſtudia, quarum vna,
cuius caput Egeſaretus, homo veteris potentiæ, rebus Pompeianis ſtude-
bat: altera verò duce Petreio primæ nobilitatis adoleſcente, Cæſarianas par-
tes ſequebatur: tum quòd Scipio è Syria paulò antè cum exercitu in Mace

THESSALIA ET MACEDONIA RECEPTAE

doniam venerat, qui Caſſium Theſſalia, Domitium Macedonia aliquan-
diu prohibuerat: ſed & hæ tandem Cæſari ceſſère. Cn. quoque Pompeius
Magni filius, cui claſſis AEgyptia commiſſa erat, per id tempus tentata O-
rici oppugnatione, quattuor è Cæſarianis nauibus, quæ ibi in ſtatione erant
abductis, reliquis incenſis, relictoq; D. Lælio Aſiaticæ claſſis præfecto, qui D
commeatus in Oricum inferri prohiberet, Lyſſum inde profectus, triginta
quoq; onerarijs nauibus, quas Antonius ſecum ex Italia adduxerat, ignem
inijcit, oppidoq; per triduum fruſtrà oppugnato, diſcedit. Cæſar cogni-

PARTHINI CAPTI.

to Pompeium ad Aſparagum conſediſſe, capto ex itinere Parthinorum op-
pido, ad Pompeium cum omnibus copijs peruenit: quem vbi facta à ſe po
teſtate pugnæ caſtris ſe continere videt, Dyrrachium, quò Pompeium o-
mnem belli apparatum contuliſſe intellexerat, magno circuitu, anguſtoq;
& difficili itinere exercitum ducit. Eôdem poſtridie & Pompeius profici-
ſcitur. Ceterùm Cæſar ſuperatis magna militum feſtinatione, perque iti-
nerum

Ayuntamiento de Madrid

A nerum compendia difficultatibus, Pompeium præuenit, caſtraq; ad Dyr-
rachium ponit. Pompeius dum ſe Dyrrachio intercluſum videt, loco quo-
dam edito iuxta mare, cui Petra nomen, quo nauibus etiam quouis flante
vento aditus perquàm facilis erat, caſtra locat: eoque commeatus ex Aſia,
proximisq; vndique prouincijs nauibus conferri iubet. Cæſar autem cùm
re frumentaria anguſtiùs vteretur, littoribusq; omnibus arcta Pompeia-
narum nauium cuſtodia obſeſſis, cõmeatus mari non ſatis commodè ſub-
uehi poſſent, Quinctilium & L. Canuleium in Epirum rei frumentariæ
cauſſa mittit: frumentaque vndique è finitimis locis comportari iubet: &
quò minore à Pompeianis equitibus periculo ſubueherẽtur, diſpoſitis per
B colles, qui plurimi circum caſtra Pompeij erant, caſtellis, ductisque de ca-
ſtello in caſtellum munitionibus, ſimul equitatum Pompeij quàm angu-
ſtiſſimo ſpacio continere, & pabulatione intercludere ſtudebat. Spacium
quod Cæſar munitionibus ſuis circumuallare conatus erat, mille ducen-
torum ſtadiorum fuiſſe ferunt. Pompeius ex aduerſo, vt quamplurimùm
ſpacij maximo circuitu occuparet, pabulatione item laxiore vteretur, pari-
ter & Cæſarem quàm latiſſimè diſtineret, quattuordecim in circuitu milia
paſſuum complexus. XXIIII. caſtella conſtituit. Dum hæc vtrinque opera
perficiuntur, Pompeio rem iuſto prælio cõmittere recuſante, crebris hinc
inde leuioribus prælijs certatum eſt. Cæſariani verò à ſagittarijs funditori-
C busque, quos Pompeius plurimos habebat, valde infeſtabantur, adeò vt
præ multitudine telorum, quæ vndique immittebantur, vix in opere con-
ſiſtere poſſent. Præterea conſumpto iam omni ferè frumento, hordeo de-
inceps, leguminibus, & panico, cuius feraciſſima Epirus, ſe ſuſtentabant.
Erat & radicis genus Chara dictum, quod affatim ſuppetebat, ex hoc ad-
miſto lacte panes pinſebant, atq; his frugum inopiam ſubleuabant. Hinc
Pompeianis in quotidianis colloquijs famem exprobrantibus, à Cæſarianis
reſponſum eſt: Citiùs arborum radicibus victuros, quàm Pompeium è ma
nibus dimiſſuros. vnoq; è panibus his ad Pompeium delato, ferunt Pom-
peium miratum obſtinatam Cæſarianorum patientiam, ingemuiſſe, & di-
D xiſſe: Cum feris ſibi, non cum hominibus negocium eſſe. vetuiſſeque pa-
nem illum militibus ſuis oſtendi, ne conſtanti hoſtium tollerantia animi
ſuorum frangerentur. In caſtris cõtrà Pompeianis non minore pabuli atq;
aquæ inopia laborabatur: Cæſar enim flumen & riuos qui per caſtra Pom
peij in mare deferebantur, aut auerterat, aut obſtruxerat: ita vt præter e-
quos, & reliqua ferè omnia iumenta deficiente aqua & pabulo interirent,
caſtraq; fœdo cadauerum odore inficerentur: hinc aduerſa militum in ca-
ſtris Pompeianis valetudo. Inter hæc crebris vtrinque, vt alterutri partium
ſe offerebat occaſio, commiſſis prælijs, Cæſar cognito ſagittarios Pompeia-
nos indicio ignium nocturnorum iuuari, ad tela in cohortes ſuas, quæ ad

mu-

Ayuntamiento de Madrid

munitiones excubabant, certiùs conijcienda, vt hoſtem falleret, ignes diuerſo ab excubijs loco fieri iubet: quumque in ſpem Dyrrachij occupandi veniſſet, P. Sulla legato cum parte copiarum ad caſtrorum cuſtodiam relicto, Dyrrachium contendit. Sed ibi in anguſtias locorum coniectus, hoſtibus à tergo irruentibus, pugnaque & alijs duobus ibidem locis ancipiti Marte commiſſa, quanquam plurimis Pompeianorũ interfectis, non paucos tamen è ſuis deſiderauit. Pompeius autem Cæſare iam digreſſo, eodem die tria ſimul Cæſaris caſtella, manus diſtinendæ cauſſa, oppugnare adortus, ab vno quidem ſuperuentu P. Sullæ legati pedem referre coactus eſt, ab altero verò opera Volcatij Tulli, impetu totius legionis per trium cohortium virtutem facilè retuſo, repulſus eſt. Sed hi qui tertio caſtello inſultabant, à Germanis, qui munitiones Cæſarianas egreſſi Pompeianorum plurimos ceciderant, ab oppugnatione recedere compulſi ſunt. Et niſi Sulla, memor ſe ad vim propulſandam, non item ad inferendam relictum eſſe, Legati per abſentiam Cæſaris, quàm Imperatoris munere fungi maluiſſet, dum ſuos Pompeianis loco pulſis acriùs inſtantes ſigno dato reuocat, poterat eo die debellatum videri. Sic ſex eo die prælijs commiſſis, tribus apud Dyrrachium, tribus item apud munitiones, è Pompeianis præter euocatos, manipulares, & Centuriones, duo in vniuerſum milia cæſa: ſigna autem militaria ſex relata traduntur. è Cæſarianis verò .xx. omnino deſiderati ſunt: omnibus tamen qui intra caſtellum erant frequenti ſagittarum iactu ſaucijs, quarum .c. ac. xxx. milia intra vallum reperta ſunt. Porrò inſignis in ſuperioribus prælijs Sceuæ Centurionis virtus emicuit, cuius ſcutum ccxxx. vel vt alij. cxx. telorum ictibus perforatum ad Cæſarem delatum eſt. Quem Cæſar in præmium fortitudinis, ſeruatiq; ſua potiſſimùm opera caſtelli, milibus æris ducentis donatũ, ab octauis ordinibus ad primipilum traduxit: ipſamque cohortem duplici ſtipendio, frumento, alijsque donis militaribus largiſſimè proſequutus eſt. Pompeius autem caſtra maioribus longè quàm anteà operibus munire aggreditur. Non minori ex aduerſo diligentia & cõtentione Cæſar, Pompeij equitatum nouis operibus, alijsq; caſtellis locis opportunis quotidie excitatis, quàm anguſtiſſimè cõcludere, pabulationeq; prohibere conatur: receptaque, vt ſuprà commemoratum eſt, per Caluiſium Sabinum & Caſſium Longinum AEtolia & Acarnania, Q. Fufium Calenum cum ijſdem in Achaiam mittit. Hic præter Delphos, Thebas, & Orchomenum, & alias pleraſque Achaiæ ciuitates partim vi in poteſtatem redigit, partim miſſis legatis Cæſari conciliat. Cæſar dum hæc geruntur, non minùs quàm anteà vnquam pacis ſtudioſus, intellecto Scipionem in Macedoniam veniſſe, Clodium ſuum & Scipionis familiarem, cum litteris & mandatis de pace ad Scipionem mittit. Ceterùm primis diebus admiſſus, poſteà à Scipione reiectus, re infecta ad Cæſarem reuerſus

RES AD DYRRACHIVM GESTAE.

CIVITATES ACHAIAE RECEPTAE

A B C D

uerſus

A uerſus eſt. Sub id tempus fratres fortè duo Allobroges Roſcillus &
AEgus,quorum fideli promptaq; opera Cæſar bellis ſuperioribus vſus fue
rat, apud Cæſarem à ſuis de ſtipendio equitum auerſo poſtulati, quanquã
ſecretò,& verbis leuioribus à Cæſare caſtigati,indignati tamẽ,cum aliquot
ex popularibus, quàm maximas poterãt priùs pecunias mutuati,tanquam
ijs quos defraudauerant ſatiſfacturi, plurimis item equis coëmptis, primi
Cæſarianorum à Cæſare ad Pompeium tranſfugiunt. Ex his Pompeius
poſtquam pleraq; de Cæſaris conſilijs, munitionibusq;, & ſitu caſtrorum
didiciſſet, eruptionis conſilium, quod iam antè ceperat,in effectum dedu-
cere conſtituit. Magnum itaque militum leuis armaturæ & ſagittariorum
B numerum, ad eam Cæſarianarum munitionum partem mittit,quæ mari
admodum propinqua,quàm longiſſimè à maximis caſtris,prætorioq; Cæ
ſaris aberat. Huic Lentulus Marcellinus cum legione præerat. Hanc igitur
Pompeius omni vi oppugnare aggreditur, ita vt edita magna ſtrage, iam
caſtris ipſius Marcellini immineret, Marcellinianis cohortibus maximo
terrore conſternatis. Verùm M.Antonius deductis è proximo & ſuperiori
præſidio .XII. cohortibus, Pompeianorum impetum nonnihil repreſſit,
Marcellinianosq; ſimul metu liberauit. Eôdem mox Cæſar ſignificatione
periculi procul per caſtella fumo facta, ſubſidio cum aliquot cohortibus
venit, caſtraq; ad mare iuxta Pompeium muniri iubet. Quibus iam com-
C munitis, Cæſari à ſpeculatorib. nunciatur,cohortes quaſdam & ſigna,quæ
procul intuentibus legionis ſpeciem præbebant,in vetera caſtra inferri: cu
ius legionis, vti putabat, opprimendæ ſtudio, quum Cæſar cohortes fortè
.XXXIII. diuerſo itinere ad caſtra deduxiſſet, primo quidem inſultu detur-
batis à vallo Pompeianis,occupatisq; caſtris maioribus,in caſtellum,quod
intra maiorum caſtrorum munitiones erat, repulſis, magna poſteà ſtatim
fortunæ commutatione vſus eſt. Nam dum ſui munitionum perplexitate
ignorantiaq; locorum impliciti, incerti per maiora caſtra diu errant, Pom-
peio cum legione ſuis ſubſidio veniente, ſimul etiam Pompeianis ſpe ſub-
ſidij ſuperuenientis eruptionem per Decumanam portam facientibus,tur
D batis ordinibus,omnia cæde & fuga latè complentur, vel ipſis ſigniferis in-
ter fugiendum ſigna proijcientibus, equitibusq; dimiſſis equis, pedibus ſe
in fugam cõijcientibus,quanquam Cæſare cùm manu tum verbis fœdam
ſuorũ fugam incaſſum ſiſtere adlaborante. Qua in re non minimùm mor
tis diſcrimen ſubierat, dum ſignifer, quem è fuga violentiùs manu iniecta
retrahere conatur,cuſpide ſigni intentata,ni ſe dimitteret,exitium ipſi mi-
natur: ſed ſcutiger ipſius, excepto ictu,cæſoq; ſignifero, periculum ab Im-
peratore auertit. Poterat Pompeius ea victoria finẽ huic bello impoſuiſſe,
niſi metu inſidiarum,quòd vallum caſtrorum Cæſarianorum incuſtoditũ
intellexerat,ex Labieni conſilio illis qui circa munitiones intra & extra val-

Ayuntamiento de Madrid

lum diſperſi vagabantur, cædendis immorari, q̃ fugientibus inſtare, caſtraq; A
Cæſaris inuadere potiùs duxiſſet. Hinc Cæſar poſtq̃ in caſtra venit: Neſcire Pompeium vti victoria pronunciauit, eo enim die, ſi quando aliâs potuiſſe ſe ſuperari. Cæſi ſunt duobus his vnius diei prælijs è Cæſarianis milites Ro. nongenti & ſexaginta, equites verò quadringenti: Tribuni militũ decem, Centuriones .XXXII. in quibus & Sceua ille à quibuſdam refertur. Præter hos è ſocijs auxilijsq; quamplurimi, vt numerus occiſorum in vniuerſum à pleriſque tradatur quattuor milium eò ampliùs: ſigna verò militaria capta .XXXII. Hinc Pompeius re feliciter geſta, Imperator à militibus conſalutatus eſt. Captiui autem Labieno poſcenti à Pompeio donati, corã reliquo exercitu producti, verbisq; contumelioſis & probroſis à Labieno compellati, crudeliter ad vnum omnes interfici iuſſi ſunt. Pompeius his ſucceſſib. ſupra modum elatus, deinceps non tam de bello, quàm de victoria cogitabat: eaq; quæ feliciter à ſe confecta erant, Regibus & ciuitatib. confœderatis etiam in maius & multò inflatiùs perſcribebat, ſuę cuncta virtuti, fortunæ nihil tribuens: id quod ſupererat, vel ſe ceſſante facilè confectum iri ſtultè credens. Cæſar è conuerſo, poſt noctem per ſummã mœſtitiam exactam, conuocatis poſtridie in concionem militibus, ea quæ acciderant, æquo animo, & fortiter ferre hortatur, néue rebus aduerſis animis deijciantur, monet: cõmemoratisq; ſuperioribus omnibus ſecundis prælijs, in quibus forti & fideli ipſorum opera vſus fuerat, docet non eandem ſemper eſſe Martis aleam: quicquid hîc acceptum cladis, non ſuæ aut militum culpæ, quando à ſe in nullo peccatum aut erratum eſſet, ſed fortunæ potiùs iniquitati acceptum ferri debere, & calamitatem præſentem virtute in poſterum reparandam. Hac abſoluta oratione, tanta vniuerſum exercitũ admiſſæ culpæ corripuit pœnitentia, tantusq; fuit dedecoris accepti pudor, vt ipſi milites ſibi minùs ignoſcẽtes, vltrò decimationis exemplum in ſe depoſcerent. Quod quũ Cæſar militibus ſe cõdonare diceret, creſcente cum lenitate Cæſaris militũ verecundia, in ſigniferos ſaltem aliquot, quorũ potiſſimùm culpa ea clades accepta videbatur, quòd illi cõuerſis præproperè ſignis fugæ initium dediſſent, animaduerti petunt, vt horũ ſaltem ſupplicio totius exercitus purgetur infamia. Quos Cæſar ignominia notaſſe, & è gradu militiæ mouiſſe contentus, quum grauiorem animaduerſionẽ remiſiſſet, tanta eſt iniecta militũ animis cum dolore alacritas, vti abolendi prioris dedecoris ſtudio, ſtatim ſe in hoſtem duci, facta vnanimi cõclamatione poſtularent, addito iureiurando, aut vniuerſos morituros, aut victores prælio exceſſuros. Idẽ præter promiſcuam militum turbam, & amici primorumq; ordinum quidam Cæſari perſuadere conantur, præſentiq; militum promptitudine vti, & rem prælio cõmittere, monent. Cæſar ad hæc, ſe tempore magis opportuno militũ in ſe ſtudia periclitaturũ reſpondit: ſed hoc in ſe animo ſemper eſſe pergerẽt.

Atque

POMPEIVS IMPERATOR.

B C D

A Atque hæc quidem Cæſar apud milites, priuatim autem apud amicos errorem ſuum non diſſimulauit, quòd caſtra ad Dyrrachium vbi Pompeio omnia parata & inſtructa erant poſuiſſet,& non potiùs aliò inde in maiores difficultates & anguſtias abſtraxiſſet. Mutatis igitur ex hoc belli conſilijs, habita priùs ſauciorum & ægrorum cura, omnibus quæ exædificarat caſtellis munitionibusq; concrematis & diſiectis,præmiſſisq; prima nocte rectà in Appolloniam cum vna legione impedimentis,reliquoq; exercitu, præter duas legiones, impedimenta ſubſequi iuſſo, ipſe haud multò pòſt conclamatis ex militari inſtituto vaſis, ne fugæ magis quàm profectionis ſpeciem daret,cum duabus legionibus nouiſſimum agmen citato expedi-
B toq; itinere conſequitur. Cognito Cæſaris diſceſſu Pompeius,nulla interpoſita mora,cum omnibus copijs ad Cæſarem inſequendum caſtris egreſſus,equitatum præmittit,qui Cæſarianos ad Genuſium flumen aſſequutus, tranſitu fluminis nouiſſimum agmen impedire conatur. Sed prælio inter equitatum Cæſaris & Pompeij commiſſo, Pompeianisq; loco pulſis & profligatis, Cæſar cœpto pergit itinere,inhærente aſſiduè veſtigijs ſuorũ Pompeio. Ceterùm interiecta in exercitu Pompeij mora,quòd Pompeiani ad vetera ad Aſparagum caſtra,quæ in proximo erant,ſarcinas ibi relictas repetituri diuerterant,præcurrente continuis magnisq; itineribus Cæſare, quarto demùm die inſequendi finem Pompeius facit. Cæſar quum Appol
C loniæ ex itinere ſubſiſtens,reficiendis curandisq; militibus, ſtipendio item perſoluendo temporis quantum ſatis erat,impendiſſet, præmiſſis ad Cn. Domitium, quem in Macedoniam ab ipſo miſſum retulimus, de ſuo aduentu nuncijs, Appollonia, Lyſſo, Orico præſidijs aliquot cohortium firmatis,per Epirum & Acarnaniam in Macedoniam ad Domitio ſuccurrendum, ſi fortè hunc Pompeius peteret,contendit. Eôdem & Pompeius Scipioni à Cæſare metuens,per Candauiam exercitum ducebat. Cæſari verò ad Eginium,quod eſt oppidum Theſſaliæ oppoſitum,cum exercitu occurrit Domitius: ita coniuncto exercitu Gomphos,quod Epiro venientibus primum ſe Theſſaliæ oppidum offert,Cæſar peruenit. Oppidani qui priùs
D ſe & ſua per legatos Cæſari permiſerant, conuerſis cum fortuna Cæſaris animis, auctore Androſthene Prætore Theſſaliæ, aduerſam Cæſaris fortunam aſpernati,Pompeianorum ſucceſſuum fautores, portis Cæſari præcluſis,præſidium à Pompeio exſpectabant. Quare Cæſar indignatus,cùm oppidum altiſſimis mœnibus cinctum, eodem quo venerat die, poſt horam nonam oppugnare cœpiſſet,ante Solis occaſum captum,militibus diripiendum conceſſit: motisque inde extemplò caſtris,præuenta etiam rei à ſe ad Gomphos geſtæ fama, Metropolim peruenit. Metropolitæ intellecto ſtatim è captiuis,quos Cæſar ad muros produci iuſſerat,Gomphenſium caſu, portas quas & ipſi ijſdem de Cæſare rumorib. permoti clauſerant,aperiunt.

GOMPHI RECEPTI. METROPOLIS RELIQVAEQVE THESSALIAE CIVITATES RECEPTAE

Ayuntamiento de Madrid

Qui ab omni iniuria à Cæſare conſeruati,ceteris Theſſaliæ ciuitatibus,La- A
riſſa excepta,quam Scipio validiſſimis exercitus ſui præſidijs occupabat,vt
Cæſaris ſe poteſtati & imperio ſubmitterent, facilè perſuaſère. Cæſar itaq;
Gomphis,Metropoli,alijsq; Theſſaliæ ciuitatibus receptis,ſeptem omnino
dierum iter emenſus, locum pabulationi idoneum in agris Pharſalicis na-
ctus, Pompeij aduentum exſpectaturus caſtra ibidem locat. Haud multò
pòſt & Pompeius in Theſſaliam ad Scipionem peruenit: vbi habita pro ſuo
& pro Scipionis exercitu oratione, poſtquam ſuis militibus pro opera pro-
ximis prælijs ſtrenuè nauata,gratias egiſſet, Scipionis quoque milites eiuſ-
dem cum ſuis prædæ & victoriæ participes fore pronunciat: iunctisq; cum
Scipione caſtris .xxx. haud ampliùs à Cæſare ſtadijs, & ipſe ad Pharſalum B
conſedit: imperijque honorem ſibi cum Scipione ſocero communem eſſe
voluit, ita vt & ipſi claſſicum æquè vt Pompeio caneretur, alterumq; præ-
torium tenderetur. Sic auctis non mediocri acceſſione,duplicatisq; copijs,
magna in caſtris Pompeianis ſecuritas & fiducia, nec alij ſermones, quàm
de præmijs, honoribus, ſacerdotijs, magiſtratibusq; in proximum annum
petendis: præterea de domibus,bonisq; eorum qui partes Cæſaris ſequuti
fuerant,diuidendis: atque adeò de ipſo Cæſaris Pontificatu maximo, con-
tendentibus ſuper eo,non ſine acerbiſſimis verborum contumelijs,Scipio-
ne, L. Domitio, & Lentulo Spintere. Agebatur præterea de iudicijs,mul-
tationibus, & ſupplicijs eorum, qui vel Cæſaris partes ſequuti fuerant, vel C
neutrarum partium Romæ remanſerant. Hæc ferè atque his ſimilia tam
inter milites,quàm ipſos duces, quotidianis in exercitu Pompeiano collo-
quijs & ſermonibus agitabantur, non tam ſollicitis omnibus, quî bellum
cœptum conficerent, quàm ad quem modum victoria quaſi iam parta vti
deberent. Pompeius ipſe,quòd compertum haberet,Cæſarem tum à re pe
cuniaria minùs inſtructum, tum etiam commeatibus deſtitui, valetudine
præterea graui & peſtilenti ex victus inſolentia contracta,exercitum ipſius
infeſtari, omnino conſtitutum habebat prælio abſtinere, ſperans id quod
poſt Dyrrachinam victoriam ſupereſſet, ſe ſine ſuorum ſanguine aut peri-
culo facilè etiam quieſcendo confecturum, & vel ipſa mora hoſtium vires D
attenuaturum,Cæſarisq; exercitum fame & inedia ſtimulante, relicto Im-
peratore ſuo, ad ſe quamprimùm tranſiturum, vtpote cui & ab omnibus
victui neceſſarijs abundè eſſet prouiſum: quòd munitis obſeſſisque à ſe o-
mnibus paſſim vijs,caſtellis, & portubus, commeatus terra mariq; vndiq;
facilè comportari poſſent. Atque hoc Pompeij conſilium ſoli ferè Catoni,
qui ciuili parcendum ſanguini dictitabat, probabatur. Sed alij complures
Senatorij atque Equeſtris ordinis viri, Regesq; confœderati, atq; adeò vni-
uerſus exercitus,Dyrrachino ſucceſſu elati,ſimul etiam diuturno bello feſſi,
fretiq; multitudine, qua Cæſarem Pompeius longè ſuperabat, ad prælium

q̃pri-

Ayuntamiento de Madrid

A q̃ primùm committendum Pompeium hortari non deſiſtunt, tandiu victo riam differri dictitantes, quandiu à pugna abſtineretur. Quidam militum in ſententia perſiſtentes, Pompeium etiam maledictis inceſſere non dubitabant, Agamemnonem eum, Regemq; Regum appellantes: quippe quòd vt Agamemnon olim belli cauſſa ceteris interim Regibus apud Troiam imperarat, ita & Pompeius delinitus voluptate imperandi, bellum etiam ſtudio duceret, quò diutiùs inter alioqui æquales emineret. Quidam tamen aduerſis quibuſdam oſtentis & inſomnijs territum pugna abſtinuiſſe tradunt. Cæſar autem poſtquam anguſtijs rei frumentariæ, qua iniquiùs vtebatur, aliquantùm ſe explicuiſſet, reficiendisque militum animis, tum
B corporib. quantum ſufficere videbatur temporis tribuiſſet, perſpecta ſuorum alacritate, nihil magis optabat, quàm acie quamprimùm concurrere. Ceterùm captata per plures dies ſæpiùs occaſione, vnico tantùm, eoque equeſtri prælio decertatum eſt: quo Cæſar, quanquam equitum numero longè inferior, ita vt ſeptem milibus Pompeianorum, mille tantùm quos opponeret, haberet, ſuperior tamen euaſit. Quam ad rem non minimum momenti attulit, quòd Cæſar ex inſtituto peculiari, vt paucitati equitatus ſui conſuleret, adoleſcẽtes expeditos, atq; ex anteſignanis electos, & prælio equeſtri aſſuetos, pedites inter equites armatos præliari iubebat. Sed animaduerſo Pompeium nulla ratione ad pugnam elici poſſe, niſi ipſe in loca
C iniquiora deſcenderet, alia ratione inita, mutatis quotidie de loco in locum caſtris, ſe quidem commodiore pabulatione & frumentatione vſurum intelligebat, militem verò Pompeianum itineri & labori inſuetum, continuo labore inſequendi defatigatum iri, ſimulq; in itinere in aliquam dimicandi neceſſitatem conijci poſſe ſperabat. Hinc ſigno profectionis dato, tentorijsque ſolutis Scotuſſam verſus caſtra mouet. Speculatores præmiſſi ad Cæſarem recurrentes, nunciant Pompeium longiùs vallo egreſſum, ſuos in aciem producere. Pompeius enim victus conuicijs ſuorum, aliena ſequutus conſilia, ſummam rei quanquam inuitus, prælio cõmittere ſtatuerat, hoc tantùm apud amicos prolocutus: Eum diem vterlibet horum vince-
D ret, funeſtum populo Ro. magnarumque calamitatum initium futurum: quum priùs in concilio prædixiſſet fore, vt vel ante acierum cõcurſum Cæſariani loco pellerentur. Cæſar autẽ gauiſus hoc nuncio, ad ſuos conuerſus: Non, inquit, de itinere nunc, ſed de prælio nobis cogitandum. En vobis, inquit, toties expetita delendæ prioris infamiæ, ſarciendæq; acceptæ nuper ad Dyrrachium cladis occaſio: quam ſi nunc è manibus amiſeritis, non eſt quòd aliam temerè in poſterum exſpectetis: ſimul copias expeditas caſtris educit. Quidam non leues auctores ſcriptum reliquêre, Cæſarem ſub mediam noctem, quæ proximè præceſſerat, Marti & Veneri Genetrici operatum, ædemq; eidem Deæ vouiſſe, ſi victoria penes ipſum ſtetiſſet. Poſtri-

RES IN THESSALIA INTER CAESAREM ET POMPEIVM GESTAE.

Ayuntamiento de Madrid

die verò poſtquam ſuos caſtris eduxiſſet, vallum ipſum ſolo æquari iuſſiſſe, A
ne quis ſuorum aliquam in receptu ſpem reliquam ſibi cogitaret: ſed aut cum ſuis in acie caſurum, aut hoſtium caſtris potiturum. Labienus autem poſtquam Pompeius expoſitis pro concione conſilij ſui rationibus, ſuos & animis & manibus paratos eſſe iuſſiſſet, Pompeij conſilium ſummis laudibus extollens, exercitum Cæſaris deſpectui eſſe iubet, negans eundem illum eſſe, cum quo Gallos, Germanos, Britannos, ipſam denique Hiſpaniam ſubegiſſet: quorum pars longè maxima, alij continuis bellorum laboribus, infinitisq; prælijs, alij diuerſis morborum generibus, alij alia occaſione vel perijſſent, vel abeſſent: prælium deniq; Dyrrachinum, ſi quid ex illo robore ſupererat, penitus conſumpſiſſe. Quibus recitatis primus iu- B
rat, ſe niſi victorem in caſtra non reuerſurum. Idem & reliqui mox omnes hortante Labieno iurant. Ipſe quoque Pompeius idem coram omni exercitu iureiurando affirmare nō dubitauit: ſic ab omnibus ſpe & fiducia plenis è concilio diſceſſum eſt. Cæſar autem poſtquam caſtris Pompeij appropinquaſſet, vbi aciem Pompeij inſtructam cognouit, & ipſe ſuam quamprimùm inſtruit. Siniſtrum cornu aciei Pompeianæ tenebat ipſe Pompeius, mediam cum legionibus Syriacis Scipio, dextrum Cilicenſis legio cum cohortibus ab Afranio nuper ex Hiſpania adductis. Cæſar autem cùm ſe Pompeio oppoſuiſſet, dextrum cornu P. Sullam, ſiniſtrum Antonium, mediam aciem Cn. Domitium tenere iubet: reliquam aciem ita C
inſtruit, ne ab equitatu Pompeiano, qui maximus erat, facilè circumueniri poſſet. Fuêre autem in exercitu Pompeij peditum milia, vt quidam tradidêre. LX. vt alij. LXX. equitum verò ſeptem milia. Cæſar ipſe præter euocatos, quorum duo milia erant, Pompeij exercitum centum & decem cohortium fuiſſe ſcribit, hoc eſſe ait milium. LV. Cæſaris autem copiæ. LXXX. erant cohortium, quæ milia. XXII. conficiunt. Cæſar acie iam inſtructa, commemoratis ſuis in milites beneficijs, ſimulq; profeſſus per ſe non ſtetiſſe, quominus res ab armis ad pacem deducta fuerit, quod non ſemel à ſe ſummo ſtudio tentatum ipſis militibus eſſe teſtatiſſimum, ſeq; vtrumque exercitum Reip. ſaluum voluiſſe: poſtquā de cetero more militari ſuos ad D
pugnam opportuna & cōmoda oratione cohortatus eſſet, militibus vltrò expoſcentibus, ſtudioq; pugnæ ardentibus, tuba ſignum dari iubet. Quod ſimul atque inſonuit, non ea ſtatim animorum promptitudine, qua Cæſar ſperauerat, concurſum eſt: dum ad conſpectum eorundem ſignorum, eorundem armorum & telorum, ad auditum eiuſdem clamoris, Cæſarianis in mentem ſubit, cum quibus ſibi decertandum foret, fratri ſcilicet cum fratre, patri forſan cum filio, conſanguineo cū conſanguineo: hinc loco prioris alacritatis, luctus, & aliquandiu ſilentium: donec tandem Craſtinus euocatorum vnus, qui primū pilum in exercitu Cæſaris duxerat, cum centum

viginti

Ayuntamiento de Madrid

A viginti ſpectatæ virtutis ſuæ centuriæ militibus ſe ſequi iuſſis, primus in hoſtes prorumpens, ſimul dextra protenſa reſpiciens & inclamans: Faciam, inquit, Cæſar, vt hodie aut viuo mihi aut mortuo ſis gratias acturus: ſimul in hoſtem irruit, ſtatimq; ab omnibus Cæſarianis infeſtis pilis procurritur. Non deſunt idonei auctores, qui tradunt acie vtrinque iam inſtructa, antequam claſſicum pugnæ ſignum caneretur, vtrumque Imperatorem illacrymaſſe, atq; aliquandiu tam dubium, & vtrique parti funeſtum pugnæ initium facere diſtuliſſe: donec tandem Pompeius videns tædio moræ ordines ſuos iam turbari cœptos, prior ſigna cani iuſſit. Hoc indubitatum eſt, Pompeium monitu Triarij ſuos loco cōſiſtere, denſoq; agmine impetum

PVGNA PHARSALICA.

B Cæſarianorum, iactumque pilorum excipere iuſſiſſe, quòd ſperaret militibus loco retentis, pila leuius caſura, quàm ſi immiſſis occurriſſent: Cæſarianosque duplicato curſu defatigatos, antequam ad ſuos perueniſſent, viribus deſtitutos, remiſſiùs prælium commiſſuros. Hinc Cæſariani mirati à Pompeianis inuicem non concurri, vſu & peritia rei militaris edocti, medio ferè curſu ſubſtitêre: cumq; à priore contentione nonnihil reſpiraſſent, confecto curſu incœpto pilis miſſis gladios in hoſtes ſtringunt. Similiter & à Pompeianis, conſeruatis tamen ordinibus, locoq; immotis, poſt pilorum iactum ad gladios ventum eſt: ſimulque equitatus Pompeianus cum multitudine ſagittariorum à ſiniſtro cornu procurrens, explicatis turmis

C Cæſaris aciem circumuenire cœpit. Cæſar autem poſtquam equitatum ſuum ad primum impetum loco ceſſiſſe vidit, quartam aciem, quam è cohortibus aliquot in ſubſidium totius exercitus prouidè inſtituerat, atq; in talem euentum poſt ordines locauerat, ſigno vexillo dato, ſuis laborantib. ſubmittit. Ab hac tanto impetu & ea violentia procurſum eſt, vt vniuerſus mox Pompeij equitatus loco pulſus, in altiſſimos montes fuga ſe reciperet, ſagittarijq; & funditores præſidio equitum nudati, inermes omnes ferè interficerentur. Eodemque impetu, eædem illæ quartæ aciei cohortes, acie Pompeij à ſiniſtro cornu circumita, Pompeianos etiam reſiſtentes à tergo adorti, maximè accedente tertia acie, quam Cæſar illuc vſque quieſcere iuſ-

D ſerat, quæ à fronte ſe obijciebat, vniuerſum Pompeij exercitum terga vertere compellunt. Cæſar autem nuſquam non præſens, non ſegniùs manu quàm verbo ſtrenui ducis ſimul & militis munus obibat. Sunt qui tradant, inter præliandum Pompeium ſubinde inclamaſſe, incertum ſiue ad ſuos, ſiue ad Cæſarem: PARCE CIVIBVS: Cæſarem verò ex alia parte, MILES, FACIEM FERI: Quòd Pompeianum militem vtpote tyronem adhuc, & per ætatem rei bellicæ inſuetum, formæq; & venuſtatis conſeruandæ, quàm decoris militaris ſtudioſiorem, huiuſmodi plagas propter cicatricum deformitatem maximè vitaturum, imò ne exſpectaturū quidem ſibi perſuadebat: quum aliàs non tam oculos & os, quàm crura & brachia

ferire

Ayuntamiento de Madrid

ferire Romanis moris eſſet. Alij vtramque hanc vocem Cæſari tribuunt. A
Ceterùm Cæſar, poſtquam vniuerſa acie iam in fugam conuerſa, ſtragem longè lateq́ue promiſcuam edi cerneret, ſiue pietate in ciues motus, ſiue metu ne Pompeiani ſumpta à deſperatione audacia ordines inſtaurarent, miſſis circumquaque præconibus, ciuibus quidem parci, ſed in auxilia ſæuiri iubet. Pompeius conſpecta ſuorum fuga, equitatuq; cui potiſſimùm tanquam inuicto exercitus ſui robori fidebat iam profligato, equo ad caſtra quamprimùm delatus, procul inclamans ad eos qui pro porta prætoria in ſtatione erant: Vos, inquit, caſtra tuemini & defendite, ego reliquas portas circumibo, præſidioque firmabo. Ceterùm paulò pòſt prætorium ingreſſus rebus deſperatis tacitus & cogitabundus euentum rei exſpectans, B in tentorio deſedit. Cæſar autem ſuos cohortatus, vt præſenti fortunæ beneficio vſi, partam iam victoriam è manibus ne amitterent, licet æſtu meridiano per mediam æſtatem, & multa cæde feſſos, ſequi tamen paratos, ne ſpacium Pompeianis vllum ſe colligendi, animoſque reſumendi daret, quamprimùm ad caſtra oppugnanda educit. Quæ quum non tam à Pompeianis etiamnum diſperſis, & magis de fuga, quàm caſtrorum defenſione cogitantibus, quàm à Thracibus alijſque Barbarorum auxilijs aliquandiu defenderentur, haud multò pòſt Pompeiani multitudine telorum & vulnerum ſuperati, vallo relicto cum Centurionibus & Tribunis in excelſos montes, qui caſtris imminebant, perfugiunt. Ipſe Pompeius relicto palu- C

POMPEII FVGA.

damento inſignibusq; Imperatorijs, quattuor tantùm comitantibus, equo conſcenſo per portam Decumanam Lariſſam properè ſe cõtulit. Vbi poſtquam quamminimùm ſubſtitiſſet, cum alijs.xxx. equitibus, qui è fuga eò confluxerant, continuato per noctem itinere pari feſtinatione ad mare deſcendit. Cæſar quanquam opulentiſſimis inſtructiſſimisq; hoſtium caſtris potitus, in quibus præter triclinia ſtrata, ſumptuoſiſſimaque tabernacula, magnum etiam argenti pondus, reliquaque ad luxum & voluptatem comparata videre erat, ne dum miles circa prædam diſtinetur, occaſionem rei perficiendæ prætermitteret, parte copiarum in caſtris Pompeij relicta, parte verò alia in ſua caſtra redire iuſſa, ipſe cùm quattuor legionibus ad D Pompeianos, qui Lariſſam verſus curſum intenderant, perſequendos proficiſcitur: quos poſtquam è fuga in montem compulſos, aquatione fluminis, qui monti ſuberat, munitione effecta intercluſiſſet, miſſis legatis deditionem facere cogit, paucis tamen ordinis Senatorij, qui eôdem fugerant, per noctem fuga dilapſis. Poſtridie omnibus è monte in planiciem deſcendere, armaq; deponere iuſſis, ſalutemq; paſſis manibus ſuppliciter petentibus, veniam conceſſit, militibusq; ſuis, ne quis eorum violaretur, edixit, plurimosq; ex his etiam legionibus ſuis adſcripſit: ijsq; quas ſecum adduxerat legionibus in caſtra ad quietem remiſſis, alijsq; in locum eorum acceſſitis,

Ayuntamiento de Madrid

A ceſſitis, eodem die Lariſſam peruenit. Hic fuit memorabilis illius & fatalis inter ciues Rom. in campis Pharſalicis inter Pharſalum ipſum & Enipeum flumen, pugnæ exitus. Quo autem die funeſtiſſimum hoc ad Pharſalum prælium cõmiſſum ſit, à nullis certò traditur: fuiſſe tamen circa diem. XIIII. Kal. Sextil. certum eſt, menſe ex quo Cæſar Brunduſio traiecerat ſeptimo, poſt Pompeium quattuor penè menſes ad Dyrrachium validiſſimis maximiſq; operibus obſeſſum. A quibuſdam traditum eſt, Cæſarem ſimulatq; in caſtra Pompeij veniſſet, conſpecto occiſorum aceruo ingemuiſſe, dixiſſeque: Hoc ſcilicet voluerunt, vt maximis confectis bellis, dimiſſo exercitu C. Cæſar condemnatus morerer. L. Florus præter auxilia externa, huic
B bello hinc inde trecenta ampliùs milia interfuiſſe commemorat. Numerus autem occiſorum ab alijs aliter traditur. Aſinius enim Pollio, qui & ipſe Cæſarianorum ducum vnus prælio interfuit, non plus ſex milibus è Pompeianis cecidiſſe ſcribit: alij. XXV. milia, præter Senatores decem, Equites quadraginta: è Cæſarianis verò præter Centuriones. XXX. mille ducentos perijſſe ſcriptum reliquêre. Ipſe autem Cæſar, è ſuis quidem ducentos, nec ampliùs deſideratos, auctor eſt, & præter hos Centuriones. XXX. è Pompeianis verò milia. XV. cæſa refert. In his etiam L. Domitium, qui Cæſari in Galliam ſucceſſor mittendus fuerat, ab equitibus in fuga interemptum. Capta autem fuiſſe milia. XXIIII. eo ampliùs, ſignaq; militaria ad Cæſarem
C relata. CLXXX. Aquilas verò. IX. Inter Cæſarianorum cadauera inuentum eſt & Craſtini euocati corpus, adacto in os aduerſum gladio, quod Cæſar ob egregia erga ſe eius prælij merita, militaribus ornatum donis, honorifico ſeorſim ab alijs, haud longè tamen à communi cæſorum tumulo, monumento dignatus eſt. Hæc antequã acciderent, obſeruata ſunt diuerſa plurimis in locis oſtenta atque omina, quæ tantam hanc cladem, inſignemq; Cæſaris victoriam portenderent. Fulmina namque aduerſa in caſtra Pompeij deciderunt, ignisq; in aëre ſuper caſtra Cæſaris viſus, in caſtra Pompeij delatus, ibidem extinctus eſt. Item Pompeio nocte ſacrificanti victimæ ab altaribus aufugêre: ipſeq; poſtridie pulla indutus veſte apud principia con
D ſpectus, aduerſi ominis loco militibus fuit. Signa item militaria apes obſedêre. Panicus tumultus in caſtris Pompeij incerto auctore exortus, vniuerſum terruit exercitũ: quo ſedato, cùm ſe ſomno dediſſet Pompeius, ædem Veneri victrici ſibi per ſomniũ dedicaſſe viſus eſt. Venerem autẽ victricem militibus in teſſeram dederat Cæſar, vt Pompeius Herculem inuictum. Antiochiæ quoque in aëre maximus auditus eſt armorum ſtrepitus, tanquam exercituum cõcurrentium, aut hoſtium aduentantium. Trallibus verò in templo Victoriæ pro ſimulachro Cæſaris palma è ſolo lapide ſtrato repentè enata eſt: alibi quædam ſimulachra ſponte conuerſa ſunt, alia ſudauêre, flêre nonnulla. Pergami tympanorũ cymbalorumq; ſonitus à Bacchi fano

Ayuntamiento de Madrid

per totam vrbem delatus eſt: aliaq; paſſim his ſimilia,quæ tum aliàs,tum A
ipſo pugnæ die accidêre,primò quidē neglecta,poſteà allato rei geſtæ nun-
cio,omnibus miraculo fuêre. Cæſar autem tam inſigni illuſtriq; vi-
ctoria potitus,pari modeſtia & clemētia vſus eſt.Nam clariſſimis quibuſq;
Senatorij Equeſtrisq; ordinis viris,qui nullo priùs ab ipſo beneficio affecti
Pompeij rebus ſtuduiſſent,vt qui nihil cōtra ſe deliquiſſent, facilè veniam
cōceſſit.Inter hos & M.Bruto,qui à Q.Seruilio Cæpione adoptatus,Q.Cæ
pio Brutus appellatus eſt,quiq; poſteà vnus è percuſſorib.fuit,ſalus donata:
hūc enim præ ceteris Cæſar etiam ante prælium,ſi occurriſſet,ſeruari iuſſe-
rat: prælioq; iam confecto per litteras ad ſe euocatum maximis inſuper ho
noribus proſequutus eſt. Eos verò quos ſemel in poteſtatem redactos,& à B
ſe dimiſſos,arma iterū ſumpſiſſe cognouerat, interfici iuſſit: niſi ſi quos &
ex his amicorū precibus condonaſſet: ſingulis enim ex amicis ſuis ſalutem
vnius conceſſerat. Quinetiam quum in ſcrinia quibus ſecretiores ad Pom
peium litteræ includebantur,incidiſſet,è quibus facilè multorum in ſe ani
mum cognoſcere poterat,comburere maluit quàm inſpicere: ne perlectis
litteris,perſpectisque inimicorum in ſe voluntatibus,in aliquem acerbiùs
quàm innata ipſi clementia ferebat, ſtatuere cogeretur. Eadem lenitate &
poſteà vſus,Regibus quoque Barbaris, populis, & ciuitatibus, quæ Pom-
peium auxilijs iuuerant,facilè omnem offenſam remiſit. Theſſalos in præ-
mium & ſignum victoriæ apud ipſos obtentæ,vel ante diſceſſum ſuum pu C
blicè libertate donauit. Pompeius interim poſtq̄ à Lariſſa ad mare venit,
nactus in oſtio Penei amnis nauem frumentariam,quū per noctem in an-
choris ſtetiſſet, primoq; ſtatim diluculo ſoluiſſet,cōſpecto maiori nauigio
quod pręteruehebatur,eoq; conſcenſo,in Leſbum inſulam circa Mytilenā
aduectus eſt.Quidam eodem nauigio P.& L.Lentulos,Fauonium item &
Deiotarū receptos tradidêre.Erat Mytilenę Cornelia Metelli Scipionis filia
Pompeij vxor,Sextus item filius: hos Pompeius,cùm oppidum ingredi nol
let,in portum per nuncium ad ſe venire iubet: ijſdemq; cū reliquis amicis,
cōmeatu,rebusq; ſuis in quattuor triremes impoſitis,Attaliam maritimū
Pamphyliæ oppidum peruenit: ibi triremes quaſdam è Cilicia obuias ſibi D
habuit: tum & milites quidam,Senatorijq; ordinis ſexaginta eôdem è fuga
ad ipſum conuenêre.Inde in Ciliciam primò,poſteà in Cyprum appellens,
poſtq̄ arcem Antiochenſium excludendi ſui cauſſa captam,ſuosq; qui ſe in
finitimas ciuitates è fuga receperāt, Antiochia prohiberi intellexit,conſiliū
Syriæ adeundæ,& ad Arſacem Parthorum Regem ſe recipiendi amicis hor
tantib.deponit. Poſteà perlato ad ipſum claſſem ſibi in Corcyra ſaluam,Ca
tonemq; cū valido exercitu cōſtituiſſe in Africam traijcere,dubitauit num
& in Africā ad Iubam Regem,quod quidam cōſulebant,ſibi cōfugiendum
eſſet. Sed quum præter dignitatem videretur, hoc tanq̄ minùs illuſtri vti
per-

CAESARIS CLEMENTIA.

Ayuntamiento de Madrid

A perfugio, ex amicorum conſilio AEgyptum petere conſtituit: tum quòd trium haud ampliùs dierum itinere diſtaret, quódque ipſa regio potens & felix, nauibus, frumento, pecunijs, alijsque ad bellum neceſſarijs abundaret: tum etiam quòd Reges pueri paterna neceſſitudine ſibi iungerentur. Poſtquam igitur Cæſarem ad ſe perſequendum cum equitatu & vna legione viam ingreſſum, nuſquam interquieſcere intellexit, celeritatem Cæſaris pertimeſcens, contractis vndiq; quoquo modo pecunijs, coacta etiam vndecunque poterat tumultuaria duorum milium militum manu, ijsque cum reliquis ad belli vſum neceſſarijs in naues impoſitis, Cypro ſoluens Peluſium venit. Ptolomæus tum fortè vixdum pueritiam egreſſus, vtpote
B tredecim annorum, cum ſorore Cleopatra pro regno armis decertabat, caſtraque ad Peluſium circa montem Caſſium haud procul à Cleopatræ caſtris habebat. Ad hunc Pompeius quoſdam è ſuis mittit, petens pro veteri paternaq; amicitia atque hoſpitio, vt Alexandria receptus, opibus ipſius in præſenti calamitate iuuaretur. Quod eò ſe faciliùs impetraturum ſperabat, quòd mortuo Rege patre, tutor puero Regi à Senatu datus, regnũ ei ſumma cum fide reſtituiſſet. Verùm qui adminiſtrationi regni præerant, quorumq; conſilijs Rex puer regebatur, dum eos qui à Pompeio miſſi fuerant, cũ militibus regijs, inter quos & quidam Romani erant (qui ſub Pompeio aliquando ſtipendium fecerant, quiq; bellis Syriacis confectis à Gabinio eò
C traducti, & apud patrem Ptolomæum pro præſidio relicti erant) liberiùs & familiariùs colloqui vident, ſiue veriti ne Pompeius ſollicitato exercitu regio regnum occuparet, ſiue deſpecta Pompeij fortuna, Cæſari victori gratificari ſtudentes, dato benigniori reſponſo Pompeium accedere iubent. Ceterùm Photinus Eunuchus pecuniæ & theſauris regijs præpoſitus, Achillas item militum præfectus, conſilium Pompeij per dolum interficiendi, ſecretò inter ſe ineunt: cuius tam nefarij conſilij auctor exſtitit Theodotus Samius Rhetor Regis præceptor: Canem, inquiens, mortuum non mordere. Pompeius itaque ab Achilla & L. Septimio, qui bello piratico ſub eo meruerat, è maiori nauigio in minorem ſcapham cum vno atq; altero ſuo-
D rum exceptus, (quòd littus vadoſum magnarum nauium acceſſum nõ admitteret) Septimio, qui dextram ei paulò antè Regis nomine porrexerat, primum auerſo ictum infligente, videns & ab Achilla & ceteris aſtantibus ſtrictis vndique ſe peti mucronibus, toga vtraque manu in caput adducta, nulla præter ſuſpirium voce emiſſa, ſemet vltrò percuſſoribus feriendum obtulit. Hunc vitæ finem ſortitus eſt Cn. Pompeius, cui à magnitudine rerũ geſtarum meritò Magni cognomen inditum, annum agens. LX. Quidam occiſum tradunt die ſuo natali, quo de piratis & de Mithridate aliquando triumpharat, qui fuit pridie Kal. Octob. alij poſtridie eius diei interfectum ſcriptum reliquêre. Corpus capite præciſo in littus eiectum, paulò pòſt à

POMPEII CAEDES.

L ij Phi-

Ayuntamiento de Madrid

Philippo Codro liberto Cypri Proquæſtore exſtructo tumultuariè & è fragmentis ſcaphæ rogo concrematum,atque ibidem in littore ſepulturæ traditum eſt. Nauis autem in qua erat Cornelia vxor cum Sexto filio,conſpecta cæde Pompeij Cyprum retrò ſe fuga recepit. L.autem Lentulus poſtridie appellens,& ipſe captus in carcere necatus eſt. Cæſar biduum Pharſali commoratus,rebusq; omnibus in Theſſalia conſtitutis,relictisq; ſuorum nonnullis ad recipiendas Græciæ ciuitates, Pompeium è veſtigio in quaſcunque ille partes ſe recepiſſet,perſequi ſtatuit. Quem quum in Aſiam traieciſſe ſuſpicaretur,eôdem tertio pòſt die curſum inſtituit. Eo forſan itinere cùm præmiſſis copijs triremibusq; atque alijs maioribus nauibus,ipſe modico nauigio Helleſpontum quà anguſtiſſimus erat,traijceret, B
medijs ferè freti faucibus C.Caſſium,qui cũ parte claſſis Pompeianæ .LXX. triremium ad Pharnacem in Pontum properabat,obuium ſibi habuit. Sed tantum abfuit,vt Cæſar aut fugeret,aut à tanta nauium multitudine opprimeretur,vt vltrò Caſſium ad deditionem vrgere non dubitaret.Vnde Caſſius ratus Cæſarem ſtudio contra ſe nauigare,opinione felicitatis Cæſarianæ territus,ſupplices è triremi manus tendens,veniamq; petens,ſe & claſſem eidem continuò dedidit. Qui à Cæſare in fidem receptus & ſeruatus, poſteà & ipſe per ſummam ingratitudinem vnus percuſſorum exſtitit. Cæſar maximo fortunæ beneficio præter exſpectationem ſeruatus,poſtquam in Aſiam venit, AEolibus, Ionibus, reliquisque gentibus Aſiaticis, C
culpam per legatos deprecantibus,veniam conceſſit: parteque tributorum tertia inſuper remiſſa, à publicanorum acerbitate liberauit. Gnidijs etiam in gratiam Theopompi familiaris ſui, libertatem largitus eſt. Intellectoq; interim Pompeium in Cypro conſpectum,ſuſpicatus id quod res erat,AEgyptum petijſſe, veritus ne præoccupato regno opulentiſſimo vires recolligeret,Rhodum traiecit: conſcenſisq; ibidem Caſſianis Rhodijsque triremibus, non exſpectato donec exercitus in vnum conueniret, cum duabus legionibus,equitibusq; octingentis,quum ſub veſperam ſoluiſſet,nemine ſuorum quò tenderet conſcio, gubernatoribus tantùm ignem & ſignum nauis prætoriæ ſequi iuſſis, miſſoq; poſteà ad ſuos nuncio,vt quamprimũ D
ſe ſubſequerentur, tertio pòſt die, triduo poſt interfectum Pompeium, vt quidam tradunt, Alexandriam peruenit. Quo tempore quæ hactenus commemorata ſunt, tum ad Dyrrachium & in Theſſalia inter Cæſarem & Pompeium, tum alibi poſteà acta ſunt, alia alijs interim locis accidêre. C. enim Caſſius cum Cilicum,Phœnicum,& Syrorum,cui præerat,claſſe, in Siciliam appellens, partem claſſis Cæſarianæ .XXXV. nauium, cui ad Meſſanam M.Pomponius præerat,pice,teda,ſtupa,ſimiliq; materia flammis concipiendis idonea,iniecta, incendit. Hinc legionariorum præſidio ægrè præ timore oppidum defendente,minimùm abfuit,quin & ipſa

Meſſa-

Ayuntamiento de Madrid

A Meſſana caperetur: niſi nuncij de victoria Cæſaris peropportunè allati, Caſſium incœpto deſiſtere compuliſſent. Alteri Cæſarianæ claſſis parti præfectus erat P. Sulpitius Prætor, eaq; Vibone ad fretum in ſtatione erat. Huc profectus Caſſius, ſimili ratione qua ſuperiùs, aliquot è nauibus flammas inijcit: ita & ex his quinque incendio abſumuntur. Reliquis autem à P. Sulpitio in mare deductis, factoque in claſſem Caſſianam impetu, triremes duæ ex eadem deprimuntur, aliæ verò duæ quinqueremes capiuntur, quarum altera prætoria ipſius Caſſij erat: ſed is ſcapha è maiori nauigio exceptus, ad ſuos euaſit, cognitoque certiùs de prælio in Theſſalia commiſſo, claſſem ex ijs locis eduxit. Eodem tempore & D. Lælius, qui Aſiaticæ B claſſi præerat, quique inſulam Brunduſio obiectam, quam Libo priùs tenuerat, quò Vatinium, quem Brunduſio Cæſar præfecerat, mari intercluderet, ſimiliter occupauerat, quanquã quinqueremi vna cum alijs aliquot nauibus amiſſa, omnique aquæ vſu, quàm quæ onerarijs nauibus Corcyra Dyrrachioq; ſupportaretur prohibitus, non niſi accepto Pharſalicæ cladis nuncio à propoſito deſtitit. Parte alia Q. Fufius Calenus, quem Cæſar ante pugnam Pharſalicam in Græciam ad recipiendas Græciæ ciuitates miſerat, vaſtatis latè Athenienſium agris, Piræum quidem Athenienſium portum nullis circundatum muris ceperat, ceterùm ipſis Athenis non antè potiri potuit, quàm Athenienſes intellecto Pharſalici prælij euentu, ipſi vltrò C ſe dederent. His Cæſar poſteà etiam nulla impoſita multa veniam conceſſit, addito ſe non ipſorum meritis, ſed maiorum gloriæ eam culpam condonare. Eodem nuncio & aliæ pleræq; Græciæ ciuitates, Cæſari ſe permittentes, in gratiam acceptæ ſunt. Soli ferè Megarenſes obſtinatiùs in ſententia perſiſtentes, non tam vi quàm aſtu & proditione, tandem in poteſtatem venêre. Qui magno ſuorũ numero interfecto, ceteris verò quàm viliſſimo precio diuenditis, meritas imprudentiæ ſuæ pœnas exſoluêre. M. verò Octauius qui Achaicis Liburnicisq; nauibus præfectus erat, ex clade Pharſalica in Illyricum maxima ſecum claſſe contulerat. Eò Q. Cornificius Cæſaris Quæſtor pro Prætore cum duabus legionibus æſtate proxima miſſus D fuerat, captisque caſtellis compluribus, quæ locis editioribus ſita, ad decurſiones vaſtationesque magnas præſtabant opportunitates, prouinciam ſua prudentia hactenus Cæſari ſeruauerat. Idem paucis Iadertinorum nauibus adiutus, & Octauium tum temporis in ea loca cum claſſe venientem, compluribus è nauibus ipſius partim captis, partim diſiectis, acceſſu prouinciæ prohibuerat, iunctisque ſociorum Iadertinorum nauibus cum captiuis Octauianis, claſſem quæ vel prælio cõmittendo ſufficere poſſet, conſtituerat. Cæſar autem poſtquam profligato ad Pharſalum Pompeio, plurimos è fuga collectos per Macedoniam in Illyricũ ſe recipere intellexiſſet, veritus ne dum ipſe parte diuerſa Pompeium perſequitur, bellum alibi in-

ATHENAE ET RELIQVAE GRAECIAE CIVITATES RECEPTAE.

RES IN ILLYRICO GESTAE.

ſtauraretur,Gabinium per litteras cum legione tyronum in Illyricum proficiſci, ſeq; Cornificio iungere iuſſerat. Proinde Gabinius poſtquam in Illyricum appulit, per ſummas hiberni temporis difficultates,omnibusq; & victui & bello neceſſarijs deſtitutus, (vtpote in prouincia finitimo bello & diſſenſionibus iam exhauſta,nec alioqui ſatis fida)bellum per maximas incommoditates adminiſtrabat: & quòd intercluſo hibernis tempeſtatibus mari commeatus aliunde ſubuehi non poſſet,non niſi expugnatis magno cum diſcrimine caſtellis inopiam ſubleuabat. Hinc poſtquam ſe barbaris contemptui eſſe videt,dum Salonam ſe recipit, prælio ex itinere decertare coactus, cæſis ſuorum duobus ampliùs milibus, Centurionibus . XXXVIII . A Tribunis quattuor deſideratis, Salonam cum his qui prælio ſuperfuerant, ſe recepit: ibique poſt menſes paucos in maxima rerum omnium egeſtate morbo abſumptus eſt. Ex hoc Octauius in ſpem potiundæ prouinciæ erectus, percuſſo cum Barbaris fœdere, Cæſaris præſidia, mari quidem cum claſſe ſua, terra verò cum pedeſtribus Barbarorũ copijs diuerſis pluribusq; quotidie locis infeſtabat. Sed Vatinius Cornificij litteris Brunduſio accitus, cum tumultuaria quidem ex actuarijs alijsq; minoribus nauigijs,quibus roſtra impoſuerat,claſſe,verùm cum nõ pœnitenda veteranorum manu in Illyricum veniens, primoque ſuo aduentu maritimis aliquot ciuitatibus receptis, reliquas in propoſito perſiſtentes prætereuectus, Octauium Epidaurum,vbi Cæſaris præſidium erat, terra mariq; oppugnantem, nuſquam interquieſcens aſſequutus, ab incœpto diſcedere compulit, fugientemque cum ſua illa tumultuaria claſſe inſequi non dubitauit. Ceterùm Octauius haud ignarus Vatinij claſſem è minoribus comparatam nauigijs, fiducia claſſis ſuæ ad Tauridem inſulam curſum ſiſtit: ſuſpicatusque,quod euenit, Vatinium ſubſequuturũ, ſuos in portu paratos eſſe iubet. Vatinius contrà ratus Octauium longiùs etiam progreſſum, nauibus ſuis propter tempeſtatis metum diſtentis,imparatus nec quicquam tale exſpectans,Octauij claſſem ſibi obuiam habuit. Et quanquam multis partibus,cùm nauium numero & magnitudine,tum ipſo apparatu Octauio impar,virtute tamen & promptitudine ſuorum factum eſt, vt poſt acerrimam hinc inde concertationem, victoria tandem penes ipſum ſteterit: ipſiusque Octauij quadriremi,in quam primus cum ſua quinqueremi impetum fecerat, depreſſa, è reliquis non paucæ captæ ſunt,aliæ roſtris Vatinianarum nauium perforatæ, in profundum demerſæ. Propugnatores pars iugulati, pars in mare proiecti. Ipſe autem Octauius ſcapha, in quam è ſua quadriremi ſe coniecerat, præ pondere ſimul irruentium ſubſidente, ad myoparonem adnatauit: quo exceptus, poſtquam nox finem prælio feciſſet, ſubſequentibus nonnullis, quos non tam ſua virtus, quàm fortunæ beneficium ſeruarat, in fugam ſe dedit. Vatinius autem omnibus ſuis integris in portum vnde

Ayuntamiento de Madrid

A vnde Octauius egreſſus erat, ſe recepit: nauibusque ibi refectis, tertio pôſt die verſus Hiſſam inſulam vela facit, quò Octauium curſum intendiſſe ſuſpicabatur. Sed oppido Hiſſanorum quamprimùm per deditionem in poteſtatem accepto, intelligit Octauium vento vſum ſecundo aliò curſum flexiſſe. Ita Vatinius prouincia intra breue ſpacium recepta, Cornificioq; reſtituta, poſtquam ſinum illum pulſis aduerſariorum nauibus pacatum tutumque reddidiſſet, Brunduſium reuerſus eſt. In Hiſpania quoque tum alioqui pacata, per id tempus maximis tumultibus, grauiſſimisq; ſeditionibus cauſſam præbuit Q. Caſſius Longinus, qui Hiſpaniam vlteriorem pro Prætore obtinebat. Nam quum is ſiue inſita ſibi cupiditate, ſiue

TVMVLTVS ET SEDITIONES LEGIONVM IN HISPANIA.

B odio, quod in illam prouinciam vel anteà, Quæſtor in ea ex inſidijs vulneratus, conceperat, eandem per ſummam auaritiam adminiſtraret, & quò militum animos ſibi quoquo modo conciliaret, largitionibus & pollicitationibus ſpecioſis militarem diſciplinam infringeret, (ita tamen vt hac ipſa ratione largitori ipſi maiora quærerentur commoda: dum ſcilicet quò grande æs alienum ibi contractum diſſolueret, ſimulatione futuræ liberalitatis, à nullo genere quæſtus ne minimi quidem ac ſordidi abſtinet) pecunijsq; acerbiſſimè vel exactis vel imperatis, alijsque grauiſſimis oneribus prouinciam omnimodè diuexaret, priſtina prouincialium in ſe odia plurimùm exaſperauit, vſqueadeò vt quidam noua de cæde ipſius conſilia inirēt. Cumq;

C acceptis eo fortè die à Cæſare litteris, quibus exercitum in Africam traijcere, & quò auxilia quæ Iuba Rex iam miſſis longè maiora Pompeio in Theſſaliam miſſurus videbatur, impediret, per Mauretaniam in fines Numidiæ venire iubebatur, animo ob id elatus, omnia etiam inſolentiùs impotentiusque perageret, hi qui in exitium ipſius conſpirauerant, haud diutiùs ferendum rati, præeunte Minutio quodam Silone impetu facto, interfectoq; proximo lictore, Caſſium plurimis ſimul plagis conſauciant: eoque mortuo, vti ipſi credebant, relicto, alij aliò dilabuntur. Sed Caſſius poſtquam vulneribus obligatis & curatis ad ſe redijt, præcipuis quibuſque coniurationis auctoribus interfici iuſſis, alijs crudeliſſimè excruciatis, ſuperante crude

D litatem auaritia, quoſdam etiam pecunia ſupplicium & mortem redimere paſſus eſt. Deinde poſt dies aliquot, alteris à Cæſare litteris de Pompeij clade & fuga factus certior, quanquam dubius quid ſibi in poſterum conſilij capiendum foret, pecunias tamen imperatas maiori quàm anteà acerbitate exigit, aliamq; ſimul etiam ampliorem imperat: habitisque nouis ad Africanam expeditionem per omnes prouinciæ conuentus & colonias delectibus, territos tranſmarina militia ad ſacramenti redemptionem vocat. Hinc creſcentibus quotidie ſub ſpecie mandatorum Cæſaris, reuera autem ſtimulante odio & vindictæ cupiditate, iniurijs, creuēre ex aduerſo non prouincialium modò, ſed & legionariorum quorundam in Caſſium odia: eoq;

tan-

Ayuntamiento de Madrid

tandem res prouecta eſt,vt legionib.inter ſe diſſidentibus,parùm abfuerit, A
quin vniuerſa prouincia à Cæſare alienata fuerit. Conuentus autẽ Cordu
benſis inter ceteros,cum duabus cohortibus præſidiarijs,duce ſibi ſumpto
M.Marcello AEſernino (quẽ tamen paullò antè Caſſius Cordubã miſerat,
vt eam in poteſtate retineret) à Caſſio defecit. His ſe iunxêre legiones ali-
quot,è quibus quædam ſub M.Varrone aliquando pro Pompeio militaue-
rant. Hæ priùs ducem ſibi elegerant L.Torium Italicenſem:& ne per ſedi-
tionem diſſentire viderẽtur,Pompeio ſe prouinciam recuperare velle dicti
tabant: ſed poſtq̃ ſe Cordubenſibus & Marcello iunxêre,dum vident Caſ-
ſium æquè Cæſarianis ac ſibi inuiſum, neq; Marcellum à Cæſaris partibus
abduci poſſe,deleto è ſcutis Pompeij nomine,Marcellũ & hi ſibi ducem ca- B
piunt,Prætoremq; ſimul appellant:& ſic caſtra ad Cordubam ponunt. Eô-
dem mox Caſſius cum ſuis legionibus venit,ſcriptis priùs ad Regem Bogu
dem in Mauretaniam,& ad M.Lepidum in Hiſpaniam citeriorẽ pro ſub-
ſidio litteris: caſtriſq; citra Betim flumẽ quattuor circiter paſſuum milibus
à Corduba loco edito locatis, populatiſq; circumquaque ferro & flamma
Cordubenſium agris atque ædificijs, nihil ab hoſte atrociſſimo differebat.
Qua iniuria iritatis Marcellianorum animis, minimo minus abfuit, quin
legiones iuſto prælio concurrerent, ni Marcellus intelligens quemcunque
tandem euentum res habitura fuerat, Cæſaris hoc detrimentum fore, mi-
lites iam Betim traductos,ſiue loci iniquitatem,ſiue Caſſij ignauiam cauſ- C
ſatus,tranſmiſſo iterũ flumine maturè in caſtra reduxiſſet.Quo in tranſitu
è nouiſſimo Marcelli agmine ab equitibus Caſſianis complures occiſi ſunt.
Ex hoc intelligens Marcellus tranſitum fluminis difficilem iuxta ac pericu
loſum eſſe,caſtra & ipſe Betim tranſfert. Hinc Caſſius videns ſe aquatione
minùs commoda vſurum, ad Vllam oppidum ſibi fidele per noctem le-
giones cum feſtinatione ducit,caſtraq; ipſis oppidi mœnibus iungit. Mar-
cellus inſequutus, caſtriſq; ex aduerſo poſitis, contentus operibus excitatis
Caſſium populationibus & vaſtationibus agrorum prohibere,rem & tem
pus trahens, pugna de cetero abſtinuit. Interim Bogud, qui cum auxilijs è
Mauretania iam aduenerat, exteriores Marcelli munitiones fruſtrà oppu- D
gnare tentat. Sub idem ferè tempus & M.Lepidus Procoſ. ex citeriore Hi-
ſpania cum cohortibus trigintaquinque,magnoq; equitatu,& reliquis au-
xilijs aderat: non tam alteram partium iuuaturus,quàm fœda ducum & le-
gionum diſſidia compoſiturus. Huic ſe ſtatim Marcellus permittit: Caſ-
ſius autem ſiue cauſſæ ſuæ metuens,ſiue Lepidum ſuſpectum habens,ſiue
alia quauis de cauſſa,ſuis ſe tenebat munitionibus. Atque hinc poſtquam
Lepidus iunctis cum Marcello ad Vllam caſtris,fide data inducijſque con-
ceſſis,quò maiorem Caſſio ad ſe veniendi ſecuritatem præſtaret,partem in-
ſuper munitionum Marcellianarum diſieciſſet, cuſtodiaſque deduxiſſet,
Bogudis

Ayuntamiento de Madrid

A Bogudis auxilia altero impetu in caſtellum Marcelli, quod caſtris Regijs
oppoſitum erat,facto,non paucos Marcellianorum oppreſſère: maximaq;
cædes ſubſequutura fuerat, niſi Lepidus interuentu ſuo prælium diremiſ-
ſet. Caſſius liberum ſortitus exitum,Norbam ſe cum ſuis recepit. Lepidus
autem Cordubam cum Marcello profectus eſt. Cumq; per hos tumultus
C. Trebonius Procos. qui Caſſio ſuccedere debebat, ad prouinciam obti-
nendam in Hiſpaniam vlteriorem veniſſet,Caſſius intellecto ipſius aduen
tu, legionibus in hiberna diſtributis,ſarcinisque compoſitis,ne cum pecu-
nia ex rapinis conflata, priuatus iam & exercitu nudatus in poteſtatem ve-
niret, Malacam properat: conſcenſisq; ibidem nauibus,verſus Hiſpaniam
B citeriorem vela facit: cumque per noctem in Iberum flumen diuertiſſet,
obortaq; tempeſtate propter aduerſos fluctus nauem flectere non poſſet,
nauigio violentia fluctuum marinorum in ipſo fluminis oſtio demerſo,
interijt. Atque hæc quidem in Illyrico & in Hiſpania hiſce temporibus
procul à Cæſare & Pompeio geſta ſunt. Cato autem, qui poſt felicem
Dyrrachini prælij euentum, à Pompeio Cæſarem in Theſſaliam fugientē
perſequente,Dyrrachij cum quindecim cohortibus præſidio pecunijs com
meatibusque bellicis, tum etiam aduerſus Parthinos,ne quid interea mo-
uerent,relictus fuerat, accepto funeſtiſſimæ ad Pharſalum pugnæ nuntio,
in Corcyram, vbi Pompeiana trecentarū nauium claſſis erat, cum ijs quas
C. ſecum habebat copijs, traiecit: Ciceronique, quem ibi inuenit, copias ſuas
tradere volebat,Prætorius ſcilicet Conſulari cedere paratus. Sed Cicero ex-
ercitum accipere recuſans, Romam inde cum alijs aliquot Senatorij ordi-
nis rectà ſe contulit. Haud multò pòſt, ad Catonem,qui ſummæ rerum in
Corcyra præerat,ſparſæ magis quàm oppreſſæ partium vires,alij poſt alios
conuenêre. Et primi quidem, Labienus, Afranius, Scapula, & ipſe Scipio
Pompeij ſocer. Deinde Cneus filiorum Pompeij natu maior: qui poſtquā
patre ad Dyrrachium & Pharſalum rebus gerendis intento,vniuerſam ferè
Epiri oram cum claſſe AEgyptia circumuectus, plurima crebris in terram
excurſionibus detrimenta intuliſſet, tentataq; non ſolùm Orici, quod M.
D Acilius tenebat, (vbi tamen cum magna oppidi parte naues ferè omnes,
quæ in portu erant,flammis iniectis abſumpſit) ſed & ipſius Brunduſij,ni-
hilo meliore ſucceſſu,quàm alij ante ipſum fecère,expugnatione, poſt irri-
tos conatus,& ipſe Corcyram ſe recepit. Poſtea & C.Caſſius poſt prælia ali
quot terra marique non infeliciter commiſſa,plurimaq; cùm Siculæ, tum
Italicæ oræ loca à ſe infeſtata & vexata,vt ſuprà relatum eſt,eòdem cum ſua
tandem claſſe peruenit. Similiter & C. Octauius ab Illyrico & Epidauri
oppugnatione à Vatinio depulſus, vt ſuprà dictum eſt, eò poſtea delatus
eſt. Denique quotquot primi nominis Pompeianorum ducum prælio ſu-

Ayuntamiento de Madrid

perfuerant, nec in Cæſaris poteſtatem venerant,huc ad Catonem tandem A vndique confluxêre,claſſeque inter ipſos diuiſa,C.quidem Caſſius in Pontum, Pharnacem Regem aduerſus Cæſarem concitaturus, cum .LXXX. nauibus miſſus eſt. Sed is dum inter nauigandum in Cæſarem incidit,ſalute impetrata claſſem amiſit, ſicut ſuprà memoratum eſt. Cneus autem Pompeius Magni filius, cum Labieno & Scapula, & parte exercitus, in Hiſpanias, ad alias copias cogendas, maioresq; apparatus faciendos proficiſcitur. Scipio verò in Africam ad Varum,nō ſine ſpe auxilij à Iuba Numidiæ Rege impetrandi, curſum dirigit. Ipſe autem Cato in Peloponeſum, ſpe eius potiundæ ſibi iniecta,traijcit: Patrisque occupatis,ibidem Petreium & Fauſtum Pompeij generum prętcr alios ſibi adiungit.Ceterùm Caleno,quem B à Cæſare in Græciam miſſum ſuperius retulimus,cum ſuis copijs accedente, dum ſolutis nauibus, relictis Patris, cum his qui ſibi aderant Cyrenem petit,è Sexto Pompeio ſibi in itinere obuio,de cæde Pompeij intelligit: Berenycenq;.maritimum Cyrenaicæ oppidum delatus, Cyrenem inde pergens, à Cyreneis receptus eſt. Hîc inter eos qui Catonem hucvſq; ſequuti fuerant, ſententijs aliquandiu variatum, vtri ſe partium adiungerent: donec tandem diſceſſione facta, hi quibus nulla ſpes veniæ ſupererat, apud Catonem (cui mori certiùs erat, quàm Cæſari ſe permittere) remanſère. Reliqui alij aliò,quò quemque caſus deferebat,dilapſi ſunt. Quidam rectà ad Cæſarem profecti, impunitatem impetrauêre: in quibus & C. Caſſius C memoratur. Cato autem intellecto Scipionem ad Iubam confugiſſe, honorificeque & humaniter à Rege exceptum, ipſe quoque iter eò inſtituit. Exercitu igitur propter aquæ penuriam in partes diuiſo, aſinisque complu ribus, qui vtres aqua plenos geſtabant, ſecum aſſumptis, ſeptem dies continuos per deſerta Syrtium, & profunda arenarum æſtuaria, infeſtaq; feris & ſerpentibus loca,decem milium agmen laborioſo difficilique itinere du cens, ipſe capite ſemper aperto ante legiones pedibus iter faciebat. Strabo auctor eſt, à Berenyce iter ingreſſum Syrtim pedibus per triginta dies peragraſſe. Confirmatis autem plurimùm acceſſione copiarum Catonianarum partibus, poſt longam Vari, qui eam prouinciam hactenus admi- D niſtrarat,& Scipionis ante Catonis aduentum de imperio diſceptationem,

SCIPIO IMPERATOR

Cato oblatam ſibi à militibus ſummam, vel ſaltem æqualem cum Scipione poteſtatem, vtrumque recuſans, quòd maiorem Prætura magiſtratum necdum geſſiſſet, Scipioni,qui dignitate reliquos facilè anteibat, haud inuitus ceſſit, & exercitum quem adduxerat, eidem tradidit. Romæ autem primis de Pharſalica pugna rumoribus diu non eſt creditum. Neq; enim Cæſar, ne parta contra ciues victoria inſolentiùs efferri videretur, de rebus à ſe ad Pharſalum geſtis ad Senatum litteras dare curauerat.

Sed

Ayuntamiento de Madrid

A Sed vbi tandem allato certiore nuntio fides eſt habita, Pompeij & Syllæ imagines,quæ pro roſtris ſtabant,diſiectæ ſunt. Poſteà vbi allato Pompeij annulo,etiam cædis Pompeianæ fama confirmata eſt,ſtatim Pompeio cōuicijs palàm ab vniuerſis exagitato,quidquid honorum excogitari poterat, certatim tam à primoribus,quàm à populo in Cæſarem collatum eſt. Inter quæ præter ſtatuas, coronas, aliaq; his ſimilia,vel anteà vſurpari ſolita, vel tum primùm excogitata, quæ Cæſar ipſe poſteà repudiauit, præcipua fuêre Conſulatus in quinquennium, Dictatura,non ſemeſtris,vt antè,ſed annua,Tribunitia poteſtas in perpetuum ipſi decreta. Præterea prouinciarum extra ſortem quibus vellet decernendarum, comitiorum denique o-

B mnium magiſtratuum,plebeis exceptis,arbitrium & poteſtas. Quæ Senatus decreta poſtquam ad Cæſarem Alexandriam perlata ſunt,reliquis quidem approbatis, Dictaturam etiam ſtatim inijt, M.Antonio qui necdum prætor fuerat, magiſtro equitum ſibi aſſumpto,eoque ad vrbem remiſſo: reliquorum verò magiſtratuum comitia in aduentum Cæſaris ad finem vſque anni delata ſunt. Per hæc tempora Reſpublica diu grauiſſimis tumultuoſiſſimiſq; ſeditionibus agitata eſt. Primis motibus anſam dedit M. Cæcilij & C. Trebonij Prætorum de Prætura vrbana contentio: indignante nimirum Cæcilio prælatum ſibi in ea Trebonium, qui Prætor à Cæſare conſtitutus,non more maiorum electus erat: ita vt omnibus Tre-

C bonij actionibus acerrimè ſe opponeret, neque eum ſecundum Cæſaris leges ius dicere pateretur: reſciſſiſq; ijs quæ Cæſar de pecunijs creditis conſtituerat,debitoribus aduerſus creditores ſe auxiliaturum,mercedesq; habitationum conductoribus donaturum polliceretur,facto etiam in collegam cum multitudine ſibi adiuncta,impetu. Poſtea etiam lege in id lata, mercedes habitationũ conductoribus remiſit, & nouas tabulas proponere non dubitauit. Eoque tandem res progreſſa eſt, vt Senatus non niſi armatorum militum præſidio ſeptus conueniret,Seruilioq; Conſuli cuſtodiam vrbis mandaret, Cæcilio ipſi omni adminiſtratione Prætoria interdicta. Concitataq; ex hoc non modò Roma ipſa, ſed & per Milonem (qui ſolus

D exulum à Cæſare reuocatus non fuerat, cuique ſe quoquo modo Cæcilius iungere ſtudebat) vniuerſa ferè Campania, non priùs hi conquieuêre tumultus,quàm cæſo in Apulia Milone, ipſe quoq; Cæcilius, qui in Brutios nouos & ibi motus cōcitaturus conceſſerat,à Cæſarianis in ipſis conatuum ſuorum initijs oppreſſus & interfectus eſt. Nec minores poſtea motus primo ſequentis anni initio exorti ſunt. Dilatis enim in Cæſaris aduētum comitijs,inſolita in vrbe magiſtratuum ſolitudo erat,ita vt nec Conſul,nec Prætor adeſſet,ſolusq; Antonius,qui magiſter equitū à Cæſare creatus erat, omnia pro ſuo arbitrio adminiſtraret. Deinde L.Trebellius,& P. Cornelius Dolabella Tribunipleb., nouis vrbem ſeditionib. implicuêre. P.enim

HONORES CAESARI DECRETI.

CAESAR DICTATOR. M. ANTONIVS MAG. EQV.

SEDITIONES VRBANAE.

Ayuntamiento de Madrid

Dolabella,quum ære alieno prægrauaretur, à Patritijs ad plebem,quò Tribunuſpleb. fieret,tranſiuerat: ſtatimque Tribunus factus,debitoribus aduerſus Patritios ſeſe auxiliatorem præſtitit. Trebellius contrà,nobilitatis ſe propugnatorem exhibuit:legibusq; hinc inde per tumultum promulgatis, tandem & ad manus ventum,nec à cædibus temperatum eſt: ita vt nec Senatus nec Antonij auctoritas quicquam valeret, ſed apud ſeditioſos hinc inde iuxta in contemptum veniret. Hinc tertia nata factio Senatus & Antonij aduerſus vtrumque: Antonioque à Senatu permiſſum,vt exercitum intra vrbem haberet,ipſeque cum reliquis Tribunorum plebis cuſtodiam vrbis S.C. ſuſcipere iuſſus eſt. Ita vt Trebellius & Dolabella & à ſeinuicem & ab Antonio, Antonius verò ab vtroque oppugnaretur: omniaq; paſſim atrociſſimis maximisq; maleficijs & facinorib.miſcerentur: maximè quòd Antonio ad milites (qui à Cæſare à pugna Pharſalica in Italiam præmiſſi licentioſiùs ſeditioſiusque agere nunciabantur) metu nouorum motuum profecto, cura vrbis L. Cæſari relicta erat, quem Antonius diſcedens Præfectum vrbi crearat. Cæſar interea poſtquam Alexandriam peruenit,ſtatim de cæde Pompeij certior factus,Alexandrinis etiamnum tumultuoſiùs agentibus, in littore aliquandiu ad anchoras ſubſtitit. Sed haud multò pòſt Theodotus Rhetor,à Rege adhuc circa Caſſium montem hærente miſſus, caput & annulum Pompeij ipſi obtulit: ad cuius aſpectum vultum auertens,altiusque ingemiſcens,caſum tanti viri miſeratus, etiam largiùs lachrymas profudiſſe traditur, ciuem generumque ſuum ſubinde appellans. Percuſſores verò tantum abfuit vt laudaret, aut gratias ageret, vt tanquam parricidas deteſtaretur,facinusque ipſum,vt impium & inhumanum, palàm damnaret,& execraretur. Caput autem Pompeij honeſta ſepultura in ſuburbio Alexandriæ dignatus eſt. Addunt quidam eodem loco quo caput ipſi oblatum fuerat, Nemeſis, ſiue Indignationis ſacellum in monumentum actæ rei ſtatuiſſe. Annulum verò poſtea Romam miſit. Huic quidam leonem enſiferũ,alij tria trophæa inſculpta fuiſſe prodidêre. Ex hoc Cæſar ſecurior iam factus, deductusq; à tutoribus præfectisq; Regijs,dum Alexandriam ingredi cogitat,ſubito inopinatoq; præſidij Alexandrini tumultu exceptus eſt: Ægyptijs videlicet faſces Cæſari præferri, Regiamque per hoc maieſtatem imminui clamitantibus: ita vt creſcente tumultu, Cæſar in regiam confugere coactus fuerit: & poſtea plerique è militibus ipſius quotidianis Alexandrinæ multitudinis concurſibus diuerſis vrbis partibus malè multarentur, interficerenturq;. Sed Cæſar compoſito vtcunque eo tumultu,maiora metuens,legiones ſibi ex Aſia alias quampri mùm adduci iubet: pecunijsq; vndique cogendis intentus,tanquam aliud agens,ocio hoc interim ſpacio ob ſuorum infrequentiam ſe dabat,quoſuis ad ſe accedentes comiter excipiens,ſubinde & per vrbem tanquã ſpectandi

CAESAR ALEXANDRIAM PERVENIT.

eius

Ayuntamiento de Madrid

A eius gratia obambulans,pulchritudinem ſe eius demirari ſimulabat. Nonnunquam & ad profeſſores ſapientiæ & diſciplinarũ accedens, etiam ſtans eos audiebat. Quæ res vel imprimis apud Alexandrinos plurimùm ipſi ad beneuolentiam & gratiam cõtulit. Præter hæc,ſi qui ex Pompeij comitibus atque amicis capti in Regis poteſtatem venerant,hos omnes ſumma liberalitate & beneficentia proſecutus, ſibi mirè conciliauit. Quumq; controuerſiam,quæ inter Ptolomæum & Cleopatram de regno erat,ex teſtamento patris Ptolomæi, ad cognitionem populi Romani, & ſuam, quòd Conſul eſſet, pertinere diceret, vtrumque ab armis diſcedere iuſſum, iure apud ſe de cauſſa contendere iubet. Ptolomæus enim, è quattuor liberis B quos decedens reliquerat, (filijs ſcilicet duobus,& totidem filiabus) regnum duobus natu maximis ex vtroq; ſexu, Ptolomæo & Cleopatræ, teſtamento reliquerat, quos etiam ex veteri inſtituto apud Ægyptios obſeruari ſolito, matrimonio inter ſe coniungi volebat: miſſisq; Romam per legatum teſtamenti tabulis, populum Ro. per omnia ſacra & fœdera obteſtatus erat, vt quæ ipſe de regno teſtamento cauerat, ea ita vti fierent, operam darent. Photinus tamen interea & Achillas, ceteriq; tutores & præfecti Regij, nihil intentatum relinquebant, quò Cæſari quoquo modo inuidiam apud populum & exercitum conflarent: præter cetera probra & hoc nomine Cæſarem apud eoſdem accuſantes, quòd is ſub ſpecie recipiendi crediti, quo Re- C gem Ptolomæum defunctum ſibi obnoxium eſſe cauſarẽtur, vſq; ad ſummam mille ſeptingentarum quinquaginta miriadum, expilatis omnibus theſauris Regijs, & precioſiori cùm aurea tum argentea ſupellectile, imò & frumento publico intercepto, ne à ſacris quidem manus contineret. Cuius rei vt faciliùs fidem facerent, frumentũ iam vetuſtate corruptum militibus diſpertiebantur, ligneisq; vaſis & fictilibus ad conuiuia vtebantur. Et Photinus Regis nutritius inter ceteros, ſiue cauſſæ Regis à iudice parùm æquo, & iam parti aduerſæ affecto metuens, ſiue ſtimulante concepto iam in Cæſarem odio, præter Regiam dignitatem eſſe dicebat, Regem ad cauſſam dicendam in ius vocari. Communicatis igitur clandeſtinò cum his, quos pro- D poſiti conſcios habebat, conſilijs, copias Regias clàm à Peluſio reuocat, ijsq; omnibus Achillam præponit: quẽ etiam per litteras & nuncios ea quæ fieri vellet, edocet. Cleopatra autem, quæ hactenus per alios cauſſam ſuam apud Cæſarem egerat, queſta ſe ab amicis & neceſſarijs deſertam, quũ tam in formæ elegantia, quàm ſermonis venuſtate (quibus reliquas facilè mulieres anteibat, quibusq; Cæſarem, vtpote amoribus obnoxium, capi poſſe ſperabat) magnam haberet fiduciam, per internuncium petit, vt ſibi liceat iniurias ſibi à fratre illatas, Cæſari coràm exponere. Clam itaque à Cæſare ex interiore Ægypti regione accerſita, nullo ex familiarib. ſuis præter Apollodorum Siculum comite aſſumpto, eoq; corporis ornatu, vt ſalua formæ

 digni-

Ayuntamiento de Madrid

dignitate miſericordiam Cæſari moueret, paruulum ingreſſa lembum ſub A
primas veſpertini temporis tenebras ad regiam adnauigauit: & quò cuſtodes falleret, ſtragulo ſiue culcitræ in longitudinem inuolutam, loroq; circumligatam, Apollodorus tanquam ſarcinam aliquã in interiorem regiam ad Cæſarem introtulit. Quæ ſtatim genibus ipſius aduoluta, partem ſaltem regni ſibi reddi petit. Cæſar miratus aſtutiam puellæ, ſimul gratia formæ, & dulcedine orationis, ipſaq; morum ſuauitate illectus, ſororem fratri reconciliaturus, Ptolomæum quoque poſtridie ad ſe venire iubet: exutaque iudicis perſona, controuerſias de regno compoſiturus, pro amico atque arbitro ſe deinceps gerere cœpit, quanquam in Cleopatram quàm in Ptolomæum longè propenſior. Ptolomæus poſtquam ad Cæſarem ingreſſus, B
ſororem Cleopatram intus eſſe vidit, inexpectata rei nouitate attonitus, ita excanduit, vt proiecto diademate proditum ſe clamitans, ad populum proſilire pararet. Sed qui tum fortè Cæſari aderant, veriti ne ad ſuos rediens tumultum excitaret, comprehenſum ad Cæſarem reduxère. Hinc coorto maximo tumultu, Ægyptij ſtatim regiam terra marique inuadunt, eam procul dubio occupaturi, Cæſare potiſſimũ omnibus ad reſiſtendum deſtituto, ni Cæſar de loco tuto omnia ſe quæ vellent facturum promiſiſſet: progreſſusq; cum Ptolomæo & Cleopatra in concionem, Regis teſtamentum de ſcripto recitari curaſſet. Quo in eam ſententiam, qua ſuprà relata eſt, recitato, addens omnem populi Romani poteſtatem in ſe tranſlatam; C
quòd iam Dictator eſſet, (eo enim honore ſtatim poſt nunciatam in vrbe Pompeij cædem ſibi à Senatu in annum decreto, iam tum Cæſar vti cœperat) Ptolomæo & Cleopatræ regnum Ægypti, vti teſtamento Regio cauebatur, aſſignauit: Arſinoę verò & Ptolomæo iuniori Cyprum etiam de ſuo conceſſit. Ita reconciliatis inter ſe Regibus, tumultus quoque ſedatus eſt. Ceterum non ceſſante Photino, Achillam, vt cum exercitu accedere properaret, per litteras inſtigare, ſparſoq; rumore, Cęſarem in præſentiarum quidem vtrique regnum dediſſe, ſed poſteà ſoli Cleopatræ adiudicaturum, alij ſtatim prioribus grauiores exſtitère motus. Et iam Achillas cum equitatu Regio, cumq; exercitu (qui. xx. milium erat, plurimumq; ex ijs militibus D
conſtabat, quos Gabinius cõfecto bello Syriaco cum Septimio, Ptolomæo Regi præſidij loco reliquerat) aduentare nunciabatur. Cæſar autem horũ hactenus ignarus, certusq; ſibi minus adeſſe roboris, q̃ vt oppido egreſſus tantis ſe viribus opponeret, intra regiam ſe continere conſtituit: miſſisque nomine Regis ad Achillam legatis, Dioſcoride & Serapione, vtroq; maximæ quondam apud Regem defunctum auctoritatis, Achillam exercitum dimittere, & ab incœpto deſiſtere iubet. Sed Achillas per litteras à Photino monitus, ne cœpta relinqueret, perſuadens ſibi non à Rege, ſed à Cæſare miſſos, & mandata habere, inauditos ſtatim corripi iubet, alteroque ex his occiſo,

BELLVM ALEXANDRINVM.

Ayuntamiento de Madrid

A occiſo,alter grauiter vulneratus pro mortuo à ſuis ſublatus eſt. Quo intellecto, Cæſar primùm Regem in ſua habere poteſtate ſtuduit. Achillas autem paucitate Cæſarianorum contempta,atque ipſa mox Alexandria,eaq; oppidi parte,quam Cæſariani milites tenebant,occupata,primo ſtatim impetu in regiam irruiſſet, ni Cæſar deductis copijs,diſpoſitisque per vias cohortibus, impetum ſuſtinuiſſet. Eodem tempore & ad portum acerrimè certatum eſt,Ægyptijs naues quæ plurimæ in portu erant,occupare conantibus: ſed loco pulſis,fruſtrà hic eis conatus fuit. Cæſar autem,quòd parua manu tam latè tueri non poſſet,naues quæ in portu & naualibus erant,incendi iubet. Ibi fortè quum flamma longiùs euecta proxima naualibus te-
B cta inuaſiſſet, cum bona vrbis parte etiam nobilis illa quadringentorum, ſiue ſeptingentorum milium librorum, Ptolomæi Philodelphi bibliotheca, tum horrea, in quibus frumenta publica recondita erant,ſimul conflagrauêre. Veritus etiam Cæſar,ne ſi Pharum inſulam hoſtis occuparet,portu quoque intercluderetur, (is enim erat inſulæ ſitus, vt inuitis ijs qui eam tenerent,propter anguſtias in portum introitus non pateret) expoſitis ſtatim in Pharum militibus,inſulam occupat,eamque præſidio firmat: ita vt auxilia & frumentum, & reliqua bello neceſſaria tutò ſupportari poſſent. In oppido interea pluribus paſſim partibus noctu & interdiu dubio Marte pugnatum eſt, paucis vtrinque interfectis. Cæſar autem regiam, in quam
C primo ſuo ingreſſu diuerterat,cum proximis ædificijs tenebat. In his theatrum erat, quod pro arce Cæſari erat,ſimul & ad portum & naualia tutum præbebat acceſſum. Hæc loca Cæſar, & ſi quæ alia ſibi idonea, vel neceſſaria videbantur, per noctem & interdiu pluribus diebus communiens, obiecto quaſi hoſtibus muro,hoc conſequutus erat,ne inuitus cum hoſte dimicare cogeretur: deiectisque deinde alijs atque alijs ædificijs,quibuſdam etiam per vim receptis,munitiones quotidianis operibus proferebat. Interim ex Rhodo,Syria,& Cilicia,omnem claſſem auxiliaq; adduci iubet.

Nec minori ſtudio aduerſarij ſua adminiſtrabant, aut bello ſe cõparabant. Achillas enim præter portum quo potiebatur,etiam longè maxima oppidi
D parte,locisq; ſibi opportunis occupatis,vias omnes & angiportus maximis operibus muniebat: idque ea induſtria,vt ſimul ſuas munitiones defenderent,& Cæſarianas infeſtarent. Conuectoque in vrbem maximo omnigenûm telorum, tormentorum, aliarumq; machinarum bellicarũ numero, inſtitutisq; maximis armorum officinis,habitisq; nouis delectibus,auxilia vndique conquirebant: quin & ſeruos omnes puberes armabant. Sicut autem Cæſar toto mari potiebatur, ita Achillas portum tenebat: metuensq; ne Cæſar nauali prælio ſuperior portum occupare conaretur,aggere plurimo iniecto,relictoq; paruo ad emittendas naues interuallo, portus introitum obſtruxit. Sed Cæſar demiſſis ante eaſdem anguſtias onerarijs aliquot naui-

nauibus, quas ſaxis priùs infarcierat, hoſtibus viciſſim exitum è portu in- A
tercluſit. Dum hæc fiunt, Arſinoë filiarum Ptolomæi natu minor negligentiùs cuſtodita, per Ganymedem Eunuchum nutritium ſuum traducta, ad Achillam & Ægyptiorum exercitum tranſijt, ſperans ſe hac potiſſimùm via poſſeſſionem regni vacuam occupaturam. Hanc igitur Ægyptij ſtatim Reginam conſtituunt: gauiſique quòd vno ex Regijs liberis apud ſe exiſtente, maiori cum auctoritate & dignitate bellum geſtari viderentur, maiori etiam ſtudio, maiorique animorum contentione in bellum incubuêre. Quod vbi Cæſar intellexit, veritus ne Photinus idem aliquando de Rege moliretur, maximè quòd non ſolùm ex indicio cognouerat, ſed & re ipſa deprehenderat, Achillam & litteris & internuncijs ab illo monitum, B
ne ab incœpto deſiſteret, ſed cœpta fortiter ad exitum perduceret, Photinũ interfici iubet: ipſum autem Regem diligentiore deinde cuſtodia ſeruandum mandauit. Hinc magis etiam exaſperatis Ægyptiorum animis, quũ viribus ipſorum magnæ quotidie acceſſiones fierent, Cæſari autem auxilia, quæ tam ex Syria quàm aliunde expectabat, necdum aduenirent, Cæſar his permotus, Ægyptios ad pacis cõditiones perducere cupiens, Regem loco vnde à ſuis exaudiri & conſpici poſſet, conſtitutum, palàm pronunciare iubet, ſe apud Cæſarem haud inuitum eſſe, quòd ſumma ab eo humanitate exciperetur: proinde non eſſe opus longiori bello, & ſi pacem velint, eam ſe facilè non iniquis conditionib. confecturum. Sed hæc quòd à Rege C
ſubornato, non autem ex animo dici crederentur, Ægyptiorum animos à propoſito flectere nequiuerunt. Apud exercitum autem orta inter Achillam & Ganymedem de ſumma imperij contentione, dum vterque militum animos maximis certatim largitionibus ſibi deuincire ſtudet, mutuiſq; ſeinuicem inſidijs petere non deſinunt, Arſinoë tandem, tum quòd in nutritium ſuum eſſet propenſior, tum quòd Achillam ipſum tanquam ſocium & conſortem iam imperij, non ſatis æquo animo ferret, illum à Ganymede proditionis inſimulatum, tanquam rem naualem parùm fideliter adminiſtraſſet, interfici iubet. Ita imperio apud ſe ſolam remanente, Ganymedem vniuerſo exercitui loco Achillæ præeſſe iubet. Hic ſumma rei D
adminiſtrandæ poteſtate iam accepta, primùm interciſis aquæductibus, ſiue cuniculis, per quos aqua è Nilo in eam partem oppidi, quam Cæſar tenebat, inducebatur, (nam quòd Alexandria fonte careat, neceſſariò aqua ex Nilo per ſubterraneos meatus in priuatas domos deriuata, puteiſq; excepta iuuatur) aqua intercludere conatus eſt. Præterea aqua ſalſa è mari rotis alijſq; machinis in partem Cæſaris tranſfuſa, eam quæ à Cæſarianis hauriebatur ſalſugine infecit, ita vt bibi omnino non poſſet. Hinc Cæſariani perculſi, tanquã in extremum adducti diſcrimen, nihil iam quàm de fuga cogitabant: quæ ne ipſa quidem ſatis tuta videbatur, quòd imminentibus

ſibi

Ayuntamiento de Madrid

A ſibi ex propinquo Alexandrinis, difficillimus ad naues acceſſus daretur. Sed Cæſar confirmatis vtcunque ſuorum animis, omnem de fuga cogitationem, vtpote periculoſiſſimam, deponere iubet: quumq; omnibus litto ribus venas aquæ dulcis ineſſe diceret, dato Centurionibus negotio, vt omnibus operibus intermiſſis, ad puteos in littore fodiendos ſe accingerent, omnibus huic operi intentis, ita vt nec ſomno per noctem, nec quieti per diem locum darent, magna breui ſpacio aquæ vis inuenta, animum Cæſarianis reſtituit. Dum hæc per biduum à Cæſarianis procurantur, legio trigeſima ſeptima à Domitio Caluino cum frumento alijsq; cõmeatibus & apparatu bellico è Syria miſſa, quum Euro flante portum Alexandrinũ
B capere prohiberetur, paullò ſupra Alexandriam delata eſt. Sed quum & hæc aqua deſtitueretur, nauigio actuario Cæſarem facit certiorem: qui cõſcenſa naue, claſſeq; vniuerſa ſe ſequi iuſſa, nullis impoſitis militib. (quòd munitiones nudare nollet) ad legionem nauigare non dubitauit. Alexandrini intellecto ex remigibus Cæſarianis, quos dum ad Cherſoneſum Alexandrinam ad aquationem à Cæſare expoſiti, longiùs prædandi animo euagantur, exceperant, Cæſarem ipſum cum claſſe veniſſe, nec militem in nauibus habere, Cæſari cum legione redeunti occurrere conſtituunt. Sed Cæſar occurrentib. ſibi in reditu Alexandrinis, quum neceſſariò tum propter ſuorum paucitatem, tum quòd dies iam inclinarat, ſcilicet poſt horam
C diei decimam, pugna ſibi abſtinendum cenſeret, naues ad terram ſubduxit. Conſpecta tamen vna è Rhodijs, quæ longiùs ab alijs collocata, à pluribus Alexandrinorum nauibus circumuenta periclitabatur, quanquam inuitus in pugnam deſcendit: laborantiq; ſubſidium ferre coactus, prælio commiſſo, cõtentione & virtute Rhodiorum effectum eſt, vt capta ſtatim vna hoſtium quadriremi, depreſſa altera, reliquis verò omnibus ſuis epibatis nudatis, maximoq; propugnatorum numero interfecto, facilè vniuerſa hoſtium claſſe Cæſar potiturus fuiſſet, niſi noctis interuentus præliũ diremiſſet. Sic Cæſar pluribus hoſtium nauib. captis, reliquis diſiectis, ſuas victrices in portum Alexandrinum reduxit. Ganymedes autem, quò
D detrimentũ acceptum quoquo modo & quamprimùm ſarciret, quidquid vſquam erat nauium in vnum cogit, veteribusq; refectis, magna celeritate nouas etiam ædificat: quumq; remi deeſſent, aſſeres è tectis gymnaſiorũ, porticuum, aliorumq; ædificiorum publicorum detracti, remorum vſum præſtitêre. Hac diligentia intra paucos dies pręter maiores apertasq; naues complures, claſſe.XXVII. maiorum conſtratarum nauium, quadriremium, & quinqueremium confecta, militibusq;, atq; alijs neceſſarijs rebus inſtructa, Ægyptij ad prælium quamprimùm ſe comparabant. Nec minori ſtudio Cæſar intellecto hoſtium apparatu, & ſuam triginta quattuor nauium claſſem (quæ tamen non niſi decem tum quinqueremes, tum quadrire-

Ayuntamiento de Madrid

driremes haberet) ad pugnam expedit: Pharumq; inſulam circumuectus, A claſſem ſuam hoſtium claſſi opponit: factoq; à Rhodijs nauibus duce Euphranore (qui ob ſingularem rei nauticæ peritiam, eximiamq; virtutem, & animi magnitudinē claſſi Rhodiæ præfectus erat) pugnę initio, ijſdemq; primum Alexandrinorū impetum dum reliquæ propiùs accederent ſuſtinentib. totis viribus vtrinq; cōcurſum eſt: oppidanis pariter & Cæſarianis, qui Alexandriæ erant, è ſummis tectis, ædificiorumq; faſtigijs eam cōcertationē deſpectantib. Tanta autem fuit Cæſarianorum, imprimis Rhodiorū in pugna capeſſenda quum virtus, tum alacritas, vt Alexandrinis neq; ars, aut ſolertia, neq; nauium multitudo quicq̄ conferret, quin capta vna quin queremi cum ſuis propugnatoribus remigibusq;, tribus alijs depreſſis, reli B quæ ſe in oppidum fuga recipere coactæ fuerint, Cæſarianis omnib. ad vnū integris. Cæſar autem quū animaduertiſſet, eos qui Pharum inſulam incolebant, tam ex molibus, q̄ ex ædificijs ſuos prohibere, quò minùs propiùs accedentes Alexandrinos fugientes perſequerētur, omnino inſulam in ſuā redigere poteſtatem conſtituit. Manus itaq; diſtinendæ cauſſa, ſtatim inſulam à duabus partibus oppugnare aggreditur: præmioq; propoſito illi, qui primus inſulam cepiſſet, poſtquam aliquandiu è nauibus pugnatum, Cæſariani tandem nauibus egreſſi, in ipſis littoris vadis conſiſtentes, factoq; in Pharitas, qui in ipſo littore ſtabāt, impetu, eoſdem cuſtodia portus relicta, terga vertere, & in vicum ipſum ad ædificia tuenda fugere cogunt. Cumq; C ne ad hæc quidem diutiùs defendenda Pharitis pauidis etiamnum & metu conſternatis ſatis conſilij aut animi ſupereſſet, ita vt nec in triginta pedum altitudine conſiſtere auderent, fugientibus incolis, ſeq; è molibus in mare præcipitantibus, & per octingentorum paſſuum interuallum ad oppidum adnatantibus, Cæſariani, quanquam ab ijs quibus ad oppugnationē opus erat imparatiſſimi, facilè vico potiūtur: captiſq; ex vicanis ſexcētis, plurimi etiam interfecti ſunt: prædaq; militibus cōceſſa, ædificijſq; direptis, Cæſar caſtellum ad pontem qui Pharo propior erat, præſidio impoſito cōmunit. Ab hoc Cæſar & alterū pontem, qui molem quæ ad Pharū ducebat, Alexandriæ iungebat, poſtridie aggreditur: ſed non eodem hîc quo priùs ſucceſſu D vſus eſt. Nam dum pontem cōtra hoſtem vallo claudi, fornicemq; qui ſub ponte erat, quà Alexandrini ad ſubitanea latrocinia exercenda naues emittere ſolebant, lapidib. atq; alia materia obſtrui iubet, Alexandrinorū copiæ oppido effuſæ, pars è continenti ad pontem cum Cæſarianis operi intentis manus conſerebant, pars è nauibus poſt terga eorum qui in ponte conſiſtebant, cum ijs qui è nauibus in molem aſcenderant, dimicabant: qui primo quidem congreſſu lapidibus & fundis à mole repulſi, tandem & ipſi è nauibus ſuis egredi auſi, Cęſarianos per molem ad naues refugere cogunt. Quibus dum acriùs inſtant Alexandrini, Cęſariani qui in nauibus remanſerant

PHARVS CAPTA.

veriti

Ayuntamiento de Madrid

A veriti,ne & nauibus potirẽtur hoſtes, raptis ſcalis naues à terra propellunt. Hi verò qui ad pontem in prima mole operi incumbebant,exaudito à tergo clamore, perſpectaq; ſuorum fuga,& Alexandrinis,qui in mole poſt ſe verſabantur,perculſi veritique ne & ipſi à tergo ab ijſdem opprimerentur, relicto opere iam inchoato,ad naues curſum intendunt. Pars ex ijs in proximas naues recepta,nauibus onere & multitudine ſimul in ea trepidatione & tumultu irruentium depreſſis, perijt: pars dum occurrentibus ſe opponere non dubitat,ab Alexandrinis interfecta eſt:alij naues expeditas nacti,incolumes ad ſuos ſe recepêre: quidam in mare ſe præcipitantes,ſcutisq; ſubleuati, ad proxima nauigia adnatarunt. Cæſar autẽ aliquandiu quoad
B potuit, ſuos è fuga ad munitiones & pontem reuocare conatus,dum videt ſe nihil proficere, nec ſe diutius præſenti periculo permittere vellet, ex aggere ſiue mole in ſuum nauigium, quod fortè aderat, deſilijt. Quumque eôdem reliqua quoque multitudo certatim ſe conijceret, ita vt nauis iam ſubſidere inciperet,ſimul hoſtes vndique circumfuſi vrgerent,è nauigio in mare ſe deijciens, libellos quoſdam & ſchædas læua altius ſupra aquã ſublata ne madefierent geſtans, ducentorum ampliùs paſſuum ſpacium natando emenſus, ad proximas naues peruenit. Quidam tradunt,perſequentibus eum hoſtibus diu ſub aqua nataſſe, & prolato capite per interualla tantùm reſpiraſſe. Quin & paludamentum mordicus inter natandum te-
C nuiſſe,ne ſpolio potiretur hoſtis. Ceterùm poſtquam eo ſe prægrauari ſenſit, crebriſq; telorum & lapidum iactibus interim peteretur, quò expeditiùs nataret, tandem in fluctibus reliquiſſe : Alexandrinoſq; id è fluctibus exceptum trophæo appendiſſe. Nauigium autem Cæſaris, vnde in mare deſilierat, ſtatim pondere depreſſum,vnà cum hominib. perijt. Sed Cæſar miſſis extemplò ſcaphis, plurimos ſuorum periculo exemit. Periêre hac clade è legionarijs CCCC. plus minus: remiges & claſſiarij aliquantò plures. Alexandrini autem caſtello ad pontem exſtructo, operibuſque & tormentis communito, lapidibuſque, qui in fornicem coniecti erant, exemptis, liberè poſteà eo exitu ad emittenda nauigia vſi ſunt. Cæſariani
D autem, tantum abfuit, vt animis conciderent, vt potiùs magis iam incenſi concitatique, in quotidianis operum hoſtilium oppugnationibus, alijſq; prælijs & concertationibus, non tam adhortatione ad pugnam incitandi, quàm monitionibus à periculo continendi & retrahendi fuerunt.

Sub hæc Alexandrini,ſiue à Rege ipſo per internuncios ſubornati,ſiue muliebre Arſinoës,& ſuperbum Ganymedis Eunuchi imperium (vt ipſi prætexebant) non ferentes, miſſis ad Cæſarem legatis, pacem ſe cupere, ciuitatemq; muliebris & effœminati imperij pertæſam, legitimũ ſuum Regem deſiderare exponunt: qui ſi ſibi remittatur, paratos ſe ijs conditionibus, quibus inter ipſum Regem & Cæſarem conueniret, deditionem facere.

Ayuntamiento de Madrid

Sed Cæſar,quum Alexandrinæ gentis leuitatem & perfidiam perſpectam A
haberet, quanquam ijs quæ ab ipſis proponerentur, haud ſatis fideret, Re-
gem tamē ipſis dimittendum eſſe cenſuit: vel ob hoc ipſum,quòd Alexan
drinis fidem frangentibus, maiore cum dignitate contra Regem, q̃ contra
multitudinem duce deſtitutam,bellum ſe geſturū exiſtimaret: tum etiam
quòd per ipſius Regis præſentiam, vel propter ætatem, vel minus rectam
inſtitutionem,Alexandrinis parum præſidij acceſſurū ſciret.Deniq; ſi vin-
ceret debellato cum ſubditis ipſo ſimul Rege, liberiùs ſe ad arbitrium ſuū
de regno conſtituturum ſibi perſuadebat. Regem itaq; monitum,vt ami-
citiam populi Ro. quàm arma experiri mallet,proinde fidem ſibi & popu-
lo Ro. ſeruaret: ciuibus præterea & patriæ parceret, cui maximis ruinis & B
incendijs deformatæ,non tam bellum,quàm pax optanda foret,à ſe dimit-
tit. Rex quanquam ſimularet ſe perquàm inuitum à Cæſare diſcedere, &
ne à lacrymis quidem abſtinens,Cæſaris conſpectum vel regno opulentiſ-
ſimo iucundiorem ſibi eſſe affirmaret,ita vt tantùm non Cæſari fidem fa-
ceret: ſtatim tamen vt ad ſuos venit,tanquam carceribus ſolutus,acerrimū
contra Cæſarem bellum mouit. Alexandrini Rege iam recepto,quum
rebus ſuis non eas quas ſibi promittere auſi fuerant, acceſſiones fieri, Re-
giſq; ætatem militibus tantùm non contemptui eſſe viderent,Romanis
autem nihil ob id deceſſiſſe,potiſſimùm quòd maxima Cæſari auxilia ad-
duci intelligerent, animis fracti,viribuſq; ſuis minus confiſi, ad dolos con- C
ſuetos ſe conuertunt: commeatuſq;,qui Cæſarianis mari ſupportabantur,
intercipere conantur: nauigijſque expeditis locis idoneis ad Canopicum
Nili oſtium diſpoſitis, ignibuſque,quales à Romanis fieri ſolitos ſciebant,
exſtructis,primæ aliquot naues,ex his quæ Cæſari commeatum ſubuehe-
bant, ea loca à ſuis teneri exiſtimantes, illuc appellentes, ex inſidijs in Ale-
xandrinorum poteſtatem venêre. Hinc factum, vt Cæſariani eaſdem inſi-
dias timentes,reliquas naues eò obuertere non auderent. Quo Cæſar intel
lecto, Ti. Neronem eò cum claſſe mittit. In hac fortè & Euphranor cum
Rhodijs nauibus erat.Qui vbi propiùs Canopum appulêre,claſſeque hinc
inde inſtructa ad manus ventum, Euphranor, qui ſolita ſua animi alacri- D
tate & præſentia in prælium deſcenderat,dum perforata ac demerſa vna ho
ſtium triremi,alteram ſuis longo interuallo à tergo relictis,perſequitur,cir-
cumuentus ab Alexandrinis, procul à ſuis cum ſua quadriremi perijt. Re-
liquæ verò naues in ipſum oſtium ſubuectæ,hoſtibus prælio ſuperatis, tu-
tam nauibus onerarijs nauigationem, tutumq; ad terram appulſum præ-
ſtitêre. Hoc tempore Mithridates Pergamenus Mennei filius, initio
belli Alexandrini à Cæſare in Syriam & Ciliciam pro auxilijs miſſus, ter-
reſtri itinere, quà Ægyptus Syriam attingit, maximas auxiliorum copias
Peluſium adduxerat. Huic ſe & Antipater Iudæus (qui priùs Pompeij par-
tes

Ayuntamiento de Madrid

A tes iuuerat) iuſſu Hircani ſummi apud Iudæos Pontificis, cum tribus Iudæorum milibus, Syriſq; compluribus, & Arabum primatibus, iunxerat. Alij Hircanum ipſum cum mille quingentis Iudæis veniſſe tradunt. Quumque Ægyptij Nilum obſtruxiſſent, ita vt per oſtium nauibus Peluſium perueniri non poſſet, tranſportatis noctu trans molem, ſiue obſtructionem nauibus, ijſq; qui ad cuſtodiam relicti erant interfectis, Peluſium claſſe ſimul & terreſtribus copijs circundatum, quanquam validis nuper ab Achilla propter loci oportunitatem munitum præſidijs, eodem quo op pugnare aggreſſus eſt die, cepit. Qua in expugnatione Antipatri præ ceteris virtus enituit: qui deiecta muri parte, primuſq; muro ſuccedens, ceteris PELVSIVM CAPTVM.
B poſt ſe irrumpentibus aditum aperuit. Mithridates autem dum capto Peluſio, Alexandriam verſus ad Cæſarem properat, omnes eas regiones, per quas ſibi iter erat, vel ſola rerum ad Peluſium geſtarum fama, in amicitiam fidemq; Cæſaris pertraxit. Plurimùm & hac in re Antipatri prudentia Mithridati contulit: dum Iudæos, qui Memphim, aliaq; Ægypti loca incolebant, Mithridatem tranſitu prohibere conantes, oſtenſis Hircani ſummi Pontificis litteris, non ſolùm cœpto deſiſtere cogit, ſed & vt commeatibus ceteriſq; rebus neceſſarijs Mithridatis exercitum iuuarent, auctor fuit. Rex autem Ptolomæus, intellecto Mithridatem loco, cui haud procul ab Alexandria inter duo Nili brachia diuerſò in mare abeuntia ſito, à figura Græcæ litteræ Δ Delta nomen erat, appropinquare, quum neceſſariò flumen
C ei tranſeundum ſciret, maxima copiarum parte obuiam miſſa, ſi non penitus opprimi, ſaltem tranſitu facilè prohiberi poſſe confidebat. Ceterùm Mithridates, quum impetum eorum qui primi flumẽ tranſierant, fortiter ſuſtinuiſſet, caſtris in morem Romanorum vallo communitis, eoſdem incautiùs inſolentiuſq; munitionibus ſuccedentes, irruptione vndique facta parùm abfuit, quin ad internecionẽ omnes ceciderit. Plurimos enim partim locorum notitia, partim naues quibus flumen traiecerant, communi cladi exemerant. Hoc quoq; in prælio Mithridates forti & fideli Antipatri opera vſus eſt. Hæc vbi Cæſar & Ptolomæus acta intellexêre, ſimul
D etiam Mithridatem ab ijs, qui prælio ſuperfuerant, iunctis ſibi his qui poſteriores flumen tranſierant, iterũ oppugnari, eodem ferè tempore vterq;, hic oppreſſurus Mithridatem, ille verò laboranti ſubuenturus, pari ſtudio & contentione iter ingrediuntur. Sed quanquam Rex, qui libera Nili nauigatione vtebatur, maioribus iuuaretur cõpendijs, Cæſar tamen per noctem circumuectus Cherſoneſum Alexandrinam eo mari quod ad Africã pertinebat, ſuis in terram expoſitis, priùs copijs Regijs occurrit, & ſe Mithridati iunxit, quàm Rex Mithridatem aggredi poſſet. Rex loco excelſo & natura munito caſtra poſita habebat, ita vt à tribus lateribus defenderetur, vnoq; tantùm aditus pateret. Medium erat inter caſtra & Cæſarem flumẽ

anguſtum,altiſſimisq; & præruptis hincinde ripis: eò Rex cum omni equi A
tatu delectorum & expeditorum peditum copias miſerat, quæ Cæſarem tranſitu prohiberent. Sed Cæſar inuentis tandem vadis, pontibusq; quoquo modo opere tumultuario effectis, tranſmiſſoque exercitu, Ægyptios fugientes conſecutus, paucis admodum exceptis, qui ad Regem peruenêre, ceteros omnes interfecit. Hinc ad caſtra Regis tendens, cùm ea & opere & natura munitiora conſpiceret, quàm quæ eodem impetu à milite iam defatigato facilè capi poſſent, caſtra & ipſe haud procul à Rege facit. Poſtridie caſtellum, quod quidem longiùs à caſtris Regijs aberat, operi tamen caſtrorum brachijs ductis iungebatur, oppugnare inſtituit: quo ſtatim expugnato, eodem impetu caſtra, ad quæ vno tantùm latere, vt dictum eſt, facilis B
patebat aditus, à duabus primùm partibus, poſtea & à tertio aggreditur. Hinc factum, vt Alexandrini, qui primùm circa duas tantùm partes diſtinebantur, poſteà exaudito conſpectoq; alio à tergo clamore & prælio, perculſi trepidiq; in omnes caſtrorum partes diſcurrerent. Romani verò hoc magis animis incitati, omnibus ferè partibus ſe intra caſtrorum munitiones conijcientes, omnia cædibus complebant. Plurimi Alexandrinorum, ſe de vallo aceruatim in foſſam caſtrorum deijcientes, præcipitio periêre: quorum cadaueribus foſſa repleta, faciliorem reliquis fugam præbuit. Rex ipſe è caſtris fugiens, ſcapha exceptus, dum & multitudo promiſcua per ſummam contentionem, nulla habita Regis ratione, in eandem ſe con C
ijcit, nauigio pondere demerſo interijt. Corpus ipſius impulſu fluctuum ad littus deuolutum, limoque obrutum, poſteà in littore inuentum, indicioq; loricæ aureæ cognitum eſt. Cæſar autem eadem lorica Alexandriam in ſignũ & fidem rei à ſe geſtæ præmiſſa, facilè oppidanos omni ſpe amiſſa ad deditionem compulit: victoriæque tam inſignis fiducia, proximo terreſtri itinere cum Mithridate rectà Alexandriam profectus, ea oppidi parte quæ ab hoſtibus tenebatur, ab vniuerſa Alexandrinorum multitudine ſupplicum habitu cum omnibus ſacris ſibi occurrente, & veniam deprecante, circa .VI. Kal. Maias exceptus eſt: receptosq; in fidem Alexandrinos conſolatus, per hoſtium munitiones in ſuam oppidi partem, & demùm maximo D
ſuorum gaudio, in Regiam venit. Hoc bello .XX. hominum millia cæſa referuntur, capta autem .XII. milia: naues item longæ LXX: ex victoribus autem quingenti tantùm deſiderati. Sic Cæſar Alexandria, atq; adeò vniuerſa Ægypto ſibi ſubacta, Cleopatræ, cuius potiſſimùm gratia tam graue bellum tam diu ſuſtinuerat, regnum conceſſit: & quòd frater eius maior deceſſiſſet, minorem Ptolomæum Cleopatræ matrimonio iungit, ſimulque cum ſorore ex teſtamento patris regnare iubet. Arſinoën verò minorem filiam, ne rebus adhuc parùm firmis noui motus orirentur, poſteà regno eduxit, & Romam miſit. Quidam tradunt, Cæſarem rebus iam

ALEXANDRIA ET AEGYPTVS SVBACTA.

Ayuntamiento de Madrid

A iam pacatis cum Cleopatra aſſidua & intempeſtiua agitaſſe conuiuia: &
cum quadringentis nauibus Nilum ſubuectum, interiorem regionem ad
multa milia paſſuum vel Æthiopia tenus eadem cum Cleopatra ſemper
naui vſum perluſtraſſe: captumq; formæ ipſius excellentia, ne à conſuetu-
dine quidem ipſius abſtinuiſſe: natumque ipſi ex ea filium, qui Cæſarem
ore referret, quem Alexandrini Cæſarionem dixêre. Alij auctores ſunt, Cæ
ſarem dum in Ægypto peregrinaretur, ſapientibus & ſacerdotib. Ægyptijs
congreſſum, etiam aſtrorum cognitioni operam dediſſe, multaque ex eo-
rum ſermone addidiciſſe, tantumq; breui profeciſſe, vt ea potiſſimùm co-
gnitione adiutus, faſtos negligentia Pontificum corruptos poſteà correxe-
B rit, atque annum ad eam formam, qua hodieque vtimur, conſtituerit.
Poſtquam igitur hiſce rebus apud Alexandriam & in Ægypto conficiendis
menſes nouem impendiſſet Cæſar, rebus omnibus conſtitutis, excepta v-
na legione veterana, reliquas quas ſecum habebat, partim ad dignitatem
Romani imperij, vtilitatemque & ſecuritatem Reipublicæ, partim etiam
præſidio nouis Regibus futuras apud Alexandriam relinquit: exortisq; pa-
rùm lætis de Pharnace nuntijs, quanquam inuitus admodum à Cleopatra
diuelleretur, terreſtri itinere cum ſexta veteranorum legione expeditionē
in Syriam ſuſcipit. Hic Pharnaces Mithridatis Regis Ponti filius fuit: qui
quum ſublato è medio patre populum Ro. maximis videretur explicuiſſe
C difficultatibus, in præmium parricidij Boſphorum Cimmerium partem
regni paterni à Pompeio acceperat, quo & aliquandiu contentus fuit: do-
nec diſtracto in partes populo Ro., Pompeioq; & Cæſare circa bella ciuilia
occupatis, & victo poſteà Pompeio, Cæſare rebus ad Alexandriam geren-
dis intento, hanc vel optatiſſimam recuperandi regni partem ſibi occaſio-
nem offerri ratus, Armeniam minorem, quæ Deiotaro, Cappadociam,
quæ Ariobarzani à Senatu attributæ erant, partim occupauerat, partim
etiamnum vaſtabat. Cn. itaq; Domitius Caluinus, qui cum tribus legio- RES A CN. DOMITIO CONTRA PHARNACEM GESTAS.
nibus à Cæſare in Aſiam finitimasque prouincias miſſus fuerat, euocatus
precibus Deiotari & Ariobarzanis (qui ſe pecuniam ceteraq; à Cæſare im-
D perata præſtare & exequi poſſe negabant, regnis ſuis à Pharnace occupatis)
miſſis nuntijs Pharnacem Armenia Cappadociaq; decedere iubet: ſimulq;
cum vna è tribus legionib. (reliquas enim Cæſari in ſubſidium ad bellum
Alexandrinum miſerat) auxilijsq; à Deiotaro & Ariobarzane ſumptis, pro-
piùs accedit. Pharnaces autem Cappadocia decedens, miſſis legatis nuntiat,
ſe Armeniam partem regni paterni retenturum, quòd eam cauſſam in Cæ
ſaris aduentum integram ſeruare vellet. Cumque Domitius inſtaret, vt e-
tiam Armenia decederet, quando idem vtriuſq; regni ius eſſet, exercitum
nihilominus in Armeniam ducit: ſpretisq; muneribus, quæ ſubinde à Phar
nace pacem ſe cupere ſimulante per legatos mittebantur, maximis conti-
nuis

Ayuntamiento de Madrid

nuisq; itineribus confectis, ſeptem ferè paſſuum milibus à Nicopoli oppido minoris Armeniæ, quod Pharnaces tum occupabat, caſtra ponit: fruſtraq; inſidijs à Pharnace petitus, poſtridie caſtra profert, atque ipſi ferè oppido coniungit. Ibi Domitio caſtris muniendis intento, Pharnaces ex Cæſaris ad Domitium litteris, quas interceperat, de rebus Alexandrinis intelligit: ſimulque Domitium ipſum iuberi à Cæſare, quamprimùm per Syriam ad Alexandriam cum ſubſidijs accedere. Hinc quũ Domitium mox diſceſſurum crederet, vel hoc ſatis ſibi ad victoriam fore cenſuit, ſi moras trahendo, prælio ſe abſtineret. Domitius autem quum ſalutem Cæſaris ſibi non eſſe negligendam exiſtimaret, neque ſe ad priores pacis conditiones paulò antè à ſe reiectas, ſatis tutò & honeſtè, quando iam non offerren- B tur, redire poſſe: iterum nec ſine opprobrio aut fugæ ignominia abſque cauſſa diſceſſurum, rem prælio committere ſtatuit: & quanquam viribus longè impar, quòd præter Regia Ariobarzanis & Deiotari auxilia parùm firma, vnam tantùm Ro. legionem haberet triceſimam ſextam, copias tamen ſuas inſtructas in aciem ducit. Poſtquam ad manus ventum, acerrimeque hinc inde concurſum, prælio à ſola triceſima ſexta legione feliciter commiſſo, ita vt mœnibus oppidi iam ſuccederet, auxilia vel primo ſtatim impetu partim oppreſſa ſunt, partim diſſipata. Ita conuerſæ in legionem totius Regij exercitus vires: quæ quanquam hoſtium impetum primò fortiter ſuſtineret, tandem & ipſa loco pulſa, ducentis quinquaginta deſideratis, in montes proximos ſe contulit: inde collectis exercitus diſſipati reliquijs, per Cappadociam in Aſiam ſe recepit. Pharnaces autem ſumpta ab hoc ſucceſſu audacia, ſolitoq; ferocior, Pontum mox vniuerſum occupat: captisq; & expugnatis oppidis quàmplurimis, omnia per ſummam crudelitatem adminiſtrabat, ciuium Romanorum, qui in Ponto negociabantur, æquè ac Ponticorum bona diripiens. Inter cetera, Amiſum vrbem Ponticam, quæ aliquandiu reſiſtere auſa fuit, tandem expugnatam, primùm diripuit: ciues autem puberes tam Romanos, quàm Ponticos partim interfici iuſſit, partim publicè ſub haſta diuendi, impuberes autem ad vnum omnes execuit. Auctisq; cum ſucceſſu animis in quamuis ſpem ſublatus, ſperans & in Bythinia & in Aſia occupanda ijſdem quibus pater olim, ſe vſurum ſucceſſibus, exercitum & in illas regiones ducere cœperat. Ceterùm intellecto Aſandrum, cui per abſentiam ſuam Boſphoranum regnum ſeruandum commiſerat, res nouas domi moliri, metuens ne dum alienis inhiat, ipſe proprijs poſſeſſionibus excluderetur, Aſiæ occupandæ conſilium deponit. Hæc ferè ad Cæſarem, dum adhuc Alexandriæ hæreret, perlata, ſuſcipiendæ aduerſus Pharnacem expeditionis cauſſam dedêre. Cæſar igitur poſtquam in Syriam venit, non minùs per litteras ex vrbe, quàm ex his qui Roma eò venerant, intelligit omnia Romæ & in Italia factionibus ſeditio-

MOTVS ET TVMVLTVS VRBANI.

A B C D

Ayuntamiento de Madrid

A ditionibusq; tam militaribus,quàm tribunitijs turbari: neque vllam Reipublicæ partem ſatis rectè adminiſtrari. Trebellius enim & Dolabella Tribuni plebis, de quibus ſuperiùs cõmemoratum eſt, quanquam intellecto Cæſarem rebus ad Alexandriam iam confectis aduentare, aliquandiu ſe continuiſſent, allato tamen certiore de expeditione aduerſus Pharnacem nuntio,ſeditiones etiam prioribus atrociores renouarunt: Antonio,primò quidem Dolabellæ partibus vel palàm accedente, quòd Trebellium,præter cetera,militum animos ſollicitaſſe cauſſaretur: poſteà verò æmulatione & odio Dolabellæ (quem multitudini quàm ſe acceptiorem intelligebat) dum neutri ſe partium ſtudere ſimulat, Trebellium clam fouente: ita vt
B occupatis ab vtroque locis, quæ ſibi quiſque idonea exiſtimabat, cædibus & incendijs paſſim per vrbem graſſatum ſit. Hinc cuſtodia vrbis iterum atq; accuratius Antonio à Senatu mandata eſt. Qui maxima militum manu in vrbem adducta, Dolabellam leges de nouis tabulis,& mercede conductionis abroganda iam promulgare parantem, primùm ipſis legum tabulis diſciſſis,tum aliquot è ſeditioſiſſimis de Capitolio pręcipitatis,cæſiſq; è plebe circiter octingentis, vix tandem compeſcuit. Quanquã ne ſic quidem finis tumultui impoſitus ſit: nam quum Cæſarem maximo & longinquo bello diſtineri intelligerent, quò plures è ſeditioſis peribant, hòc maiore cõtentione reliqui tumultuati ſunt. Hæc vbi ad Cæſarem perlata,
C tametſi intelligeret tantos motus haud facilè ſine ſua præſentia componi poſſe,proinde maturandum ſibi in vrbem reditum,omnino tamen ſibi faciendum putauit,vt quas in prouincias regionesq; veniſſet,eas priùs conſtitueret,hoſtiumq; externorum & Pharnacis potiſſimùm (qui pluribus iam occupatis aliarũ ceruicibus imminebat) metu liberaret. Primùm igitur in Syria dies aliquot cõmoratus, & per præcipuas quaſq; ciuitates circumuectus,oẽs qui ſe bellis præteritis iuuerant,publicè & priuatim præmijs proſequutus eſt: & poſtquam de veteribus cõtrouerſijs cognouiſſet,Reges,Tyrannos, & Dynaſtas conſtituit. In his Antipatrum Iudæum, cuius forti & fideli opera bello Alexandrino vſus fuerat,ciuitate Romana & immunitate
D donatum,vniuerſæ Iudææ præfecit. Hircano autem de ſententia Antipatri ſummum apud ſuos ſacerdotium confirmauit: muroſq; Hieroſolymorũ à Pompeio diſiectos, reſtituere permiſit. Iudæos autem ipſos plurimis immunitatibus donatos, ſuis viuere legibus permiſit: finitimoſq; omnes ad ſe vndique concurrentes in fidem receptos, conditionibus impoſitis, ſibi populoq; Romano amicos dimiſit. Quibus rebus intra paucos dies confectis,Sex.Cæſare neceſſario ſuo Syriacis legionibus præfecto,atque ibi relicto, ipſe in Ciliciam proficiſcitur: habitoque Tarſi, nobiliſſimo fortiſſimoq; Ciliciæ oppido,omnium ciuitatum conuentu,tam ipſius prouinciæ quàm finitimarum ciuitatum res ibidem conſtituit. Tarcondimoto verò,

CAESARIS IN PHARNACEM PONTI REGEM EXPEDITIO.

Ayuntamiento de Madrid

qui partem Ciliciæ ſub ſe habebat, & Pompeium re nauali plurimùm iu- A
uerat, petenti veniam cōceſſit. Hinc magnis itineribus per Cappadociam proficiſcens, Mazacæ biduum commoratus, Comana peruenit. Ibi Nicomedem Bythinium regio Cappadocum genere ortum, Sacerdotem Bellonæ Deæ conſtituit: qui honos apud Cappadocas à Rege ſecundus erat, ſolebantq; Reges & Sacerdotes eius Deæ ex eadem plerumq; familia creari. Ab his Cæſar in Pontum pergens, poſtquam in fines Gallogræciæ perueniſſet, Deiotarus Gallogræciæ Tetrarcha (quem Senatus Regem minoris Armeniæ appellarat) depoſitis inſignibus ornamētisq; regalibus, non tam priuati quàm rei habitu ſupplex ad Cæſarem veniens, veniam petijt, quòd auxilia Pompeio ſubmiſiſſet: additis ijs, quæ maximè ad cauſſæ ſuæ purga- B
tionem facere videbantur. Cæſar cōtrà, quanquam commemoratis ſuis in Deiotarum beneficijs excuſationes eius facilè diſſoluiſſet, partim dignitati & ætati hominis, tum etiam prioribus ipſius in ſe meritis, partim etiam precibus eorum qui frequentes pro ipſo deprecaturi conuenerant, omnem offenſam condonauit: reſtitutisq; Regijs inſignibus, legionem quam ſecum habebat, omnemq; equitatum, in Pontum adducere iubet. Sic Cæſar cum quattuor omnino legionibus, in quibus & Deiotariana auxilia erāt, in Pontum pergit. Pharnaces autem, quanquam ab expeditione Aſiatica reuocatus, in Aſandrum præfectum exercitum ducere conſtituiſſet, intellecto tamen Cæſarē iam aduentare, apud Zelam Ponti oppidum ſubſtitit. Cæſare C
autē iam Ponti fines ingreſſo, legatos à ducenteſimo ſtadio ad ipſum mittit: qui præter coronam auream magni ponderis, aliaq; munera, quæ Imperatoribus rebus bene geſtis ab amicis mitti ſolebant, etiam filiam Regis ſui in matrimonium offerentes, veniamq; deprecantes, quæcunque Cæſar imperaſſet, Regem facturum pollicebantur: proinde ne hoſtili in ipſum animo eſſet, quando & Deiotaro, qui partes Pompeianas iuuerat, peperciſſet, Pharnaces autem nulla aduerſus Cæſarē auxilia miſiſſet. His Cæſar reſpondit, Pompeium, à quo maxima Pharnaces beneficia acceperat, ab ipſo deſertū, tantum abeſſe vt in beneficio poneret, vt hoc ipſum tanquam impium, certiſſimumq; ingrati animi teſtimonium vltrò deteſtaretur: non eſſe igitur D
quòd hinc paratiorem cōmiſſis ſuis veniam ſperaret. Ceterùm ſi quæ verbis polliceretur, re præſtaret: Pontoq; decedens familias publicanorū, quas captiuas detinebat, remitteret: ciuibusq; Romanis & ſocijs ablata reſtitueret, ſe præteritas iniurias quamuis grauiſſimas condonaturum, muneraq; Regia accepturū. Quæ Cęſaris reſponſa, poſtq̃ ad Pharnacem perlata, quum non ignoraret, Cæſarem maximis de cauſſis tum in Italiam, tum in Africam reuocari, proinde ſperaret, feſtinanti Cęſari facilè ſolis promiſſis ſatiſfactum iri, facturū quidem quæ Cæſar iuberet reſpondit: verùm moris interiectis tempus ducens, promiſſaq; lentiùs exequens, Cæſarem fruſtrari ſtudebat.

Sed

Ayuntamiento de Madrid

A Sed Cæſar intellecto fraudulento Regis conſilio, vt hoſtem callidum con-
trario aſtu incautum opprimeret,celeritatem, quam ſibi aliâs bene ceſſiſſe
meminerat, & in hoc negotio ſibi neceſſariò adhibendam exiſtimauit.
Quum igitur Pharnaces tribus ferè paſſuum milibus à Zela in colle edi-
tiore circa montem Scotium (eo ferè loco quo Mithridates pater ipſius
Triarium vicerat) caſtra poſuiſſet,Cæſar,qui haud longiùs milibus paſſuũ
quinque ab eo loco caſtra habebat, proxima nocte inopinantib. hoſtibus
collem caſtris Regijs proximum occupat, ita vt mille haud ampliùs paſſus
inter vtraque caſtra intercederent: aggereq; per ſeruitia è ſuperioribus ca-
ſtris eò comportari iuſſo, caſtra muniri imperat. Quod quum Pharnaces
B animaduertiſſet,auſpicijs quibuſdam,& innata ipſius loci,vt ipſe credebat,
felicitate inductus, contempta Cæſarianorum paucitate, per præruptam
vallem in non minùs arduum caſtrorum Cæſarianorum collem copias
ducere non dubitauit. Cæſar ex aduerſo,quum Pharnacem ſuos non tam
ad prælium,q̃ oſtentationem inſtruere crederet,nec ſibi perſuadere poſſet,
Regem interiecta maxima locorum iniquitate cum exercitu tranſiturum,
primam aciem pro vallo inſtruxiſſe contentus,reliquis cœptum opus per-
ficere iuſſis, temeritatem Regis eminus irridebat. Ceterùm poſtquam Re-
gem valle tranſita, eodem gradu collem conſcendere vidit, tam audaci Re-
gis inſtituto perculſus,relicto opere ſuos arma capere iubet. Et quanquam
C legionibus oppoſitis,reliquam aciem per ſummam feſtinationem inſtrue-
ret, falcatæ tamẽ Regis quadrigæ impetu inuectæ ordines turbauêre: quas
inſequuta tota acies, ſublato ingenti clamore, primò quidem maximum
Cæſarianis terrorem attulit: ſed vbi cominus ad manus ventum, Cæſare
equo inſcenſo cum mille equitibus primo in hoſtes procurrente, poſtquã
aliquandiu vehementi prælio decertatum eſſet,à dextro cornu (in quo erat
legio ſexta, quam ſolam ſecum Cæſar Alexandria adduxerat) victoriæ ini-
tium exſtitit, hoſtibus facilè è ſuperiore loco in vallem detruſis. Poſtea & à
ſiniſtro cornu,& à media acie profligatæ vniuerſæ Regis copiæ: plurimiſq; PHARNACES VICTVS.
tum interfectis,tum ruina aliorum oppreſſis,reliqui armis proiectis fugien
D tes, vallemq; tranſgreſſi, in collem vbi caſtra habebant euaſêre. Cæſariani
eodem impetu inſequuti, colle ſuperato, mox & caſtris Regijs potiuntur.
Rex dum caſtra oppugnantur,liberius fugiendi ſpacium nactus,cum mille
equitibus,vt quidam prodidêre, cum paucioribus, vt alij, Sinopen mariti-
mam vrbem ſe recepit,viuus alioqui in manus venturus. Ferunt Cæſarem
profligato ſtatim Pharnace exclamaſſe: O te beatum Pompei, qui cum ta-
libus bello Mithridatico decertans, MAGNI cognomen accepiſti. Et quan-
quam maximi metu belli liberatus, ſummoperè lætaretur, non aliud ta-
men, neque prolixiùs hac de re Romam perſcripſit, quàm in hæc verba,
VENI, VIDI, VICI. ita vt non tam victoriam ipſam, vtpote minùs ſplen-

Ayuntamiento de Madrid

didam,quàm celeritatem belli confecti prædicare,& ſignificare voluiſſe vi- A.
deri poſſit. A quibuſdam enim traditum eſt,Cæſarem intra quintũ quàm
in Pontum veniſſet diem,quattuor quibus in conſpectum venerat horis
Pharnacem vna acie profligaſſe. Sic Cæſar Ponto recepto prædam vniuer-
ſam militibus conceſſit, & quo loco Pharnacem fudit, trophæum ſtatuit
aduerſum trophæo quod Mithridates de Triario ibi antè erexerat, quòd
illud Dijs belli præſidibus conſecratum euertere non auderet. Quæcunq;
autem Pharnaces tam ciuibus quàm ſocijs abſtulerat,ea omnia recepta ſuis
quæque dominis reſtituit. Amiſenorum autem calamitatem & iniurias
libertate publicè conceſſa compenſauit. Dimiſſiſq; Deiotarianis auxilijs,
veteranis verò ſextæ legionis in Italiam ad honores & præmia accipienda B
præcedere miſſis, Cælium Vinitianum cum duabus legionibus in Ponto
reliquit: rebusque tum vrbanis,tum peregrinis in diuerſum trahentibus,
negotium Pharnacis perſequendi Domitio imponit:Pontoq; digreſſus per
Gallogræciam & Bythiniam in Aſiam pergit, de omnium interea ciuitatũ
controuerſijs ex itinere cognoſcens, iuraq; in Tetrarchas, Reges, & ciuita-
tes conſtituens. Inter hæc partem Armeniæ, quæ priùs tota Deiotaro pa-
rebat, Ariobarzani Cappadociæ Regi attribuit. Mithridatem verò Perga-
menum,in præmium operæ bello Alexandrino ſtrenuè & feliciter nauatę,
regno Boſphori (quod Pharnaces priùs tenuerat) cum Tetrarchia Gallo-
græciæ donatum,bellum in Aſandrum (cuius in Pharnacem perfidiam im C
punitam eſſe nolebat) ſuſcipere, Boſphoroq; eijcere iubet. Per Aſiam autẽ
in Græciam tranſiens, quòd tam in ſumptus quotidianos, quàm ad pro-
miſſa militibus præſtanda, alendoſq; maximos exercitus, ad conficiendas
belli ciuilis tum in Africa,tum in Hiſpania reliquias, denique & ad trium-
phos, quos q̃ magnificentiſſimos ſumptuoſiſſimoſq; ducere propoſuerat,
maxima ſibi pecuniarum vi opus fore intelligeret, per omnes paſſim Aſiæ
& Græciæ ciuitates quantas poterat maximas pecunias quoquo modo con
ficere ſtudioſè laborauit, exigentibus eas perquàm acerbè nõ ſine maxima
inuidia publicanis. Quibus omnibus conſtituendis conficiendiſq; Cæſar
haud diutiùs,quàm turbulentiſſimus rerum vrbanarum ſtatus exigere vi- D
debatur immoratus, omnium opinione citiùs ſub anni exitum Romam
venit. Cumque Tribunitiæ vrbanæq; ſeditiones ad primum Cæſaris
aduentum conquieuiſſent, quanquam plurimi ſibi malè conſcij extrema
ab eo metuerent, tantum abfuit vt Cæſar quid ſeueriùs in aliquem ſtatue-
rit, vt ne inquiſitionem quidem anteactorum inſtituerit, omnibus ex æ-
quo veniam concedens, maiori'ne cum laude clementiæ, an indulgentiæ
reprehenſione incertum. Quibuſdam è præcipuis ſeditionis auctoribus
etiam honores poſtea contulit: è quibus Dolabellam (quum potior apud
eum eſſet officij aliquando ab illo accepti, quàm poſterioris delicti ratio)
nec-

PONTVS RECEPTVS.

CAESARIS AD VRBEM REDITVS.

Ayuntamiento de Madrid

A necdum Prætura functum ad Conſulatum euexit. Ceterùm vti extra Italiam, ita in vrbe & in Italia, cogendis priuatim & publicè pecunijs animũ intendit: easque non ſolùm ratione muneris, vtpote coronarum, imaginum, ſtatuarum, aliorumq; ſimilium, quæ partim vltrò offerebantur, partim exigebantur: ſed & mutui nomine non minùs à ciuitatibus, quàm à priuatis accipiebat. Nam quòd ſuas facultates Reipublicæ impendiſſet, nomina facere neceſſe ſibi eſſe dictitabat. Hinc plebe inter hæc nouas petente tabulas, palàm & diſertè recuſauit, ſe quoque obæratum dicens. Vſuras tamen quæ à tempore ſuſceptæ contra Pompeium expeditionis debebantur, & mercedes habitationum remiſit: æſtimationesq; poſſeſſionum, ſecun-
B dum quas debitores creditoribus ſatiſfacere iubebantur, ad rationem præſentis temporis accommodauit. Atq; his quidem plebem ſibi potiſſimùm demeruit: Senatoribus verò gratificaturus, ſacerdotia & magiſtratus, tum in reliquam anni partem, tum in ſequentem annum contulit. Et quò plures ſibi deuinciret, Prætores in ſequentem annum .x. deſignauit: additoq; ſingulis Pontificum, Augurum, & Quindecimuirorũ collegijs vno, etiam ſacerdotiorum numerum auxit. Ex Equeſtri autem ordine, atque his qui ſecum militarant Centurionibus, plures in locum defunctorum in Senatũ allegit. M. porrò Brutum, quem poſt cladem Pharſalicam ad ſe euocarat, cum exercitu Galliæ Ciſalpinæ: D. verò Brutum Tranſalpinæ præfecit.

PRAETORES .X. DESIGNATI.

C Superiores vrbanosq; motus vixdum aduentu Cæſaris ſedatos alia ſtatim militaris excepit ſeditio. Huius initium in Campania exſtitit, veteranis qui prælio Pharſalico interfuerant, præmia ſimul & miſſionem tumultuoſiùs flagitantibus: duobusque Senatorij ordinis viris, qui tum fortè Prætores erãt, per tumultum interfectis. C. quoq; Salluſtius Criſpus, qui & ipſe tum Prætor erat, Romamq; ad Cæſarem vt eum certiorem faceret properabat, complurib. militum eum inſequentibus, vix tandem fuga cædi ſe exemit. Poſtquam autem milites in ſuburbana veniſſent, Cæſar miſſo ad ipſos internuncio, rationem poſtulatorum ſuorum edere iubet: ſimulq; alias mille drachmas viritim promittens, reliqua confecto bello Africano ſe præſtitu-
D rum pollicetur. Sed illi non promiſſis, ſed promiſſorum repræſentatione opus eſſe occlamantes, Cæſari ſe coràm poſtulata ſua exponere velle reſpondent. Diſpoſitis itaque circa vias vrbis, atque adeò circa ipſas Cæſaris ædes præſidiarijs vrbanis M. Antonij cohortibus, inermes, præterquam quòd gladijs accincti erant (quòd & aliàs eos in vrbe geſtare ſoliti erant) intra vrbem in campum Martium admiſſi ſunt: ad quos etiamnum tumultuantes, Cæſar quanquam dehortantibus amicis, intrepidè prodijt: conſcenſoq; tribunali liberam loquendi poteſtatem facit. Illi expoſitis prolixè ſuperiorum bellorum tum laboribus, tum periculis, non auſi Cæſarem de præmijs interpellare, poſtremò miſſionem ſibi tanquam emeritis dari poſtulant: ſpe-

Ayuntamiento de Madrid

rantes nimirum Cæſarem vrgente bello Africano potiùs vltrò præmia repræſentaturum, quàm ſe dimiſſurum. Ceterùm Cæſar præter omnium exſpectationem, æquum ipſos poſtulare reſpondit, ſacramentoq; militari ſolutis miſſionem concedere, addito, ſe ijs qui iuſtum militiæ tempus expleſſent, cum ſtipendijs etiam præmia perſoluturum, poſtquam cum alijs triumphaſſet: Quiritesq; eos deinceps pro commilitonibus, tanquam iam non milites, ſed in ciuium ordinem redactos, appellauit. Ad quæ illi primùm taciti, vtpote inexſpectato reſponſo attoniti, poſteà poſtquam Cæſar de præmijs præſtandis, triumphoq; cum alijs agendo egit, ſeq; non commilitones vti priùs, ſed Quirites appellari intelligunt, pudore atq; æmulatione ad pœnitentiam conuerſi, vt ſibi diutiùs ſub eius ſignis & auſpicijs militare concedatur, ſupplices rogant. Quod quum Cæſar primò recuſaret, addens ſibi vlteriùs ipſis opus non eſſe, proinde miſſionem concedere, promiſſa tamen bona fide perſoluturum, agrosq; non quidem dominis ſuis ereptos, ſed vel publicos, vel ſuos, vel ſi hi non ſufficerent, etiam ſuis pecunijs coëmptos adſignaturum: illi magis etiam inſtare, & diſcedere parantem retinere, rogareq; vt & pœnam, ſi ita videretur, de ſe ſumeret. Ad quæ Cæſar ſubſiſtens, negauit ſe de quoquam ſupplicium ſumpturum: ceterùm à Decumanis talia nō exſpectaſſe: quos vtpote ſpectatiſſimæ virtutis & fidei, ſemper alijs præferre ſolitus erat. Hinc Decumani, quum ſibi præ ceteris infenſum intelligerent, etiam decimationis exemplum in ſe depoſcebant. Sed Cæſar quum perſpiceret eos ſeriò pœnitentes, omnes in gratiam recepit. Agrosq; vniuerſis, partim ſuos, partim publicos, adſignauit: ita tamen vt eos quàm longiſſimè à ſe inuicem diſtraheret, ne iuncti nouos iterum motus cierent, aut finitimis colonis terrori eſſent. Pecunias verò militibus ad ſingula ferè prælia factaq; egregia promiſſas, partim ſe repræſentaturum pollicitus eſt, partim bello confecto vel cum fœnore perſoluturū. Ceterùm ſe deinceps neminem ex ipſis inuitum ad militiam cōpulſurum: ſi qui tamen ad belli relliquias ipſum ſponte ſequi velint, admiſſurum. Ad quæ ſuccedente in locum prioris ferociæ maxima animorum manſuetudine, actis Cæſari gratijs vniuerſi nomen dedêre. Hic annus quo hæc à Cæſare geſta ſunt, maiore ſui parte ſine Conſulibus fuit, comitijs nimirum in Cæſaris reditū dilatis: quòd ius poteſtasque omnis comitiorum, vt ſuprà relatum eſt, ipſi permiſſa fuerat. Ita ſub exitum demùm anni Conſules creati Q. Fufius Calenus, P. Vatinius, Cæſaris vterque bellis ſuperioribus legati. In ſequentem autem annum ſe cum M. Lepido Coſs. deſignauit: cui etiam hoc anno ex Hiſpania (quam pro Prætore à prima Cęſaris Dictatura adminiſtrauerat) reuerſo, triumphum cōceſſit: quòd ipſius interuentu Longini Marcelliq; motus in Hiſpania conquieuiſſent. Rebus autem vrbanis ad hunc modum conſtitutis, Roma digreſſus, media ferè hieme ad .XIIII. Calend. Ianua-

A · B · C · D

AGRI MILITIBVS ADSIGNATI.

Q. FVFIVS COSS. P. VATINIVS

CAESAR III. COSS. M. LEPIDVS DESS.

M. LEPIDI EX HISPANIA TRIVMPHVS.

Ayuntamiento de Madrid

A Ianuarias Lilybæum peruenit. Vbi cùm aduerſis tempeſtatibus diutiùs detineretur, certiùs de viribus hoſtium cognoſcit: ſcilicet præter equitatum ferè infinitum, maximamq; leuis armaturæ multitudinem, Regias legiones eſſe quattuor: Scipionis verò decem: elephantos præterea centum viginti: nauium autem eam multitudinem, vt etiam in plures claſſes diſtributæ eſſent. Simul intelligit, Scipionem cum maiori longè parte exercitus, ac vniuerſis ferè primi nominis Pompeianarum partium ducibus & ſectatoribus, Adrumetum tenere. Catonem verò cum parte copiarum, & vniuerſæ claſſis, totiusq; adeò oræ maritimæ imperio, Vticæ (vbi & commeatus, & pecunia, ceteriq; apparatus bellici erant) in præſidio eſſe, cum trecen- B tis ex omni numero electis, qui bellicis conſilijs præerant. Nam quũ Cato, vt ſuprà cõmemorauimus, delato ſibi in Africa imperio Scipioni ceſſiſſet, & de Vtica, quòd in Cæſarem propenſior videretur, auctore potiſſimùm Iuba Rege euertenda ageretur, oppido ad preces Catonis ab interitu ſeruato, cuſtodia eiuſdem Catoni mandata fuerat. Cæſar interim omnibus ad nauigationem expeditis, poſtquam ſex omnino legiones conueniſſent, equitum verò duo milia, legiones quidem in longas naues, equitatum autẽ in onerarias impoſitum, cũ maiori parte nauium præcedere iubet: datoq; Allieno Prætori, qui Siciliam pro Conſule obtinebat, de reliquo exercitu & commeatibus ſubmittendis negotio, quum ad .VI. Cal. Ianuarias naues C conſcendiſſet, reliquas naues quæ præceſſerant conſecutus, Clupeam, Neapolim, aliaq; maritima Africæ caſtella & oppida præteruectus, ſub Cal. Ianuarias Adrumetum applicuit. Quumq; è naui in terram deſcendens, pedem impingens in littore procidiſſet, reliquis exterritis, nihil turbatus, verſò in melius omine, terramq; vlnis complexus: Teneo te, inquit, terra Africa. Simili ratione & poſteà, cùm intelligeret hoſtes, neſcio quo vaticinio, ſiue inueterata opinione confiſos, qua vulgò Scipionum nomen in Africa inuictum credebatur, certam ſibi fatalemque quodam modo victoriam polliceri, quòd apud ipſos Scipio ſummæ rerum præeſſet, hominem quendam abiectæ & tantùm non infimæ ſortis, è Scipionum tamẽ gente, cognomine D Salutionem ſibi aſſumpſit, Et mihi, inquiens, alter erit Scipio: eundemque poſteà parti exercitus præpoſitum etiam cum aduerſarijs congredi coëgit: vanam hoſtium confidentiam ridens, an quòd & apud ſuos eam opinionẽ ſeriò inualuiſſe crederet, incertum. Expoſitis autem in portu Adrumetino his quos ſecum adduxerat militibus, peditũ ſcilicet tribus milibus, equitibus verò centum quinquaginta, caſtriſq; ante oppidum poſitis, militibusque ſuis omni iniuria & præda abſtinere iuſſis, reliquarum nauium aduentum operiri conſtituit: quæ quòd Cæſar Sicilia diſcedens, certũ ipſis locum quem peterent, non præſcripſerat, quò potiſſimùm curſum dirigerent, ignorabant. Sed Cæſar poſtq̃ Scipionem ad Iubam Regem diſceſſiſſe,

CAESARIS IN AFRICAM EXPEDITIO CONTRA IVBAM ET SCIPIONEM.

BELLVM AFRICANVM.

C. au-

C. autem Conſidium cum præſidio duarum legionum Adrumetum tenere intellexit, tentata fruſtrà Adrumeti oppugnatione, nuntiatoq; maximorum auxiliorum aduentu,caſtra mouere cœpit. Ceterùm Conſidianis eruptione ſubitò facta, equitatuq; Maurorum, qui à Iuba ſubſidio miſſus peropportunè aduenerat, extremum agmen infeſtantibus, exutus caſtris exercitum ad Ruſpinam duxit. Qua in Cæſaris profectione memorabilis fuit. xxx. equitum Gallorum virtus, qui duo equitum Maurorum milia loco pulſa in fugam conuertêre. Cæſar oppidis caſtellisq; quàmplurimis ex itinere per legatos in fidem ſuam receptis,factisq; vno die ad Ruſpinam caſtris, oppido potitus, poſtridie ad Leptim ciuitatem liberam atque A

RVSPINA ET LEPTIS RECEPTA.

immunem progreditur: oppidoque per deditionem recepto, atque ab iniuria militum conſeruato,intellecto naues quaſdam onerarias è ſuis ad proximum littus appuliſſe,quaſdam Vticam petijſſe,alias incertas locorũ quæ peterent, per mare diuagari, mediterraneis abſtinens, propter nauium errorem haud procul à Lepti iuxta littus caſtra locat: litterasque & nuncios in Sardiniam, finitimasq; prouincias, pro auxilijs & frumento mittit. Rabirium verò Poſthumium pro ſecundo commeatu in Siciliam proficiſci iubet. Miſſisq; decem longis nauibus,eas quæ deerraſſent conquiri iubet. C.autẽ Salluſtium ad Cercinnam inſulam ab hoſtibus recipiendam (quòd ibi magnã frumenti copiam eſſe intelligeret) cum parte nauium ire iubet: relictoq; ad Leptim cum ſex cohortium præſidio C.Saſerna,ad.III.Nonas Ianuarias,caſtra Ruſpinam,vnde pridie venerat,tranſfert: ſarcinisq; relictis cum expedita manu circa villas frumentatum profectus,coacta magna frumenti vi,Ruſpinam reuertitur: relictoque ibi cum legione P.Saſerna ſuperioris Saſernæ fratre,ad portum cum ſeptem cohortib. duo ab oppido paſſuum milia progreſſus,conſcenſa ſub veſperam claſſe, naues quæ adhuc in errore erant conquiſiturus,proficiſci parabat. Ceterùm poſtridie appellentibus eôdem nauibus de quibus laborabat, eiſdemque in portum receptis, cum his ſimul & prioribus Ruſpinam redit: caſtrisq; ad oppidum poſitis, cohortes.xxx. expeditas,cum equitibus CCCC. & ſagittarijs paucis frumentatum ducit: verùm vix tria paſſuum milia progreſſo à ſpeculatorib. equitibusque anteceſſoribus hoſtes appropinquare nunciantur: ſimulque cum ipſo nuntio puluis eminus conſpici cœptus eſt. Haud multò pôſt ipſæ hoſtium copiæ duce Labieno & duobus Pacidijs aduentare viſæ ſunt, ita inſtructæ, vt præter equitatum,qui vtrunque cornu tenebat,media quoque acies mirabili longitudine directa, equitibus conferta,Numidisq; leuis armaturæ & ſagittarijs peditibus condenſata, pedeſtrium magis quàm equeſtrium copiarum ſpeciem præberet. Cæſar itaque & ſuam,quæ aderat,manum (quanquam perexiguam) tanquam cum pedeſtri acie dimicaturus,ad pugnam inſtruit. Sed priuſquam ad manus veniretur, primùm Numidæ

A leuis armaturæ cum equitibus è media acie prorumpentes,legionarios Cæ
ſaris inſolito nouoq; pugnæ genere (quo potiſſimùm vſus Rex Iuba Curio-
nem antè oppreſſerat) multùm perturbarunt. Interim & numeroſiſſimus
Labieni equitatus in latitudinem ſubitò extenſus,cedentib.ob paucitatem
equitibus Iulianis,vniuerſas ſtatim Cęſaris copias circumuenit:ita vt Cęſar
orbe facto,non ſine ſummo diſcrimine,maximoq; tyronū pauore præliari
cogeretur. Hîc Labienus à veterano,quem ille priùs conuicijs laceſſere,ty-
ronemq; appellare auſus fuerat,pilo in ſe coniecto petitus,ſed eodem in e-
quum adacto,equo excuſſus,non minimum vitæ periculum adijt. Cæſar
autem acie ſua,quæ priùs in orbem coacta fuerat,in longitudinem q̄ maxi
B mam porrecta, cohortibusq; diuerſò conuerſis hoſtium coronam vtrinq;
perrumpit: parteq; hoſtium in fugam cōuerſa,quòd inſidias metueret,fu-
gientes longiùs perſequi deſtitit: cumq; iam ad ſua ſe præſidia recipere co-
gitaret,occurrentibus ſibi M. Petreio & Cn. Piſone,cum maximis tum pe-
ditum tum equitum Numidarū auxilijs,ſimul etiam Labienianis, animis
à priore terrore iam confirmatis, extremum ſuorum agmen impedientib.,
prælium ſignis conuerſis redintegrare coactus eſt. Hoſtibusq; ad priorem
illam dimicandi rationem confugientibus,Cæſar poſtq̄ perſpexit & equos
& equites ſuos,tum ex recenti nauſea proximæ nauigationis,tum ex ſiti &
languore propter vulnera priore pręlio accepta,ad inſequendum diutiusq;
C perſiſtendum minùs firmos, exiguam præterea partem diei ſupereſſe, ho-
ſtibus vno impetu vltra proximos colles repulſis,poſtq̄ ab hora diei quinta
ad occaſum Solis dimicatū eſſet, M. Petreio inter ceteros grauiter ſauciato,
ſuos vt erant inſtructi ad ſuas munitiones reducit. Quidam produnt Cæſa
rem hoc prælio fugientib. ſuis omnibus ſolum ſe hoſtibus oppoſuiſſe,atq;
aquiliferum quendam locum deſerentem,ſua manu in primam aciem ob-
torto collo retraxiſſe,dixiſſeq;: Hîc ſunt aduerſarij, huc tende. Intelligens
aūt Scipionem & Iubam Regem cum vniuerſis copiarum viribus,validiſſi
miſq; auxiliorū copijs breui adfuturos,caſtra ſua accuratiùs munire,aliaq;
opera efficere,copiasq; ex remigibus,atq; alijs cuiuſuis generis claſſiarijs fir
D mare, frumentum & reliquum cōmeatum,ceteraq; ad bellum neceſſaria
cōparare inſtituit. Et quòd pleræq; nauium onerariarum,quæ cōmeatum
vehebant,ignaræ locorum quæ Cæſar caſtris ſuis tenebat,etiamnum vaga
bundæ per mare errarent,è quibus quaſdam ab hoſtium nauibus tum in-
cenſas tum expugnatas intellexerat,naues circa portus atq; inſulas ad præ-
ſidium onerariarum diſpoſuit. Cn. interim Pompeius,Magni filius,qui
Vticæ apud Catonem erat,quotidianis ferè Catonis conuicijs,& cōmemo-
ratione rerum à patre in ea ætate fortiter & feliciter geſtarum incitatus,cum
tumultuaria fortuitaq;.xxx.minorum nauium claſſe,in Mauretaniam Bo
gudis regnū profectus,tentato fruſtrà Aſcuro oppido (quod pręſidio Regio

P tene-

tenebatur)ſuisq; eruptione oppidanorum ad mare repulſis,quum re malè A
geſta ad Catonem reuerti non ſuſtineret,claſſem ab Africa auerſam ad Baleares inſulas appulit.vbi poſtquã Ebuſum inſulam vi cepiſſet,reliquę ſine prælio in deditionem venêre. ipſe Pompeius morbo correptus,cum militibus ſuis ibidẽ aliquandiu moratus eſt. Scipio aũt relicto Vticæ valido prçſidio,cum octo legionibus,& equitum quattuor milibus iter ingreſſus, circa Adrumetũ Petreio Labienoq; ſe coniunxerat,ita vt vnis caſtris quattuor paſſuum milia occuparent: equitatuq; ſuo circũ Cæſaris munitiones vagari iuſſo,Cæſarianos omni ad aquandum pabulandumq; exitu prohibebat. Hinc nondum ſubuecto ad Cęſarem è Sicilia Sardiniaq; cõmeatu, tanta fuit in caſtris Cæſaris nõ ſolùm annonæ,ſed & pabuli inopia,vt equi B
alga è littore collecta,aquaq; dulci elota aliquandiu alerentur.Quibus Cæſariani exercitus extremitatibus intellectis Iuba,antequam Cæſar his ſe difficultatibus explicaret,cum maximis equitum peditumque auxilijs regno egreſſus, Scipioni ſe iungere feſtinabat. Verùm intellecto ex itinere P. Sittium quendam, & Regem Bogudem iunctis copijs Numidiam regnum ſuum vaſtare,Getuliamq; (quæ & ipſa regni pars erat) ipſamq; Cirtam opulentiſſimum regni ſui oppidum,vbi & Regia ipſius erat, cum alijs aliquot captam,rebus ſuis timens,cùm haud procul à Scipione abeſſet,abductis etiam à Scipione auxilijs quæ anteà ſubmiſerat, triginta tamen elephantis ipſi relictis,in regnum reuerſus eſt. Cæſar autem quum ipſius in Africam C
aduentus per maiorem ferè prouinciæ partem in dubium vocaretur, nec alius præter vnũ ex ipſius legatis aduenisse crederetur,miſſis circumquaq; litteris omnes ciuitates de aduentu ſuo certiores facit. Hinc plurimi ſtatim vndique ex vniuerſa prouincia viri nobiles è ſuis ciuitatibus profugi,de aduerſariorum ſæuitia atque acerbitate non ſine lachrymis conquerentes,ad caſtra Cæſaris confluxêre. Quibus intellectis,tantiſque prouincialium iniurijs permotus,quum hactenus per hiemem ſtatiuis ſe continuiſſet, æſtate iam inita,coactis vndique quæcunq; vſquam erant cùm copijs tum auxilijs,iuſto deinceps cum aduerſarijs bello decertare,prouinciamq; ab illorum crudelitate vindicare conſtituit: litteraſq; ad Allienum & Rabirium D
per cataſcopum mittit, quibus exercitum ſibi quamprimùm tranſportare præcipit. Ipſe interim dum exercitus adduceretur, opera incepta perficere, & caſtra validioribus augere munitionibus non intermittit. Scipio alia ex parte elephantos quotidie aſſuefacere,ne non tam hoſtium quàm ſuorũ periculo & exitio pòſt in pugnam producerentur. Interea à turmis equitum,quæ vtrinq; pro vallo in ſtationibus erant,crebris minutiſq; quotidie ferè prælijs concurritur. Et Scipio quidem per ſingulos penè dies,ſuos ad pugnam inſtructos pro caſtris maiore diei parte in acie conſiſtere iubens, aliquando etiam longiùs progreſſus, Cæſarem ad prælium prouocabat.

Sed

Ayuntamiento de Madrid

A Sed Cæſar ijs,qui pabulandi,lignandi,muniendi,aut alterius rei gratia è caſtris proceſſerant,ſine tumultu,& modeſtè intra munitiones receptis,equitatusq; ſui partem loco conſueto in ſtatione conſiſtere, & ſi hoſtis propiùs accederet,retro ſe intra munitiones recipere,reliquos autem ſuo quemque loco armatos,& ſi hoſtis ingrueret paratos eſſe iubens, ſe cum reliquo milite intra caſtra foſſa valloque altiſſimo,alijsq; maximis operibus & munitionibus cincta, atque aliâs ab omni telorum tormentorumq; bellicorum genere inſtructiſſima,magna cum fiducia cõtinebat: exſpectans nimirum dum id quod reſtabat veteranarum legionum cum ſecundo cõmeatu aduenîſſet. Qua in ſententia quũ Cæſar copijs ſubinde ad pugnam à Scipione B productis perſtaret, Scipio contempta Cæſaris exercitusq; ipſius patientia, in caſtra regreſſus,concione aduocata prolixè de Cæſaris Cæſarianorumq; timiditate & deſperatione apud ſuos verba facit,victoriamq; haud dubiam eamq; breuem ipſis pollicetur. Per id tempus Numidæ Getuliq; complures,quotidie ſignis caſtrisq; Scipionis relictis, alij in regnum diſcedere, alij in caſtra Cæſaris etiam cateruatim profugere, memoria beneficiorum quæ maiores ipſorum olim à Mario (cuius affinem Cæſarem eſſe intelligebant) acceperant. E quibus Cæſar illuſtriores aliquot cum litteris ad ciues ſuos mittit: hortaturque,vt ſe ſuosq; fortiter contra aduerſarios defenderent,neque ijs ſe temerè permitterent. Hoc quoque tempore Labienus C tentata cum parte equitatus Leptis oppidi,quod Saſerna tenebat,expugnatione,amiſſoq; ſcorpionis ictu vno è Decurionibus,ſuisq; hinc perterritis, ad ſuos ſe recepit. Acillitani quoque per id tempus legatis ad Cæſarem miſſis, ciuitateq; ſua in Cæſaris fidem tradita, frumentúmque & alia quæ ipſis ſuppetebant polliciti,præſidium ſibi à Cæſare mitti petunt. Cæſar igitur C.Meſſium Ædilitia poteſtate functum,cum præſidio eò proficiſci iubet. Quo intellecto C.Conſidius,qui Adrumeto cum duabus legionibus, & equitibus cc. præerat, cum octo cohortibus Acillam prior occupare ſtudens, quum ſe à Meſſio præuentum, præſidiúmque Cæſaris ab Acillitanis receptum videret,Adrumetum reuerſus,acceptisque ibi equeſtribus à La- D bieno copijs, Acillam obſidione cinxit. Hanc poſtea multis magnisq; operibus oppugnare adortus, aliáq; diu multúmq; expertus, quum nihil proficeret,acceptis tandem aduerſis de infelici ſuorum equeſtri prælio nuntijs, frumento ceterisque, quæ affatim in caſtris aderant, ad victum neceſſaria, incenſis, obſidione oppidi relicta, Adrumetum iterum ſe recepit.

ACILLA RECEPTA.

Eodem tempore & Criſpus Salluſtius Cercinna inſula,eiecto ex ea C.Decio viro Prætorio, qui eam cum præſidio tenuerat, potitus, magnam frumenti copiam ibi inuentam,per naues onerarias in caſtra Cæſaris mittit.

CERCINNA RECEPTA.

Tunc quoque naues onerariæ, quas Allienus cum ſecundo commeatu, & duabus legionibus, & equitibus Gallis DCCC. funditoribusq; & ſagittarijs

mille à Lilybæo ad Cæſarem miſerat,quarto pòſt die in portum Ruſpinæ, vbi Cæſaris caſtra erant, vento vſi ſecundo peruenêre. Hinc Cæſar poſt longa exſpectationis tædia omnibus ſuis receptis gauiſus,omnique ſollicitudine liberatus,milites iam recenter aduectos, nauibusq; egreſſos,per caſtella munitaq; loca diſponit: & donec à nauſea & languore vigori priſtino reſtituerentur, aliquantum interquieſcere iubet. Eodem ferè tempore & Tiſdritani legatos ad Cæſarem mittunt,triticiq; modia mille CCC. apud ſe eſſe docent: cuius conſeruandi cauſſa præſidium ſibi à Cæſare mitti petunt. Quibus Cæſar gratias agens, præſidium ſe quamprimùm miſſurum pollicetur. Interea P. Sittius,quem fines Numidiæ cum exercitu ingreſſum ſuprà relatum eſt,caſtellum munitiſſimum, in quod Iuba præter frumentum cetera quoque vſibus bellicis neceſſaria conuexerat, vi expugnatum capit. Cato verò dum hæc geruntur, habitis nouis delectibus,magnam omnis generis hominū, tam ſeruorum,q̃ libertinorum,omniumq; qui per ætatem armis ferendis habiles eſſent,manū armauerat, & Scipioni in ſubſidium ſubmiſerat. Sed Scipio miratus Cæſarem, qui alioqui vltrò bellum inferre, & prælio laceſſere conſueſſet, ita obſtinatè etiam prouocatum eo nunc abſtinere,tamque inſolitam Cæſaris patientiam, tantamque conſilij commutationem ſuſpectam habens, Getulos duos,quos ſibi fidiſſimos amiciſſimosq; credebat,propoſitis maximis præmijs,in caſtra Cæſaris ſpeculatū mittit. Sed hi ad Cæſarem perducti, indicantes ad quid miſſi eſſent, cupere ſe in caſtris Cæſaris manere, ſimul & alios Getulos complures C. Marij clientes, omneſq; non nuper ciuitate Ro. donatos, & in legionem quartam & ſextam adſcriptos,in caſtra Cæſaris tranſire paratos exponunt. Quod & euentus mox comprobauit, pluribus legionarijs ex legionibus iam dictis ad Cæſarem poſtridie confugientibus: qui collaudatos,& ad ſe receptos ſtipendio donauit: factaq; aduentu duarum legionum cum equitatu, aliaque leui armatura,non mediocri copijs ſuis acceſſione,omnibus copijs ſuis eductis longiùs progreſſus,primùm collem quendam,in quo turris erat, ſiue ſpecula, quæ à præſidio Numidarū tenebatur, miſſa turma Hiſpanorum cum parua leuis armaturæ manu,deturbatis Numidis,pluribuſq; ex his captis, reliquis in fugam conuerſis, occupat. Deinde Labienū ad ſuppetias Numidis præſidiarijs fugientibus ferendas,cum toto ferè dextræ aciei iam inſtructæ equitatu longiùs à ſuis procurrentem (media inter ſe & Labienum maxima quadam villa,quę Labieni proſpectum impediebat) immiſſa equitatus ſui ala ſiniſtra,à reliqua acie intercludit: extremūq; ipſius equitatum antequam ſentiretur cōſequutus,cùm intercluſo reditus ad ſuos non daretur, rectà in caſtra confugere compulit. Galli autem Germaniq;,quos ſecum Labienus habebat, reſiſtere auſi, circumuenti vndiq; vniuerſi fortiter repugnantes cecidêre. Quod vbi legiones Scipionis, quæ lon-

TISDRA RECEPTA.

Ayuntamiento de Madrid

A longiùs à caſtris inſtructæ ſtabant, animaduertêre, hæ quoque fugientes omnibus ſe portis in caſtra coniecêre. Cæſar autem poſtquã receptum cani iuſſiſſet, ſuos omnes incolumes intra munitiones recepit. Poſtridie omnibus vndique præſidijs deductis, poſtquam vniuerſas iterum copias inſtructas in campum produxiſſet, factaque pugnæ poteſtate, dum Scipionem ſuis ſe munitionibus continere videt, aciem ſuam, vt erat inſtructa, Vzitam verſus (quod oppidum Scipio tenebat) ducit. & iam minùs mille paſſibus ab oppido aberat, quum Scipio veritus ne oppidum, ex quo aquatione ceteriſque rebus neceſſarijs exercitus eius plurimùm iuuabatur, amitteret, aciem quidem vniuerſam inſtructam, & elephantos ante oppidum conſti-
B tuit: ſed ita vt media acies oppido tegeretur, vtrumque tantùm cornu cum elephantis in conſpectu aduerſariorũ eſſet. Cæſar quum vſq; ad veſperam ferè in acie conſtitiſſet, neq; Scipio ſe loco moueret, intelligens ſe non ſine maximis difficultatibus vno eodemq; tempore oppidum, quod maximis Numidarum tenebatur præſidijs, oppugnaturum, ſimul & contra hoſtem ex loco iniquiore depugnaturum, milites ſuos, qui in illam vſq; horam in armis perſtiterant, in caſtra reducit. Sub id tempus intercepta à C. Virgilio Petronio, qui Thapſo oppido maritimo præerat, vna è nauibus Cæſarianis, quæ cum ſecundo cõmeatu è Lilybæo cum reliquis ſoluerat, atque ab alijs deerrauerat, ventoq; ad Thapſum delata fuerat: altera item quæ ve
C teranos cum Centurione vno & tyronibus aliquot vehebat, ſimili tempeſtate ad Egimurum delata, à Vari & Octauij claſſe capta: Cæſar ob id indignatus, eos quos apud Thapſum cum parte claſſis præſidio nauium onerariarum & longarum, quæ per mare vagabundæ errabant, in ſtatione eſſe iuſſerat, propter negligentiam ignominia notatos, propoſitoq; in eos grauiſſimo edicto, dimiſit. Eodem tempore ſub occaſum Vergiliarum per noctem nymbus procelloſus ſubitò cum ſaxorum grandine cælo deiectus Cæſaris exercitum plurimùm afflixit: qua nocte & quintæ legionis pilorũ cacumina ſponte arſère. Interim Rex Iuba nuntio de aduerſo Scipionis equeſtri prælio ad ſe perlato, cùm domeſticis bellis intentus, ad primam
D Scipionis euocationem nõ accederet: poſteà omni Africa, quæ populo Ro. parebat, ſibi à Scipione promiſſa, Saburam præfectum cum parte exercitus præſidio regni contra Sittium relinquit: ipſe cum legionibus tribus, equitibus frenatis DCCC, Numidis autem ſine frenis, alijſq; terreſtribus copijs quàmplurimis, & alijs .xxx. elephantis, iterum ad Scipionem contendit. Quem Cæſar vbi aduenisse cognouit, munitiones ſuas longiùs producere, locaq; Scipioni propinquiora & excelſa occupare aggreditur. Scipio ex aduerſo, vt Cæſari facultatem longiùs progrediendi præriperet, Labienum proximum collem inuadere iubet. Quo occupato, cùm eundem & Cæſarem petiturũ Labienus ſibi perſuaderet, in valle latiſſima profundiſſimaq;

Ayuntamiento de Madrid

quæ inter collem & Cæſarem media iacebat,quaq; neceſſariò Cæſari tranſ A
eundum erat,in inſidijs cum parte equitatus leuique armatura conſedit:
aliosq; equites poſt collem,quem Cæſar petebat,ſubſidere iuſſit, qui dum
ipſe Cæſarem à tergo ex improuiſo adoriretur, ſe ex aduerſo è colle oſten-
derent: ſperans ſcilicet hac ratione Cæſarem & regreſſu & progreſſu inter-
cluſum,certiſſimum exitium incurſurum. Ceterùm quum equites, quos
poſt collem Labienus collocauerat,citiùs quàm debebant ſumma collis
peterent,equites quos Cæſar præmiſerat eoſdem conſpicati & conſecuti,
partim cædunt,partim viuos capiunt:deturbatoq; Labieni præſidio colle
potiuntur, Labieno cum ſuo equitatu fuga ſalutem quærere coacto. Cæ-
ſar autem diſtributis ſtatim per legiones operibus,caſtra eodem colle mu- B
nit. Simul & à maximis ſuis caſtris per medium campum ad oppidum V-
zitam vſque (quod inter ſua & Scipionis caſtra medium erat) duo brachia
ducit, quæ ad ſiniſtrum dextrumq; oppidi angulum pertingebant: quam
rem plurimas ſibi cõmoditates & ſecuritates tam ad expugnandum,quàm
ad colloquia & perfugia,ſibi præbere poſſe intelligebat. Quo ex opere dum
Cæſar ſub veſperam ſuos in caſtra reducit, Iuba, Scipio, & Labienus cum
omni equitatu,leuiq; armatura,impetu in Cæſarianos facto, equites loco
cedere compellunt. Sed Cæſar copijs omnibus ex itinere reductis, equiti-
busq; ſuis magno impetu in Numidicum equitatum conuerſis, eundem
cæſis ſauciatisq; quàmplurimis, in caſtra vſque Regia fugere compulit. & C
niſi nox interueniens,puluisque aduerſo vento ſublatus proſpectui Cæſa-
rianorum officiens prælium diremiſſet,vniuerſo equitatu cum leui arma-
tura deleto,Iuba ipſe & Labienus ſine dubio in Cæſaris poteſtatem veniſ-
ſent. Hoc prælio magna felicitate à Cæſare commiſſo, plurimi è ſexta &
quarta legione à Scipione ad Cæſarem tranſière: nec pauciores alij in alias
regiones finitimas,quò quiſq; poterat,diffugêre. Getuli quoque, ad quos
Cæſarem perfugas cum litteris & mandatis miſiſſe relatum eſt,ſucceſſu re-
rum Cæſaris permoti, à Rege ſuo Iuba vniuerſi defecêre, armaque contra
ipſum cepêre. Quo intellecto Iuba, ex ijs copijs quas ad Scipionem addu-
xerat, cohortes ſex, quæ fines regni ſui contra Getulos tutarentur, mittit. D
Similiter & ex Vzita oppido,brachijs quæ Cæſar inſtituerat perfectis, & ad
oppidum vſq; perductis, ita vt tutò inter Cæſarianos & eos qui in oppido
erant,quotidiana ferè colloquia fierent,nobiles aliquot Getuli ex equitatu
Regio,quorum maiores ſub Mario olim meruerãt,per noctem ad lumina
cum equis calonibusque circiter mille in caſtra Cæſaris perfugiunt. Cæſar
enim tam litteris,quàm fama vulgauerat,Afris quidem qui ad ſe tranſituri
eſſent,libertatem & omnes facultates conceſſurum,ciuibus verò Romanis
præter impunitatem etiam præmia daturum. Hinc factum eſt,vt plurimi
quotidie in partes ipſius relicto Scipione & tum temporis & poſteà conce-
derent.

Ayuntamiento de Madrid

A derent. Poſtridie eius diei, quum vniuerſæ vtrinque copiæ inſtructæ & in
aciem productæ,non procul à caſtris Cæſaris medio inter vtrumque exer-
citum haud ampliùs tercentorum paſſuum ſpacio, à manè vſq; ad horam
diei decimam ſub armis cõſtitiſſent, nec ab alterutra parte pugnæ initium
fieret, atque hinc Cæſar inclinata iam die ſuos in caſtra reducere inciperet,
omnis Numidarum Getulorumque equitatus ſine frenis caſtra Cæſaris in
colle poſita inuadere parabat: Labienoque,qui loco ſuo immotus cum e-
quitatu frenato perſiſtebat, legiones Cæſaris diſtinente, equites cum leui
armatura temerè & iniuſſu Cæſaris longiùs contra Getulos Numidasque
progreſſi,tranſitaque palude à leui armatura deſerti, à multitudine Numi
B dici Getulique equitatus loco pulſi, paucis quidem ſuorum cæſis,ſed plu-
rimis conuulneratis fugientes ad ſuos ſe recipere coacti ſunt. Viciſſim po-
ſtero die cùm equitatus Cæſariani pars Leptim frumentandi cauſſa miſſa,
Numidas Getulosq; equites prædatores ſibi obuios habuiſſet, centum ex
ijs cùm interfecêre,tum viuos cepêre. Poſt hæc vtroque duce ſuis hinc inde
operibus munitionibusque incumbente, aliquandiu equeſtribus tantùm
leuibusq; prælijs concurſum eſt. Interim ad Cæſarem perfertur Varum,
qui cum quinquaginta quinque nauium claſſe ab Vtica Adrumetum ex-
currerat, è Cothone Adrumetinorum portu egreſſum,tredecim nauium
claſſem,quam Cæſar cum Q. Aquila Adrumetũ in ſtationem præſidij gra-
C tia miſerat, tempeſtate iactatam, & ad Leptim negligentiùs cuſtoditam,
defenſoribusque vacuam partim incendiſſe, partim cepiſſe. Cæſar itaque
nihil cunctatus equo admiſſo Leptim (quæ .VI. milibus paſſuum à caſtris
ſuis aberat) proficiſcitur: conſcenſoque paruo nauigio,reliquis nauibus ſta-
tim poſt ſe venire iuſſis, Varum perſequi contendit. Varus autem celeritate
audaciaq; Cæſaris territus, Adrumetum verſus vnde venerat cum vniuerſa
claſſe fugam capit. Sed Cæſar fugientem conſequutus,alteraque quinque-
remium à Varo paulò antè captarum cum omnibus ſuis epibatis recepta,
& præter hos cxxx. cuſtodibus in ea captis, aliáque hoſtium triremi remi-
gibus epibatisque onuſta potitus,reliquas naues ſuperato promontorio in
D Cothonem Adrumetinorum portum fugere coëgit.quas quum vento mi-
nùs ſecundo vſus, eodem die aſſequi nõ poſſet,poſtridie prima luce,& ipſe
Adrumetum appellens,naues quidem onerarias quæcunque extra Cotho-
nem longiùs in ſalo ſtabant, incendit: reliquis verò quæ in Cothonem ſe
receperant,prælio decertare detrectantibus,in caſtra reuerſus eſt. Haud
multò pòſt Labienus quum intellexiſſet Cæſarem loca quædam frumen-
tandi gratia ſæpiùs petere ſolitum,quum Cæſarem eôdem ex conſuetudi-
ne commeaturum crederet,cum magno equitatu, leuiq; armatura ijſdem
in locis in inſidijs conſedit. Sed Cæſar cognito ex perfugis Labieni conſi-
lio, quum per dies aliquot ea frumentatione abſtinuiſſet, quò hoſtem ſe-
curio-

Ayuntamiento de Madrid

curiorem negligentioremq; redderet: poſteà eductis cum parte equitatus A
octo legionibus, parte autem equitatus præmiſſa, inſidiatores in conuallibus latentes inopinantésque aggreſſus, occiſis circiter quingentis, reliquos fuga ſalutem quærere compulit, Labieno conſpectis legionibus Cæſaris, laborantibus fugientibúsq; ſuis, cum ſuo equitatu ſuccurrere non audente. Cæſar inter hæc quum in anguſtias rei frumentariæ coniectus, caſtra ſibi neceſſariò mutanda intelligeret, Lepti, Ruſpina, & Achilla præſidio firmatis, Aquiláque & L. Ciſpio Adrumetum & Thapſum obſidere iuſſis, caſtris incenſis ad oppidum Agar proficiſcitur, caſtraq; haud longè ab eo oppido ponit. Scipio Cæſarem cum omnibus copijs ſubſequutus, VI. paſſuum milibus à Cæſare caſtra facit. Hîc quum Scipio legiones duas ad Zettam oppi B
dum (quod à parte caſtrorũ Scipionis ſitum, ab ijſdem decem milibus paſſuum, à Cæſarianis verò .XVIII. milibus aberat) frumentatum miſiſſet, Cæſar ex perfugis certior factus, motis è campo in collem & loca tutiora caſtris, quarta vigilia cum copijs ſuis hoſtium caſtra prætergreſſus, Scipione longiùs in agros circumiacentes propter frumentationem progreſſo, Zetta oppido potitur: captoque ibi C. Brotio Regino equite Ro. Scipionis familiariſſimo, qui oppido præerat, & P. Atrio equite item Ro., camelisque Regijs .XXII., Oppium legatum ibi cum præſidio relinquit: copiasque ſuas præter hoſtium caſtra in ſuas munitiones reducere inſtituit. Quo in receptu Labieno poſtremum Cæſaris agmen infeſtante, Cæſar ſignis ſubinde in Nu- C
midas equites leuemq; armaturam mirabili celeritate nunc ſuis inſtantes, nunc refugientes conuerſis, minimoque itineris ſpacio non ſine maximis difficultatibus per plures horas, modò procedendo, modò reſiſtendo quàm tardiſſimè confecto, tandem hora prima noctis decem ſuorum ſaucijs, reliquos incolumes in caſtra reduxit. Labienus autem CCC. è ſuis deſideratis, plurimis conuulneratis, omnibus autem nunc cedendo nunc inſequendo defatigatis, ad ſuas munitiones reuerſus eſt. Haud multò pòſt Cæſar quum productis in æquiora loca copijs, non longè ab hoſtium caſtris diutiùs conſiſtens, facta ſemel atque iterum pugnæ poteſtate, Scipionem in locum æquum deſcendere nolle perſpiceret, exercitu ad .XII. Kal. April. luſtra- D
to, tertio pòſt die motis caſtris Sarſuram oppidum, in quod frumentũ Scipionis conuectum erat, quodq; à Numidarum præſidio tenebatur, copias ducit. Sed Labienus facto in poſtremum Cæſaris agmen impetu, parte impedimentorum intercepta, etiam legiones onere ſarcinarum impeditas aggredi auſus, ſubmiſſo à Cæſare expeditorum aliquot legionariorum ſubſidio, plurimis ſuorum tum occiſis tum vulneratis, turpiter in fugam verſus eſt. Cæſar autem interfecto in hoſtium conſpectu Numidarum præſidio, P. Cornelio Scipione euocato, qui oppido præerat, fortiter quidem ſed fruſtra repugnante, oppido ſimul & frumento potitur. Poſtridie ad Thebennam

ZETTA CAPTA.

SARSVRA CAPTA.

A bennam oppidum quod Conſidius tenebat profectus, quum eam expu-
gnare propter inopiam minùs operæprecium exiſtimaret, in caſtra, quę ad
Agar habebat, reuertitur. Similiter & Scipio in priora caſtra exercitum re-
ducit. Interim Thebennenſes miſſis legatis docent Regium præſidium
à ſe interfectum, auxilium igitur à Cæſare contra Regem ſibi quàmprimũ
mitti petunt. Quibus Cæſar ſtatim Marcium Criſpum Tribunum cum
cohorte, ſagittarijsq; compluribus & tormentis mittit. Dum hæc ge-
runtur, legionarij, qui morbo, aut alio impedimento retenti, cum priore
commeatu traijcere non potuerant, ad quattuor milia, equites item qua-
dringenti, ſagittarijq; & funditores mille è Sicilia in Africam ad Cæſarem
B venêre. Hos igitur Cæſar cum reliquis omnibus legionibus ad pugnam
inſtructos, haud procul ab oppido, cui Tegea nomen erat, vbi Scipio .ccc.
equitũ præſidium habebat, in acie conſtituit. Sed quum & hîc Scipio præ-
lio decernere detrectaret, Cæſar tædio victus, equitum ſuorum turmas v-
nà cum leui armatura ſagittarijsq; & funditoribus in hoſtium equitatum,
qui pro oppido in ſtatione erat, immittit. Ibi auxilijs equeſtribus à Labie-
no equitatui ſuo ſummiſſis, dum recentiores defatigatis ſuccedunt, Cæſa-
riani paulatim loco cedere cœperant, donec Cæſar altera viciſſim equitum
ala ſuis laborantibus ſubſidio miſſa, prælioq; magnis ſuorum animis redin
tegrato, cæſis ſauciatisque quàmplurimis fugientes per tria paſſuum milia
C perſequutus, in proximos colles compulit. Et quum iam pluribus certisq;
experimentis cõpertum haberet, Scipionem nullis conditionibus ad præ-
lium loco æquo committendum pertrahi, neque iterum caſtra propter a-
quarum inopiam propiùs hoſtium caſtris admoueri poſſe, ad Thapſum
obſidendum animum conuertit: ſperans nimirum ſe hac ratione, vel Sci-
pionem in neceſſitatem dimicandi coniecturum, vel ipſo pugnam detre-
ctante, oppidum maximi momenti facilè in ſuam poteſtatem redacturũ.
Aberat Thapſus ab Agar .xvi. ferè paſſuum milibus, maximoq; præſidio à
Virgilio Petronio tenebatur. Is autẽ erat oppidi ſitus, vt peninſulæ ſpeciem
præberet: quòd ab vna quidem parte mari, ab altera verò palude alluere-
D tur, iſthmusq; inter paludem & mare non ampliùs mille quingentorum
paſſuum anguſtum admodum ad oppidum acceſſum præberet. Huc igi-
tur progreſſus, caſtelloque ſtatim ad fauces iſthmi communito, validoque
præſidio relicto, hoſtes acceſſu oppidi interclufit: caſtriſque lunatis conſti
tutis, eodem quo venerat die, oppidum vallo munitionibusq; cingere ag-
greditur. Scipio autem cùm Virgilium Thapſitanóſque hactenus rebus
ſuis fidiſſimos, non ſine dedecore à ſe deſeri poſſe intelligeret, Cæſarem ſta
tim per loca ſuperiora ſubſequitur: cumque occupatis iam à Cæſare angu
ſtijs, oppidoque excluſus, Thapſitanis auxilium ſubmittere prohiberetur,
mille quingentis à caſtris Cæſarianis paſſibus ad mare caſtra communire

THEBENNA RECEPTA.

Ayuntamiento de Madrid

inſtituit: partéq; operis iam effecta, dum reliqua perficitur, partem copia- A
rum cũ elephantis pro vallo ad deterrendos hoſtes in acie conſtituit. Quo
intellecto Cæſar, Aſprenate Proconſule cum duabus legionibus præſidio
caſtrorum relicto, partéq; claſſis ad Thapſum relicta, reliquas naues iubet
poſt hoſtium, qui caſtra ad mare habebant, terga, ad littus appellere: exau
ditóq; ſigno quod illis conſtituerat, clamore ſubitò ſublato hoſtibus auer-
ſis terrorem incutere. Ipſe autem reliquas copias ſumma cum feſtinatione
ad hoſtium munitiones ducit: quos vbi munitionibus perficiendis ſedulò
incumbere videt, acie triplici inſtructa, dum pedibus exercitum circumcur
ſans verbis animos ſuorum excitat, animaduertit hoſtem circa vallum tre
pidare, pauidosq; vltro citroq; concurſantes, nunc prodire, nunc intra mu B
nitiones ſe recipere, turbatos ſcilicet inopinato nauium Cæſarianarum à
tergo acceſſu. Quod vbi & à maiore Cęſariani exercitus parte conſpectum,
legati ſtatim pugnæ ſignum dari poſtulant. Sed negante Cæſare placere
ſibi, vt eruptione pugnaretur, atq; ob id cunctante, tubicen à militibus co-
actus dextro cornu ſignum canit. Hinc Centurionibus etiam aduerſo pe-
ctore fruſtrà obluctantibus, ſigna ab omnibus ſimul cohortibus inferri cœ
pta. Cæſar autem quum ſuos iam ad pugnam accenſos, nullo modo con-
tineri poſſe videret, dato FELICITATIS ſigno, ipſe protinus equo con-
ſcenſo admiſſoq; vel primus in hoſtem fertur. Elephanti aduerſariorum,
qui pro munitionibus ſtabant, à ſagittarijs funditoribusq; impetiti, clamo C
req; & ſtrepitu territi, & in ſuos conuerſi, plurimos dum intra munitiones
retrofugiunt oppreſſere. ſimul etiam Mauri, qui ad elephantorum præſi-
dium in eodem cornu conſiſtebant, in fugam verſi ſunt. Sic Cæſar paucis
admodum repugnare auſis, ijsq; interfectis, primo ſtatim impetu vallo ho
ſtium potitus, reliquos munitionib. relictis in ſuperiora caſtra, vnde pridie
exceſſerãt, fugere compulit: quæ poſtquam vacua inuenêre, illinc in caſtra
Regia fugientes, dum & hæc à Cęſarianis occupata vident, armis ſimul cum
omni ſalutis ſpe proiectis, quò expeditiores fugerent, cuncti locum quen-
dam editum caſtris proximum curſu petiũt. Cæſar autem diſſipatis, totoq;
paſſim campo quà quiſq; poterat diffugientibus, ne hoſtibus ſe colligendi D
ſpacium daret, legiones è veſtigio inſequi iubet. Quæ poſtquam ad collem
in quem hoſtes confugerant, peruenêre, aduerſarios, ſalutatione more mi-
litari facta, fidem Cæſaris fruſtrà implorantes, etiam inſpectante, & pro i-
pſis deprecante Cæſare, ad vnum omnes contrucidauêre, exaſperatis & in
vltionem à Scipione priùs interfectorum inflammatis præcipuè veterano-
rum animis. Tantaq; fuit Cæſarianorum ob recentem victoriam licentia,
impunitatiſque fiducia, vt ne à præcipuis quibuſdam è ſuo exercitu ma-
nus cohiberent, Tullio Rufo viro Quæſtorio inter ceteros pili iactu con-
ſultò à milite quodam tranſfixo, Pompeio item Ruffo grauiter vulnerato:

ita

Ayuntamiento de Madrid

A ita vt Equites, Senatoresq; quamplurimi è Cæſarianis territi, & furorem militarem metuentes, è prælio ſe ſubducerent. Sic Cæſar tribus exercitibus vno die profligatis, cæſis hoſtium plus decem milibus, è ſuis verò vix quinquaginta deſideratis, paucisq; ſaucijs, trinis etiam hoſtium caſtris vno quaſi eodemq; impetu captis, inſuper ſexaginta quattuor elephantis armatis cũ turribus ſuis ornamentisq; potitus eſt. Plurimi autem è Prætorijs Conſularibusque, qui fuga euaſerant, alij poſtea ſibi ipſi manus intulêre, alij capti, quòd priùs venia impetrata à Cæſare dimiſſi arma reſumpſerãt, ab eodem interfici iuſſi ſunt. Dion auctor eſt: Quintanos magna virium ſuarum fiducia à Cæſare petijſſe, vt elephantis opponerentur, debellatisq; elephantis
B ipſis conceſſum, vt in monumentum rei geſtæ, elephantibus deinceps pro inſignibus vterentur. Quidam ſcriptum reliquêre, Cæſarem huic prælio ad finem vſq; non interfuiſſe: quòd dum aciem inſtrueret, ſubitò morbo comitiali correptus, malum perſentiens (quòd & aliâs eo laboraſſet) antequàm vis morbi ſenſus occuparet, in turrim quandam proximã ſe deferri iuſſerat. Cæſar quum ex itinere ad Thapſum aliquandiu conſtitiſſet, miſſoq; rei à ſe geſtæ nuntio, Virgilium ad deditionem etiam impunitate promiſſa adhortaretur, nec ille obtemperaret, Caninium Rebilum Proconſulem cum tribus legionibus ad Thapſum in obſidione manere iubet. Poſtridie ſacris operatus, militibusq; ſuis pro concione collaudatis, eoſdem
C & potiſſimùm veteranos pro ſuis quemq; meritis pro ſuggeſtu inſpectantibus oppidanis præmijs donat: Thapſoq; Vticam diſceſſurus, Cn. Domitium ad Thiſdram, quam Conſidius tenebat, relinquit: præmiſſoque Vticam M. Meſſalla, ipſe cum equitatu eôdem ſubſequitur. Equites autẽ Scipionis, qui fuga cædem euaſerant, dum Vticam verſus ad Catonem cõtendunt, Parada oppido ex itinere per vim capto, quòd oppidani accepto de rebus apud Thapſum geſtis nuntio, ipſos admittere recuſarent, maxima lignorum ſtrue medio in foro congeſta, igneq; ſubiecto, oppidanos cuiuſuis ſexus & ætatis conſtrictos, cumq; omnibus rebus ſuis in flammas coniectos, crudeli inhumanoq; ſupplicio vitam finire cogunt. Poſtquam verò
D Vticam peruenêre, Vticenſium plebeiorum (qui à Catone ipſo ſtatim belli initio, tanquam rebus Cæſaris magis affecti, oppido eiecti, ante portam oppidi foſſa exigua alijsq; leuioribus munitionibus contra repentinos incurſus ſe continebant) caſtra oppugnare aggreſſi, lapidibus fuſtibusque ab Vticenſibus fortiter repulſi, in oppidum irruperunt: expugnatisque ibi & direptis Vticenſium domibus, plurimos etiam ex ipſis in odium Cæſaris, cuius partibus eos fauiſſe credebant, interfecêre: ita vt nõ niſi numerata ipſis etiam viritim à Catone pecunia, à cædibus & rapinis abſtinerẽt. Acceptaq; poſtea & à Fauſto Sylla alia pecunia, qui eam de ſuo numerauit, cum eodem in regnum Iubæ profecti ſunt. Quum autem plurimi vndique ex

Ayuntamiento de Madrid

Scipionis exercitus reliquijs Vticam confluerent, Cato omnibus cõuenire A
iuſſis,perſuaſoq; Vticenſibus vt ſeruitia manumitterent,eoſdem oppidum
contra Cæſarem defendere hortatur, ſe ducem imperatoremque rei geren
dæ fore,neque ipſos vllo caſu quanuis graui deſerturum pollicetur.Qua in
re quum non omnium vnam eſſe ſententiam intelligeret,Vticenſibus po-
tiſſimùm bellum contra Cæſarem detrectantibus,oppidi defendendi pro-
poſitum omittit. Quumque Senatorij Equeſtriſque ordinis, alijq; magni
nominis viri, qui eò confluxerant, ſibi ab Vticenſibus haud ſatis fiderent,
vererenturq; ne ab ipſis comprehenſi Cæſari traderentur,fugæ conſilium
capiunt. Quos Cato viatico & pecunia (ſi quibus opus erat) ceteriſq; ad na
uigationem neceſſarijs inſtructos, nauibuſque ſubminiſtratis, ad portum B
vſque deduxit, & quò quiſque voluit nauigare permiſit. Ipſe verò Cæſaris
ſe aduentum exſpectaturum ſimulans,Vticæ manere conſtitutum habe-
bat. Quumque Vticenſes ſe pro ipſius apud Cæſarem ſalute deprecaturos
pollicerentur, ſubridens nullo ſibi deprecatore opus eſſe reſpondit. Filium
autem ſuum fiducia veniæ à Cæſare impetrandæ,ad Cæſarem proficiſci,&
de eius clementia optima quæque ſperare iubebat, monebátque vt quan-
do eo rerum ſtatu natus & educatus eſſet,eam fortunam quæ ipſi obtinge
ret, æquo animo amplecteretur: ſe in libertate viuendi dicendique educa-
tum, & iam ætate prouectum, non poſſe deinceps immutata vitæ ratione
ſeruituti ſe addicere. Sed nec filio, nec alteri cuidam adoleſcenti Statilio, C
quamuis cum ipſo fortunam ſubire paratis, vt ſe relinquerent perſuadere
potuit.His peractis,Cato relicto portu,conuocatiſq; in forum Vticenſium
magiſtratibus, eiſdem prolixa oratione adminiſtrationis ſuæ rationes red-
didit: & cum commentarijs rationum apparatuumque & commeatuum
bellicorũ,etiam ſyngraphas omnes,& quicquid pecuniæ in ærario publico
reliquum erat,tradidit: rebúſque ita conſtitutis domum reuerſus, nihil de
conſueta quotidianáque vitæ ratione remittens, lotus cum amicis Vticen-
ſiúmque primoribus cœnauit, ne lætis quidem philoſophiciſque inter cœ-
nam confabulationibus quæſtionibúſque abſtinens: ſubinde & de vento
num ſecundus eſſet, atque etiam de his qui abnauigarant, quantum pro- D
uecti eſſent, percontatus: ita vt nec vultu, neque ſermone, vllum turbatæ
mentis indicium præberet. Cœnatúſque,poſtquam confabulationem di-
ſputationémque etiam in multam noctem protraxiſſet, amicis benignè à
ſe dimiſſis, liberiſque ſuis L. Cæſari ipſius Cæſaris neceſſario, qui tum ibi
pro quæſtore erat, commendatis, intra cubiculum ſe recepit, pugione fur-
tim puluinari ſuppoſito: lectóque ad lucernam Platonis de immortalitate
animorum libro, poſtquam aliquantum etiam altiùs ſtertens, vt ab ijs qui
in proximo cubiculo eſſent,exaudiretur,quieuiſſet,circa primam vigiliam
ſtricto gladio infra pectus ſe percuſſit. Quumque inflicto vulnere è lecto
de-

Ayuntamiento de Madrid

A delapſus, abacum geometricum lecto aſtantem ſimul ipſo caſu in terram impuliſſet, excitatis eo ſtrepitu his qui proximi cubabant, filius & familiares id quod erat ſuſpicati, ingreſſi, Catonem ſanguine fœdatum, procidentibus è plaga inteſtinis, offendunt. Sed poſtquam Medicus inteſtinis in locum ſuum repoſitis vulnus faſcijs obligaſſet, Cato ad ſe rediens, ſimulata facti pœnitentia, actiſque pro ope allata gratijs, ſomno ſibi deinceps opus eſſe aiebat: proinde quando omnia ſe rectiùs habitura ſperaret, illi diſcederent. Quibus cum gladio digreſſis, foribuſque iam clauſis, Cato diruptis faſciarum ſuturis, vulneréque crudeliſſimè diuulſo, procidentibuſq; iterum inteſtinis, animam exhalans, moribundas in vulnere manus reliquit. Qui-
B dam tradunt, inter ipſam curationem reſciſſo vulnere inter Medici manus exſpiraſſe. Vticenſes quanquam aduerſus Catonem ipſum aliâs odio partium minùs bene affecti, integritatem tamen ipſius reueriti, honorificentiſſimo funere publicè elatum in littore ſepelierunt. L. autem Cæſar populum cohortatus, vt portis apertis Cæſarem aduentantem exciperent, ipſe Cæſari obuiam profectus eſt. Meſſalla interim quem Cæſar præmiſerat, ab Vticenſibus admiſſus, cuſtodias omnibus portis ponit. Cęſar autem interea temporis Vzita Adrumetóque in poteſtatem receptis, magnáq; cùm frumenti tum armorum & pecuniarum copia ibi inuenta potitus, & L. Liuineio Regulo cum legione Adrumeti præſidio relicto, Vticam pergebat: VZITA ET ADRVMETVM RECEPTA.
C occurrentiq; ſibi in itinere L. Cæſari, vitamq; ſuppliciter deprecanti, ignouit. Alijs item compluribus ſibi obuijs, qui Pompeium priùs, Scipionem poſtea ſequuti fuerant, inter ceteros M. Eppio, & M. Aquinio Catonis filio veniam conceſſit: Vticamque per tenebras ad lumina perueniens, nocte extra oppidum exacta, poſtridie ingreſſus, Vticenſes quidem pro ipſorũ in ſe ſtudio gratias agens pro concione ampliſſimè collaudauit, ciues verò Romanos negociatores, potiſſimùm autem trecentos illos à Scipione delectos qui pecunijs & conſilio Scipionem cõtra ſe iuuerant, grauiter increpuit: ita tamen vt vita ipſis conceſſa, mulcta bis mille ſeſtertiũm impoſita contentus fuerit. Ceterùm intellecta morte Catonis plurimùm indoluiſſe fertur, VTICA RECEPTA.
D exclamaſſeque: Ego tibi Cato mortem inuideo, qui mihi gloriam ſalutis tuæ inuideris. Quumque in ſcrinia Scipionis, quibus ſecretiores litteræ includebantur, incidiſſet, etiam non lectas comburi iuſſit. Filijs autem Catonis non vitam ſolùm, ſed & paterna bona conceſſit: alióſque quàmplurimos, qui poſtea, quum animum eius iam deferbuiſſe crederent, ad eum acceſſere, venia data incolumes dimiſit. Pompeiæ Cnei Pompeij filiæ, quæ Fauſto Syllæ nupſerat, ipſiſq; Fauſti liberis vitam & omnia ſua conceſſit.
Interea Rex Iuba, qui cum Petreio fugiens prælio exceſſerat, interdiu latitans, nocte proficiſcẽs, in regnum peruenerat: Zamamq; oppidum (quod maximis operibus ipſo belli initio cõmunierat, quòd ibi Regiam haberet,

Ayuntamiento de Madrid

coniugésque ipſius cum liberis omniq́ue Regia ſuppellectili ibidem aſſeruarentur) accedens,à ſuis admiſſus non eſt. Idq; hac potiſſimùm de cauſſa, quòd quum ad expeditionem contra Cæſarem proficiſceretur, maximam in medio foro pyram coaceruata immenſa lignorum copia exſtrui curauerat, hoc propoſito, vt ſiquidem ſe hoc bello inferiorem eſſe contingeret, interfectis omnibus ſuis & in pyram coniectis, ipſe quoque cum coniugibus,liberis,& omni denique gaza ſuperiniectis ea cõcremaretur. Quumq; primò pro ſuo imperio minis agens nihil proficeret, tandem & ad preces confugiens,ne ſicquidem auditus eſt. Imò nec coniuges quidem aut liberi petenti,acriusq; inſtanti redditi. Hinc omni ſpe deſtitutus, indignatusq;, relicta Zama,cum Petreio paucisq́ue equitibus villam quandam ſuam petit: vbi ſumptuoſiſſimè cum Petreio epulatus,quum aliam honeſtæ mortis occaſionem non inueniret (quòd omni paſſim bello ſublato, omnia ſe Cæſari ſubmitterent) mutuis caſuri vulneribus infeſti ſe inuicem ferro petunt. Ceterùm Petreio à Iuba Rege,qui viribus & robore corporis præſtabat,adacto altiùs ferro facilè interempto, Rex ſuperſtes conatus ſibi manus adferre,quum non poſſet, vix tandem ab vno ſeruorum vt ab illo occideretur impetrauit. Quidam Iubam priùs à Petreio interfectum tradunt, Petreium autem proprijs manibus cecidiſſe. Zamenſes autem horum ignari, quum Regem cum exercitu quamprimùm adfuturum crederent, miſſis Vticam legatis,auxilium ſibi à Cæſare aduerſus Regem mitti petunt,ſe vel ad vltimum vitæ ſpiritum Cæſari oppidum ſeruaturos. Quò dum Cæſar ipſe cũ equitatu ſuo poſtridie proficiſcitur,obuios ſibi Regios duces quàm plurimos in gratiam recipit. Cuius fama clementiæ exciti, omnes ferè totius regni equites, Zamam ad Cæſarem confluxêre,veniaq; à Cæſare impetrata dimiſſi ſunt. Dum hæc fiunt,Conſidius intellecta clade ſuorũ, Domitij aduentum exſpectare veritus, relicta Thiſdra, clam cum paucis Getulis,quanta poterat maxima pecunia ſecum ablata,Iubæ ſe coniuncturus in regnum fugit. Sed Getuli auiditate prædæ Conſidio in itinere interfecto, in ſua quiſque delapſi ſunt. C. quoque Virgilius terra mariq́ue obſeſſus, ſuperioribus nuncijs acceptis, fide data, ſe ſuaq; omnia cum oppido Caninio Proconſuli permittit. P. autem Sittius fuſo profligatoq; exercitu Regio, ipſoq; duce Sabura interfecto, dum per Mauretaniam ad Cæſarem proficiſcitur, intellecto Afranium & Fauſtum cum mille quingentis equitibus,qui Vticam diripuerant, in Hiſpaniam contendentes eodem ſibi itinere occurſuros, diſpoſitis inſidijs, maiori equitum Afranianorum parte vel cæſa,vel in deditionem accepta, Afranium ipſum cum Fauſto viuos capit: quos quum ad Cæſarem perducere cogitaret,orta in exercitu ſeditione,antequam ad Cæſarem peruenirent,interfecti ſunt. Scipio interim,qui conſcenſis.XII.nauibus apertis, cum Damaſippo, L.Torquato, & Ple-

ZAMA CAPTA.

A B C D

A & Pletorio Ceſtiano,in Hiſpaniam ad Pompeium curſum inſtituerat,diu
aduerſis iactatus tempeſtatibus,quum tandem Hipponem Regium inui
tus deferretur, à claſſe P.Sittij,quæ ibi per id tempus erat,cum ſuis circum-
uentus,irrumpentibus ſtatim in nauem ſuam Sittianis, atque vbi Impe-
rator eſſet interrogantibus: Imperator,inquit,bene ſe habet. ſimul ferro ſe
traijciens,ſeipſum in mare præcipitauit. Cæſar autem Zamæ etiam-
num conſiſtens,ſuppellectili gazaq; Regia,ſimul etiam bonis ciuium Ro.
qui arma contrà tulerant,ſub haſta diuenditis,collatiſq; in Zamenſes præ-
mijs,Numidiam ex regno prouinciam facit: relictoq; ibi Proconſule Cri- NVMIDIA PROVINCIA FACTA.
ſpo Salluſtio,Vticam reuertitur: diuenditiſq; & ibi bonis eorum, qui con-
B tra ſe militauerant,aut ordines duxerant,multatiſq; Thapſitanis,Adrume
tanis,Leptitanis,& Thiſdritanis,impoſitoq; ſingulis ipſorũ pro ſua cuiq;
facultate certo olei,frumenti,aut etiam pecuniæ modo,Idibus Iunijs Vtica
ſoluens, poſt diem tertium Caraleis in Sardiniam peruenit. Ibi & Sulchi-
tanos (quòd Naſidium,qui ad Maſſiliam contra Cæſarem rem geſſit,cum
claſſe recepiſſent,ſuiſq; copijs iuuiſſent) octauas pro decimis pendere iuſ-
ſos,multauit. Ibi & partem veteranorum militum, ne nouas iterum ſedi-
tiones mouerent,etiam antequam in Italiam traijceret,dimiſit. Reliquas
autem copias cum C.Didio in Hiſpaniam aduerſus Pompeium miſit,per-
latiſque iam tum ad ſe honorificentiſſimis Senatus de ſe decretis gauiſus,
C conſcenſis ante diem .III. Kal. Quintiles nauibus, tempeſtatibus ſubinde CAESARIS AD VRBEM EX AFRICA REDITVS.
retentus, duo de trigeſimo pòſt die Romam peruenit. Senatus namq; ac-
cepto ſtatim victoriæ Africanæ nuntio, decreta quadraginta dierum ſup-
plicatione,plurimis quoque ampliſſimiſq; Cæſarem honoribus per Sena-
tuſconſulta decretis ornauit. Inter quæ præcipua fuêre, quòd Dictatorem
ipſum deinceps in decennium crearunt: non quidem bello,aut alia aliqua CAESAR DICTATOR IN DECENNIVM.
neceſſitate impendente, neque alia quauis cauſſa, ob quas Dictator ante
ea tempora creari ſolebat, ſed quòd aliud non haberet populus Ro., quo
cum ſummo honore ſummum ſimul imperium ipſi deferret. Præfectum
quoque moribus Cenſoria poteſtate (quod Cenſoris nomen infra ipſius CAESAR PRAEFECTVS MORIBVS.
D merita videretur) in triennium conſtituerant: quæ quidem præ ceteris cu
pidiſſimè admiſit,interim & alijs quibuſdam honoribus,qui ſimul decreti
erant, non reiectis. nimirum vt curuli ſella proximus ſemper Conſulibus
in curia & Senatu aſſideret: ſententiam primus diceret: præmiaq; in eque-
ſtribus certaminibus ſolus diuideret: Magiſtratus omnes etiam plebeios
quibus vellet conferret, equiſque albis & lictoribus, quos in prima ſecun-
daq; Dictatura habuerat,in triumpho vteretur: quæque humanum exce-
debant faſtigium, vt quadrigæ ipſi in Capitolio ante Iouem ſtatuerentur,
imagoq; ipſius ſimulachrum orbis terrarum pedibus premens cum titulo
SEMIDEI poneretur: atque his ferè contentus,alia pleraq; his ſimilia vel
ma-

Ayuntamiento de Madrid

CAESAR DICT. III. M. LEPIDVS MAG. EQ.

maiora repudiauit. Tertiam autem Dictaturam ſub id ferè tempus iniјt, M.Lepido magiſtro equitum ſibi aſſumpto,quem & in Conſulatu illius anni collegam ſibi adſciuerat, vt ſuprà dictum eſt: quam Dictaturam etiam in plures inſequentis anni menſes dum annus compleretur (quòd non ſemeſtris vti priùs,ſed annuus iam is Magiſtratus eſſet) continuauit. Poſtquam autem in vrbem peruenit,omnibus ſtatim qui arma bellis prę-teritis contra ſe geſſerant, ignouit: inter quos & M.Marcello deprecante Senatu reditum conceſſit. habitaque tam apud populum quàm in Senatu oratione benignitatis humanitatisq; plena, vniuerſos deinceps bono eſſe animo,optimaque de futuro ipſius imperio ſperare iuſſit,redditis interim rationibus de pecunijs ſolitò maioribus à ſe exactis: nimirum ob alendos exercitus, quibus promotis iam ſua potiſſimùm opera vndiq; imperij Ro. terminis,etiam ſolitò maioribus opus eſſe dicebat. Deinde rebus omnibus magnificentiſſimè ſumptuoſiſſimeq; adornatis, quattuor egit triumphos, diuerſo quemque apparatu & inſtrumento. Primum quidem celeberrimumq; Gallicum,de Gallicis Germanicisq; populis,cuius apparatus ex citro potiſſimùm conſtitit: inter cuius fercula fuit Rhenus, Rhodanus, Oceaniq; captiui ex auro ſimulachrum. Deinde & Vercingetorix inter captiuos ductus eſt, in illum vſque diem in eum vſum ſeruatus, poſt triumphum verò cum alijs aliquot necatus. Elephantis autem quadraginta lychnuchos dextra ſiniſtraq; geſtantibus ad lumina ſub veſperam Capitolium aſcendit,gradusque Capitolij genibus ingreſſus pro more conſcendit,non habita ratione aut currus, qui ipſi ante Iouem erectus erat, aut ſimulachri orbis terrarum pedibus ſuis ſubiecti cum titulo SEMIDEI, vt ſuprà relatum eſt, quem titulum poſtea ſuſtulit. Huius autem triumphi die, quum Velabrum prætereueheretur, cõfracto currus triumphalis axe,apud fanum Fortunæ,quod Lucullus exſtruxerat,penè excuſſus,alio curru ad perficiendum triumphum vti coactus eſt. Alter triumphus fuit Alexandrinus de Rege Ptolomæo,apparatusq; eius teſtudineus: in hoc Nilus & Pharus ardens: inter captiuos Arſinoë Cleopatræ ſoror, non ſine ſpectantium cõmiſeratiõe traducta eſt,poſtea precibus Cleopatræ ſororis & Ptolomæi fratris dimiſſa. Tertius aũt Ponticus de Rege Pharnace,acantho ſpectabilis: in cuius ferculis fuit Pharnacis imago, & hic titulus, VENI, VIDI, VICI. celeritatem belli confecti ſignificans. Nouiſſimus autem fuit Africanus de Iuba Rege,ebore inſignis: quo triumpho inter captiuos ductus eſt Iubę Regis filius patri cognominis, poſtea celeberrimis ſcriptorib.annumerat⁹. Hoc triumpho Petreij,Catonis,ipſiusq; Scipionis,aliorumq; primi nominis ciuium Ro. qui eo bello contra Cæſarem militauerant,imagines, non ſine maximo populi dolore & inuidia in pompa tranſmiſſæ ſunt. Pecunia ex manubijs per hos triumphos traducta,à Gręcis quidem ſcriptoribus traditur

A B C D

GALLICVS CAESARIS TRIVMPHVS.

ALEXANDRINVS TRIVMPHVS.

PONTICVS TRIVMPHVS.

AFRICANVS TRIVMPHVS.

Ayuntamiento de Madrid

A ditur, LX. M. talentorum & dimidium talentum: à Romanis verò ampliùs ſexies milies ſeſtertiûm. Præterea aureæ coronæ bis mille octingentæ, pondo. XX M CCCCXIIII. è quarum precio militibus poſtea ſtipendium & donatiuũ quod promiſerat, etiam cum auctario perſolutum, congiariumq; plebi datum. Notabilis autem fuit per hoſce triumphos dicax militum triumphantem ſubſequentium in Cæſarem licentia æquis auribus à Cæſare accepta, ita vt præter Cleopatræ amores, aliasque Cæſaris libidines, etiam adoleſcentiam parùm continenter ſub Nicomede Rege Bithyniæ tranſactam exprobrare non vererentur, & inter alia quàmplurima ſcommata & dicteria, quæ ex militari inſtituto in ipſum iaciebantur, hi quoque
B verſus poſt illum palàm decantarentur:

Vrbani ſeruate vxores, mœchum caluum adducimus.
Auro in Gallia ſtuprum emiſti, hîc ſumpſiſti mutuum. Item & illi:
Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem:
Ecce Cæſar nunc triumphat qui ſubegit Gallias,
Nicomedes non triumphat qui ſubegit Cæſarem.

Cæſar aũt triumphis iam peractis epulum vniuerſo populo etiam in multos dies præbuit ſumptuoſiſſimũ, ita vt vno die duobus & viginti milibus tricliniorũ diſcumberetur: addita etiam viſceratio & cõgiarium, diſtributo extra ordinẽ in populum viritim denis frumẽti modijs, totidem olei libris. CONGIARIVM POPVLO DATVM.
C Et præter nummos trecẽtos quos olim promiſerat, centenos inſuper corollarij nomine addidit, vt moram beneficij tardiùs præſtiti compenſaret. Appianus tradit minam Atticam viritim diſtributam. Annuam præterea habitationẽ in vrbe ad bina milia nummûm, in reliqua verò Italia vſq; ad quingentos ſeſtertios remiſit. Militibus etiam præmia quæ pollicitus erat, dilargitus eſt, veteranis quidem legionibus prædæ nomine in ſingulos quidem pedites bina ſeſtertia, in equites verò vicena quaterna milia nummûm. Appianus aũt tradit militib. quinquies milenas drachmas Atticas diuiſas, Centurionib. duplum, Tribunis aũt & alarũ præfectis quadruplum perſolutũ. ÆDES VENERIS GENETRICIS DEDICATA.
Ædem quoq; Veneris Genetricis, quã ante prælium Pharſalicum vouerat,
D tunc dedicauit: ſimul & forum ipſi contiguum, in quo ſpectacula plurima populo exhibuit. Addit Dion & Amphitheatrũ propter ferarũ venationes ab eo ędificatum. In æde Veneris Genetricis Cleopatram iuxta Venerẽ conſtituit. Et præter ludos, quos omnibus paſſim vrbis regionib. per omnium ferè linguarũ hiſtriones fecit, Circenſes quoq; atque alia varij generis certamina exhibuit. Munus etiam gladiatorium, quod in funere filiæ ſuæ pollicitus erat, venationem item ferarum per quinque dies, aliaq; q̃ plurima in honorem filiæ dedit. Eo tempore Camelopardalis primùm Romam adductus, populoq; in arena exhibitus eſt. In Circenſibus autem ſpacium Circi vtrinq; produxit: bigasq; & quadrigas equosq; deſultorios agitauerunt no- LVDI CIRCENSES FACTI.

Ayuntamiento de Madrid

biliſſimi iuuenes. Troiam luſit turma duplex maiorum minorumq; pue A rorum. Pyrrhicam aũt ſaltauerunt Aſiæ Bythiniæq; principum liberi. Sublatisq; poſtea è Circo metis, bina loco ipſarum caſtra aduerſa conſtituens, pugna in duas acies diuiſa, quingẽtos hinc inde pedites, trecẽtos verò equites, & viginti elephantos commiſit. ſtadioq; temporario in campo Martio excitato, Athletę per triduum decertarunt: effoſſoq; eodem campo in modum cochleæ lacu, naualis prælij ſpeciem exhibuit, concurrentibus Tyrijs Ægyptijsq; biremibus, triremibus, & quadriremibus, adhibitisq; quadringentis hinc inde remigibus, maximoq; pugnatorũ numero. Quibus rebus quũ multitudinis ciuilium bellorum cladibus afflictæ animos aliquãtùm refeciſſet, ad cõponendum Reip. ſtatum ſe conuertit. Primũq; Faſtos vicio B Pontificũ per intercalandi licentiam corruptos & turbatos, ita vt cùm meſſium & vindemiarum, tum reliquæ anni feriæ alieno tempore inciderent, correxit: annumq; qui ad illa tempora ſecundum Lunę curſum æſtimabatur, &. CCCLV. dierũ fuerat, ad rationem curſus Solaris digeſſit, & .CCCLXV. dierũ eſſe voluit. Decem ſcilicet in. VII. menſes, qui. XXIX. antè dierum fuerãt additis, è quibus Ianuarius, Sextilis, & Decẽber binos ſinguli acciperent: Aprilis verò, Iunius, September, & Nouember ſinguli ſingulos dies. Et quò in poſterũ ex Kal. Ianuarijs ea ratio cõſtaret, præter menſem intercalarem XXI. dierum, qui ex Numæ inſtituto quarto quoquo anno intercalabatur, & in eum annum inciderat, etiam alios duos menſes, ſiue, vt Dion ſcribit, C LXVII. dies inter Nouembrẽ & Decembrem interpoſuit: ſublatoq; menſe intercalari, cõſtituit, vt loco illius quarto quoq; anno deinceps ante quinq; nouiſſimos Februarij dies vnus dies intercalaretur. Ita hic annus .XV. menſium fuit. Sancitis quoq; q̃plurimis ſaluberrimis legibus, libidines compreſſit, maleficia cõpeſcuit, ſumptus nimios cohibuit, fidem reuocauit, iudicia collapſa reſtituit. Nam quum iudicia præter Equites & Senatores etiam à Tribunis ęrarijs, qui plebeij erant, adminiſtrarentur, ſublatis Tribunis, ea ſolis Senatorib. Equitibusq; mandauit. Sumptuariam quoq; legem ſeueriſſimè exercuit: diſpoſitisq; circa macellum cuſtodibus, quę importarẽtur obſeruari, vetitaq; retineri, & ad ſe deferri voluit: & ſi qui cuſtodes fefelliſſent, immiſſis lictoribus aut militibus etiam appoſita è triclinio rapi iuſſit. D Promiſcuum lecticarũ vſum, veſtis item conchiliatæ, & margaritarũ, ad certas perſonas, ętates, & tempora reſtrinxit: peregrinarũq; mercium portoria quò cariores eſſent, inſtituit. Pœnas etiam ſcelerum auxit. Quumq; locupletiores, quòd nulla facultatum ſuarũ parte imminuta, ſolo exilio ſicut alij quiuis plecterentur, minùs à maleficijs deterrerentur, parricidij quidem reos omnibus facultatibus, alijs verò criminib. obnoxios, dimidia parte bonorum multari voluit. Quũq; exhauſta bellorũ ciuilium ſumptibus Rep. fides publica laboraret, debitoresq; creditorũ acerbitatẽ multùm timeret,

FASTI CORRECTI.

ANNVS EMENDATVS.

ANNVS QVINDECIM MENSIVM.

LEGES CAESARIS.

LEX SVMPTVARIA.

Ayuntamiento de Madrid

A ſublata omni nouarum tabularum mentione, quæ ſubinde ſeditioſiùs & tumultuoſiùs mouebatur, decreuit, vt debitores creditoribus ſatiſfacerent per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſq; earum ante bellum ciuile comparaſſent, deducto ſummæ æris alieni quicquid vſuræ nomine numeratum aut perſcriptum fuerat: ita vt hac ſola ratione quarta ferè parte æs alienum imminutum ſit. Cenſum autem, vti nec Cenſoris nomine vſus, ſed tanquam Præfectus moribus, ita nec more nec loco ſolito peregit, ſed vicatim per dominos inſularũ: inuentumq; eſt dimidio minus ciuium q̃ proxima ante bella ciuilia recenſione. Nam quũ priùs trecenta & viginti milia frumentum è publico acciperet, centum & quinquaginta milia dun

CENSVS POPVLI ACTVS.

B taxat reperta ſunt, tantum ſanguinis bellis ciuilibus exhauſtum. Sed Cæſar quò eam ciuitatis exhauſtæ vaſtitatem quoquo modo repararet, ad propagandam ſobolem præmia ijs qui plures liberos procreaſſent, conſtituit. Sanxit præterea, ne quis ciuis ſupra annos viginti, aut infra decem annos ſacramento liber ampliùs quàm triennium cõtinuum Italia abeſſet: néue quis Senatoris filius niſi cõtubernalis aut comes Magiſtratus peregrè proficiſceretur: néue hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte puberum ingenuorum inter paſtores haberent. Omneſq; qui Medicinam profiterentur, alioſq; liberalium artium doctores, quò & ipſi libentiùs vrbem incolerent, & aliunde eò accederent, ciuitate donauit: plurimiſque, qui iudi-

IVS LIBERORVM.

C cum ſententijs exilio multati fuerant, reditum per Tribunos plebis confecit. Collegia tamen omnia præter antiquitùs inſtituta, detraxit. Senatum autem, qui & ipſe multùm imminutus erat, adſcriptis in eum pleriſque etiam indignioribus, ſuppleuit. Similiter & in Patritios quàmplurimos allegit: ita tamen vt repetundarum conuictos ordine Senatorio moueret, facilior in hos qui ambitus damnati fuerant, quos ab exilio reuocatos in Italia verſari permittebat. Comitia autem cum populo ita partiebatur, vt exceptis Conſulatus petitoribus, reliqui Magiſtratus pro parte dimidia quos populus, pro altera quos ipſe vellet pronunciarentur. Ceterùm ne hi qui in prouincias mittebantur, conſuetudine imperandi dominationem affe-

SENATVS SVPPLETVS.

D ctarent, (quod ſibi vſu veniſſe intelligebat) Prætorijs prouincijs annum, Conſularibus verò biennium nec ampliùs ſtatuit. Ad honorum autem petitionem, etiam proſcriptorum liberos admiſit. Et hæc quidem omnia, vt & alia pleraque, quę de Republica per id tempus conſtituit, vel cum vniuerſo Senatu, vel cum primoribus eius ordinis communicauit: ſiue ne nihil Senatui deferre videretur, ſiue etiam ne ſi quæ aſperiùs decreta eſſent, in ſe ſolum inuidia recideret. Per id tempus Cleopatram cum fratre marito Romam accerſitam, etiam proprijs ædibus excepit, non ſine ſiniſtris propter præteritos amores rumoribus. Quos Cæſar maximis affectos honoribus & præmijs, atq; inter Reges ſocios amicoſq; populi Ro. adſcri-

Ayuntamiento de Madrid

ptos,in regnum poſtea dimiſit. Conſtituto ad hunc modum rerum vrbanarum ſtatu, Cæſar quum non ignoraret haud cõtemnendas Africanæ Pharſalicæq; cladis reliquias,cum nõ paucis primi nominis in Hiſpaniam confluxiſſe, Cneumq; & Sex. Pompeios, qui animorum magnitudine & audacia à patre neutiquam degenerarent,comparato quoquo modo non inualido exercitu,contractisque vndique partim precibus,partim opibus, non ſolùm ex Hiſpania, ſed ex toto ferè terrarum orbe maximis auxiliorum copijs, prouinciam vaſtare,plurimasque Hiſpaniæ ciuitates, alias fauore paterni nominis,alias vi & armis ſibi adiunxiſſe, auctisq; indies viribus, bellum etiam ſuperiorib. atrociùs inſtaurare, ita vt à ſuarum partium ciuitatibus,& à legatis per internuncios & litteras pro auxilijs interpellaretur, aut ipſe aduentum ſuum maturare iuberetur, intelligens bellum grauius eſſe conflatum, quàm quod facilè per legatos ſuos ſe abſente confici poſſe ſperaret,vrbis cuſtodia Lepido magiſtro equitum,cum octo,vt quidam prodidêre,ſiue ſex,quod alijs veriſimilius videtur,Pręfectis vrbis mandata,extremis tertij ſui Conſulatus menſibus iam tertiùm Dictator expeditionem in Hiſpaniam ſuſcepit. Belli autem Hiſpanienſis hæc potiſſimũ exſtitêre initia,quòd legiones quæ ſub Marcello & Longino,vti ſuprà cõmemoratum eſt,ſeditionem concitauerant,& cum pleriſque Hiſpaniæ ciuitatibus ad res nouas conſurrexerant, ſedato ſuperuentu C. Trebonij & morte Caſſij Longini tumultu,veritæ ne quid grauiùs in ſe ſtatueret Cæſar,miſſis clam ad Scipionem nuntijs,eiuſdem ſe fidei permiſiſſent,& Cn. Pompeium adoleſcentem, qui tentata infeliciter Mauretania ad Baleares inſulas appulerat, recenti adhuc Pompeij patris, pro quo nuper militauerant,memoria,è Balearibus ad ſe euocaſſent. Verùm quum ille morbo retentus in Hiſpaniam traijcere prohiberetur,Scipio autem perijſſe nuntiaretur,legionarij intellecto C.Didium cum claſſe contra ſe venire,veriti ne ante Pompeij aduentum opprimerentur, Q. Aponium & T. Scapulam equeſtris ordinis viros ſibi duces elegerant: eiectoq; Trebonio Beticam vniuerſam ad defectionis ſocietatem pertraxerant. Nec multò pòſt Pompeium, qui priſtinis viribus ex morbo reſtitutus in Hiſpaniam traiecerat, plurimasq; ciuitates primo ſtatim aduentu paterni nominis beneficio adiutus receperat,omnes vno conſenſu Imperatorem ſibi adſciuerant. Quorum animos cùm Pompeius tum factis tum verbis ſibi quoquo modo cõciliaret, factum eſt, vt & alij quàmplurimi qui ſub Scipione hactenus militauerant,Pompeio ſeſe adiungerent. Sextus item frater per id tempus cũ Varo & Labieno & claſſe ex Africa ad eum peruenerat. His rebus adiutus, ciuitatibusque quàmplurimis tum per vim tum per deditionem ſubactis, etiam latiùs ipſo Cæſare in Hiſpania imperare videbatur. Et hic quidem erat rerum in Hiſpania ſtatus,quum Q. Pedius & Q. Fabius Maximus Cæ

EXPEDITIO CAESARIS IN HISPANIAM CONTRA SEX. ET CN. POMPEIOS.

ſaris

A ſaris legati, qui tum Hiſpaniam adminiſtrabant, miſſis litteris Cæſarem
horum certiorem faciunt,& quamprimùm accedere monent. Pompeius
igitur poſtquã quibuſdam à Cæſare præmiſſis, ipſum quamprimùm ſub-
ſequuturum intellexiſſet, vniuerſa Hiſpania Cæſarem ſe prohibere poſſe
deſperans,omnem ſtatim Beticam occupare contendit: ſperans ſe cum his
quas habebat copijs,Cæſarem reliqua poſtea Hiſpania faciliùs pulſurum.
A cuius diſceſſu omnis quidem ora maritima mox ab ipſo ad Cæſarem
defecit: mediterraneas tamen ciuitates omnes,Vlla excepta, ſibi habuit ad-
dictiſſimas. Et Sex.quidem Pompeius Cordubam, prouinciæ caput, cum
præſidio tenebat.Cn.verò iam menſes aliquot circa Vllam oppugnandam
B diſtinebatur. Ceterùm Cæſar confectis maxima celeritate itineribus, de-
cimo ſeptimo poſtquam Roma egreſſus fuerat die Saguntum, vigeſimo
autem ſeptimo omnium opinione citiùs in conſpectum & ſuorum & ho-
ſtium venit. Legati autem Cordubenſes, Cæſari in itinere occurrentes,
nunciant,ſi accedere properaret, Cordubam per noctem ex improuiſo ca-
pi poſſe: quòd nec Pompeius ipſe nec aduerſarij quicquam de aduẽtu eius
cognouiſſent. Paulò pòſt & Vllenſium legati præſidia Pompeiana clam
prætergreſſi,ſubſidia ciuibus ſuis quamprimùm à Cæſare mitti petunt: ad
quos Cæſar confeſtim cum L.Iunio Patieco,homine illius prouinciæ pro-
uido iuxta ac callido, ſex cohortes cum totidem equitibus ſecunda vigilia
C proficiſci iubet. Quos quum Patiecus vſus beneficio tempeſtatis procello-
ſæ & perobſcuræ, vt vix proximi ſe agnoſcerent, magno aſtu & calliditate
per media aduerſariorum præſidia vſque ad portam oppidi perduxiſſet,ſi-
gno dato ab oppidanis recepti, ſubitoque eò vnde venerant conuerſi, cla-
more ſublato, irruptioneque in hoſtium caſtra facta, ita eos ex improuiſo
terruère, vt maior ipſorum pars captos circumuentosq; ſe crederent. Vllen
ſibus autem eo ſubſidio firmatis, Cæſar quò Pompeium ab oppugnatio-
ne deduceret, præmiſſo Cordubam equitatu, ipſe eòdem ſubſequitur,op-
pidumq; obſidione cingit. Hinc Pompeius litteris Sexti fratris accitus, re-
licta Vlla cum totius exercitus viribus Cordubam proficiſcitur. Ad cuius
D quidem aduentum,Cæſar in morbum delapſus,à rebus gerendis aliquan-
diu abductus eſt : ſed ſalute poſtea recepta, quum per hiemem maximis
conflictaretur incommodis,commeatuumq; & rei frumentariæ anguſtijs
preſſus, Cordubam validiſſimis teneri præſidijs non ignoraret,ſoluta Cor
dubæ obſidione Atteguam verſus (quam frumento abundare intellexit)
copias ducit. Quo in itinere quum ſibi Bætim flumen tranſeundum intel
ligeret,corbes lapidibus refertos demittit, ponteq; ſuperiniecto copias tra-
ducit. Quò quum & Pompeius perueniſſet, magnaque contentione pro
ponte occupando per dies aliquot crebris quidem ſed leuioribus & minu-
tis prælijs Marte vario & nunc huc nunc illuc inclinante victoria decertatũ

Ayuntamiento de Madrid

eſſet, tandem maioribus viribus cõcurſum, & cominùs ad manũ ventum est, maximaq; hinc inde clades accepta, alijs ferro cadentibus, alijs ex ponte & ripa in flumen præcipitatis. Cæſar autem quũ Pompeium nullis conditionibus, vt in æquum ad pugnam deſcenderet, adduci poſſe intelligeret, copijs Bætim traductis Atteguam vallo & munitionib. cingere conſtituit. Sed Pompeius ſatis ipſi oppido vtpote & ſitu & opere & præſidio munitiſſimo fidens, quum ſuos hibernis frigoribus diutiùs confici nollet, eiſdemq; de cauſſis Cæſarem diutiùs in obſidione perduraturum non crederet, relicto Attegua defendendæ propoſito, Cordubam ſe recepit. Ceterùm poſtquàm Cæſarem munitionibus operibusq; perfectis obſtinatiùs oppugnationi inſiſtere intellexit, Atteguam reuertitur: factoq; per nebulam denſiſſimam in excubias equitesq; Cæſarianos impetu, paucis admodum ſeruatis, reliqui ferè omnes cæſi ſunt. Quumq; oppidanos duce carere ſciret, L. Minutium Flaccum ad eos mittit. Is ſolus excubias Cæſaris tanquam à Cæſare miſſus per noctem adiens, teſſeram edere iubet: & ſic cognita teſſera, ſimulans ſe ad oppidum per proditionem recipiendum pergere, per medias hoſtium excubias ad oppidum perueniens, ab oppidanis intromiſſus eſt. Pompeius autem prioribus caſtris nocte ſequenti incenſis, trans Salſum flumen caſtra tredecim legionum inter duo oppida Atteguam & Vcubim in monte conſtituit. Cæſar verò maioribus quotidie munitionibus operibusq; effectis, omnibusq; quæ ad oppugnationem opus erant comparatis, turres vineasq; agere inſtituit. Et poſt multa hinc inde à Cæſarianis oppidanisq; & Pompeianis damna & incommoda viciſſim nunc data nunc accepta, crebrasq; nunc per eruptionẽ pro muris, nũc inter oppugnationem in ipſis muris cõcertationes, quum oppidani inter cetera operibus Cæſaris flammas aliquando inieciſſent, ventus ex aduerſo coortus, incendium ab operibus in proxima oppidi ædificia reiecit: ita vt bona vrbis parte incendio conſumpta, fumoq; proſpectum intercipiente, plurimi inſuper oppidanorum frequentibus tum lapidum tum telorum iactibus perirent. Hinc orta in oppido inter Pompeianos & oppidanos diſſenſione, oppidanis quidem deditionem fieri volentibus, alijs verò reclamantibus, & vel extrema exſpectanda ſentientibus, Pompeiani plurimos ex oppidanis etiam in conſpectu Cæſarianorum crudeliter iugulatos è muro præcipitarunt. Hinc plurimis quotidie ex oppido ad Cæſarem tranſfugientibus, tandem Minutius per litteras ſalutem & impunitatẽ ſibi depactus, oppidum Cæſari tradere ſe paratum nuntiat. Poſtea & oppidani miſſis legatis ſe imperata exequi paratos exponunt: & ſi vita concedatur, poſtridie oppidum eſſe dedituros. Reſponſoq; à Cæſare accepto, ipſum Cæſarem eſſe, fidemq; pręſtaturum, poſtridie ante diem .xi. Kalendarum Martij Attegua deditur: & Cæſar ob rem proſperè geſtam Imperator appellatus eſt. Pompeius autẽ

ATTEGVA RECEPTA.

oppidi

A oppidi deditione intellecta,caſtris Vcubi propiùs admotis,ſuis ſe deinceps tenebat munitionibus. At Cæſar caſtra caſtris conferens, per plures dies Pompeium in æquum deducere ſtudebat,ita tamen vt leuibus tumultuarijsque prælijs nonnunquam concurreretur, cæſis vno tempore .cccc. eo amplius Pompeianis. Interim quum & aliæ pleræque vrbes intellecta Ategnæ deditione per legatos Cæſari ſe dederent,præſidiaque ipſius paſſim reciperent, Pompeius his permotus,mutatisq; ſubinde de loco ad locum caſtris,veritus ne ſi bellum diutiùs traheretur, omnis tandem prouincia à ſe ad Cæſarem deficeret,rei ſummam prælio committere conſtitutum habebat,nihil motus plurimis aduerſis oſtentis,quę haud dubiam alteri par-
B tium perniciem portendere credebantur. Inter quæ præ ceteris obſeruatione dignum erat,quòd aquilæ in Pompeianarum legionum ſignis fulminibus aureis quibus inſiſtebant proiectis, motisque alis à Pompeio ad Cæſarem auolantes,certiſſimum Pompeianis exitium denunciare videri poterant.Et Pompeius quidem haud procul ab vrbe Munda caſtra poſita habebat. Eôdem Cæſar profectus,ciuitatibus aliquot ex itinere in poteſtatē receptis, caſtra aduerſa Pompeianis caſtris conſtituit: ita vt media inter vtrumque exercitum quinque milium paſſuum planicies, magnam dimicaturis præbitura loci æquitatē,intercederet. Copiæ autem Pompeij præter equitatum & ſex milia leuis armaturæ,legiones tredecim erant: auxilia
C etiam alterum tantum efficiebant. Cæſaris verò .LXXX. cohortes,& octo equitum milia. Pompeio Bocchus filios ſuos ſubſidio miſerat. Bogud autē ſuppetias Cæſari laturus aduenerat. Poſtero autem die quum Cæſari à ſpeculatorib.nunciaretur,Pompeianos à tertia vigilia in acie ſtetiſſe,Cæſar & ipſe dimicare paratus,omnes mox copias inſtructas in mediam planiciem producit,ſperans & hoſtem propiùs in æquum acceſſurum. Ceterùm quū Pompeius non longiùs mille paſſibus à munitionibus vrbanis ſuos progredi pateretur vſque ad riuum quendam,qui in extrema planicie ad partem caſtrorum Pompeianorum paluſtri voraginoſoque ſolo fluens difficilem admodū præbebat acceſſum,Cæſariani procedentes ad riuum vſq; perue-
D nêre. Vbi,perſpecta loci iniquitate,non ſine graui indignatione coacti ſubſtitêre. Hinc Pompeiani animis aucti,quum Cæſarianos timore impediri crederent, quò minùs vlteriùs procederent, è loco tuto etiam vltrò ad pugnam prouocabant: donec ſuperata tandē à Cæſarianis ea loci iniquitate, clamore ſtatim vtrinq; ſublato hinc inde concurreretur: ſed à Cæſarianis, propter eas quas dixi incommoditates,aliquantò maiori cum difficultate: ita vt intiò victoriæ diffidere viderentur. Nam ſicuti multitudine & rei bellicæ vſu vincebant Cæſariani,ita Pompeiani loco longè ſuperiores erāt. Hinc factum eſt,vt pari vtrinque contentione atque impetu ad prælium ſe compararent: quum Cæſariani hunc potiſſimùm diem ſi quem alium diu-

diuturnæ militiæ laboribusq; huc vſque ſuſceptis finem impoſiturum cre- A
derent: Pompeiani verò in ſola victoria ſpem ſibi ſalutis reliquam intelligerent: maximè quòd plerique ex his cum Afranio & Varrone antè ſuperati, vitaque donati, armis reſumptis veniam deinceps ne ſperare quidem
PRAELIVM MVNDENSE. auderent. Primo ſtatim cõgreſſu ſociorum auxiliorumq; copiæ hinc inde terga vertêre. Romanæ vero acies vbi cominùs cõgreſſæ incaluêre, totis in prælium hinc inde viribus incubuêre, nemine vel cedente vel reſpiciente, ſed quo quiſq; loco conſtiterat, eodem vel vincente vel cadente. Ita diu ancipiti Marte, & quaſi deliberante fortuna vtri ſe potiſſimũ parti applicaret, acerrimè pugnatum eſt: Cæſare interim & Pompeio (vt quidam auctores ſunt) in equis ex loco edito ſtudia laborioſasq; ſuorum contentiones deſpi- B
cientibus, interq; ſpem & metũ dubijs, quò ſe inclinaret victoria obſeruantibus: donec ſuæ quiſq; parti metuentes, dum præſentiam ſuam nõ parùm ad victoriam momenti allaturã crederent, conſtituto vel ſimul vincere, vel ſimul occumbere, equis deſilientes, & in mediam ſe aciem inſinuantes, ſtudia quidem ſuorum exemplo excitarunt, ceterùm ad victoriam hinc inde parùm profuêre, quin ſicuti pari animorum cõtentione, ita & æquo Marte vti priùs prælium hinc inde cõmitteretur: & vel vniuerſi ſimul vtrinq; caſuri, vel nox ſola prælium diremptura videretur, niſi Bogud qui cũ ſuis extra aciem ſtabat, ad capienda Pompeij caſtra cõuerſus, Labiennm è medio prælio ad caſtra defendenda cum quinque cohortibus ſubitò acie excedere C
cõpuliſſet. Qui quũ & à ſuis & ab aduerſarijs fugere crederetur, Cæſarianorum quidem animos, dum ſe vincere putant, plurimũ erexit: Pompeianos verò, dum ſe vinci credunt, abiectis animis ad fugam alia ex parte capeſſendam impulit, ita vt ne intellecto quidem aliquantò pòſt Labieni inſtituto, acies reſtitui poſſet: ſed inſiſtentibus acerrimè Cæſarianis, non priùs fugæ finem facerent, quàm pars Mundam, pars in caſtra perueniſſent.

Alij aliquantò aliter hæc tradidêre, Cæſarem nimirũ ipſum ante prælium ſolito mœſtiorem fuiſſe: tanquam non eundem quem hactenus expertus fuerat pręteritarum rerum ſucceſſum ſperare auſum: militesq; ipſius metu perculſos cunctantiùs in aciem progreſſos, & tam remiſſè primo ſtatim D
congreſſu rem geſſiſſe, vt Cæſari etiam Deos obteſtanti, ne vno ignominioſo conflictu reliquæ tam inſignes victoriæ abolerentur, nunc minis nunc precibus apud militem opus fuerit: quumq; ne ſic quidem ſatis proficeret, arrepto proximo cuiuſdam clypeo, Tribuniſq; grauiter increpitis inclamaſſe: Hîc milites mihi vitæ, vobis militiæ finis erit. ſimul in aciem ante omnes perrumpentem, ita vt decem tantùm ab hoſte pedes diſtaret, vniuerſam ſuorum aciem poſt ſe traxiſſe: ducentiſque breui ſpacio telis in ipſum coniectis, maiorem horum partem clypeo excepiſſe, reliqua corporis flexu declinaſſe. Alij tradunt, medio ferè prælio ſubitum vtrinque

exſti-

Ayuntamiento de Madrid

A exciſſe ſilentium,quaſi conueniſſent.Alij poſt longam acerrimamq; ancipiti Marte dimicationem,Cæſarianos etiam veteranos impetũ hoſtium non ſuſtinentes,retroceſſiſſe.Hinc Cæſarem furenti ſimilem,primò etiam de morte ſibi conſciſcenda cogitaſſe,deinde equo relicto in primam aciem proſilijſſe,ſuosq; cedentes voce & manu confirmaſſe & repuliſſe,addito ſe veſtigio non receſſurum,proinde viderent,quem quo loco Imperatorem desererent, & quem quibus proderent, ſenem ſcilicet quinquagenarium pueris: ita aciem verecundia magis quàm virtute militum reſtitutã. Hinc & poſtea ad amicos dixiſſe ferunt,Pro laude & gloria ſæpius,tum demùm pro ſalute & vita decertaſſe. Hòc prælio milia hominum triginta & am-
B pliùs cæſa referuntur: inter ceteros Labienus & Actius Varus. Equitum item Romanorũ tria milia, nemine,vti creditur,tantæ cladi ſuperfuturo, ni caſtra & Munda tutum fugientibus receptũ præſtitiſſent. Captæ autem cum .XVII. præcipui nominis ducibus aquilæ legionum .XIII. præter ſigna & faſces.E Cæſarianis quingentis tantùm ſaucijs mille ſunt deſiderati.Quo autem loco prælium commiſſum eſt,ſtatim poſt victoriam palmam enatam eſſe ferunt. Quod oſtentum non tam Cæſari quàm Octauio Cæſaris ex ſorore nepoti,qui tum fortè cum Cæſare militabat, proſperitatẽ & felices rerum ſucceſſus portendiſſe volunt,quanquam Cæſar ad ſe traheret. Cæſarianis hoc prælio pro teſſera VENVS fuit,Pompeianis PIETAS. Quo
C autem tempore hæc Cæſari victoria contigit,ſacer Liberalium Romæ dies agebatur,qui eſt ad .XVI. Kal.Aprileis. Ex Pompeianis qui in caſtra fugerant,non ſine maxima Cæſarianorum clade tandem debellati ſunt: qui verò Mundam ſe receperant,non ſtatim in poteſtatem venêre.Cæſar itaq; quum oppidum obſideri imperaſſet,cadaueribus mortuorum pro ceſpite aggeſtis,ſcutisq; & pilis ſuperimpoſitis vallum effectũ,capitaq; occiſorum gladijs & mucronibus infixa, ad terrorem hoſtium per ordinem diſpoſita ſunt. Quumq; Cæſariani crebris oppugnationib. parũ proficerent,poſtea per cõtinuas eruptiones omnib.ferè qui intra oppidũ confugerant amiſſis, Munda in Cæſaris poteſtatẽ venit. Sextus autem Pompeius qui Cor- MVNDA RECEPTA.
D dubæ erat,accepto Mundenſis cladis nuntio veritus ne Cæſari traderetur, perſuadens oppidanis ſe ad Cæſarem de pace acturũ proficiſci,cum centum circiter equitibus egreſſus in Celtiberiã profugit,ibiq; diu latuit. Cnæus verò qui cum equitibus aliquot peditibusq; fugiens,Carteiam verſus (quæ diſtat à Corduba milib.paſſuũ.CLXX.) ſpe claſſis quæ ibi in ſtatione erat potiundæ iter inſtituerat,quũ æger neq; equo neq; pedibus vlterius cõmodè progredi poſſet,lectica clanculum in oppidum delatus eſt. Ceterũ Cæſar quum plurimos Cordubam ſe contuliſſe intelligeret,& Sextũ ibi etiamnum eſſe crederet,eôdem exercitum ducit: prælioq; in ponte qui à Pompeianis tenebatur cõmiſſo,tranſmiſſo flumine caſtra ad oppidum ponit.

S Sca-

Ayuntamiento de Madrid

Scapula qui ex prælio eò confugerat, quũ vrbem defendi poſſe diffideret, A
lautè cœnatus,nardumq; & vinũ ſibi infundi iuſſo, ne in Cæſaris poteſta-
tem veniret,ab vno ſeruorũ ſe iugulari,ab altero in pyram in id præparatã
coniici iuſſit. Nataq; ſtatim inter oppidanos & fugitiuos Pompeianos diſ-
ſenſione,muroq; & maiore parte turriũ à Pompeianis occupata,ita vt oppi
dum etiam inuitis oppidanis aduerſus Cæſarem defenderent,oppidani ab
alia parte Cæſarianos intromittũt. Quo perſpecto Pompeiani oppidũ in-
cendere parant: ſed tandem ſuperati ad.xxii.milia intra vrbẽ à Cæſarianis
CORDVBA RECEPTA. contrucidati interière. Serui autem oppidanorũ,quos omnes Sextus ma-
numiſerat,partim venundati,partim & ipſi interfecti ſunt. Hinc Cæſar
Hiſpalim caſtra mouet,vbi maximũ erat Pompeianorum præſidium: de- B
precantibusq; Hiſpalenſium legatis,ipſe etiam ſuum præſidium cum Ca-
ninio Legato in oppidum mittit. Quo indignatus Philo Pompeianarum
partium defenſor acerrimus,clam oppido egreſſus in Luſitaniã proximam
proficiſcitur: reuerſusq; cum Cæcilio Nigro,& magna Luſitanorũ manu,
noctu in oppidum recipitur: receptus vigiles & præſidiũ Cæſarianum tru-
cidari iubet. Cæſar autem præſidij ſui caſu intellecto,veritus ſi per vim op-
pidum capere contenderet,ne,vt Corduba paulò antè, ita & id oppidum à
Pompeianis incenderetur,remiſſiùs agens, & negligentiam ſimulans,eru-
ptionẽ oppidanos & Luſitanos facere permittit. Facta itaq; eruptione,con-
HISPALIS RECEPTA. ciſis ex inſidijs ab equitatu Cæſariano aduerſarijs,dum incendio nauibus, C
quæ in Bæti flumine erant, iniiciendo diſtinentur,Cæſar oppido potitur.
Poſt hæc & alia pleraq; oppida, quædam etiam magna reſiſtentium cæde,
quædam per deditionẽ in poteſtatem Cæſaris venêre. Per hæc tempora
Cartheienſes, qui anteà Cæſari portas præcluſerant, quò nouo beneficio
prius erratũ penſarent,nuntiant Cæſari ſe imperata facturos: ſimul etiam
Pompeium,quem in poteſtate habebãt,tradituros. Hinc orta diſſenſione
inter oppidanos qui Legatos ad Cæſarem miſerant,& eos qui Pompeianis
etiamnũ rebus ſtudebant,cædes non parua ſequuta eſt. Pompeius humero
& crure ſiniſtro ſaucius,occupata .xxx. nauiũ claſſe quæ in portu erat,in fu
gam ſe cum ſuis dedit. Quumq; aquam præ feſtinatione ſecum in nauibus D
ſumere neglexiſſet,dum quarto pòſt die ad terram applicans,ſuos aquandi
cauſſa in terrã exponit,ipſe quoq; nauibus egreſſus, C. Didius fugientem
à Gadibus cum claſſe conſequutus, naues ipſius partim incendit, partim
capit. Pompeius autem cum paucis aliquot in loca mediterranea confu-
giens,præter duo ſuperiora vulnera etiam talo intorto luxatoq; ad fugam
impeditior,lectica ad locum quendam munitũ in turrim delatus eſt. Quò
poſtquàm & cohortes,quæ ad ipſum perſequendum miſſæ fuerant,perue-
nêre,Pompeius omnib.auxliis amiſſis,quum neq; pedibus celeriter fugere,
neq; equo aut vehiculo propter loci iniquitatem & aſperitatem vti poſſet,
defa-

Ayuntamiento de Madrid

A defatigatus inter auias ſolitudines in ſpelunca quadam ſe occultauit: ſed captiuorum indicio proditus, à Cæſonio quodam poſtquam diu ſtrenuè ſe defendiſſet, tandem occiſus eſt. Didius autem qui ſe in proximum caſtellum receperat, nauesque nonnullas reficiendi cauſſa ſubduxerat, Luſitanis quibuſdam, qui eò conuenerant, nauibus ſuis ignes inijcientibus, eruptione ad naues defendendas facta, caſtelloque egreſſus, in Luſitanorum inſidias incidens cum ſuis cæſus eſt. Cæſar dum hæc geruntur ab Hiſpali Gades profectus, vbi celeberrimum Herculis templum erat, ne à ſacris quidem donarijs abſtinuiſſe fertur. Inde Hiſpalim reuerſo pridie Idus Aprileis caput Pompeij allatum, populoq; exhibitum, poſtea ſepulturæ à Cæ-

B ſare mandatum eſt. Perlato interim Romam .XII. Kal. Maias, ipſis ſcilicet Parilibus (qui dies natalis vrbis Romæ erat) Hiſpanicæ victoriæ nuntio, præter ceteros honores quinquaginta dierum ſupplicatio Cæſari decreta, inſtitutumque poſtea vt quotannis eo die Dijs immortalibus ſacrificaretur. Cæſar autem vniuerſa Hiſpania iam ſubacta, ceteris rebus conſtituendis aliquandiu in Hiſpania commoratus ſub menſem Octobrem omnibus bellis ciuilibus iam confectis Romam redijt: Conſul quartùm ſine collega iam antè à M. Lepido ſuo magiſtro equitum abſens Romæ creatus, conuocato in id à Lepido populo: quem conſulatum etiam antequam in vrbem veniret, ſeriùs tamen, & elapſis iam pluribus anni menſi-

C bus inijt: reliquo anni tempore Reſpublica ſine coss. fuit. Hoc anno Cæſar etiam quartam Dictaturam cum M. Antonio Magiſtro equitum inijt: eamq; etiã per plures inſequentes anni menſes vſque ad annum cõpletum continuauit. Romam autem iam reuerſus quintum ex Hiſpania triumphum egit, cuius apparatum ex argento raſili fuiſſe tradunt. Qui quidem triumphus, quum non tam de extero hoſte, quàm de ciuibus agi videretur, non ſine maximo dolore & inuidia à populo ſpectabatur: dum inter pompas triumphales miſeriarum publicarum, ciuiumq; præſtantiſſimorum eo bello cæſorum ſubit recordatio. Poſt triumphum etiam prandium populo dedit, quòd quum pro ſua liberalitate parciùs præbitum cauſſare-

D tur, quinto pòſt die alterum longè ſumptuoſiſſimum exhibuit. Q. quoq; Fabio & Q. Pedio Legatis triumphum conceſſit, qui & ipſi haud multò pòſt eodem hoc anno ex Hiſpania triumpharunt. Peracto autem triumpho Cæſar Dictaturæ honore contentus, Conſulatum depoſuit: & Q. Fabium Maximum & C. Trebonium Aſprum ſibi in reliquos anni menſes ſuffecit: nouo & inuſitato antea exemplo. Hinc ſuffecti ſiue honorarij Conſules tum primùm creari cœpti. Reliqui autem Magiſtratus, quos populo permiſiſſe videri volebat, re vera tamen & hi per ipſum creabantur: dum ſi quem ad Magiſtratum aliquem promoueri cupiebat, eundem per libellos aut litteras Tribubus commendabat, ſuffragiaque ipſorum quo-

SVPPLICATIO CAESARI DECRETA.

CAESARIS AD VRBEM EX HISPANIA REDITVS.

CAESAR COS. IIII. SINE COLL.

CAESAR DICT. IIII. M. ANTONIVS MAG. EQ. II.

TRIVMPHVS CAESARIS EX HISPANIA.

Q. FABII ET Q. PEDII EX HISPANIA TRIVMPHVS.

Q. FABIVS C. TREBONIVS COSS. SVFF.

dammodo ſtipulabatur. Vti autem iam omniũ ita & ſui victor pulcher- A rimus, quemadmodum rerum geſtarum magnitudine omnes facilè ante ſe Principes ſuperauit, ſic & clementia & animi moderatione in ſumma felicitate cunctos excellere ſtuduit: dum in tanta de inimicis ſuis ad arbitriũ ſtatuendi, publicasque & priuatas ſimul vlciſcendi iniurias facultate, non ſolùm vniuerſis ex æquo, qui omnibus bellis ſuperioribus contra ſe militauerũt, omnem offenſam remiſit, veniamq; & perpetuam impunitatem conceſſit, ſed & præcipuos quoſque ex ipſis, Magiſtratibus prouincijsque decretis, exercituum præfecturis, ſacerdotijs, alijsque omnis generis honoribus cohoneſtare non dubitauit: patrimoniaque eorum qui ſumptis contra ſe armis cæſi eſſent, filijs ipſorum conceſſit: proſcriptosque & exules, B exceptis nefarijs criminibus, reuocauit, filijs ipſorum etiam ad Magiſtratuum petitionem admiſſis. Ita vt vel hinc potiſſimùm apud populum in ſpem recuperandæ priſtinæ libertatis reſtituendæq; Reipublicæ erectum, magnam clementiæ laudem mereretur: & poſtea templum ipſi & Clementiæ cõmune decretum ſit, in quo ipſius & Clementiæ ſimulachrũ dextras iungerent. Ceterum quum non ignoraret ſe amicis, & quorum opera in aſſerenda dignitate ſua bellis ſuperioribus vſus fuerat, plurimùm obnoxium, honoresque & Magiſtratus, quos pollicitus fuerat, iam à pluribus expectari, quò ampliorem ſibi ad pollicitorum præſtationem materiam pararet, fidemque ſuam pluribus obſtrictam liberaret, quorundam Magi- C ſtratuum numerum auxit. Nam Quæſtores quadraginta, Prætores .XIIII. conſtituit: ita vt numerus Prætorum numerum prouinciarum excederet. In quas quidem non ſortitò, ſed extra ordinem, quos ipſi viſum erat, mittebat. Hinc quum Bacibo cuidam Prætori à ſe conſtituto prouinciam decernere non poſſet, loco prouinciæ pecunia donauit. Sacerdotiorũ etiam numerum auxit. Nam vti prius collegio .XV. virûm ſacris faciundis vnum, ita & Septemuiris Epulonum tres adiecit. Senatorum quoque numerum vſque ad nongentos ampliauit, & quoſuis etiam milites & libertinæ conditionis nullo ferè diſcrimine, dum is numerus compleretur, in Senatum allegit, in his pleroſque peregrinos, barbaros, & Gallos ciuitate paulò antè à D ſe donatos. Similiter & inter Patritios & Conſulares quamplurimos, etiam qui Magiſtratum nunquam geſſiſſent, & indignos adſcripſit. Monetæ quoq; & vectigalib. publicis, etiam ſeruos peculiares præpoſuit. Et ſi quos Magiſtratibus honoribusq; conceſſis remunerari non poterat, his numerata pecuniæ ſumma ſatisfecit: diuenditis etiam ſub haſta, vt his ſumptibus meliùs ſufficeret, locis quibuſdam publicis & ſacris. Quoſdam autem grauiſſimorum criminum reos & conuictos abſoluit. Et hæc quidem vti accipientibus, ijsque qui proprijs commodis Reipublicæ vtilitatem poſtponebant, gratiſſima accidêre: ita viris probis, ijsque qui nullum ex ijs fructum

capie-

CAESARIS CLEMENTIA.

TEMPLVM CAESARIS ET CLEMENTIAE.

QVAESTORES XL. PRAETORES XIIII. FACTI.

SENATORVM NVMERVS AMPLIATVS.

Ayuntamiento de Madrid

A capiebant,minùs probabantur: varijsque de Cæſare ſermonibus & libellis ſine auctore in publicum ſpargendis occaſionem dedêre. Inter quæ fuêre: Bonum eſſe,ne quis nouo Senatori curiam monſtraret.Tum & illud vulgò decantatum: Cæſarem Gallos in triumphum duxiſſe,eoſdem depoſitis in curia braccis latum clauum ſumpſiſſe. Poſtquam autem in Senatu Cicero de primarijs quidem honoribus Cæſari deferendis (qui tamen intra humanæ conditionis terminos conſiſterent) rogationem tuliſſet,quanquàm Caſſius,& pauci aliquot iniquioribus in Cæſarem animis, fiducia clementiæ ipſius liberiùs refragarentur, à reliquo tamen Senatu vniuerſo, maximi & hactenus inuſitati decreti fuêre. E quibus,præter alia quæ par-
B tim tum,partim poſtea decreta ſunt,hæc fuêre præcipua: Primùm Conſulatus continuus in decennium: Dictatura & Cenſura etiam ſine collega perpetua: tum vt IMPERATORIS prænomine vteretur,PARENS PATRIÆ & LIBERATOR diceretur, & eo nomine in Faſtos referretur: vt ædes Libertatis, tanquã libertate per ipſum Reipublicæ reſtituta,publicè exſtrueretur: præterea vt omnibus ludis & ſacrificijs, imò quandocunque vellet etiam intra vrbem veſte triumphali vteretur: lauream ſemper geſtaret: faſces & lictores laureatos ſemper haberet: ſella curuli & eburnea ſemper ſederet: vt poteſtas omnium Magiſtratuum etiam plebeiorũ penes ipſum eſſet: vt ſi quis ei filius naſceretur,is ſummus Pontifex eſſet: vt ſolus mili-
C tem & pecuniam publicam haberet,ſolusque ſummum in milites & exercitus populi Ro. imperium obtineret,& quæcunque vbicunq; gererentur, ipſius geſta auſpicijs dicerentur & crederétur,rei geſtæ gloria cum nemine communicata: vt dies maximè inſignium victoriarum ipſius quotannis feſti haberentur, & ſolennibus ſacrificijs celebrarentur: vti ſtatuæ ipſi & ſimulachra paſſim vario habitu ſtatuerentur: vt pecunia ipſius imagine ſignaretur: vti à ferijs Latinis ex monte Albano ouanti vrbem ingredi liceret: vt templum ipſi & Clementiæ commune exſtrueretur: item & aliud nouæ Concordiæ,in quo dies feſtus quotannis celebraretur, propter mutuam inter ciues pacem & concordiam confectis bellis ciuilibus per eum
D Reipublicæ reſtitutam.Hæc atq; alia etiam his ampliora,quæ poſtea commemorabuntur, ipſi ex s.c. decreta, & in tabulis perſcripta, Conſules & Prætores ſubſequente vniuerſo Senatu ad ipſum pro æde Veneris Genetricis ſedentem detulêre. Quibus Cæſar dextram perhumaniter præbuit,ceterùm nec accedentibus nec ante ſe ſtantibus aſſurrexit, datoq; reſponſo, minuendos potiùs quàm amplificandos honores,præter Conſulatum decennalem,reliquos ferè omnes accepit.Alij tradunt,hæc decreta Cæſari pro roſtris ius dicenti à Senatu oblata.Verumenimuero ea Cæſaris arrogantia, quòd Senatui non aſſurrexiſſet,pro inſigni Senatus contumelia non à Senatoribus ſolùm,ſed & ab vniuerſa plebe iniquiſſimis animis accepta, vel

HONORES CAESARI DECRETI.

DICTATVRA ET CENSVRA PERPETVA CAESARI DECRETA.

CAESAR IMPERATOR, PARENS PATRIAE, ET LIBERATOR DICTVS.

Ayuntamiento de Madrid

primam inuidiæ cauſſam præbuit, opinionemq́; affectatæ dominationis A
& regiæ tirannidis apud pleroſque confirmauit: adeò vt patres non ſine
manifeſtis offenſorum animorũ indicijs, & quaſi pœnitentes decretorum
à ſe factorum ab eo diſcederent. Hinc quidam tradidêre Cæſarem perſpe-
cta patrum indignatione, vbi primùm domum reuerſus eſſet, detracta per
deſperationem à collo veſte, ad familiares exclamaſſe: ſe cuicunq; volenti
iugulum feriendum præbere paratum: ſed id Cæſaris factum alij aliter ex-
cuſare conati ſunt. Quidam enim ſubita capitis vertigine correptum quò
minùs ſurgeret prohibitũ cauſſabantur: Alij verò alui profluuio laboraſſe,
veritumque ne ſi ſurrexiſſet, alui deiectionem pateretur, non aſſurrexiſſe.
Nec deſunt qui tradant, conatum quidem aſſurgere, ſed Cornelium Bal- B
bum, qui tum fortè aſtabat, prohibuiſſe, dixiſſeque: Non te Cæſarem eſſe
memineris? Alij contrà, Cæſarem omnino præ faſtu quodam aſſurgere no
luiſſe produnt: imò & C. Trebatium vnum ex amiciſſimis ipſius admo-
nentem vt aſſurgeret, vultu minùs familiari reſpexiſſe: quod vt faciliùs cre
deretur, effecit, quòd ipſe paulò pòſt pedibus domum conceſſit. Hæc
eius anni exitu geſta ſunt, quo Cæſar alijs Conſulibus in locum ſuum ſuf-
fectis, quartam, vt ſuprà dictum eſt, Dictaturam inierat. Quo etiam anno,
quia ante Cæſaris ex Hiſpania reditum nullus Quæſtor creatus fuerat, æra
rarij adminiſtratio penes duos Ædiles fuit: quorum alter ſumptibus Cæſa-
ris ludos Appollinares fecit. Megalenſes enim ex s. c. ab Ædilibus plebis ce C
lebrati ſunt. Conſules in ſequentem annum Cæſar ſeipſum & M. An
tonium tum ſuum Magiſtrum equitum deſignauit. M. autem Lepidum
qui per id tempus Hiſpaniam per amicos adminiſtrabat, in locum M. An-
tonij Magiſtrum equitum ſibi adſciuit. Extremo autem anni die ſublato
repentina morte Q. Fabio altero Conſulum magiſtratum in reliquas diei
horas C. Caninio, qui bellis ſuperioribus Legatus ipſius fuerat petenti con
ceſſit. Sequenti anno Cæſar ſedecim Prætores conſtituit: qui nume-
rus etiam ſequentibus annis obſeruatus eſt. Inter quos & P. Ventidius, qui
poſtea de Parthis triumphauit, creatus eſt: M. item Brutus, & C. Caſſius,
hic quidem peregrinus, ille vrbanus. Nam quum de vrbana, quæ honora- D
tior quàm peregrina habebatur, inter ſe contendentes, Cæſarem eius con-
trouerſiæ arbitrum delegiſſent, Cæſar quanquam Caſſium non iniquum
poſtulare diceret, Bruto tamen eam adiudicauit. Hoc anno & ſex Æ-
diles creati ſunt, quum antea quattuor tantùm fuiſſent, duobus ſcilicet à
Cæſare additis, qui Ceriales dicti ſunt: hi Patricij erant, reliqui autem quat-
tuor plebei. Tribunal autem ſuum quod hactenus in medio foro fuerat,
in Roſtra transferri iuſſit, iuxta quod ſtatuas Sullæ & Pompeij à populo
ſtatim poſt nuntium Pharſalicæ pugnę diſiectas reſtitui iuſſit, inſcriptione
operis & laude Antonio conceſſa. Eodem loco duæ ſtatuæ & ipſi s. c. de-
cre-

AERARII ADMINISTRATIO A QVAESTORIB. AD AEDILES TRANSLATA.

CAESAR. V. COSS. M. ANTON. DES.

M. LEPIDVS MAG. EQ. IN LOCVM M. ANTONII.

C. CANINIVS COS. SVF.

PRAETORES XVI. CREATI.

AEDILES SEX FACTI.

AEDILES CERIALES.

Ayuntamiento de Madrid

A decretæ vario habitu conſtitutæ ſunt:vna tum quercea ſiue ciuica corona, tanq̃ ciuibus ab ipſo ſeruatis, altera cum obſidionali,quaſi vrbe per ipſum obſidione liberata.Ad conciliandum autem ſibi multitudinis animos,epulum plebi ſæpius dedit,frumentumq; diuiſit.Leges etiam quamplurimas ſaluberrimasq; promulgauit. Quin & ipſum ius ciuile ad certum modum ſiue methodum redigere, atq; ex immenſa diffuſaq; legum turba optima quæque & neceſſaria in paucos conferre libros conſtituerat.Vrbes quoque complures tam in Italia quàm extra Italiam, partim nouas condidit, partim inſtaurauit: inter ceteras Carthaginem & Corinthum,in illum vſque diem deſertas & neglectas: miſſiſque eò quum ciuibus libertini generis, B tum pluribus è militibus ſuis,colonias populi Ro. conſtituit: priſtiniſque ſuis nominibus reſtitutas,nouis operibus exornauit.Id populus Ro.etiam anteà Graccanarum ſeditionum tempore de Carthagine efficere conatus fuerat,miſſis eò propter inopiam ſex ciuium milibus.Ceterùm quum lupi ſulcum murorum coloniæ aratro in ſolo dirutæ Carthaginis ductum confudiſſent, oſtento territi deſtitêre. Ilienſes præterea, quos Sulla anteà plurimis beneficijs affecerat,propter neceſſitudinem & cognationis vinculum per Iulum,maioribus inſuper beneficijs proſequutus,agris, libertate, & immunitate donauit.Præter has & alias cùm intra Italiam tum extra colonias deduxit. Inter has in Italia quidem Hiſpellam Lanuuium, Calatium, C Veios & Caſilinum: extra Italiam verò Polam in Iſtria, quæ poſtea Pietas Iulia dicta eſt,& in Gallia Forum Iulij: in Syria autem Berytum: deductis præterea,vt quidam tradũt,in tranſmarinas colonias amplius octoginta ciuium milibus. Præterea ampliato à ſe vrbis pomerio,etiam de amplianda ornandaque magnificentiſſimis ſumptuoſiſſimisq; ædificijs vrbe maxima quædam deſtinarat. Primùm enim templum Martis quantum nuſquam eſſet exſtruere cogitabat,repleto & complanato in id lacu,quem ad Naumachiam effoderat.Theatrum quoque capaciſſimum prope montem Tarpeium, quod ab ipſo inchoatum Auguſtus poſtea abſoluit, & M. Marcelli nepotis ſui ex ſorore nomine inſcripſit,templa plurima & domos, D vt areã pararet,in hoc demolitus.Bibliothecas item publicas Græcas & Latinas inſtituere parabat,dato M.Varroni homini ſui ſeculi doctiſſimo comparandorum librorum,digerendarumq; bibliothecarũ negotio. Nouam præterea Curiam,quam de ſuo nomine Iuliam appellaret, exædificare inſtituerat. Præter hæc & alia quædam longè maiora,tanq̃ digna in quæ ipſe pro amplitudine rerum à ſe geſtarũ curam ſuam intenderet,peragere animo cõceperat.Qualia fuêre: viam per Apennini dorſum ad Tyberim vſq; munire: Auienem ac Tyberim ne in poſterum vrbem inundarent,ex vrbe ſtatim profunda exceptos foſſa,& Cirreum montem vſque perductos, Terracinæ mari immittere: maximã hac in re negociatoribus ſecuritatem

ſimul

CARTHAGO ET CORINTHVS COLONIAE.

ILIENSES RESTITVTI.

COLONIAE DEDVCTAE.

OPERA PVBLICA CAESARIS.

Ayuntamiento de Madrid

ſimul & commoditatem præſtiturus. Item Fucino lacu emiſſo Setiniſque A
& Pontinis paludibus iniecto aggere ſiccatis, in plurimorum mortalium
ſubſidium campos vliginoſos ad culturam reducere: exciſiſq; in Hoſtienſi
littore ſaxis, portum & tutam nauibus ſtationem efficere: Iſthmum etiam
Corinthiacum perfodere. Quumq; confectis omnibus iam bellis tam
ciuilibus quàm externis, nullam amplificandæ gloriæ materiam ſupereſſe
videret, emulatione ſui quodammodo incenſus, ſeque ipſo maior fieri cu-
piens, expeditionem aduerſus Dacos & Getas, qui in Pontum & Thraciam
irrupiſſe dicebãtur, facere conſtituerat. Inde per Armeniam aduerſus Par
thos, Craſſum amiſſasque cum eo legiones vlturus exercitum ducere: ab
his per Hyrcaniam iuxta mare Caſpium in Scythas proficiſci, illosque etiã B
vltro bello laceſſere: conuerſoque ab his ex Aſia in Europam itinere, per
Sarmatiam in Germaniam tranſire, inde per Galliam facto quodam gy-
ro in Italiam reuerti. Quæ omnia ne tam propria quàm publica & Sena-
tus auctoritate facere videretur, & ne nihil Senatui deferre videretur, non
ſolùm bellum Parthicum, ſed & alia pleraque ex iis quæ proximè recitata

PROVINCIA CAESARI DECRETA.

ſunt, tanquam prouinciam ſibi à Senatu decerni voluit: vti Pontinas palu
des complanare, Iſthmum Corinthiacum perfodere, nouam curiam ædifi
care: quæ medio expeditionis & belli Parthici tempore per alios perficere
cogitabat, præmiſſo interim ad bellum Parthicum trans Adriaticũ ſinum
C. Octauio ſororis nepote etiamnũ adoleſcente, cum decem equitum mi- C
libus, & ſedecim legionibus. Quidam tradunt bellum Parthicum ab eo po
tiſſimùm ſuſceptum valetudinis cauſſa, quòd repentinis animi deliquiis,
& comitiali morbo in ocio maximè infeſtaretur. Ceterùm quum ad eam
expeditioné vnius anni ſpacium minimè ſuffecturũ intelligeret, ne tranſ-
lata in ſe omnium comitiorum poteſtate & arbitrio, abſente ſe magiſtra-
tuum in vrbe ſolitudo eſſet, aut ne ſi, vti priùs, à populo magiſtratus crea-

C. PANSA COSS.
A. HIRCIVS DES.

rentur, res ad contentiones & motus inteſtinos rediret, magiſtratus omnes
in annum ſequentem deſignauit. In his Conſules C. Vibium Panſam &
A. Hircium. In ſecundum autem annum præter Conſules D. Albinium

D. BRVTVS COSS.
L. PLANCVS DES.

Brutum & L. Munatium Plancum Tribunos plebis duntaxat conſtituit. D
E prouinciis autem Galliam Narbonenſem cum Hiſpania M. Lepidum
adminiſtrare iuſſit, in cuius locum nepotem ſuum C. Octauium Magi-

C. OCTAVIVS ET CN. DOMITIVS MAGG. EQ. SVFF.

ſtrum equitum in illum annum conſtituit: in inſequenté autem annum
Cn. Domitium Caluinum. P. quoque Dolabellam vixdum annos .xx. na

P. DOLABELLA COS. SVF.

tum, ita vt leges eum nondum ad eam dignitatem admitterẽt, ſibi in Cõ-
ſulatu ſubrogauit, vt poſtquàm ipſe paludatus exiſſet, iniret, Cõſulatumq;
illius anni cum M. Antonio gereret. Senatus interim poſtquàm Cæſa
rem delatis ſibi honoribus gaudere & delectari ſenſit, alios inſuper etiam
iis quos ſuprà recenſuimus ampliores & anteà inauditos ipſi decernendos
cen-

A cenſuit: qua in re non minore contentione ab inimicis q̃ amicis certatum eſt: dum hi aſſentabundi turpiter adulando ſe inuicẽ ſuperare cõtendunt: illi verò accumulatis alijs ſuper alios honoribus, ijsq; immoderatis, quiq; vel modeſtiſſimum quenq; inuiſum & odioſum reddere poterant,inuidiæ ipſi quamplurimũ apud populum conflare ſtudent: ita vt meritò dubitari poſſit,plus ne odij aut honoris inde Cæſari acceſſerit. Et hi quidẽ honores non ſimul vno eodemq; tempore,ſed alij aliàs per modica tamẽ interualla decreti tales fuêre. Primò vti deinceps ſacroſanctus,hoc eſt,inuiolabilis eſſet: vtiq; ſi quis ipſum vel dicto vel facto læſiſſet,is ſacrilegio & piaculo ſe obligaſſe cenſeretur : tum vti ſingulis Senatus decretis intercedendi pote-
B ſtatẽ haberet,acſi Tribunus plebis eſſet:vtq; nõ ſolùm quæcunq; ipſe hacte nus egiſſet, ſed & quæcunq; deinceps acturus eſſet,rata & firma eſſe iuberentur:& Magiſtratus inituri iurarẽt,ſe decretis ipſius neutiq̃ refragraturos. Vti ſatellitio ex Senatoribus & Equitibus ad coporis cuſtodiã vteretur: vti locus ſepulchro ipſi in vrbe cõcederetur: & tribus vna mutato nomine ab eo Iulia deinceps vocaretur:vt natalis eius,qui erat.IIII.Id.Quintil.quotannis publicè celebraretur: & menſis ipſe Quintilis propter natalem ipſius IVLIVS in poſterum diceretur.Vt ſingulis luſtris,imò ſicut alij tradunt,quotannis per Veſtales & Sacerdotes publicè pro ſalute ipſius vota fierẽt.Vt iuſiurandum per fortunã ipſius conciperetur.Vti faſtigium in domo,in curia
C autẽ & orcheſtra ſuggeſtũ habere,& aurea ſella ſedere,coronamq; auream gemmis & radijs diſtinctam geſtare ipſi permitteretur.Vt ſtatua ipſi in Ca pitolio iuxta Reges regio habitu & ornatu poneretur. Vt donaria ipſi & ſtatuæ tam Romæ omnibus templis & locis publicis per ſingulas tribus,q̃ per alias paſſim vrbes & prouincias & regna ſociorum & amicorũ populi Ro.offerrentur & dedicarentur.Vti ludis Circenſibus ſtatua ipſius eburnea in Theuſa,inter cetera pompæ fercula & Deorũ ſimulachra circumueheretur. Vt ſella eius aurea,cum corona aurea gemmis fulgentibus illuminata & radiata, in theatra & circum à multitudine inferretur, qui honor ſolis Dijs tribui ſolebat.Vti certamina quinquennalia ipſi tanquàm Heroi con
D ſtituerentur. Vt dies vnus ludorum gladiatoriorum, tam in Italia paſſim, quàm Romæ ipſi conſecraretur. Vt imago ipſius cum titulo DEI INVICTI in templo Quirini poneretur. Vt IOVIS cognomentum ipſi imponeretur.Vt collegium Sacerdotum,qui Iulij vocarentur,& Lupercalia ipſi celebrarent,inſtitueretur.Vtque templa diuerſa ipſi tanquam Deo exſtru erentur, ad hæc aras, puluinar & flaminem peculiarem quaſi Dialem haberet, eiq; ſacerdotio M.Antonius primus præeſſet. Quæ quidem decreta aureis litteris, in argenteis tabulis perſcripta Senatus ſub pedibus Iouis Capitolini deponi curauit. Atque hæc omnia, præter pauca quædam Cæſar vel lubentiſſimè admiſit: nam ſatellitium Senatorum & Equitum,

HONORES CAESARI DECRETI.

TRIBVNICIA POTESTAS CAESARI CONCESSA.

NATALIS CAESARIS.

MENSIS IVLIVS.

tantum abeſt vt acceptauerit, vt ſolis contentus lictoribus, Prætorias cohortes deinceps à ſui cuſtodia remouerit. Hac etiã fiducia amicis cõſulentibus, vt ad corporis cuſtodiam ſatellites ſibi adiungeret, Hircioq; & Panſa inter ceteros monentibus, vt principatum armis quæſitũ armis tueretur: negauit ſe facturum, & malle ſemel mori q̃ perpetua formidine cruciari. Et quanquàm hæc longè ſupra mortalitatẽ ipſius, & diuinæ maieſtati quàm regio propriora faſtigio, ipſi à Senatu tributa eſſent: non tamen aut ab inimicis aut ab amicis ceſſatum eſt, quò minùs enixè vtriq; operam darent, vt Rex inſuper appellaretur. Hi quidem vt collata iam in ipſum omni poteſtate & amplitudine, regium quoq; nomen, quod ſolùm deeſſe videbatur, ipſi aſſerent: illi verò vt maiori inuidia illum quoquo modo apud populũ onerarent, iuſtaq; aduerſus eum odia ſuſcepiſſe viderentur, Cæſare in manifeſtam affectati regij dominatus & tyrannidis ſuſpicionem adducto. Et quanquàm vel antè cenſentibus quibuſdam inter cetera eum Regem appellandum, Cæſar id nomen tanquam infauſtum auerſatus, eos in poſterũ eiuſmodi conatibus ſuperſedere iuſſiſſet, quum tamen id non tam ex animo q̃ metu indignationis publicæ ab eo fieri crederent, non deſtitêre, quin id nomen etiã in vulgus ſpargerent. Cui rei & alius acceſſit rumor, libris ſcilicet Sibyllinis contineri, Parthos non niſi Regis ductu & auſpicijs Romanorũ ſubijci poſſe imperio, alioqui inuictos fore. Quando igitur bellum Parthicum ipſi decretum eſſet, meritò vel hoc ſolo nomine ex oraculo Regem appellandum, ſi minùs Romanorum, certè omnium ceterarũ gentium, quæ Romano ſubijcerentur imperio. Hinc quidam ex his qui ei regiam dignitatem aſſertam volebant, ad tentandos plebis animos, lauream alba faſcia præligatam, pro diademate ſtatuæ ipſius quæ pro roſtris ſtabat, clàm impoſuit. Sed C. Epidius Marullus, & L. Cæſetius Flauus Tribuni plebis detracta coronæ faſcia, eum qui impoſuerat deprehenſum abreptumq; in vincula duci iuſſerunt: non tam offenſuri Cæſarem, vti credebant, quàm hoc ipſo gratificaturi: quòd etiam ſeriò ſibi perſuaderent, Cæſarẽ regnum ex animo deteſtari, quo etiam nomine ipſum apud plebem collaudauerãt. Sed Cæſar quanq̃ hoc Tribunorũ factum haud ſatis æquo animo ferret, dolorem tamen animi in præſens diſſimulauit. Nec multò pòſt, quum ex Albano à ſacrificio Latinarũ ouans vrbem inueheretur, inter immodicas & nouas populi acclamationes, etiã Rex à paucis quibuſdã ijſq; ſubornatis ſalutatus eſt. Ad quam vocẽ, vbi ſenſit ſequutum totius ferè populi gemitũ, quaſi in nomine erratum eſſet, Cæſarem ſe nõ Regem vocari argutè reſpondit: factoq; mox cunctorũ ſilentio, mœſtior ſolitò prætervectus eſt. Ibi iterũ Marullus & Cęſetius primos eius ſalutationis auctores ad cauſſam dicendam per apparitores ad tribunal ſuum pertrahi iuſſerunt, inſequente atque applaudẽte vniuerſa ferè multitudine, Brutoſq; eos ob id factum

CAESAR OVANS EX MONTE ALBANO.

ſub-

Ayuntamiento de Madrid

A ſubinde appellante. Hinc Cæſar grauiſſimè indignatus, vix ſe continuit, quin acerbiùs aliquid in eos ſtatueret: dilata tamen adhuc vltione, ſatis habuit Tribunos & populũ ipſum ſeueriùs increpuiſſe: ipſe viciſſim eos homines Brutos & turbulentos identidem appellans. Verùm poſtq̃ Tribuni rogationem promulgaſſent, non licere ſibi tutò ac liberè de Repub. agere, haud vltra ſibi temperans, apud Senatũ conqueſtus eſt ſe à Tribunis dolo malo apud populum in inuidiã affectatæ tyrannidis pertrahi: vocatoſque in iudicium accuſauit, ſententiamq; de eorũ pœna rogauit. Quumq; non deeſſent, qui ipſos vel capite plectendos cenſerent, vitæ ipſorum parcens, opera Heluij Cinnæ collegæ ipſorum Magiſtratu priuatos Senatu mouit.
B Qua in re præterq̃ quòd plebis animos non parùm cõmouit, opinionem quoq; affectati regni regijq; nominis, tentatæq; patientiæ multitudinis vel maximè confirmauit: vt qui omiſſis ijs, in quos meritò animaduertiſſe debeat (quòd vel nominaſſe Regem criminoſum habebatur) Tribunitiã poteſtatẽ hactenus ſacroſanctã violare non dubitaſſet. Quumq; hîc amici & familiares iterũ monerent, vt ex Hiſpanicis cohortibus ſtipatores corporis ſui conſtitueret, ſiue confiſus nouiſſimo illo s.c. ac iureiurando, ſiue neglectis inimicorũ inſidijs; negauit ſe facturum: Nihil enim miſeriùs eſſe perpetua cuſtodia. Ceterùm eoſdem monuit, vt ipſi cautiùs deinceps agerent, ne maiorẽ inuidiæ materiã inimicis præberent: qui vel iam anſam nocendi
C ſe nactos arbitrarẽtur. Sed ne ſic quidem ab his qui regios ei honores collatos cupiebant, ceſſatum eſt: quando paucis pòſt diebus, incertũ an ex cõpoſito & ipſo conſcio & volente, an verò ignorãte, aliud accidit quod tentatos populi Ro. animos, ſiue per ipſum, ſiue per amicos ipſius apertè argueret. Lupercalibus enim quum Cæſar aurea corona, triumphaliq; exornatus habitu, in ſella aurea ſedens pro roſtris ludos ſpectaret, Antonius ipſius in conſulatu collega, qui & ipſe inter Lupercos nudus vnctusq; diſcurrebat, conſcenſis roſtris ſupplex genibus eius aduolutus, Cæſarẽ Regem ſalutauit: ſurgensq; & diadema capiti eius imponens: Hoc, inquit, populus Ro. tibi per me exhibet. Sequutoq; mox minimè illuſtri paucorũ, qui in id ſubornati
D erant, applauſu, & manifeſtiſſimo plurimorũ gemitu, inter quos & M. Lepidus facie auerſa, ne rei indignitatem aſpiceret, nec à lachrymis abſtinuiſſe perhibetur, Cæſar diadema ita reiecit, vt tanta Antonij audacia minimè offenſus videretur. Sequutus tamen ſtatim totius populi applauſus, imponenteq; rurſus Antonio, pauci vti priùs applauſere: Cæſare autem iterũ repudiante, vniuerſi. Quod quum iterũ atq; iterũ ab vtroq; fieret, populus interim tacitus, quò res tandem euaderet, ſpectabat: donec Cæſar in ſententia perſiſtens, cedente Antonio, diadema in Capitoliũ deferri iuſſit, addito ſolum Iouem Romanorũ Regem eſſe. Quo viſo vniuerſus populus gauiſus acclamauit, omniaq; ipſi fauſta cõprecatus eſt. Quanq̃ ne ſic quidem infamiam

Ayuntamiento de Madrid

affectati regij nominis diſcutere valuit: ſed vti verbis quidem & ſimulatis A geſtibus illud recuſaſſe, (vt id coactus ſuſcipere videretur) ita re ipſa, atque ex animo concupiiſſe planè creditus eſt: vel ex eo quòd poſteà in acta publica referri voluerit, regnum ſibi per Conſulem à populo delatum ſe non accepiſſe. Quibus omnibus, impotentiq; conceſſæ ſibi dominationis abuſu, quum etiã palàm pronunciaret, nullam eſſe ampliùs Rempublicã, ſed appellationem tantùm ſine corpore & ſpecie: item Sullam neſciiſſe litteras, qui Dictaturam depoſuerit: debereq; homines deinceps conſideratiùs ſecum loqui, ac pro legibus habere quæ dicat: his atq; ſimilibus quum non ſolùm inimicorum in ſe odia plurimùm inflammaſſet, ſed & alios pleroſque, qui vel hactenus ipſi benè volebant, vel nullas priùs cum illo inimi B citiarũ cauſſas habebant, imò totius ferè multitudinis animos à ſe alienaſſet, omnes ſtatim cõuerſis in M. Brutum Prætorẽ oculis atq; animis, hunc quaſi vindicẽ publicæ libertatis expetebant. Hic enim Bruti illius Sullanis temporibus interfecti filius, (à Quinto Seruilio Cepione auo materno adoptatus, Q. Cepio Brutus dictus) quòd à primo illo Bruto, qui pulſis Regibus Conſul creatus fuerat, paternum genus ducere crederetur, ad ipſum potiſſimùm, tanquam gentilitio quodam munere, aſſerendæ in libertatem Reipub. prouincia ſublato è medio regio dominatu pertinere videbatur. Quem quum plerique de re tanta coràm interpellare non auderent, nocte tribunali eius, in quo Prætor ius dicebat, inſcripſerant: BRVTE DORMIS. &, C NON ES BRVTVS. Eodẽ tempore & L. Bruti, eius qui Reges eiecerat, ſtatuæ adſcriptum erat: VTINAM VIVERES. & hoc, DEGENERES HABES POSTEROS. & alia his ſimilima. Cæſaris quoq; ſtatuæ hi verſiculi ſubſcripti legebãtur:

BRVTVS QVIA REGES EIECIT, CONSVL PRIMVS FACTVS EST,
HIC QVIA CONSVLES EIECIT, REX POSTREMO FACTVS EST.

Ad hæc accedebant & ex amicis quidam, qui cùm litteris tum quotidianis ferè conuitijs, frequentiq; auitæ gloriæ ob ſimile factum cõmemoratione, quæ & ipſum oblata tali occaſione manere videbatur, Brutum propter honores & beneficia à Cæſare acceptos dubitantem tantum facinus aggredi, aſſiduè impellerent. Quibus rebus incitatus, tum quòd Catonis, qui Vticæ D ſibi manus intulerat, ex Seruilia ſorore nepos, & ducta in vxorem Portia etiam gener eſſet, quanquam non tam dominantem odiſſet, quàm dominationem ipſam grauiter ferret, ad inſidias Cæſari parandas animum conuertit: ita tamen, vt diu ſolam Portiam vxorem propoſiti ſui conſciam haberet. Alia autem ex parte C. Caſſius Bruti in prætura collega, qui Iuniam ipſius ſororem in vxorem duxerat, quique præter inſitum vel à puero Tyrannidis odium, priuatas etiã cum Cæſare ſimultatis cauſſas habebat, propter leones, quos ipſe ad Ædilitios ludos comparatos Megaris reliquerat, oppido à Caleno capto à Cæſare detentos, amicorum animos contra Cæ-

ſarem

Ayuntamiento de Madrid

A ſarem aſſiduè ſollicitabat. Qui quidem quando id factum non tam manuum eſſet, quàm auctoritatis & conſilij, ita demum operam ſuam polliciti ſunt, ſi Brutus, qui dignitate reliquos facilè anteibat, huic facto ſe ducem præſtaret. Hinc quanq̃ Bruto etiamnum infenſus ob contentionem de prætura vrbana, in qua prælatum ſibi Brutũ indignabatur, facta tamen reconciliatione prior ipſe ſe ad Brutum contulit. Percrebuerat conſtans fama L. Cottam Quindecimuirum proximo Senatu ex libris Sibyllinis relaturum, vt Cæſar propter bellum Parthicum Rex diceretur, quãdo aliter Parthos à Romanis ſubigi impoſſibile eſſet: quæ res vel imprimis cædem Cæſari maturauit: metuentib. ſcilicet aduerſarijs, ne ſi à frequenti Senatu B in eam ſententiam itum eſſet, & ipſi aſſentire cogerentur. Interrogante igitur Brutum Caſſio, num Idibus Martijs (in quem diem Senatus indictus erat) in Curiam venturus eſſet, negauit Brutus ſe iturum: Tum Caſſius, Quid ſi, inquit, vocemur vt Prætores? Tum meæ erunt partes, reſpondit Brutus, vel ad mortem vſque pro Reipublicæ libertate contendere. Tunc Caſſius hominem complexus & exoſculatus rogauit, Num quos ex optimatibus in tam pulchri facinoris ſocietatem admiſſurus eſſet? Quando plurimi eſſent, qui idem ſuo cum animo agitarent: quiq; vti à ceteris venationes, munera, aut alia ſpectacula, ita ab ipſo Tyrannidis euerſionem, tanq̃ maioribus ſuis debitam, expectarent. Id facilè teſtari ea quæ tribunali eius C inſcripta erant, non quidem à cauponibus, aut alijs infimæ ſortis hominibus, ſed à primarijs quibuſq; optimiſq; ciuibus. Ita quæ dudum ſinguli in animo habuerant, tum demum inter ſe cõmunicare cœperunt: tentatiſq; amicorũ animis, conſilia quæ priùs bini terni'ue cœperãt, in vnum omnes conferunt. Inter ceteros ex intimis Cæſaris & familiaribus, D. Brutum Albinum cos. deſignatum ſibi adiungunt: quem ſibi ad rem ſuſceptam peragendam magno vſui eſſe poſſe intelligebant: tum quòd Cæſar plurimùm ipſi fideret, tum quòd numeroſam gladiatorum familiam haberet, quam ad ſpectacula ſeruabat. Hi igitur principes fuêre coniurationis: qui & alios aliquot, quos non minùs fidos, quàm manu promptos & mortis D contemptores nouerant, in partem facinoris vocarant: ita vt ſexaginta ampliùs cùm Equites tum Senatores conſpiraſſe dicantur, nullo tamen iuramento aut religione inter ſe aſtricti. Præcipui ex his fuêre, Cn. Domitius, Ser. Galba, P. Seruilius Caſca, L. Tullius Cimber, Pontius Aquila, Q. Ligarius, Rubrius Rex, Sextius Maſo, tum etiam alij quidam. Quumq; Cæſare propediem in Parthos profecturo, temporis breuitas vrgeret, diem cædi ipſas Idus Martias antequam Senatus ſententias de Rege ipſo appellando rogaretur, locum autem Curiam Pompeianam, in quam ipſis Idibus Senatus habendus erat, cõſtitui placuit. Quumq; & Antoniũ ſimul occidendum quidam cenſerent, collegam ſcilicet Cæſaris, amicorumq; ipſius potentiſ-

CONSPIRATIO IN CAEDEM CAESARIS.

Ayuntamiento de Madrid

ſimum, dubitantibus de hoc & contendentibus aliquandiu ceteris, vicit A
tandem Bruti ſententia, cuius potiſſimùm conſilijs & auſpicijs totum negotium aminiſtrabatur, negantis id ſibi fieri placere: quando ex ſola tyranni cæde id decus petendum videretur, & ne interfecto ſimul Antonio priuatis etiam ſe inimicitijs implicaret. Veriti tamen ne Antonius Cæſari præ ceteris fidus, & qui robore corporis præſtaret, ſe obijceret, C. Trebonio negotium dant, vt quæſita occaſione colloquij cum Antonio ipſum prolixa oratione ante fores Curiæ detineret, ne ſimul cum Cæſare ingrederetur.
A quibuſdam proditum eſt, Cæſarem nec coniurationes inimicorum nec auctores ipſos prorſus latuiſſe. Nam quum quidam Antoniũ & Dolabellam apud ipſum criminarentur, tanquam rebus nouis ſecretò ſtuderent, B
minimè ſibi ab obeſis illis ac comatis reſpondit metuendum, ſed à pallidis potius illis & macilentis, Brutum ſubindicans & Caſſium. Nam de Caſſio etiam aliâs apud amicos palàm dixiſſe fertur: Pallidum illũ haud magnopere ſibi placere: de Bruto autem meliùs aliquantò ſperabat. Sed ita eſt vt dicitur: Fatum præuideri quàm vitari faciliùs: &, cuiuſcunq; fortunam ſuperi mutare cõſtituunt, conſilia corrumpunt. Neq; enim indicium vllum Cæſar hac de re admittebat, imò deferentes ad ſe aliquid huiuſmodi, etiam acriùs increpare ſolebat. Quanquam alij tradant, metu inſidiarum, & ad euitandam inuidiam, qua ſe plurimùm apud pleroſq; laborare iam intelligebat, cõſtituiſſe vrbem ſibi propter inimicos ſuſpectam quamprimùm C
relinquere, & ad bellum Parthicum intra paucos dies proficiſci, præmiſſo iam, vt ſuprà dictũ eſt, exercitu. Ferunt etiam eandem ob cauſſam in animo habuiſſe, confecto bello Parthico tranſlatis imperij opibus, exhauſtaq; delectibus Italia, Ilium aut Alexandriam commigrare: ibique ſiue imperij ſiue regni ſedem conſtituere. Sed hæc atque alia meditantem, dum quam alijs præſtitit clementiam, fruſtrà ab ingratis ſibi pollicetur, mors præuenit. Cædem autem ipſius neque pauca neq; negligenda denunciauêre quum prodigia tum præſagia. Centeſimo enim antequam cæſus eſt die, prima nominis ipſius littera C. è ſtatua ipſius vi fulminis excuſſa eſt. Capuæ autem in ſepulcro antiquo, quo vrbis conditor Capys ſepultus credebatur, haud D
multò ante cædem tabula ænea inuenta eſt, in qua litteris & verbis Græcis exaratum erat: Quando oſſa Capys detecta eſſent, fore vt Iulo prognatus, manu conſanguineorum necaretur, magniſq; mox Italiæ cladibus vindicaretur. Equi quoq; quos Cæſar dum Rubiconem flumen tranſiret Marti conſecrarat, & ſine cuſtode vagari permiſerat, obſeruati ſunt ſub tempus cædis ipſius pertinaciſſimè pabulo abſtinuiſſe, & lachrymas profudiſſe.
Paucos etiam ante dies, quum boue in Curia immolaſſet, cor in extis non eſt inuentum: quod quum Spurina aruſpex pronunciaſſet, ad vitæ diſcrimen pertinere, proinde caueret periculum, quod non vltra Idus Martias
diffe

Ayuntamiento de Madrid

A differretur, Cæſar ſubridens: Miraris, inquit, ſi bos cor non habeat? Pridie etiam q̃ cæſus eſt, Regulum auem, qui cum ramo laureo in Curiam Pompeianã volatu ſe receperat, aliæ varij generis aues ex proximo nemore conſequutæ in eadem Curia diſcerpſerunt. Eodem die quũ fortè apud M. Lepidum ſuum Magiſtrũ Equitum cum D. Bruto cœnaret, orta ſub cœnam inter cõuiuas quæſtione, quænã mors maximè optanda videretur, tanquã proprij exitus vates, reliquos præueniẽs, reſpondit: Inexſpectata. Nocte aũt quæ diem cædis præceſſit, ipſe ſibi ſublimis ſupra nubes ferri, & dextras cũ Ioue iungere viſus eſt. Eadem nocte & arma Martis ſacra, quæ apud ipſum vtpote ſummũ Pontificem ex inſtituto ſeruabantur, mota ſunt: foresq; &
B feneſtræ cubiculi ipſius non ſine ingenti cæli fulgore ſponte patuère. Inde experrectus & turbatus, offendit Calpurniam vxorem arctiſſimo ſomno preſſam incertas quaſdam & obſcuras voces ſuſpirijs intermixtas edere, & quaſi lamentari. Quæ vbi ſub primum diluculum à ſomno excitata eſt, narrauit viſum ſibi per quietem collabi domus faſtigium, exiſtimaſſeq; ſe ipſum plurimis confoſſum vulneribus, in ſinu ſuo iacentem lugere. Cuius inſomnij atrocitate perterrita, id quod poſteà euenit animo præſagiens, nõ deſtitit ipſum rogare, vt eo die publico abſtineret, & Senatum differret. Cui quum Cæſar etiã alioqui minimè ſuperſtitioſus parùm tribueret, hoc tamen impetrauit Calpurnia, vt quando inſomnia contemneret, ſacrificijs
C ſaltem alijsq; diuinationibus Deorum mentes exquireret. Quum itaque pluribus hoſtijs eius rei ergò immolatis, vates renunciaret non litari, aliaq; ſigna horrenda ſe offerrent, neque aues ipſæ addicerent, tum etiam ex prolixiori heſterna compotatione languidior, Curia abſtinere & Senatum per Antonium collegam dimittere conſtituerat. Brutus & Caſſius Prætores eo manè in porticu ante theatrum Pompeij magna animorum tranquillitate ius petentibus reddebant: gladiatoresq; quamplurimos ad ludos, quos eo die ex compoſito adornauerant, in theatrum induxerant, auxilium nimirum ab his, ſi opus foret, petituri. Ceterùm quum Cæſarem propter aduerſa ſacra eo die in Curiam non venturum intelligerent, veriti ne dilato
D negotio inſidiæ patefierent, D. Brutum ex intimis Cæſaris mittunt, qui ipſum quoquo modo in Curiam adduceret. Is igitur ad Cæſarẽ accedens, eleuatis omnibus quæcunq; Cæſarem ne in Senatum veniret remorabantur, increpitisq; non ſolùm vatibus, quòd religionem animo ipſius inijcerent, ſed ipſo etiam Cæſare, qui ſe tam temerè & propter neſcio quæ inſomnia, cõtempti Senatus inuidiæ & obtrectationibus inimicorum obijceret, vt in Curiam venire properaret, perſuadere conatus eſt: Senatum iampridem conueniſſe, ipſumq; opperiri dictitans, promptaq; omnium ferè ſuffragia, vt ipſum cunctarum præter Italiam gentium Regem dicerent, regiaq; paſſim extra Italiam inſignia geſtare concederent. Aut ſi eum diem

re-

Ayuntamiento de Madrid

rebus gerendis minùs idoneum iudicaret,vel alioqui propter aduerſa ſacra A
ſuſpectum haberet,vt ſaltem ipſe in curiam procedens appellatis Patribus
Senatum in aliud tempus dimitteret. Hæc dicens ſimul Cæſarem manu
apprehenſum foras deduxit.Exeunte autem ipſo ſtatua quædam ipſius in
veſtibulo domus poſita,collapſa & confracta eſt.Sed nec hoc omine terri-
tus ſub horam diei quintam ſimulata aduerſa valetudine,lectica in curiam
ſe deferri iubet, conſtituto tamē propter infauſta ſacra à rebus grauioribus
decernendis ſuperſedere, Senatumq; quamprimùm dimittere. Ceterùm
dum deferretur,ſiue domeſticorum quidam,ſiue alterius cuiuſdam ſeruus
propiùs ad ipſius lecticam accedere atque ipſum alloqui ſummoperè adni
tebatur,indicium ſcilicet inſidiarum facturus.Sed quum à multitudine cir B
cumfluentiū & deducentium repulſus propiùs accedere prohiberetur,cur
ſu ſe ad ædes Cæſaris proripiens ad Calpurniā deductus, expoſuit ſe quæ-
dam habere,quæ Cæſari indicaret,quæq; ipſum ſcire magni intereſſet:nec
plura proloquutus,ſe reditum ipſius è curia exſpectaturū dixit: neq; enim
de tempore inſidiarum exactè cognouerat. Artemidorus etiam Gnidius
Rhetor & hoſpes Cæſaris, qui ex quotidiana conſuetudine, quæ ipſi cum
Bruti familiaribus intercedebat,pleraq; Bruti & coniuratorū conſilia intel
lexerat, & ipſe accurrens libellum inſidiarū indicem in curiam eunti por-
rexit: quem præ ceteris,qui frequētes eodem tempore porrigebantur,con
feſtim & ſolum perlegere iubebat,quòd quædam, quæ maximè ad ipſius C
ſalutem pertinerent,eo contineri diceret. Sed Cæſar impeditus præ turba
alloquentium & ſalutantium ſtatim inſpicere,reliquis libellis alicui mini-
ſtrorum commendatis,hunc ſolùm tanquā mox lecturus manu retinuit.
Appianus tradit hunc Artemidorum occiſo demùm Cæſare ſuperueniſſe
vt inſidias proderet,libellumq; ab alio aliquo ſacrificanti ante curiam Cæ
ſari exhibitum. Eodem tempore antequàm curiam ingrederetur, in Spu-
rinam vatē incidens,memor eius quod de Idib.Martijs prædixerat:Ecquid
ſcis, inquit, Idus Martias iam aduenifſe? quaſi vatem falſi arguens, quòd
hactenus periculū euaſiſſet. Cui Spurina: Venêre quidem Cæſar,ſed non-
dum præteriêre,reſpondit. Vbi autem Cæſar ad curiam peruenit, deſcen- D
denti è lectica occurrit Popillius Lænas: qui quanquam minimè conſcius
conſiliorum paulò antè Bruto & Caſſio, vt quod præ manibus haberent
Dij ſecundarent,precatus,hortatusq; vt accelerarent,maximum ipſis dete-
ctarum inſidiarū timorem iniecerat. Hic dum ad curiæ ingreſſum longū
& ſerium cum Cæſare ſermonem ſolus haberet,ſuſpicati Brutus & Caſſius
rem ab ipſo ex ordine Cæſari indicari,ſibi innuentes obſeruatisq; Popillij
loquentis geſtibus,illis ipſis pugionibus quibus Cæſarem cōfoſſuri erant,
ſe transfigere cogitabant,antequam comprehenderentur: donec tandem
Popillio dextram Cæſaris deoſculante & gratias agente,non tam indicaſſe,
quàm

Ayuntamiento de Madrid

A quàm aliquid à Cæſare petiiſſe cognouêre. Cæſar curiam ingreſſus, quum ex more ſacris operatus rurſus in victima cor, vt quidã, vt alij tradidére, caput extorum defuiſſet, & aruſpex iterũ interpretaretur id letale eſſe: reſpondit, idem ſibi & in Hiſpania contra Pompeiũ dimicaturo accidiſſe. Cumq́; aruſpex diceret eum tum quoq; magnũ capitis periculum adiiſſe, & nunc exta maius minari, iuſſit aliam atq; item aliam victimam mactari. Cumq́; nullis victimis litari poſſet, contempto cum religione quod exta prædicebant periculo, inimicisq́; amicorũ ſpecie vrgentibus, ne Senatũ operientẽ diutiùs remoraretur, curiam ingreſſus eſt. Antonium autem collegam qui comes ipſi venerat, Trebonius, vti inter ipſos cõuenerat, longũ de induſtria

B ſermonẽ trahens, extra curiam detinebat. Cæſari verò iam ingreſſo vniuerſus Senatus honorificè aſſurrexit. poſtq̃ autem in ſella conſediſſet, cõiurati gladios ſub veſte breues occultantes, frequẽtes vndiq; ſellam ipſius circumſtetére: alij quidem officij cauſſa & ex conſuetudine, alij verò tanq̃ ſalutaturi aut aliquid ab ipſo petituri. Inter ceteros Tullius Cimber reditũ fratri ab exilio petens aduerſus Cæſari conſtiterat, & quanquam Cæſare rem in aliud tempus reiiciente, perſiſtebat tamen ille. Reliqui quoq; circumfuſi, pro eodem deprecabãtur, propiusq́; accedentes Cæſarem cõplexi caput ei & manus deoſculabantur: ita vt Cæſar offenſus importunis hominũ precibus & blanditiis, primò imminẽtes ſibi & inſtantes manu à ſe remoueret.

C Quumq́; ne ſic quidem illi de ſua importunitate quicq̃ remitterent, conſurgens in pedes etiã violentiùs eos reiiciebat. Tunc Tullius Cimber toga Cæſaris vtraq; manu circa humeros apprehenſa, ſignũ cædis quod conuenerat ſuis dedit, ſimul exclamauit: Quid ceſſatis amici? Ibi quum Cæſar viciſſim exclamaret, Iſta quidem vis eſt. P. Seruilius Caſca (qui ſibi primas facinoris inchoandi partes depopoſcerat) à tergo cõſiſtens, dum iugulum petit, aberrante ictu pectus infra iugulum percuſſit: ita tamen vt vulnus minus altè adactum letale non eſſet. Cæſar autẽ ſaucius, reiq́; atrocitate turbatus, repulſo Cimbro conuerſus, factoq́; in Caſcam impetu iterum exclamauit: Quid agis ſcelerate Caſca? ſimulq́; brachium Caſcæ apprehenſum CAEDES CAESARIS.

D ſiue graphio ſiue pugione ab aliquo circumſtantiũ rapto traiecit: & dum Caſca græcè fratrem C. Seruilium ad auxilium inuocaret, conatus proſilire, alio vulnere in latere accepto retardatus eſt. Bruto autem inter ceteros ferro infeſto in ſe ruenti dixiſſe fertur, καί συ τέκνον; Mox vbi vndique ſtrictos in ſe pugiones animaduertit, dextra togam in caput adducens, ſiniſtraq́; ſinum ad ima crura deducens, ita vt verecundiæ & pudoris etiam in tantis rerum anguſtiis meminiſſet, quò ſcilicet honeſtiùs caderet, ad baſim ſtatim Pompeij quæ in curia erat procidens, XXIIII. ſe vulneribus confodiendũ præbuit: ita vt Pompeij ſtatua ſuo ſanguine reſperſa, debitas Pompeij manibus pœnas perſoluere videretur. Ex omnibus autem vulneribus

V Anti-

Ayuntamiento de Madrid

Antiſtius medicus pronunciauit vnum letale fuiſſe, id ſcilicet quod ſecundo loco in pectore acceperat. Alij præter vnum gemitū ad primum ictum nullam emiſiſſe vocem prodidêre,aduerſarijs ferrū per os & oculos crebris ictibus ducentibus,ita vt neque loqui,neq; agere quicquam valeret: quod & pleriſq; veroſimiliùs eſt viſum. Quidam etiam ſcriptum reliquêre,in ea contentione plagas in vnum corpus certatim magno animi ardore inferentium, quoſdam è percuſſoribus mutuis ſe conſauciaſſe vulneribus, inter hos M.Brutum in manu à Caſſio vulnus accepiſſe. Cæſar iam interfecto,Brutus ſtatim cruentum pugionem in altum extollens Ciceronem nominatim inclamauit:dicturusq; de rebus à ſe cōfectis,ſimul etiam de actis Cæſaris reſcindendis & bonis publicandis relaturus in medium proceſſit. Ceterùm Senatores conſilij percuſſorum, ſimul & multitudinis ipſorum ignari,primò quidem rei immanitate perculſi atq; animis cōſternati, neq; opem afferre,imò nec voces emittere,aut fugam capeſſere audebāt: donec tandē Cæſare iam proſtrato dum ſibi quiſq; metuit, certatim quò quiſq; poterat è curia diffugiunt,nonnullis etiam præ turba illiſis.Dumq; obuiis quibuſq; è populo,& cauſſam fugæ percōtantibus,nihil aliud reſpondent, quàm Fuge & Claude vniuerſam mox vrbē, minùs horæ vnius ſpacio,tumultu grauiſſimo fœdiſſimoq; repleuêre:maximè quòd & gladiatores,qui è proximo Pompeij theatro eò excurrerant,turbæ ſe immiſcuiſſent: ita vt tota paſſim vrbe trepidaretur,foribusq; clauſis & relictis tabernis atq; officinis veluti ab amentibus hàc illàc diſcurreretur. Quo tumultu quum Senatores aliquot vulnerati,tum ciues & exteri pleriq; etiam occiſi ſunt. Cæſar autem omnibus diffugientibus ſolus in curia relictus à tribus ſeruulis, qui & ipſi ſoli remanſerant, lecticæ impoſitus, dependente brachio domū relatus eſt. Conſtituerāt percuſſores interfecti corpus in Tyberim proiicere,ſed metu Antonij & Lepidi deſtitêre. Antonius interim,qui & ſe cum Cæſare neci deſtinatū credebat,proiecta veſte conſulari,ſumptoq; plebeio habitu,fugiens in latebras ſe abdiderat. Percuſſores autē duce Bruto curiā egreſſi,ſiniſtris togas brachijs obuolutas pro clypeo, dextris pugiones à recenti cruore etiamnū tepentes geſtantes,vno ex ipſis pileum in haſta præferente,alacres & ſpe ac fiducia geſtientes in forū proceſſêre: populoq; ad libertatē conuocato,congratulantib.optimatibus quibuſq; qui occurrebāt, à foro digreſſi,Capitolium,quò tanquam Deos comprecaturi aſcenderant cum manu gladiatorum occupauêre: neq; enim aut à plebe, aut ab emeritis veteranisque Cæſaris militibus, qui plurimi per vrbem diuagabantur, neq; item à Lepido,qui prætorianis præerat cohortibus,ſatis ſibi fidebant. Eôdem poſtea & alij è primariis aliquot, quanquam nec conſcij facinoris,nec ſocij, eiuſdem tamen cum ceteris laudis affectatione, arreptis gladiis ſe contulêre.In his fuit Lentulus Spinter, C.Octauius,& alij plerique.

Cete

Ayuntamiento de Madrid

A Ceterùm cùm nulla prætereà cæde ſubſequuta populus fiduciã recepiſſet, plurimi ad percuſſores in Capitoliũ aſcenderunt. Ad quos Brutus è Capitolio verbis ad captandam plebis gratiam & rei præſenti accõmodatis prolixè concionatus eſt: tentatisq; ſtatim per largitionẽ multitudinis animis, haud mediocris à percuſſoribus mercenariorum manus contracta eſt: qui in forum procedentes, quanq̃ factum ipſum primò quidem laudare non auderent, pacem tamen percuſſoribus à Magiſtratibus expoſcebant, omninoq; percuſſorum ſaluti conſultũ cupiebant. His & è Senatoribus quidam poſteà acceſſère: primusq; Cinna affinis Cæſaris, & Prætor paulò antè ab eo factus reliquos audacia ſuperans, proiectis Magiſtratus inſignibus tanquã B à tyranno datis, Cæſarem ipſum vt tyrannum conuicijs inſectatus eſt, & percuſſores vt tyrannicidas collaudauit, eosq; ad præmia rei geſtæ capienda è Capitolio deſcendere iuſſit. P.quoque Dolabella, quem Cæſar ſibi in reliquam anni partem in Conſulatu ſubſtituerat, vacantem cæde Cæſaris Magiſtratum inuadens, ſumptisq; Conſulatus inſignibus progreſſus, poſtquàm & ipſe in dignitatis ſuæ auctorem prolixè dixiſſet, ſimiliq; cum Cinna oratione vſus addidiſſet, vt is dies Cæſaris interfecti natalis vrbis deinceps haberetur, ſequente multitudine & ipſe in Capitolium aſcendit: percuſſoresq; itidem è Capitolio deſcendere hortatur. Qua fiducia M.Brutus & Caſſius è Capitolio in forũ deſcendere auſi, à plurimis etiam optimatib. C in roſtra deducti, apud populũ magna animorũ præſentia concionati, alter alterius factũ viciſſim laudibus extollebant: ſimulq; populũ ad capeſſendã libertatẽ hortabãtur: laudato interim & D.Bruto, qui gladiatores peropportunè ſubminiſtraſſet: cenſentesq; Sextũ Pompeium Magni filium, ſimul etiam Marullum & Ceſetium, qui tunc exulabant, ad vrbem quamprimũ reuocandos. Ceterùm quũ multitudini quæ frequens cõuenerat, non ſatis fiderent, cædemq; non omnibus æquè gratã, eaq; quæ à ſe dicerentur, non eodem ab omnibus animo accipi intelligerẽt, in Capitolium reuerſi ſunt. Quo loco obſidionẽ metuens Brutus, ijs qui poſtea eò confluxerant, nec facinoris participes eſſent, quòd eos ijſdem ſecum ſubijci periculis iniquũ ex- D iſtimaret, auctor fuit, vt Capitolio egreſſi, diſcrimini ſimul & inuidiæ non perpetratæ à ſe cædis ſe ſubducerent. Ipſi verò in Capitolio tanquam ſuis munitionibus per noctem quæ diem cædis proximè inſequuta eſt, ſe continuêre. Interea dum hæc geruntur, Lepidus, quòd Magiſter Equitum eſſet, in caſtris prætorijs extra vrbem erat: cognitisq; ijs, quæ in vrbe geſta eſſent, cum militib. ſub noctem ingreſſus forũ occupat: & ſub auroram pro concione acerbiſſimè in percuſſores inuehitur. Antonius autem qui hactenus præ metu latitarat, intellecto Lepidi in vrbem aduentu, metu depoſito iam confirmatior & ipſe è latebris prodit. Et primò quidem aliquandiu inter ipſos dubitatum eſt, an Capitolium cum parricidis incenderetur.

Ayuntamiento de Madrid

Verùm poſtq̃ legati ex domeſticis & familiaribus percuſſorum de concor A
dia & cura libertatis ad Lepidum & Antonium è Capitolio miſſi, monuiſſent, ſedulò cauendum, ne propter priuatas ſimultates Reſp. in diſcrimen adduceretur, auctoresq; cædis ſi non laudandos, certè venia dignos: vt qui non tam odio Cæſaris, quàm amore patriæ factum commiſiſſent: quanq̃ animus vlciſcendi necem Cæſaris Lepido & Antonio neutiquàm deeſſet, tamen quum propter amicos, conſanguineos, aliosq; percuſſorum neceſſarios, ſimul propter Senatus in ipſos ſtudia, tum vel imprimis metu D. Bruti, qui decretam ſibi à Cæſare prouinciam Galliam Ciſalpinam cum valido exercitu tenebat, diſſimulato in præſens vindictæ propoſito, ſimulatoq; publicæ cōcordiæ & libertatis ſtudio, Antonius rem Senatui ſe per- B
miſſurum reſpondit: eamque ſententiam quæ potior eſſet, valituram: ſic legatos non ſine ſpe Senatum ſibi minimè defuturum à ſe dimittit. Nocte autē ea quæ proximè inſequuta eſt, accenſis paſſim ignibus & luminibus, excubiæ per vrbem à Magiſtratibus iubente Antonio actæ ſunt: commentarijq; actorum Cæſaris & pecunia, quæ quattuor milia talentorum fuiſſe perhibetur, in ædes Antonij iuſſu ipſius, atq; aſſentiente Calpurnia tranſlatæ ſunt. Neque interim à percuſſoribus ceſſatum eſt, quò minùs per familiares è Senatoribus deprecatores, interceſſoresque & partium defenſores quamplurimos in ſequentem diem ſibi pararent. Antonius autem Senatum in diem proximū etiam ante lucem in ædem Telluris domui ſuæ C
proximam cōuocauit. Quò dum primo diluculo inter ceteros Cinna Prætor reſumpta veſte quam prius proiecerat properat, à multitudine agnitus, coniectisque in ipſum lapidibus in domum quandam compulſus, aggeſtis eò à multitudine lignis, quò minùs vnà cum domo cōflagraret, interuentu Antonij ſeruatus eſt. Ceterùm poſtquam Senatus iam conueniſſet, Antoniusque tam de ſumma Reipublicæ, quàm de percuſſoribus retuliſſet, alijs aliter prout quiſq; affectus erat cenſentibus, inter quos non deerant, qui gratias percuſſoribus agendas, præmioque afficiendos pronunciarent. Cicero inter ceteros habita graui & prolixa oratione, auctor fuit Senatui, vt ex celeberrimo Athenienſium inſtituto, Amneſtia decerneretur: vtque D
omnis diſcordiarum & factæ cædis memoria (ita vt ne nominaretur quidem) perpetua obliuione extingueretur obrueretúrque: atque à ciuibus depoſitis mutuis odijs & contentionib. in gratiam hinc inde rediretur: addito vt leges Cæſaris, aliaque eius acta & decreta, quæcunq; vel ad honores & magiſtratus, vel ad militum commoda & præmia pertinerent, decreto Senatus rata eſſe iuberentur. In quam Ciceronis ſententiam reliquis aſſentientibus factum Senatuſconſultum: poſtulanteque L. Piſone ſocero Cæſaris, decretum, vt teſtamentum eius publicè recitaretur, vtq; Cæſar publico funere efferretur. Interim & percuſſores habita è Capitolio ad milites ora-

Ayuntamiento de Madrid

A oratione, ſe nulla Cæſaris acta, maximè quæ ad præmia ipſorum & commoda pertinerent, reſciſſuros, polliciti fuerant: litterasq; ad eos qui in foro erant in eandem ſententiam miſerant: ſic res à maximo tumultu ſtatim ad pacificationem conuerſa eſt, auctore potiſſimùm Antonio, qui & Dolabellam, quem anteà ſtatuerat ad conſulatum non admittere, depoſitis inimicitijs collegam ſibi aſſumpſit. Ceterùm, quia exercitu nudatus, M. Lepidum metuebat, quem ſciebat fiducia exercitus, quem penes ſe habebat, ſimulatione ſe cædem Cæſaris vlciſci velle, animum ad res nouas adieciſſe. Nec prius deſtitit, quàm & huic, ne ſolus ferè omnibus alijs refragari pergeret, perſuaſit. Sic tandem miſſis in Capitolium loco obſidum Antonij
B Lepidique liberis, percuſſores è Capitolio deſcendêre: eodemque die propoſita ſecuritate Brutus apud Lepidum propinquum ſuum, Caſſius verò apud Antonium cœnati ſunt. Poſtridie frequenti Senatu Antonius ex ſentẽtia Ser. Sulpitij decreuit, ne qua tabula vllius beneficij aut decreti Cæſaris poſt Idus Martias figeretur. Tunc etiam Bruto maximis laudum preconijs ornato, prouinciæ percuſſoribus iam antè à Cæſare decretæ, Senatuſconſulto confirmatæ ſunt: D. videlicet Bruto Gallia Ciſalpina cum tribus legionibus, Trebonio Aſia, Cimbro Bithynia. Nam M. Brutũ & Caſſium id temporis Prætores, Cæſar in ſequentem annum hunc Syriæ, illum Macedoniæ pro Prætore præeſſe iuſſerat. Ita vt omnia deinceps pacata, tran
C quillaque in Republica tanquam libertate reſtituta ſperarentur. Ceterùm quum Antonius teſtamentum Cæſaris palàm recitandum, ipſumq; publico funere efferendum cenſeret, Caſſius cum alijs pertinaciſſimè reſtitit, vel hoc ſolum nouarum rerum materiam & cauſſam fore dictitans. Sed perſiſtente Antonio, Brutoque præter alios ipſi aſſentiente, in hanc ſenten tiam & à reliquis itum eſt, vt Cæſaris teſtamentum palàm recitaretur, & ipſe funere publico efferretur. Teſtamento itaque quod Cæſar Idibus Septembribus proximis in Lauicano ſuo fecerat, & virgini Veſtali maximæ ſeruandum tradiderat, aperto & recitato, cognitum hæredes ab eo inſtitutos, tres ipſius ex ſorore nepotes, C. Octauium ex dodrante, L. Pinarium &
D Q. Pedium ex quadrante, reliquos in ima cera. E quibus C. Octauium in nomen familiamq; Iuliam, & filium adoptauerat. Decimus Brutus etiam inter ſecundos hæredes ſcriptus, & plerique percuſſorum inter tutores filij, ſi quis ei naſceretur, nominati. Populo autem hortos circa Tyberim publicè, & viritim trecenos ſeſtertios ſiue centenos vicenos, vt Octauius ipſe auctor eſt, ſiue vt Græci ſcriptores prodidêre, ſeptuagenas quinas drachmas Atticas legauit. Hinc ſtatim maxima ciuiũ mixta indignatione cõmiſeratio, tum propter populi legatũ, tum propter Brutũ primis hæredibus ſubſtitutum. Poſt hæc funus ei ampliſſimum, proſequentibus cum vniuerſo ferè Senatu Magiſtratibus, frequentiq; quum ciuium tum militum etiam ar-

PROVINCIAE PERCVSSORIBVS DECRETAE.

TESTAMENTVM CAESARIS.

FVNVS CAESARIS.

armatorum ad corporis cuſtodiam multitudine ductum eſt, corpusq; in A
forum delatum, & pro roſtris depoſitum: vbi ædes aurata inſtar templi
Veneris Genetricis collocata fuerat, intraq; lectus eburneus auro & purpu
ra ſtratus, & ad caput trophæum cum veſte in qua occiſus fuerat. Quidam
tradunt corpus ipſum ſanguinolentum vulneribusq; deforme conſpectui
populi expoſitum fuiſſe. Alij corpus quidem ipſius ſupinum in lecto collo
catum fuiſſe, ſed non conſpicuum: verùm ceream ipſius effigiem, in qua
viginti trium vulnerum notæ expreſſæ erant, in machina verſatili eodem
in lecto elatam. Loco funebris orationis Antonius Senatuſconſultum, quo
in eum omnes tum humani tum diuini honores collati fuerant, & iuſiu-
randum quo ſe omnes pro ſalute ipſius obſtrinxerant, ſiue ipſe vt quidam, B
ſiue per præconem, vt alij tradunt, pronunciauit. Ludi etiam funebres fa-
cti ſunt, in quibus illud Pacuuij ad inuidiam cædis decantatum eſt: Men'
men' ſeruaſſe, vt eſſet qui me perderet? Poſtea Antonius oratione non tam
ad Cæſaris laudes, quàm ad commiſerationem & concitandos in cædis au-
ctores multitudinis animos compoſita, in deploranda Cæſaris morte vſus,
intermixtis interim cum lacrymis & fletu ſuſpirijs, dum inter orandum le-
ctum ſubinde introſpiciens, & aperiens, veſtem etiam Cæſaris in qua occi-
ſus fuerat, multo ſanguine cruentatam laceramque, & plurimis locis con-
ciſam, ad maiorem commiſerationem haſtili altiùs è lecto ſublatam expli
cat, ſimulq; alius quidam ceream Cæſaris effigiem pluribus vulnerib. qui- C
buſdam etiam immaniter in faciem inflictis deformatam, è lecto, vt ab o-
mnibus conſpici poſſet, altius effert, ita multitudinis animos non ad com-
miſerationem prouocauit, ſed in rabiem potiùs vertit, vt omnis ordinis &
decoris obliti, ad perſequendos percuſſores (qui quò tandem ea res euade-
ret proſpiciētes, maturè ſe ſubduxerant) furibundi diſcurrerent: Senatum
quoq; ipſum qui virum interfici paſſi eſſent, vti periurum accuſantes. Cor
pus autem Cæſaris non quidem in campo Martio, vbi rogus iuxta Iuliæ fi
liæ ipſius tumulum exſtructus erat, ſed alij in ipſa curia Pompeij vbi occi-
ſus fuerat, alij in Capitolio atque adeò in ipſa cella Iouis Capitolini crema
re parabant. Sed prohibiti tum à Sacerdotib. tum à militibus, metuentibus D
ne & curia ipſa cum theatro, vel templa ſimul conflagrarent, congeſtis ex-
templò ſubſelliis, tribunalibus, menſisq; è proximis officinis & tabernis ar
gentariorum raptis, & ſi quid aliud ad manum erat, ſubiectisq; aridis vir-
gultis, tumultuarium in foro rogum exſtruxerunt: impoſitoq; in rogum
lecto, repentè duo quidam gladiis accincti, & bina iacula geſtantes, arden-
tibus cereis facibus rogum ſuccenderūt. In quem ſtatim tibicines ſceniciq;
artifices, qui ludos funebres fecerant, veſtem quam ex inſtrumento trium
phorum in eum vſum induerant, detractam ſibi diſciſſamq; cum reliquo
pompæ funebris apparatu ſplendidiſſimo iniecêre. Similiter & veterani a-
liiq;

Ayuntamiento de Madrid

A liiq; milites dona militaria & arma quibus exculti funus celebrarant. Frequens etiam ciuium & matronarum multitudo coronas & alia pleraq; ornamenta quæ geſtabant,tum etiam puerorum bullas & prætextas in rogũ coniecêre. Nec fuit vlla exterarum in vrbe nationum,quæ non ſuo more & patrio ritu luctum ſuum teſtaretur. Præ ceteris autem Iudæi, qui etiam pluribus noctibus continuis buſtum eius frequentarunt. Plebs autem arreptis ex ſemiuſto rogo titionibus, pars ad percuſſorum ædes,Bruti potiſſimùm & Caſſij, pars ad curiam ipſam in qua Cæſar cæſus fuerat,furibundi conuolauêre: flammasque iam iniicere parantes,vix tandem à domeſticis propugnantibus repulſi,&vicinis deprecantibus exorati, deſtitêre: nec id-

B ipſum ſine minis ſe poſtridiè armatos ad ædes expugnandas redituros.Sed hic tumultus militibus potiſſimùm obſiſtẽtibus,tum etiam aliquot ex audaciſſimis ſeditioſiſſimisque de rupe Tarpeia præcipitatis,tandem ſedatus eſt. Alij dum ad inueſtigandos percuſſores paſſim per vrbem hàc illàc feruntur,Heluium Cinnam quendam Tribunum plebis Cæſari amiciſſimũ fortè obuium,errore nominis decepti, quòd Cornelium Cinnam Prætorem eſſe crederent (qui proiecta purpura in Cæſarem inuectus fuerat) crudeliſſimè trucidauêre: ita vt ipſo in plurimas partes per ſummam immanitatem diſcerpto, ne membrum quidem integrum ad ſepulturã colligi potuerit. Caput autem haſtæ infixum ad aliorum terrorem circumtulêre.

C Hinc Conſules omnibus armorum geſtatione interdixêre, ſolis militibus exceptis. Magna etiam pars populi per totam noctem ad rogum pernoctauêre.Poſteaq; eo loco quo rogus fuerat in roſtris aram populus poſuit: addita poſtea & ab Antonio columna. XX. pedum ex lapide Numidico ſolida,cui inſcripſerat: PARENTI PATRIÆ OPTIME MERITO: apud quam populus aliquãdiu ſacrificare ipſi tanquam Deo,vota ſuſcipere,& controuerſias etiam concepto per Cæſarem iureiurando dirimere perſeuerauit. Sed hæc ara cum columna haud multò pòſt à Dolabella Conſule diſturbata & ſolo æquata eſt. Reliquiæ autem corporis & cineres cremati à libertis collecti, in monumentum ipſius familiare repoſiti ſunt. Alij ab Antonio in ARA CAESARIS.

D ſublimi ſolidæ columnæ collatos tradunt. Cæſar autem poſteà ab Auguſto in Deorum numero relatus eſt.Quumq; ludis,quos Auguſtus ipſi conſecratos edebat, ſidus crinitum per ſeptem dies continuos fulſiſſet,vulgus quòd hanc animam Cæſaris eſſe ſibi perſuaderet, etiã cælo receptum conſtanter credidit. Quin & Sol ipſe toto eo anno pallidior eluxiſſe traditur. Nec multò pòſt pro ara & columna à Dolabella diſiecta,templum ipſi in in foro,eodem ferè loco Auguſtus conſtituit: & ſimulachrũ Cæſaris cum ſtella crinita in vertice in eo dedicauit: verſoq; in locum & tempus cædis opprobrio,Curia in qua occiſus fuerat,tanquam locus infauſtus & ſceleratus,obſtrui iuſſa eſt. Idusque Martias Parricidium appellari placuit: cautum

IDVS MARTIAE PARRICIDIVM DICTAE.

tumq; ne eo die tamq; nefaſto poſthac Senatus haberetur. Hunc itaq; A
vitæ curſum, hunc finem ſortitus eſt Cæſar, quarto antequàm in Parthos
conſtituerat proficiſci die, annos natus ſex & quinquaginta, ſumma in Re
publica poteſtate vſus annos tres, menſes plus minus ſex, ſiue vt alij maluê
re, ſupra annos iam dictos menſes quattuor, dies quinq;. Qui verò à primo
ſecundi Conſulatus die, imperij ipſius initium conſtituunt, vſque ad diem
cædis annos quattuor, menſes duos, & dies quindecim computant. Forma autem & ſtatura, aliiſq; corporis dotibus excelluiſſe traditur: fuiſſeque
colore candido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris vegetiſq; oculis, capite tamen caluitio nonnihil deformato. Valetudine autem firma
fuit, eaque proſpera ferè ſemper vſus eſt: niſi quòd capitis doloribus ſubinde vexaretur, & extremo tempore repentinis animi deliquiis infeſtaretur: B
bis etiam inter res agendas morbo comitiali correptus. Circa cultum corporis plus aliquãtò curæ quàm tantum virum deceret impendebat, etiam
maior iam natu, adeò vt vel hinc maximè inimicorum obtrectationes tan
quàm mollis atq; effeminatus incurrerit: quũ non ſolùm tonderetur diligentiùs & raderetur, ſed & velleretur. Et quòd ad Venerem genus ſuum re
ferret, ab ea natiuam quandam formæ venuſtatem ſibi adeſſe videri volebat. Ad diſſimulandam caluitij deformitatem, capillum deficientem à ver
tice reuocare conſueuerat: hinc ex omnibus honorib. ſibi à Senatu populoq; Ro. conceſſis, non aliud aut libentiùs aut frequẽtiùs vſurpauit, quàm C
ius laureæ perpetuò geſtandæ. Veſte quoq; laxiore & cinctura fluxiore etiam à puero vti ſolitum tradunt. Quod & à Sulla in eo olim notatũ, dum
pro ipſo inſtantibus aliquando reſpondit, Cauerent ſibi à malè præcincto.
Cicero etiam poſt cladem Pharſalicam, Non putabam inquit, vnquã fore,
vt Pompeius à tam malè cincto vinceretur. Reliquo autem cultu notabilis, lato clauo ad manus fimbriato vti conſueuerat, veſteq; ſublimiori & ru
bra more priſcorum Regum Albanorum, ad quos propter Iulum ſe pertinere iactabat. Annulo autem Venerem armatam inſculptam geſtabat.
In victu minimè faſtidioſus, alium ſibi q̃ cuiuis cõuiuarum panem aut reliqua cibaria apponi nolebat: appoſitoq; fortè in conuiuio ad quod vocatus fuerat oleo condito pro viridi, aſpernantib. ceteris ſolus etiam largiùs ex D
eo comedit. In potu vini parciſſimus fuiſſe perhibetur. Hinc illud M. Catonis, vnum ex omnib. Cæſarem ſobrium ad euertẽdam Remp. acceſſiſſe.
Inter vina autem Mamertinum, quod prope Meſſanam in Sicilia naſceretur, præcipuè commendauit: atque hoc epulis publicis plerunq; præbuit.
In prouinciis autem aſſiduè duobus tricliniis cõuiuabatur: vno quo ſagati
palliatiq;, altero quo togati cum illuſtriorib. prouincialium diſcumberẽt.
Et hæc quidem ad corpus pertinent. Animi verò vigore & ingenij acrimonia præſtantiſſimũ fuiſſe certum eſt, quũ ſimul & ſcribere & legere, au
dire

Ayuntamiento de Madrid

A dire & dictare ſolitus ſit: epiſtolasque de rebus etiam maximis quaternas,
nonnunquàm & ſeptenas ſimul dictaſſe tradatur, incredibili memoriæ &
ſenſuum præſentia. Eloquentia & arte dicendi ita excelluit, vt poſt Do-
labellæ accuſationem præcipuis patronis adnumeratus ſit: & Cicero ipſe
oratores enumerans dicat, ſe non videre cui Cæſar debeat cedere. Scripſit
inter cetera belli Gallici ciuilisq; contra Pompeium commentarios, duos
etiam de Analogia libros,& totidem quos Anticatones inſcripſit,contra li-
brũ quem Cicero in laudem Catonis Vticenſis defuncti,cui titulum Cato
fecerat,conſcripſerat. In reliquis animi dotibus ſublimitate omniũ capace
ſupra humanam naturam euectus, magnitudiniq; cogitationum reſpon-
B debat conficiendi celeritas: vt quemadmodum mens,ſic & manus ad im-
poſſibilia ferè ſemper ei ſuffecerint: ita tamen vt voluntas intra poteſtatem
conſiſteret.Hinc nemo modeſtiùs,prudentiùs aut clementiùs victoria vn-
quàm vſus eſt,quàm ipſe tot ac tantis: adeò vt propria ſibi quodammodo
ac peculiari clementiæ laude omnes longo interuallo vicerit. Quam Cice-
ro tanti fecit,vt eam omnibus ipſius rebus geſtis, quæ tamen omniũ alio-
rum ducum atq; Imperatorum,exterarumq; gentium & Regum facta fa-
cilè ſuperarent, non dubitet anteponere: imò ne conferenda quidem illa
cum hac putet. Fuit enim Cæſar animo alioqui perquàm facili & leni non
in amicos ſolùm,ſed & inimicos ſupra quàm credi poſſet: adeò vt offenſas
C etiã maximas facillimè remitteret, vindictæq; minimè cupidus vltionem
facilè negligeret: nullasq; ſimultates tam graues vnquàm ſuſceperit quas
occaſione oblata non lubens deponeret. Hinc inter cetera Valerium Ca-
tullum poëtam,qui famoſiſſimis verſibus famam ipſius proſciderat, ita vt
eius carminib. perpetua ſibi ſtigmata quodammodo inuſta haud ignora-
ret,purgantem ſe eodem die cœnæ adhibuit,nec hoſpitio patris ipſius con
ſueto vti deſijt.Imò & poſt bella ciuilia,quum penes ipſum eſſet omnium
rerum arbitrium,ſi quæ in ſe grauiùs aut dicerentur aut cogitarentur,inhi
bere maluit,quàm vindicare: detectasq; coniurationes & conuentus con-
tra ſe nocturnos, ſatis habuit edicto oſtendere ſibi notos, acerbiusque lo-
D quentibus pro concione ne perſeuerarent, denunciare. Quod attinet
ad rem diſciplinamque militarem, armorum atque equitandi vel à prima
adoleſcentia peritiſſimus, laboribusq; aſſuetus, quoſuis etiam patientiſſi-
mè pertulit: ſæpius pedibus quàm equo aciem antecedẽs,longiſſimas vias
incredibili celeritate cõfecit,aliquando rheda meritoria expeditus centum
in ſingulos dies milia. Si iter facienti flumina obſtarent,ipſe vel nando vel
vtribus inflatis innixus eadem traiiciens, ſæpe etiam nuncios aduentus ſui
præuenit. In expeditionibus non minùs cautus quàm audax,nunquã ex-
ercitum per itinera inſidioſa duxit,niſi priùs locum ſpeculatus.In præliis ca
peſſendis nullam temerè occaſionem prætermittebat, vt etiam ex itinere

Ayuntamiento de Madrid

ſæpe nonnunq̃ etiam maximis procelloſiſſimisq; tempeſtatibus pugnam A
committere non dubitaret, quum hoſtis minimè exſpectaret. Extremo tamen tempore maximè bello Africano, cunctantior in dimicando fuit. Vix vnquã hoſtem prælio vicit, quin & caſtris eum exueret: neq; enim profligatis vllum ſe colligendi ſpaciũ dabat. Ancipiti prælio ferè equos dimittebat. Ipſe potiſſimùm ex equo deſcendens, pedes rem gerebat. Equum habebat ſibi peculiarem, fiſſis in modum digitorũ vngulis pedes humanos referentem. Hunc apud ſe natum pronunciantib. aruſpicibus imperium orbis terræ domino protendere, ſumma cura ali iuſſit: quumque ſeſſorem non admitteret, ipſe primus in eum aſcendit: poſtea ſimulachrũ ipſius pro æde Veneris Genetricis dedicauit. Aciem inclinatam non ſemel ſolus reſtituit, B
fugientibus ſe opponens, ſinguloſq; manu iniecta retrahens, & contortis aliquando faucibus in hoſtem obuertens. Militem non tam moribus aut facultatibus, quàm à viribus probabat: in eundem nunc ſeuerior nunc indulgentior: diſciplinæ tunc grauiſſimus exactor, quum hoſtis in proximo eſſet: ita vt nec prælij nec itineris tempore denunciato, in omnem euentũ ſingulis horis & momentis paratum & intentum eſſe iuberet: & quò eum cõtinuis laboribus exercitatiorem redderet, ſæpe ſine cauſſa etiam feſtis & pluuiis diebus, repentè iter ingredi iubebat, nunc ſubtrahens nunc augens iter, tam nocte quàm interdiu, quò ſeriùs ſubſequentes defatigaret, admonens ſubinde ſe obſeruandum à militibus. Famam verò hoſtilium copia- C
rum, non vt alij ferè duces minuere ſolebat, ſed ſæpius etiam amplificando confirmabat. In coercendis delictis remiſſior ad pleraq; conniuebat: in ſeditioſos tamen & deſertores ſeueriùs ſemper animaduertit. Poſt victoriam autem aut laborioſa prælia, militibus omnem laſciuiendi licentiã permittere ſolebat, iactans ſuos etiam vnguentatos fortiter pugnare: habebatq; tam cultos, vt armis auro argentoq; conſpicuis eos ornaret, quum ad ſpeciem, tum vt vel metu damni pro victoria maiore ſtudio & ſollicitudine contenderent. Pro concione non milites, ſed cõmilitiones ſemper appellabat. In ſumma vſqueadeò eos diligebat, vt audita clade Tituriana, barbam capillumq; ſummiſerit, nec antea ſibi demi iuſſerit q̃ vindicaſſet. Hinc vi- D
ciſſim & ab illis ita diligebatur, ſibique deuotos habebat, vt bellum ciuile ſuſcepturo Centuriones cuiuſq; legionis ſingulos equites è viatico ſuo offerrent, & vniuerſi milites gratuitam, & ſine frumẽto ſtipendioq; operam, locupletiorib. tutelam tenuiorum in ſe recipientibus: nec quiſquam tanto tempore ab ipſo deſciuit. Pleriq; capti etiam vitam ſub conditione ſi aduerſus ipſum militare vellent conceſſam recuſarunt. Famem, frigus, ceteraq; bellorum & profectionum incommoda & tædia animis æquiſſimis & admirabili conſtãtia pro ipſo ſemper & vbique ſuſtinuêre. Seditionẽ quoq; nullam bellis Gallicis expertus eſt, ciuilibus paucas: ſed ita vt celeriter ad

Ayuntamiento de Madrid

A officium redirent, neq; id tam ducis indulgentia q̃ auctoritate: neq; enim tumultuantibus vnquã ceſſit, ſed ſemper reſtitit. His militibus, hac diſcipli na vſus, quinquagies ſignis collatis dimicauit, ferè ſemper felici euentu: & præter eos, qui bellis ciuilibus occubuêre, quos annotari noluit, vndecies centum nonaginta duo hoſtium milia cecidiſſe memoratur. Addunt quidam mille vrbes vi captas, regiones trecentas ſubactas, ita vt meritò Cicero de eo prædicaſſe videatur: Omnes etiam clariſſimorum Regum res geſtas, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec varietate regionum, nec celeritate conficiendi, nec diſſimilitudine bellorũ cum ipſius rebus poſſe conferri, nec quenquam citiùs paſſibus diſiunctiſſimas terras
B peruagaturũ fuiſſe, q̃ ipſius non curſibus ſed victoriis illuſtratæ fuerint.

Ceterùm huic tanto viro, & ſua fuêre vicia: nam in prima adoleſcentia propter Nicomedis Regis contubernium pudicitiæ proſtratæ opinionem & dedecus incurrit. Quæ res ipſi & à pluribus & per omnem ætatem ſæpiùs exprobrata eſt. Certum eſt & complures etiam illuſtres matronas tam in vrbe quàm in prouinciis corrupiſſe: nec à Reginarum quarundam amoribus abſtinuiſſe: profuſiſſimisq; largitionibus illarum amorem vel conciliaſſe vel retinuiſſe. Romæ autem has potiſſimũ adamaſſe traditur, Poſthu miam Ser. Sulpitij, Lolliam A. Gabinij, Tertullam M. Craſſi, & Mutiam Cn. Pompeij, ſed præ omnibus Seruiliã Catonis ſororem, ex qua & M. Bru
C tum principem coniurationis ſuſcepiſſe creditur, cui margaritam HS ſexagies mercatus fuerat, & bello ciuili præter alias donationes ampliſſima prædia ex auctionib. haſtæ minimò addixerat. Ex Reginis Eunoën Mauram Bogudis vxorem dilexit, cuius maritum plurimis immenſisq; donationibus proſequutus fuerat. Sed Cleopatram magis, cuius conſuetudine diu familiariter vſus filium ex ea ſuſtulit, ſibi perq̃ ſimilem, quem de ſuo nomine Cæſarionẽ dici paſſus eſt. Quæ eius in Venerem propenſio quum neminem lateret, vt qui vel quinquagenarius etiam pluriũ conſuetudine vteretur, ferunt inter cetera ei permiſſum, vt cum quibuſcunq; vellet feminis rem haberet. Diuitias quoq; & pecunias æquè impotenter ap-
D petiiſſe traditur, vſq; adeò vt in Gallia, & alibi ne à fanis quidem ſacriſq; donarijs abſtinuerit: & oppida quædam non tam ob delictum, q̃ propter prædam diruerit. Hinc & primo ſuo Conſulatu è Capitolio tria milia pon do auri abſtuliſſe, tantundem inaurati æris repoſuiſſe traditur. Alij prodidêre, ærario expilato laterum aureorum. xxv. milia, & in numerato pondo ccc. abſtuliſſe: ſocietates etiam & regna pretio vendidiſſe, ablatis vni Ptolomæo ſuo & Pompeij nomine ſex talentorum milibus: poſtea verò maniſeſtiſſimis rapinis & ſacrilegijs bellorum ciuilium onera, & triumphorũ ac munerum impendia ſuſtinuiſſe. Gemmas, toreumata, ſigna, & tabulas operis antiqui animoſiſſimè comparauit: ſeruitia etiam recentiora

Ayuntamiento de Madrid

politioraq; immenſo precio coëmit: adeò vt ipſum puderet, & ſummas ijs rebus impenſas rationibus inferri vetaret. Lautitiarum munditiarumq; alioqui ſtudioſiſſimus, in expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circumtulit. Villam in Nemorenſi à fundamentis inchoatam, magnoque ſumptu abſolutam, quia non per omnia animo ipſius ſatiſfaciebat, quanquàm tenuis adhuc tum temporis & obæratus totam diruit. Habitauit primùm in Suburra modicis ædibus, Pontificatum verò Maximum iam adeptus, in via ſacra domo publica. Vxores habuit quattuor, quarum prima Coſſutia locuples admodum prætextato etiamnum deſponſata, poſteà ab eodem .XVII. annos nato dimiſſa eſt. Altera Cornelia Cinnæ quater Conſulis filia, ex hac Iuliam filiam ſuſcepit, Pompeio poſtea deſponſatam: hanc quum in vita plurimùm amaſſet, mortuam pro roſtris laudauit. Tertiam Pompeiam Q. Pompeij filiam, L. Sullæ neptem, quam propter adulterium cum P. Clodio in templo Bonæ Deæ repudiauit. Poſtrema fuit Calpurnia L. Piſonis filia ipſi ſuperſtes. Quidam ſuſpicati ſunt, ipſum pertæſum vitæ, quòd valetudine minùs proſpera iam vteretur, diutiùs viuere noluiſſe, ideoque & religiones & vaticinia de exitu ipſius, imò & ea quæ amici de coniuratione renunciarant, neglexiſſe: nec periculum quod ſibi inſtare intelligebat, euitare voluiſſe. Hoc certè conſtat dicere ſolitum, non tam ſua quàm Reipublicæ intereſſe, vt quàmlongiſſimè viueret: ſe enim ſatis diu vel naturæ vel gloriæ vixiſſe, ſed Rempublicam, ſi quid ſibi eueniret, neq; quietam fore, & aliquantò deteriore conditione bella ciuilia ſubituram. Hoc etiam apud omnes indubitatum eſt, ipſum mortem repentinam & ſubitam, qualis ipſi contigit, non ſemel exoptaſſe, lentam & præmeditatam aſpernatum & exhorruiſſe.

Ayuntamiento de Madrid

A

COMPENDIOSA EORVM QVAE POST CAEDEM C. IVLII CAESARIS VSQVE AD TRIVMVIRATVM GESTA SVNT, NARRATIO.

POſtquàm Cæſaris interfecti Manibus Senatus Populusq; Romanus parentaſſet, è percuſſoribus D. Brutus in Galliam Ciſalpinam, Trebonius in Aſiam, Tullius Cimber in Bythiniam, prouincias ſibi iam antè à Cæſare decretas, profecti ſunt. Caſſius verò & Brutus id temporis Prætores, quos Cæſar in annum ſequentem Syriæ & Macedoniæ præfecerat, Senatui præ ceteris grati, vt ea quæ ſui muneris eſſent procurarent, ad vrbem remanſère: mi-
B litesq; quibus Cæſar agros adſignauerat, metu nouorum tumultuum in colonias diuiſère: conceſſo ipſis extra ordinem inter cetera, vt portiones ſuas quibus vellent ſtatim vendere liceret: quod lex hactenus poſt vigeſimum demùm annum fieri permittebat. Per id tempus Amatius quidam qui ſe Marij filium videri & credi volebat, excitata ara eo loco quo Cæſar crematus fuerat, plebem aduerſus percuſſores concitabat. Hunc Antonius comprehenſum indicta cauſſa occidi iuſſit. Dolabella autem Conſul aram Cæſari dicatam cum columna, cui iuſſu Antonij inſcriptum fuerat, PARENTI PATRIAE OPTIME MERITO, euerti, locumq; complanari & ſterni iuſſit. Quæ res quanquam Senatui Brutoque & Caſſio non ingrata, plebis tamen & militum qui ſe Amatio iunxerant, animos aduerſus Antonium inflammauit. Quumque ea res ad maiores motus ſpectaret, ſuperuentu militum Antonianorum, pleriſque è ſeditioſiſſimis comprehenſis & occiſis (è quibus ſerui quidem ſuſpenſi, ingenui verò de ſaxo præcipitati
C ſunt,) tandem is tumultus ſedatus eſt: ita tamen vt hinc plebis in Antonium beneuolentia in odium conuerteretur. Antonius autem de reuocando ex Hiſpania Sex. Pompeio Magni filio, & ſeſtertiûm quingenties ipſi ex publico pro bonis paternis in ærarium delatis perſoluendo, claſſisq; atque oræ maritimæ imperio ipſi vti patri prius decernendo, ad Senatum rettulit. Quæ res Patribus imprimis grata effecit, vt permittente Senatu contra plebis ſibi offenſæ metum, è veteranis lectiſſimos quoſq; & rei bellicæ peritiſſimos corporis cuſtodes ad ſex milia ſibi conſtitueret. Qui numerus quum Senatui ſuſpectus eſſet, moneretürq; Antonius vt in certum modum eum contraheret, reſpondit ſe id facturum, quamprimùm plebs ad priſtinam quietem rediiſſet. His itaq; Antonius munitus præſidijs, ex commentarijs actorum Cæſaris quæ penes ipſum erant, nihil non pro ſuo arbitrio gerebat: deletisq; quibuſdam alia in eoſdem referebat & ſupponebat: ita vt alia alijs pro libito ſuo tanquam ex præſcripto & mandato Cæſaris vel adimeret vel tribueret: inter hæc
D Regibus & Dynaſtis prouincias & regna, ciuitatibus & populis libertatem, immunitatem, ius ciuitatis, & alia eiuſmodi, etiam contra Senatuſconſultum, quo cautum fuerat, ne qua tabula vllius decreti vel beneficij Cæſaris poſt Idus Martias figeretur. Atq; hæc etiam in columnas æneas incidi, & publicè proponi curauit. Inter cetera M. Lepidum, quò & illum ſibi deuinciret, Pontificem Maximum in locum Cæſaris conſtituit, tranſlata à populo ad collegiũ Pontificum eius ſacerdotij electione: eidemq; filiam ſuam nuptui dedit. Quæ omnia haud ſatis æquo animo ferentes Brutus & Caſſius, quum non niſi ipſo oppreſſo Rempublicam ſaluam fore perſuaſum haberent, D. Brutum, Trebonium, & Tullium Cymbrum clam per litteras de pecunia & exercitu ſibi proſpicere monent: ſimulq; & ipſi quamprimùm in prouincias ſibi decretas proficiſci conſtituunt, bello neceſſaria comparaturi. Ceterùm ne nondum finito Præturæ anno prouinciam ante tempus ambitio-

M. LEPIDVS PONTIFEX MAX.

Ayuntamiento de Madrid

tioſius inuadere, aut metu Antonij fugientium ſpecie vrbe excedere viderentur, annonæ conuehendoq; in vrbem frumento à Senatu præfecti, vrbem egreſſi ſunt. A quorũ diſceſſu Antonius Syriam quidem & bellum Parthicum cum legionibus ad id bellum à Cæſare comparatis & iam in Macedoniam præmiſſis, rogatione ad populum lata, Dolabellæ collegæ à populo ſuffragijs tributis decerni impetrauit: Macedoniam verò ipſe à Senatu obtinuit, nulla habita aut Bruti aut Caſſij, quibus eæ prouinciæ à Cæſare prius decretæ fuerant, ratione: ita tamen vt Senatus viciſſim loco illarũ ab Antonio M. quidem Bruto Cretam, Caſſio Libyam ſiue Cyrenem peteret: quanquàm alij Caſſio Cretam & Cyrenem, Bruto verò Bithyniam decretam tradidêre. atque hæc quidem tum in vrbe agebantur. A

Octauius interea annos natus plus minus duodeuiginti, qui à Cæſare ad bellum Parthicum præmiſſus, Apolloniæ, quæ ad mare Ionium eſt, dum bello neceſſaria cõparantur, interim litteris operam dabat, ſimul in re militari erudiebatur, ſexto poſtquam eò appulerat menſe, de cæde Cæſaris intelligit: communi'ne totius Senatus auctoritate & populi conſenſu, an verò paucorum aduerſariorumq; inuidia & audacia incertum. Poſtea intellecto priuatorum id fuiſſe facinus, quanquam quamplurimis Tribunorum, qui ad ipſum ex Macedonia confluxerant, ad cædis vltionem hortantibus, L. tamen Philippo vitrico, & Attia matre per litteras ex vrbe contrà ſuadentibus, dilato vindictæ propoſito, maximè quòd ignarus eſſet tam teſtamẽti, quàm eorum quæ cædem ſubſequuta fuerant, in Italiam traiecit. Quumq; de legionum quæ Brunduſij erant voluntate incertus, Brunduſium petere dubitaret, Lupiam oppidum maritimum haud longè Brunduſio diſtans appulit: ibique poſtquam ſe teſtamento à Cæſare adoptatum, pariterq; hæredem ſcriptum, quamque ea cædes populo parũ grata, tum cetera pleraq; quæ poſt cædem accidêre intellexit, animum ſtatim ad cædis vltionem adiecit: ita tamen vt interim diſſimularet, dum militum & amicorum ſtudia periclitaretur. Factusq; mox certior de militum Brunduſianorum in ſe animo, Brunduſium properè profectus ab vniuerſo exercitu obuiam progreſſo tanquam Cæſaris filius exceptus eſt: Cæſarq; ex eo tempore appellari cœptus. Quumq; hîc maximus omnis generis & conditionis hominum concurſus ad ipſum vti Cæſaris filium fieret, omnibus operam ſuam & ſtudium, eamque pecuniam & reliquum belli apparatum, qui ad bellum Parthicum comparatus in Macedoniam Brunduſio tranſmittebatur pollicẽtibus, hinc factus cõfirmatior, magno cum comitatu, quòd noui quotidie hincinde potiſſimùm veterani è colonijs affluerent, ad vrbem proficiſcitur. Quumq; Terracinam perueniſſet ad quinquageſimum ab vrbe lapidem, tam de Syria & Macedonia Bruto & Caſſio ademptis, & Pompeio ex Hiſpania adſcito, quàm de reliquis quæ haud ita pridem in vrbe geſta erant, cognoſcit. Paucis igitur comitatus habitu priuati quaſi ſolius hæreditatis adeundæ gratia, vrbem ingreditur: vocatosq; ad ſe ſub noctem amicos rogauit, vt in diem ſequentem frequẽtes ſibi præſtò eſſe vellent. Cum quibus poſtridie in forum progreſſus, C. Antonium Marci fratrem (qui tum pro Bruto abſente Præturam vrbanam adminiſtrabat) ex more adiens, adoptionem ſe Cæſaris accipere profeſſus eſt: hinc ad Antonium progreſſus, oratione vſus modeſta, patremq; Antonium ſubinde appellans, ex hæreditate paterna, quæ vniuerſa penes Antonium erat, tantum pecuniæ ſibi reddi petijt, quantum ad præſtanda populo legata ſufficere exiſtimaret, reliqua precioſiora ſe æquo animo ipſi relicturum. Qua Cæſaris libertate offenſus Antonius quum durius reſpondiſſet, pecuniamq; petitam reſtituere recuſaret, vt ex qua nihil penes ſe reliquum eſſet, ſimulq; ab adeunda tam graui hæreditate Cæſarem deterreret, adoptionem Octauij omnimodo impugnare ſtuduit, dum per Tribunos plebis promulgationẽ legis Curiatæ (ſecundum quam ipſum in familiam Cæſaris adoptari oportebat) impediri, & in aliud tempus extrahi curauit.
Quibus contumelijs accenſus Octauius implorato populi contra Antonij iniurias auxilio

A lio, quum non eſſet vnde legata populo perſolueret, bona Cæſaris venum propoſuit: iuſſitq; præcones omnia quamminimò addicere. Quumque ne hæc quidem perſoluendis omnibus legatis ſuffectura viderentur, vniuerſum etiam patrimonium, materna quoque bona & Philippi vitrici, imò & hæreditarias Pedij Pinarijq; portiones vendi iuſſit: & omnem pecuniam quæ ex rebus diuenditis cõficiebatur, tributim vt quiſq; primus petebat in perſolutionem legatorum erogabat: iniecta interim etiam aliarum maiorum donationum ſpe, non minore cum liberalitatis laude quàm Antonij inuidia. Brutus interim & Caſſius poſtquàm viderunt ſe ſpe demerendæ plebis per ſpectacula & ludos, quos Brutus abſens per C. Antonium ſumptuoſiſſimos ediderat, fruſtratos, conſtituerant in Syriam & Macedoniam prouincias ſibi decretas quamprimùm proficiſci. Sed Dolabella hac de re certior factus, prior in Syriam proficiſcitur, qui dum per Aſiam, quam Trebonius tum obtinebat, in Macedoniã properat, capta per noctem Smyrna, Trebonius à Dolabellianis B in cubiculo deprehenſus obtruncatus eſt: caputq; eius poſtridie iuſſu Dolabellæ ſpectaculo omnibus in ſella prætoria in qua ius dicere ſolebat propoſitum ludibrioq; habitum, corpus verò reliquum nullis non contumelijs affectum eſt. Hic primus percuſſorum Cæſaris parricidij pœnas luit. Antonius autem vſus oportunitate famæ, qua nuntiabatur Getas Macedoniam incurſionibus vaſtare, legiones Macedonicas ſex cum reliquo equitatu & ſagittariorum multitudine à Senatu aduerſus Getas prouinciam ſuam infeſtantes ſibi concedi petijt: depactusq; cum Dolabellæ amicis, vnam ſe ipſi legionem traditurum pollicitus eſt. Quò autem Patribus atque Senatui omnem de ſe ſuſpicionem affectatæ dominationis eximeret, de Dictatura, quæ vim regiæ poteſtatis obtinebat, funditùs è Republica tollenda rettulit: ita vt ſi quis eum magiſtratum etiam oblatum recepiſſet, à quouis impunè occidi poſſet, præmio inſuper percuſſori conſtituto. Ita in hanc ſententiam ſummo omnium cõſenſu factum Senatuſconſultum, quod Antonius ipſe à ſe deſcriptum C domo attulerat: ipſoque Antonio verbis ampliſſimis collaudato actæ à Senatu gratiæ, tanquam Republica per ipſum non ſolùm regno, ſed etiam regni timore liberata: traditiſque legionibus eodem Senatuſconſulto Macedonici exercitus Imperator appellatus, tanquã cui iam tutò propter Dictaturam abolitatem credi poſſet, C. fratrem cũ Senatuſconſulto ſtatim in Macedoniam præmittit. Sexto quoque Pompeio, qui maximas in Hiſpania copias contraxerat, eodem tempore ex Antonij ſententia impunitatem à Cæſare conceſſam Senatus confirmauit: decretumque vt quæ ex bonis paternis pecuniæ in ærarium delatæ erant, reſtituerentur: nam prædia & fundos Antonius vili precio redemptos occupabat. Quibus cõditionibus poſtea à Lepido, qui Hiſpaniæ citeriori præerat, ad Sextum perlatis, Sextus iiſdem acceptis dimiſſoque exercitu Hiſpania exceſſit. Haud multò pòſt quum exploratores in Macedoniam præmiſſi, intellecturi an ea quæ de Getis fama ſpargebantur vera eſſent, negarent quidem Getas intra Macedoniam conſpectos, verùm D ſi exercitus inde deducatur, metuendum ne in prouinciam irrumpant, Antonius quum non videret qua potiſſimùm occaſione exercitum è Macedonia in Italiam tranſportaret, apud Senatum egit, vt permutatis prouincijs pro Macedonia Gallia Ciſalpina, quam D. Brutus tum obtinebat, ipſi decerneretur. Sed Senatus intellecto inſidioſo Antonij conſilio, maximè quòd legiones Macedonicas non in Italiam, ſed in Galliam tranſferre cogitaret, tanquam ibi arcem belli conſtituturus, tantum abfuit vt Galliam decerneret, vt inſuper Macedoniam conceſſiſſe pœniteret: quidamq; ex eo ordine ſcriptis ad D. Brutum litteris, vt prouinciam conſtanter retineret, militibusq; & pecunijs conficiendis diligenter incumberet, admonuère. Quare Antonius quum ſe à Senatu nihil impetraturum intelligeret, ſciretque Cæſarẽ priùs eandem prouinciam à populo obtinuiſſe, vti & Syriam nuper Dolabella, rogationem ad plebem de Gallia tulit: ſimulque vt Patribus metum iniiceret,

DICTATVRA ſVBLATA.

ANTONIVS IMPERATOR.

LVDI LATINI FACTI.

iiceret, Caium Fratrem cum legionibus Brunduſium traiicere iubet. Hoc ferè tem- A
pore Cæſar ludos Latinos propter dedicationem templi Veneris Genetricis celebrauit:
quumq; ſellam Cæſaris auream & coronam gemmis diſtinctam in theatrum inferre para-
ret, (vti ipſi S. C. inter ceteros honores conceſſum fuerat) ab Antonio prohibitus eſt.
Per eos dies & cometes quotidie inter Septentrionem & occaſum effulſit, quem vel ani-
mam Cæſaris in cælum recepti & immortalitate donati, vel ſidus peculiare Cæſari ſacrum
vulgus credidit. Hinc & Cæſar ſtatuam æneam cum huiuſmodi ſtella vertici ipſius immi-
nente in templo Veneris conſecrauit. Ceterùm quum Antonius non obſcuris indicijs
atque argumentis conceptum in Cæſarem odium quotidie magis ac magis proderet, &
Cæſar ipſe ſiue metu Antonij, ſiue ad augendam inuidiam publico abſtineret, animoſque
multitudinis & veteranorum ſibi quoquo modo conciliaret, deque Antonij in ſe iniurijs
apud eoſdem itentidem expoſtularet, Antonius intelligẽs ſe hoc nomine indignationem
populi incurrere, primùm Cæſari interminatus eſt. Sed quum minæ ipſæ in vulgus elatæ B
omnium animos in Antonium magis etiam accenderent, monentibus cùm Tribunis co-
hortium prætorianarum, qui olim ſub Cæſare militarant, tum alijs quibuſdam vt Cæſari
reconciliaretur, ceſſit Antonius: ſeque cum Cæſare in gratiam redire velle profeſſus eſt,
modò & ille fiat modeſtior: idque eò lubentiùs ſibi perſuaderi paſſus eſt, quòd Cæſaris,
qui apud plebem gratia valeret, operam ad Galliam à populo obtinendam magno ſibi
vſui eſſe poſſe intelligebat. Deducti igitur hinc inde à Tribunis ad colloquium, poſt mul
tas altercationes quum alter alteri nihil de ſuo cõcederet, odium mutuum & ſimultatem
non tam depoſuêre, quàm ad tempus diſſimulauêre. Facta itaq; recõciliatione, Antonius
ſuffragante potiſſimùm Cæſare, & Tribunis plebis, quos Antonius corruperat ne interce
derent, ſilentibus, Galliam citeriorem inuitis Patribus per plebiſcitum à populo impetra-
uit, Bruto pro Gallia Macedoniam accepturo: additumq; plebiſcito, vt ni Brutus prouin
cia decedat, licere Antonio illum bello perſequi: & ſi Getæ nihil noui moliantur, exerci- C
tum contra illum in Italiam tranſportare. Cæſar viciſſim quum & ipſe mutuam ab Anto-
nio gratiam exſpectaret, comitijſque tribunitijs in locum Heluij Cinnæ per tumultum à
plebe occiſi, cui nondum ſucceſſum fuerat, Tribunus plebis fieri affectaret, quanquam pa
ratis in id vniuerſæ ferè plebis ſuffragijs: quoniam tamen id Senatus minùs probabat, An-
tonius iam voti compos, contempta recenti Cæſaris amicitia, vt Senatui propter Galliam
à populo impetratam ſibi offenſo quoquo modo gratificaretur, contentus præſenti Tri-
bunorum numero, ne Cæſar Tribunus fieret, comitia ſuſtulit, non ſine graui tum plebis
tum ipſius Cæſaris indignatione: ita vt ſtatim in colonias ad veteranos, quibus agri à pa-
tre Cæſare aſſignati fuerant, de Antonij in ſe iniurijs cõqueſturos mitteret: ſimul & alios
Brunduſium ad Antonij exercitum cum muneribus, qui etiam Antonianorum animos
tentarent. Itaque quanquàm in ſpeciem reconciliati, dum tamen vterque ſibi ab altero
inſidias ſtrui credit, occultas inter ſe inimicitias exercebãt: & licet poſtea ſubinde opera D
interceſſioneque Tribunorum militum ſibi reconciliati, fieri tamen non potuit, quin o-
dium iam altiùs conceptum mox aliquando erumperet. Et Antonius quidem potentia &
viribus præſtabat, ceterùm Cæſar tam populi quàm militum ſtudia atque animos ſibi ad-
dictiores habebat, cùm propter recentem patris memoriam, tum propter legata populi
partim iam præſtita, partim adhuc præſtanda, & ſpem inſuper aliorum etiam maiorum in-
iectam. Nec multò pòſt huiuſmodi ferè initijs res in apertum bellum erupit. Cæſar enim
poſtquàm intellexit Antonium Brunduſium ad legiones eſſe profectum, tum etiam ex ijs
quos in Campaniam ad colonias paternas miſerat, veteranos indignè ferre cædem Cæ-
ſaris inultam remanere, veritus ne ab Antonio cum exercitu ſuperueniente opprimere-
tur, ipſe quoque nihil cunctatus cum quantis poterat maximis pecunijs in Campaniam
ad

Ayuntamiento de Madrid

A ad veteranos properans, pleraſque coloniarum, Calatiam imprimis & Caſilinum, ad ſe pertrahit: repræſentatiſque quingentis in ſingulos ſeſtertijs, ſiue vt Dion auctor eſt, duobus milibus nummûm, & plura pollicitus, tumultuariam decem milium è colonis euocatorum manum cogit, ac ſub vno ſigno ducit: non tam aduerſus Antonium, vti videri volebat, ipſis vſurus, quàm ipſorum opera Antonio reconciliandus, & cædem patris vlturus. Et quanquam Romæ intellecto vtriuſq; exercitus aduentu, ab vtroque metus eſſet, opera tamen & perſuaſione Canutij Tribuni plebis, qui Antonio inimicus partes Cæſaris fouebat, effectum eſt, vt Cæſar, qui prior ad vrbem venit, à plebe gratis animis exciperetur: indignantibus tamen initiò militibus, potiſſimũ veteranis, qui aliquando ſub Antonio meruerant, ſibi aduerſus Antonium Imperatorem quondam ſuum & nunc etiam Conſulem, contrà quàm putarant, arma capienda: ita vt plurimi pœnitentes cauſationibusque vſi pedem referrent, domumque ſe reciperent. Cæſar autem quanquam quid ipſi in animo B haberẽt ſatis intelligeret, diſſimulata tamen in præſens indignatione, quum verbis potiùs & obſequiis quàm vi retinendos cenſeret, laudatos quòd ſe deduxiſſent, donatosque à ſe dimiſit: addito tamen, quando ipſorum tanquam paternorum amicorũ opera, quàm aliorum quauis in neceſſitate vti mallet, ſi quando opera ipſorum in poſterũ vtendum foret, longè vberiorẽ gratiam & maiora præmia donaturum: ita ex decem milibus mille tantùm vt quidam, vt alij tradunt, tria milia permanſère. Sed hi qui iam receſſerant, partim ſpe præmiorum illecti, partim quòd militiæ lucra agriculturæ laboribus præferrent, haud multò pòſt mutata ſententia, ſimulantes ſe pro armis tantùm petendis, vti prætexuerant, domum regreſſos, cum armis ad Cæſarem reuerſi ſunt: qui tum fortè nouorum delectuum cauſſa in Etruriam profectus fuerat, Rauennamque & propinqua loca cum alia pecunia obibat, milites & copias, quas tum cogebat, Aretium conuenire iubens. Antonius autem inuentis Brunduſij è quinq; Macedonicis legionibus quattuor, poſtquam apud milites verba feciſſet, exercitumque ſe in Galliam prouinciam ſibi decretam ducturum pro- C nunciaſſet, centum viritim, vt quidam tradidère, ſiue vt alij. CCCC. ſingulis ſeſtertios pollicitus eſt. Quæ Antonij in promittendo parcitas à militibus ampliora longè ab Antonio, vtpote locupletiore, quàm à Ceſare exſpectantib. primò riſu excepta eſt: poſteà moleſtè id ferente Antonio grauis etiam ſequutus eſt tumultus & ſeditio: factaq; ex militari inſtituto decimatione, Antonius in partem eorum, forſan trecentos (in quibus & Centuriones aliquot fuère) etiam præſente vxore & familiaribus capitaliter animaduertit: Tribunosq; ferè omnes ſiue ob ſeditionem, ſiue ſuſpicans eos à Cæſare ſollicitatos, mutauit: nihilque priori donatiuo addens, alios poſt alios per oram maritimam Ariminum præmiſit: conſtitutaq; prius ex præſtantiſſimis quibuſque robuſtiſſimisq; cohorte prætoria, qua ad corporis cuſtodiam vteretur, antequam legiones Ariminum ſubſequeretur, ſatellitio ſuo ſtipatus Romam profectus eſt: eandemq; cohortem poſtea in quattuor vigilias diſtribuit, COHORS PRAETORIA ANTONIANA.
D dataq; caſtrenſi more teſſera, quandiu Romæ fuit per noctem etiã excubias in armis ante ædes ſuas agere iuſſit. Irritatis igitur exaſperatisq; ex iis quæ iam dicta ſunt militum animis, inſtigantibus maximè Cæſarianis, qui Antonianis immixti Antonij tum ſæuitiam tum auaritiam exaggerare non ceſſabant, poſtea orto in itinere dum in Galliam proficiſcuntur tumultu, haud procul ab vrbe præter alios non paucos ex Antonianis, primùm Martia legio tota conuerſis ſignis ab Antonio ad Cæſarem tranſiit: quam mox & Quarta legio ſequuta eſt. Quos Cæſar vti & priores donatiuo proſequutus, hac ſua liberalitate plures etiã poſtea in ſuas partes pertraxit: interim & elephantis Antonij ex itinere interceptis. Quibus ad Antoniũ perlatis, quum præcipuam defectionis cauſſam fuiſſe donatiui exilitatem ſibi perſuaderet, quò reliquas legiones in officio contineret, quingenos viritim ſeſtertios ad ipſas miſit: deducentibusque cum vniuerſo ferè Senatu & maxima equitum parte etiam

Ayuntamiento de Madrid

præſtantiſſimis quibuſq; è plebe (qui omnes ſacraměto ipſius vltro adacti polliciti fuerant ſe in fide permanſuros) cum iis quas ſecum habebat copiis Tybur profectus eſt, Tybure verò Ariminum ad legiones, inde in Galliam Ciſalpinam exercitum contra D. Brutum ducturus, quòd prouincia ipſi cedere nollet. Cæſar autem intellecto Antonij diſceſſu, Senatui quod copiarum ſuarum robur eſſet ſignificat: quo nuntio lætus Senatus quanquàm legiones ad ſe quàm ad Cæſarem tranſiſſe mallet, collaudata tamen cùm Cæſaris tum militum voluntate, Senatuſconſultum de rebus gerendis pollicetur, vbi primùm Conſules deſignati magiſtratum iniiſſent. Quumque exercitus Cæſari imperium Proprætoris cum ſecuribus & lictoribus vltrò obtuliſſet, non ſolùm imperium & honorem recuſauit, ſed & legatos ea de re ad Senatum mitti noluit: ſperans ſcilicet ea mox minore cum inuidia à Senatu ipſo, quàm in præſens à militibus accepturum. Ceterùm laudatis militum ſtudiis, duabus legionibus quæ nuperrimè ad ſe tranſierant, alteros quingenos ſeſtertios viritim donauit, quinquies millenos pollicitus victoribus, ſi certamine opus foret: ſtatimque Antonium cum ſuis copiis ſubſequutus eſt. Et quanquàm Brutum vtpote vnum è percuſſoribus patris meritò odiſſet, quum tamen Antonium priùs armis opprimendum, quàm ſibi de vltione cogitandum putaret, nec ſibi roboris ſatis adeſſe intelligeret, quò diſtractis viribus vtrumque ſimul perſequeretur, reiecto in aliud & commodius tempus vindictæ propoſito, ad Brutum mittit, qui ipſi ſtudium & operam ſuam belliq́ue ſocietatem offerrent, modò is Antonium non recepiſſet. Antonius contrà miſſis quibuſdam è ſuis, Brutum populo parere, prouinciaq́ue decedere, atque in Macedoniam tranſire iubet: additq́ue ni intra diem præfinitum decedat, pro hoſte iudicandum. Sed Brutus cauſſatus ſe litteras in aliam ſententiam habere à Senatu, cuius apud ſe potior auctoritas quàm populi eſſet, diem intra quē prouincia decederet, proferri poſtulauit: quumq; videret Antonium interim vrbes pleraſq; præſidiis ſuis occupare, veritus ne tandem omnibus excluderetur, ſimulans ſe à Senatu adſcitum ad vrbem cum exercitu properare, Mutinam ex itinere occupat, conſtituens ibi obſidionem & extrema quæque exſpectare, cōmeatu & reliquis quæ vel diutinæ obſidioni ſufficerent abundè inſtructus. Quod vbi primùm Antonius intellexit, Mutinam ſtatim obſidione cinxit. Romæ autem ſuffragantibus potiſſimùm Tribunis plebis, tam Mutinenſibus qui excluſo Antonio Brutum admiſiſſent, quàm militibus qui ad Cæſarem tranſierant honores & præmia decreta ſunt: exeunteq́ue iam Conſulatus Antonij anno, Senatus auctore Cicerone (qui Antonio infenſiſſimus Cæſaris tum partes fouebat) quò in poſterum tutiùs in rem præſentem conſuleret, curiam armatorum præſidio munire conſtituit, vt Senatus non niſi militibus ſeptus haberetur. Kalendiſque Ianuarijs C. Vibius Panſa, A. Hirtius COSS. deſignati, inito Conſulatu ſacris operati, Senatum in templum conuocarunt: habitoq; per triduum Senatu, de Antonio ex Ciceronis ſententia hoſte iudicando, potiſſimùm actum & deliberatum eſt: quòd ſcilicet inuito Senatu Galliam armis occupaſſet, exercitumq; aduerſus Getas ipſi traditum, in Italiam contra Senatum traduxiſſet: quodq; non ſine euidentibus affectatæ dominationis argumētis, armatorum ſatellitio vteretur, eoſdemq; per noctem accepta teſſera pro ædibus ſuis excubias agere iuberet. Ob quæ Cicero præ ceteris acri vehementiq; oratione in Antonium eiuſq; actiones inuectus, hoſtem iudicandum cenſuit. Sed intercedente primùm Saluio Tribuno plebis, poſtea etiam oratione L. Piſonis & Q. Fufij Caleni, qui prolixè contra Ciceronem pro Antonio verba fecère, effectum quidem eſt ne Antonius hoſtis iudicaretur: ceterùm quum factio eorum qui Bruti & Cæſaris cauſſam agebant, præualeret, S. C. factum eſt, quo D. Brutus laudatus eſt, quòd Antonio non ceſſiſſet: æquatumq; Hirtio & Panſæ cum Cæſare in legiones & reliquas copias imperium. Ipſi autem Cæſari, quòd priuato conſilio arma contra Antonium ſumpſiſſet, ſtatua equeſtris aurea decreta eſt, conceſſumq; vt Senator eſſet, & ſententiam loco Prætorio

BELLVM MVTINENSE.

C. PANSA, A. HIRTIVS COSS.

STATVA CAESARI DECRETA.

A B C D

Ayuntamiento de Madrid

A torio diceret: & ne imperij dignitas minueretur,additū decreto,ne quis ipſum deinceps Puerum nominaret: ſolutusque lege annali,non ſolùm reliquos magiſtratus,ſed & Conſulatum decennio ante legitimam ætatem petere poſſet: vtque legionibus quæ ad ipſum tranſierant, donatiuum quod poſt victoriam Cæſar de ſuo pollicitus fuerat, id ex ærario publico perſolueretur: ijs autem qui vel ab Antonio deſciuerant,vel à Cæſare nuper conſcripti fuerant,vti confecto bello vacatio militiæ daretur, agriq; diuiderentur. Parte alia legati ad Antonium miſſi ſunt, L.Piſo,L.Philippus,& Ser.Sulpicius, qui non tam ex Senatus,quàm Ciceronis ſententia ipſum Mutinæ obſidionem relinquere,atque intra diem præſtitutum Gallia excedere, dimiſſoque exercitu in Macedoniam prouinciam ſibi antea decretam proficiſci iuberent: militibusque ipſis edicerent, ni intra diem certum domum quiſque ſuam diſcederent, hoſtium loco habendos. Interim & quibus prouinciæ ab Antonio datæ erant,ijs ademptæ ſunt: & Dolabella propter Trebonium interfectum,& poſt B mortem ludibrio expoſitum, hoſtis à Senatu iudicatus eſt. Ceterùm necdum exſpectato dum legati reſponſum ab Antonio reportarent,importunis Ciceronis contentionibus effectum eſt, vt Senatus cenſeret iuſtitium in vrbe indici, tumultum decerni, mutatisq; veſtibus pro togis ſaga ſumi debere: bellumque contra Antonium Conſulibus & Cæſari cum poteſtate Prætoria mandandum: vtque M. Lepidus qui in Hiſpania erat, & L.Munatius Plancus qui in Gallia Tranſalpina,ijs ſe iungerent. Antonius autem quanquàm ſuperiora Senatus mandata iniquè admodum & moleſtè ferret,quum non ignoraret nō tam à Senatu quàm à Cicerone profecta, poſtquàm & de Senatu & de Cicerone ipſo multa grauiter cum legatis expoſtulaſſet, proteſtatus ſe obliuionem ſiue amneſtiam decretam, quando ea contenti eſſe nollent,irritam eſſe facturum,vt cauſſam belli à ſe in Senatum reiiceret, & ne Senatus auctoritatem contemnere videretur,miſſis viciſſim legatis, nunciauit iis ſe conditionibus paratum quæ Senatus mandaret exequi,quas certò ſibi perſuadebat, Senatum non eſſe accepturum. C Quæ vbi ad Senatum perlatæ,ſtatim hoſtis iudicatus eſt: ſimul & exercitus ipſius,ni intra diem conſtitutum Antonium relinqueret. ſagaq; ſtatim in vrbe ab iis qui domi remanſerant ſumpta ſunt: cuſtodiaque vrbis COSS. mandata: factum S. C. cui non niſi difficillimo Reipub. tempore locus eſſe ſolet: Darent operam Conſules, ne quid detrimenti Reſpub. caperet. eodemque Senatuſconſulto Macedonia M.Bruto reddita eſt, donec conſtitueretur Reſpub.: Caſſio autem Syria, & bellum contra Dolabellam decretum: additumque vt quicquid prouinciarum exercituumq; ab Ionio mari orientem vſque eſſet, Caſſij Brutique ſubeſſet imperio. Quanquam hæc S. C. non omnibus æquè accepta fuère,maximè iis qui rebus Antonij impenſiùs fauebant: è quibus quidam etiam Tribuni plebis & Prætores ad Antoniū tranſière: alij ſtatim veſtem nō mutauère. Inter quos cùm Fufius Calenus tum alij quidam cenſuerūt legatos iterum ad Antonium mittendos,& in his Ciceronem. Sed quum Cicero metu Antonij eam prouinciam ſuſcipere detrectaret,alij quoq; proficiſci recuſarunt. D Factis itaque ſuperiorib. decretis, è Conſulibus Panſa habitis per Italiam delectibus auxilia & copias parabat. Hirtius verò ad Cæſarem (qui hactenus ſub armis Foro Cornelij hiemauerat,ita tamen vt ante bellum decretum à rebus gerendis abſtineret) profectus eſt: partitisq; cum Cæſare copijs,& duabus legionibus,quæ nuper ab Antonio ad ipſum tranſierant (vt clam ipſi à Senatu mandatum fuerat) à Cæſare haud inuito acceptis, in ſua quiſq; hiberna conceſſère. In vrbe autem abſente vtroq; Conſule Cicero omnia pro ſuo arbitratu adminiſtrabat,quotidianisq; apud populum concionibus agens,arma,pecunias, & reliqua bello neceſſaria haud ſegniter comparabat, Antonianosq; potiſſimùm grauiſſimis exactionibus vexabat: donec ſuperuentu P. Ventidij Antonio amiciſſimi cum duabus veteranis legionibus, quas è proximis Cæſaris colonijs deduxerat,vt Ciceronem comprehenderet,vrbe profugere coactus

ANTONIVS HOSTIS IVDICATVS.

 eſt.

Ayuntamiento de Madrid

eſt. Quumq; multùm inclinata iam hieme, Hirtius & Cæſar intellexiſſent Brutum ar- A
cta ab Antonio obſidione & commeatuum inopia premi, veriti ne aut vi expugnaretur, aut fame ſtimulante deditionem faceret, Bruto ſe quamprimùm cum auxilio adfuturos nuntiant: coniunctiſq; copiis ad Brutum liberandum profecti, Bononiam præſidio deſtitutam ex itinere recipiunt: atque inde Mutinam procedere pergunt. Quorum aduentu intellecto, Antonius relicto ad Mutinam L. Antonio fratre, ipſe Hirtio & Cæſari obuiam progreſſus eſt. Ceterùm quum illi conſtitutum haberent tantiſper iuſto prælio abſtinere, dum Panſa cum auxiliis & reliquis copiis ſuperueniſſet, leuibus tantùm equeſtribus præliis concurſum eſt. è quibus vno Antonius non ſine magna Cæſarianorum clade ſuperior euaſit, quòd Germani equites qui paulò antè cum elephantis intercepti fuerant, dum prælium committitur conuerſis ſignis rurſum ad Antonium tranſirent. Antonius itaque ſuperiori victoria inflatus, poſtquàm Panſam cum Carſuleio, quem Hirtius & Cæſar cum
legione Martia Panſæ obuiam miſerant, appropinquare intellexiſſet, parte copiarum ad B
expugnationem caſtrorũ relicta, cum reliquo exercitu contra Panſam & Carſuleium per noctem proficiſcitur: inſidiiſq; loco paluſtri inter arundineta diſpoſitis, cæſa maiori exercitus Vibiani parte, reliquis verò vel intra vallum, quod Torquatus Hirtij quæſtor infelicem prælij euentum præuidens perfecerat, vel in fugam compulſis, ipſe Panſa Conſul ferro ilia traiectus, Bononiam ex pugna delatus eſt. Sed Hirtius accepta ſuorum ſtrage, relicto ad caſtra Cæſare, cum legione altera & parte exercitus Antonianis ex itinere & prælio defatigatis atque inopinatis obuiam factus, non ſine magna tamen ſuorum clade, & conciſa maiori exercitus Cæſariani parte Antonium intra vicum proximum Forum Gallorum dictum fugere coëgit. Quam ob victoriam præter Hirtium & Panſam, ipſe etiam Cæſar, qui ſuperioribus prælijs non interfuerat, tam à Senatu quàm à militibus Imperatores appellati ſunt: & Cicerone ſententiam dicente decretũ, vti qui eo prælio cecidiſſent, C
publicè ſepelirentur: liberiſq; & parentibus ipſorum præmia quæ ipſi ſuperſtites accepturi fuerant darentur. Ex hoc quum Antonius imminuto non parùm exercitus ſui robore, prælio abſtinere conſtituiſſet, ſperans ſcilicet Brutum vel ſola fame coactũ, breui deditionem facturum, Hirtius ex aduerſo & Cæſar auctis animis quum Antonium prælium detrectare intelligerent, caſtra Antonij prætergreſſi, copias propiùs Mutinæ mœnibus tanquàm vi irrupturi admouent. Hinc Antonius veritus ne Mutina ab aduerſariis occuparetur, productis duabus legionibus reliquas quoque copias immittere parabat: ita conuerſo à Mutina in Antonium Cæſarianorum agmine, diu acre atque anceps prælium commiſſum eſt: accedentibuſque tardiùs reliquis Antonianorum, Cæſariani tandem ſuperiores euaſère. Sed Hirtius cùm in caſtra Antonij irrupiſſet, fortiter circa Prætorium Antonij pugnam capeſſens cæſus eſt. Cæſar tamen è veſtigio cum ſuis accurrens corpore Conſulis ſimul &
Antonij caſtris potitus eſt. Sed eodem ferè mométo ab Antonio repulſus, per noctem quæ D
proximè inſequuta eſt, ipſe pariter & Antonius in armis pernoctauère. Poſtridie Antonius accepta tanta clade, metuens ne Cæſar, quod pridie tentarat, Mutinam irrumperet, aut ipſe circumuentus in extremum diſcrimen deduceretur, ſpe auxiliorum à P. Ventidio, qui cum tribus legionibus in Piceno erat, & à Lepido & Planco, qui in Gallia erant, obtinendorũ, relicta Mutina iter verſus Alpes inſtituit. Decimus autem intellecto Antonij diſceſſu metu obſidionis liberatus, quum à Cæſare, quem ſublato Conſulum altero, altero verò ex vulnere accepto animam Bononiæ agente, ſolum ſupereſſe ſciebat, propter cædem patris ſibi metueret, miſſis trans flumen quod Mutinam præterfluit ad Cæſarem quibuſdam è ſuis, primùm gratias ipſi tanquàm ſeruatori agit: colloquiumq; arbitris ciuibus poſtulat, de cæde ſcilicet ſe purgaturus. Sed Cæſar reſponſo aſperiùs dato, negauit ſe colloquium admiſſurum, quòd id præter pietatem videretur: ceterùm quandiu Senatui & Magiſtrati-

bus

Ayuntamiento de Madrid

A bus videretur, ipſum incolumem eſſe paſſurum: quando ſolum Antonium hoſtem hoc bel
lo ſibi perſequendum cenſuiſſet. Quo accepto reſponſo, Brutus ad aduerſam fluminis
ripam progreſſus, inclamato Cæſaris nomine, recitatoq; clara voce, vt exaudiri poſſet,
Senatuſconſulto quo Galliam acceperat, profeſſus ſe ad Antonium perſequendum ſuffi-
cere, ne tranſito flumine prouinciam ſuam Cæſar intraret, denunciauit. Hinc Cæſar
Bononiam ad Panſam profectus, ea quæ geſta erant, ſcriptis ad Senatum litteris nuncia-
uit. Quibus Romam perlatis, cenſente Cicerone, primùm ex s. c. veſtis mutata eſt: decre-
taq; ob profligatũ Antonium ſexaginta dierum ſupplicationes: bonisq; publicatis quot-
quot cum eo militaſſent hoſtes iudicati. Hirtij autem & Panſæ Conſulum corpora publi-
ca ſepultura honorata ſunt: factique iamtum Patres alienioribus à Cæſare animis, quòd
vel primos eius ſucceſſus ſuſpectos haberent, ipſumq; veluti legitimum dominationis Cæ
ſarianæ ſucceſſorem odiſſe inciperent, honores Cæſari debitos vnà cum triumpho D. Bru
B to decreuerunt: collaudatisq; militibus Brutianis, præmiisq; quæ Cæſarianis debebantur,
in ipſos collatis, imperium ſoli Bruto bellumq; contra Antonium conficiendum decer-
nunt: additis inſuper quum aliis tum ipſius etiam Panſæ legionibus, votisq; pro victoria
ipſius publicè nuncupatis: ſimulque Lepidum, Plancum & Aſinium, quos etiamnum ſibi
fidos exiſtimabant, Antonio per litteras vnà cum Bruto bellum inferre iubent. Quotquot
autem Cæſaris inimicos credebãt, eos vel muneribus vel prouinciis conceſſis honorarũt.
E quibus Sex. Pompeium claſſi atque oræ maritimæ, adminiſtrandæq; rei nauali præfece-
runt. M. verò Bruto Macedoniam, Caſſio Syriam & bellum contra Dolabellam decreue-
runt. Ceterùm quum exercitum, maximè legiones veteranas quas Cæſar à Panſa mori-
bundo acceperat, Cæſari adimere non auderent, quòd militum erga Cæſarem ſtudia per-
ſpecta haberent, aſtutia quadam vſi, diſtracta mutua inter ipſos concordia, inutiles Cæſari
C reddere conati ſunt. Præteritis enim quibuſdam ex his & neglectis, alios collaudatos ho-
noribus & præmiis proſequuti ſunt. Quæ tamẽ decreti calumnia, quum nec Cæſarem nec
milites ipſos lateret, quòd non tam ad paucorum quàm ad vniuerſorum ignominiam
pertinere videretur, militum in Cæſarem ſtudia etiam magis accendit. Cæſar autem
quanquàm Senatus in ſe iniuriis offenſus, diſſimulata tamen in præſens indignatione, tri-
umphum ob rem feliciter geſtam à Senatu petiit. Sed Senatus quum maiora quàm pro
ætate poſtulare videretur, negato triumpho, ne nihil ei tribuere videretur, ornamẽta Con
ſularia ipſi decreuit, ſimul etiam ius & locum ſententiæ inter Conſulares dicendæ. Quæ
quum à Cæſare tanquàm longè infra ipſius merita negligerentur, additum eſt, vt proximè
Prætor, deinde & Conſul crearetur. Quibus omnibus quum ſibi necdum ſatisfactum Cæ
ſar exiſtimaret, ſciretq; non tam ex animo quàm metu militum, quorum propenſa in ſe vo
luntas Senatũ minimè latebat, hæc ita decreta: præterea & hoc moleſtiſſimè ferens, quòd
D propter immaturam ætatem quaſi per contemptum puer ſubinde vocaretur, in armis vo-
torum ſummam ſibi collocandam cenſuit. Vtque maius robur ſibi adiungeret, Antonio
quoquo modo clàm reconciliari ſtuduit. Primùm enim ſi quos ex ipſius ducibus aut mi-
litibus captiuos habebat, eos vel in ſuorum numerum allegebat, vel ad Antonium redire
permittebat, vt per hos Antonius Cæſaris in ſe animũ cognoſceret. Poſtea etiam internun-
tiorũ in hoc opera vſus, expoſitisq; per litteras Lepido Aſinioq; Senatus in ſe cõtumeliis,
eoſdem in ſpeciem Senatui quidem parere hortatur, ceterùm ſui Antonijq; exemplo motos
ſecuritati propriæ conſulere: ac potiùs dum licet vel cum Antonio cõſpirare, ſe enim non
defuturum. Quumq; lege annali ſolutus ad Conſulatus petitionem admitteretur, pro tri-
umpho, cuius repulſam proximè paſſus fuerat, ad Conſulatũ aſpirans, vt Conſul in locum
interfectorum crearetur, tum per alios tum per Ciceronem obnixè elaborabat. Quòd eo
maiori ſtudio Cicero Senatui perſuadere conatus eſt, quòd ſperaret ſe ipſi collegã adiun-

D. BRVTVS IMPERATOR.

SEX. POMP. PRAEFECT. CLASSI ET ORAE MARITIMAE.

gendum, vt ipſi Cæſar pollicitus fuerat. Sed quum Cicero homo alioqui ambitioſiſſimus A
Senatum in hoc minimè falleret, metuerentque plerique ne Cæſar Conſulatum adeptus cædem patris vlciſceretur, dilatis in aliud tempus propter varias cauſſationes comitiis, Cæſar Conſul creatus non eſt. Interim Antonius ſuperatis Alpibus, conniuente nimirum Culeone, qui à Lepido cuſtodiæ Alpium præpoſitus erat, in Galliam deſcendit, & iuxta flumen vbi Lepidus caſtra habebat, in aduerſa ripa caſtra fecit, miſſiſq; crebris vltro citroque nuntiis quanquàm Lepido primùm detrectante, propenſis tamen vtrinq; in reconciliationem militum animis, ita vt iunctis ponte fluminis ripis quotidiana etiam con temptis Tribunorum imperiis colloquia inter ipſos fierent, ipſiſq; adeò Lepidi militibus inſtantibus, Antoniumq; intra vallum inſcio Lepido receptum deducentibus, tandem factum eſt, vt Lepidus & Antonius in gratiam redirent. Atque ex eo tempore imperij quidem titulus & nomen penes Lepidum fuit, ſummam tamen rerum Antonius adminiſtrabat. Quod poſtquàm Romæ intellectum, maxima eſt inſequuta rerum atque animorum B
commutatio. Et Senatus quidem Cæſarem hactenus contemptui habitum metuens, ne is quoque Antonio ſe & Lepido iungeret, miſſis clàm ad Brutum & Caſſium in Græciam duobus ex ſuo ordine, Cæſarem (quem Antonij ſocietatem affectaſſe etiamnum ignorabat) interim pari cum Decimo poteſtate bellum contra Antoniū adminiſtrare iubet: Lepidumq; ſicut paulò antè Antonium, hoſtem iudicat. Cæſar itaque ſimulans ſe ad bellum Antonio inferendum proficiſci, videns Senatum prolatis identidem comitijs vota ſua & exſpectationem de cõſulatu fruſtrari, adactis prius ſacramento militibus, ipſos contra nul lum exercitum qui ſub Cæſare meruiſſet arma ſumpturos, quadringentos è ſuis cum Tribunis aliquot & Centurionibus in vrbem ad Senatum mittit, qui tum pecuniam ſibi initio belli contra Antonium decreti promiſſam (quinquies ſcilicet mille ſeſtertia) tum con ſulatum Cæſari peterent. Ceterùm quum Legati acceptis iniquioribus à Senatu reſpon- C
ſis ad Cæſarem reuerterentur, milites indignati haud prius deſtitêre, quàm Cæſari perſuaderent, vt quamprimùm ad vrbẽ adducerentur: ſe vel priuatis comitijs etiam inuito Senatu ipſum Conſulem eſſe creaturos. Ita Cæſar motis caſtris, traiectoque Rubicone, octo legiones propiùs vrbem admouet, monitis interim Antonio & Lepido vt & ipſi quamprimùm accederent. Hinc omnia in vrbe plena pauoris & tumultus: conſternatoq; præ ceteris Senatu, Legati ſtatim ad Cæſarem miſſi ſunt, qui Cæſari etiam abſenti conſulatum, legionibus autem amplius donatiuum nomine Senatus offerrent. Sed poſtquàm duæ legiones ex Africa accitæ in portum applicuiſſe nunciatæ ſunt, ſumpta fiducia abolitoque priore decreto, auctore Cicerone, qui à primo aduentus Cæſaris die hactenus latuerat, mutatum eſt Senatuſconſultum, & ſaga pro togis ſumpta ſunt: diſtributiſq; tum in Ianiculo, tum per alias vrbis regiones præſidijs, conſtitutoq; etiam vi Cæſarem repellere, vrbis cuſtodia Prætoribus mandata eſt: militibuſq; Cæſarianis interdictum ne propiùs vrbem D
accederent, ſed vltra. XCIII. milia paſſuum ab ea abeſſent. Cæſar autem poſtquã mutatam in contrariam Senatus ſententiam intellexit, dimiſſis à ſe non ſine pudore legatis, præmiſſiſque equitibus ſuis plebem bono animo eſſe iuſſit: occupatoq; quicquid circa collem Quirinalem eſſet, alia iterum in vrbe ſucceſſit animorum mutatio: ita vt nõ tantùm promiſcua plebeiorum multitudo, ſed & maior Senatorum pars portis effuſa obuiamq; progreſſa, aduenientem exciperet: ſalutatumq; nullo non officiorum genere proſequeretur, & in vrbem deduceret: ipſæque adeò tres legiones, quæ ad vrbis cuſtodiam admiſſæ erant, ad ipſum tranſirent. Ad hunc modum occupata ſine certamine vrbe, exercituq; in campũ Martium adducto, habitis per duos proconſules, qui in id à Prætore vrbano creati erant, comitiis, Cæſar vixdum viginti natus annos cum Q. Pedio cohærede Conſul creatus eſt.

CAESAR OCTAVIANVS Q. PEDIVS COSS.

Conſul itaque iam factus, militum in ſe ſtudiis, quos ſibi mirè addictos habebat, fretus: primùm

A mũm Dolabellam, qui hoſtis à Senatu iudicatus fuerat, lege lata abſoluit. Mox & ad vlciſcendam patris cædem conuerſus, ne non tam iure quàm vi agere videretur, aliam quoq; legem tulit, de quæſtione habenda in eos per quos Cæſar occiſus fuerat: dictoq; per Præconem omnibus die, conſtitutisq; etiam in abſentes iudiciis, accuſati condemnatiq; ſunt quamplurimi: quidam ex his non tam ſocij quàm conſcij facinoris: damnatisque aqua & igni interdictum eſt, bonaq; ipſorum publicata. Poſtulati hac lege M. & D. Bruti, C. Caſſius, P. Seruilius Caſca, & ipſe quoq; Sex. Pompeius, non tam quòd particeps & conſcius cædis, quàm quod hoſtis fuerat. Accuſatoribus autem præmia conſtituta ex bonis damnatorum, honoresque & magiſtratus conceſſi, præterea vacatio à militia pro ſe & liberis nepotibusque ipſorum. Ab hoc Cæſar quum intelligeret M. Brutum & Caſſium decem & ſeptem, ſiue vt Appianus ſcribit, viginti legiones habere, quum ſe ſolum aduerſus tantos non ſufficere intelligeret, ſeriò de Antonio ſibi adiungendo cogitare cœpit: Senatuique B per Pedium collegam perſuaſit, vt antequã factionum odia fierent immedicabilia, cum Lepido & Antonio in gratiam rediretur. Ita Senatuſconſultum quo Lepidus & Antonius eorumq; exercitus hoſtes iudicati fuerant, induceretur antiquareturq;: litteræq; pacificæ ac beneuolæ tam à Senatu quàm à Cæſare ad Antonium mitterentur, & viciſſim ab Antonio reſcriberetur. Antonio itaq; Brutum perſequuturo, ſtatim ſe cum duabus legionib. iunxit Aſinius Pollio, qui Hiſpaniã prouinciam habebat. Acceſſit mox & Munatius Plancus, qui Galliæ Ciſalpinæ cum tribus legionib. præerat, Bruti partes paulò antè ſequutus: copiasq; vterq; ſuas Antonio tradidêre. Hinc Brutus ſe deſertũ videns, quanquã decem adhuc penes ſe legiones haberet, quòd tamen quattuor ex his veteranæ ex inedia Mutinenſi etiãnum laborarẽt, reliquæ verò tyronum eſſent, ad Brutum in Macedoniã cum ſuis legionib. inſueto & pedeſtri itinere, (ſcilicet traiecto Rheno per Germaniã & Illyricum, quòd proC pter Cæſaris metum ſolitis vti itineribus prohiberetur) proficiſci cõſtituerat. ſed deterritis primò inſolita & ignota itineris difficultate tyronibus qui præmiſſi fuerant, atq; hinc ab ipſo deficientib., mox inſequutis etiã quattuor veteranis legionib., poſtea & ab omnibus, etiam quos ad corporis cuſtodiã adhibuerat, deſtitutus eſt, decem tantùm exceptis: ſumptoque habitu Gallico & ſermone vſus Gallico, relicto viarum diſpendio Aquileiam petiit. Sed captus in itinere à latronibus, deductusque ad Capenum Sequanum, qui illi regioni præerat, primò humaniter exceptus, ſed poſtea Antonio ab eodem proditus eſt: ſubmiſſisque ab Antonio percuſſoribus interfecto caput præciſum atque ad Antonium delatum. Bruto ad hunc modum interempto, paceque inter Cæſarem & Antonium confecta, locum congreſſui & colloquio deligi placuit ad confluentes inter Peruſiam & Bononiam: præmiſſoque Lepido qui locum ipſum & ne quid inſidiarum lateret inſpiceret, Cæſar & Antonius ſinguli cum quinque hinc inde legionibus, vti pactum fuerat, eò conueD nêre: relictoque comitatu & amicis extra inſulam, tres ſoli in inſulam tranſeuntes, media ferè inſula loco omnibus conſpicuo, conſidentes, protractoque in biduum ferè de ſumma Reipub. & diuiſione imperij colloquio, iunctis tandem dextris ſub ſpecie tollendæ ciuilis diſſenſionis ordinandæque Reipub., feralis funeſtiſſimique fœderis eſt inita ſocietas, nouusque atque hactenus inauditus Reipub. conſtituendæ conſulari poteſtate triumuiratus, quem tres illi pari & æquali inter ſe imperio in quinquennium adminiſtrarent: additumq; vt Cæſar depoſito conſulatu P. Ventidium ſibi ſubſtitueret, vrbanosque Magiſtratus annuos in proximum quinquennium deſignarent: factaque prouinciarum diuiſione conuenit, vt vniuerſa Gallia tam Ciſalpina quàm Tranſalpina, excepta Narbonenſi, Antonio cederet: Narbonenſis autem cum Hiſpania Lepido: Cæſar autem cum Africa Sardiniam, ceterasq; inſulas circumiectas obtineret. Nam de Aſia & tranſmarinis prouinciis, quòd eas Brutus & Caſſius occuparent, non eſt actum: bellum autem contra Brutũ & Caſſium

TRIVMVIRATVS REIPV. CONSTITVENDAE IN QVINQVENNIVM INITVS.

vt

vt Cæſar & Antonius adminiſtrarent: ad vrbis autem cuſtodiam, vti Lepidus Conſul in A
LEPIDVS COS. DESIG. ITER.
annum inſequentem pro D. Bruto deſignatus, cum tribus legionibus relinqueretur. Et ne ad bellum longinquum profecturis domi ab aduerſariis aut æmulis potentiæ ipſorum periculum eſſet, placuit ipſos priùs è medio tolli, reuocarique, quanquam repugnante aliquandiu & pro Ciceronis ſalute obnixiùs decertante Cæſare, peſſimum Syllanæ proſcriptionis exemplum. Quæ quum ipſi inter ſe iuramento ſanxiſſent, conuocatis militibus quos teſtes & conſcios eſſe volebant, Cæſar pro officio ſuo vtpote Conſul, pro concione omnia de ſcripto recitauit, ſolo proſcriptionis exemplo ſuppreſſo: habitaque commoda pro ratione temporis ad milites oratione, præter alia victoriæ præmia & donatiua, coloniæ. XVIII. vrbium Italicarum ipſis promiſſæ, prædiaque ipſarum tam vrbana quàm ruſtica, non ſecus ac bello ab hoſtibus capta, diuidenda attribuendaque. Orationem ſequuta alacris militum acclamatio, mutuaq; dextris iunctis more militari ſalutatio. Per hæc tempora dira atque horrenda tam in vrbe quàm in agro portenta & prodigia calamitates inſtantes haud obſcurè denunciauêre. B His itaque ſic conſtitutis, primò Cæſar, poſtea reliqui duo, ſinguli interiectis diebus, cum ſua quiſque prætoria cohorte & vna legione vrbem ingreſſi, nihil priùs habuêre, quàm vt quæ ipſi conſtituiſſent, latis legibus
PROSCRIPTIO.
opera Tribunorum plebis (imprimis autem P. Titij) ſancirentur. Et poſtquam pro ipſorum in vrbem aduentu Dijs ſacrificatum, initium ſtatim dominationis à proſcriptione & cædibus, propoſitis duabus tabulis, quarum vna Senatores, altera promiſcuam reliquorum omnis generis hominum turbam contineret: In quibus deſcripti fuêre, non ſolùm cum quibus iuſta intercedebat odiorum aut inimicitiarum cauſſa, ſed & hi qui leuiùs offendiſſent, vel qui amicorum inimici eſſent, aut etiam ipſorum inimicorũ neceſſarij vel amici: vel denique ſi qui propter potentiam & præcipuam in Rep. dignitatem aut gratiam ſuſpecti eſſent: imò & qui opibus & diuitijs antecellere credebantur, nullam aliam ob C cauſſam aut offenſam, quàm quòd bona ipſorum publicata ad bellorum impenſas & præmia militibus perſoluenda, multùm conferre poſſe intelligerent. Quibuſdam etiam vel ſola domus ſplendidior exitio fuit. Hinc nec quibuſdam ex infima plebe, nec pluribus mulieribus, imò ne impuberibus quibuſdam parcitum: proditaque etiam coniunctiſſimorum ſalute, homicidia homicidiis, & parricidia parricidiis permutata & compenſata ſunt: negante ſcilicet vno Triumuirorum proſcriptionem & cædem amici aut neceſſarij qui collegæ inimicus eſſet, niſi viciſſim is alium aliquem è ſuis concederet. Sic Antonius L. Cæſarem auunculum ſuum Cæſari proſcribendum permiſit, vt ipſe in locum eius Ciceronem acciperet: & Lepidus ſimiliter fratrem ſuum Paullum impiè trucidandum propoſuit. Feruntque Senatorum quidem primùm. CXXX., poſtea. CL., equitum verò bis mille nomina in haſce tabulas relata, diuerſiſque paſſim vrbis regionibus propoſita, additis ſubinde alijs vel recenter damnatis, vel per errorem fortè aut ſtudio antequam proſcriberentur D occiſis: conſtitutoque indici iuxta atque interfectori præmio in ſingula capita, ingenuo quidem vicenis quinis milibus ſeſtertiûm, ſeruis autem cum libertate & iure ciuitatis denis milibus: capitibusq; occiſorum, vt numerus conſtaret, ad Triumuiros referri iuſſis, pœna quoque ex aduerſo iis qui proſcriptum exciperent, occultarent, aut apud ſe inquiri vetarent, propoſita eſt. Hinc omnia primò in vrbe plena cædibus & tumultu, diſcurrentibus & noctu & interdiu per loca ſacra & profana, publica & priuata, hinc percuſſorib., & dum proſcriptos perſequuntur, vel abditiſſima quæq; & ſecretiſſima ſcrutantib. & inueſtigantibus: illinc miſerando cum fletu & vlulatu miſeræ plebeculæ omnis generis & ſexus proſcriptorũ latebras quærentiũ turba. Nec diſſimilis fuit rerum facies tam in agris quàm in aliis omnib. per vniuerſam ferè Italiam vrbibus & municipiis: paſſim enim vel fuga vel cædes. E proſcriptis autẽ qui ſe præſenti exitio eximere poterant, non pauci ad Brutũ & Caſſium in

Græ-

Ayuntamiento de Madrid

A Græciam, alij in Africam ad Cornificium fuga ſe recepêre. Certiſſimum autem vti & breuiſſimum plurimis fuit perfugium Sicilia ad Sex. Pompeium, cuius tunc ſingularis fuit in miſeros ciues pietas: dum non ſolùm claſſe haud procul Italia in ſtatione conſtituta, triremibusq; oras legere iuſſis fugientes nauibus exciperet, veſtibusq; & alijs rebus neceſſarijs iuuaret: ſed & dimiſſis Romam & ad alias paſſim vrbes præconibus omnes ad ſe proſcriptos inuitans, tutum cunctis hoſpitium, pecunias & quæuis neceſſaria, imò honores & præfecturas offerret: præmiaq; ijs qui aliquem è proſcriptis ſeruaſſet, duplicaturum ſe promitteret. E Triumuiris autem nemo crudeliùs Antonio ac citra omnem miſericordiam proſcriptionem exercuit: cuius tanta fuit immanitas, vt etiam inter epulas occiſorum capita ad ſe deferri iuberet, eorumq; aſpectu, tanquam iucundiſſimo ſpectaculo, afficeretur, & vix tandem exſatiaretur. Inter cetera nullum maiori cum voluptate quàm Ciceronis aſpexit. quod & Fuluia vxor ipſius arreptum vtraque manu, diutiusq; in ſinu
B ſuper genua detentum, poſtquam ad ſatietatem intuita eſſet, tandem pluribus atq; amarulentis opprobrijs illudens & conſpuens, crebris acus ictibus compunxit. Sed Lepidi minor fuit ſæuitia, Cæſaris autem minima, qui etiam non paucis ignouit: tum quòd ipſe vtpote nuper admodum ad Remp. accedens cum paucioribus ſimultatum atque inimicitiarum cauſſas haberet, tum quòd natura minimè crudelis eſſet, paternæq; æmulator clementiæ. Hinc ſolis patris percuſſoribus contentus, plurimos è reliquis proſcriptorum ſeruabat, grauiter etiam in eos ſtatuens qui dominos atq; amicos prodidiſſent, vti viciſſim in eos qui eoſdem protexiſſent beneficus. Sub hæc tempora mortuo in magiſtratu Q. Pedio Cæſaris in conſulatu collega, & Cæſare conſulatum, quem tam impotenter paulò antè expetierat, abdicante, coss. in eorum locum facti ſunt C. Carrinas & P. Ventidius Baſſus, depoſita prætura quam tum fortè gerebat. Eodem tempore ex Hiſpania triumphauit Lepidus IIIVIR, vti & L. Munatius Plancus ex Gallia, qui Lugdunum oppi-
C dum in Gallia Narbonenſi ad confluentis Araris & Rhodani cõdidit, deductis eò ciuibus Romanis, qui ab Allobrogibus quondam Vienna expulſi fuerant. Atque hæc ferè ſunt, quæ in Italia à cæde Cæſaris geſta ſunt. Brutus autem & Caſſius, poſtquam ſub ſpecie procurandæ annonæ vrbem egreſſi, quò tandem ea quæ in vrbe gererentur euaderent exſpectantes, in Campania durante etiamnum prætura aliquandiu ſubſtitiſſent, finito magiſtratu in Græciam tranſiêre: ibique ab omnibus ferè ciuitatibus magno cum honore excepti, ab Athenienſibus etiam ſtatuis æreis honorati ſunt: quæ ipſis tanquam tyrannicidis, ob facinoris affinitatem iuxta Harmodium & Ariſtogitonem poſitæ fuêre. Ceterùm poſtquam intellexêre res Cæſaris magna quotidie incrementa accipere, Creta & Cyrene ſiue Bythinia (quæ prouinciæ in locum Syriæ & Macedoniæ ipſis decretæ fuerant) quòd minoris momenti viderentur contemptis, Syriam & Macedoniam quæ priùs conceſſæ, poſtea ademptæ fuerant, vt opulentiores copioſioresque, & bello quod immi-
D nere videbatur gerendo magis oportunas, inuadere conſtitutum habebant: pecuniasque in id & militem quoquo modo poterant, comparabant. Et Caſſium quidem Syriam petere placuit, Brutum verò Græciam & Macedoniam cum Illyrico proximo tenere. Brutus itaque vniuerſa mox Græcia nullo ferè labore occupata, in Macedoniam tranſiens haud maiore negocio & hac potitus eſt: Q. quidem Hortenſio qui eam hactenus tenuerat, & quòd iam ſucceſſorem exſpectaret diſceſſum parabat, non ſolùm facilè cedente, ſed & ſuis partibus accedente: C. verò Antonio, quem M. frater eò miſerat, quique tum fortè eò aduenerat, Dyrrachiumq; cum Vatinio occuparat, dum à ſuis deſertus proditur, cum ipſo Vatinio in ſuam poteſtatem redacto, exercitibusque ipſorum adiunctis: ita tamen vt C. Antonium relictis prætorijs ornamentis in ocio viuere permitteret. Ad hunc modum Brutus recepta iam vniuerſa Epyro & Macedonia cum finitimis pleriſque prouincijs, lit-

Z teras

C. CARRINAS P. VENTIDIVS COSS. SVFF.

LEPIDI EX HISPAN. TRIVMPHVS.

MVNACII PLANCI EX GALLIA TRIVMP.

LVGDVNVM CONDITVM.

teras hac de re Romam ad Senatum mittit: interim ſe & exercitum Senatui permittens. Hinc collaudato imperium in omnes illas prouincias confirmatum eſt. Vnde in ſpem adductus Brutus ſe Cæſarem quoque ſibi deuincturum, qui & ipſe Antonio æquè infenſus erat, ſcriptis & ad ipſum litteris, vti Antonium communem inimicum bello perſequi pergeret, & ſecum in gratiam rediret perſuadere conatus eſt. Sed cognito poſtea Cæſarem ſumma rerum penes ſe exiſtente de vindicanda patris cæde conſilia cepiſſe, depoſita reconciliationis ſpe, bellum etiam grauius ſibi inſtare intellexit: ſedataque ſeditione quam C. Antonius dum Brutianos ad defectionem ſollicitat, in exercitu ipſius mouerat, ipſoq; Antonio Apolloniæ inſcijs militibus relicto, & C. cuidam Clodio in cuſtodiam tradito, cū validiſſima exercitus ſui parte in interiorem Macedoniam, inde in Aſiam proficiſcitur: & dum auxilia ſubinde quacunque tranſibat, & pecunias contrahit, inſidijs à L. Gellio Poplicola petitus eſt, alioqui ſibi amiciſſimo: vti & frater ipſius Gellij M. Meſſalla Caſſio erat coniunctiſſimus: cui ipſi idem Gellius poſtea exitium molitus eſt: ſed indicio inſidiarum à Poplicolæ matre Caſſio facto, matri in præmium detectarum inſidiarum condonatus, à ſuis benefactoribus ad Cæſarem & Antonium defecit. Submiſſis autem à M. Antonio qui Caium fratrem è cuſtodia eriperent, C. Clodius ſiue proprio conſilio, ſiue iuſſu Bruti, Antonium interfici iuſſit. Brutus autem intellectis M. Antonij conatibus, & cæde C. Antonij, nouos metuens tumultus, relicta Aſia, Europam quamprimùm repetijt: receptaque ex itinere Beſſorum regione Imperatoris nomen accepit. confugienteque per id tempus ad ipſum Polemocratia Reguli cuiuſdam vxore, quæ occiſo ab hoſtibus marito, filium ſuum puerum, cui ab ijſdem hoſtibus metuebat, in fidem ipſius cum vniuerſo theſauro tradidit: inuentaque eodem in theſauro maxima auri argentique copia, pecuniam ex ea ſignauit, propria imagine numiſmati impreſſa, additoque cum duobus pugionibus pileo, in argumentum libertatis ſua & Caſſij opera Reipublicæ reſtitutæ Cæſare interfecto. Et hæc quidem à Bruto geſta ſunt. Caſſius autem ceſſante Dolabella, rebusque alibi gerendis intento, prior in Syriam venerat: ſumptisque imperatorijs inſignibus legiones veteranas, quæ olim ſub Cæſare meruerant, ibi inuentas (quarum alijs Sex. Iulius à Cæſare decedente ibi relictus cum Cecilio Baſſo præerat, alijs L. Statius Murcus, quibuſdam etiam M. Minutius Criſpus) ſacramento ſuo adegit: receptaq; vniuerſa Syria in Iudæam tranſgreſſus, eademque minimo negocio à ſe occupata, litteras & is ad Cæſarem de reditu in gratiam & reconciliatione, & ad Senatum de rebus à ſe geſtis, vti Brutus iam antea fecerat, mittit: acceptisque ijſdem quæ Brutus de Cæſare nuntijs, imperium ipſi vti & priùs Bruto à Senatu confirmatum eſt, bellumque contra Dolabellam, qui ob Trebonium Smyrnæ cæſum hoſtis iudicatus fuerat, decretum. Dolabella autem intellecto iam antè Senatuſconſulto contra ſe facto, dilato Syriæ adeundæ propoſito, in Aſia remanere conſtituerat: qua occupata & claſſe per L. Figulum à Rhodijs, Lycijs, Pamphilijs, Cilicibusque mercede conducta atque apparatu bellico inſtructa, eaque per L. Figulum in Syriam præmiſſa, ipſe terreſtri itinere in Ciliciam tranſiens, Tarſum Cæſari bellis ſuperioribus fidam vltrò ſe dedentem recepit: pulſisque præſidijs Caſſianis quæ AEgis erant, Syriam inuaſit. Sed ab Antiochia depulſus, Laodiceam in peninſula ſitam occupauit, Laodicenſibus, qui & ipſi quoque Cæſaris rebus fauerant, deditione ſponte facta, ſe ipſius fidei permittentibus. Dumque à Laodicea cum claſſe Aradum traijcere parat, Caſſio è Paleſtina reuertenti obuiam cum exercitu factus, naualique prælio ſuperatus, Laodiceam refugere coactus eſt. Vbi à Caſſio obſeſſus aliquandiu, ſæpiusque à terra oppugnatus, alioque prælio nauali ſemel atque iterum commiſſo, primò quidem dubio Marte, altero infeliciter, tandem obſtructis à L. Statio Murco, qui claſſi Caſſianæ præerat, portus faucibus, nec minùs

M. BRVTVS IMPERATOR.

M. BRVTVS IMPERATOR.

BRVTI NVMISMA.

C. CASSIVS IMPERATOR.

A B C D

A nùs arctè à Caſſio terra circumſeſſus,ſubuectione rerum neceſſariarum vtrinque interclu-ſus, facta eruptione iterum in oppidum compulſus,pleriſq; è ſuis Centurionib. per munera corruptis,qui minoribus portis apertis Caſſium admiſerant,videns ſe à ſuis deſtitutum,ne viuus in hoſtium manus veniret, ſatelliti ſe feriendum præbuit. Alij propriis manibus con cidiſſe tradunt, & M. Octauium legatum ipſius, item Marſum ſibi manus intuliſſe. Sic Caſſius Laodicea in poteſtatem redacta atque direpta, exercituq; Dolabellæ ſacramento ſuo adacto, Cleopatræ offenſus propter auxilia ſibi ab ipſa denegata & Dolabellæ præſti-ta, tum quòd intelligeret eam comparata magna claſſe conſtituiſſe ad Cæſarem & Anto-nium nauigare, AEgyptum milite vacuam propter legionum cum Allieno diſceſſum pe-tere conſtituerat: facilè ſe eam occupaturam ſperans. Sed Brutus intellecto de Trium-uiratu inter Cæſarem, Antonium, & Lepidum inito, conſtituiſſeque Cæſarem & Anto-nium ad bellum ſibi inferendum mare traijcere, Caſſium alia meditantem crebris litteris
B ad ſe reuocare non ceſſabat. Quare Caſſius rebus omnibus poſthabitis, depoſitoque AE-gypti potiundæ propoſito,ad Brutum in Aſiam quamprimùm properauit: ipſoque Smyr-næ inuento, & inita etiam arctiore ſocietate,conſilioque ſuper his quæ in poſterum agen-da viderentur habito, primò quidem ſtatim Macedoniam petere placuit: ceterùm quòd exiſtimarent Triumuiros rebus vrbanis,atque alijs in Italia conſtituendis multùm tempo-ris impenſuros,obitis interim tum per ſe tum per legatos prouincijs, copias,auxilia,& no-uas ſocietates contrahere conſtituunt. Quumque reliquis ferè omnibus in partes acceden tibus, ſoli Rhodij, Lycij, & Ariobarzanes ſocietatem detrectarent, hos ante omnia vel ar-mis debellandos,vel alia quauis ratione ſibi adiungendos conſtituêre. Et Caſſius quidem in Rhodios miſſus eſt, apud quos litteris Græcis & diſciplinis aliquando operam dederat, ſimulq; Ariobarzanis debellandi negocium ipſi datum. E quibus Ariobarzanem quidem per equites ſuos,quos in Cappadociam miſerat,repentè oppreſſum captumq; occidi iuſ-
C ſit, immenſa pecuniæ copia reliquoque apparatu inde ad ſe relato: Rhodijs autem tum ad Myndum tum ad Rhodum ipſam opera Statij Murci prælio nauali ſuperatis, Archilao (quo dum ibi ageret præceptore vſus fuerat) fruſtrà pro ciuibus ſuis deprecante, Rho-dum ipſam terra marique aliquandiu oppugnatam, tandem per proditionem, vti credi-tur, cepit: coactaque ingenti præda L. Varo ibi præſidio relicto, Statio autem Murco cum legione vna,ſagittarijs,& ſexaginta nauium claſſe circa Tenarum Peloponneſi pro-montorium in ſtatione manere,& Cleopatram cum maxima claſſe,magnoque apparatu ad Cæſarem & Antonium nauigare parantem obſeruare, & ſi poſſet intercipere iuſſo, reliquas Aſiæ prouincias & ciuitates obiens, decem annorum tributa imperabat, & ſine remiſſione exigebat. Brutus autem in Lycios profectus, primùm profligato Lycio-rum exercitu ſibi obuio, caſtriſque ipſorum potitus, atque alijs pluribus oppidis ſtatim in poteſtatem acceptis, Xanthum oppugnare aggreditur: factaque ab oppidanis per
D noctem excurſione, atque incendio operibus machiniſque ſuis quibus oppidum oppu-gnabat iniecto, ipſe quoque Brutus non minimum vitæ ſuæ diſcrimen adijt. Sed Brutiani facto in Xanthos etiam per medias flammas impetu,ijſq; in oppidum repulſis,ſimul cum ipſis irrumpunt. Hinc Xanthij vrbem ſuam captam videntes intra ædes quiſque ſuas con fugientes,quanquam Bruto conditiones pacis offerente,omnibus ſuis & chariſſimis qui-buſque coniunctiſſimiſque,qui vel vltrò iugulum præbebant,contrucidatis, atque in ro-gos compoſitis,flammaque ſubiecta,& ipſi tandem proprijs manibus iugulati concidêre: centum tantùm & quinquaginta mulierculis, quibus percuſſor defuerat, præter manci-pia,vt quidam tradidêre, reliquis. Ab his Pataram aggreſſus, dubitantibus primò oppi-danis, ſed poſtea Xanthiorum exemplo & Bruti clementia permotis, deditionemque fa-cientibus, & hac potitus eſt: Myra quoque interim per Lentulum in poteſtatem redacta.

RHODVS CAPTA.

XANTHVS CAPTA.

PATARA ET MYRA RECEPTA.

Ayuntamiento de Madrid

Poſt quæ vniuerſa mox Lyciorum gens miſſis legatis Bruti ſe fidei permittens, imperata deinceps ſe obituros nuntiant. His rebus geſtis Brutus iuſſa claſſe Abydum verſus curſum dirigere, eôdem terreſtri itinere vniuerſas copias duxit: conſtituens ibi Caſſium operiri, vt ſimul traiecto Helleſponto in Europam & Macedoniam tranſirent. Qui poſtquam & ipſe cum ſuis copiis aduenit, mutuis hinc inde ſalutationibus excepti, vterque à ſuo exercitu Imperator appellatus eſt: inſtitutoq; remotis arbitris colloquio, depoſitis quas ex amicorum aliorumq; hinc inde calumniis & delationibus contra ſe inuicem conceperant ſiniſtris ſuſpicionibus, in Macedoniam feſtinare conſtituunt. Iam enim C. Norbanus & Ceditius Saxa à Cæſare & Antonio præmiſſi, occupato vniuerſo eo qui à mari ad Pangæum vſque montem eſt tractu, ſuperatisq; propter compendium Turpilorum Salapæorumq; montibus & ſaltibus, ad Philippos caſtra poſuerant. Murcus autem poſtquam intellexit Cleopatram vi tempeſtatis non ſine naufragio in Laconicam eſſe reiectam, ne tanta cum claſſe inutilis eſſet, traiecto mari Ionio inſulam Brunduſio obiectam occupare feſtinat: tranſitum in Macedoniam exercitusq; & cômeatuum ſubuectionem Antonio Cæſarique, vti ſperabat, interclуſurus. Cæſar autem & Antonius cognito Brutum & Caſſium rebus contra Rhodios & Lycios gerendis intentos, diutiusq; id bellum protractum iri ſuſpicati, nec proinde ſibi feſtinandum, Norbano & Saxa præmiſſis, ipſi ſe maturè & in tempore ſubſequuturos credebant. Et Cæſar quidem côſtituerat Sex. Pompeium iam Italiæ oras infeſtantem priùs debellare, ipſiq; cum claſſe occurſurus Rhegium petierat. Antonius autem Brunduſij conſiſtebat, bello ſimul & nauigationi neceſſaria comparans & expediens, interim & cum Murco naualibus ſubinde prælijs côtendens. Ceterùm poſtquam Brutus & Caſſius longiori vſi circuitu, ſuperatis duce Raſcupolide Regio apud Thraces ſanguine orto, maximis itinerum locorumque anguſtijs & difficultatibus, & ipſi Philippos perueniſſent: quumq; caſtra locis editis octodecim à Philipporum oppido ſtadijs inter ſe diuiſa, valloq; & foſſa contra ſe munita vno tamen ambitu comprehenſa metati, Norbano & Ceditio quòd viribus impares eſſent, pugnam detrectantibus, quotidianis incurſationibus & equeſtribus prælijs negocium faceſſerent, atque hinc Norbanus & Ceditius Antonium cum Cæſare quamprimùm accedere hortarentur, Antonius viciſſim Cæſarem relicto Sexto & Sicilia ad ſe properare iuſſit. Qui vbi Brunduſium aduenit legionibus aliquot ad Italiæ præſidium relictis, maiori tamen parte in naues impoſita, vento vſi ſecundo nequicquam obſiſtente Murco in Macedoniam traiecêre: ita tamen vt Murcus accedente ſibi poſt Cæſaris & Antonij diſceſſum Domitio Ahenobarbo cum alia legione, ſagittariis & quinquaginta nauibus, totum illum traiectum infeſtum teneret: vt nec tyrones nec commeatus, nec alij apparatus ex Italia ſubuehi poſſent. Antonius autem Cæſare propter aduerſam valetudinem Dyrrachij relicto, Amphipoli quam Norbanus præſidio munierat ex itinere occupata, relictoq; ibi Pinario, Philippos perueniens loco plano octo ab hoſte ſtadiis caſtra poſuit: prælioq; ſemel infeliciter commiſſo, poſtquam id Cæſar intellexit, metuens ne ſe abſente Antonius aut vinceret aut vinceretur, quanquàm valetudine affecta decimo pôſt die ſe ad Antonium deferri iuſſit. Ceterùm hic erat caſtrorum vtriuſque partis ſitus, vt Cæſar quidem & Antonius cùm aquatione & lignatione difficiliori vtpote in loco plano & à flumine remoto, tum etiam cômeatibus minùs explicatis vterentur: quòd obſeſſo tam à Sex. Pompeio quàm à Murco & Ahenobarbo vniuerſo mari quod Italiam & Epyrum & Siciliam interiacebat, commeatus mari comportari non poſſent, neque iterum ab AEgypto, quæ ipſa fame premebatur, aliqua ſpes eſſet: ideoq; quum à ſola Macedonia & Theſſalia tantus aleretur exercitus, exhauſta iam ferè Macedonia Theſſalia non diu ſuffectura videbatur. Brutus verò & Caſſius locis editioribus confidentes propter vicinitatem ſiluarum & fluminum tam Strymonis quàm Gangetis, qui caſtra præterfluebat, maiores

BELLVM PHILIPPENSE

A B C D

ha-

A habebant aquationis lignationisq; commoditates. Tum etiam quòd imminenti ſibi à tergo mari AEgeo, portum Neapolitanum ipſamq; Thaſum inſulam centum ſtadiis à continenti diſſitam in ſua poteſtate haberent, commeatus facilè tam ex inſula proxima veluti horreo quodam, quàm vniuerſa Aſia nullo impedimento ſubminiſtrabantur. Quæ res vti Bruto Caſſioq; bellum ducendi occaſionē dabat, ſperantibus ſcilicet hoſtem etiam ſine ſanguine vel ſola commeatuum inopia atque annonæ difficultate fatigatū in poteſtatem venturum: ita Cæſarem & Antonium maioribus aliquantò inſtructos copiis, vt rei ſummam prælio quamprimùm cōmitterent incitabat, metuentes ne ſi bellum in longum protrahi contingeret, ipſi commeatibus deſtituerentur: ſimul etiam Sex. Pompeius, vti iam Sicilia, ita & Italia per ocium occupata, mari tranſmiſſo, Bruto ſe Caſſioq; iungeret. Quapropter pluribus diuerſiſq; operibus & munitionibus hinc inde contra ſe inuicem effectis, præliiſq; aliquot equeſtribus per velitationem commiſſis, Cæſare quidem & Antonio omnes prælij occaſio-

B nes captantibus, Bruto verò & Caſſio propter eas quæ dictæ ſunt rationes detrectantibus, imprimis autem Caſſio infauſtis quibuſdam oſtentis & præſagiis deterrito, milites tandem vlteriorem moram non ferentes, ſeq; hoſtibus qui caſtris operibuſq; tantum non inſultabant contemptui eſſe indignantes, ni ad prælium educantur, ſe vel diſceſſuros, vel etiam inuitis Imperatoribus pugnam capeſſituros minitabantur: ita vt quidam iam defectionem pararent, alij non exſpectato imperio ad pugnam prorumperent. Qua militum alacritate ita vt retineri non poſſent perſpecta, partim etiam metu defectionis, Brutus & Caſſius ſignum pugnæ quanquam inuiti proponunt: ordinibuſq; inſtructis, ſuos vtraque pars hinc inde ad pugnā educit. Brutianis LIBERTAS pro teſſera fuit: & dextrū quidem cornu Brutus ducebat, in quo & Meſſalla erat: alterū Caſſius. Ex aduerſo autem Caſſio Antonius ſe oppoſuerat, Bruto Cæſar: qui quamuis per aduerſam valetudinem minùs firmus eſſet, infauſto

C tamen Arterij medici inſomnio territus, quo caſtra ipſius capi viſa fuerant, caſtris exceſſerat: lecticaq; elatus, quantum valetudo patiebatur ducis munia obibat. Vbi ad manus ventum, acriterq; aliquandiu ſeruatis ordinibus concertatum, adeò vt vtraque pars nec vinci nec vincere videretur, tandem conuulſis ordinib. diſtractiſq; legionibus, dextra Bruti acies, impulſis atq; in fugam verſis Cæſarianis, acriùs inſtans eodem impetu, non ſine magna cæde tam fugientium quàm eorum qui caſtris præſidio relicti erant, etiam ipſis Cæſaris caſtris potitur. Alia ex parte Antonius facta in Caſſianos hactenus immotos impreſſione, aliiſq; cum ipſo Caſſio in loca ſuperiora compulſis, aliis fugam caſtra verſus capeſſentibus, magna celeritate inſequutus, occiſis iis qui ad cuſtodiam caſtrorum remanſerant, ipſe viciſſim vndique per portas & per vallum in Caſſiana caſtra irrupit. Ita cùm æquo vtrinque Marte certatum fuiſſet, vtrique ſe victos pariter & victores credidêre. Caſſius autem qui in altiorem tumulum euaſerat, vnde caſtra ſua capta conſpicere poterat, de Bruto ſollicitus Titi- CLADES PHILIPPENSIS.

D nium euocatū qui de Bruti euentu cognoſceret mittit. Is quum in itinere in equites quos Brutus viciſſim ad Caſſium mittebat incidiſſet, agnitus ab iis & non ſine gaudio & amplexibus exceptus, vnà cum iis greſſu compoſito ad Caſſium reuertebatur. Quod vbi ex loco ſuperiori Caſſius vidit, exiſtimans hoſtilem equitatum eſſe, qui capto Titinio ad ſe pergeret, in interius tabernaculum ſe recipiens, ſagoq; caput obuoluens Pindaro liberto ceruicem extenſam feriendam præbuit: quanquàm alij non inuento nec alibi poſtea conſpecto Pindaro, ab iniuſſo vltrò cæſum credidêre. Titinius autē reuerſus, tabernaculumq; ingreſſus, nuntium ſcilicet de Bruti ſalute allaturus, conſpecto Caſſij capite, tarditatis pœnas à ſe exigens, ipſe quoque in gladium incubuit. Brutus intellecto Caſſij interitu, caſum tanti viri non ſine lachrymis deplorans, primum atque vltimum Romanorū ſubinde appellauit: corpuſq; ipſum exornatum ne ex aſpectu ipſius & luctu militum animi conciderent, clàm in Thaſum inſulam per amicos honeſto funere ſepeliendum miſit: tranſienſq; in Caſſiana

Ayuntamiento de Madrid

caſtra,quòd cõmodiori oportunioreq; loco quàm ſua ſita viderentur, Caſſianos ad ſe rece A
ptos verbis & donatiuo conſolatus eſt: interim & milites increpans, quòd non exſpectato imperio ad prælium prouolaſſent. Feruntq; quidam Lacedemonẽ & Theſſalonicã in prædam militibus pollicitũ, ſi proximo prælio victores reuerti contigiſſent. Conſtituto tamen iuſto prælio de cetero abſtinere, quòd aduerſarios neceſſitatibus etiamnũ conflictari non ignoraret, ſuos ſubinde caſtris educens, quæcunq; per occaſionem poterat nonnunquam etiam nocte damna intulit: inter cetera flumine auerſo hoſtium caſtra inundatione repleuit. Quo die prælium in campis Philippicis cõmitti contigit, eodem & Ionio in mari naues onerariæ, quæ duce Domitio Caluino cum triremib. aliquot duas legiones, è quibus altera Martia, & Prætoriam decem milium cohortem, alasq; equitum quattuor, atq; aliam ſelectorũ multitudinem à Brunduſio Cæſari vehebant, à Murco & Ahenobarbo cum centum triginta nauibus occurrentibus, partim captæ, partim diſſipatæ & in fugam disiectæ B
ſunt, quibuſdam ex his etiam quinq; dierum obſidionem tollerantibus, famemq; interim velis rudentibusq; manducatis ſolantibus, picemq; madidam lingentibus. Quæ vbi Cæſar & Antonius intellexêre, quum aliundè auxilia non exſpectarent, maximaq; rerum neceſſariarum inopia, aliisq; difficultatibus & incõmoditatibus ingruente iam hieme premerentur, antequam & ad Brutum eius cladis nuncius perferretur, prælio de ſumma rerum experiri conſtituunt: copiisq; in aciem productis, Brutum detrectantem & in propoſito pertinaciùs perſiſtentem, cõuitiis & cauillis ad præliũ prouocare, & quoquo modo irritare non deſinũt: donec tandem Brutus partim victus ſuorũ conuitiis & importunis flagitationibus, ipſis potiſſimũ ordinum ductoribus Tribuniſq; & centurionibus alacritatem militum, vti certiſſimũ victoriæ augurium extollentibus, nec eo tempore negligendam inculcantibus, partim etiam maiorem defectionem metuens, maximè ab his qui olim ſub Cæſare militarant, (iam enim pleriq; ab ipſo ad Cæſarem tranſierant) quanquã inuitus ipſe quoq; ſuos C
ante munitiones in aciem produxit, ſedulò monẽs ne longiùs à tumulo quodam proximo, quem præſidio munierat, progrederentur: quò & receptus eſſet facilior, & hoſtem è loco ſuperiori impeterent. Dum igitur vtriq;, hi quidem fame ſtimulante, illi verò iuſto pudore incitati, pari animorũ contentione ad prælium ſe comparant, ſub horam diei nonam Sole iam inclinante aquilæ fortè duæ medio ferè inter vtroſq; ſpacio inter ſe concertauêre. In quam rem quum vtraq; acies animis oculiſq; intenta, etiam dilato cõcurſu ſummoq; cum ſilentio, tanquam auguriũ captantes, euentũ illius certaminis exſpectarent, tandem aquila quæ à parte Brutianorũ pugnabat, victa ceſſit & fugit: ſtatimq; à Cæſarianis facta conclamatione ſigna illata ſunt: concurſumq; pariter & à Brutianis, ſed minori cum alacritate, maximè equitum. Ita poſtquã aliquandiu primò eminùs poſtea cominùs vario euentu pugnatum, occiſis hinc inde non paucis, Caſſianiſq; primùm in fugam verſis, poſtea vniuerſa Bruti acies victa ceſſit: portaq; caſtrorũ à Cæſarianis vti imperatum erat occupata, hi ad D
mare, illi ad montes, alij verò aliò diffugêre, perſequentibus Cæſarianis, ita tamẽ vt à cæde abſtinerent, contenti iterum coëundi facultatẽ Brutianis ademiſſe. Brutus ipſe tranſmiſſo flumine quodam per noctẽ in tumulum quendam munitũ, arboribuſq; denſis cõſitum cum amicis centurionibuſq; aliquot ſe recepit: cognitoq; occupatis ab hoſte caſtris, factaq; maiorem partem ſuorum deditione, paruam aut nullam ſalutis ſpem eſſe reliquam, quanquã amicis hortantibus vt aut fugeret, aut pacem expeteret, reiectis amicorũ conſiliis vt ſe indignis, ne viuus in manus hoſtium veniret, Stratonẽ Epyrotam AEgeatem rhetorẽ amicũ ſuum & familiarem rogauit, vt manum ſibi morienti cõmodaret: læuoq; brachio in caput reiecto, quo pectus nudaret, dextra mucronẽ gladij, quem Strato oculis auerſis ne morientem amicum videret ſubiiciebat, ſub mammilla ſiniſtra, ea parte qua cor palpitat, admouit: corpuſque impellens transfixus expirauit. Antonius corpore potitus, purpurea inuolutum
veſte

Ayuntamiento de Madrid

A veſte cremari iuſſit: reliquiasq; & cineres matri ipſius Seruiliæ & Portiæ vxori Romã miſit. Dion ſcribit caput tantùm Romã miſſum: obortaq; in traiectu tempeſtate in mare proiectũ. Exercitus autem Brutianus intellecto Imperatoris ſui caſu, miſſis ad Cæſarem & Antonium legatis, veniaq; impetrata inter ipſos diuiſus eſt. Ex illuſtriorib. autem & primi nominis viris qui Brutũ ſequuti fuerant, quidam dimicantes cecidêre: alij ſeipſos interimêre: pauci verò Cæſaris aut Antonij ſe fidei permiſêre: nonnulli capti poſtea interfecti ſunt: pleriq; etiam mari ſe cõmittentes ad Sex. profugêre. Cæſar autem & Antonius ſublatis è medio potentiſſimis aduerſariis, ſacris pro tanta victoria operati, actisq; militi gratiis, quum Lepidus tanquam parum fidus, partibus apud ipſos criminatus in ſuſpicionẽ veniſſet, neglecto præteritoq; Lepido, occupatisq; prouinciis quas ipſi iam antea adſignauerant, nouam inter ſe partitionẽ faciunt: ita vt Hiſpania & Numidia Cæſari, Gallia atq; Africa Antonio cederet: ea tamen lege, vt ſi poſtea Lepidum per calumniam accuſatũ conſtaret, pro Gallia Narbo-
B nenſi Hiſpaniaq; ademptis Africã acciperet. De Sicilia autẽ, deq; Sardinia, & tranſmarinis prouinciis nihil inter ipſos actũ: quòd hæ quidem necdum pacatæ eſſent, illas verò Sex. Pompeius occuparet. Hac imperij diuiſione facta, placuit vt Antonius ad reliqua quæ in Aſia aliisq; tranſmarinis prouinciis reſtabant bella conficienda, tum ad cogendas pecunias & tributa indicenda, vnde militibus præmia perſoluerentur, relinqueretur. Cæſar autẽ in Italiam reuerteretur, Lepidum ſi quid ille moliretur oppreſſurus, bellumq; cõtra Sex. Pompeiũ geſturus, & militibus veteranis in colonias deductis, agros aſſignaturus. Quibus ſic cõſtitutis, Antonius quidem in Aſiã proficiſci conſtituit, Cæſar in Italiã iter auertit: correptusq; difficili & periculoſo dum mare traiicit morbo, Brunduſij ſubſiſtere coactus, Romæ aliquandiu deceſſiſſe creditus eſt: reſtitutus tamen aliquãtò pòſt P. Seruilio & L. Antonio (qui ob ſingularem pietatem in Marcum fratrem Pietas cognominatus fuerat) conſulatũ gerentibus, P. SERVILIVS L. ANTONIVS CONSS.
C ad vrbẽ reuerſus eſt, cognitoq; Lepidũ ſiue metu ſui ſiue timiditate quadã & ignauia rebus nouis abſtinere: proinde quũ falſò apud ſe delatũ crederet, ſua ſententia abſoluit, Africamq; vti cõuenerat, reſtituit. Hinc milites in colonias deducere, agrorumq; aſſignationẽ & diuiſionẽ facere paranti, maximæ ſtatim ſe obiecêre difficultates, auctoribus potiſſimũ Fuluia Antonij coniuge ſocru ipſius, inquieti acrisq; ac pluſquã virilis animi femina, & L. Antonio Conſule: poſtulantibus ſcilicet vt vel in Antonij aduentũ differretur coloniarum deductio agrorumq; diuiſio, vel ſaltem Antonianos milites ipſi Antonij nomine deducerent, contrà quàm ab ipſo Antonio cõceſſum fuerat. Ita vt L. Antonius concitatis & in partes receptis populis, quorũ agri militibus diuidendi erant, bello Cæſarẽ laceſſere pararet, Fuluia vbiq; præſente, nec conſilio tantùm, ſed & manu cœpta promouente: adeò vt occupato Preneſte oppido gladio accincta inter armatos verſans, nõ ſolùm militis, ſed & Imperatoris munera vſurparet: ipſosq; Cæſarianos milites pecunia ad defectionem vel ad ſeditionẽ ſollicitaret.
D Miſſisq; ſæpius vltro citroq; legatis, quum res obſiſtente ſemper Fuluia cõponi nullo modo poſſet, in manifeſtũ tandem bellum erupit: ita vt Cæſar in Nurſinos & Fontinates exercitũ duceret, Antonius autẽ pulſo Lepido, qui cum duabus legionib. à Cæſare vrbi præſidio relictus fuerat, vrbem ipſam occuparet: Imperatorq; à populo ſalutaretur. Accedentibusq; mox cum ſuis copiis Aſinio quoq; & Ventidio ducibus Antonianis, difficillimum atrociſſimumq; bellum impendere videbatur, ni Cæſar L. Antoniũ in Galliam proficiſcentem intra Peruſiam cõpulſum, fruſtraq; ſæpius erumpere conantem, tandem fame compreſſum deditionẽ facere coëgiſſet. Cæſar itaq; bello citra ſanguinem cõfecto, mortuoq; fortè Caleno, qui cum legionib. aliquot Galliam nomine Antonij tenuerat, quum de Antonij in ſe animo propter ea quæ proximè cõtra Fuluiã & L. Antoniũ geſta erant, dubitaret, Caleni legiones ad ſe traducit: Galliamq; ipſam Antonij prouinciã occupat, ſimul & Hiſpaniã. Romamq; reuerſus, Lepidum in Africam cum ſex legionibus Antonianis ſibi ſuſpectis ire iubet: (Afri BELLVM PERVSINVM.

cam

Ayuntamiento de Madrid

cam autem Seſtius hactenus tenuerat, pulſis inde Cornificio & D. Lælio: ſed is Lepido accedenti haud grauatim ceſſit) L. autem Antonium cum Peduceio & Luceio legatis Cæſar in Hiſpaniã mittit. Antonius interim dum in Aſiam cum vniuerſo exercitu proficiſcitur, Græciam tranſiens L. Cenſorinũ eidem præficit. Epheſumq; veniens, ab occurrentib. ſibi Baccharum habitu & geſtu mulieribus, à pueris verò & viris in Panes & Satyros tranſformatis exceptus eſt: vrbeq; ipſa hedera & thyrſis paſſim exornata, Dionyſius ab omnibus appellatus & ſalutatus. Hinc Ciliciam ingreſſus eſt, quò Cleopatram priùs euocarat, expoſtulaturus cum ea de auxiliis Caſſio præſtitis. Ceterùm conſpecta Cleopatra, permotusq; tum cultu eius lugubri, tum ſermonis & morũ venuſtate captus, non ſolùm iuſtiſſimas Cleopatræ ſe purgantis excuſationes, vt quæ non tantùm Caſſium non iuuiſſet, ſed Dolabellæ inſuper quattuor legiones ſubmiſiſſet, claſſemq; inſtructiſſimã ad ipſum adducere parata fuiſſet, æquis auribus admiſit: ſed & in ipſam iuueniliter ſtatim exarſit, ita vt deinceps omnia quaſi ex Cleopatræ præſcripto ageret: pecunias interim per vniuerſam Aſiam partim per ſe contrahens, partim per alios: exactis acerbiſſimè etiam plurium annorũ tributis, & ditionibus, libertatibus, immunitatibusq;, atq; aliis paſſim tam publicis quàm priuatorũ bonis diuenditis: quò ſcilicet ſuppeteret, vnde pecuniã militibus promiſſam præſtaret, quòd ſingulis quinq; drachmarũ milia pollicitus fuerat. Cleopatra autem in AEgyptũ præmiſſa, poſtquam Aſiam vniuerſam proximasq; regiones circumiiſſet, indictis paſſim grauiſſimis tributis, inſtante iam hieme Planco in Aſia, Decidio Saxa in Syria relicto, ipſe quoq; Alexandriam apud Cleopatrã hiematurus ſe contulit. Vbi dum Antonius oblitus ſuæ dignitatis depoſitisq; vnà cum imperij inſignibus, curis & cogitationib. tanto imperio dignis, ſumptaq; pro patrio habitu ſtola quadrangula calciamentoq; Græcanico, otio luxuiq; deditus, amoribusq; inſeruiens, conuiuiisq; non ſine maxima prodigalitate in plures dies & noctes continuatis, tempus cum Cleopatra turpiter terit, Parthi duce Labieno & Pacoro Orodis Parthorum regis filio Syriam inuadunt, Phœnicem ſubigunt, Saxaque quem Antonius ibi decedens reliquerat ſuperato & profligato Apamæam per deditionem capiunt: poſt hæc & Antiochiam à Saxa deſertam. Saxaque qui in Ciliciam fugerat à Labieno perſequente occiſo, Pacorus vniuerſam mox Syriam ſola Tyro excepta occupat. Hinc in Palæſtinam tranſiens, & hanc ſui iuris facit. Parte alia Labienus qui ad Saxam perſequendum in Syriam profectus fuerat, Ciliciam vniuerſam, omnesque Aſiæ ciuitates in continenti ſitas, præter Stratoniceam nullo ferè negocio ac ſine bello ſubigit, præter Myliſſam & Alabanda, quæ per vim in poteſtatem venère. Hinc Labienus contractis vndique pecuniis, maximaq; præda etiam è templis alijsq; locis ſacris ditatus, Parthorũ ſe Imperatorem appellari voluit. Quæ vbi Antonio ſunt nuntiata, vix tandem à Cleopatræ amplexibus diuulſus, imminente iam vere, Alexandria Tyrum proficiſcitur, tanquam ſuppetias contra Parthos laturus. Ceterùm intellecto proxima quæque in Parthorum poteſtatem veniſſe, acceptisque eodem tempore à Fuluia vxore (quæ ſtatim à Peruſia capta Puteolos vnà cum liberis fugiens, inde Brunduſium perueniens, Athenas nauigarat) litteris, quibus & de Peruſinæ obſidionis euentu certior fiebat, & ab vxore non ſine lamentis reuocabatur, per mare Cyprium & Rhodium Aſiam præteruectus Athenas adnauigauit: vbi præter vxorem etiam Iuliam matrem repperit, quam in Siciliam confugientem Sextus eò miſerat, quò Antonij gratiam & ſtudium ſibi contra Cæſarem conciliaret. Inſtituto igitur cum vxore & matre colloquio, intellectisque plenè iis quæ in Italia geſta erant, victus tum Fuluiæ Cæſari infeſtiſſimæ perſuaſionibus, tum Iuliæ matris pro Sex. Pompeio deprecationibus, accedentibus etiam L. Libone Pompeij ſocero & Saturnino cum aliis quibuſdam quos Pompeius cum Iulia ad Antonium miſerat Pompeio recõciliatus vnà cum illo bellum Cæſari inferre conſtituit. Digreſſusque Athenis, Fuluiamque malè affectam

A B C D

BELLVM PARTHICVM DVCE LABIENO.

LABIENVS PARTHORVM IMPERATOR.

BELLVM INTER ANTONIVM ET CÆSAREM.

Ayuntamiento de Madrid

A Sycione relinquens, ipſe cum ducentis nauibus Corcyra ſoluens, Brunduſium appulit. Ceterùm Brunduſinis portas ipſi præcludentibus, Brunduſium ſtatim vallo & foſſa à reliqua continenti intercludit: relictaque ad obſidionem expugnationemque parte exercitus, parte alia ad loca maximè oportuna in illa ora occupanda miſſa, Sipontem capit: & Pompeium Sicilia excitum quamprimùm Italiam inuadere, littoraq; oppoſita infeſtare hortatur: qui miſſo cum duabus legionibus in Sardiniam, quā Cæſar tum tenebat, Mena liberto, ipſe Thurios & Conſentiam obſidere pergit. Cæſar autem, qui, vt ſuprà dictum eſt, ſub id ferè tempus è Gallia redierat, intellectis ijs quæ ab Antonio gerebantur, P. Seruilium Rullum ad Brunduſium tuendum, Agrippam verò ad Sipontem tuendam mittit. Neque interim ceſſatum ab vtroque, quin ſedulò oppida & colonias & veteranos quoquo modo ſollicitarent, & in ſuas quiſque partes pertrahere ſtuderent. Quæ dum vtrinque pari contentione fiunt, ſuſpenſis hinc inde & ducum & militum animis, cōmodùm nuntiatur Ful-

B uiam Sycione deceſſiſſe. Face itaque belli iam exardeſcentis per mortem Fuluiæ extincta, non priùs aut ab amicis alterutrius (inter quos & ipſa Iulia mater Antonij erat) aut à militibus ipſis ceſſatum eſt, quàm Cæſar & Antonius depoſitis armis in gratiam redirent. Quæ pax vti aliquo arctiori affinitatis vinculo confirmaretur, Octauia Cæſaris ſoror natu maior, non tamen eadem matre genita, mortuo non ita pridem Marcello marito, poſtulantibus pacis auctoribus atque applaudente felixq; ac fauſtum acclamante vniuerſo exercitu, à Cæſare Antonio deſpondetur. Factaq; tertia imperij diuiſione conuenit, vt Cæſar Sardiniam, Dalmatiam, Italiam, & Galliam obtineret: reliquas verò trans Ionium mare prouincias Antonius: termino vtriuſq; ditionis conſtituto Codropoli, quod eſt oppidum in intimo Adriatico ſinu. Vt ſcilicet quicquid continentis ſiue inſularum ab eo oppido verſus orientem vſq; ad Euphratem interiaceret, Antonio cederet: verſus occidentem vſq; ad Oceanū Cæſar imperaret: addito tamē vt vtriq; delectus in Italia habere liberum eſſet.

PAX INTER CAESAREM ET ANTONIVM.

IMPERII DIVISIO.

C Et Sexto Pompeio communi hoſte declarato, bellum contra ipſum Cæſar ſuſcepit, Parthicum verò Antonius. Quibus rebus ita conſtitutis, deducentib. militibus ouantes, propter eam pacem inter ſe factam, vrbem ingreſſi ſunt: ibique nuptiæ Antonij cum Octauia celebratæ, decretoq; Senatus confirmatæ. Et quanquam plebs propter Cæſaris & Antonij in gratiam reditum, metu noui belli ciuilis liberata, primùm quidem gauderet, poſtea tamen multò etiam magis indignabatur, Pompeium non eſſe in fœdus receptum, quando non minora vrbi mala ab illo, quàm ab Antonij & Cæſaris diſſidio vrbi impendere intelligerent, quòd is intellecta Antonij & Cæſaris reconciliatione, relicta Italia in Siciliam quidem ſe recepiſſet, nihilominus oras & littora per ſuos crebris populationibus infeſtaret, occupataque Sicilia, Corſica, & Sardinia, totoque adeò mari quod Italiam circumalluit, conſuetas frumentationes intercluderet: ita vt dum neque ex Africa, neque ex occidente cōmeatus aut frumenta ſubuehi poſſent, vrbs in ſumma annonæ caritate etiam fame

CAESARIS ET ANTONII OVATIO.

D premeretur. Hinc plebs non priùs etiam ſeditioſiùs tumultuari deſtitit, diiectis Antonij & Cæſaris ſtatuis, magiſtratusq; & Cæſarē ipſum in publicū prodeuntē lapidibus inceſſens, quàm Cæſarem & Antonium compellerent, vt ad pacem etiam cum Pompeio faciendam vrbe excederent. Baias itaque profecti ſunt, inſtitutoq; apud Miſenum promontorium cū Pompeio colloquio, ipſis quidem in continenti conſiſtentibus, Pompeio verò ex aduerſo in aggere circumfluo, in hoc ipſum aggeſto, præſente hinc vniuerſo exercitu, illinc tota claſſe, certis conditionibus, quas antè per internuntios depacti fuerant, pax inter ipſos cōuenit. Et poſtquam dextras iunxiſſent, conuiuiiſque ſeſe mutuis excepiſſent, poſtridieque eius diei Conſules in quadriennium deſignaſſent, inter hos Antonium, Cæſarem, & Pompeium, hunc quidem in vnum annum & primùm, illos verò etiam in duos vtrumq; annos iterum & tertiùm. His ita tranſactis, Pompeius quidem in Siciliam, Cæſar verò & Anto-

PAX CVM SEX. POMPEIO FACTA.

ANTONIVS COS. DES. ITER. ET TERT.

nius ad vrbem reuerſi, fauſtis acclamationibus atque incredibili omnium ordinum lætitia A
excepti ſunt. Vbi poſtquam aliquandiu in ocio ſumma inter ſe concordia egiſſent, Cæ-
ſare in Galliam nonnihil turbatam profecturo, Antonius abducta ſecum Octauia ad bel-
lum Parthicum in Aſiam diſceſſit: approbatis priùs à Senatu omnibus actis ipſius, ſimulq;
ijs quæ ipſe deinceps acturus vel decreturus eſſet. Qua autoritate fretus, pleraque ſuo ar-
bitratu poſtea conſtituit: inter cetera Reges aliquot, vti Darium Pharnacis filium, Mithri-
datis nepotem Ponti, Idumeorum verò Samaritarumq; Herodem, atque alios aliarum gen
tium. Inſtante autem ſub diſceſſum ipſius hieme, exercitu in diuerſa hiberna diſtributo,
ipſe Athenis hiemare conſtituit: vbi non ſecus quàm Alexandriæ priùs fecerat, relicto im-
peratorio cultu palliatus & cothurnatus priuato prorſus habitu paucis admodum comita-
tus, fortè vno atque altero amico & famulo, profeſſores & alios recitatores auditurus in
publicum ſubinde procedebat: ſæpiusq; conuiuia Græcorum more agitabat: ſolennibusq;
epulis & feſtis magna cum Octauiæ voluptate intererat: conſtitutusq; Athenienſium gy- B
mnaſiarcha, inter ceteros honores etiam Bacchum ab Athenienſibus ſe alterum appellari
paſſus eſt: deſponſaq; ſibi tanquam Baccho ab Athenienſibus Minerua, cum dote HS qua-
dragies matrimonium approbauit. Interim P. Ventidius, quem Antonius contra Par-

P. VENTIDII CONTRA PARTHOS RES GESTAE.

thos præmiſerat, dum ipſe in Græcia otioſus hæret, Labienum ex Aſia verſus Syriam refu-
gere coëgit: fugientemq; vſque ad Taurum montem conſequutus, vlteriùs progredi pro-
hibuit: Parthorumq; exercitum haud multò pòſt superuenientem ſimiliter in fugam con-
uerſum, vſq; ad Ciliciam perſequutus eſt: captoq; Labieno, qui in Cilicia aliquandiu la-
tuerat, Ciliciam vniuerſam recepit. Hinc ad Amanum montem conuerſus, per cuius an-
guſtias (quæ Amani portæ dicuntur) ex Cilicia in Syriam tranſitus eſt, Pharnabatem O-
rodis Regis præfectum Pacori legatum eum tranſitum cuſtodientem ex improuiſo aggreſ
ſus, quanquam numero longè impar, cæſa cum magna Parthorum manu ipſo Pharnabate,
Syriam à Parthis deſertam præter Aradum inſulam, vniuerſam citra prælium recepit. Poſt C
hanc & Paleſtinam recuperauit, fugiente præ metu Antigono, quem mox vti & Antiochũ
& Malchum Nabatheorum Regem, propter auxilia Pacoro præſtita, magna pecuniarum
ſumma multauit. Ob quæ quidem, quòd Antonij auſpicijs geſta erant, Antonius ipſe à

BELLVM SICVLVM CVM SEX. POMPEIO

Senatu laudatus, ſupplicationesq; ipſi decretæ ſunt. Antonius autem hoc nuntio Athenis
accepto, epulum Græcis dedit, ludosq; publicos inſtituit. Per hæc tempora Antonio
etiamnum Athenis agente, Pompeius rupto pacis fœdere iterũ maria infeſtabat, miſſo in-
ſuper in Italiam Menecrate liberto, qui pleraq; Campaniæ loca popularetur & deuaſta-
ret, cauſſatus quòd Cæſar quidem Mænam libertum ſuum ad ſe fugientem claſſemq; &
exercitum tradentem recepiſſet, monitusq; ad ſe remittere recuſaret: Antonius verò Pe-
loponneſum & Achaiam prouinciam ſibi nuper in fœdere conceſſam, vexaret. Hinc Cæ
ſar Antonium & Lepidum quamprimùm accedere iubet: ſed Lepido cunctante & diffe- D
rente, Antonius quamprimùm Athenis Brunduſium nauigauit: ſed non inuento ibi Cæ-
ſare, ſiue prodigio territus, quòd lupus prætorium ipſius ingreſſus aliquot ex militibus i-
pſius dilaniaſſet, ſiue alia quauis de cauſſa, bellum Parthicum cauſſatus, iterũ in Græciam
abnauigauit. Hinc Cæſar coniecturam fecit ſe ab Antonio contra pacta deſeri: & Pom-
peius ſparſis rumoribus Cæſaris cauſſam Antonio minimè probari, maiori etiam ſtudio in
id bellum incubuit: ipſeq; in Italiam traijciẽs, cuncta hoſtili animo geſſit, rem interim na-
ualem Menecrati & Apollophani libertis ſuis cõmittens. Cæſar autem ab vtroq; collega
deſtitutus, opera potiſſimùm Caluiſij Sabini & Mænæ liberti, qui nuper à Pompeio pro-
fugerat, vſus eſt: prælijsq; aliquot mari infeliciter cõmiſſis, accepta etiam non leui propter
tempeſtatem maximam ſubitò exortam clade, qua plus quàm dimidia nauium pars perie-
rat, effecit vt Pompeius verè Neptuni filius crederetur, tanquã Neptuno à partibus ipſius

ſtante

Ayuntamiento de Madrid

A ſtante,& pro ipſo contra Cæſarem decertante. Quod quũ & ipſe Pompeius ita videri vel-
let,pro purpureo paludamento ceruleo deinceps vti cœpit: & tanquam Neptuno ſacri-
ficans,equos & viros viuos in fretum coniecit. Cæſar autem ſubductis quæ reſtabant na
uibus,ad nouam claſſem comparandam,aliosq; apparatus, in Campaniam receſſit: miſ-
ſoq; Mecœnate Antonium iterum ad propulſandum communem hoſtem & belli ſocie-
tatem euocat. Vere itaq; ineunte Antonius cum trecentis nauibus Tarentum acceſſit:
vbi obortis nouis inter ipſos ſuſpicionibus,ita vt Cæſar ad ipſum accedere recuſaret,An-
tonius autem in Syriam reuerti pararet,Octauia ad Cæſarem profecta ipſi perſuaſit,vt in
colloquium cum Antonio veniret: ſic poſt mutuas expoſtulationes, denuò inter ſe recon
ciliati ſunt. Quumq; Antonius neceſſariò ſibi ad bellum Parthicũ proficiſcendum cauſſa-
retur,bello Pompeiano ſe intereſſe poſſe negauit,niſi Cæſar mallet id in annum ſequentẽ
differri, naues tamen & reliquum apparatum lubenter traditurum. Ita Cæſar acceptis ab
B Antonio CXX.nauibus,ipſi viciſſim viginti legionariorum milia ex Italia miſſurum polli-
citus eſt. Et exeunte iam primo Triumuiratus quinquennio, in aliud quinquennium ſibi
eandem poteſtatem prorogarunt: Pompeioq; hoſte iudicato,conſulatum & auguratum
nuper inter ceteras pacis conditiones conceſſum,ademerunt. Quibus ita conſtitutis,
Antonius ad bellum Parthicum in Syriam vnà cum Octauia profectus eſt: ſed hanc mox à
Corcyra remiſit. Inde per Aſiam in Syriam profectus, miſſo in AEgyptum Fonteio Capi
tone,pro Octauia ablegata Cleopatrã acceriit,venientemq; ad ſe magna cũ beneuolentia
magnificoq; apparatu exceptam, Phœnicia,Celeſyria,Cypro,magna etiam Ciliciæ parte,
eaq; Iudææ parte quæ Balſamum profert,tota deniq; Arabia quæ ad Oceanum pertinet &
Nabatheorum dicitur,donat: liberiſq; ſuis,quos vno partu geminos Cleopatra ipſi edide
rat,quorũ vni Alexandro,alteri Cleopatræ nomen erat, Solis & Lunæ cognomina addidit.
Vixdum aũt digreſſo Antonio quũ Mænas homo dubiæ fidei,iterũ à Cæſare ad Pompeium
C tranſijſſet,bellum ſtatim aduerſus Pompeium inſtauratũ eſt: præfectoq; claſſi loco Mænæ
M. Agrippa, Cæſar à Lepido quanquã inuito impetrauit,vt & ipſe ſua cum claſſe Siciliam
inuaderet. Sed is amiſſo cùm tempeſtate tum prælio magno nauium ſuarũ numero,ad Li-
lybæum appellens,ibiq; diutiùs cõſiſtens,à rebus gerendis abſtinuit. Hinc apud Cæſarem
in ſuſpicionem veniens,occulta cum Pompeio iniiſſe conſilia creditus eſt: ſtatimq; obor-
tum inter ipſos diſſidium: indignãte Lepido,quòd Cæſar ſe qui parem haberet poteſtatẽ,
nõ vti collega æquato imperio,ſed quaſi legato tantùm vti vellet,atque hinc ad Pompeiũ
clam inclinante. Quod Cæſar impræſentiarum diſſimulandum ratus,quia videlicet Lepi
dum clandeſtinum quàm apertum hoſtem habere mallet,antequam & hinc Pompeianis
rebus aliquid roboris accederet,aut Pompeius pecunia & cõmeatibus quibus deſtituteba-
tur,inſtrueretur,quamprimũ prælio decertare cõſtituit. Omnibus igitur ad prælium expe
ditis, Pompeium prope Meſſanam etiamnum imparatũ terra ſimul & mari aggreditur: ita
D vt Cæſar ipſe pedeſtres copias duceret,M. aũt Agrippa mari rem gereret: & poſt longam
& dubiam hinc inde dimicationem, Pompeiani terra mariq; profligati,fugientes Meſſanã
& alia loca petiêre: ipſe verò Pompeius amiſſa claſſe & Demochare claſſis præfecto mor
tuo,alijsq; plurimis ad Cæſarem profugientibus,rebus iam deſperatis,filia atq; amicis cũ
pecunijs & reliquis rebus precioſioribus in naues (quæ. XVII. duntaxat ex vniuerſa claſſe
reliquæ erant) impoſitis,noctis tenebris adiutus,nemine inſequente,ad Antonium fugit:
ſperans ſcilicet quòd matrem ipſi incolumẽ remiſiſſet,inuicẽ & ab ipſo in gratiam recipi-
endum. Lepidus interim admotis propiùs Meſſanã copijs (quò & M. Agrippa à Cæſare
ſubmiſſus haud multò pòſt aduenerat) Plemmio,qui cum octo legionib. ſtatim poſt Pom-
peij diſceſſum eò venerat,in fidem recepto,militibusq; eius cum ſalute etiam direptione
vrbis cõceſſa,quanquã reclamante & inuito Agrippa,qui Cæſarẽ exſpectandum cenſebat:

TRIVMVIRATVS REIPVB. CONSTITVENDAE ITERVM INITVS.

POMPEIVS HOSTIS IVDICATVS.

auctusq; acceſſione Pompeianorũ vſque ad numerum viginti legionum, occupataq; Meſſana, etiam de vniuerſa Sicilia retinenda cogitauit: vt quæ ſibi iure deberetur, quòd prior in eam deſcendiſſet, pluresq; eius ciuitates in fidem recepiſſet. Sed Cæſar hoc intellecto poſtridie accedens, facilè milites à direptione abſtinere, ipſum autem Lepidum vrbe excedere, collemq; proximum caſtris ſuis occupare compulit. Ortaq; primùm inter ipſos per internuntios diſceptatione, non ſine multis expoſtulationibus, Lepido quidem de Cæſaris in ſe iniuriis prouinciisq; ſibi ademptis conquerente, Siciliamq; ſua potiſſimùm opera receptam ſibi vendicante, Cæſare verò nihil aut pauca ad hæc reſpondente. Qui poſtquam quoſdam è Lepidianis maximè è Pompeianis qui pridie ad ipſum tranſierant corrupiſſet, cum equitibus vſque ad vallum caſtrorum Lepidi progreſſus, caſtraq; ipſa cum paucis ingreſſus, & milites alloquutus, obteſtatusq; ſe inuitum ad bellum protrahi, poſtea cum vniuerſis accedens copiis, caſtra Lepidi obſedit: cõmiſſoq; leui prælio, deficientibus primùm ad ipſum Pompeianis, reliqui quoque Lepidi milites metuentes ne & ipſi in poteſtatem redigerentur, paulatim alij poſt alios, Lepido nequicquã obſiſtente & fidem ipſorũ implorante, ad Cæſarem defecêre, parati etiam Lepidum interficere ni Cæſar vetuiſſet. Ita Lepidus ab omnibus deſertus, pullatus ad Cæſarem procedens, ſe genibus ipſius ſubmiſit. Sed Cæſar aſſurgens, dextra porrecta ſubleuatum, ſupplicem ſibi fieri paſſus non eſt: imperioq; adempto, relicto tamen Pontificatu Maximo, ad vrbem redire iuſſit. Sextus autem à Meſſana fugiens, in Leſbum inſulam delatus, Mytilenæ (vbi olim patre Pompeio aduerſus C. Cæſarem bellum gerente cum matre egerat) ſubſtitit: quumq; ſe fidei Antonij permittere decreuiſſet, legatosq; in id ad Antonium miſiſſet, intellecto poſtea infelici rerum Antonianarum aduerſus Medos ſucceſſu, ad occupandam continentem Leſbo obiectam animum adiiciens, nauesq; & claſſiarios interim comparans, Parthis etiam ſe iungere ſtuduit: miſſisq; clàm ad Thraciæ Pontiq; reges & Dynaſtas legatis, ſuam contra Antonium operam, vti priùs Labienus, obtulit. Quibus Pompeij conatibus ad Antonium perlatis, quanquam priùs Pompeiũ in amicitiam recipere decreuiſſet, M. Titium qui priùs à Pompeio ad ipſum defecerat, cum claſſe contra Pompeium proficiſci iubet, cum mandato, vt ſiquidem claſſem & ſe dedere vellet, Pompeium honorificè ad ſe deduceret: ſin minùs, ipſum bello perſequeretur & quoquo modo opprimeret. Titius igitur Pompeium adhuc Nicomediæ imparatum deprehendens, pacem iterum ab Antonio per legatos petentem, ita tamen vt nec ſe nec claſſem tradere paratus eſſet, poſteaq; in Mediterranea Bithyniæ ſe recipientem, Armeniamque petentem, Mindaij circumuentum & in poteſtatem redactum, poſtea per litteras ab Antonio iuſſus interfici curauit: quanquam Antonium ipſum poſtea eius pœnituiſſe ferunt. Cæſar autẽ intellecta Pompeij cæde, factis ob id ludis equeſtribus, Antonio currum apud roſtra & ſtatuam in templo Concordiæ poſuit. Atque hæc quidem in Sicilia & alibi contra Pompeium geſta ſunt. Pacorus autem Orodis Parthorum regis filius Ventidio rebus in Syria nuper à Parthis recepta cõſtituendis intento, Antonioq; Alexandriæ luxui & amoribus dedito, cum valido exercitu iterũ Syriam inuaſerat. Sed Ventidius maturè cum legionibus, quà Parthus minimè putabat occurrẽs, in agro Cyrrheſtico Parthos caſtra ſua edito loco poſita aggredi auſos, facta ſubitò eruptione nõ ſine maxima ſtrage concîdit: ipſoq; Pacoro duce cæſo profligatos partim in Mediam & Meſopotamiam vnde venerant, partim in Comagenem ad Antiochũ celeri ſe fuga recipere compulit: capiteq; Pacori per omnes Syriæ ciuitates circumlato, Syriam vniuerſam, quæ Pacorũ propter ſummam eius iuſtitiam & clementiam vnicè obſeruabat, euentumq; eius belli ſollicitè exſpectabat, mox pacatã reddidit: receptisq; quæ defecerant ciuitatibus, in Antiochum conuerſus, & hunc intra Samoſata cõpulſum oppugnare aggreſſus eſt: deditionemq; facere, & pacem mille talentis redimere paratũ, Antonij propediem adfuturi ad-

Margin notes: IMPERIVM LEPIDO ABROGATVM. — SEX. POMPEII CAEDES. — BELLVM PARTHICVM.

Margin section letters: A, B, C, D.

A aduentũ exſpectare, aut legatos ad ipſum de pace mittere iuſſit: ne ſolus ſcilicet ſibi omnẽ rerum geſtarum gloriam vſurpare velle videretur: quòd ſciret Antonium rebus à ſe feliciter geſtis iam tum inuidere. Poſtquam autem Antonius poſt dies haud multos ſuperuenit, quum res à Ventidio ſuis auſpiciis geſtas haud ſatis æquo animo ferret, quòd gloriam non in ſolidum ſuam fore intelligeret, Ventidium in ordinem redactum abrogato imperio exercitum ſibi tradere iubet: eiusq; opera & tunc temporis & poſtea vti recuſauit. Hinc ad Antiochum cõuerſus, quum nec oblatas pacis aut deditionis conditiones admitteret, nec rurſus verſa in fortitudinẽ deſperatione diutiùs obſeſſum ſæpiusq; oppugnatũ in poteſtatẽ redigere poſſet, victus tædio, videnſq; tempus fruſtra conſumi, ſuſpicatusq; milites ob affectum iniuria Ventidiũ animis in ſe eſſe alienioribus, acceptis pro M. talentis quæ priùs offerebantur. CCC. tantũ, & duobus duntaxat obſidibus, pacem Antiocho dedit: ſolutaq; obſidione, & conſtitutis vtcunq; rebus Syriacis, Athenas reuerſus eſt. Decretoq; tam ſibi quàm

B Ventidio, ob res cõtra Parthos geſtas, triumpho & ſupplicationib., quanquã indignatus honores ſibi cum Ventidio cõmunicatos, Ventidiũ tamen collaudatũ ad triumphũ in vrbem remiſit: qui & ſolus & primus hactenus de Parthis triumphauit. Nec multò pòſt Antonius quoq; Romã venit. Per id tempus C. Soſius Syriæ Ciliciæq; ab Antonio præfectus Aradios, qui ſoli ſe Ventidio oppoſuerãt, fame & longa obſidione preſſos in poteſtatẽ redegit: Antigonumq;, qui præſidium Romanorum interfecerat, prælio ſuperatum, Hieroſolimiſq; quò confugerat obſeſſum, tandem in ipſo templo vi expugnatum, viuum cepit: confirmatoq; Herodi Iudæorum regno, quod ipſi Antonius conceſſerat, Antigonum cruci affixum virgiſq; cæſum, demum ſecuri percuſſit. P. quoque Canidius Craſſus circa Armeniæ fines ab Antonio relictus, ſuperatis diuerſis prælijs Pharnabazo Hiberorum, & Zibere Albanorum Regibus, ad Caucaſum vſque montem Romana protulit arma. Interea An-

VENTIDII DE PARTHIS TRIVMPHVS.

C. SOSII RES GESTAE.

C tonio Romæ diutiùs hærente, ita vt ſub finem demum anni in Syriam reuerteretur, Phraates alter Orodis filius, cæſo in prælio à Ventidio fratre ſuo Pacoro, acceptoq; à patre regno, ſublatis è medio per dolum fratribus, quos ex Antiochi filia Orodes ſuſceperat, ipſum quoq; Orodem patrem ob tantum ſcelus meritò ſibi offenſum, interimere nõ dubitauit: ſimul & quoſcunq; ex nobiliſſimis aliquando auctoritate apud patrem valuiſſe, aut nunc etiam plurimùm poſſe intelligebat. Hinc plurimi & præcipui crudelitatem hominis metuentes, ipſo relicto alij aliò fugiebant: ex his aliquot ad Antonium, in quibus fuit Moneſes quidam. Quo recepto Antonius quum is ſe ducem belli fore, facileq; bonam Parthiæ partem occupaturum polliceretur, adiunctis ſibi Pharnabazo & Zibere Regibus, paulò antè à Canidio ſubactis, expeditionem contra Phraatem parabat. Ceterùm Phraates defectione ſuorum potiſſimùm autem Moneſis turbatus, miſſis ad Moneſem legatis, data fide ad ſe reuerti iubet. Quod quanquam Antonius haud ſatis æquo animo ferret, ſpe tamen pacis recipien-

D dorumq; pro Moneſe ciuium Rom. & ſignorum ſub Craſſo amiſſorum, Moneſem redire permittit: ſimul etiam legatos mittit, qui ſi ſigna & captiui redderentur, pacem cum Partho conficiant. Ipſe interim validiſſimis inſtructus copijs, Cleopatra, quæ tum fortè aderat, Alexandriam remiſſa, ad bellum ſe comparabat: ſperanſq; Regem propter ſpem pacis ſecuriùs agentem ex improuiſo poſſe opprimi, ad Euphratem vſq; proceſſit. Verùm poſtquam Euphratem valido teneri præſidio intellexit, ab Artanaſde maioris Armeniæ Rege ſibi confœderato accitus, monitusq; Medo ad auxilia Parthis præſtanda longiùs profecto, Mediam facilè poſſe inuadi, auerſo itinere, relictoq; poſt ſe cum impedimentis, machinis, & bona exercitus parte, Statio Oppiano, & ſe quamprimùm ſubſequi iuſſo, ipſe magnis itineribus ad Phraaſpa vſque regiam Medorum vrbem, in qua erat vxor Regis cum quattuor liberis, peruenit: oppidumq; obſidione cinctum ſtatim oppugnare cœpit. Quæ quũ Medum & Parthum minimè laterent, obuiam progreſſi, fatigatumq; ex itinere de impro-

Ayuntamiento de Madrid

uiſo adorti, vniuerſis ad vnū cæſis, ſolo Polemone Ponti rege capto, omnibus impedimen- A
tis machinisq; bellicis potiuntur. Quod vbi Artanaſdes Armeniæ Rex intellexit, quaſi re
deſperata, cum ſuis ſe copiis ſubtrahens in Armeniā quamprimùm reuerſus eſt. Antonius
autem à Statianis celeriter accitus, ad ſuppetias ſuis ferendas relicta Phraaſporū obſidione
profectus, quum præter cadauera nihil inueniſſet, poſtremū barbarorum magna celeritate
ſe recipientiū agmen inſequutus, cōmiſſo prælio, nullaq; ferè edita ſtrage, quòd ab Arme-
nio deſertus eſſet, ad Phraaſporum obſidionem reuertitur. Ceterùm quum machinis deſti
tutus ſæpiùs oppugnando nihil proficeret, diuerſis cladibus à Parthis qui haud procul abe-
rant illatis, abſumptisq; omnibus quæ circa vrbem erant cōmeatibus, dum ſuos longiùs fru
mentatū mittere cogitur, ſubornatis à Phraate, qui inter frumentationē Romanis immixti
familiariusq; compellantes, Antonium in ſpem pacis facilè impetrandæ adducerent, miſſis
iterum de pace legatis, ſigna & captiuos, vti priùs, repetit. Parthus autem ſignorū & capti
uorum mentione reiecta, ſi Antonius exercitum abducat, & Medorum finibus excedat, pa B
cem ſe conceſſurum reſpondit. Quo reſponſo Antonius ſecurior iam factus obſidionē ſol
uit: & dum pacis cōpoſitionem exſpectans ad iter ſe profectionemq; comparat, Medi eru
ptione facta, machinis operibusq; negligentiùs tanquā pace iam facta cuſtoditis flammas
iniiciunt, aggeresq; & vallum diſturbant. Parthi alia ex parte Antonianos aliud agentes
adorti, cladem non paruam intulêre. Antonius ergo ſe deceptū videns, quum ſibi non eſſe
vlteriùs de pace cogitandum videret, duce Mardo quodam, inſtituto per montes & angu-
ſtiora loca itinere, ne exercitum ſuum armis grauem per loca plana & patentia Parthis ſa-
gittariis obiiceret, copias ſuas in Armeniam reduxit: ita tamen vt magnis interim confli-
ctatus itinerum difficultatibus aliisq; incommodis, tum propter cōmeatuum & aquæ alio-
rumq; per loca auia & deſerta inopiam, tum propter crebra vario euentu prælia, occurren
tibus ſibi ſubinde Parthis, cum quibus octies decies ex itinere dimicaſſe traditur, deſidera- C
tis è ſuis amplius viginti quattuor milibus, poſt ſeptem & viginti demùm dies in Armeniā
peruenerit. Vbi diſſimulato ſuo in Artanaſdem animo, quòd ſe ab ipſo deſertum indigna-
retur, vltionemq; iam animo concepiſſet, quia tamen & pecunia & aliis rebus neceſſariis
deſtitutus, humanitatē atq; hoſpitium Artanaſdis ſibi perquàm neceſſaria intelligeret, ho-
minem blandè ac benignè alloquutus, tandem impetrauit vt ſibi cum exercitu in regno
ipſius hibernare liceret, quòd primo vere alteram in Medos expeditionē ſuſcipere conſti-
tuiſſet. Ceterùm poſtquàm aliquandiu in Armenia ſubſiſtens, ſuos à proximis incōmodis
& moleſtiis nonnihil refeciſſet, hieme necdum exacta, Cleopatræ deſiderium non ferens,
quò propius ad ipſam accederet, per hiemen & niues exercitum in Phœniciam reduxit: lo
coq; medio inter Berytū & Sidonem ad mare conſedit, Cleopatram quam eò venire iuſſe
rat exſpectans, & ſubinde ad littus procurrens, num fortè illam aduentantē videret: donec
illa veſtem militarem quamplurimā & pecuniam militibus Antonianis diſtribuendam ad- D
ferens, tandem aduenit. Pecuniam tamē ab Antonio ſubminiſtratā, ſed Cleopatræ ab ipſo
imputatam, quò militibus gratiorē redderet, quidam prodidêre. Pecuniis itaq; quas Cleo-
patra attulerat, in milites diſtributis, centenis ſcilicet quadragenis in ſingulos ſeſtertiis,
aliisq; rebus conſtitutis, Antonius cum Cleopatra in AEgyptū reuertitur. Per id tem
pus orta inter Phraatem Parthum & Medum de præda & ſpoliis diuidendis contentione,
Medus metuens ne à Partho regno exueretur, Polemonem nuper à ſe captum cum legatis
ad Antoniū mittit: & ſi bellum Parthis inferre velit, ſuam ad id operam & auxilium polli
cetur. Antonius itaq; acceptis iis quæ offerebantur cōditionibus, paceq; cum Medo facta,
promittit ſe ad Araxem flumen quod Mediam ab Armenia diuidit, ſuo cum exercitu ven
turum, coniunctisq; copiis Parthum inuaſurum. Interim quum Artanaſdis deſertoris
perfidiā ſibi quoquo modo vindicandam cōſtituiſſet, quò minore id moleſtia conficeret,
com-

Ayuntamiento de Madrid

A comprehenſumq; interficeret, primùm tanquã amico & benè de ſe merito gratias pro acceptis ab eo beneficiis repenſurus, in AEgyptũ ad ſe accedere hortatur. Qui cum verbis Antonij parum fidens aliud cauſſatus non veniret, Antonius ſperans dum per Armeniam in Parthos exercitum ducit, ſe facilè incautũ oppreſſurum: tanquam ad bellum Parthicum ex AEgypto in Syriam proficiſcitur. Verùm intellecto haud multò pòſt Octauiam aduentare, litteras ad Octauiam mittit, ſignificans ſe ad bellum Parthicũ proficiſci, proinde ipſam vel Athenis ſubſiſtere, vel ſi ita videatur, domum reuerti iubet. Octauia quanquam facilè ſuſpicaretur, non tam propter Parthicam expeditionem, quàm Cleopatram ſe remitti, munera tamen & dona, quæ plurima & ſplendidiſſima Roma ſecũ attulerat, (in quibus præter veſtem, pecunias & iumenta, duo erant ſelectorũ militum milia) Antonio miſit. Quidam crediderunt Octauiam à fratre Cæſare miſſam fuiſſe ad Antonium, aliquam ſcilicet iuſti belli occaſionem captante: quòd non ignarus amorũ & conſuetudinis Antonij & Cleopatræ,
B certò ſibi perſuaderet illam aut non admittendam, aut ſi admitteretur negligendam, prælata ipſi pellice. Cleopatra autẽ ſi quando aliàs tum certè Antonij ſe amore incenſam ſimulans, nihil intentatũ relinquebat, nihilq; ſibi ad queſtus, blanditias & illecebras reliquũ faciebat, quò & Octauiã ab Antonio arceret, & Antoniũ à Parthica expeditione retraheret: ita vt Antonius relicto omni apparatu, neglectaq; tam oportuna rei gerendæ occaſione, in AEgyptũ reuerſus bellum Parthicũ in tempus aliquod diſtulerit. Poſtea tamẽ profectus, vindictæ quam in Artauaſdem Armeniũ conceperat memor, ad aliam doli rationem conuerſus, & ſimulans ſe filiam ipſius filio ſuo Alexandro in vxorẽ expetere, miſſis ſemel atq; iterum legatis, Artauaſdem ad ſe pertrahere conatus eſt. Qui quum ſæpius euocatus non veniret, quòd ſibi malè conſcius Antonio non ſatis fideret, Antonius ſubitò Artaxata progreſſus, vbi regiam ſuam habebat Armenius, non priùs deſtitit, quàm partim minis partim
C pollicitationib. ſociorumq; perſuaſionibus, ſcriptis pariter & factis amicũ ſe ſimulans, regẽ ad colloquiũ in ſua caſtra pertraxit: vbi cõprehenſum per totũ regnũ & vniuerſa caſtella circumducens, theſauros regios ſibi monſtrare cõpulit. Verùm poſtquã hi qui gazæ & theſauris præerant, Artaxã filiorũ Artauaſdæ maximũ Regem cõſtituiſſent, iniectis Artauaſdæ argenteis cathenis, victoq; in prælio Artaxa & ad Parthos fuga dilapſo, vniuerſam breui Armeniam partim vi partim deditione ſubegit: impetrataq; à rege Medo Iotape filia in coniugem filio ſuo Alexandro, & exercitu ſuo in Armenia relicto (quo poſtea adiutus Medus Parthũ & Artaxam in ſe irruentes ſuperauit) cum magna præda in AEgyptũ reuerſus eſt: Artanaſdemq; cum vxore & liberis captiuos ducens, in gratiã Cleopatræ Alexandriã more Romano triumphans ingreſſus eſt. Ipſumq; regem Artauaſdẽ poſteà aureis oneratũ cathenis, adductumq; ad Cleopatrã in media populi corona in argenteo tribunali ſella aurea ſedentem, ſupplicẽ ipſi fieri voluit: datoq; populo Alexandrino epulo & viſceratione, vti Romæ poſt triumphos fieri conſueuit, aſſidentibusq; ſibi Cleopatra & liberis ipſius habita ad populũ cõcione, Cleopatrã Reginam Regum, Ptolomæũ autem Cæſarionẽ Regem Regũ appellauit: AEgyptumq; his, & Cyprũ, vti priùs Cæſar, iterũ addixit: ſuis autem ex Cleopatra liberis (quibus præter duos gemellos ſupra memoratos acceſſit tertius Ptolomæus dictus Philadelphus) Alexandro quidem Armeniã atq; alias trans Euphratẽ vſq; ad Indiam regiones, non ſecus ac ſi iam & eas ſuæ ditionis feciſſet, Cleopatræ Cyrenaicã, Ptolomæo verò Syriam, omnesq; cis Euphratẽ vſq; ad Helleſpontũ regiones attribuit: non dubitans etiam Romã hæc perſcribere, poſtulans vt eadẽ Senatus decreto ſuo cõfirmaret: addiditq; paratũ ſe Magiſtratu decedere, omniaq; Senatui & pop. Ro. permittere: quod ſperaret ſe hac ratione effecturũ, vt Cæſar, qui ad vrbem erat, prior arma deponere cogeretur: aut ſi id facere recuſaret, in inuidiã adduceretur. Poſt hæc ad Araxem vſq; flumen progreſſus, quò & Medus è ſuo regno proceſſerat, fœdere cũ Rege inito, parteq; Armeniæ nuper occupatæ

D [marginal letter beside "mæ poſt triumphos"]

ARMENIA SVBACTA

ANTONII DE ARTAVASDE TRIVMPHVS

Ayuntamiento de Madrid

patæ conceſſa, filiam viciſſim Iotapen filio ſuo deſponſam, ſignaq; Statiano cæſo perdita à Rege recipit, Polemonem verò Ponti Regem à Medo nuper captum, Armenia minore do nat. Et hæc quidem ſunt, quæ ab Antonio in Syria alijsq; tranſmarinis populi Romani prouincijs & finitimis regionibus hactenus geſta ſunt. Quum autem deuicto occiſoq; Sex. Pompeio, Lepido verò in priuatorũ ordinem redacto, Parthisq; ab vna parte, ab altera verò gentibus quæ contra Cæſarem bella mouerant perdomitis, penes Antonium & Cæſarem rerũ omnium ſumma eſſet, omnibusq; vtcunq; vbiq; pacatis nullum aliunde grauiùs bellum imminere videretur, bellum ſubitò ciuile inter Antonium & Cæſarẽ exarſit: cuius hæ ferè exſtitère cauſſæ & initia. Cæſar offenſus Antonij in Octauiam ſororẽ iniurijs, Antonium apud Senatum accuſabat, quòd AEgyptum prouinciam ſine ſorte inuaſiſſet: quòd Artauaſda Rege Armeniæ per fraudem capto & in vincula coniecto, magnã nomini Romano iniuriam & contumeliam conciliaſſet: quòd præcipuas Po. Ro. prouincias, tum Cleopatræ & liberis ipſius, tum alijs pro arbitrio dediſſet. Antonius viciſſim obijciebat, quòd Lepido collegæ ſe inconſulto magiſtratũ abrogaſſet, Lepidiq; & Sexti cùm prouincias, tum exercitus ſua auctoritate ſibi vendicaſſet: quòd naues quas ipſi cõmodato dederat, nõ reſtituiſſet: quòd vniuerſos ferè per Italiam agros militibus ſuis nulla habita militũ Antonianorũ ratione diuiſiſſet. hæc atq; alia tam apud Senatũ quàm per litteras ſibi mutuò exprobrabant, & viciſſim ſe purgabant: Cæſar quidem coràm per ſe, Antonius verò per lit teras, legatos, aut internuntios, potiſſimùm aũt per C. Soſium alterum è Conſulibus, qui Antonij cauſſam magno ſtudio atque contentione defendebat, & Cæſarem impugnabat, edictum etiam contra Cæſarem propoſiturus, ni Tribunuſplebis vetuiſſet: qui & poſtea cũ collega & plurimis Senatorum ad Antonium tranſijt, cauſſatus nõ licere Conſulib. liberè de Rep. agere, quòd Cæſar ſatellitio ſtipatus, amicisq; pugiones ſub veſte occultantibus comitatus in Senatum veniret. Pro quibus alij non pauci poſtea ab Antonio ad Cæſarem ſe cõtulère, & in his M. Titius & Munatius Plancus: habitoq; hinc inde Senatu, quũ alter alterum criminari & accuſare nõ ceſſaret, Antonius repudiata Octauia, prior bellũ Cæſari denunciaſſe viſus eſt. Inuento aũt Romæ apud Veſtales Antonij teſtamento, eoq; palàm in Senatu recitato, quo inter cetera Cæſarionẽ legitimũ Cæſaris filium declarabat: relictisq; tam ipſius Cleopatræ, quàm ſuis ex Cleopatra liberis immenſis inofficioſiſſimisq; legatis, Alexandriæ ſe cõmuni cũ Cleopatra ſepulchro cõdi petebat. factum eſt vt & ea quæ vulgò de ipſo ſpargerẽtur, de imperio Alexandriam transferendo, deq; Roma ipſi Cleopatræ donanda, facilè crederetur: animiq; ferè omnium, etiam eorum qui priùs rebus ipſius ſtuduerant, ab ipſo alienarentur. Adempto igitur ipſi cõmuni Senatus decreto conſulatu, reliqua etiam poteſtas abrogata eſt. Et quũ Senatus propter amicos ipſum hoſtem iudicare nõ au deret, impunitate tamẽ & præmio ijs qui partes Antonij reliquiſſent propoſito, ſumptisq; ſagis bellum Cleopatræ indictũ eſt. Et poſtquã magno vtrinq; ſtudio delectus habiti, eaq; quæ ad bellum neceſſaria videbantur comparata, Antonius paratior & ab omnibus Cæſare instructior, primùm cũ Cleopatra Epheſum venit, quò copias maritimas omnes cõuenire iuſſerat. Et quanquã à Domitio monitus Cleopatrã relinquere conſtituiſſet, victus tamen precibus & lachrymis ipſius Cleopatræ, Canidioq;, quem Cleopatra ſubornarat, inſtante, collectis omnibus copijs, aſſumptaq; ſecum Cleopatra, Samum peruenit. Vbi poſtquam dies aliquot in ſummo luxu, nullisq; nõ interim voluptatib. indulgens peregiſſet, Athenas venit. Commoratusq; & ibi aliquandiu, poſtea Corcyrã perueniens, intellecto naues Cæſaris ſpeculatorias apud montes Ceraunios in ſtatione eſſe, ſuſpicatus vniuerſam Cæſaris claſſem eò cõueniſſe, in Peloponneſum reuectus, omniq; exercitu ſuo in hiberna diſtributo, Patris hiemauit: magno Cæſaris cõmodo, qui ab omnib. imparatus, intellecta Antonij celeritate & copiarũ magnitudine, magnoperè metuebat ne ante hiemem pugnare cogeretur.

BELLVM CIVILE INTER CAESAREM ET ANTONIVM.

CONSVLATVS ET IMPERIVM ANTONIO ABROGATVM.

A retur. Omnibus igitur per ociũ cõparatis, Cæſar vere inito Brunduſio ſoluens, Actium, vbi maior Antonianarũ nauiũ pars in ſtatione erat, vniuerſas copias ducit: copijsq; pedeſtrib. ad Ceraunios montes expoſitis, occupataq; Corcyra præſidio deſtituta, & nauibus ibi in ſtatione conſtitutis, Actium inde cũ vniuerſa claſſe prouectus, nemine nec ad pugnam nec ad colloquiũ exeunte, in aduerſa ſinus Ambracij parte loco ſublimi, vnde & Actium ipſum & mare ſubiectum & ſinus interior deſpici poterant (quo loco poſtea Cæſar Nicopolim condidit) caſtra poſuit. Antonius aũt quem ſuprà Patris hiemaſſe relatum eſt, poſtquam Cæſarem Actium perueniſſe intellexit, & ipſe quamprimùm eò contendit: caſtraque haud procul à Cæſare conſtituit: cõmiſſiſq; ibi leuibus aliquot terra mariq; prælijs, ſuis ferè ſemper inferioribus, & præter Leucadem inſulam pleriſq; etiam Peloponneſi vrbibus à M. Agrippa receptis, plurimiſq; quotidie è cõfœderatis Regibus à ſe ad Cæſarem tranſeuntibus, caſtra in oppoſitam ſinus partem tranſtulit. Vbi dum ſe commeatibus interclusũ videt,

B periculumq; eſſe, ne ſi diutiùs bellum trahatur ſui fame premantur, variantibus ſententijs ſuper eo quod faciendum videretur, quanquam Canidio & alijs quàmplurimis ſuadentib. vt Antonius remiſſa in Ægyptum Cleopatra, mariq; cedens, exercitu & bello in Thraciam vel Macedoniam tranſlato, terreſtri potiùs prælio, quo Cæſarem longè ſuperare videbatur, rem committeret, vicit tamen Cleopatræ ſententia, quæ vel iam de fuga cogitans (quã ſibi mari quàm terra faciliorem paratioremq; ſciebat) nauali prælio concurrendum, aut quod tutiùs videbatur, diſpoſitis per loca oportuna præſidijs in AEgyptum recurrendum inculcabat. Antonius igitur quum maior claſſiariorum pars per hiberna diſperſa nondum aduenißet, plurimiſq; occiſis, non pauciores ad Cæſarem tranſiiſſent, reliquis omnibus nauibus flamma ſtudio iniecta concrematis, ſexaginta optimas ex omni numero elegit: quas velis etiam ſecum aſſumptis, impoſitiſq; viginti milibus militum ſagittariorumque duobus

C milibus, ad fugam pariter & prælium inſtruxit: è quibus præter paucas triremes, reliquæ omnes maiores erant, à quaternis ſcilicet vſq; ad denos remorum ordines, omneſq; turritæ: vt tanquam de muro ex iis depugnaretur. Dextrũ quidem claßis cornu cum Antonio Gellius Poplicola ducebat, ſiniſtrum M. Octauius, mediam verò aciem Celius. Gubernatoribus autem præceperat Antonius, vt paulatim progreßi, in ipſis ſinus faucibus & anguſtijs hoſtium impetum exſpectarent. Cæſar autem poſtquam Antonianos ad pugnam paratos in acie conſiſtere cognouit, educta & ſua claſſe dum videt hoſtem immotum tanquam in anchoris conſiſtere, octo fermè à ſtatione hoſtium ſtadijs ipſe quoque ſuos continuit: donec procedentib. primò Antonianis, qui magnitudine & firmitate nauium ſuarum confiſi vlteriorem moram non ferebant, Cæſarianis quoque propiùs accedentibus atque impetu inuectis, res ad prælium deuenit. Ita vt dum tres quattuórue aut plures Cæſaris naues ſingulas Antonianarum, quæ vaſtitate ſua arcium potiùs quàm nauium ſpeciem præbebant, op PVGNA NAVALIS ACTIACA.

D pugnantes circumſiſtunt, non tam mari quàm terra circa oppidum aliquod prælium committi videretur. Et poſtquam inclinante in neutram partem victoria, diu acriter pugnatũ fuiſſet, tandem turbata media Antonij acie, Cleopatra, quæ poſt eas naues quæ pugnam capeſſebant hactenus in anchoris ſteterat, inter ſpem metumq; dubia, quum aduerſum magis prælij euentum metueret, quàm felicem ſperaret, dato ſigno, paßis velis, directoque verſus Peloponneſum curſu, etiam non præmonito Antonio ſe cum ſuis in fugam dedit. Quos quũ Antonius non tam metu periculi, quàm accepta iam clade fugere crederet, ipſe quoq; attonitus nec plura percunctatus, in quinqueremem inſiliens, paucis comitantibus, deſerta claſſe Cleopatrã fugientẽ inſequutus eſt. Reliqui Imperatoris ſui fuga cõſternati, abiectoq; omni vlteriùs dimicandi propoſito, proiectiſq; omnibus quæ curſum remorari poſſent, ipſi ſe quoq; ad fugam expediunt. Quos quũ Cæſariani velis deſtituti aſſequi non poſſent, eos qui nondum euaſerant eminùs cominuſq; oppugnando aliquandiu remorati, quũ propter

Ayuntamiento de Madrid

molem nauiū expugnari poſſe diffiderent, mutato cōſilio, faces, iacula ignita, atq; ollas carbonib. piceq; & ſulphure plenas coniecêre. Hinc quū ſtatim flamma apprehendiſſet, deficiente aqua incendio reſtinguendo idonea, bona Antonianarū nauiū pars incendio mediis in fluctibus miſerè periit. Cleopatra autē poſtquā Antonium ſubſequi intellexit, ſigno ſtatim è naui ſua ſublato ad quod ille curſum teneret, poſtea ad ſe delatū in nauē ſuam recepit. Ceterùm quidam tradidêre, Antonium ſiue pudore, ſiue ira, capite in vtramq; manū demiſſo per triduū in prora nauis conſediſſe, ita vt Cleopatrā ne aſpiceret quidem, neq; ſe ab ea in faciem conſpici pateretur: donec tertio pòſt die ad Tenarū promontoriū appellentes, opera mulierum quæ Cleopatrā comitabantur in colloquium reducti, ſimul & cœnarent & cubarent. Antonius intellecto ibi claſſem quidem amiſſam, verùm terreſtres copias quibus Canidius præerat ſibi ſaluas, litteris ad Canidium miſſis iubet eum per Macedoniā in Aſiam exercitū ducere: dimiſſaq; à ſe quanquā inuitò admodum in AEgyptum Cleopatra, amicis quoq; nauem multo auro & argento plenam largitus, hos quoq; qua quiſq; poterat ſalutē quærere hortatur, Theophilo cuidam qui Corintho præerat eoſdem cōmendans, vt donec veniam à Cæſare impetraſſent, tutum ipſis perfugiū aut latebras præſtaret. Ipſe verò præmiſſis quibuſdā è ſuis ad Pinarium Scarpum qui Africā cum exercitu obtinebat, ſperans ſe ab ipſo recipiendum, Paretoniū poſteà appulit. Plutarchus auctor eſt, Cleopatrā cum Antonio Paretonium profectam, & à Paretonio demùm in Alexandriā remiſſam. Dion autem tradit Cleopatrā veritam ne tanta clades nouis apud ſuos tumultib. cauſſam præberet, ſimulata victoria prorisq; nauiū coronatis non ſine cantionibus & tibiarū cōcentu Alexandriā inuectam. Ceterùm quū Pinarius Antoniū recipere recuſaret, occiſis etiam quos Antonius ad ipſum miſerat, Antonius primò de morte ſibi cōſciſcenda cogitaſſe traditur: ſed ab amicis prohibitus, ipſe quoq; Alexandriā ſe ad Cleopatrā cōtulit: quæ tū fortè Iſthmū illū trecentorū ferè ſtadiorū, qui mare AEgyptiū & ſinū Arabicū interiacet, perfodere parabat, claſſe ſcilicet in mare rubrū cum vniuerſo theſauro & valida ſuorū manu traducta, bellum & ſeruitutē fugiens, nouas per ignotas regiones ſedes quæſitura. Sed intellecto Antonij aduentu relicto opere iam incepto, ſat habuit portus & littora diſpoſitis munire præſidiis. Antonius autē domo quadā in mari ipſo iuxta Pharū ædificata, quam Timoniā appellauit, conſtituerat exemplo Timonis illius Athenienſis, qui vniuerſum genus humanū peroſus fuerat, omni hominū cōſuetudine deinceps abſtinere: quòd ſe ab amicis deſertū & proditū cauſſaretur, proinde poſthac fidem nulli habiturū. Ceterū poſtq̃ Antonius copias etiā terreſtres deletas intellexit, & regē Herodē quondā ſibi fidum & amicum cum plurimis aliis ad Cæſarē defeciſſe, ipſumq; Cæſarem expeditionē contra ſe parare, è domo illa Timonia Alexandriā reuerſus, abiecta cum ſpe ſalutis omni ſimul cura & ſollicitudine, voluptatib. conuiuiisq; & luxui deinceps cum Cleopatra totū ſe dedidit: quod vitæ genus ipſi Cōmorientes appellarunt. Amicisq; in cœtū illum ſuum Cōmorientiū receptis, conuiuia & cōmeſſationes in orbē continuato circuitu cum ipſis celebrabāt. Interim cōtractis vndiq; copiis tam terreſtrib. quàm naualibus, auxiliisq; populorū regumq; vicinorū imploratis, Antyllū Antonij ex Fuluia, & Cæſarionē Cleopatræ ex Cæſare filios emancipatos toga virili donarunt: qui ſi quid ipſis humanitùs accidiſſet, rei ſummæ præeſſent. Et ne quicquā intentatū relinquerēt, legatione inſuper etiā ſæpius ad Cæſarē miſſa, Cleopatra quidē regnum ſibi cum filiis relinqui petiit, Antonius autē vitam priuatā Athenis: cōſtituentes nihilominus ſi non impetrarēt, aut alia neceſſitas vrgeret, in Hiſpaniā, Galliam, aut etiam ad mare Rubrum fugam facere, omnibus etiam in eum euentū comparatis & adornatis. Sed Cæſar nunc reiectis Antonij poſtulatis, nunc nullo reſponſo dato, Cleopatræ palàm quidem interminabatur propter Antoniū, ſed clàm omnia pollicebatur, ſi illa Antoniū interfici curaret, vel regno quamprimū expelleret, miſſo etiā Thyrſo quodam liberto qui eloquentia

plu

Ayuntamiento de Madrid

A plurimùm valebat: & quò Cleopatræ faciliùs quæ vellet perſuaderet, pecunijsq́; & reliquo rerum precioſiſſimarũ theſauro quoquo modo potiretur, ſe quoq; amore ipſius captum ſimulabat. Antonius autem quũ nihil ſe à Cæſare impetraturum intelligeret, quamuis miſſo inter ceteros etiam cũ magno auri pondere Anthyllo filio ſuo, intellecto Cornelium Gallum accepto à Scarpo exercitu Paretonium occupaſſe, ſperans ſe Gallum, quem iam olim propter cõmunem militiam beneuolum ſibi credebat, facilè pecunijs & pollicitationib. ad ſe traducturũ, Paretonium adnauigauit: ſed prohibitus milites alloqui, acceptoq́; & terra & mari incõmodo, nuntioq́; de Peluſio à Cæſare capto ad ſe perlato, Alexandriam repetit. Cæſar enim Antonio iam digreſſo, nõ tam vi quàm proditione Cleopatræ (quæ Cæſarem ſibi quoquo modo demereri ſtudebat) Peluſiũ tradente Seleuco haud inuita Cleopatra receperat: inde exercitu propiùs Alexandriã admoto, caſtra in Hippodromo poſuerat. Sed Antonius ſuperueniens, quũ equitatũ Cæſaris etiamnũ ex itinere fatigatũ fudiſſet, ſumpta B hinc fiducia etiam pedeſtri certamine poſtea cõcurrere auſus, victus ad claſſem confugit: quòd cõſtituiſſet, aut prælio nauali de ſumma rerũ contendere, aut in Hiſpaniã ſe recipere. Sed Cleopatra conſiliorũ Antonij conſcia, Cæſari & in hoc gratificari ſtudens, effecit, vt naues ad Cæſarẽ transfugerent. Quod Antonius è tumulo conſpicatus, amens in vrbem ſe prorupit, clamitãs à Cleopatra ſe proditũ illis, quibus in ipſius gratiã hoſtẽ ſe fecerat. Vnde Cleopatra Antonij indignationẽ & furorẽ metuens, in monumentũ ſiue Mauſolæũ, quod illa ſibi iuxta Iſidis templũ ſumptuoſiſſimè exædificarat, cum Eunucho & duabus ancillis ſe abdidit: demiſſisq́; cataractis clauſtrisq́; obfirmatis ad Antoniũ mittit, qui nunciarẽt ipſam ſibi manus intuliſſe: ſperans ſcilicet, vt quidam tradidère, Antoniũ intellecta morte ipſius, ſibi quoq; mortẽ eſſe conſciturũ. Nec falſa eſt ſua opinione. Antonius enim accepto ſtatim mortis ipſius nuntio, in cubiculũ irrumpẽs, depoſito thorace, Erotẽ ſeruũ, qui ſibi pridem C hoc officij ſi quãdo res poſtularet pollicitus fuerat, promiſſa exequi, & ſe interficere iubet. Sed quum is ferro in propria viſcera adacto, ad pedes domini moribundus procidiſſet, Antonius rapto itidem ferro ventrẽ ſibi percuſſit, ſeq́; in lectũ demiſit. Quumq́; exorto hinc per vrbẽ tumultu Cleopatra è monumenti faſtigio deſpiciens id quod acciderat intellexiſſet, populusq́; conſpecta Cleopatra quam mortuam credebat altiùs inclamaſſet, Antonius intellecta cauſſa tanti clamoris quòd Cleopatra etiamnum viueret (quod & Diomedes à Cleopatra miſſus haud multò pòſt nunciauit) per eos qui tum aderant proprio rogatu ad monumentũ delatus eſt. Sed quũ Cleopatra fores aperire vel nollet vel nõ poſſet, funibus & cathenis per feneſtrã ab ipſa Cleopatra & duabus illis mulierib. in ſublime attractus, atq; intra Mauſolæũ receptus, potu vini hauſto, poſtquã Cleopatrã vt ſibi rebusq́; ſuis conſuleret, & ex iis qui Cæſari aderãt Proculeio potiſſimũ fideret monuiſſet, inter muliebres eiulatus & lamentationes Cleopatræ haud multò pòſt exſpirauit. Cleopatra autem mortuo D iam Antonio, quũ ſe Cæſari nondũ credere auderet, ſepulchro adhuc ſe cõtinebat: ceterũ ea quæ acciderãt ipſi quamprimũ nunciari curauit: ſperans ſe non vitã ſolùm, ſed & regnũ iis quas immenſas penes ſe habebat opibus redempturã: conſtitutũ interim habẽs, ſi regnũ ipſi relinquere Cæſar recuſaret, admotis ſibi, vt ferunt, aſpidibus, quas in id ſecũ habebat, iniectoq́; theſauris ſuis igne, quem & ipſum in illum euentũ ſecũ intulerat, ſimul ſibi vitã quam nullã potius ꝗ priuatã malebat, eripere: & Cæſarẽ pecuniarũ exſpectatione fruſtrari. Cæſar econtrà quum hoc vnũ in votis haberet, vt theſauro eius omni integro & ipſa viua potiretur, quò eam in triumphũ duceret, Proculeiũ cum mandatis ad Cleopatrã mittit, iubens eam ad ſe adducere ſi quà fieri poſſet. Qui quum non admiſſus in monumentum pro foribus Cæſaris mandata exponeret, iubens Cleopatrã optima quæq; de Cæſare ſperare, ſeq́; & ſua omnia Cæſari permittere, re infecta ad Cæſarem reuerſus eſt. Poſtea ſubmiſſo alio, qui vti priùs Proculeius fecerat, ſermonem pro foribus cum Cleopatra protraheret,

PELVSIVM A CAESARE RECEPTVM.

ANTONII MORS.

Ayuntamiento de Madrid

Proculeius ſubſequutus admotis ſcalis,per eam feneſtrã qua Antonius receptus fuerat,cũ Epaphrodito liberto monumentũ ingreſſus eſt. Quem altera mulierũ quæ intus erat con ſpicata,quũ ſubitò exclamaſſet, Infelix Cleopatra viua caperis:Cleopatra exterrita arrepto cultro ſeipſam interfectura erat,ni Proculeius eam in tempore continuiſſet. Ferro igitur adempto,omnibusq; iis quibus ſibi mortem inferre poſſet procul remotis,veſteq; inſuper excuſſa,num quid ſub ea occultaret veneni,Proculeius Cleopatrã cum Epaphrodito,cui ipſius cuſtodia à Cæſare cõmiſſa fuerat, dies aliquot dum Antonij corpus regio & patrio more condiret,ibi manere permiſit: hoc enim Cæſar ipſi cõceſſerat,pluribus tam regibus quàm priuatis corpus Antonij ad ſepulturã poſcentibus.Poſteà autem in regiam traducta, permittente adeoq; hortante Cæſare,cultu & comitatu ſolito vti non deſtitit. Quumq; vt ſibi Cæſarem alloqui liceret petiiſſet,Cæſar vti pollicitus fuerat,poſt dies aliquot acce dens, inuenit in conclaui ornatiſſimo in lectulo decumbentem,veſte indutam abiecta & quæ luctũ teſtaretur,affixisq; & iuxta poſitis pluribus Iulij Cæſaris imaginibus, plurimas etiam Cæſaris ad ſe litteras, & quaſdam ex his amatoriè ſcriptas ſinu tenentẽ.Quumq; in ſella precioſiſſima quæ iuxta lectũ poſita fuerat,conſediſſet,& Cleopatrã lectulo exilientem ſibiq; ad genua procidentem in lecto aſſidere iuſſiſſet,inſtituta prolixiori cum regina oratione,illa nunc ſe purgante,cauſſamq; erratorũ in neceſſitatem &Antoniũ reiiciente, nunc ad preces & verba ad cõmiſerationẽ mouendam cõpoſita recurrente: Cæſar ea quæ ſibi videbatur redarguens & refellens,interim etiam de theſauris percunctans,auriq; & ar genti rationes exigens,tandemq; reginã bono animo eſſe iubens,vt nihil mali paſſuram, imò maiora quàm ſperaret accepturã,ab ea diſceſſit. Cleopatra dolens Cæſarem,neq; ſe familiariùs aſpexiſſe,neq; iterũ de amore vllum verbum feciſſe,quũ tamẽ ſe à Cæſare amari crederet,quum omnino mori in animum induxiſſet,verita ne arctiùs cuſtodita & obſerua ta ea quæ animo conceperat exequi prohiberetur, ſimulat ſe & vitæ longioris, & Romæ adeundæ viſendæq; cupidam.Cuius rei quum ferè iam & Cæſari,& iis qui ipſam obſeruabant fidem feciſſet,minùs attentè cuſtodita eſt: impetratoq; à Cæſare,vt ſibi Antonio pa rentare liceret,ſepulchrum ingreditur: ibiq; perſolutis Antonio inferiis,iuſſo ſibi balneo apparari,lota veſtemq; omnium elegantiſſimã cultumq; regium induta prandiũ ſumpſit. A prandio tabellas obſignatas ad Cæſarem mittens,quibus cõmuni ſe cum Antonio ſepul chro recondi poſtulabat,eaſdem tanquã aliud continentes Epaphrodito deferendas tradidit,vt ſic eum à ſe remoueret: quo digreſſo, reliquis etiam à ſe dimiſſis ianuã ſepulchri clauſit. Cæſar perlectis tabellis,id quod euenerat ſuſpicatus, mittit qui inſpicerent quid geſtum eſſet.Qui valuis apertis introgreſſi,inueniunt Cleopatrã aureo in lecto,& cultu regio exanimem iacentem: ex mulieribus autem vnam ad pedes dominæ mortuã,alteram ſemianimem diadema capiti reginæ adaptantem: huic Charimo nomẽ erat: quam quum quidam inclamãs interrogaſſet,Pulchra ne ſunt hæc Charimum? Pulcherrima reſpõdit,& tot Regũ prolem decentia:ſimul expirauit.Mortis genus aut ratio in incerto eſt,niſi quòd apparentibus in brachio duabus puncturis ſiue notis exiguis,veriſimile videbatur,eam admota brachio aſpide interiiſſe: maximè quòd aſpidem eo ipſo die à quodam qui rure venerat,inter flores & fructus vt cuſtodes fallerentur illatã ferunt:alij verò aliter periiſſe exiſtimant.Mortua eſt autẽ annos nata triginta nouem. Antonium verò quidam annos quin quaginta ſex,alij tres & quinquaginta vixiſſe tradunt.Cæſar autem deiiectis omnib.Anto nij ſtatuis,acceptis,vt Plutarchus auctor eſt,ab Archiuio quodam Cleopatræ amico mille talentis,reginæ ſtatuas intactas reliquit.Et quanquam mortem ipſius ægrè admodum ferret, propter ereptum ſibi vnicum ferè triumphi ſui decus, miratus tamen mulieris conſtantiam ac fortitudinem,regio funere ipſam cum Antonio ſepiliri iuſſit.

CLEOPATRAE MORS.

A B C D

C. IVLII CAESARIS DICTATORIS GENEALOGIA.

C. Iulius L. F. Iulus *Cos. An. ab vrbe cond.* CCLXIIII.

C. Iulius Iulus *Cos. An.* CCLXXI. *Decemuir An.* CCCII. — Vopiſcus Iulius Iulus *Cos. An.* CCXXC.

C. Iulius Iulus *Cos. An.* CCCVI. CCCXVIII. CCCXIX. — L. Iulius Iulus *Trib. Milit. Conſulari pot. An.* CCCXV. *Mag. Eq. An.* CCCXXII. *Cos. An.* CCCXXIII.

L. Iulius Iulus *Trib. milit. Conſulari pot. An.* CCCL. — L. Iulius Iulus *Trib. milit. An.* CCCLII. CCCLVI. — C. Iulius Iulus *Trib. milit. An.* CCCXLV. CCCXLVIII. *Cenſor An.* CCCLXI.

L. Iulius Iulus *Trib. milit. An.* CCCLXVI. CCCLXXV. — C. Iulius Iulus *In caſtris dictus Dict.* R. G. C. *An.* CCCCL.

L. Iulius Libo.

L. Iulius Libo *Cos. An.* CDXXCVI.

S. Iulius Libo *Ab elephanto interfecto Cæſar appellatus. Prætor in Sicilia An.* DXLV.

Sex. Iulius Cæſar *Cos. An.* DXCVI.

Q. Marcius Rex.

Sex. Iulius Cæſar *Prætor An.* DCXXX. — L. Iulius Cæſar. — C. Marius. — C. Iulius Cæſar. = Marcia. — C. Aurelius Cotta.

C. Antonius. — C. Iulius Cæſar Strabo *Pontifex, Orator, occiſus à Cinna.* — L. Iulius Cæſar *Cos An.* DCLXIII. = Fuluia. *M. Flacci Triumphalis filia.* — C. Marius *Cos.* VII. = Iulia. = Mucia. — Sex. Iulius Cæſar *Cos. An.* DCLXII. — C. Iu Cæ. = Aurelia. *Prætorius.* — Cn. Octaui⁹.

M. Antonius Orator, *Cos. An.* DCLIIII. *Cenſor* DCLVI. — Cn. Octauius Rufus, *Quæſtorius.*

C. Antonius. *Cos. An.* DCXC. — M. Antonius. *Creticus.* = Iulia. = P. Sura *Cos. An.* DCXXCII. — L. Iulius Cæſar. *Cos. An.* DCXXCIX. — C. Marius *Cos. An.* DCLXXII. — Sex. Iulius Cæſar.

C. Antonius. — M. Antonius — L. Antonius *Pietas, Cos. An.* DCCXII. — C. Antonius. — L. Iulius Cæſar. *Proquæſtor.* — Sex. Iulius Cæſar. *Quæſtor Syriæ.* — C. Octauius.

Fuluia. = IIIVIR R. P. C.

Iulus Antonius *Cos. An.* DCCXLIII. — M. Antonius Antyllus *occiſus à Cæſ. Octau.* — M. Attius Balbus. — C Octauius, *Trib. milit. in Sicilia.*

Coſſutia. = Pompeia. = Cornelia. = C. Iulius Cæſar *Dictator perpetuò.* = Calpurnia. = Eunoë *concub.* = Cleopatra *concub.* — Iulia. = Mam. Lepidus Liuian. *Cos. An.* DCLXXVI. *Cenſor An.* DCXCII. — Iulia. = M Attius Balbus. — C. Octauius.

L. Antonius. — Cæſario. — L. Philippus. = Attia. = C. Octauius = Ancharia. *Prætor Maced. An* DCXCII.

Q. Seruilius Cæpio. = Iulia. = Cn. Pompeius Magn. III. *Cos.* — M. Pedius = Æmilia. — Æmilia. = L. Pinarius.

Pompeia. — Q. Pedius, *Cos An.* DCCX. — L. Pinarius Scarp⁹. — Octauia Minor. — Cæſar Octauianus. — Octauia Maior.

Ayuntamiento de Madrid

PARS FASTORVM MAGISTRATVVM
ET TRIVMPHORVM ROMANORVM
AB ANNO VRB. COND. DCLXVII.
VSQVE AD ANNVM DCCXXII.

VII L.CORNELIVS L.F.L.N. CINNA II C. MARIVS C. F. /. NEPOS VII
IN MAG.MORT.EST IN EIVS LOC.FACT.E.
L. VALERIVS L.F. L.N. FLACCVS II

CENS. L.MARCIVS Q.F.Q.N.PHILIPPVS. M.PERPERNA M.F./.NEPOS LVS.FE.LXVII

VIII L.CORNELIVS L.F.L.N. CINNA III CN.PAPIRIVS C.F.C.N. CARBO

IX CN.PAPIRIVS CN.F.CN.N.CARBO II L.CORNELIVS L.F.L.N. CINNA IIII
SOLVS CONSVLATVM GESSIT. QVVM ABDICASSET OCCISVS EST.

DCLXX. L. CORNELIVS L.F.L.N.SCIPIO ASIATICVS C.NORBANVS /. F. /. N. FLACCVS

I C. MARIVS C. F. C. NEPOS CN. PAPIRIVS CN. F. C.N. CARBO III
IN MAG. OCCISVS EST IN MAG. OCCISVS EST.

L. CORNELIVS L.F.P.N. SVLLA FELIX DICTAT.
L. VALERIVS L. F. L. N. FLACCVS MAG.EQ. REI PVBL. CONSTITVEND. CAVSSA

VIII PRAETORES FACTI

II M. TVLLIVS M.F.A.N. DECVLA CN. CORNELIVS L. F. L. N. DOLABELLA.

L. CORNELIVS L. F. P. N. SVLLA FELIX.
DICT.
EX GRAECIA ASIA PONTO
ET REGE MITHRADATE
PER BIDVVM
IIII ET III K. FEBRVAR.

CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGNVS
PRO PR.
DE HIARBA MAVRITANIAE REGE
EX AFRICA
PRIMVS EQVES ROMANVS
////////////

III L. CORNELIVS L.F.P.N. SVLLA FELIX II Q.CAECILIVS Q.F.L.N. METELLVS PIVS

L. LICINIVS P.F. /. N. MVRENA
PRO PR.
DE REGE MITHRADATE
EX PONTO
//////////

IIII P. SERVILIVS C. F. M. N. VATIA AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. PVLCHER
QVI POSTEA ISAVRICVS APPELLATVS EST

V M AIMILIVS Q.F.M.N. LEPIDVS Q. LVTATIVS Q. F. Q. N. CATVLVS

VI D. IVNIVS D. F. M. N. BRVTVS MAM. AIMILIVS MAM F.M.N. LEPIDVS LIVIANVS.

CN. CORNELIVS L. F. L. N. DOLABELLA
PRO COS.
EX MACEDONIA
/// . /////

VII CN. OCTAVIVS M. F. CN. NEPOS C. SCRIBONIVS C. F. /. N. CVRIO

VIII L. OCTAVIVS CN. F. CN. NEPOS C. AVRELIVS M. F. /. N. COTTA

IX L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS M. AVRELIVS M. F. /. N. COTTA

P. SERVILIVS C. F. M. N. VATIA ISAVRICVS
II PRO COS.
DE ISAVREIS EX CILICIA
//////////////

DCL-

Ayuntamiento de Madrid

DCLXXX M. TERENTIVS M.F./.N. VARRO LVCVLLVS C. CASSIVS L.F./.N. VARVS.

BELLVM SERVILE SPARTACINVM.

I L. GELLIVS L.F./.N. POPLICOLA CN. CORNELIVS CN.F./.N. LENTVL. CLODIAN.

C. SCRIBONIVS C.F./.N. CVRIO
PRO COS.
DE THRACIBVS DARDANEIS
EX MACEDONIA
//////////

II CN. AVFIDIVS CN.F./.N. ORESTES P. CORNELIVS P.F.P.N. LENTVL. SVRA

M. TERENTIVS M.F./.N. VARR. LVCVLLVS
PRO COS.
DE THRACIBVS DARDANEIS
ET BESSEIS
EX MACEDONIA
//////////

M. LICINIVS P.F.M.N. CRASSVS
PRO PR.
DE SERVEIS GLADIATORIBVS FVGITIVEIS
ET GRANICO SPARTACO'QVE DVCIBVS
//////////

Q. CAECILIVS Q.F.L.N. METELLVS PIVS
PRO COS.
EX HISPANIA
III KAL. IANVAR.

CN. POMPEIVS CN.F.SEX.N. MAGNVS II
PRO COS.
EX HISPANIA
PRID. K. IANVAR.

III CN. POMPEIVS CN.F.SEX.N. MAGNVS M. LICINIVS P.F.M.N. CRASSVS (LXIIX

CENS. CN. CORNELIVS CN.F./.N. LENTVL CLODIAN. L. GELLIVS L.F./.N. POPLICOLA L.F.

IIII Q. HORTENSIVS L.F./.NEPOS Q. CAECILIVS L.F.Q.N. METELLVS

QVI POSTEA CRETTICVS APPELL. E.

M. PVPIVS M.F./.N. PISO FRVGI
CALPVRNIANVS PRO COS.
EX HISPANIA
//////////

V L. CAECILIVS L.F.Q.N. METELLVS Q. MARCIVS Q.F./N. REX

IN MAG. MORT. EST SOLVS CONSVLATVM GESSIT

BELLVM CRETICVM.

VI C. CALPVRNIVS L.F./.N. PISO FRVGI MV. ACILIVS MV.F.MV.N. GLABRIO

BELLVM PIRATICVM.

VII MV. AIMILIVS /.F./.N. LEPIDVS L. VOLCATIVS Q.F./.N. TVLLVS

VIII P. CORNELIVS SER.F.P.N. SVLLA P. AVTRONIVS L.F./.N. PAETVS

AMBITVS DAMNATI
NON INIERVNT
IN EORVM LOCVM FACTI SVNT

L. AVRELIVS M.F./.N. COTTA L. MANLIVS L.F./.N. TORQVATVS

CENS. Q. LVTATIVS Q.F.Q.N. CATVLVS M. LICINIVS P.F.M.N. CRASSVS

DISSENSIONE INTER SE ORTA
ABDICARVNT

L.IV-

Ayuntamiento de Madrid

IX L. IVLIVS L. F. L. N. CAESAR C. MARCIVS C. F. C. N. FIGVLVS

CENS. L. AVRELIVS M. F. /. N. COTTA Q. CAECILIVS Q. F. L. N. METELLVS PIVS

ABDICAVIT IN MAG. MORT. EST

DCXC M. TVLLIVS M. F. M. N. CICERO C. ANTONIVS M. F. /. NEPOS

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS
PRO COS.
EX PONTO CAPPADOCIA ARMENIA
DE REGIBVS MITHRADATE
ET TIGRANE
//////////

I D. IVNIVS M. F. /. N. SILANVS L. LICINIVS L. F. /. N. MVRENA

Q. CAECILIVS L. F. Q. N. METELLVS
CRETICVS PRO COS.
EX CRETA INSVLA
KAL. IVN.

II M. PVPIVS M. F. /. N. PISO FRVGI CALPVRNIAN. M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALLA NIGER

CENS. P. SERVILIVS C. F. M. N. VATIA ISAVRICVS MAM. AIMILIVS MAM. F. M. N LEPIDVS LIVIAN. (L. F. LXIX

CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGNVS III
PRO COS.
EX ASIA PONTO CRETA CILICIA PAPHLAGONIA
CAPPADOCIA SYRIA IVDAEA ALBANIA IBERIA
ARMENIA PIRATEIS
DE REGIBVS MITHRADATE ET TIGRANE
PER BIDVVM
III PRIDIE KAL. OCTOBR.

III L. AFRANIVS A. F. /. NEPOS Q. CAECILIVS Q. F. Q. N. METELLVS CELER

IIII C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR M. CALPVRNIVS L. F. /. N. BIBVLVS

BELLVM GALLICVM TRANSALPINVM.

V L. CALPVRNIVS L. F. L. N. PISO CAESONIN. A. GABINIVS A. F. /. NEPOS

VI P. CORNELIVS P. F. /. N. LENTVLVS SPINTER Q. CAECILIVS Q. F. Q. N. METELLVS NEPOS

VII CN. CORNELIVS P. F. P. N. LENTVL. MARCELLIN. L. MARCIVS L. F. Q. N. PHILIPPVS

VIII CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGNVS PIVS II M. LICINIVS P. F. M. N. CRASSVS II

BELLVM PARTHICVM.

CENS. M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALLA NIGER M. CALPVRNIVS L. F. /. N. BIBVLVS L. F. LXX.

IX L. DOMITIVS CN. F. CN. N. AHENOBARBVS AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. PVLCHER

C. PONTINIVS A. F. /. NEPOS
PRO PR.
DE ALLOBROGIBVS
EX GALLIA
PRID. KAL. NOVEMBR.

DCC CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINVS M. VALERIVS C F. /. N. MESSALLA

I CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGN. PIVS III Q. CAECILIVS Q. F. Q. N. METELLVS PIVS SCIPIO

PRIMVS SINE CONLEGA EX A. D. V. K. MART. EX K. SEXTIL.

II SER. SVLPICIVS Q. F. /. N. RVFVS M. CLAVDIVS M. F. M. N. MARCELLVS

L. CORNELIVS P. F. /. N. LENTVLVS SPINTER
PRO COS.
EX CILICIA
//////////

III L. AIMILIVS M. F. /. N. PAVLLVS C. CLAVDIVS C. F. M. N. MARCELLVS (LXXI

CENS. AP. CLAVDIVS AP. F. AP. N. PVLCHER L. CALPVRNIVS L. F. L. N. PISO CAESONIN. L. F.

IIII C. CLAVDIVS M. F. M. N. MARCELLVS L. CORNELIVS P. F. /. N. LENTVLVS CRVS

BEL-

Ayuntamiento de Madrid

BELLVM CIVILE CAESARIS ET POMPEII.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR DICT. SINE MAG EQ. COMITIOR. HABEND. ET FERIAR LATINAR CAVS.

V C. IVLIVS C. F. C. N CAESAR II P. SERVILIVS P. F. C. N. VATIA ISAVRICVS

HOC ANNO EX A. D. XIII KAL. SEXTIL.
VICTO AD PHARSALVM CN. POMPEIO MAGNO
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
CVM ANNVA DICTATVRA TRIBVNICIAM POTESTATEM
IN PERPETVVM ACCEPIT.

EX A. D. ///// K. NOVEMBR.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR DICT. II
M. ANTONIVS M F. M. NEPOS MAG EQ. IMPER. CONSTITVEND. CAVSSA

VI Q. FVFIVS Q. F. C. N. CALENVS P. VATINIVS P F. /. NEPOS EX ///// EMBR.

M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
PRO PR.
EX HISPANIA CITERIORE
/// //////

X PRAETORES IN SEQVENTEM
ANNVM DESIGNATI

VII C. IVLIVS C F. C. N. CAESAR III M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
HIC ANNVS QVINDECIM MENSIVM FVIT.

HOC ANNO AFRICA RECEPTA
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
DICTATOR IN DECENNIVM ET PRAEFECTVS MORIBVS
CENSORIA POTESTATE IN TRIENNIVM
CREATVS EST
EX A. D. /////// SEXTIL.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR DICT. III
M. AIMILIVS M F. Q. N. LEPIDVS MAG. EQ. IMPER. CONSTITVEND. CAVSSA

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
DICT. III COS. III
DE GALLEIS ET GERMANEIS
//// ////////BR.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR II
DICT. III COS. III
EX AEGYPTO DE REGE PTOLEMAIO
//// //////////BR.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR III
DICT. III COS. III
DE PHARNACE PONTI REGE EX ASIA
//// ////////// BR.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII
DICT. III COS III
EX AFRICA DE REGE IVBA
/// //////////BR.

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
PRAEFECTVS MORIBVS CENSORIA POTESTATE
SINE CONLEGA CENSVM VICATIM EGIT,
LVSTRVM NON FECIT

Ayuntamiento de Madrid

EX /////////// QVINTIL.

VIII C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR IIII SINE CONLEGA. DICTATVRAE HONORE
CONTENTVS ///// /// OCTOBR. ABDICAVIT

EX A. D. ////////// SEXTIL.
C. IVLIVS C.F.C.N. CAESAR DICT. IIII
M. ANTONIVS M.F.M.NEPOS MAG.EQ. II
IMPER. CONSTITVEND. CAVSSA
/// OCTOBR.ABDIC.IN EIVS LOC.FACT.EST
M. AIMILIVS M.F.Q.N. LEPIDVS MAG. EQ. II

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR V
DICT. IIII COS. IIII
EX HISPANIA
/// ///// OCTOBR.

EODEM ANNO EX /// OCTOBR.
COSS. SVFFECTI ET HONORARII PRIMVM CREARI COEPTI
Q. FABIVS Q. F. Q. N. MAXIMVS C. TREBONIVS C. F. /. N. ASPER

XIIII PRAETORES FACTI

Q. FABIVS Q. F. Q. N. MAXIMVS
COS.
EX HISPANIA
III IDVS OCTOBR.

HOC ANNO HISPANIA RECEPTA
OB OMNIA BELLA CIVILIA CONFECTA ET SINGVLAREM
IN CIVIS CLEMENTIAM
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
LIBERATOR PARENS PATRIAE ET DICTATOR PERPETVVS
APPELLATVS EST PRIMVS'Q. IMPERATORIS PRAENOMEN ACCEPIT.

Q. PEDIVS M. F. /. NEPOS
PRO COS.
EX HISPANIA
IDIBVS OCTOBR.

C. CANINIVS C. F. C. N. REBILVS EX PRID. KAL. IANVAR.
IX C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR V M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS

XVI PRAETORES FACTI
AEDILES CERIALES PRIMVM CREARI
COEPTI

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR DICT. PERP.
C. OCTAVIVS C. F. C. NEPOS QVI
IMPER. CONSTIT. CAVSSA
POSTEA C. IVLIVS CAESAR APPEL. EST MAG. EQ.
VT QVM M. LEPIDVS PALVDATVS EXISSET INIRET
CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINVS MAG. EQ.
IN INSEQVENTEM ANNVM DESIGNATVS ERAT NON INIIT

C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR VI
DICT. PERP. COS. V
OVANS EX MONTE ALBANO
VII K. FEBR.

EODEM ANNO IDIBVS MART.
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR
A BRVTO ET CASSIO CVM CONIVRATIS IN CVRIA OCCISVS EST
IN EIVS LOCVM COS. FACTVS EST

P. COR-

Ayuntamiento de Madrid

P. CORNELIVS P. F. /. N. DOLABELLA

BELLVM CIVILE MVTINENSE.

DCCX C. VIBIVS C. F. C. N. PANSA. A. HIRTIVS A. F. /. NEPOS
IN MAG. OCCIS. E. IN EIVS L. F. E IN PROELIO OCCIS. E. IN EIVS L. F. E.
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR OCTAVIAN. Q. PEDIVS M. F. /. NEPOS
QVI POSTEA IMP. CAESAR AVGVSTVS IN MAGISTRAT. MORTVVS EST
APPEL. EST ABDIC. IN EIVS L. F. E. IN EIVS LOCVM FACTVS EST
C. ALBIVS C. F. /. N. CARRINAS P. VENTIDIVS P. F. /. N. BASSVS
IDEM QVI PRAETOR ERAT

EODEM ANNO EX A. D. V. KAL. DECEMBR.
AD PRIDIE KAL. IANVAR. SEXTAS

TRIVMVIRI REI PVBLICAE CONSTITVENDAE

REMPVBLICAM TENVERVNT

M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS C. F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.

L. MVNATIVS L. F. L. N. PLANCVS
PRO COS.
EX GALLIA
IIII KAL. IANVAR.

M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II
III VIR R. P. C. PRO COS.
EX HISPANIA
PRIDIE KAL. IANVAR.

I M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.

BELLVM CIVILE PHILIPPENSE

CVM BRVTO, CASSIO, ET CONIVRATIS

EODEM ANNO
A. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS BRVTVS
IN SEQVENTEM ANNVM DESIGNAT. ERAT
LEGE PEDIA DAMNATVS NON INIIT
IN EIVS LOCVM FACTVS EST
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II L. MVNATIVS L. F. L. N. PLANCVS
CENS. L. ANTONIVS M. F. M. N. PIETAS P. SVLPICIVS P. F. /. N. QVIRINVS L. N. F.

P. VATINIVS P. F. /. NEPOS
PRO COS.
DE ILLYRICO
PRID. KAL. IANVAR.

II M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.
EODEM ANNO
P. SERVILIVS P. F. C. N. VATIA ISAVRICVS L. ANTONIVS M. F. M. N. PIETAS

BELLVM CIVILE PERVSINVM.

L. ANTONIVS M. F. M. N. PIETAS
COS.

EX ALPIBVS
K. IANVAR.

III M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.

EODEM ANNO

CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINVS II C. ASINIVS CN. F. / N. POLLIO
ABDIC. IN EIVS LOC. FACT. EST ABDIC. IN EIVS LOC. FACT. EST
EX KAL. DECEMBR.
L. CORNELIVS P. F. /. N. BALBVS P. CANIDIVS P. F. /. N. CRASSVS

C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.
III VIR R. P. C.
OVANS QVOD PACEM CVM M. ANTONIO FECIT
///// //// /////////

M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS
III VIR R. P. C.
OVANS QVOD PACEM CVM C. CAESARE FECIT
/////// //// //////////

IIII M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.

EODEM ANNO

L. MARCIVS L. F. /. N. CENSORINVS C. CALVISIVS C. F. /. N. SABINVS

L. MARCIVS L. F. C. N. CENSORINVS
COS.
EX MACEDONIA
K. IANVAR.

HOC ANNO

TRIVMVIRORVM REI PVBLICAE CONSTITVENDAE
ACTA A SENATV POPVLO'QVE ROMANO
RATA ESSE IVSSA SVNT

EX //// //////// Q. SALVIVS /. F. /. N. RVFVS

C. ASINIVS CN. F. /. N. POLLIO
PRO COS.
EX PARTHINEIS
VII KAL. NOVEMBR.

V M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS
QVI HOC ANNO IMP. ANTONIVS APPEL. E. III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN.

EODEM ANNO

AP. CLAVDIVS C. F. AP. N. PVLCHER C. NORBANVS C. F. /. N. FLACCVS
EX //// /////// SEX. TAEDIVS /. F. /. N. AFER
ANTEQVAM INIRET MORTVVS EST

P. VENTIDIVS P. F. /. NEPOS
PRO COS.
EX TAVRO MONTE ET PARTHEIS
V K. DECEMBR.

Ayuntamiento de Madrid

VI M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS II
M. ANTONIVS M. F. M. NEPOS II III VIRI REI PVBLIC. CONSTIT.
C. IVLIVS DIVI F. C. N. CAESAR OCTAVIAN. II AD PRID. KAL. IANVAR. QVINTAS
QVI IN HOC HONORE IMP. CAESAR APPELL. EST

BELLVM CIVILE SICVLVM
CVM SEX. POMPEIO CN. F.

EODEM ANNO

M. VIPSANIVS L. F. /. N. AGRIPPA — L. CANINIVS L. F. /. N. GALLVS
EX /// ///////// — T. STATILIVS T. F. /. N. TAVRVS
VII L. GELLIVS L. F. L. N. POPLICOLA — M. COCCEIVS M. F. /. N. NERVA
ABDIC. IN EIVS LOC. FACT. EST — ABDIC. IN EIVS LOC. FACT. EST
L. MVNATIVS L. F. L. N. PLANCVS II — P. SVLPICIVS P. F. /. N. QVIRINVS

HOC ANNO

M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS III VIR R. P. C. II.
COACTVS A CONLEGA IMP. CAESARE DIVI F. OCTAVIANO ABDIC.

CN. DOMITIVS M. F. M. N. CALVINVS
PRO COS.
EX HISPANIA
XVI. KAL. SEXTIL.

IMP. CAESAR DIVI F. C. N. OCTAVIAN. II
III VIR R. P. C. II
OVANS EX SICILIA
IDIB. NOVEMBR.

VIII L. CORNIFICIVS L. F. /. NEPOS — SEX. POMPEIVS SEX. F. /. NEPOS
IX IMP. ANTONIVS M. F. M. NEPOS II — L. SCRIBONIVS L. F. /. N. LIBO
KAL. IANVAR. ABDIC. IN EIVS L. F. E.
L. SEMPRONIVS L. F. L. N. ATRATINVS

BELLVM ILLVRICVM.
BELLVM MARSICVM.

T. STATILIVS T. F. /. N. TAVRVS
PRO COS.
EX AFRICA
PRIDIE KAL. IVL.

EX K. IVLIS — PAVLLVS AIMILIVS L. F. M. N. LEPIDVS
EX K. IVLIS — C. MEMMIVS C. F. /. NEPOS

C. SOSIVS C. F. T. NEPOS
PRO COS.
EX IVDAEA
III NON. SEPTEMBR.

C. NORBANVS C. F. /. N. FLACCVS
PRO COS.
EX HISPANIA
IIII IDVS OCTOBR.

EX K. NOVEMB. — M. HERENNIVS /. F. /. NEPOS
SEX. POMPEIVS CN. F. CN. N. MAGNVS PIVS
IN SEQVENTEM ANNVM DESIGN. ERAT
ANTEQ. INIRET HOSTIS IVDICAT. OCCIS. E.
IN EIVS LOC. FACT. EST

Ayuntamiento de Madrid

DCCXX	IMP. CAESAR DIVI F. C. N. OCTAVIAN. II KAL. IANVAR. ABDIC. IN EIVS L. F. E. L. AVTRONIVS P. F. L. N. PAETVS		L. VOLCATIVS L. F. / N. TVLLVS
		EX K. MAIS	L. FLAVIVS C. F. / . N. SAEVINVS
		EX K. IVLIS	M'. ACILIVS / . F. / . NEPOS
		EX K. IVLIS	C. FONTEIVS C. F. / . N. CAPITO
		EX K. SEPTEMB.	L. VINICIVS / . F. / . NEPOS
		EX K. OCTOBR.	L. LAENONIVS / . F. / . NEPOS
I	CN. DOMITIVS L. F. CN. N. AHENOBARB.		C. SOSIVS C. F. T. NEPOS
		EX K. IVLIS	PAVLLVS AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
		EX K. IVLIS	L. CORNELIVS / . F. / . NEPOS
		EX K. NOVEMB.	N. VALERIVS M. F. M. N. MESSALLA

CN. DOMITIVS L. F. CN. N. AHENOBARB.
PRO COS.
EX HISPANIA
/////// ///

IMP. ANTONIVS M. F. M. NEPOS III
IN SEQVENTEM ANNVM DESIGNAT. ERAT
HOSTIS IVDICATVS NON INIIT
IN EIVS LOCVM FACTVS EST

II	IMP. CAESAR DIVI F. C. N. OCTAVIAN. III	M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALLA CORVINVS

BELLVM CIVILE AD ACTIVM

EX K. MAIS M. TITIVS M. F. / . N. RVFVS

HOC ANNO EX A. D. IIII NONAS SEPTEMBR.

VICTO AD ACTIVM M. ANTONIO M. F.

QVI IIIVIR R. P. C. FVERAT

IMP. CAESAR DIVI F. C. N. OCTAVIANVS

REM PVBLICAM SOLVS TENVIT

Ayuntamiento de Madrid

HVBERTI GOLTZII

IN ALIQVOT FASTORVM PRAECEDENTIVM LOCOS ANIMADVERSIONES.

QVONIAM in hac Faſtorum Conſularium parte non per omnia aliorum Faſtos ſequuti ſumus,ſed pleraq; in iis à nobis addita ſunt, alia verò tranſpoſita,aut alio quouis modo immutata,ne non tam probabili aliqua ratione, quàm temeritate quadam aut ſtudio ab aliis diſſentiendi,id à nobis factum videri poſſit,operæpretium me facturum credidi,ſi in quibus à Faſtis hactenus publicatis receſſimus,ſigillatim conſilij mei rationes atq; auctoritates exponerem.

ANNVS VRB. COND. DCCV.

De annua Cæſaris dictatura & Tribunitia poteſtate ei decreta, & victoriæ Pharſalicæ tempore.

Hoc anno quo Cæſar. II. cum P. Seruilio conſulatum geſſit,perlata Romam cæde Pompeij,confirmatoq; victoriæ Pharſalicæ nuntio, tradidit Dion inter ceteros honores, ſecundam Dictaturam eamq; annuam Cæſari fuiſſe decretam : Conſulatum item in quinquennium,& Tribunitiam poteſtatem in perpetuum ipſi conceſſam: ſed recuſato quinquennalis conſulatus honore reliqua duo admiſiſſe. Quæ quum præter exemplum conceſſa, prima extiterint futuræ Cæſaris monarchiæ quaſi rudimenta ſiue tyrocinia,haud alienum putaui à præſenti inſtituto,ſi & hoc ipſum in Faſtos referretur,quanquã ab aliis præteritum. Interim hîc mihi Lector monendus eſt,diem. XIII. Kal. Sextiles,qui hîc adſcriptus eſt,non ad tempus honorum Cæſari decretorum referri debere, qui ſeriùs aliquantò decreti ſunt, ſed ad victoriam Pharſalicam. vt ſcilicet intelligas,eo anno victo ad. XIII. Kal. Sextiles ad Pharſalum Pompeio,eos honores Cæſari decretos. Additusq; eſt is dies ex Kalendario marmoreo perantiquo, quod Romæ in ædibus Cardinalis Maphæi ſeruari & ſpectari ſolet, quodq; eo die victoriam Cæſaris celebrat: quam ex rerum à Cæſare geſtarum ſerie,non eſt veriſimile fuiſſe aliam,quàm Pharſalicam: quæ vti prima fuit,quam contra ciues obtinuit, ita vel potiſſima & præ ceteris memorabilis. Nec multùm ab hoc abhorret,quod Plutarchus in Bruto ſcribit, pugnam Pharſalicam media ferè æſtate commiſſam, caloremq; tum fuiſſe intenſiſſimum:qualis nimirùm exorto caniculæ ſidere eſſe ſolet. Idem auctor & alibi tradit, Pompeium tempore meſſis ad Pharſalum fuiſſe ſuperatum. Et certè ſi minùs dies ipſe, tempus tamen victoriæ Pharſalicæ alia quoq; ratione intelligi poteſt. Nam quum ipſe Cæſar lib. iij. belli ciuilis ſcribat,ſe in Græciam traieciſſe prid. Non. Ianuarias: Iterum eodem pòſt libro addat,plures menſes tranſiiſſe,& præcipitaſſe iam hiemem,antequam Antonius cum reliquo exercitu Brundiſio ad Cæſarem veniſſet, hinc colligitur tres menſes vel duos vt quàm minimùm effluxiſſe, Ianuarium videlicet Februarium & Martium,antequam Antonius in Epyrum traiiceret: ex quo primùm tempore,ſcilicet poſt Antonij traiectionem, Cæſar circa Dyrrachium rem contra Pompeiũ gerere cœpit. His adde quod ſcribit Suetonius in Cæſare: Cæſarem in Macedoniam tranſgreſſum, Pompeium per quattuor penè menſes maximis obſeſſum operibus ad extremum prælio Pharſalico fudiſſe. Nunc ſi quattuor hos menſes,ſiue tres cum dimidio,iungas priorib. illis tribus ſiue duobus cum dimidio,qui iam præterierant à tempore quo Cæſar in Epyrum venit, antequã Antonius reliquum exercitũ traiiceret,inuenies ſeptem menſes: eritq; menſis Quintilis ſeptimus,quo menſe Kalendarium antiquũ victoriã Cæſaris celebrat,qua in re eò prolixiores fuimus,quòd nec diem nec tempus ipſum tam inſignis victoriæ apud vllum idoneũ ſcriptorẽ hactenus legiſſe memini.

De

De ſecunda Cæſaris dictatura.

Sicuti Faſti Capitolini videntur annum ſequentem. DCCVI. cum ipſa ſecunda Cæſaris dictatura inchoare, ducta ſcilicet linea inter ſecundum Conſulatum & hanc Dictaturam, ita & quicunq; eos ſupplerunt, vel commentati ſunt, idem conſtituunt anni illius & ſecundæ dictaturæ initiū. Sed nos auctores probatæ fidei, Dionem imprimis ſequuti, maluimus ſecundam dictaturam collocare ſub hoc anno DCCV. tanquam iam tum decretam & geri cœptam: ita tamen vt quum ea annua fuerit, non negem pro maiori parte geſtam anno ſequenti, ſcilicet DCCVI. In hanc ſententiam me pertraxêre, primùm ipſa Dionis verba, qui ſcribit: Populum Romanum audita Pompeij morte, ſtatim inter ceteros honores, annuam ipſi dictaturam decreuiſſe, eamq; Cæſarem ſtatim iniiſſe, etiamnum extra Italiam exiſtentem. Tum id quod Plutarchus in Antonio tradit: Cæſarem poſt Pharſalicā pugnam Dictatorem fuiſſe factum. Ceterùm idem Plutarchus in eo quod de M. Antonio ſubiicit hallucinari videtur: addit enim, quum Cæſar Pompeium perſequi inſtituiſſet, Antonium à Cæſare cum Tribunatu in vrbem remiſiſſe, eamq; poteſtatem ſi præſens ſit Dictator, ſecundam eſſe: ſi abſens, primam ac fermè ſolam: hæc enim de poteſtate Magiſtri equitum potiùs intelligenda videntur. Nam Cæſarem in ſecunda ſua dictatura Magiſtrum equitum habuiſſe Antonium conſtat. Et Cicero ipſe Philipp. II. auctor eſt, M. Antonium Cæſare ignaro quum ille Alexandriæ eſſet, beneficio auunculi Magiſtrum equitum eſſe conſtitutum. Hinc Dion tradit, quum ipſo anni ſequentis initio omnium ferè Magiſtratuum in vrbe ſolitudo eſſet, atq; hinc omnia plena tumultu, M. Antonium Magiſtrum equitum cum veſte purpurea & ſex lictoribus in publicum progreſſum & comitiis interfuiſſe. Superioribus accedit, quod Dion ſcribit, Cæſarem quum de Ptolomæi & Cleopatræ cauſſa cognoſceret, quod fuit primo ſtatim ipſius ad Alexandriam acceſſu, dictaturam geſſiſſe. Alexandriam autem perueniſſe traditur triduo poſt interfectum Pompeium, ipſis ſcilicet primis menſis Octobris diebus. Nam Pompeium quidam pridie, alij poſtridie eius diei cæſum prodidêre, quo de Mithridate olim triumpharat, qui fuit pridie Kal. Octob. Cæſarem autem tam maturè ſecundam hanc dictaturam iniiſſe, non exſpectatis Kal. Ianuariis, minùs mirum videbitur, ſi conſideremus Dictatorem quouis anni tempore creari ſolitum, eumque Magiſtratum vtpote extraordinarium non Kalendis Ianuariis, aut alio aliquo certo & ſtato die aut tempore, vt Conſulatus & alios pleroſq; Magiſtratus iniri ſolitū, ſed quandocunq; res hoc exigeret, aut ex vſu Reipub. videretur. Vti autem dies ipſe, quo Cæſar hanc Dictaturā iniit, incertus eſt, ita ſub Id. Nouemb. iniiſſe probabile, intercedentibus ſcilicet à primo eius ad Alexandriam appulſu ad Id. Nouemb. quadraginta diebus, quod tempus ſufficere potuiſſe videtur, curſui & recurſui Alexandria Romam, & rurſus Roma Alexandriam conficiundo, nuntiiſq; vltro citroq; perferendis: maximè quando in tanto negotio ceſſatū haud ſit veriſimile, ſed omnia quammaxima celeritate hinc inde conſtituta, & vltro citroq; perlata.

ANN. DCCVI.

In aliorum Faſtis hic annus aſſcribitur ſecundæ Cæſaris Dictaturæ, cuius Dictaturæ initium quum à me in annum præcedentem reiectum ſit, annum Conſulibus adſcripſi, vt in ſuperioribus annis factitatū eſt. quanquam hi Conſules ſerò admodum, & ſub exitum ipſius anni creati ſunt, poſt Cæſaris à bello Alexandrino & Pontico in vrbem reditū. Nam quum inter ceteros honores & prærogatiuas, qui Cæſari poſt victoriam Pharſalicam decreti fuerant, etiam ius comitiorum omnium ferè Magiſtratuum ipſi conceſſum fuiſſet, dilatis in aduentum ipſius comitiis, ſeriùs hi COSS. creati fuêre. Cæſarem autem ſeriùs ad vrbem rediiſſe, vel hinc intelligi poteſt, quod tradit Appianus: Rebus ad Alexandriā & in AEgypto geren-

Ayuntamiento de Madrid

gerendis, haud minus quàm nouem menſes impendiſſe: quos ſi ab eo tempore quo Cæſar Alexandriam appulit (quod fuit ſub initium menſis Octobris) computare incipias, inuenies Cæſarem ſub menſem demùm Quintilem bello Alexandrino ceteriſque rebus in AEgypto conſtituendis finem impoſuiſſe. Nunc quum bello Pontico aduerſus Pharnacem, ceteriſq; poſtea rebus, atq; ipſi itineri conficiundo, plures menſes impenſos eſſe certū ſit, vix eſt, vt ante menſem Nouembrem Cæſar Romam redire potuerit. Quin & Plutarchus teſtatur, Pharnace deuicto ſub exitum iſtius anni, quo ſecundùm Dictator fuit, Romam reuerſum. Quòd tamen non minùs menſis quàm dies initi conſulatus iſtius anni in incerto ſit, locum vacuum relinquentes, hoc ſolùm adſcripſimus E M B R. ſiue Nouember menſis ille fuerit, ſiue December.

De decem Prætoribus deſignatis.

Iſtud ex Dione addidimus, qui tradit Cæſarem poſt ſuum ad vrbem reditum, quò pluribus gratiam referret, in inſequentem annum decem Prætores deſignaſſe: ſimulq; numerum eorum qui ſacris præeſſent, auxiſſe. Pomponius tamen I. C. cap. II. de origine iuris, auctor eſt: Sullanis temporibus decem Prætores creatos, adiectis ab ipſo Sulla quattuor, ſupra numerum ſex, qui prius creari ſolebant.

ANN. DCCVII.

Hîc adſcripſimus hunc annum quindecim menſium fuiſſe, quod & Suetonius ſcriptum reliquit. Nam quum Faſti vitio & incuria Pontificum ita corrupti & turbati eſſent, vt feriæ confuſis temporibus in contrarias anni partes caderent, Cæſar eos correxit: annumq; qui hactenus CCCLV. tantùm dierum fuerat, ad rationem curſus ſolaris accommodans, ſublato menſe intercalari, qui ex antiquo Numæ inſtituto quarto quoque anno intercalabatur, deinceps ſexaginta quinque diebus conſtare voluit, additis in ſingulos annos decem diebus: & pro menſe illo intercalari, quarto quoque anno diem vnum intercalari iuſſit, vbi menſis antea ſolebat: ſcilicet ante quinq; nouiſſimos Februarij dies, idq; biſſextum voluit appellari, quia bis diceretur. VI. Kal. Martias, ſcilicet XXIIII. & XXV. die menſis Februarij. Et quò ex Kalendis Ianuariis proximis temporum ratio deinceps congrueret, quo anno hæc conſtituebat, inter Nouembrem & Decembrem duos alios menſes interiecit: ita vt quum fortè in eundem annum menſis quoque intercalaris incidiſſet, hic annus quindecim menſium eſſet. Et ſecundum hæc intelligi debet quod dicit Cicero libro Famil. VI. in epiſtola ad Q. Ligarium. II. vbi ſcribit ſe veniſſe ad Cæſarem ad. II. Kalendas intercalares priores.

De Dictatura Cæſaris decennali, & Præfectura morum.

Auctor eſt Dion, Scipione & Iuba rege debellatis, Africaq; ſubacta, Cæſarem inter ceteros honores Dictatorem in decennium creatum, & Præfectum moribus in triennium. quod Cenſoris nomen infra dignitatem eius, & haud ſatis honorificum videretur. Hinc & Cicero in Epiſt. alicubi Præfectum moribus eum appellat. Tranquillus etiam inter ceteros honores ipſi conceſſos Præfecturam morum enumerat.

De tertia Cæſaris Dictatura.

Tertiam hanc Dictaturā alij ſequenti primùm anno collocant, Faſtos Capitolinos in hoc ſequuti, qui ducta inter tertium Cæſaris conſulatū & hanc Dictaturam linea, videtur annū iſtius Dictaturæ initæ ab anno tertij conſulatus Cæſaris diſtinguere: adduntq; Dionē, Tranquillum, & ipſum Hircium qui putarit Cæſarem vtrumq; Magiſtratū Dictaturā & Conſulatum hoc anno tertiùm geſſiſſe, à Faſtis diſſentire, proinde falli & errare. Sed ego (quod cum pace & ſaluo ipſorum honore dixerim) tum aliis rationibus permotus, tum potiſſimùm

Ayuntamiento de Madrid

mùm antiquorum numiſmatū auctoritate, quam non inferiorem, imò vel potiorem exiſtimo, quàm ſit Faſtorum Capitolinorum vel aliorum, aliter cenſeo. nimirum Cæſarem tertiam Dictaturam cum tertio Conſulatu ſimul & eodem anno geſſiſſe. Nec proinde labi Dionem aut reliquos ſuprà ſcriptos, vtpote qui cum nummis conſentiant: licet ipſis cum Capitolinis tabulis minùs conueniat. Et Dion quidem de tertio hoc Conſulatu & Dictatura, ipſo libri .XLIII. initio ſic habet: Sequenti anno Cæſar Dictaturam Conſulatumq; tertiò vtrumque Magiſtratum, collegaq; Lepido geſſit. Idem poſtea eodem libro, in oratione quam Cæſar ſtatim poſt ſuum ex Africa aduentum, poſt Dictaturam decennalem aliosq; honores ſibi decretos in Senatu habuit, inducit Cæſarem ſic loquentem: Se in omnibus quæ Reipub. cauſſa agenda forent, Conſulem & Dictatorem: in lædendo quopiam priuati loco futurum. Eodem poſtea libro dicit, Lepidum Magiſtrum Equitum, Cæſarem bello Hiſpanico aduerſus Pompeij liberos (quod ſequenti demùm anno geſtū eſt) intentum, conuocato eius rei gratia populo, Conſulem illius anni creaſſe: quem titulum Magiſtri Equitum Lepidus anno præcedenti Conſul, ſibi contra maiorum inſtituta ſumpſerat. Et hæc Dion de tertia Cæſaris Dictatura & tertio Conſulatu. Suetonij verò de iiſdem Magiſtratib. verba hæc ſunt: Tertium & quartum Conſulatum titulo tenus geſſit, contentus Dictaturæ poteſtate cum Conſulatibus ſimul decretæ. Hircius autem libro de bello Hiſpanienſi tradit, Cæſarem Africa recepta, quum expeditionem in Hiſpanias aduerſus Pompeios iuuenes pararet, Dictatorem fuiſſe tertiùm, deſignatum. IIII Receptam autem Africam ipſo Cæſare. III. & M. Lepido COSS. in confeſſo eſt. Horum ſententiæ accedere videtur & Eutropius in epitome, dum ait, Cæſarem Pharnace deuicto Romam regreſſum tertiùm ſe Dictatorem & Conſulem feciſſe cum M. AEmilio Lepido. Ex quibus verbis ſatis conſtat, quæ fuerit illorum auctorum, Dionis nimirum, Suetonij, Hircij & Eutropij ſententia, Cæſarem videlicet eodem anno, quo tertiùm Conſul fuit, ſimul & tertiam ſuam Dictaturam geſſiſſe. Quos vti minimè falli crediderim, ita neque eos à vero aberrare puto, qui tradunt Cæſarem tertiam ſuam Dictaturam anno ſequenti cum quarto Conſulatu geſſiſſe. Ceterùm ſi qui in ea ſunt opinione, vt putent Cæſarem cum tertio Conſulatu ſtatim & tertiam iniiſſe Dictaturam tanquam ſimul cum Cōſulatu decretam, (quod Suetonius & Eutropius ſenſiſſe videntur) hos nō minùs errare exiſtimo, quàm eos qui putant Cæſarem tertiam Dictaturam quarti ipſius Conſulatus anno, qui eſt. DCCVIII. proximè ſequens, primùm iniiſſe: quæ videtur fuiſſe Faſtorum Capitolinorum ſententia, aliorumq; doctiſſimorum virorum, qui eos hactenus vel ſuppleuerunt, vel commentati ſunt. Sed ego vt aliter ſentirem, præter cetera effecêre numiſmata aliquot antiqua, è quibus primum quod in Capite .IX. numiſmatum Iulianorum primum locum obtinet, ab vno latere habet caput Cereris cum litteris DICT. ITER. COS. TERT. in parte verò auerſa, quæ proximè ſequitur in eadem tabula, ſunt inſignia Auguralia Pontificaliaque & litteræ AVGVR. PONT. MAX. Ex aliis verò vnum eſt, cuius caput eſt inter capita Cæſaris loco. xxix. cum his litteris CAESAR. IMP. QVART. pars verò auerſa Capite nono loco. xvij. nihil præter has litteras continens AVGVR. PONT. MAX. COS. QVART. DICT. QVART. Alterum verò cuius caput ſiue pars aduerſa ſpectatur inter capita Cæſaris loco. XXXIII. cum litteris CAESAR. AVGVR. IMP. QVINT. COS. QVAR. pars auerſa Capite nono loco. xiij. cū Tripode & ſignis Pontificalib. & litteris DICT. QVAR. PARENS PATRIAE. E quibus nummis primo in quo legitur DICT. ITER. COS. TERT. docemur Cæſarem non quidem ſimul Dictatorem iterum fuiſſe, & Conſulem tertiùm, quando ſecunda illa Dictatura, quæ annua fuerat Cæſari poſt victoriam Pharſalicam decreta, anno præcedenti quo Q. Calenus, P. Vatinius COSS. fuerant, iam expirauerat, ſed tertium Conſulatum,

quem

quem Kalendis Ianuariis ex more inierat, aliquandiu geſſiſſe antequam tertiùm Dictator fieret. Quandoquidem tertia Dictatura poſt victoriam demùm Africanam ipſi decreta fuit, idque in decennium: ita vt primis aliquot tertij Conſulatus menſibus, non niſi titulum ſecundæ Dictaturæ, quam anno præcedenti geſſerat, vſurpare potuerit. Reliqui duo nummi, in quibus notatur COS. QVAR. DICT. QVART. clarè oſtendunt, Cæſarem durante etiamnum quarto Conſulatu quartam quoque Dictaturam geſſiſſe: ſcilicet ab eo tempore, quo tertiæ Dictaturæ annus (qui primus fuit decennalis Dictaturæ Cæſari poſt victoriam Africanam decretæ) expirauerat: nec proinde potuiſſe Cæſarem tertiam illam Dictaturam eo anno iniiſſe, quæ incidente in eundem annum quarta Dictatura, annua non fuiſſet. Neque iterum videri poteſt, quarta hæc Dictatura ipſo ſtatim illius anni initio inita: nam quando ex primo illo nummo ſatis apparet, tertiam Dictaturam non fuiſſe initam, niſi poſt aliquot anni tertij Conſulatus menſes, neceſſe eſt, tantum temporis ex quarti iſtius Conſulatus anno decidi ad implendum annuum tertij iſtius Dictaturæ ſpacium, quantum præcedenti anno ſeriùs initæ deerat. Quando igitur ex his quæ iam dicta ſunt planum eſt, tertiam hanc Cæſaris Dictaturam neque cum ipſo ſtatim tertio Conſulatu, neque iterum ipſo quarti Conſulatus anni principio initam, quartamque Cæſaris Dictaturam in quarti Conſulatus annum incidiſſe, relinquitur, vt extraordinarium tertiæ Dictaturæ Magiſtratum medio aliquo tertij Conſulatus anni tempore inierit Cæſar: quam anno ſequenti eo tempore quo præcedenti anno inita fuerat finitam, quarta exceperit Dictatura. Et quemadmodum tertia illa Dictatura diuerſas duorum annorum partes occuparat, poſteriorem ſcilicet tertij Conſulatus & priorem quarti Conſulatus, ſic etiam neceſſe eſt, in eundem Conſulatum ſcilicet quartum duas incidiſſe Dictaturas: ita vt Cæſar in titulis ſuis ſcribere potuerit, CONSVL TERTIVM. DICTATOR TERTIVM. & rurſus DICTATOR. III. COS. IIII. iterum ſic COS. IIII. DICT. IIII. vti in non vno nummo antiquo videre eſt. Rectè proinde tradit Dion, Cæſarem hoc anno Conſulatum & Dictaturam tertiò vtrumque Magiſtratum collega Lepido geſſiſſe: non tamen ob id intelligere videtur, ſimul & eodem tempore vtrumque Magiſtratum iniiſſe: quod vel ex eo colligi poteſt, quod idem Dion poſteà ſcribit, M. Lepidum iam antea Conſulem contra maiorum inſtituta poſtea etiam Magiſtri Equitum titulum ſibi ſumpſiſſe: ſcilicet Cæſare tertiam iam Dictaturam ſibi poſt victoriam Africanam decretam ineunte. Nec perperàm Hircius ſcribit, Cæſarem Africa recepta, quũ bellum aduerſus Pompeij liberos in Hiſpaniam adornaret, tertiò Dictatorem fuiſſe. Id enim fuit ſub exitum anni DCCVII. quo tertium conſulatum vnà cum Lepido gerebat: quo tempore ipſum tertiam iam iniiſſe Dictaturam credendum eſt, vt poſteà docebimus. Ceterùm quod idem Hircius dicit, tum Dictatorem deſignatum. IIII. id ita accipiendum, non quòd peculiariter in eum annum deſignatus fuerit, ſicut Conſules deſignari ſolebant, ſed quòd conceſſa ſibi decennali Dictatura, in decem quodammodo annos proximos deſignatus videretur. Quod autem Suetonius dicit tertiam Dictaturã ſimul cum tertio conſulatu Cæſari decretam: & Eutropius, Cæſarem poſt victum Pharnacen Romam reuerſum, tertiò ſe Dictatorem & Conſulem feciſſe, & inde in Africam profectũ, quàm ſit à veritate alienum, ex iis quæ ſuprà adnotauimus facilè eſt intelligere: maximè quum certum ſit, tertiam illam Dictaturam poſt victoriam demùm Africanã Cæſari decretam: quanquam Conſulem fuiſſe tertiùm anteq̃ in Africam traiiceret, non eſt dubiũ. Nec magis verum videtur, quod idem tradit Suetonius, Cæſarẽ in tres vltimos tertij huius cõſulatus menſes alios duos ſibi ſubſtituiſſe: cùm nec in Faſtis id reperiatur, nec alius quiſquã id ſcriptũ reliquerit. Nec veriſimile eſt Dionem qui ſingula vel exactiſſimè perſequutus eſt, id fuiſſe omiſſurũ. Hæc eò fuſius aliquantò & fortaſſis non ſine faſtidio deduximus, quòd videam viros hac

Ayuntamiento de Madrid

tempeſtate doctiſſimos, omniſq; rei antiquariæ peritiſſimos, non ſatis ſeſe his difficultatibus explicuiſſe: quod non tam imperitia ipſorum aut incuria accidiſſe exiſtimo, quàm quòd religioſè veriti ſunt, Faſtorum antiquorum, quos ipſi interpolandos ſuſceperant, auctoritati in aliquo derogare. Quod ad diem tertiæ Dictaturæ initæ attinet, vt is incertus eſt, ita tempus vel menſem non improbabilibus coniecturis aſſequi poſſumus. Nam quum ſcribat Hircius in bello Africano, Cæſarem Africa recepta Idibus Iuniis Vticæ claſſem conſcendiſſe, & tertio pòſt die Caraleis in Sardiniam perueniſſe. Item ante diem. IIII. Kal. Quintil. nauem aſcendiſſe, & à Caralibus per tempeſtates vndetrigeſimo die, hoc eſt, circa. VI. Kal. Sextiles Romam veniſſe: præterea quum dubium non ſit, honores ipſi propter victoriam Africanam decretos, inter quos fuit & decennalis hæc Dictatura, ipſi quàm primùm nuntiatos, vel ante ipſius ex Africa diſceſſum, quod ſatis oſtendit Dion, dum dicit, Cæſarem animo tum ob rerum à ſe geſtarum ſplendorem, tum ob Senatuſconſulta de ſe facta elato, Sardinia Romam petiiſſe: non eſt etiam dubitandum, quin Cæſar vt primùm ad vrbem venit, Dictaturam inierit, ſiue id fuerit ante Kal. Sextiles, ſiue ipſo ſtatim menſis Sextilis initio: quod & ipſum Dion ſatis teſtatur, dum inducit Cæſarem in oratione quam ſtatim poſt ſuum ad vrbem reditum in Senatu habuit, dicentem, Se in omnibus quæ Reipub. cauſſa agenda forent Conſulem & Dictatorem, in lædendo priuati loco futurum. Hinc ſupra ipſam Dictaturam adſcripſimus SEXTIL. quod tam ad finem menſis Quintilis, quàm ipſius Sextilis initium referri poteſt: diem ipſum in vacuo reliquimus.

De quattuor Cæſaris triumphis.

Hi quattuor Cæſaris triumphi à Sigonio viro doctiſſimo tertiæ Cæſaris Dictaturæ præponuntur. De his etiam ſic Eutropius: Poſt annum inde Cæſar Romam cum quattuor triumphis ingreſſus. Sed nos tum propter eas rationes, quas ex iis quæ proximè adnotauimus facilè eſt intelligere, tum quod Dion diligentiſſimus obſeruator ſcribit, Cæſarem poſt orationem tam in Senatu quàm ad populum de ſuo imperio, honoribuſq; ſibi decretis habitam, ceteris omnibus rebus magnificè adornatis vti par erat tot tantiſq; victoriis partis, quattuor continuis diebus ſingulos triumphos duxiſſe: quattuor hos triumphos tertiæ Dictaturæ ſubiecimus. Suetonius autem dicit actos quidem eodem menſe, ſed interiectis diebus.

De Cenſu à Cæſare acto.

Onuphrius Panuinus vir non minùs eruditus quàm ſagax omnis antiquitatis luſtrator & obſeruator, putat Cenſum à Cæſare anno ſequenti, quarto ſcilicet ipſius Conſulatu actum. Carolus autem Sigonius, & noſter Pygius hoc anno: quorum opinioni quum & Dion & Appianus accedere videantur, maluimus & nos recenſionem populi à Cæſare factam hoc loco conſtituere. Dion enim tradit factam ſtatim poſt triumphos ante profectionem ipſius in Hiſpaniam, quod & Appianus prodidit.

ANN. DCCVIII.

De quarto Cæſaris Conſulatu.

De quarto Cæſaris Conſulatu ſic habet Eutropius: Poſt annum inde Romam Cæſar cum quattuor triumphis ingreſſus, quartò Dictator & Conſul creatus, diſpoſito reparatoq; Reipub. ſtatu continuò in Hiſpaniam contra Pompeij filios profectus eſt. Appianus item ſic: Cæſar iam quartùm Conſul expeditionem contra iuniorem Pompeium fecit in Hiſpaniam. Plutarchus autem in Cæſare dicit, Cæſarem quartò Conſulem deſignatum, aduerſus Pompeij liberos expeditionem feciſſe. Ceterùm quum Dion apertè tradat, Cæſarem Conſulatum hunc ſeriùs & ſub exitum demùm anni iniiſſe, finito iam bello Hiſpa-

nienſi

Ayuntamiento de Madrid

nienſi, falſò ſcriptum reliquit Eutropius, ſtatim poſt triumphos quartum Dictatorem & Conſulem deſignatum. Similiter Plutarchus & Appianus quartum Conſulem, hoc eſt, inito iam conſulatu eam expeditionem feciſſe. Quanquam alioqui verum ſit, eo anno quo quartum conſulatum geſſit, Pompeij liberos in Hiſpania viciſſe. Dionis autem de quarto Cæſaris conſulatu verba ferè hæc ſunt, primùm in indice qui libro præfigitur: Caius Iulius Cæſar Dictator IIII. AEmilio Lepido Magiſtro Equitum, & Conſul IIII. ſolus. Tum in ipſo hiſtoriæ contextu: Eo autem tempore *(ſcilicet quo relicta Corduba ad Atteguam obſidendam ſe conuertit, quæ poſtea .xi. Kal. Martias in deditionem venit)* Cæſar Dictaturam gerebat, *(nimirùm tertiam, vt ego interpretor)* & ſub exitum demùm anni Conſul *(ſcilicet quartùm)* creatus fuit, conuocato eius rei gratia populo per Lepidum, qui tum Magiſter Equitum erat. Item poſtea de eodem quarto conſulatu: Conſulatum continuò *(ſcilicet poſtquam intellexit ſe Conſulem ſine conlega opera Lepidi ſui Magiſtri Equitũ creatum)* etiam antequam vrbem intraret, occepit, non autem toto anno geſſit. Sed poſtquam in vrbem venit, eo ſe abdicauit, Conſulesq; fecit Q. Fabium ac C. Trebonium: Fabioq; extrema Magiſtratus die mortuo, in reſiduas horas C. Caninium Rebilum ſubſtituit. Hac in re dupliciter præuaricatum eſt à Cæſare contra inſtituta maiorum, quòd conſulatus non toto anno, nec reliquo anni tempore *(ſcilicet antequam Conſulatum iniiſſet)* geſtus eſt. Sed ipſe viuus ac neque legibus patriæ, neque edicto quodam iuſſus eo ſe abdicauit, aliumq; ſubrogauit. Hæc Dion. Nos itaque manifeſtam Dionis ſententiam ſequuti, adſcripſimus Cæſarem conſulatum quartum iniiſſe ſub menſem Quintilem, coniecturis vſi non tam neceſſariis, quàm probabilibus. Neque enim videri poteſt, diu ante illud tempus iniiſſe, quum dicat Dion, ſub exitum demum anni Conſulem creatum: menſis autem Quintilis quum ſeptimus ſit, haud abſurdè dicetur annus tum ad exitum tendere. Neque iterum multò pòſt illud tempus, quum vel ipſo menſe Aprili Cæſar bello Hiſpanico finem impoſuerit: & victoria Cæſaris Hiſpanica Romam nunciata fuerit pridie Parilium, hoc eſt, XII. Kal. Maias: qua intellecta, veriſimile eſt conſulatum illum ſtatim Cæſari decretum, populo per Lepidum Magiſtrum Equitum eius rei gratia conuocato. Dicit etiam Dion conſulatum ſtatim iniiſſe, antequàm vrbem intraret. Addidimus in hac quarti conſulatus tabella, Dictaturæ honore contentũ ſub menſem Octobrem abdicaſſe, quod præter Dionem & Suetonius prodidit. Dion enim, eo quem ſuprà adduximus loco, ſic habet: Conſulatum non toto anno geſſit, ſed poſtquam in vrbem venit, eo ſe abdicauit: Conſulesq; fecit Q. Fabium ac C. Trebonium. Veniſſe autem in vrbem menſe Octobri refert Paterculus. Suetonius verò auctor eſt, Cæſarem Dictaturæ honore contentum, in ternos nouiſſimos quarti conſulatus menſes, binos Conſules ſibi ſubſtituiſſe. Hinc ſuffectum & trimeſtrem Conſulem vocat Fabium, qui alter ſubſtitutorũ fuit. ita Cæſar haud multò amplius quàm duos menſes aut tres ad ſummum hunc conſulatum geſſit.

De quarta Cæſaris Dictatura & Magiſtris Equitum.

Ex iis quæ ſuprà ad tertiam Cæſaris Dictaturam verboſiùs aliquantò commentati ſumus, intelligi poteſt, quare quartam hanc Dictaturam hoc loco ſtatuamus. Nam quum annum tertiæ Dictaturæ præcedentis primum fuiſſe in confeſſo ſit eius decennij, in quod Cæſari annua Dictatura decreta fuerat, quumq; tam ex ipſis nummis antiquis, quàm ſcriptorum antiquorũ teſtimoniis oſtenderimus, Cæſarem tertiam Dictaturam ſub menſem Sextilem anni præcedentis quo & III. COS. fuit iniiſſe, neceſſe eſt vt tertiam illam Dictaturam eodem tempore huius anni quo IIII. COS. fuit finitam, ſtatim exceperit quarta Dictatura, ſub eundem ſcilicet menſem Sextilem: ita vt Cæſar ſimul & eodem anno IIII. COS. & IIII. Dictator fuerit: vti videre eſt ex ipſis illis duobus nummis, qui ſupra in con-

Ayuntamiento de Madrid

firmationē huius noſtræ ſententiæ adducti ſunt. Hinc rectè Dion in indice lib. XLIII. præfixo, Cæſarem. IIII. Dictatorem &. IIII. Cōſulem ſimul prodit. quod & Eutropius ſenſiſſe videtur, dum dicit: Cæſarem cum quattuor triumphis ingreſſum. IIII. Dictatorem & Conſulem fuiſſe creatum. Faſti tamen Capitolini & qui eos ſequuti ſunt, quartam hanc Cæſaris Dictaturā cum anno ſequenti quo Cæſar. V. COS. fuit cum M. Antonio incipiunt. Sed apud me potior fuit tam numiſmatū quàm antiquorū ſcriptorū auctoritas, quam hîc ſequi maluimus: & hæc de quarta Cæſaris Dictatura. Quod ad Magiſtrū Equitum attinet, Faſti tam Capitolini quàm Colotiani produnt, Magiſtrū Equitum hoc anno Cæſari fuiſſe M. Æmiliū Lepidum: in qua ſententia & ipſe Dion fuiſſe videtur: nam in indice cuius ſuprà ſæpe meminimus, ſic habet: C. Iulius Cæſar Dictator. IIII. AEmilio Lepido Magiſtro Equitum. Quanquā tamen in ipſo hiſtoriæ cōtextu aliter videatur ſenſiſſe, ſcilicet primùm quidem M. Antonium ſibi Magiſtrū equitum aſſumpſiſſe, & poſtea in eius locum M. Lepidum ſubſtituiſſe, quòd Antonius conſulatū anni ſequentis geſturus eſſet. Appianus autē ſic diſertè tradit: Cæſar acceptis ceteris honoribus, abſq; decennali conſulatu, in annum ſequentem deſignauit Conſules, ſeipſum & M. Antoniū ſuum Magiſtrū equitum, Lepido iuſſo in Antonij dignitatē ſuccedere, qui tum per amicos adminiſtrabat Hiſpaniā prouinciā. Cicero quoq; Philipp. II. videtur Antonio obiicere, quòd quum Magiſter equitū eſſet, Cæſari ex Hiſpania redeunti occurrerit, conſulatum in proximū annum rogaturus, vt ipſe loquitur. Et verba quidem Ciceronis hæc ſunt: Ex omnibus omniū flagitiis nullum turpius vidi, nullum audiui, quàm quòd qui Magiſter equitū fuiſſe tibi viderere, in proximum annum conſulatum peteres, vel potiùs rogares. Item paulò pòſt: Cæſari ex Hiſpania redeunti obuiam longiſſimè proceſſiſſe, *ſcilicet Conſulatum in proximū annum petiturus.* Mox etiam de eodem Antonio: His igitur rebus (inquit) præclarè cōmendatus iuſſus eſt renunciari Conſul. & quidem cum ipſo, *ſcilicet Cæſare.* His cùm Ciceronis & potiſſimùm Dionis & Appiani verbis adductus, tum etiā quòd aſſumpto ſibi in præcedenti tertia Dictatura Magiſtro equitum M. Lepido, veriſimile non ſit eundem eam dignitatē in bienniū cōtinuaſſe, maximè cùm ea prius ex antiquo inſtituto ſemeſtris eſſe tantū ſoleret, quumq; Lepidum Galliæ Narbonenſi & Hiſpaniæ citeriori iam præfeciſſet, facilè mihi perſuadeo Cæſarem in quarta hac Dictatura non Lepidum, ſed M. Antoniū ſibi Magiſtrū equitum adſciuiſſe: quem & ipſum Cæſar plurimi faciebat, cuiq; pro ipſius in ſe meritis & ſtudio, non minus quàm alij cuiquā gratiam referre & ſatisfacere ſtudebat. Ceterùm poſtquā M. Antonius Conſul in inſequentē annū deſignatus, eum Magiſtratū depoſuiſſet, credendum eſt, M. Lepidum iterū in eius locum eſſe factū. quod & hîc adnotauimus: Sed quia videntur Faſti Dictaturam Cæſaris cum anno demùm ſequenti incipere, M. Lepidum Magiſtrum equitum conſtituunt, qui iam in locum Antonij tum Conſulis ſucceſſerat.

De triumpho Cæſaris ex Hiſpania.

Hunc Cæſaris ex Hiſpania triumphū præpoſuimus Conſulib. ſuffectis, quòd credendū ſit Cæſarē priùs cum triumpho Romā ingreſſum q̄ depoſito conſulatu alios ſibi ſubſtituerit.

De Conſulibus ſuffectis ſiue honorariis & XIIIJ. Prætoribus primùm creatis.

Hîc ex Dione annotauimus Cōſules ſuffectos ſiue honorarios &. XIIII. Prætores hoc anno primùm creatos. addit Dion & quadraginta Quæſtores eſſe factos: quod eò à Cæſare factū tradit, quòd aliā nō haberet rationē præſtandi ea quæ promiſerat. Vt igitur ſuppeteret materia vnde pluribus gratificaretur & ſatisfaceret, fidemq; plurib. obſtrictā q̄ vt per ſe ſoluendo eſſet liberaret, non ſolùm ſacerdotiorū numerū auxit, ſed & alios honores multiplicauit.

De honoribus Cæſari poſt victoriam Hiſpanienſem decretis.

Appianus, Dion, & alij qui honores Cæſari poſt victoriam Hiſpanienſem decretos enumerāt, inter primos recenſent, quòd PARENS PATRIAE appellatus ſit: quo titulo

&

Ayuntamiento de Madrid

& aliis pleriſq; in nummis inſignitur, præter illum qui in Faſtis noſtris hoc loco adpictus eſt: vt illo qui inter capita Cæſaris. xxxj. loco conſpicitur, in quo legitur, CAERAR PARENS PATRIAE: tum illo qui Capite nono. xiij. locum obtinet, primus ſcilicet tabulæ ſecundæ illius Capitis, qui ſic habet: DICT. QVART. PARENS PATRIAE. Præterea & hoc addunt quòd LIBERATOR ſit dictus, eoq; nomine in Faſtos relatus: quod apud Dionē eſt. quod IMPERATORIS prænomen primus acceperit. deniq; quòd DICTATOR PERPETVVS & Conſul in decenniū creatus ſit.

De Caninio Rebilo COS. ſuffecto.

Hunc Caninij conſulatū, quem extremo anni die in paucas tantùm horas geſſit, hîc in fine ipſius anni ſubtexuimus. Quæ de hoc conſulatu tum apud Ciceronē, tum apud alios ſcriptores leguntur, diligenter adnotarunt Sigonius & Onuphrius.

ANN. DCCIX.

Quia ſuprà in iis quæ ad quartam Cæſaris Dictaturam commentati ſumus, tum ex antiquis numiſmatibus, tum ex ipſis auctoribus oſtendimus, Cæſarem eam Dictaturam iniiſſe quarto ſuo conſulatu, nos hîc annorum numerū quinto Cæſaris conſulatui adſcripſimus, Dictaturæ initio in annum præcedentem reiecto.

De XII. *Prætoribus & Ædilibus Cærialibus primùm creatis.*

Ex Dione hîc adſcripſimus hoc anno Prætores ſedecim, & AEdiles Cæriales primùm creari cœptos. Nam quum quattuor prius tantùm creari ſoliti eſſent, iiq; plebei, dno ſcilicet Ædiles plebis, duo item Curules, Cæſar duos ex Patriciis adiecit: quos quia annonæ & rei frumētariæ præeſſent, Cæriales vocauit. De Ædilibus Cærialib. à Cæſare adiectis tradit & Pomponius I. C. de origine iuris. cap. II. Sedecim tamē Prætores ſcribit ab Auguſto primū cōſtitutos: quod ego puto intelligi debere, quòd occiſo eodem hoc anno Cæſare, vocatiſq; in dubiū eius actionib. & decretis, Auguſtus poſtea vt & alia pleraq; à Cæſare ſancita, hos quoq; *xvj* Prætores cōfirmarit. hinc Iurisconſultū prodidiſſe ab Auguſto primū cōſtitutos.

De perpetua Cæſaris Dictatura.

Dion tradit Cæſarem hoc anno Dictatorem fuiſſe. v. conlega adſumpto M. Antonio: quod ego miror. Nam vt maximè verum ſit Cæſarem quartam Dictaturā iniiſſe & geſſiſſe anno præcedenti, quum tamen ſub menſem demū Sextilem eam inierit, vt ſuprà à nobis demonſtratum eſt, eaq; non minus quàm præcedentes annua eſſe debuerit, cumq; Cæſar interfectus ſit Idibus Martiis, hoc eſt, menſes duos cum dimidio poſt quintum conſulatū initum, & tres vt quàmminimū menſes ante finitū quartæ dictaturæ annū, quintæ Dictaturæ titulo vti nullo modo potuit. Quare putarim in exemplari Dionis incuria librariorū mendum irrepſiſſe, & perperàm pro *Conſul* ſcriptū *Dictator*, maximè cùm dicat, cum collega M. Antonio. Certum eſt enim Magiſtrū equitū non dici conlegam Dictatoris, ſed conlegas tantùm appellari eos, qui æquali poteſtate ſimul funguntur, vt Conſulum, Prætorū, AEdiliū, Cenſorum, alter alteri conlega eſt. Magiſter autem equitū ſecundus potiùs à Dictatore, ipſiuſq; quaſi vicarius. idq; eò magis ſuſpicor, quòd index ſæpius nominatus ponat Cæſarem Dictatorem cum M. Lepido Magiſtro equitum: Conſulem autem. v. cum M. Antonio. Cuius conſulatus in ipſo contextu nulla alioqui fit mentio, niſi in fine ipſius libri, vbi dicit, Cæſarem Dolabellam pro ſe Conſulem eſſe iuſſiſſe, Antonio cōſulatum ad finem eius anni geſturo, quum tamen prius nuſquam dixerit, Conſulem eo anno cum Cæſare fuiſſe creatum aut deſignatū. Quare hîc legendum exiſtimo, Cæſarem anno ſequente COS. V. fuiſſe, adſumpto conlega M. Antonio: quum certum ſit M. Antonium hoc anno non fuiſſe Magiſtrū equitum. Rectius Faſti Capitolini & Colotiani produnt, Cæſarem Dictatorem IIII. cum M. Lepido Magiſtro equitum. Nam quanquàm verum ſit, Cæſarem eam Dictaturam hoc anno non iniiſſe, certum eſt tamen eam nondum fuiſſe abſolutam, imò ne iis quidem

quibus

Ayuntamiento de Madrid

quibus Cæſar interfectus eſt, Idib. Martiis. Quamobrem nos quinto huic Cæſaris Conſulatui Dictaturam Cæſaris Perpetuam ſubiecimus, antiquorũ ſcilicet numiſmatũ auctoritatem ſequuti, quibus Cæſar non ſemel COS. V. DICTATOR PERPETVVS appellatur. Veluti primùm duobus illis qui inter capita Cæſaris loco xxxiiij. & xxxvj. expreſſi ſunt, quorum vni ſic inſcribitur CAESAR AVGVR. IMP. SEXT. COS. QVINT. & parti ipſius auerſæ quæ eſt Cap. ix. loco. xxij. inſcriptũ eſt, PONT. MAX. DIC. PERP. Alteri verò ſic, CAESAR COS. QVINT. DICT. PERP. Deinde in duobus aliis qui ſunt eodem cap. ix. loco. xx. &. xxiiij. ſic legitur, CAES. AVG. PONT. MAX. COS. V. DIC. PERP. & C. CAESAR COS. QVINT. IMP. SEX. DIC. PERP. Nam quum vt ſuprà à nobis relatum eſt, & Appianus tradidit, Cæſari ſub finem anni præcedentis ex Hiſpania Romã reuerſo, confectis iam omnibus bellis ciuilibus, præter alios honores Dictatura Perpetua cum Conſulatu in decénium decreta eſſet, delatis ad ſe ab vniuerſo Senatu præeuntibus COSS. Q. ſcilicet Fabio & C. Trebonio (quos ſibi ſuffecerat) honorificentiſſimis Senatus decretis, præter conſulatũ in decenniũ reliquos honores admiſit: ſeq; in annum ſequentẽ cum M. Antonio COS. V. deſignauit: relictoq; cum quarto Conſulatu quartæ Dictaturæ titulo, quanquã nondum abſoluto quartæ illius Dictaturæ anno, & reuera adhuc. IIII. Dictator, ſtatim tamen cum ipſo quinto Conſulatu Dictatoris Perpetui titulo vti cœpit: ſicuti nummi à me adducti planum faciunt. Magiſtros autem Equitũ duos adſcripſimus, tum ex Faſtorum Capitolinorũ, tum ex Dionis ſententia, tradentis, Cæſarẽ qui duobus annis quibus ſe Parthici belli cauſſa abfuturum credebat, Dictaturã geſturus erat, hoc ſcilicet præſenti & ſequenti, in locum M. Antonij qui conſulatũ toto eo anno geſturus erat, & M. Lepidi cui paludato in Galliam Narbonenſem & Hiſpaniã citeriorẽ prouincias ſibi à Cæſare decretas proficiſcendũ erat, duos alios Magiſtros Equitũ ſuffeciſſe: Octauiũ ſcilicet nepotem ex ſorore in annum præſentem, vt cùm M. Lepidus paludatus exiſſet, iniret: alterum Domitium Caluinum in inſequentem annum, qui Octauio ſuccederet. Sed is interfecto Cæſare non iniit.

De ouatione Cæſaris.

Quia ex Faſtis Capitolinis certũ eſt, Cæſarem ouantem ex Albano monte vrbem inuectũ VII. Id. Februar. inito iam quinto Conſulatu, ſumptoq; iam Perpetui Dictatoris titulo, vt iam oſtendimus, ſcripſi Cæſarem Dictatorem perpetuũ & COS. V. ouaſſe. Ceterùm quum auctor Faſtorum Capitolinorũ videatur maiorem rationem habuiſſe Dictaturarũ Cæſaris quàm Conſulatuum, neglecto cõſulatu ſolùm adſcripſit, Dictatorẽ quartùm ouaſſe: quòd putauit ſufficere ad intelligendũ quo anno ouarit, maximè quum videatur omnes Cæſaris Dictaturas cum ipſo anni initio incipere, quanq̃ alioquin verũ ſit Cæſarẽ etiamnũ IIII. Dictatorẽ ouaſſe, quòd nondũ finitus erat quartæ Dictaturæ annus, vt ſuperius annotauimus.

De cæde Cæſaris.

Quia in ſuperiorib. ferè omnibus Faſtorum conſulatib. adſcriptũ videmus, ſi quando quis in Magiſtratu aut mortuus, aut occiſus eſt, viſum eſt & hìc cædem Cæſaris proponere, quòd ea non magis q̃ alterius alicuius Conſulis aut Magiſtratus mors videbatur prætereunda.
Et hæc quidem erant, quæ ad hos Faſtorũ locos mihi videbantur adnotanda. Ceterũ quia ratio Conſulatuũ Dictaturarumq; Cæſaris videtur intricatior, antequã manum de tabula tollam, placuit ſeriem atq; ordinem Conſulatuum Dictaturarumq; Cæſaris, ſicuti ego exiſtimo eam ſe habere, hìc ſubiicere, ſumpto à prima eius Dictatura initio.

Anno itaq; DCCIIII. Cæſar à M. Lepido Prætore abſens DICTATOR ſine Magiſtro Equitum creatus eſt, comitiorũ habendorũ, & feriarum Latinarũ cauſſa: quam Dictaturã poſtq̃ Romã venit, ſtatim iniit: habitisq; comitiis, deſignatisq; in inſequentẽ annũ COSS. ſe ipſo & P. Seruilio Iſaurico, vndecimo poſtquam inierat die Dictatura ſe abdicauit.

Anno

Anno igitur ſequenti DCCV. qui vndecimus fuit poſt primũ ipſius conſulatũ, CAESAR COS. ITERVM fuit, cum P. Iſaurico. Eodemq; anno poſtq̃ Pompeiũ apud Pharſalũ viciſſet, intellecta Romæ cæde Pompeij DICTATOR ITERVM in annum integrũ creatus eſt, quam Dictaturã ipſe ante finem illius anni extra Italiam adhuc rebus circa Alexandriam gerendis intentus iniit, aſſumpto Magiſtro Equitum M. Antonio.

Anno DCCVI. Cæſar ſecundã illam Dictaturã geſſit, quam anno præcedẽti inierat, vſq; ad annũ Dictaturæ completũ: & ſub exitũ ipſius anni à bello Alexandrino & Pontico Romã reuerſus, habitis comitiis COSS. creauit, in reliquum anni tempus Q. Fuſium Calenum & P. Vatinium: in ſequentem autem annum ſe III. & M. Lepidum deſignauit.

Anno itaq; DCCVII. CAESAR III. cum M. Lepido Conſul fuit: eodemq; anno Africa recepta Dictator in decenniũ creatus, ſub menſem Sextilem Romã ex Africa reuerſus, tertiam Dictaturam iniit, aſſumpto ſibi Magiſtro Equitum M. AEmilio Lepido, & ſub finem eiuſdem anni in Hiſpaniam aduerſus Pompeij liberos profectus eſt.

Anno DCCVIII. Cæſar poſt victoriã Hiſpanienſem opera Lepidi ſui Magiſtri Equitum COS. IIII. ſine conlega creatus eſt: quem conſulatũ ſeriùs, & maiori anni parte iam exacta iniit: eodemq; anno ſub menſem Sextilẽ finito iam tertiæ Dictaturæ anno, Dictaturã quartã iniit, M. Antonio Magiſtro Equitũ ſibi adſumpto: reuerſuſq; Romam ex Hiſpania menſe Octobri, Dictaturæ honore cõtentus, Conſulatu ſe abdicauit, ſuffectis in locũ ſuũ Q. Fabio Maximo & C. Trebonio Aſpro. Quumq; in inſequentem annũ ſe V. & M. Antoniũ COSS. deſignaſſet, Lepidũ in locum M. Antonij Magiſtrũ Equitũ eſſe iuſſit: defunctoq; extremo anni die Q. Fabio altero COSS. C. Caniniũ in reliquas anni horas cõſulatũ gerere permiſit: eodemq; hoc anno poſt victoriã Hiſpanienſem DICTATOR PERPETVVS creatus eſt.

Anno DCCIX. Cæſar V. & M. Antonius COSS. fuêre: eodemq; anno Cæſar Dictatoris Perpetui titulo cum ipſo ſtatim conſulatu vti cœpit. Cumq; eo anno in Parthos proficiſci cogitaret, M. Antonio Conſulatũ in totum annũ geſturo, & quòd M. Lepido in Galliam Narbonenſem & Hiſpaniã citeriorẽ prouincias ſibi à Cæſare decretas proficiſcendũ eſſet, C. Octauiũ in locum Lepidi ſibi Magiſtrũ Equitũ in hunc annũ adſciuit: in inſequentem autem annum Cn. Domitium Caluinum Magiſtrum Equitum deſignauit. P. autem Dolabellam ſibi in Conſulatum ſubſtituit.

NOTARVM ET LITTERARVM SINGVlarium, dictionumq; contractiùs & per compendium tam in ipſis nummis q̃ adiuncta Faſtorum parte ſcriptarum explicatio.

A. Aulus.
A.A.A. F.F. Auro, Argẽto, Aere, flando, ferundo.
ABDIC. Abdicauit.
AED.CVR. Aedilis Curulis.
Æ. AET.
A. F. Auli filius.
A.F.A.N. Auli filius Auli Nepos
ALEXANDR. AEGYPT. Alexandria Aegypti.
N. AN.
N. ANTO. ANTON. Antonius
ANT. AVG. Antonius Augur.
AN.XV.PR.H.O.C.S. Annorũ quindecim prætextatus hoſtẽ occidit, ciuem ſeruauit. Vel, Hoſte occiſo ciuem ſeruauit. *Lepido capite. v. Nummo primo.*
AP. Appius.
AP.F.AP.N. Appij filius Appij nepos.
A.P. Antonij Prætoria. *Antonio cap. x. Num. primo.*
A.P.F. Auro, ſiue Argento publico feriundo.
Æ. AR.
APXIEP.MEΓ. ἀρχιερευς μεγας
N. AV.
N. AVL.
NG. AVG. Augur. Auguſta.
AYTOK. AYTOKPA, αὐτοκρατωρ
A.XL. *In Antonio cap. xj. Num. j.*
A. AT.
B. δευτερον.
BRVT. Brutus.
BER. Berytus.
C. Caius.
C.F. Caij filius.
C.F.C.N. Caij filius Caij nepos
C.F.M.N. Caij filius Marci nepos
CAECIL.NIGR. Cęcilio Nigro
CAEP. Cæpio.
CAES. Cæſar.
CASSI. Caſſius.
CENS. Cenſores.
CEST. Ceſtianus.
C.I.V. Colonia Iulia Valẽtia, ſiue Victoria. *Cæſare cap. iiij. N. xij.*
CLOVI. Clouius.
CN. Cneus. (pos
CN.F.CN.N. Cnei filius Cnei ne
CN.F.SEX.N. Cnei fil. Sexti nep.
COHORT. PRAET. Cohortis Prætoriæ.
COL.IVL.BER. Colonia Iulia Berytus.
COL. IVL.COR. Colonia Iu-

Ec lia

Ayuntamiento de Madrid

lia Corinthus.
COR. Corinthus.
COS. Conſul.
COS. DES. Conſul deſignatus.
D. Decimus.
D.F.M.N. Decimi filius Marci ne (pos
DAC. Dacicus.
DES. Deſignatus.
DIC. DICT. Dictator.
DOMIT. Domitius.
EID. MR. Eidus vel Idus Mar- (tiæ.
E. ET.
EX.A.D. Ex ante diem.
EXERCIT. EXERCITVVM. Exercituum.
EX.S.C. Ex Senatuſconſulto.
F. Filius.
F. F. Flando,feriundo.
FLAV. Flauius.
G. Gaius.
Γ. τριτον.
Γ. γαιος.
GERMAN. Germanus.
GER. Germanicus.
GELLI. Gellius,
HIRTI. Hirtius.
H.O. Hoſtē occidit,ſiue hoſte oc- (ciſo.
ID.IDIB. Idus.Idibus.
II. Secundum.
III. Tertium.
IIII. Quartum.
IMP.R.P.C. Imperator Reipub. conſtituendæ.
IMP.CONST.CAVSS. Imperij conſtituendi cauſſa.
IN M.M.E.IN E.L.F.E. vel IN MAG.MORT.EST IN EIVS LOC.FACT.EST. In Magiſtratu mortuus eſt,in eius locum factus eſt.
IOV.OPT.MAX.SACR. Ioui Optimo Maximo ſacrum.
II VIR. Duumuir.
III VIR. Triumuir.
IIIV. R.P.C. vel IIIVIR R.P.C. Triumuir Reipub.cōſtituendæ.
IIIVIR A.A.A.F.F. Triumuir auro,argēto,ære flando,feriundo.
IIIIVIR. Quattuoruir ſiue Quartumuir.
IIIIVIR.A.A.A.F.F. Quattuoruir auro,argēto,ære flando,feriūdo.
IIIIVIR A.P.F. Quartumuir argento,ſiue,auro publicē feriūdo.
IV. Quartùm.
IVL. Iulia.
K. KAL. Kalendis vel Kalendas.
L. Lucius.
L. F. Lucij filius.
L.F.C.N Lucij filius Caij nepos.
L.F.L.N. Lucij filius Lucii nepos.
L.F.P.N. Lucij filius Publii nepos
L.F.Q.N. Lucij filiꝰ Quinti nep.
L. F. vel LVST. FEC. Luſtrum fecit vel fecerunt.
LEG. Legatus,vel Legio.
LEG. PRI. Legio prima.
LEN̄TLVS. Lentulus.
LEP. LEPI. LEPID. Lepidus.
L.GELL. Lucius Gellius.
LV. LV.
M. Marcus.
M. F. Marci filius.
M.F.M.N. Marci filius Marci nep.
M.F.Q.N. Marci filius Quinti ne (pos.
MV. Manius.
MV. F. Manii filius.
MV.F. MV.N. Manij filius Manij (nep.
M. MA.
MAG.EQ. Magiſter Equitum.
MAM. Mamercus.
MAM.F.M.N. Mamerci filiꝰ Mar (ci nep.
MR. MAR.
MP. MP.
MN̄T. Munatius.
MVSSIDI. Muſſidius.
N Numerius.
N. NA vel AN.
NE. NE.
N̄T. NT.
O. occidit,vel occiſo.
OCCIS. occiſus.
OPT. optimo.
P. Publius.
P.F. Publii filius.
P.F.M.N. Publij filius Marci nep.
P.F.P.N. Publij filius Publij nep.
PAR. Parthia vel Parthica.
PAL. Paullione. *Cæſare cap.vj. Num.ij.*
P. CI. Prætor Ciliciæ forſan. *Antonio cap.pr. Num.26.&.31.*
PERP. Perpetuo.
PHIL. Philippi vel Philippenſis.
PLAET.CEST. Plętoriꝰ Ceſtianꝰ
P.M. vel PONT MAX. Pontifex (Maximus.
P.P. Pater patriæ.
PR. Prætor.
PRAEF. Præfectus.
PR.VRB. vel PRAEF.VRB. Præfectus vrbi.
PRID. Pridie.
PROCOS. Procōſul vł Procōſule
PROPR Proprętor vel ꝓ prętore.
PR. A. Prætoria Antonij. *Anton.cap.x.Num.x.*
PROQ. Proquæſtor vel pro quæſtore.
PROQ.P. Proquæſtor prætorius,vel Prætoris.
P.V.A. Prętorij vrbani Antoniani. *Anton cap viij.N.ij.&.xj.xij.*
Q. Quintus vel Quæſtor.
Q.F. Quinti filius.
Q.F.L.N. Quinti filiꝰ Lucij nep.
Q.F.M.N. Quinti filius Marci nepos.
Q.F.Q.N. Quinti filius Quinti nepos.
Q.DES. Quæſtor deſignatus.
Q.P. Quæſtor prætorius, ſiue prætoris.
Q.PROCOS. Quęſtor ꝓcōſulis
QVAR.QVART. Quartùm.
QVIN.QVINT.QVIN̄ Quintū.
REF. Refecta.
REG. Regni vel Regis. *Lepido cap.iiij.Num.iiij.&.vj.*
R. G. C. Rei gerundæ cauſſa.
R.P.C. Reipublicæ cōſtituendę.
RV. RVM.
SAL. Salus.
S.C. Senatusconſulto.
SER. Seruius.
SER.F.P.N. Seruij filius Publij (nepos
SEST. Seſtius.
SEX. Sextus.
SEX.F.SEX.N. Sexti filius Sexti nepos.
SEX.SEXT. Sextùm.
SPINT. Spinter.
T. Titus.
TA. TA.
TE. TE.
TER. TERT. Tertiùm.
T. F. Titi filius.
T.F.L.N. Titi filius Lucij nepos
TI. Tiberius.
ΘΩ. forſan ΘΕΩ. *Cæſare cap.x.*
V. Quintùm. (*Num.ij.*
VA. VA.
VENTIDI. Ventidius.
VIC. AVG. Victoria Auguſta, vel Auguſti.
VL. VL.
VR. VR.
VM. VM.
X. Decimùm.
XIV. Decima quarta.
XIIX. Decima octaua.
XXIV. Vigeſima quarta.
XXIIX. Vigeſima octaua.

DIC-

Ayuntamiento de Madrid

DICTIONVM ET INSCRIPTIONVM
Græcarum quæ in nummis paſſim leguntur interpretatio.

In Cæſare Cap. primo.

Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡΟΣ. C. Iulij Cæſaris Imperatoris. *Nummo. vij.*

ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Cæſar Imperator. *Nummo. ix.*

Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. C. Cæſar Imperator Pontifex Maximus. *Num. xiij. & xv.*

Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΥΠΑΤΟΣ Β. C. Cæſar Imperator Conſul iterùm. *Num. xx.*

ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡ Β. Caius Iulius Cæſar Imperator Dictator iterùm. *Num. xxij.*

Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΟΥΠΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. C. Iulius Cæſar Conſul tertiùm. *Num xxiij.*

Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡΟΣ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡΟΣ C. Iulij Cæſaris Imperatoris Dictatoris. *Num. xxiiij.*

Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ. C. Iulius Cæſar Deus, ſiue Diuus. *Num. lix.*

Cap. II.

ΙΛΙΩΝ ΒΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ilienſium nouo hominũ cœtu ſecundò frequẽtatorum. *vel* deductis nouis colonis ſecundò frequentatorũ. ΒΙΣ *pro* ΔΙΣ. & ΚΟΡΟΣ *inter cetera hominum cœtum ſiue multitudinem ſignificat.* *Num. iij.*

Cap. IIII.

ΚΟΙΝΟΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. Commune ſiue Communitas Alexandrinorum. *(Num. pri.*

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. Theſſalonicenſium. *Num ij.*

ΠΟΥΒΛΙΟΣ ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ. Publius Sulpicius Rufus. *Num. iij.*

Cap. V.

ΚΟΥΙΝΤ. ΚΙΚΕΡΩΝ. Quintus Cicero. *Num. xj.*

Cap. IX.

ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ. Pontifex Maximus Augur. *Num. xv.*

In Lepido Cap. pri.

Μ. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. M. Lepidus Imperator Triumuir. *Num. ij.*

Μ. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΑΣ. M. Lepidus Pontifex Maximus. *Num. v.*

Cap. V.

ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. Triumuir. *Num. xj.*

Cap. VI.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΩΝ. Communitas Alexandrinorum. *Num iij.*

Cap. VII.

Μ. ΛΕΠΙΔΟΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓΑΣ. M. Lepidus Triumuir Imperator Pontifex Maximus. *Num. v. & vij.*

In Antonio. Cap. pri.

Μ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ Γ. M. Antonius Imperator tertiùm. *Num. xvij.*

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. Antonius Imperator Triumuir. *Num. xx.*

Ayuntamiento de Madrid

Μ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.
M. Antonius Imperator Augur Triumuir. *Num. xxv. xxvij. xxxiiij. & .xlij.*

Μ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΤΟΝ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.
M. Antonius Imperator tertiùm Triumuir. *Num. xxxvj.*

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΥΤ. ΚΑΙ ΚΛΕΩΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ.
Antonij Imperatoris & Cleopatræ Reginæ. *Num. xl.*

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ΡΩΜΗΣ. Antonius. Romæ. *Num. xliiij.*

Μ. ΑΝΤ. ΑΡΜΕΝΙΑΣ ΚΑΤΑΔΟΥΛΩΣΗΣ.
M. Antonius Armenia deuicta. *Num. lvj.*

Cap. IIII.

ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ. Epheſiorum nouo hominum cœtu, *vel* deductis nouis colonis frequentatorum. *Num. viij.*

Cap. V.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ΡΟΔΙΩΝ. Antonius. Rhodiorum. *Num. vij. & ix.*

Cap. VII.

ΚΟΙΝΟΝ. ΠΡΟΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ.
Communitas prima Tripolitanorum. *Num. pri.*

ΚΟΙΝΟΝΙΑ ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. Communitas Tripolitanorum. *Num. iij.*

Cap. X.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΑΡΜΕΝ///////.
Regina Cleopatra Armen /////// *Nummo. iiij.*

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. Reginæ Cleopatræ. *Num. vj.*

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΣΣΑΝ ΣΩΤΗΡΑ. Regina Cleopatra omnium *ſiue* vniuerſi ſeruatrix. ΟΣΣΑΝ *quaſi dicas* ΟΣΣΑ ΑΝ. *Num. vij.*

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΟΣΣΑΝ ΣΩΤΗΡΑΣ. Reginæ Cleopatræ omnium *ſiue* vniuerſi ſeruatricis. *Num. ix.*

ΝΙΚΟΠ. ΗΡΩΔΗΣ. Nicopolis. Herodes. *Num. xij.*

Cap. XI.

ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. Cæſareenſium. *Num. ij. & xj.*

ΚΑΙΣΑΡΕΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Cæſareæ Metropolis. *Num. iiij.*

ΑΥΤΟΚ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.
Imperator Antonius Augur Triumuir. *Nummo. vj.*

TITV-

Ayuntamiento de Madrid

TITVLI CAESARIS, LEPIDI, ET ANTONII, qui diuerſis in nummis ſparſi & diuiſi leguntur.

Cæſaris.

CAESAR. *Cap.pr. Num.2. & alijs.*
CAESAR IMPERATOR. *Cap.pr. Num.pr.3.6. & alijs.*
ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. *Cap.pr. Num.9.*
C. CAESAR IMPERATOR. *Cap.pr. Num.11.*
Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. *Cap.pr. Num.7.*
CAESAR IMPERATOR PONTIFEX MAXIMVS. *Cap.pr. Num.14.*
Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΑΣ. *Cap.pr. Num.13.&.15.*
C. CAESAR C. F. IMPERATOR ITERVM. *Cap.3. Num.7. &.10.*
CAESAR IMP. TERTIVM. *Cap.5. Num.4.*
CAESAR DICTATOR. *Cap.pr. Num.16.17.18. & alijs.*
Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡ. *Cap.pr. Num.24.*
C. CAESAR IMPERATOR CONSVL ITERVM. *Cap.4. Num.8.*
Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΥΠΑΤΟΣ Β. *Ca.pr. Num. 20.*
ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡ Β. *Ca.pr.Nu.22*
CAESAR DICTATOR ITERVM. *Cap.3. Num. 12.*
Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΟΥΠΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. *Cap.pr. Num. 23.*
C. CAESAR COS. TERTIVM. *Cap.pr. Num.26.*
CONSVL TERTIVM DICTATOR ITERVM AVGVR PONT. MAX. *Cap.9. Num.1. &.2.*
C. CAESAR DICTATOR TERTIVM. *Cap.5. Num.2. Cap.9. Num.10.*
CAESAR DICTATOR TERTIVM PONT. MAX. *Cap.pr. Num.25.*
CAESAR AVGVR PONT. MAX. *Cap.pr. Num.27.*
CAESAR IMP. AVGVR PONT. MAX. *Cap.9. Num.6.*
ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΑΣ. *Cap.pr. Num.9. & Cap.9. Num.15.*
CAESAR PONT. MAX. DICT. TERTIVM. *Ca.pr. Num.28.*
CAESAR IMP. QVARTVM. *Cap.pr. Num.29. Cap. 9. Num. 12.*
CAESAR IMP. IIII. DICT. III. *Cap.5. Num.10. & 8.*
CAESAR DICT. QVART. *Cap.pr. Num.32.*
CAESAR IMP. QVART. AVGVR PONT. MAX. COS. QVART. DICT. QVARTVM. *Cap.pr. Num.29. & Cap.9. Num.17.*
CAESAR PARENS PATRIAE. *Cap.pr. Nu.31.*
C. CAESAR PARENS PATRIAE. *Cap.10. Num.3.*
CAESAR AVGVR IMP. QVINTVM COS. QVART. DICT. QVART. PARENS PATRIAE. *Ca.pr. Nu.33. & Cap.9. Num.13.*
CAESAR DICTATOR PERPETVO. *Cap.pr. Num.35.38. &.41.*
C. CAESAR DICT. PERPETVO. *Ca.pr. Nu.37.*
CAESAR COS. QVINT. DICT. PERPETVO. *Cap.pr. Num.36.*
CAESAR AVGVR IMP. SEXTVM COS. QVINT. PONT. MAX. DICT. PERPETVO. *Cap.pri. Num 34. & Cap.9. Num 22.*
C. CAESAR COS. QVINT. IMP. SEXT. DICT. PERPETVO. *Ca.9. Nu.24.*
CAESAR AVGVR PONT. MAX. COS. V. DICT. PERPETVO. *Ca.9. Nu.20*
DIVVS IVLIVS. *Cap.pr. in fine pluribus locis.*
Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ. *Cap.pr. Num.59.*

Lepidi.

M. AIMILIVS M.F.Q.N. LEPIDVS PRAEFECTVS VRBIS. *Ca.2.Nu.5.*
M. AIMILIVS M.F.Q.N. PROPRAETOR. *Cap.5. Num.5.*
LEPIDVS. *pluribus locis.*
M. LEPIDVS IMPERATOR. *Cap.pr. Num.pr.*
LEPIDVS IMP. PONT. MAX. *Cap.4. Num.2.*
M. LEPIDVS TRIVMVIR REIPVBLICÆ CONSTITVENDAE. *Cap.pr. Num. 3. &.4.*

Ayuntamiento de Madrid

M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R.P.C. *Cap.pr.Num.6.7.9.& Cap.7 Num.11.*

M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. *Ca pr.Nu.5 & Ca 5.Nu.11.*

M. LEPIDVS IMP. PONT. MAX. III VIR R.P.C. *Cap.pri. Num. 8. & .12.*

M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕ-ΓΑΣ. *Cap 7. Num.5. & .7.*

M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. *Cap.pr.Num.2.*

M. LEPIDVS IMP. ITERVM. *Cap.6. Num.9. (& .17.*

M. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. IIIVIR R.P.C. *Cap. pr. Nu.15.16.*

M. LEPID. IMP. ITER. PROCOS. IIIVIR R.P.C. *Cap.5. Num.8. & .7.*

M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R.P.C. COS. ITER. *Cap.pri. Num.18.*

M. LEPIDVS PONT. MAX. IMP. ITER. COS. ITER. IIIVIR R.P.C. *Cap.pr Num 20. & Cap.7. Num.9.*

M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR ITER. R.P.C. *Cap.pr. Num.19.*

LEPIDVS P. M. IMP. ITER. IIIVIR ITER. R.P.C. *Cap.7. Num.8.*

M. LEPIDVS PONT. MAX. *Cap.pr. Num.22.24.*

LEPIDVS PONT. MAX. *Num.23.*

Antonij.

M. ANTONIVS. *Cap.2 Num.pr & alijs pluribus.*

ANTONIVS IMP. *Cap.pr. Num.7. Cap.2. Num 8. & alijs.*

M. ANTONIVS IMP. *Cap.pr. Num.1.2 3. & alijs.*

ANTONIVS IMP. AVGVR. *Cap.3. Num.5.*

M. ANTONIVS IMPERATOR REIPVBLICÆ CONSTITVENDÆ. *Cap pr. Num. 9. 10. 11. 12.*

M. ANTONIVS IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num.18. 21. & alijs.*

M. ANTONIVS IMP. IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num.19.22.24. Cap.5.Num.pr.*

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚ. ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ. *Cap pr. Num.20.*

ANT. AVGVR IMP. IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num 28.*

M. ANTONIVS IMP. AVGVR IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num.26.29.30 & alijs.*

M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. *Cap.pr. Num.25. 27. & .42.*

M. ANTONIVS IMP. ITERVM. *Cap.pr. Num.13.*

M. ANTONIVS IMPER. III. *Cap.pr. Num.15. & .16.*

M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ Γ. *Cap.pr. Num.17.*

M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΤΟΝ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. *Cap.pr. (Num.36.*

ANTONIVS AVGVR IMP. III. *Cap.6. Num.4.*

ANTONIVS AVGVR IMPERATOR TERTIVM COS. DESIGNA-TVS ITERVM ET TERTIVM IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num.46.*

ANTONIVS AVGVR COS. DES. ITER. ET TER. IMP. TERTIO IIIVIR R.P.C. *Cap pr. Num.37. & Cap.7. Num 4.*

M. ANTONIVS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIVIR R.P.C. *Cap.pr. Num.38. 43. & .45. Cap.eod. Num.41. & Cap.7 Num.7. & alijs.*

M. ANT. IMP. AVG. COS. DES. ITER. ET TER. IIIVIR R.P.C. *Ca.pr.Nu.39.*

M. ANTON. M.F.M.N. AVG. IMP. TER. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIVIR R.P.C. *Cap.4. Num.12. & .5. Cap.5. Num 6. & .3.*

M. ANTONIVS M. F. M. N. AVGVR IMP. TER. IIIVIR R.P.C. COS. DESIG. ITER. ET TERT. *Cap.5. Num.8. & .10.*

ANTONIVS AVGVR IMP. III. COS. DES. III. IIIVIR R.P.C. *Ca.pr. (Num.48.*

IMP. ANTONIVS. *Cap.pr. Num.5. 7.*

ΑΥΤΟΚ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝDΡΩΝ. *Cap.11. Num.6.*

IMP. ANT. AVGVR IIIVIR R.P.C. IMP. III. *Ca.pr.Nu.50. & Ca.7.Nu.6.10.12.*

IMP. ANTONIVS AVGVR III VIR ITER. R.P.C. *Cap.pr. Num.52.54. 55. & .57. & Cap.4. Num.3.*

IMP. ANTONIVS AVG. COS. ITER. DES. TER. III VIR ITER. R.P.C. IMP. TERTIO. *Cap.pr. Num.49. & Cap.7. Num.10. & .12.*

IMP. ANTON. AVGVR COS. DES. III. IMP. IIII. *Cap.6. Num.6.*

IMP. ANTON. AVG. IMP. IIII. COS. DES. III. III VIR II. R.P.C. *Cap.pr. Num.51.*

APR-

Ayuntamiento de Madrid

PARTES AVERSAE NVMISMATVM QVAE hoc opere continentur ſuis quæque capitibus attributæ.

In Cæſare.

Caput Primum his litteris inſcriptum, CAESAR IMP.

A parte auerſa ſiue poſteriori, Venus victrix, & litteræ, M. METTIVS. *Cap.2.Nummo.13.*

Cap. II. CAESAR.

Caput M. Antonij, M. ANTON. IMP. *Cap.8.Num.4.*

III. CAESAR IMP.

Nomen Triumuiri monetalis decuſſatim deſcriptum. L. LIVINEIVS. C. F. REGVLVS IIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.7. Num. 10.*

IIII. CAESAR.

Vexillum, Aquila, Aratrum, Decempeda ſiue pertica agri menſoria, TI. SEMPRONIVS GRACCVS. Q. DES. *Cap.6. Num.4.*

V. nullis inſcriptum litteris quàm S. C.

Huic capiti plura & diuerſa ſubiiciuntur ſymbola, & primùm Cæſar togatus ramulum tenens in ſella ſedens, cui Victoria à tergo lauream imponit capiti. CAESAR IMP. TER. *Cap.5. Num.4.*

Item illud quod proximè præcedenti Cap. IIII. ſubiicitur, Vexillum, Aquila, Aratrum, Decempeda. TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DES. *Cap.6. Num.4.*

Tertiò, Sacerdos agens iugum boum ſulcum aratro ducens. TI. SEMP. GRACC. Q. DES. *Cap.6. Num.9.*

Quartò, Gubernaculum, Orbis, Cornucopiæ, Caduceus & albogalerus, ſiue pileus flaminis. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.9. Num.16. & 18.*

VI. CAESAR IMP.

Venus Genetrix. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.21.*

VII. Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡΟΣ.

Elephas cum litteris peregrinis incognitis ſiue Punicis vt quibuſdã videtur. *Cap.2.Num.4.*

VIII. nullis inſcriptum litteris.

Venus Galeam & Clypeum tenens aſtans aræ cum aquila ſigno militari. CAESAR DIC. PERP. *Cap.2. Num.12.*

Venus Fœlix caduceum tenens. L. FLAMINIVS. IIIIVIR. *Cap.2. Num.23.*

Vexillum, Aquila, Aratrum, Decempeda. TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DESIG. *Cap.6. Num.6.*

Sacerdos agens iugum boum & ſulcũ aratro ducens. C. CAESAR IMP. TI. SEMP. GRAC. Q. DES. EX S. C. *Cap.6. Num.7.*

Nomen IIII uiri monetalis decuſſatim ſcriptum. L. FLAMINIVS T. F. L. N. IIIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.7. Num.3.*

Vitulus. Q. VOCONIVS VITVLVS Q. DESIGN. *Cap.8. Num.pr.*

Gubernaculum, Orbis, Cornucopiæ, Caduceus, Pileus flaminis. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.9. Num.16.*

Lituus, Patella, Capeduncula, CAES. AVG. PONT. MAX. COS. V. DIC. PERP. *Cap.9. Num. 20.*

IX. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ.

Tripus. ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. *Cap.9. Num.15.*

X. ſine litteris.

Taurus. L. LIVINEIVS REGVLVS. *Cap.8. Num. 10.*

XI. CAESAR IMPER.

Venus victrix. M. METTIVS. *Cap.2. Num.15.*

XII.

XII. C. CAERAR IMP.

Venus victrix. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.14.*

Venus Genetrix ſedens. L. BVCA. *Cap.2. Num.20.*

Nomen IIIIviri monetalis decuſſatim deſcriptum. L. AEMILIVS Q. F. BVCA. IIIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.7. Num.pr.*

XIII. Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ.

Vexillum, Aquila, & Signum cohortis. ΚΟΥΙΝΤ. ΚΙΚΕΡΩΝ Γ. //////. *Cap.5. Nu.2*

XIIII. CAESAR IMP. P. M.

Venus victrix. L. AEMILIVS BVCA. *Cap.2. Num.16.*

Venus Genetrix ſedens. L. BVCA. *Cap.2. Num.20.*

XV. Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚ. ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ.

Victoria inſiſtens proræ nauis. ΚΟΙΝΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. *Cap.4. Num.pr.*

XVI. CAESAR DIC.

Caput M. Antonij. M. ANTON. IMP. *Cap.8. Num.4.*

Alterum caput Antonij. M. ANTON. IMP. R. P. C. *Cap.eod. Num.9.*

XVII. CAESAR DICTATOR.

Nomen IIIIviri monetalis decuſſatim deſcriptum. L. AEMILIVS Q. F. BVCA. IIIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.7. Num.pr.*

XVIII. C. CAESAR DICTATOR.

Taurus. L. LIVINEIVS REGVLVS. *Cap.8. Num.10.*

Gubernaculum, Orbis, Cornucopiæ, Caduceus, Albogalerus, ſiue Pileus Flaminis. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.9. Num.18.*

XIX. Sine litteris.

Crocodilus. AEGYPTO CAPTA. *Cap.4. Num.4.*

XX. Γ. ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΥΠΑΤΟΣ Β.

Laurea. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ. *Cap. 4. Num. 2.*

XXI. Nullis inſcriptum litteris.

Crocodilus. AEGYPTO CAPTA. *Cap 4. Num. 6.*

Inſignia Pontificalia, Aſpergillum, Culter victimarius, Capeduncula, Securis, Albogalerus. CAESAR IMP. AVGVR P. M. *Cap. 9. Num.6.*

XXII. Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡ Β.

Cæſaris ſedentis habitu diuino ſimulachrum. ΘΩ. *Cap 10. Num.2.*

XXIII. Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΟΥΠΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Duo habitu militari in prora nauis conſiſtentes, tenentes ſigna militaria. ΠΟΥΒΛΙΟΣ ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ. *Cap.4. Num.3.*

XXIIII. Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑ-ΤΩΡΟΣ ΔΟΥΚΤΑΤΩΡΟΣ.

Aeneas Palladium geſtans & patrem Anchiſen, ante ipſum Iulus ſiue Aſcanius. ΙΛΙΩΝ ΒΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Cap.2. Num. 3.*

XXV. CAESAR DICT. TERT. PONT. MAX.

Gubernaculum, Orbis, Cornucopiæ, Caduceus, Pileus Flaminis. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.9. Num.16. & 18.*

XXVI. C. CAESAR COS. TERT.

Lituus, Vrna, Securis. A. HIRTIVS PR. *Cap.9. Num.14.*

XXVII. CAESAR AVGVR PONT. MAX.

Capeduncula, Securis, Vrnula, Lituus, Patella. P. CLODIVS M. F. PR. *Ca.9. Nu.15*

XXVIII.

Ayuntamiento de Madrid

XXVIII. CAESAR P. M. DIC. TER.

Nomen IIIviri monetalis decuſſatim deſcriptum. Q. TVLLIVS M. F. CICERO. IIIVIR. A. A. A. F. F. *Cap.* 7. *Num.* 8.

Caput Lepidi. M. LEPIDVS IMPER. *Cap.*8. *Num.*7.

XXIX. CAESAR IMP. QVART.

AVGVR PONT. MAX. COS. QVAR. DIC. QVAR. *Cap.*9.N.17.

XXX. Velatum nec vllis inſcriptum litteris.

Sella cui impoſitæ ſunt binæ laureæ inter quas vrnula. C. CAESAR COS. QVINT. IMP. SEX. DIC. PERP. *Cap.*9. N.24.

XXXI. CAESAR PARENS PATRIAE.

Nomen IIIviri monetalis decuſſatim ſcriptum. C. COSSVTIVS MARIDIANVS IIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.*7. *Num.*5.

XXXII. CAESAR DICT. QVART.

Pallas ſiue Bellona in bigis. M. METTIVS. *Cap.*5. *Num.pr.*

L. MVNATI. PLANCVS PRAEF. VRB. *Cap.*8 *Num.*5.

Bos coronatus immolandus ad aram. IOV. OPT. MAX. SACR. *Cap.*9. N.8.

XXXIII. CAESAR AVGVR IMP. QVIN. COS. QVAR.

Capeduncula, Securis, Tripus, Vrnula. DICT. QVART. PARENS PATRIAE. *Cap.*9. *Num.*13.

XXXIIII. CAESAR AVGVR IMP. SEXT. COS. QVINT.

Sella cui impoſita eſt laurea, & faſces hinc inde. PONT. MAX. DIC. PERP. *Cap.*9.N.22.

XXXV. CAESAR DICT. PERPETVO.

Venus victrix. C. MARIDIANVS. *Cap.*2. *Num.*24.

XXXVI. CAESAR COS. QVINT. DICT. PERP.

Venus Genetrix. M. METTIVS. *Cap.*2. N.13.

XXXVII. C. CAESAR DICT. PERPETVO.

Venus aſſiſtens aræ galeam & haſtam tenens. C. COSSVTIVS MARIDIANVS. *Cap.*2. N.10.

Cæſar Togatus in ſella conſidens cui Victoria coronam à tergo capiti admouet. Ex S. C. *Cap.*5. *Num.*6.

XXXVIII. CAESAR DICT. PERP.

Venus Genetrix ſedens. L. BVCA. *Cap.*2. *Num.*20.

XXXIX. CAESAR DICT. PERPETVO.

Venus inſidens clypeo orbe pedibus ſubiecto. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.*2. *Num.*17.

Venus victrix ſtans. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.*2.N.19.*&*.22.

Nomen IIIIviri monetalis decuſſatim deſcriptum. L. MVSSIDIVS LONGVS IIIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.*7. *Num.* 12.

Caduceus & Faſcis decuſſata, ſecuris, orbis, & dextræ iunctæ. L. BVCA. *Cap.*9. N.19.*&*21.

XLI. CAESAR DICT. PERPETVO.

Venus Genetrix. L. BVCA. *Cap.*2. N.18.

Dextræ iunctæ, faſcis & Caduceus decuſſata, Orbis & Securis. L. BVCA. *Cap.*9. *Num.*21.

XLIII. DIVI IVLI.

Venus victrix. L. AEMILIVS BVCA. *Cap.*2.N.16. *&* L. BVCA. N. 18.

Cæſar triumphans in quadrigis elephantum. *Cap.*5.*Num.*3.

Vitulus. Q. VOCONIVS VITVLVS. *Cap.*8. *Num.*3.

Ayuntamiento de Madrid

XLIIII. DIVO IVLIO.

Cæſar ſedens ante aram Martis Victoriolam palma ſiniſtra tenens. *Cap.2. Num.8.*

Templum Iulij cum ſimulachro ipſius. P. LENTVLVS MARCELLIN. AED. CVR. *Cap.10. Num.pr.*

XLV. DIVI IVLI.

Vitulus. Q. VOCONIVS VITVLVS Q. DESIGN. S. C. *Cap.8. Num.pr.*

XLVI. DIVVS IVLIVS.

Venus victrix. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.14.*

L. MVNATI. PLANCVS PRAEF. VRB. *Cap.8. Num.5.*

XLVII. DIVO IVLIO.

Vitulus. Q. VOCONIVS VITVLVS. *Cap.8. Num.3.*

XLVIII. DIVVS IVLIVS.

Cæſar ſedens ante aram Martis victoriam palma ſiniſtra tenens. *Cap.2. Num.8.*

XLIX. Capita Cæſaris & Auguſti aduerſa.

DIVOS IVLIVS. DIVI F.

Crocodilus. AEGYPTO CAPTA. *Cap.4. Num.4.*

M. AGRIPPA L. F. COS. DES. *Cap.10. Num.7.* &

M. AGRIPPA COS. DESIG. *Num. 9.*

L. nullis inſcriptum litteris cum aſtro ſupra verticem.

Caput M. Antonij. M. ANTON. IMPER. III. *Cap.8. Num.6.* &

M. ANTO. IMP. R. P. C. *Num.9.*

LI. Capita Cæſaris & Auguſti auerſa.

DIVI IVLI. IMP. CAESAR DIVI F.

Nauis turrita. C. I. V. *Cap.4. Num.12.*

LII. DIVOS IVLIVS.

Sydus Iulium ſiue Cometes. *Cap.10. Num. 6.*

LIII. DIVO IVLIO.

Venus victrix. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.19.*

LIIII. DIVI IVLI.

Nomen IIIviri monetalis. L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS. IIIIVIR A. A. A. F. F. *Cap.7 Num.12.*

LV. DIVVS IVLIVS.

Crocodilus. AEGYPTO CAPTA. *Cap.4. N.4. & 6.*

Cometes. *Cap.10. N.6.*

LVI. nullis inſcriptum litteris cum aſtro ſupra verticem.

Venus victrix. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.14.*

Cometes. DIVI IVLI. *Cap.10. Num.8.*

LVII. DIVVS IVLIVS.

Victoria cum caduceo in dextra & ſerpente ante pedes. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. *Cap.10. Num.11.*

LVIII. Capita Cæſaris & Auguſti auerſa.

DIVI IVLI IMP. CAESAR DIVI F.

Prora nauis. *Cap.4. Num.10.*

LIX. Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΣ.

Stella. *Cap.10. Num.4.*

LX. Capita Cæſaris & Auguſti auerſa. DIVI IVLI. IMP. CAESAR DIVI F.

Prora nauis. *Cap.4. Num.10.*

In

Ayuntamiento de Madrid

In Lepido.

Caput primum. M. LEPIDVS IMPER.

Concordia. C. VIBIVS VARVS IIIIVIR A. P. F. *Cap.2. Num.3.*

Caput Iulij Cæſaris. CAESAR P. M. DIC. TER. *Cap.2. Num.11.*

Statua Lepidi equeſtris. S. C. *Cap.5. Num.10.*

II. M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Caput fœminæ turritum. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. *Cap.6.Num.3.*

III. M. LEPIDVS. IIIVIR R. P. C.

Mars haſtam dextra, gladium ſiue Parazonium ſiniſtra tenens. M. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIIIVIR A. P. F. *Cap.2. Num.10.*

Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num. 7.*

IIII. M. LEPIDVS IIIVIR R. P. C.

Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.7.*

V. M. ΛΕΠΙΔΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΑΣ.

Nauis ſiue Triremis ſiue alia. ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ. *Cap.5. Num.11.*

VI. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Statua Lepidi equeſtris togata. Ex. S. C. *Cap.5 Num.12.*

VII. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR. R. P. C.

Caput Auguſti. CAESAR IMP. IIIVIR. R. P. C. *Cap.3. Num.9.*

VIII. LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Tria ſigna militaria. Ex S. C. *Cap.5. Num.9.*

IX. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Caput Auguſti. CAESAR IMP. IIIVIR. R. P. C. *Cap.3. Num.9.*

X. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Dextræ iunctæ caduceũ tenentes. L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIIIVIR A. P. F. (*Cap.5. N.12.*

XI. nullis inſcriptum litteris.

Concordia. C. VIBIVS VARVS. *Cap.2. Num.pr.*

Vrnula, Lituus, Capeduncula, Culter victimarius. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R. P. C. *Cap.7. Num.11.*

XII. M. LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR. R. P. C.

Caput Antonij. M. ANTONIVS IMP. AVGVR. IIIVIR. R. P. C. *Cap.3.N.4.*

XIII. M. LEPIDVS. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Caput Antonij. M. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R. P. C. L. GELLI. Q. P. *Cap.3.N.6.*

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P C. *Cap.4. N.pr.*

& C. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P. C. *Cap.eod.N.3.*

XIIII. nullis inſcriptum litteris, & velatum.

Equi duo decurrentes. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.8.*

Lepidus habitu Pontificali aſtans Tripodi. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.7. Num.2.*

XV. M. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Mars. P. CLODIVS M. F. *Cap.2. Num.12.*

Lituus, Tripus, Capeduncula. Ex S. C. *Cap.7. Num.pr.*

XVI. M. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Equi duo decurrentes. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.2. Num.8.*

Statua Lepidi Equeſtris loricata & paludata. SALVS PROVINCIARVM AFRICAE S. C. *Cap.6. Num.2.*

XVII. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C.

Veſta. L. REGVLVS IIIIVIR A. P. F. *Cap.7. Num.6.*

Ayuntamiento de Madrid

XVIII. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR R. P. C. COS. ITER.
Concordia. C. VIBIVS VARVS. *Cap.2. Num. pr.*

XIX. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR ITER. R. P. C.
Dextræ iunctæ caduceum tenentes. SAL. GENERIS HVMANI. *Cap.3. N.pr.*
Caput M. Antonij. IMP. ANTONIVS AVGVR. IIIVIR ITER. R. P. C. *Cap 4. N.5 & 8.*
Caput Auguſti. IMP. CAESAR DIVI F. IIIVIR ITER. R. P. C. *Cap.4. N.10.*
& IMP. CAESAR DIVI F. PONT. IIIVIR ITER. R. P. C. *Cap. eod. N.12.*

XX. M. LEPIDVS PONT. MAX. IMP. ITER.
Sella cui fulgur incumbit ſiue Puluinar Iouis. COS. ITER. IIIVIR. R. P. C. *Cap.7. N.9.*

XXI. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR ITER. R. P. C.
Tripus inter duos faſces. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.7. Num.3.*

XXII. M. LEPIDVS PONT. MAX.
Caput Iulij Cæſaris. DIVVS IVLIVS. *Cap. 3. Num. 8.*

XXIII. LEPIDVS PONT. MAX.
Caput Iulij Cæſaris. DIVVS IVLIVS. *Cap.3. Num. 8.*

XXIIII. M. LEPIDVS PONT. MAX.
Caput Iulij Cæſaris. DIVVS IVLIVS. *Cap.3. Num.5.*
Lepidus habitu Pontificali Tripodi aſtans. P. SEPVLLIVS MACER. *Cap.7. N.2.*

In Antonio.

Caput Primum. M. ANTONI. IMP.
Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. *Cap.4. Num.11.*

II. M. ANTON. IMP.
Caput Iulij Cæſaris. CAESAR. *Cap.2. Num.4.* & CAESAR DIC. *Cap. eod. N.6.*

III. M. ANTONIVS IMP.
Caput cum quinque ſpicis in vertice. CAESAR D. F. *Cap.4. Num. 2.*

IIII. IMP.
Caput Solis radiatum. M. ANTONIVS IIIVIR R. P. C. *Cap.5. N.12.*

V. ANTONIVS. IMP.
Tria ſigna militaria. IIIVIR R. P. C. *Cap.8. Num.4.*

VI. IMP.
Aquila fulmini inſiſtens. C. SOSIVS. *Cap.5. N.2.*

VII. ANTONIVS IMP.
Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. *Cap.4. Num.11.*

VIII. Capita Antonij & Auguſti auerſa. IMP. DIVI F.
Prora nauis. *Cap.7. Num.11.*

IX. ANTON. IMP. R. P. C.
Caput Iulij Cæſaris. DIVO IVLIO. *Cap.2. Num.9.*

X. M. ANTONIVS IMP. R. P. C.
Caput Iulij Cæſaris. DIVO IVLIO. *Cap.2. Num. 9.*

XI. M. ANTO. IMP. R. P. C.
Caput Iulij Cæſaris. CAESAR DIC. *Cap.2. N.6. & iterum* N.7. nullis inſcriptũ litteris.

XII. M. ANTONIVS IMP. R. P. C.
Cornucopiæ. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.6. Num.11.*

XIII. M. ANT. IMP. ITER.
Duo Togati in ſubſtructione rotunda ſiue ſeptis conſiſtentes ſortes ex vrnis educentes.
L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIIIVIR A. P. F. *Cap.6. Num.2.*

XIIII.

Ayuntamiento de Madrid

XIIII. nullis inſcriptum litteris.

Caduceus. ANTONIVS IMP. *Cap.2. Num. 8.*

Caduceus inter geminũ Cornucopiæ. M. ANT. IMP. IIIVIR. R. P. C. *Cap.2.N.10.*

Capeduncula, Culter victimarius, Lituus, Vrnula, Patella.
IMP. ANT. AVG. IIIV. ITER. R. P. C. *Cap.4. Num.3.*

Caput Solis radiatum. M. ANTON. IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.5. Num.pr.*
IMP. ANTON. AVGVR COS. DES. III. IMP. IIII. *Cap.6. Num.6.*

XV. M. ANTON. IMPER. III.

Caput Iulij Cæſaris. *Cap.2. Num.7.*

XVI. M. ANTONI. IMPER. III.

Caput Iulij Cæſaris. CAESAR. *Cap.2. Num.4.*

XVII. M. ANTONΙΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. Γ.

Caput Cleopatræ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ////////// ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Ca.10.Num.6*

XVIII. M. ANTONIVS IIIVIR R. P. C.

Caput Diui Iulij. DIVO IVLIO. *Cap.2. Num.9.*

Mars. L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIIIVIR A. P. F. *Cap.6. Num.1.*

Cornucopiæ. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Cap.6. Num.11.*

XIX. ANTONIVS IMP. IIIVIR R. P. C.

Antonij, Auguſti, & Lepidi Triumuirorum capita. IIIVIR C. MARIVS PR. Q. *(Cap.2. Num.5.*

Pietatis ſimulachrum. PIETAS COS. *Cap.6. Num.7.*

XX. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚ. ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Figura capite turrito cũ Cornucopiæ & clauo gubernaculi. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Ca.11.N.2.*

XXI. M. ANTONIVS IIIVIR. R. P. C.

Mars. P. CLODIVS M. F. *Cap.6. Num.3.*

XXII. ANTONIVS IMP. IIIVIR. R. P. C.

Pietatis ſimulachrum. PIETAS COS. *Cap.6. Num.7.*

XXIII. M. ANTONIVS IMP. IIIVIR R. P. C.

Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.2.*

XXIIII. ANT. IMP. IIIVIR R. P. C.

Concordiæ ſimulachrum. CONCORDIA PRAETORIANORVM P. V. A. *Cap.8. Num.11.*

Prora nauis. CN. DOMIT. AHENOBARBVS IMP. *Cap.10. Num.8.*

XXV. M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Caput Cleopatræ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΟΣΣΑΝ ΣΩΤΗΡΑΣ. *Cap.10. Num.9.*

XXVI. M. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R. P. C.
M. BARBAT. P. CI.

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. COS IIIVIR R. P. C. *Ca.3.Nu.7.&*
CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P. C. *Cap.eod. Num.9.*

XXVII. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Caput Sarapidis ſiue Oſiridis. ΡΟΔΙΩΝ. *Cap.5. Num. 9.*

XXVIII. ANT. AVG. IMP. IIIVIR R. P. C.

Pietatis ſimulachrum. PIETAS COS. *Cap.6. Num.9.*

XXIX. M. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R. P. C. A. NERVA PROQ. P.

Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.2.*

Ayuntamiento de Madrid

Caput L. Antonij. L. ANTONIVS COS. *Cap.6. Num.5.*

XXX. M. ANTONIVS IMP. AVGVR IIIVIR R. P. C.

Caput Lepidi. M. LEPIDVS IMP. PONT. MAX. IIIVIR R. P. C. *Ca.3.N.4.*

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.9.*

XXXI. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R. P. C. M. BARBA. P. CI.

Caput Auguſti. C. CAESAR IMP. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.2.*

XXXII. ANT. IMP. AVGVR IIIVIR R. P. C. L. GELL. Q. P.

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR. R. P. C. *Cap.3. Nu.11.*

XXXIII. M. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R.P. C. M. BARBAT. Q. P.

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.11.*

Caput L. Antonij. L. ANTONIVS COS. *Cap. 6. Num 5.*

XXXIIII. M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡ. ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Tripus. ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Cap.4. Num.8.*

XXXV. M. ANT. IMP. AVG. IIIVIR R. P. C. L. GELL. Q. P.

Caput Lepidi. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR. R. P. C. *Cap.3. Num.6.*

Caput Auguſti. CAESAR IMP. PONT. IIIVIR R. P. C. *Cap.3. Num.9.*

XXXVI. M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΡΙΤΟΝ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Caput Cleopatræ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΣΣΑΝ ΣΟΤΗΡΑ. *Ca.10.N.7*

XXXVII. ANTONIVS AVGVR COS. DES. ITER. ET TER. M. SILANVS AVG. Q. PROCOS. *Cap.6. Num.8.*

Thiara Parthica cum arcu & ſagitta. IMP. TERTIO IIIVIR R. P. C. *Cap.7.Nu.4.*

XXXVIII. Antonij & Cleopatræ capita aduerſa. ANTON. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIVIR R. P. C.

Nauis Antonij Prætoria, ſiue Triremis, ſiue alia maior. L. GELL. L. F. POPLICOLA. M. OCTAVI. Q. ////////// PRAETORI. ANT. *Cap.10. Num 3.*

Duæ naues. M. BARBAT. PROPR. PR. A. *Cap.10. Num.10.*

XXXIX. M. ANT. IMP. AVG. COS. DES. ITER. ET TER. IIIVIR R. P. C.

Dextræ iunctæ ſignũ militare nauale tenentes. CONCORD. EXERCIT. *Ca.8.Nu.5*

XL. Capita Antonij & Cleopatræ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΥΤ. ΚΑΙ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ.

Victoria inſiſtens proræ nauis. ΚΟΙΝΟΝ. ΠΡΩΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. *Ca.7.N.pr.* & iterum, ΚΟΙΝΟΝΙΑ ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ. *Cap.eod. Num.3.*

XLI. M. ANTONIVS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER.

Ara rotunda inter duos angues. IIIVIR R. P. C. *Cap.7. Num.7.*

XLII. Capita Antonij & Cleopatræ. M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑ. ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ ΤΡΙΩΝΑΝΔΡΩΝ.

Duæ nauium proræ, alteri inſiſtit Victoria. ΝΙΚΟΠ. ΗΡΩΔΗΣ. *Cap.10.N.12.*

XLIII. Capita M. Antonij & Cleopatræ. M. ANTON. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIVIR R. P. C.

Nauis Antonij Prætoria. P. CANIDIVS CRASSVS LEG. A. P. *Cap.10. N.pr.*

XLIIII. Capita Antonij & Cleopatræ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ. ΡΩΜΗΣ.

Caput Cæſarionis Cæſaris ex Cleopatra filij. //////// ΚΑΙΣΑΡΩΣ. /////// *Ca.10.Nu.11*

XLV. Capita Antonij & Cleopatræ. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. IIIV. R. P. C.

Nauis

Ayuntamiento de Madrid

Nauis Antonij Prætoria. P. CANIDIVS CRASSVS LEG. A. P. *Cap.*10. *Num.pr.*
Dux naues. M. BARBAT. PROPR. P. R. A. *Cap.*10. *Num.*10.

XLVI. ANT. AVG. IMP. TER. COS. DES. ITER.
ET TER. IIIVIR R. P. C.

Tria ſigna militaria. CONCORDIA EXERCITVVM. *Cap.* 8. *Num.* 6.

XLVII. Capita Antonij & Cleopatræ. M. ANTONIVS IMP.
COS. DESIG. ITER. ET TER.

Simulachrum muliebre inſiſtens aræ rotundæ inter duos angues. IIIVIR. R. P. C.
Cap. 7. *Num.* 9.

XLVIII. ANTON. AVG. IMP. III. COS.
DES. III. IIIVIR R. P. C.

ANTONIVS AVG. IMP. III. *Cap.* 6. *Num.* 4.
Victoria. PAR. *Cap.* 7. *Num.* 2.

XLIX. IMP. ANTON. AVG. COS. ITER. DES.
TER. IIIV. ITER R. P. C.

Trophæum. IMP. TER. *Cap.* 7. *Num.* 10. & 12.

L. IMP. ANT. AVGVR IIIVIR R. P. C.

Victoria in bigis. P. VENTIDI. P. F. PR. COS. *Cap.* 7. *Num.* 5.
Thiara Parthica cum arcu & ſagitta. IMP. TER. *Cap.* 7. *Num.* 6.
Trophæum. IMP. TER. *Cap.* 7. *Num.* 10. & 12.

LI. IMP. ANTON. AVG. IMP. IIII. COS.
DES. III. IIIVIR II. R. P. C.

Palma arbor in corona hederacea. ALEXANDR. AEGYPT. *Cap.* 10. *Num.* 5.

LII. IMP. ANTONIVS AVGVR IIIVIR ITER. R. P. C.

Caput Lepidi. M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR ITER. R. P. C. *Ca.* 4. N. 4
Victoria. PAR. *Cap.* 7. *Num.* 2.

LIII. ANTONI. ARMENIA DEVICTA.

Caput Cleopatræ. CLEOPATRAE REGINAE REGVM FILIORVM
REGVM. *Cap.* 10. *Num.* 2.

LIIII. IMP. ANTONIVS AVGVR IIIVIR ITER. R. P. C.

Caput Augusti. IMP. CAESAR DIVI F. IIIVIR ITER. R. P. C. *Cap.* 4. *Nu.* 7

LV. IMP. ANTONIVS AVGVR IIIVIR ITER. R. P. C.

Caput Lepidi. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR ITER. R. P. C. *Cap.* 4. *Num.* 6
Caput Auguſti. IMP. CAESAR DIVI F. IIIVIR ITER. R. P. C. *Ca.* 4. *Num.* 7
& iterum, IMP. CAESAR DIVI F. PONT. IIIVIR ITER. R. P. C. *Ca. eod. Nu.* 9

LVI. M. ANT. ΑΡΜΕΝΙΑΣ ΚΑΤΑΔΟΤΛΩΣ. ///////

Caput Cleopatræ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΑΡΜΕΝ. /////// ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. *Cap.* 10. N. 4

LVII. IMP. ANTONIVS AVG. IIIVIR ITER. R. P. C.

Victoria Trophæo aſtans. *Cap.* 7. *Num.* 8.

LIX. Caput Antonij in medio Laureæ coronæ nullis inſcriptum litteris.

Mulier capite turrita Cornucopiæ & ramum dextra tenens. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ.
Cap. 11. *Num.* 11.

Ayuntamiento de Madrid

AD LECTOREM.

Quia inter numiſmata Cæſaris, quæ præſens tibi liber exhibet, quædam aliter à nobis atq; ab Ænea Vico in primo illo ipſius Imperatoriorum numiſmatum libro ſunt expreſſa, ne quis ignorantia quadam aut incuria id putet eſſe factum, potiùs q̃ ſtudio aut certo iudicio, quòd ſcilicet in ipſis archetypis illa ita ſpectentur, viſum eſt eos nummos hìc ſubijcere, qui à nobis fideliùs aliquantò quàm ab Ænea redditi ſunt. Quod eo magis animo, quàm aliena carpendi libidine à me fieri, candide Lector, credas velim. Interim Æneæ noſtri errores non tam inſcitiæ aut negligentiæ imputans, quàm eundem facilè excuſans: quòd in nummos vetuſtatis iniuria detritos, mutilatos, aut alioqui minùs integros ipſum incidiſſe mihi perquàm lubenter perſuadeo.

Primùm Capite primo, loco. xxvj. eſt facies Cæſaris capite velato, ſiue toga in caput adducta, qui eſt habitus Pontificum & Sacerdotum peculiaris, prominente ſupra frontem laurea cum hac inſcriptione: C. CAESAR COS. TER. vti in quàmplurimis aureis huius notæ nummis à me diligenter obſeruatū eſt, è quibus vnus etiamnū Brugis eſt apud M. Laurinum. Æneas verò hoc caput inter partes auerſas Tabula tertia Nummo quinto expreſſit: non quidem vt Cæſarem ipſum referret, ſed infantem aut fœminam capite obuoluto, & in titulo qui caput ambit, pro COS. TER. manifeſto errore ſcripſit COS. ITER. additq; in ſuis ad illum nummum commentariis caput illud eſſe Pietatis.

Iterum eodem capite, loco. xxxj. eſt caput Cæſaris prorſus ſimile præcedenti, ſic inſcriptū, vti & in omnib. alijs quos vnquam videre mihi contigit, CAESAR PARENS PATRIAE. Æneas autem Tabula prima loco quinto, quo idem caput conſtituit, ſic: CAESAR PATER PATRIAE.

Deinde Capite tertio, loco quarto, eſt caput Veneris Genetricis cum Cupidinis alati icuncula ad ceruicem, vti & in pluribus Cæſaris nummis ſpectatur. Pro quo Æneas Ta. 3. nu. 7. ſubſtituit caput quidem ferè ſimile, verū pro Cupidine alato, ſolam alam ceruici appinxit, additq; in cōment. ſuis eſſe caput Victoriæ.

Poſtea Capite quarto, loco vndecimo, exprimitur Neptunus Siculus, peculiare Siciliæ ſymbolum dextra tenens, dextro item pede proræ nauis inſiſtens, quo geſtu & in plurimis paſſim aliorum Imperatorum nummis conſpicitur. Æneas verò expreſſit muliebre ſimulachrum, ſubiungens in commentarijs eſſe Siciliæ prouinciæ imaginem.

Præterea Capite ſexto, nummo ſecundo & elegantiſſimo, in quo ſpectatur Bellerophon contra Chimeram monſtrum depugnans inſcripta ſunt nomina Duumvirorum, à quibus ſub Cæſare Corinthus colonia deducta fuit, in hunc modum: Q. CAECIL. NIGR. C. HEIO PAVL. IIVIR. Hoc eſt: Q. Cæcilio Nigro. C. Heio Paullione Duumviris. Pro quibus Æneas, primùm loco Q. literæ ſubſtituit infantem nudum brachiis extenſis in aëre ſuſpenſum: pro reliquis elementis, neſcio quæ literarum veſtigia, ex quibus nihil certi colligi poteſt. Hic nummus eſt apud M. Laurinum.

Item Capite ſexto nummus ſextus inter cetera nobis exhibet Decempedam, ſiue agri menſorum perticā decem pedum notis quibuſdam ſiue punctis ſingulos pedes à ſe exactè diſtinguentibus. Sed Æneas pro Decempeda ſubſtituit neſcio quem baculum nodoſum tanquam clauam: additq; in commentariis ſuis, ſceptrum illud eſſe, quo præter Deos, etiam Reges, & Imperatores, & Conſules, exercituumq; Præfecti, & Prætores vti ſoliti ſint. Quod ego nondum in authoribus obſeruaui.

Rurſus eodem capite loco. xj. eſt alter nummus coloniæ Corinthi cum Bellerophonte ſimilis ſuperiori, ſic inſcriptus, COL. IVL. COR. hoc eſt: Colonia Iulia Corinthus. Vti ego exactè & ex non vno antiquo nummo deſcripſi. Æneas autem ſic ſcripſit, COL. L. IVL. COR. inſerta perperàm L. littera, & interpretatur: Colonia Latinorum Iulia Corinthus. Cui errori cauſſam præbuit ſcabrities quædam & aſperitas, quam nummus ille quem Æneas imitatus eſt, eo fortè loco quo L. inſeruit ex ærugine contraxerat: vti in eo ipſo archetypo, mihi ante annos aliquot cùm Venetijs eſſem, à Clariſſimo Doctiſſimoq; Andrea Lauredano Patricio Veneto cum alijs aliquot nummis minimè vulgaribus donato, manifeſtò deprehendi, dum me vnà cum M. Laurino, cui illa Æneæ interpretatio minùs ſatisfaciebat, & L. illud inſertum ſuſpectum erat, nummum ipſum curioſiùs inſpiciente, admota leuiter cultelli cuſpide ſcabrities illa æruginoſa diſsiliit. Quæ nobis dudum intuentibus, quum C. potiùs quàm L. litteræ figuram referre videretur, effecit, vt aliquandiu legendum cenſeremus, Colonia Caij Iulij Corinthus. donec tandem diſsiliente, vt iam dixi, aſperitate illa, apparuit primitùs nihil fuiſſe ſcriptum, quàm COL. IVL. COR.

Poſtremò Capite .ix. nummo primo eſt caput Cereris cui inſcripſimus, vti & in meo & in omnibus antiquis huius notæ numiſmatibus legitur: COS. TERT. DICT. ITER. pro quo Æneas perperàm ſcripſit: COS. TERT. DICT. TERT.

Ayuntamiento de Madrid

Index rerum memorabilium & propriorum nominum, quæ in numiſmatibus ſpectantur & leguntur: qui vice cōmentarij eſſe queat.

A

Ægyptus capta Pag.x.Num.4.6.
Ægypti typus x.4.6
Æneas Anchiſem patrē & palladiū portās.vij.1.3
L.Æmilius Buca. viij.16.xj.8.
L.Æmilius Q.F.Buca. IIIIVIR. A.A.A. F.F. xiij.1.
M.Æmilius.M.F.Q.N.Lepidus pfect⁹ vrbis.xxix.5.
M.Æmilij Lepidi ꝑpr.triūphus de Hiſpa.xxxij.5.
Aimilia refecta. xxix.6.
Africæ fertilitas quadrupl.ſpica deſig. xxxiij.11.
Africæ typus equus & ſcorpius. xxxiij.7.9.
Africa Lepido in Triumuiratu obtigit. xxxiij.
M.Agrippa L.F.Cos. deſignatus. xvij.7.9.
Alexandria Ægypti. liiij.5.
Alexandriæ ſimulachrum. xxxiij.1.3.
Ἀλεξανδρέων κοινόν. x.1.
Alexandrinorum numiſma. x.1.
Albinus Bruti filius. xxij.1.2.3.4.
Albogalerus cum Tutulo Pontificatus inſigni capiti Cæſaris additus iij.27.31.& alibi.
Albogalerus, Pontificalis pileus. xv.4.6. xvj.16.18. xxxj.2.7.9. xliiij.1.3.8.
A.Allienus procos. Siciliæ x.11.
Amaltheæ cornu, abundantiæ typus. xiij.2.7.9.
Anchiſes ab filio Ænea humeris ex incendio Troiæ elatus. vij.1.3.
Anchiſen circa Idam montem Venus congreſſura accedit. vij.5.
Antoninus & Verus Augg. nummos Antonij reſtituerunt. Lij.34.36.
L.Antonius Conſul. xlvij.5.
L.Antonius Pietas cognominatus Cōſul.xlvij.7.9
M.Antonius M.F.M.N. xlv.12.xlvj.6.8.
M.Antonius Augur. xxxj.11. xxxix.30.32.& aliis paſſim locis. xliiij.5.xlv.3.12. xlvij.4.6. lij.32.35
Ἀντώνιος οἰωνιστής. xxxix.25.27.34. xl.42.lv.6.
Antonius Cōſul deſignatus iterū & tertiū.xl.37 38. & aliis pluribus ibi nūmis. xlv.5.xlvj.3.10.
Anton.Cōſul iterū,deſig.tert. xlj.49.51. xlvij.6.
Antonius Conſul tertiò. xlvj.4.
Antonius Imperator. xiiij.4. xxxj.4.6.11. xxxvij.1.2.3. & plurib. aliis ibid.
Ἀντώνιος αὐτοκράτωρ. xxxviij.17.20. xxxix.25.27.34. xl.40.42. lv.6.
Antonius Imperator iterum. xxxviij.13.
Antonius Imperator tertiò. xiiij.6.xxxviij.15.16. xlv.12. xlviij.4.6.10.12.
Ἀντώνιος αὐτοκράτωρ Γ. ſiue τρίτον. xxxviij.17. xxxix.36.
Antonius Imperator Quartum. xlvj.4.xlvij.6.
Antonius Imperator Reip. conſtituendæ. xiiij.9.xxii 9.xxxvii.9.10.11.12.
Antonius Triumuir Reip.cōſtituendæ.xxxviii. & ſequent.omnibus ferè nummis. xxx.10. xliii.3.5.10.xlv.1. xlvi.1.3.10.11.12. xlviii.4. 7.9. xlix.4.8. l.2. lii.32.35. liiii.38. lv.8.
Ἀντώνιος τριῶν ἀνδρῶν.xxxviij 20.xxxix.25.27 (34.36.xl.42 lv.6.
Antonius Triumuir iterum Reipub.conſtituendæ. xli.49.51. & aliis xlv.3.
Antonij Laureæ faſcia addita,quæ erat inſigne Regum. xxxix.34.36 xl.40.41.42.44.47.
Antonius Armeniam deuicit. xli.53.56.
Antonius habitu augurali. xlvi.8.
Antonii caput galeatum. xxxvii.5.
Antonii effigies cū Cleopatra. xl.pluirib.nūmis.
Antonii & Cæſaris Auguſti capita eodem nummo expreſſa. xxxvii.8.
Antonii ſedentis ſimulachrum ſiue ſtatua. lv.6.
Antonii trophæa. xlviii.8.10.12.
Antonii nummi ab Antonino & Vero reſtituti. lii.34.36.
Apollinis caput. xxiii.4. xxxiii.10.12.
Aquila fulmen tenens. xlvi.2.
Aquilæ & ſigna militaria legionū Roman. xi.11. xii.4.6.xxxii.9. xlix.1. li. lii. paſſim ferè.
Aquilæ & vexillum coloniis deducendis adhibebantur. xii.4.6.
Ara. vii.8.12.xv.8.xxii.6.
Aratri antiquorum forma. xii.4.6.
Aratro in deducendis coloniis ſulcus ducebatur à Sacerdote. xii.5.7.9.
Aratrum & decempeda cum vexillo & aquila coloniarum deductarum,& agrorum militibus diſtributorum typus. xii.4.6.
Armenia deuicta. xli.53.
Ἀρμενίας καταδουλώσης. xli.56.
Ἀρχιερεὺς μέγας. ii.13.15.xxv.5.xxxiiii.7.
Aſcanius ſiue Iulus ſacra portans patrem Æneam comitatur. vii.3.
Aſiæ typus. xlviii.7.9.
Aſpergil.ſacrific. xv.2.4.6.xxxj.2.7 9.xliiij.1.3.8
Auguratus inſigne,Pullus,Vrceolus & Lituus. xxxi.4.6.11. xliiii.5.10.12.
Auguris habitus. xlvi.8.
Auguſti & Iulii capita. v.49.51.58.60.
Auro,argento,ære flando feriundo Triumuiri & Quatuoruiri. xiii.pluribus nummis.

B

M.Barbatus Prętor Ciliciȩ. Pag.xxxix.Num.26.31
M.Barbatus Quæſtor,Prætor. xxxix.33.
M.Barbatus Proprætor. liiii.10.
Bellerophon pegaſo inſidens contra chimȩram depugnans,Corinthiorum inſigne. xii.2.11.
Bellona in bigis. xl.1.
Bellum ciuile Mutinenſe inter D.Brutum & Antonium. xxii.
Bellum ciuile Philippenſe contra Brutum & Caſſium. xxiii.
Berytus colonia Iulia. xii.5.
Βὶς pro δὶς. vii.3.
Bos vittatus & coronatus immoland⁹ ad aram. (xv.8.

Gg

Brutus. xxi.2.5.
Brutus Imperator. xxi.1.3.4.6.xxiij.1.3.7.
Brutus Proconſul. xxj.9.10.xxiii.8.
Bruti effigies. xxi.1.
Bruti trophæa. xxiii.3.4.
Bruti victoria naualis. xxiii.7.
L.Buca. vij 7.viii.18.20.x.5.xvj.19.21.xvij.1.5.
Buca Æmiliorū cognomen. vij.7.viii.16.xiii.1.
L.Buca IIIIVIR A. A. A. F. F. xiij.1.
C.
Cabe Africæ ciuitas. Pag.xxxiij.Num.8.
Caduceus inter geminum cornucopiæ orbe ſubiecto, typus felicitatis orbis cum omnium rerum abundantia. xliij.10.
Caducei. j.10. xvj.16.18.19 21.xxij.3.4.7.8. xxiij.1. xxx.1.3.10.12.xliij.1.3.8 10.12.xlv.10.xlvj.2.
Cæſar. j.2.4. xliij.4.
C.Cæſar C.F. ix.10.
Cæſar Imperator. j. paſſim.
Καῖσαρ αὐτοκράτωρ. j.7.9.ij.13.15.20.22.24.
Cæſar Imperator iterum. ix 7.
Cæſar Imperator tertiò. xj.4.
Cæſar Imperator quartùm. iij.29.xj.10.xv.12.
Cæſar Imperator quintùm. iij.33.
Cæſar Imperator ſextùm. iij.34.xi.12.xvi.24.
Cæſar Augur. iii 27.33.34.xv.2.6.xvj.17.20.
Καῖσαρ οἰωνιστής. xvj.15.
Cæſar Pontifex Maximus. ij.14.iij.25.27.28. xv.2.6.xvj.17.20.22.xxix.11.
Καῖσαρ ἀρχιερεὺς μέγας. ij.13.15.xvj.15.
Cæſar Conſul iterum. x.8.
Καῖσαρ ὕπατος B. ij 20.
Cæſar Conſul tertiùm. iij.26.xv.1.
Καῖσαρ ὕπατος τρίτον. ij.23.
Cæſar Conſul quartùm. iij.33.xvj.17.
Cæſar Conſul quintùm. iij.34 36.xvj 20.24.
Cæſar Dictator. ij.16.17.18.xliij.6.
Cæſar Dictator iterum. ix.12.xv.1.
Καῖσαρ δικτάτωρ B. ij.22.
Cęſar Dictator tertiū.iii.25.28.xj.2 8.xv.10.xxix.11
Καῖσαρ δικτάτωρ Γ. ij 24.
Cæſar Dictator quartū.iii.32.vij.11.xj.7 9.xvj.17.
Cæſar Dictator perpetuò. iii.35.36.iiii.37.38.39. 41. vii.12.xii.12.xiii.9. xiiii.8.xvi.20.22.24.
Cæſar Diuus. iiii. v. paſſim.
Καῖσαρ θεός. v.59.
Cæſar elephanto cæſo dictus. vii. 4.
Cæſaris trophæa. ix.1.3.5.8 10.12.
Cæſaris triumphi. xi.3 10.12.
Cæſar Idibus Martiis occiſus. xx.1.
Cæſar recaluus fuit. v.51. 57.
Cæſar ex priuilegio lauream perpetuò geſtabat, per totum caput primum.
Cæſaris laureis faſcia non eſt addita, quę inſigne regium erat, per totum caput primum, exceptis Græcis aliquot numiſmatibus.
Cæſar Diuus cum corona radiata quæ Deorum erat, propria addita faſcia, quod Regium inſigne erat. v.59.
Cæſar capite velato habitu Pontificali. iii.26 28.30.31.33.35. xxix.11.
Cæſaris ſtatua togata protenſa dextra, qui habitus Pacificatoris dicitur. xi 8.
Cæſaris ſedentis & togati ſimulachrum ſiue ſtatua. vii.8. xi.4.6.
Cæſaris ſedentis ſtatua ſiue ſimulachrum habitu diuino. xvii.2.
Cæſaris templum cum ſtatua ipſius. xvii.1.
Cæſaris ſidus ſiue cometes. xvii.4.6 8.
Cæſaris nummus à Traiano reſtitutus. xvii.11.
Cæſarion Cæſaris & Cleopatræ filius. liiii.11.
C.Cæſar Diui filius. v.49.xxii.10.xlv.2.
C.Cæſar Diui filius, Imperator. xxx.7.9. xxxi.1.2.3. xliiii.2.3.7.8.9.11. xlv.11.
Cæſar Diui filius Pontifex. xxxi.1.2.3.12. xliiii.7.8.9.11. xlv.9.
Cæſar Diui filius Conſul. xliiii 7.
Cæſar Diui F. Triumuir Reipub. conſtituendæ. xxx.7.9.10.xxxi.1.3.xliii.1.3 5.11.xliiii.2.7.9.11.
Cæſar Diui F. Triumuir iterum Reipub. conſt. xxxi.10.12.xlv 7 9.
Q. Cæcilius Niger Duumuir coloniæ Corinthi deducendæ. xii.2.
Q. Cæpio Brutus Imperator. xxiii.4.
Q. Cæpio Brutus Procos. xxi.9.10 xxiii 8.
Cancer marinus & roſa, Rhodiorū typus. xxiii.5.
Capeduncula, vaſculū ſacrificale, poſt capita Cæſaris & Lepidi Pontificū, Pontificatus inſigne. i.1 3. & aliis ibi locis. xv. 2.4.6. xvi. 13.20.23. xxvi.23.xxxi 2.7 9.xxxiiii.1.2.6.11.xlv.3.12.
Caſſilinum colonia. xii.8.
C.Caſſius. xxiii.2.
C.Caſſius Imperator. xxi 3.7.9.xxiii.5 6.
Καισαρέων. lv.2.11.
Cæſarienſium nummi. lv.2 4 11.
Καισαρέα μητρόπολις. lv 4.
Cæſareæ ſimulachrum ſtans. lv.2.11.
Cæſareæ ſimulachrum ſedens cum Iordane fluuio pedibus ſubiecto. lv.4.
Cereris caput. xv.1.
Cetra clypeus rotundus Hiſpanorū. ix.5.xxix.5.
Chimæra à Bellerophonte interfecta, Corinthiorum ſymbolum. xii.2.11.
Chortes pro cohortes, chortiū pro cohortiū. xlix.7 9
Q.Cicero. xi.11.xiii 8.
Ciconia pietatis typus. xv.3.xlvii.7.9.
Clementiæ caput & figura. xvii.5.
Clementiæ Cæſaris templum dedicatū. xvii.3.
Cleopatræ effigies. liiii.2.4.6.7 9.
Cleopatra in nummis cum Antonio expreſſa. xl. pluribus locis.
Κλεοπάτρα βασίλισσα. xl.40. liiii 4.
Cleopatra regina regum. liiii 2.
Κλεοπάτρα θεὰ νεωτέρα βασίλισσα. liiii.7.9.
Clypei Germanorū & Gallorum. ix.1.3.8.10.
Cloacina Venus. xiiii.2.8.xlvii.2.

P.Clo-

Ayuntamiento de Madrid

P.Clodius M. F. xxix.12.xlvii.3
P.Clodius M.F.Prætor xvi.23
C.Clouius Præfectus xi.5
Cohors ſpeculatorum xlix.9
Cohortes Prætoriæ. xxiii.10.xlix.7
Coloniis deducendis ſulcus ducebatur aratro à Sacerdote iugum boum agente xii.5.7.9
Colonia Caſilinum. xii.8
Colonia Iulia Corinthus xii.2.11
Colonia Iulia Berytus. xii.5
Concordiæ typus,caduceus inter duas dextras iunctas. xxx.1.3.10.12.xliii.1.3
Concordiæ ſimulachrũ ſiue caput velatum xxx.2.11. xliii.2.11
Concordia exercituum. xlix.1.5.6
Concordia prætorianorum. xlix.2.11
Concordia percuſſorum Cæſaris. xxii.3.4.7.8
Corinthus colonia. xii.2.11
Cornu Amaltheæ,abundantiæ typus.xiii.2.7.9 xvi.16.18. xxxiii.5.xliii.10.xlvii.11
Corona hederacea cum racemis. xl.41.liiii 5
Corona laurea cum baccis. x.2.xlv.8
Corona longa. vii.8.xv.8.xxii.6.xlv.5
Corona myrtea. xvi.20
Corona oleagina. xiii.2.xv.11.xxxiii.5.xlviii.2
Corona ſpicea xxii.2
Corona iligna ix.9
C.Coſſutius Maridianus vii.10
C.Coſſutius Maridianus A. A. A. F. F. xiii.5
Coſta Bruti legatus. xxiii.3
Crocodilus Ægypti typus. x.4.6
Κοινὸν Ἀλεξανδρέων. x.1
Κοΐντος κικέρων. xi.11
Culter victimarius ſiue ſacrificalis,quibuſdam ſeceſpita. xv.6 8.xxi.5.xxxiiii.11.xlv.3
Cupidinis imaguncula Veneris Genetricis pectori & humeris affixa. ix.4 6.11.x.5

D

Decempeda agrimenſorum. Pag.xii.Num.4.6
Delphinus & anchora xxi 8
Denarii nota X xxxii.2
Dextræ iunctę fidei & cõcordię typus. xvi.19.21 xxii 3.4.7.8.xxx.1.3 10.12.xliii.1.3.12.xlix.1.3.5.10
Dianæ templum. xxix.4. (12
Dianæ effigies. ibidem.7
Diuos pro Diuus. v.52
Diuus Iulius. iiii.v.paſſim.xxx.5.8.xliii.9
Cn.Domitius Ahenobarbus Imp. liiii.8
Δουκτάτωρ. ii.22
Duumuiri coloniarũ deducendarum. xii.2

E

Eidus pro Idus. Pag.xxi.Num.1
Elephas litteris Punicis inſcriptus. vii.4
Elephas Punicè Cæſar dictus,à quo interempto Cæſarib. nomen inditum. vii 4.6.11.xv.5
Elephant.& dracon.inimicitiæ & pugna. vii.11
Elephanti ad Cæſ.currũ iuncti. xi.3. (xv.5
Epheſiorum nummus. xlv.8
Ἐφέσιοι νεωκόροι. ibidem
Equus effrenis & ſcorpius Africę typ.xxxiii 7.9
Exercituũ fides & cõcordia. xlix.1.3.5.6.10.12

F

Falcati currus. Pag.ix Num.10
Faſces Magiſtratuum. xvi.22.xxxiiii.3.7
Feſtina lentè,ſymbolũ percuſſorũ Cæſ. xxi.8
Fides Exercituum xlix.3
Fides Prætorianorum. xlix.10.12
L.Flaminius IIIIVIR. viii.23
L.Flaminius T.F. L.N. IIIIVIR A.A.A.F.F. xiii.3
C.Flauius Hemis legat. Proprætore. xxiii.4
Fluuius Iordanes. lv.4
Fluuius Rhenus. x.9
Fulminis figura. xliii.9.xlv.10.xlvi.2

G

Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ. Pag.ii.Num.22
Gallicum trophæum Cæſaris. ix.1.3.10
Gallinaceus Auguratus inſigne. xxxj.4.6.11.xliiij.5.10.12
Gallorum & Germanorũ clypei. ix.1.3.8.10
Gallorum & Germanorum captiuorũ tro- L. phæis aſtantium cultus & figura. ix.1.3.10
L.Gellius L.F. Poplicola. liiii.3
Gellius Quæſtor Prætorius. xxxix.32.35
Germanicum Cæſaris trophæum. ix.8
Germanus. x.9.xiiii.12

H

C.Heius Paullio IIVIR coloniæ Corinthi deducendæ. Pag.xii.Num.2
Herculis caput cum exuuiis leonis in capite & claua. xxxiiii.8
Heſperus Veneris ſtella imagini Cæſ.addita. i.6
A.Hirtius A. F. xxii.6 (xliii.7
A.Hirtius Prætor. xvi.14
Hiſpanicum trophæum Cæſaris. ix.5
Hoſtiæ immolandæ infulis & corollis ornatæ (xv.8
Ἡρώδης. liiii.12.

I

Idibus Martiis Cæſar occiſus à cõiuratis. xxi.2
Ilienſium numiſma. vii.3
Ἴλιοι δὶς νεωκόροι. vii.3
Imperator Antonius.xli.49.50.&aliis ibi locis
Impat.Cæſar Diui F. v.51.58.60.xxxi.10.12.
Iordanes fluuius Cęſareæ ſimulachri pedibus ſubiectus. lv.4 (xlv.7.9
Iouis Ammonis caput. xxxiiii.5.xlvi.4.6
Iouis ſella cum fulgure. xxxiiii.9
Γ. Ἰούλιος Καῖσαρ. i.7.ii.23.24.v.59
Iſidis caput. xxj.4
Iulii Cæſaris & Auguſti capita. v.49 51.58.60
Iulius Diuus. iiii.v.paſſim.
Iulus patrẽ comitans Deos penates Troia effert (vii.3
Iulium ſidus. xvii.4.6.8.
Iupiter in quadrigis xxxij.5

L

Laurum triumphantes manu geſtabant. xi.3.10
Legionum triginta catalogus cum aquilis & ſignis militaribus l.li.lij

Ayuntamiento de Madrid

Legio prima antiqua liii.37
Legio duodecima antiqua ibid.39
Legio.xvij.claſſica ibid.41
Legio.xviij.Lybica ibid.44
Legio.xx.Hiſpanica ibid.47
Legiones cum vexillo & aquila & ſignis in colonias deducebantur xii.4.6
P.Lentulus Marcellinus Ædilis curulis xvii.1
Lentulus Spinter xxi.5.6.7
Leo in numiſmate Antonij lv.1.3.7.9
M.Lepidus xxix.6.xxxii.1.3
M.Lepidus Ædilis curulis xxix.4
Lepidus Præfectus vrbis xxix.5
Lepidus Proprætor xxxij.5
Lepidus Proconſul xxxij.8
Lepidus Imperator. xiiii.7.xxv.1.xxx.3. xxxi.7.9. xliiii.1.8
M.Λέπιδος αὐτοκράτωρ. xxv.2.xxxiiii.7.
Lepidus Imperator iterum xxvi.15.16.17.20. xxxiii.9.10. xxxiiii.8
Lepidus Pont.Max. xxv.xxvi.paſſim ferè xxxi.2.xxxiii.4.6.11. xxxiiii.8 11.xliiii.8.
Λέπιδος ἀρχιερεὺς μέγας xxv.5.xxxiiii.7
Lepidus Triumuir Reipub. conſtituendæ xxv. xxvi. paſſim ferè. xxx. 10. xxxii. 7. xxxiiii. 9 11. lxiii.5.
Λέπιδος τριῶν ἀνδρῶν xxv.2.xxxiiii.5
Lepidus Triumuir iterum Reip.conſtit. xxvi.19.21.xxxiii.11.xxxiiii.8
Lepidus Conſul iterum xxvi.18.xxxiiij.9
Lepidus tutor Regis Ægypti xxxiii.4.6
Lepidi caput velatū habitu Pontif.xxvi.14.17.20
Lepidi caput galeatum xxv.5.8
Lepidi ſtatua togata habitu Pontif. xxxiiii.2
Lepidi ſtatuæ equeſtres.xxxii.1.3. 10.12.xxxiii.2
Lepidi triumphi ex Hiſpania xxxii.5.8
Lepidi victoria naualis xxxii.7
Lepidi trophæum nauale xxxii.9
Libertatis typus,pileus xxi.1
Libertatis nota Cæſare interfecto nummus ſignatus. xxi.2.3.7.8 9.10.xxii.3.5.8.xxiii 3.5.6
Libertas in quadrigis xxiii.2
Litui militares inter ſpolia Gallica in trophæis. ix.1.3
Litui militares xxii.1.
Lituus Augural.paſſim Cæſaris,Antonij & Lepidi capitib.additus, inſigne auguratus,item ſol. xv.2.11. xvj. 14. 20. 23. xxj. 5. 6.7. xxxj.11. xxxiiij. 1. 11. xliiij. 5. 12. xlv. 1. 3. 12.
L.Liuineius Regulus. xiiij. 10
L.Liuineius C.F.Regul.IIIVIR.A.A.A.F.F.xiij 10.
Lugdunum. lv.13
Lyra ſiue teſtudo Apollinis. xxj.9.10.xxiij.4.

M

Macer Sepulliorum cognomen viii.14.17
M.Marcellus Ædilis curulis xxix.4
Maridianus viii.24
Maridianus Coſſutiorū cognomen. vii.10.xiii.5
C.Marius Proquæſtor xliii.5
Martis ſimulachrum vii.8
Martis victoris ſimulachrū. xxix.10 12.xlvii 1.3
M.Mettius viii 13.15.xi.1
L.Munatius Plancus Præfect.vrb. xiiii.5.xv.7 9
L.Muſſidius T. F. Longus. xii.1. xiiii.8. xvi.16.18. xxx.11.xlvii.11.
L.Muſſidius T.F.Longus IIIVIR A.A.A.F.F. xiii.12
L.Muſſidius T.F.Longus IIIVIR. argento,auro publico feriundo xxix.10.xxx 12.xlvii.102.

N

Naues turritæ Pag.x.Num 10.12
Nauis prætoria Antonij liiii 1.3.10
Nauium roſtratarum proræ x.1.3.10.12 xxxii.7.9. xlviii.1.3 11. liiii.8.12
Nauium diuerſarū triremiū & aliarū cum ſuis velis gubernatorib.& remigib.gubernaculo &acroteriis formę & figurę.x.12 xxiii.9.xxxii. 11.xlix.8.l.2.lii.32.35.liii.38.liiii.1.3.10
Νεώκοροι vij.3.xlv.8
Neptunus redux ſiue Siculus x.11
Neptuni caput xxiii.7
A.Nerua Proquæſtor prætorius xxxix 29
Νικόπολις liiii.12

O

M.Octauius Quæſt.Prætorius liiii.3
Οἰωνιστής. xvi.15.xxxix.25.27.34.xl.42.lv.6
Οὔπατος ii.20 23
Orbis in iuſtitia,pace,& concordia,feliciter gubernati typus xvi.19.21.xliii.12
Orbis in rerum omnium abundantia, pace,& religione,gubernati typus xvi.16.18
Oſiridis caput in Rhodiorum nummis. xlvi.9

P

Pallas τροπαιοφόρος cum ſerpente Erichtonio ſub pedibus xi.5
Palladis victricis ſimulachrum. xxxiiii.4
Palladium Æneas manibus tenet vii.3.
Palma,Ægyp.ſiue Alexand.typus. v.58.liiii.5
Panos caput xxii.7
C.Panſa C.F.C.N. xxii.5.7
Parentis patriæ cognomentū Cæſari à Senatu delatum iii.31 xvii.3
Parthica thiara xli.53.xlviii.4.6
Parthica victoria xlviii.2
Parthica trophæa xlviii.8.10.12
Parthicus arcus cum ſagitta xlviii.4.6
Parthicus triumphus Ventidij xlviii.5
Patera ſiue patella ſacrificalis xvi.20.23.xlv.3
Pegaſus Bellerophontis equus xii.2.11
Philippenſis victoria xxiii.10
Pietatis caput. xv 3.xxij.4.6.xxiij.8. xxix.9. xxxij. 4. 6.
Pietatis ſimulachrū. xlvii.7.9.
Pileus,libertatis typus xxi.1.xxiii.2
Plancus xiiii.5.vide Munatius
L.Plancus Imperator iterum xlv.10
L.Plætorius Ceſtianus xxi.1.4

Ayuntamiento de Madrid

Ponticum trophæum Cæſaris de Pharnace rege,& victoria. ix.12
Pontificatus & religionis varia inſignia, ſacrificaliaq́; vaſa & inſtrumenta, hæc videlicet, Albogalerus, Capeduncula, Aſpergillum, Securis, Lituus, Secelpita ſiue culter, Patera, Vrceolus. xv. 2. 4. 6. 7. 9. 11. xvj. 14. 20. 24. xxj. 2. 4. 5. 6. 7. xxxj. 2. 4. 6. 7. 9. 11. xxxiiij. 1. 11. xliiij. 1. 3. 5. 8. 10. 12. xlv. 1. 3. 11. 12.
Pontifices Maximi velati, per totam ferè paginam. xxvi. 14. 17. 20
Pontifex Maximus ad tripodem libans & ſacra faciens. xxxiiii. 2.
Porticus Æmilia. xxix. 6.
A. Poſtumius Albinus Cos. xxij. 2.
Πούβλιος Σουλπίκιος Ροῦφος x. 3.
Prętoria nauis Antonij, velis expanſis. liiij. 1. 3. 10
Proquæſtor prætorius xxxix. 29.
Pugiones ſiue gladioli quibus interfectus eſt Cæſar. xxj. 1.
Pulli paſcentes ſub tripode, Auguratus inſigne. xvj. 13. xxxiiij. 1. xlv. 12
Pullus & Vrceus, Auguratus typus. xxxi. 4. 6. 11. xliiii. 5. 10. 12.
Puppis nauis cũ gubernacul. & acroteriis. liiii. 12

Q

Quadrigæ elephantorum. Pag. xi. Num. 3.
Quattuoruiri auro, argento, ære, flando, feriundo. xiii. 1. 3. 12.
Quattuoruiri argento ſiue auro publico feriundo. xxix. 3. 10. xxxiiii. 4. 6. xlvii. 1. 2.
Quæſtor prætorius. xxxix. 32. 33. 35

R

Regulus Liuineiorũ cognomen. pag. xiii. nũ. 10.
L. Regulus. IIIIVIR argento publ. feriundo. xxxiiii. 6
Rhenus fluuius x. 9.
Rhodiorũ inſigne, cancer marinus & roſa. xxii. 5
Ροδίων nummus xlvi. 9.
Romæ caput xxiii. 2. xxix. 2.
Ρώμη. xl. 44

S

Sacerdos iugum boum agens aratro ſulcum ducebat, pomerij coloniæ deducendæ ergò. pag. xii. Num. 5 7 9.
Sacrificiũ Imperatoris Rom. aſtante puero ſiue flaminico acerrã tenente cum togatis duob. cum haſtis laureatis lemniſcatisq́; xxii. 6.
Salus prouinciarum Africæ xxxiii. 2.
Scarpus Imperator xlvi. 5.
Scorpius, Africæ typus xxxiii. 7. 9
Securicula ſacrificalis. xv. 4. 6. xvi. 13. 14. 23. xxxi. 2. 7. 9. xliiii. 1. 3. 8.
Securis lictorum quæ faſcibus illigari ſolet! xvi. 19. 21. 22. xxi. 2. 3. 4. 5. 6. xxxiiii. 3. 8. xliii. 12.
Sellæ curules. xvi. 22. 24. xxxiiii. 7. 9. xlv. 5.
T. Sempronius Gracchus Quæſtor deſignatus, & iterum xii. 4. 6. 7. 8. 9.
P. Sepullius Macer viii. 14. 17. 19. 21. 22. xxix. 8. xxx. 2. xxxiiii. 2. 3.
M. Seruilius legatus Caſſij xxiii. 5. 6.
L. Seſtius Proquæſtor xxiii 8.
Siciliæ Trinacriæ dictæ typus, tria femora. x. 11
Sidus in vertice Iulii. v. 53. 56.
Sidus Cæſaris. xvii. 4 6. 8.
Signa naualia laureata xxiii. 9.
Signa triginta Legionum Rom. l. li. lii
M. Silanus Augur, Quæſtor, Procos. xlvii. 8
Solis caput. xlvi. 1. 3. 7. 10. 11. 12. lii. 35
Solis templum xlvi. 11
C. Soſius xlvi. 2
Π. Σουλπίκιος Ροῦφος x. 3
Suffragiorum ſortitio xiiii 8. xlvii. 2.
P. Sulpicius Rufus claſſi à Cæſare præf. x. 3.

T

Templum Iulij pag xvii. num. 1.
Templum Clementiæ & Cæſaris xvii. 3.
Templum Dianæ. xxix. 4.
Templum Solis xlvi. 11.
Θεσσαλονικέων nummus x. 2.
Thiara Parthica xli. 53. xlviii. 4. 6.
Traianus Cæſaris nummum reſtituit. xvii. 11.
Tridens ſiue fuſcina Neptuni xxiii. 7.
Tripodes ſacrificiorum xvi. 13. 15. xxiii. 8. xxxiiii. 1. 2. 3. xlv. 8. 12
Tripos cum angue Æſculapii. xxxiiii. 1.
Tripolitanorum nummus xlviii. 1. 3.
Τριπολιτῶν κοινωνία. xlviii. 1. 3.
Triremis xlix. 8. l. 2. lii. 32. 35
Triumuiri auro, argento, ære, flando, feriundo. xiii. 8. 10
Triumphantium currus xi. 3. 10. xxxii. 8.
Triumphantes laurum manibus & capite geſtabant xi. 3. 10
Triumuiratus Lepidi, Antonii, & Cæſaris, Reip. conſt. xxx. xliii.
Triumuiratus iteratò initus. xxxi. xliiii. xlv.
Triumuirorum Lepidi Cæſaris & Antonii ſimul vno in nummo capita ſignata xliii. 5.
Trophæa ix. 1. 3.
Trophæa diuerſa Cæſ. Lepidi, & Antonij. ix. 1. 3. 5. 8. 10. 12. xxiij. 3. 4. xxxii. 9. xlviij. 8. 10. 12. xlix. 4
Q. Tullius. M. F. Cicero. A. A. A. F. F. xiii. 8.

V

Valentia xiii. 7
Veneris caput vii. 2. 7. 9. ix. 4. 6. 7. 9. 11. x. 5. 8. xii. 1. 3. 10. 12. xiii. 4. 6. 11. xiiii. 2. 11
Venus armata vii. 10. 12
Venus cæleſtis ſiue felix viii. 23
Venus Genetrix viii. 13. 17. 20. 21
Venus Victrix viii. 14. 15. 16. 18. 19. 22. 24
Venus ad Anchiſen in Ida monte decumbentem cum eo congreſſura deducitur à Mercurio vii. 5
P. Ventidij P. F. Procos. de Parthis triumphus. xlviii. 5
Veſtæ caput ix. 2
Veſtæ ſimulachrum xxxiiii. 6

Ayuntamiento de Madrid

Vexillũ in agris diuidũdis militib.in colonias de- (ductis.xii.4.6
C.Vibius Varus. xxix.1.
C.Vibius Varus iiiuir argẽto publico feriũdo. xxix.3
Victoria Antonij. xlvi.5. (xxxiiii.4
Victoria Antonij naualis xlviii.1.3.liiii.12
Victoria Antonij Parthica xlviii.2.8
Victoria Bruti xxiii. 4. Naualis.ibid.7
Victoria Cæſaris naualis x.1
Victoria Cæſaris Pontica ix.12
Victoria Cæſarem coronans xi.4.6
Victoria Lepidi naualis xxxii.7
Victoria Philippenſis xxxiii.10
Victoria in bigis xi.12.xlviii.5
Victoria Ventidij de Parthis xlviii.5
Victoriæ caput xi.2.7 9.xv 10.12 lv.5.8
Vitis centurionalis,militaris diſcipl.typus.xxiii.5.6
Vitulus xiiii.1 3
Q.Voconius Vitulus Quæſt.deſig. xiiii.1.3
Vrceolus ſacrificalis i.12.ii.16.xv.2.7.9.11 xvi.13. 14.23.24.xxi.7.xxvi.14.21.xxxi.4.6.11.xxxiiii 11. xxxix.26.35 xliiii.5.10.12.xlv.1.3.10
Vrceus & pullus,auguratus inſigne xxxi.4.6.vide ſuprà Pullus
Vrna ſuffragiorum xiiii.8.xlvii.2

INDEX EORVM QVAE RELIQVO IN opere memoratu & obſeruatione digna leguntur.

Acarnania recepta 70 C
Achillas 83 C.93 B
Achillæ cædes 96 D
Acilla recepta 115 C
M'.Acilius 68 A
M . Acilius 89 D
P. Accius Varus 47 B.49 A 60 C
Accius Varus cæſus 137 B
Acco Gallus 27 C
Actium 193 A C
Adrumetum 111 A
Adrumetum receptum 125 A
Adra Belgarum dux 10 D
Adra Britannus 20 C
Aduatici 12 B.22 B.25 A
Aduaticorum clades 12 C
Aedes Veneris genetricis vota. 77 D
Aedes Veneris genet.dedicata. 129 C
Aedes Telluris 156 C
Aediles ſex creati 142 D
Aedil.Cerial.primũ creati.142 D.202
Aegyptus à Cæſ.ſubacta 102 D
M.Aemilius Lepidus. vide Lepidus
L.Aemil.Paullus Cos.deſig. 41 D 200
Aerarium Gallicum 91 A
Aerarii adminiſtratio à Quæſtorib. ad Aediles tranſlata 142 B
Aeſtimat.poſſeſſionũ.46 C.109 A.131
Aetolia & Acarnania recepta 70 C
Aetoli 70 B
Afranius 52 C.55 D.89 C
Africanus Cæſaris triumph. 128 D
Africa à Cæſare Lepido reſtit. 183 C
Agar oppidum 120 A
Agendicum 32.D
Ager Campanus 5 B
Agri militib.à Cæſare diuiſi 5 B
Agri militib. adſignati 110 C
M.Agrippa claſſi à Cæſare pfect. 187 C
Alabanda 184 C
Alauda legio 6 C
Alba 1 B
Alexand & Aegyp.ſubacta 102 D
Alexandrini leues & perfidi 100 A
Alexandrinus Cæſ.triumph. 128 C
Alexia Mandubiorum 33 B
Alexia capta 35 B
A.Allienus Siciliæ præf. 64 D
Allienus Prætor 111 B
Amagetobria 8 C
Amani montis portæ 186 B
Amatini 66 B
Amatius Pſeudomarius 165 B
Amatii cædes 165 B
Ambiani 11 D.36 C
Ambiorix 21 B.22 B
Ambiuariti 16 C
Amiſeni libertate donati 108 B
Amiſus opp. 104 C
Amneſtia 156 D
Annulus Cæſaris 160 C
Annul.Pompeij 92 C
Annus.xv.menſium 130 C.209
Annus emendatus 130 B.209
Ancalites 20 D
Ancona recepta 47 B
Andes 12 D
Androſthenes Theſſaliæ præt. 75.D
Antigonus 186 C
Antigonus Hieroſolimis obſeſſus captus in crucem actus 189 B
Antiochia à Parthis capta 184 C
Antiochus 186 C
Antiochus in Samoſatis à Ventidio obſeſſus 188 D
Antipater Iudæus 100 D
Antipatri virtus 101 A
Antipater ciu.donat & Iud.pf.105 C
L.Antiſtius Tribunus pleb. 6 B
Antiſtius Medicus 154 A
M.Anto.acta à Senatu approbata.186 A
Antonii ætas 196 D
Antonius Alexandriã proficiſcitur, ibiq; ſe ocio & luxui dedit 184 B
Anton.Amphipolim occupat.180 C
Antonius Artanaſdem Armenium dolo circũuenit & capit 191 A B
Anton.Athenien.Gymnaſiar. 186 B
Antonius Augur. 40 B
Ant.Bacch⁹ab Atheniẽſib.dict.186 B
Antonio tanq̃ Baccho Minerua ab Athenienſib.cũ dote deſpõſ.186 B
Anton.Brunduſium obſidet. 185 A
Antonius Cæſarem regem ſalutat & diadema offert 147 C D
Antonius & Cæſar pacem cum Sex. Pompeio faciunt 185 D
Antonius & Cęſar per Octauiam ſibi mutuo reconciliati 187 A
Antonij clades à Parthis 190 B
Anton.Cleopat.amore capt. 184 A
Antonius Cleopatrã diuerſis prouinciis donat 187 B
Ant.& Cleop.luxus & cõmeſ.194 D
Anto.& Cleopatrę cõmor. 194 C D
Anton. Cos. deſignat. 142 C.202
Anton.Cos. deſignat.iterum & tertiũm 185 D.205.206
Antonio conſulatus & omnis poteſtas abrogata. 192 C 206
Antonij crudelitas 177 A
Anto.Dionyſius appel.ab Athenien. (184 A
Anto.dom⁹Timonia.194 C.
Anton. Epheſij tanq̃ Bacchũ excip. (184 A
Antonii mors.195 C.
Antonii fuga à Mutina 172 D
Antonii cum Medorum rege fœdus & pax. 190 D.192 A
Antonius ſigna à Medo recipit.192 A
Anton.ſigna à Craſſo amiſſa & captiuos à Partho repetit. 189 C.190 A
Anton.hoſtis iudicatus 171 C.206
Anto.Italiæ,pſidiiſq; Italicis pf. 51 B
Ant.Macedonici exercit.Imp. 167 C
Antonius Lupercus 147 C
Antonij & Lepidi recõciliatio.174 A

Ayuntamiento de Madrid

Antonius liberis ſuis ex Cleopatra ꝓuincias & regna diuidit. 191.D
Anto.L.Cæſ.auunculū ꝓſrib. 176.C
Anto.ludos pub.Athenis inſtit. 186 C
Antonius Magiſter equitū. 91.B.201.
Ant.Mag.eqt.iterū 139 C.202.208.214
Antonij mater Iulia. 184.D
Antonius Mediam inuadit. 189.D
Antonij cū Octauia matrimon. 185 C
Antonius Octauiā repudiat. 192.C
Antonij & Cæſaris ſimulata reconciliatio. 168.B
Antonij ouatio. 185.C
Anto.pacem cū Antiocho facit. 189 A
Antonius Quæſtor. 35.D
Anto.reges diuerſar.regio.inſt. 186.A
Antonij Satellitium. 165.C
Antonius Sexto Pōp.recōcil. 184.D
Antonius ſepulchro regio ſimul cū Cleopatra honorat⁹ à Cęſare. 196.D
Antonio ob Brutum interfectum ſtatua & currus à Cęſare poſita. 188 C
Antonij teſtamentum. 192.C
Antonius tribunusplebis. 45 A
Antonius Triumphū ducit de Artanaſde Armenio Alexandriæ. 191.C
Anto.triūph.decret⁹ de Parthis. 189 B
Anton.triūuir Reip.cōſtit. 175 D.203
Ant.triūuir iterū Reip.cōſt. 187 B.205
Ant.Timonis vitam æmulari inſti. (194.C
C.Antonius. 51.B
C.Ant.à Bruto ī poteſtatē redact. 177.B
C.Antonij cædes. 178.B
C.Antonius pro M.Bruto præturam vrbanam adminiſtrat. 166.D
L.Antonius pietas Cos. 183.B.203.
L.Antonius Imperat. ſalutatur. 183.D
L.Anto.à Cæſare in Hiſpa.miſſus. 184 A
Antuates. 13.B
Antyll⁹ Anto.ex Fuluia filius. 194.D
Antyll & Cęſ.toga virili donati. 194.
Apamea à Parthis capta. 184.C
Q.Aponius. 132.C
Appollodor⁹ Sicul.Cleopatræ familiaris. 93 D
Appollonia. 66 C.
Appollonia recepta. 66.D
Appol.Cæſ.literis operā dabat. 166 A
Apſus flu. 67.A
Q.Aquila. 119.B
Aquilæ legionū fulminibus aureis inſiſtebant. 135.B
M.Aquinius Catonis filius. 125.C
Ara lapidea ꝓ trophæo in montib. Pyreneis à Cæſare poſita. 60.A
Ara Cæſaris. 159.C
Ara & columna Cæſaris à Dolabella diſiecta. 159.D.165 B
Arabia Nabatheorum. 187.B
Aradus inſula. 178.D.186.C
Arar flu. 7.D
Araricus pons. 8.A
Araxes flu. 190.D
Arduenna ſylua. 26 B.D
Aretium. 47.B
Aretium receptum. 47.B
Ariminum receptum. 46.C
Ariobarzanes. 103.C. 108.C
Ariobarz.à Caſſianis oppreſſ. 179.B
Ariouiſtus Germanorū Rex. 8.B
Armoricæ ciuitates. 24.A
Armenia minor. 103.C
Armeniam Antonius occupat. 191.B
Armenia ſubacta. 191.C
Arſaces. 82.D
Arſinoë. 94.C. 96.A
Artanaſdes Armeniæ maioris Rex Antonio confederatus. 189.D
Artanaſdes Antoniū deſerit. 190.A
Artanaſ.ab Anto.ꝑ fraud.capt⁹. 191 C
Artanaſdes cum vxore & liberis in triumphum ductus. 191.C
Artaxas Artanaſdis filius ab Antonio prælio ſuperatus. 191.C
Artemidorus Gnidius Rhetor hoſpes Cæſaris. 152.B
Arterius medicus. 181.C
Aruerni. 8.C. 28.A
Aſander 104 D.106.B
Aſculum receptum. 48.A
Aſcurum opp. 113.D
Aſinius Pollio. 81.B.175.B
Aſparag⁹ Dyrrachinorū portus. 70.A
Aſprenas proconſul. 122.A
Attalia Pamphyliæ. 82.C
Attegua. 133.D
Attegua recepta. 134.D
Athenæ & reliquæ ciuitates Græciæ receptæ. 85.B
Athlanticum pelagus. 17.A
Atrebates. 12.A.36.A
Q.Atrius. 20.A
P.Atrius. 120.B
Auaricum Biturigum. 29.B
Auaricum captum 29.D
Aulerci. 12.D.36.C
L.Aurūculeius Cotta Legat⁺. 11.C.17.D
Auſetani. 54.D. (21.D
Auximum receptum 47.B
Axona flu. 11.A

B

Bacenis ſylua. 26.A
Bacilus Prætor. 140 C
Bagrada flu. 61.A
Belgæ. 10.C
Belgium. 39.D.40 C
Bellidenſes. 66.D
Bellouaci 11.A.36.B
Bellouaci cū finitimis ſubacti. 37.C
Bellum Africanum. 111.D
Bellum Alexandrinum. 94.D
Bellum Aquitanicum. 14.D
Bellum Aruernicum. 28.B
Bellum Belgicum. 10.C
Bel.cū Bellouacis Belgiſq; finit. 36.B
Bellum ciuile cōtra Anton.D.Bruto & Cęſari Octau.decretū. 174.B
Bellum ciuile inter Antoniū & Cæſarem Octauianū. 184.D
Belli ciuilis inter Antonium & Cæſ.Octau. cauſæ & initia. 192.A
Belli ciuilis inter Cæſarem & Cn.Pomp.initium. 45.D.201.
Bellum ciuile Hiſpanienſe contra Cn.Pomp.Legatos. 52.C
Bellum ciuile Hiſpanienſe contra Sex.& Cn.Pompeios. 132.B
Bellum ciuile Mutinenſe. 170.C.203.
Bellum ciuile Peruſinum. 183.D.203.
Bellum Philippenſe. 180.A.203
Bel.ci.Siculū cū Sex.Pōp. 186.C.205
Bellum Cleopatræ indictum. 192.C
Bel.Gal.duce Vercingetorige Aruernorum. (32.D
Belli German.occaſio. 8.B
Bellum Germanicum. 8.B
Bellum Germanicū alterum. 15.C
Bellum Heiueticum. 7.A
Bellum Maſſilienſe. 52.B
Bellum aduerſus Neruios. 11.D
Bellum Parthicum cōtra Labienum & Pacorum. 184.C
Bellum Parthicum. 188.D
Bellum Ponticum. 103.C.105.C
Bellum Veneticum. 13.D
Beneficiarij. 56.A
Berenyce opp. 90.B
Berytus colonia. 143.C
Betis flu. 88.B
Bibliothecę Ptol.Philadel.cōflagratio. 95.B
Bibrax Heduorum opp. 11.A.35.C
M.Bibulus Ædilis. 3.B
M.Bibulus Cos. cū Cæſare. 4.C.200
M.Bibul⁹ Pręf.claſſi & orę marit. 65 B.D
M.Bibuli mors. 68.B
C.Biotius Æginus. 120.B
Bituriges. 28.D
Biturigum vrbes xx. 29.B
Bocchus Rex. 63.D. 135.B
Boduognatus Neruius. 12.A
Bogud Rex. 63.D. 88.B. 135.C
Boij. 7.A
Bononia recepta. 172.A
Boſphorus Cimmerius. 103.C
Britannia. 17.A
Britāni ex eſſedis pugnant. 20.B

Britāni ſubacti vectigalesq; facti. 21.A
Brunduſij oppugnatio. 49.C
Brunduſium receptum. 50.A
D.Brutus. 52.B. 64.D
Brutus claſſi præfectus. 14.A
Brutus cōſul deſignat. 144.D. 149.C
Brutus Galliæ Tranſalpinæ præfectus. 109.B
Brutus nauali prælio Maſſilienſes ſuperat. 57.A.B.
Brutus Cæſari intimus. 151.D
Brutus Mutinam occupat. 170.C
Bruto triumphus decretus. 173.A
Brutus Imperator. 173.B
Bruti cædes. 175.C
M.Brutus adoptatus à Q.Seruilio Cępione, Q.Cępio Brutus appel. 148.B
M.Brutus prætor. 142.C. 148.B. 165.A
Brutus Galliæ Ciſalpin.p̄fect. 109.B
Bruti & Caſſij res geſtæ. 177.C
Bruto & Caſſio ſtatua inter Tirānicidas ab Athenienſib.cōſtituta. 177 C
Brutus & Caſſius annonæ & rei frumentariæ præfecti. 166.A
Brutus Græciam occupat & Macedoniam cum Illyrico. 177.D
Brutus Imperator dictus. 178.A.B
Brut⁹ pecuniā ſua imagīe ſignat. 178.C
Brutus Beſſes ſubegit. 178 B
Brutus contra Lycios exercitum ducit. 179.C
Bruti exitus voluntarius. 182.D
Butrotus. 68.A

C

Cadurci. 28.A
Cæcilius Baſſus. 178.C
Cæcilius Niger. 138.B
M.Cæcilius Prætor. 91.B
T.Cæcilius Centurio primipili. 53.C
Cælius. 193.C
Cælius Vinitianus. 108.B
Q.Cæpio Brutus. 82.A
Q.Cæpio Brutus Prætor. 148.B
Cæſaris in Africam expeditio contra Iubam & Scipionem. 111.A
Cæſ.ex Africa ad vrbē reditus. 127.C
Cæſar Alexandriam peruenit. 92.B
Cæſaris ad Ariouiſtum Legati. 9.A
Cæſaris auſpiciis hoſtiū cæſorū & vrbium captarū numerus. 163.A
Cæſar Bætim ponte traiicit. 133.D
Cæſaris Bella, vide Bellum & Res.
Cæſaris in Britanniā nauigatio. 17.A
Cæſ.in Britan.ſecunda nauig. 20.A
Cęſaris cū Cleopatra cōſuetud. 103.A
Cęſar congiarium populo dat. 129.B
Cæſar epulo dato populum ſibi conciliat. 129.B
Cæſ.ex Gallia in Italiā reditus. 40.C
Cæſaris in Hiſpaniam contra Afranium, Petreium, Varronem, Pompei Legatos expeditio. 51.C
Cæſaris ex Hiſp.ad vrbē redit⁹. 139.B
Cæſaris Leges. 64.C. 130.C
Cæſaris Lex agraria. 5.A
Cæſar Ludos Circenſes facit. 129.D
Cæſaris in Macedoniā traiect. 65.D
Cæſaris Manubiæ. 129.A
Cæſar Marij Trophæa reſtituit. 3.B
Cæſar natatu periculū euadit. 99.B
Cæſaris opera publica. 129.C
Cæſar ouans ex monte Albano. 146.D. 202. 216.
Cæſaris in Pharnacem Ponti regem expeditio. 105.C
Cæſaris prima militia. 2.C
Cæſari Prouinciæ decretæ. 6.A
Cæſar à pyratis captus. 2.C
Cæſar Rhenum ponte iunctum tranſit. 16 B.C
Cæſaris ad Rhodum ſeceſſus. 2.C
Cæſaris ad Senatum literæ. 45.A
Cæſaris in Sullā Dictat. iocus. 148.A
Cæſaris Templū & Clemētiæ. 141.C
Cæſaris Triumphi. 128.B. 139.C. 201. 202. 212. 214.
Cæſaris Trophæa. 108.A
Cæſaris Victoriæ. 170.D
Cæſaris in vrbem aduentus. 50.B
Cæſaris ad vrbem reditus. 108.D
Cæſar Ædilis. 3.A
Cæſar Augur. 210
Cęſari Cenſura p̄petua decreta. 141.B
Cæſar Conſul. 4.C. 200.
Cæſar Conſul iter. 64.B. 201.
Cæſar Cōſul deſig.tert. 110.D. 201. 210
Cæſ.Cōſul ſine colega. 139.B. 202. 212
Cæſar Conſulatu ſe abdicat. 139.D.
Cæſar Cōſul.v.deſig. 142 C. 202. 207.
Cæſar Conſul in decennium. 215.
Cæſar Dictator. 60.B. 64.A
Cæſar Dictator iterum. 91.B. 207.
Cæſar dictaturam ſecundam quando inierit. 208
Cæſar Dictator tertiū. 128.A. 201. 209
Cæſar Dictator quar. 139.C. 202. 213
Cæſar Dict. in decen. 127.C. 201. 209
Cæſar Dict.perpetuò. 141.B 202. 215.
Cæſar flamen Dialis. 2.B
Cęſari honores à S.P.Q.R. decreti & exhibiti. 9 A. 127 D. 141 A. 145 A. 157 D
Cæſari imagine propria pecuniam ſignandæ poteſtas data. 141.C
Cæſari Imperium quinquennale decretum. 6.B
Cæſari Imperium in alterum quinquennium prorogatum. 13 B.
Cæſar Imperator dictus. 141.B. 202
Cæſar Imperator ſalutatus Attegua capta. 134.D
Cæſar Liberator. 141.B. 202
Cæſar parens patriæ. 141.B. 202. 214
Cæſar Pontifex Maximus. 3.C
Cæſar Præfect. moribus cenſum vicatim egit. 131.A. 201.
Cæſar Rex ſalutatur. 146.D
Cæſar Semideus dictus. 127.D
Cæſar Tribunus Militum. 2.D
Cæſari Tribunitia poteſtas in perpetuum conceſſa. 145.A. 201. 207.
Cæſaris amicæ. 163.B
Cæſar annum & faſtos corrigit. 103.A. 209.
Cæſar Antiquitatū ſtudioſus. 163.D
Cæſaris ara. 159. C
Cæſar Aſtronomiæ ſtudioſus & peritus. 103.A.
Cæſaris auaritia. 163.C
Cæſaris audacia. 67.B
Cæſaris cædes. 153.C. 216
Cæſar cæſus à Iudæis lugetur. 159.A
Cæſaris celeritas in p̄fectionib. 6.D
Cæſaris clementia. 48.D. 56.A. 74.C 80.D. 82.A. 125.B.C.D. 140.A. 161.B
Cæſaris columna. 159.C
Cæſaris concubinæ. 164.B
Cæſaris domus. 164.A
Cæſar elegantiarū ſtudioſus. 161.D
Cæſaris eloquentia. 161.A
Cæſaris facilitas in militum iocis & Poëtarum famoſis carminib. perferendis. 161.C. 129.B
Cæſaris filius. 163.C
Cæſaris funus. 157 D
Cæſaris Genealogia. 197.
Cæſaris hæredes. 157.C
Cæſares vnde dicti. 1. D
Cæſones vnde dicti. 1. D
Cæſaris liberalitas in milites. 35.D. 42. A. C.
Cęſaris libido & incōtinentia. 163.B
Cæſaris mater. 2.A
Cæſar militari ſcientia & diſciplina clarus. 161.D
Cæſar morbo comitiali obnox. 123 B
Cæſaris natiuitas & ortus. 2.A
Cæſ.natalis publicè celebrat⁹. 145.B
Cæſaris pater. 2.A
Cæſaris rogus. 158.D
Cæſaris ſella aurea cum corona laurea. 145.C
Cæſaris ſimulachrum cum ſtella crinita in vertice. 159.D 168.A
Cæſari ſupplicatio decreta. 13.A 19.A

Ayuntamiento de Madrid

Cæſaris teſtamentum 157 C
Cæſaris valetudo. 160 B
Cæſaris victus in prælio. 137.A
Cæſaris villa. 157 C.164 A
Cæſaris vicia. 163 B
Cæſaris vxores. 2.A.6 A.164 A
Cęſariõ Cęſaris ex Cleop.F.103 A.163 C
Cæſarianorum militum in Africa clades. 63 A
Cæſarianorum militum licentia & inſolentia. 122.D
Cæſarianorũ militum patientia. 71 C
L.Cæſar. 46 D.124 D.125.C
L.Cæſar filius. 60.C
Sex.Cæſar 59 D
Cęſar Octau. annali lege ſolutꝰ. 171.A
Cæſar Oct. cõſulatũ petit. 173.D.174 C
Cæſaris Octauiani & Cleopatræ colloquium. 196 A
Cæſar Octauianus Conſul cum Q. Pedio. 174.D
Cæſar Octau. Galliã & Hiſpaniam prouincias Antonij occupat. 183 D
Cæſar Octauianus & Antonius in Macedoniam traiiciunt. 180.C
Cæſar Octau. Imperator appel. 172 B
Cæſaris Octau. liberalitas in milites. 170 A
Cæſar Octau. Patribus ſuſpect. 173.A
Cæſaris Octauiani ouatio. 185.C
Cæſari Octauiano ſtatua equeſtris aurea decreta. 170 D
Cæſar triũphi repulſam patitur. 173 C
Cæſar Octauianus Triumuir 175 D
Cæſar Octau. Triumuir iterũ. 187 B
Reliqua vide in Octauius.
L.Cæſetius Flauus Trib.pleb. 146 C
Cæſonius Cn.Pomp. interficit. 139 A
Calaguritani. 54 D
Calatia. 143.B 169 A
Caleci & Luſitani à Cæſ. domiti. 4 B
C.Calenus. 39 A
Calenus. 148 D.183.D
Caleti. 36.C
Calpurnia Cæſ. vxor. 6 A.150 B.164 B
C.Caluiſius Sabinus. 70.B.186 D
Camelopardalis Romæ primũ viſus (129 D
Campania à Milone & Cecilio concitatur 91 C
Camulogenus Aulercus. 32 C
Candauia. 66 C
P.Canidij Craſſi res geſtæ. 189 B
C.Caninius. 38.B
Caninius Rebilus 60 D.49 D
C.Caninius Rebilus Conſul in paucas horas ſuffectus. 142 C.202.215.
Caninius Rebilus Procos. 123 B
Canopicum Nili oſtium. 100.C
Canopus. 100 C
Cantium. 21.A
Cantij reges quattuor. 21 A
L.Canuleius. 71 A
Canutius Trib.pleb. 169 A
Cappadocia. 103 C
Capua colonia Iulia felix. 5.B
Caput Pomp. Cæſari oblatum. 92 B
Caput Pacori per vniuerſam Syriam circumfertur. 188.D
Capys conditor Capuæ. 150.D
Carales 127 B
C.Carinas & P.Ventidius coss. ſuffecti. 177 B.203
Caritas annonæ in exercitu Cæſaris (54 A
Carmonenſes 59 C
Carnutes. 12 D.24 B.25 A
Caroceli pop. 7.C
Carſuleius. 172.A
Carteia. 137 D
Carthago colonia. 143 A
Caruilius Cantij Rex. 21.A
Caſilinum colonia. 143 C.169.A
Caſſius mons 83 B
L.Caſſius Longinus. 70 B
Q.Caſſius Longinus. 45 B.87 A
Q.Caſſius Trib.pleb. 59.B
Q.Caſſius Gadibus præfectus. 60 A
C.Caſſius. 65 B.89 D.90 C
Caſſius prætor. 142 C.148.D.165.A
Caſſius Cæſari ſuſpectus. 150 B
Caſſius Imperator. 178.C.
Caſſio imperium confirmatũ. 178.C
Caſſius in Rhodios expeditionem facit. 179 B
Caſſius Syriam & Iudæã occu. 178 C
Caſſij exitus voluntarius. 181 D
Caſſiuellaunus. 20.C
Caſſiuellauni oppidum. 20 D
Caſtra Corneliana. 60.D
Cataſcopus. 114.D
Catiuulcus Eburo. 21 B
M.Cato 3 D.5 C.89 C.111 A
Catonis ꝑ deſerta Syrtiũ ꝓfect. 90 C
Catonis Vticenſis exitus. 125 A
Caturiges. 7.C
Cæditius Saxa. 180 A
Celtiberia 55 A.137 D
Cenomani. 20 D
L.Cenſorinus ab Antonio Syriæ præfectus. 184 A
Cenſura perpetua. 141 B
Cenſus populi actus. 131 A
Centrones. 7.C.22.B
Ceraunij montes. 193 A
Cercina recepta. 115 D
Certamina quinquennalia. 145.C
Cetratorum cohortes. 55.B
Chara radix. 71.C
Cherſoneſus Alexãdrina. 97.B.101.D
Q.Cicero 21.C.22.B.26.D
M.Ciceronis cum alijs Senatoribus ad Pompeium tranſitus 51.C.89.C
Cicero Antonio infenſus, Cæſari amicus 170.C
Cicero proſcribitur 176.C
Ciceronis cæſi caput ad Antonium delatum 177.A
Cinna Prætor 155.A
Cinga fl. 53.C
Cingentorix Treuir 19.C
Cingentorix Cantij Rex 21.A
Cingẽtorix princeps Treuirorũ. 25.D
Cingulum receptum 48.A
Cirta 114.B
L.Ciſpius 120.A
Ciuitates Achaiæ receptæ 72.D
Clades Tituriana in Eburonib. 22 A
Clades Mundenſis 137.B
Clades Mutinenſis 172.D
Clades & præliũ Philippenſe. 181.C
M.Claudius M.F. Marcellus cos. cum Ser. Sulpicio Rufo 41.C.200
C.Claudius C.F. Marcellus cos. deſig. cum L.Aimilio Paullo 41.D.200
C.Claudius M.F. Marcellus cos. cum L. Cornelio Lentulo 45.A.200
Cleopatra 83.B.163.C
Cleopatræ aſtutia 94.A
Cleopatrę cũ Cęſare colloquiũ. 94.A
Cleopatra prouincijs diuerſis donatur ab Antonio 187.B
Cleop. & Ptolomæi coniugiũ. 102.D
Cleopatræ ſtatua 129.D
Cleopatra Romã cũ fratre venit. 131 D
Cleopatra Regina Regum 191.D
Cleopatræ in Antoniũ amor. 191.B
Cleopatræ fuga 193.D
Cleopatra clam rebus Cæſaris ſtudet 195.B
Cleopatræ monumentum, ſiue mauſolæum 195.B
Cleopatræ & Cæſaris Octauiani colloquium 196.B
Cleopatræ exitus 196.C.
Cleopatræ ætas 196.D
P.Clodius. 5 D
P.Clodij cædes. 27 D
C.Clodius. 72.D
Clupea opp. 60.C.111.C
Cohors prætoria Antoniana. 169 D
Cohortes vrbanę M.Antonij. 109 D
Coloniæ deductæ. 143.B
Colonicæ cohortes. 59.C
Colloquium inter Antonium & Octauianum. 175.C

Ayuntamiento de Madrid

Columna Cæſaris. 159.c
Cõmoriẽtes Antonij &Cleop.194D
Communis tumulus cæſorũ pugna Pharſalica 81 c
Commentarij actorum. 156.B
Cometes Iulij. 168
Comius Atrebas Rex.17.c.18.A.34 A
Comius Atrebas Bellouacus 36. B
Condruſij & Eburones 15. D
Congiariũ populo à Cæſ.datũ. 129.B
Conetodunus 28. A
Conſentia 185. A
C.Conſidius 112.A.115.c 126.c
C.Conſidus Longus 60.D
Conſpiratio in cędem Cęſaris. 149.c
Conſul vterq; paludatus ad bellum proficiſcitur 45.D
Conſulatus Cæſaris cum M.Bibulo. 4.c.200
Conſulatus quinquennalis Cæſari decretus 91 A
Conſulatus & Auguratus Sex. Pompeio ademptus 187 B
Conſules ſuffecti in partem anni primùm creari cœpti. 139 D.202.214
Conſules in quadrienniũ deſig. 185D
Cónſulum ex vrbe fuga 47D
Contentio inter Phraatim Parthum & Medũ de præda & ſpoliis. 190 D
Controuerſia inter Ptolomæum & Cleopatram 93 A
Conuentus 19 B. 27 C
Conuentus Cordubenſis 59 c.88 A
Conuictolitanes Heduus 30 A
Q.Coponius 69 B
Corbei Bellouaci cædes 37 C
Corduba 133 A
Corduba recepta. 138 A
Corcyra 65.D.89 B.192 D
Corfinium 48 A
Corfinium receptum. 48 c
Corinthus colonia 143 A
Cornelia 164 A
Cornelia Cinnę filia Cęſaris vxor. 2 A
Cornelia Pompeij vxor 82 c
P.Cornelius Dolabella 63 D
P.Cornelius Trib. pleb. 91 D
P. Cornelius Scipio euocatus 120 D
Cn.Cornelius Dolabella à Cæſare accuſatus 2 c
L.Cornelius Lentulus cos. 45 A.200
Cornelius Balbus 142 B
Cornelius Gallus 195 A
Q.Cornificius Quæſtor 85 c
Coſſutia 164 A
L.Cotta 19 A
L.Cotta interfectus in prælio 22 A
L.Cotta XV VIR. 149 A
M.Cotta. 50 B
Cothon Adrumetinorũ portus. 119 B
Cotuatus 28 A
Cotus Heduus 30 A
Craſtinus euocatus 78 D
Craſtinus cæſus 81 c
M.Craſſus 4 D
M.Craſſus Conſul iterum cum Cn. Pompeio. 13. B. 200.
P.Craſſus 12 D.13 D.14 D
Criſpus Salluſtius Cercinnam inſulam capit. 115 D
Curia Iulia 143 D
Curia Pompeiana. 149D
Curioſolitæ 12 D
Q.Curius 4 A
Q.Curio Trib. pleb. 50 B.63 c
C.Curio Trib. pleb. 41.c
C.Curio. 43 B. 51 B. 60 c
C.Curio Imperator. 61 A
Curiones arte oratoria & eloquentia clari 61 c
Curionis cædes in prælio 63 B
Cultus corporis Cæſaris 160 B
Cyrene. 90 B

D

Daci. 144 A
Damaſippus. 126 D
Darius Ponti Rex. 186 A
Decimatio. 169 c
Decius. 115 D
Decumani. 110 B
Decuriones. 48 D
Dedicatio templi Veneris Genetricis 168 A
Deiotarus. 103 c.106 A
Delphi. 72. D
Delta. 101.c
Dictatura annua. 91 A
Dictatura perpetua. 141 B
Dictatura abolita. 167 B
C.Didius. 127 B. 132 c. 138 D
Dies cædis Pompeianæ. 83 D
Diomedes. 195 c
Dioſcorides 94 D
Diſſidium inter Cæſarem & Lepidum. 187 c
Diuiſio imperij & prouinciarum tertia inter Cęſarem & Anto. 185 B
Diuitiacus Heduus. 9. A
Dolabella claſſi præfectus. 51. B
P. Dolabella Trib. pleb. 91 D.105. A
P.Dolabella ad conſulatum præmature prouectus. 108 D
P. Dolabella cos. ſuff. 144D. 203
P. Dolabella 155. B
Dolabella hoſtis à Senatu iudicatus
Dolabella abſolutus 175 A. (171 A
Dolabellæ exitus. 179. A
L.Domitius prætor. 6. B
L.Domitius Ahenobarbus. 45. D. 48. A. 52. B. 180. c
L.Domitius cæſus. 81 B
Cn.Domitius Caluin⁹ Cõſul. 41 A.200
Cn.Domitius Caluinus. 70. B 103 D. 123 C. 149 D
Cn.Domitius Caluinus Mag.Equitũ in dictatura perpetua Cæſaris in locum Octauij 144. D. 202.216.
Cn.Domitius Ahenobarbus 180 c
Domus Timonia Antonij 194 c
Donatiuum militum 129 c
Drapes Senon. 38 B
Drapes captus. 38 D
Drapetis mors. 39 c
Dumnacus 38 A
Dumnorix Heduus. 7.c. 19.D
Duumuiri municipiorum. 50 B
Dyrrachium. 67 A

E

Eburones. 14 c
Eburones & Condruſi. 15. D
Ebuſus inſula. 114 A
Egeſaretus Theſſalus. 70 c
Egymurus. 117.c
Elauer fl. 30 B
Elephas in numis Cæſaris. 1. D
Epaphroditus Cęſaris libertus. 196 A
Epaſnactus Aruernus 39 D
Epidaurus 86 c
C.Epidius Marullus Trib. pleb. 146c
Epirus recepta. 66. D
M.Eppius. 125 c
Eporedorix Heduus. 31 A
Epulum populo Cęſar prębuit. 129B
Equi deſultorij 129 D
Equi Marti conſecrati. 150 D
Equites Numidæ ſine frenis. 117. D
Equus Cęſaris Veneri dicatus. 162. B
Eſſedarij Britanni. 18.c
Eſſeda Britannorũ in præliis 20 c
Eſui. 21 B
Eunoe. 163 c
Euphranor. 98 A
Euphranoris interitus. 100 D
Euphrates fl. 189 D
Exauctorati. 56. D
Expeditio Cæſaris in Hiſpaniam contra Cn. & Sex. Pompeios. 132. B

F

C.Fabius. 52. c. 53. A
C.Fabius in Morinos miſſus. 24. A
L.Fabius. 31.c
Q.Fabius Maximus. 132 D
Q.Fabij Maximi ex Hiſpania triumphus. 139. c. 202.

Ayuntamiento de Madrid

Q. Fabius Maximus coſ. ſuffectus. 139.D. 202. 213
Fabius Pelignus. 61.D
FELICITAS pugnæ ſignum Cæſarianis 122. B
Falcatæ quadrigæ 107. c
Fanum receptum 47. B
Fanum Herculis Gadibus 59. D
Faſti à Cæſare correcti 103.A.130.B
Fauſtus Pompeij gener 90.A
Fauſtus Sulla 123.D
L. Figulus 178.D
Forma & ſtatua Cæſaris 160.A
Forum Cæſaris 42.C
Forum Iulij 143.C
Frugalitas Cæſaris 160. D
Q. Fufius Calenus 65.D.72 D.85 B
Q. Fufius Calenus Conſul 110.D.201
Q. Fulginius primus haſtatus 53. C
Fuluia Antonij vxor 183. C
Fuluia virilis animi mulier 183. C
Fuluiæ mors 185. A
C. Fuſius Cotta 28. A

G

Gabinius 86. A
Gades 59. A
Gadibus templum Herculis 139. A
Gaditana inſula 59. B
Gaditani ciuitate Ro. donati 60. A
Ser. Galba 13.B. 149.D
Gallia Tranſalp. noua prouin. 64.D
Gallia citerior Antonio per plebiſcitum decreta 168. B
Galliæ & Illyricum 5. D
Galli Ciſalpini ciuitate donati 64.D
Gallicus triumphus 128.B.201
C. Gallonius 59. B
Ganges fluuius 180. D
Ganymedes Eunuchus 96. A
Gebenna 28. C
L. Gellius Poplicola 178.A. 193. C
Genabum 36. A
Genabum Cornutum opp. 28. A
Genuſium flumen 75. B
Gergobia Boiorum opp. 28. D
Gergouia 30. B
Germani 9. C
Germanorũ in Galliam tranſitus 8.C
Germanorum clades & fuga 10. A
Getæ 144. A
Gnidiis libertas conceſſa 84. C
Gomphi opp. 75. C
Gomphi recepti 75. D
Gorduni 22. B
Grudij 22. B

H

Harudes 8.B. 10.B
Hedui 8. B
Hedui recepti 35. B
Heduorum defectio 32. D
Heluetij ſuperati 8. A
Heluetij vnde primùm egreſſi 8. B
Heluij 28. B
Heluius Cinna Trib. pleb. 147.A.159
Herculis fanum Gadibus 59.D
Hercules Gaditanus 139.A
Hercules inuictus, teſſera Pompeianorum 81. D
Hæredes Cæſaris 157. C
Herodes Idumæorum Samaritarumque Rex 186.A
Herodes ab Antonio ad Cæſarem deficit 194. C
Hieroſolimorũ muri inſtaurati. 105
Hippo regius 127.A
Hircanus ſummus apud Iudæos Pontifex 101.A. 105.D
A. Hirtius Coſ. deſig. 144.C
A. Hirtius Conſul 170.C. 203
Hirtius & Panſa Imperatores appellati 172.B
Hirtij Conſulis apud Mutinam cædes 172. C
Hiſſani 66. A
Hiſpalis recepta 138. C
Hiſpania prouincia 4.B
Hiſpania citerior 56.D
Hiſpanicæ cohortes 147. B
Hiſpania vlterior recepta 59. D
Hiſpella 143. B
Honores Cæſari decreti. 91.A.141.A.145.A
Honores Cęſari poſt victoriam decreti 127.D.201.202
Honores & præmia militaria 72.C
Hortenſius claſſi præfectus 51.B
Hyberna Belgica 19. B

I

IACTA EST ALEA, Cæſaris in Rubiconis fl. tranſitu exclamatio 46.C
Iadertini 85.D
Iberus flu. 55.C. 89.B
Iccius portus 19.C
Idus Martiæ 149.D
Idus Martię, parricidium dictę. 159.D
Ilerda 52.D.53.B
Ilienſes reſtituti 143. B
Illurgauonenſes 54.D
Imagines ciuium Ro. in pompa triumphi Africani tranſmiſſę 128.D
Imperium quinquennale Cæſari decretum 6. B
Imperium Cæſari in alterum quinquennium prorogatum 13. B
Imperij & prouinciarum inter Antonium & Cęſarem Octauianum diuiſio altera 183.A
Induciomarus Treuir 19. C
Induciomarus 24. B. C
Inſignia Quintanorũ, Elephas 123.B
Iotape Medi Regis filia Alexandro Antonij filio deſponſata 191.C
Iſthmus Corinthiacus 144 A
Iuba Rex 61 A. 62 D
Iubæ regis & Petreij interitus 126 B
Iubæ & Numidarũ crudelitas. 63 C
Iuba filius à Cæſare in triumphum ductus. 128 D
Iuba filius ſcriptor celeberrim⁹. ibid.
Iudæi in Ægypto 101 B
Iudæi ciuitate donati 105 D
Iudęi Cęſarem mortuũ lugent. 159 A
Iudæorum regnũ Herodi confirmatum. 189 B
Iulia gens 1 A
Iulia Cæſaris filia 164 B
Iulia Cæſaris filia Põpeio nupta. 6 A
Iuliæ Pompeij Cæſaris filiæ mors. 19 A
Iulia mater M. Antonij 184 D
C. Iulius Cæſar 1 C
Sex. Iulius Cæſar 1 C. 178 C
Iulus. 1 A
L. Iunius Patiecus. 133 B
Iura mons 7 B
Ius liberorum 131 B

L

T. Labienus. 7 C. 18 D. 26 D. 32 C. 68 D. 89 C. 132. D.
Labienus Galliæ Togatæ pfect. 40 B
Labieni crudelitas 74 A
Labienus à Cæſare ad Pompeium deficit 67 A
Labienus cæſus 137 B
Labienus Ciliciam ſubigit 184 C
Labienus Parthorũ Imperator. 184 C
Labienus à Ventidio captus 186 B
Lacetani. 54 D
Lacus Lemanus 7 B
D. Lælius. 65 A. 70 D. 85 A
Lanuuium 143 B
Laodicea à Dolabella occup. 178 D
Lariſſa. 76 A
Latobrigi. 7 A
Lauicanum Cæſaris 157 C
Leges Cæſaris 64 C. 130 C
Legio vernacula 59 C
Legio Alauda 6 C
Legio Cilicenſis 78 B
Legiones Macedoniæ. 167 B
Legiones Syriacæ. 78 B
Legio tertia 24 A
Legio quarta. 169 D
Legio octaua. 48 B
Legio nona. 64 A

Ayuntamiento de Madrid

Legio.xxxvi. 104.B
Legio xxxvii. 97 A
Legio Martia ab Antonio ad Cæſarem tranſit. 169.D
L.Lentulus Conſul 45 A. 46 D
L.Lentulus 82 C
L.Lentuli mors 84 A
P.Lentulus 82 C
P.Lentulus Spinter 48 A.154 D
Lentulus Marcellinus 73 B
M.Lepidus Hiſpaniæ Præfectus 64 D
Lepidus Præfectus vrb. 92 B
Lepidus Magiſter Equitum Cæſaris. 128 A.155 D.201.214
Lepidus Magiſter Equitum in locum Antonij 142 C.202.214
Lepidus Cæſare ab Antonio rege ſalutato ingemit 147 D
Lepidus Pontifex Max. 165 D
Lepidus Cos.deſig. 110 D.201
Lepidus Procos. 88 D. 203
Lepidus Conſul deſig.iter. 176 A.203
Lepidus hoſtis iudicatus 174 B
Lepidus IIIVIR reip.conſt. 175 D.203
Lepidus IIIVIR iterū reip. conſtituend. 187 B.205
Lepidus & Antonius per Cæſarem Octauiū Senatui reconciliati.175 B
Lepidus Paullum fratrem ſuum proſcribit. 176 C
Lepidi ex Hiſpania triumphus 110 D.177 B.201.203
Lepidus Cæſari & Antonio ſuſpectus. 183 A
Lepidus in Siciliam ex Africa traiicit. 187 C
Lepidus Meſſanam receptam diripit & incendit 188 A
Lepidus Siciliam vniuerſam ſibi vendicat 188 A
Lepidus Cæſari ſupplex 188 B
Lepido imperiū ademptū. 188 B.205
Leptis recepta 112 A
Lesbus 82 C
Leuaci 22 B
Leucas inſula à M.Agrip.recep.193 A
Lex Cæſaris agraria 5 A
Lex de Comitijs & iure Magiſtr.41 B
Lex ſumptuaria 130 C
Lex curiata 166 D
Lexouij 14 C
Libera, pars Macedoniæ 70 B
Liberi Antonij & Cleopatræ Sol & Luna vocati 187 B
LIBERTAS, Brutianis pro teſſera fuit 181 B
Libri Sibyllini 146 B
Licinius Craſſus. 51.B
Q.Ligarius. 149 D
Ligeris fl. 14 B. 32 B
Lingones 33 A
Litanicus Heduus 30 D
L.Liuineius Regulus 125 B.
Lollia A.Gabinij à Cæſare adamata
Luca. 13 A (163 B.
C.Lucretius 49 A
L.Lucullus 5 D
Lucterius Cadurcus 38 B.C
Lucterius captus 39 C
Ludi Circenſes facti 129 D
Ludi funebres 158 B
Ludi Latini 168 A
Lugdunum conditum 177 C
Lupia opp. 166 B
Lutetia Pariſiorum 32 C
Lyſſus 69 B
Lyſſus recepta 69 D

M

Macedonia recepta 70 C
Macedonia prouincia Dolabellæ decreta 166.A
Macedonia D.Bruto pro Gallia decreta. 168.B
Magiſtri Equitum Cæſaris in dictatura perpetua. 142 C.202.216
Cn.Magius Præfect.Fabrûm. 49 C
Malaca 89.A
Malchus Nabeorum Rex 186 C
Manubiæ Cæſaris 129.A
M.Marcellus Conſul 41 C.200
C. Marcellus Conſul 41 C.200
C.Marcellus Rhodiis nauibus à Pompeio præfectus. 65 B
M.Marcellus Æſernius 88 A
M.Marcello reditū Cęſ.cōceſſit.128 A
Marcomanni 10 B
Marij trophæa à Cæſ.reſtituta. 3 B
Marſi mors 179 A
Martia legio ab Antonio ad Cæſarem tranſit. 169 D
Martius 60 D
Marullus & CęſetiusTrib.pleb.155 C
Maſſiliæ oppugnatio 58 A
Maſſiliæ deditio 59 A
Maſſilia recepta 60 B
Mauretania 113 D
Mazaca opp. 106.A
Mecœnas 187
Medici aliarumq́; liberalium artium profeſſores ciuitate donati. 131.B
Medus Antoniū ad bellum Parthis inferendum ſollicitat 190 D
Megarenſes 85 C
C.Memmius Prætor 6 B
Mena Sexti Pompeij libertus. 185 A
Menapij 15 B.19 A.25 B.26 D
Menapij ſubacti 25 B
Menecrates Sex.Pomp.libert⁹.186 C
Menecrates & Appollophanes Sex.libert.rei nauali præfecti.186 D
Menedem⁹ Macedon.princeps.70 B
Menſis Iulius 145 B
Menſis intercalaris 130 B.C
Menſis intercalaris ſublatus. 209
M.Meſſalla 178.B.123.C.
C.Meſſius 115 C
Metellus Nepos Trib.pleb. 3.D
L. Metellus Trib. pleb. 51 A
Q.Metellus Pius Scip. ſocer Pom.45 B
Metropolis Theſſaliæ 75 D
Metropolis reliquaq́; Theſſaliæ ciuitates receptæ. 75 D
Militaris ſeditio 109 C
Milites Antoniani hoſt.iudic. 173 A
Milites à Bruto & Caſſio in Colonias diuiſi 165 B
Militum in Cęſarem triumphantem dicacitas & licentia. 129 A
Milo exulās Campaniā cōcitat. 91 C
Milonis cædes 91 D
L. Minutius Baſilius 26 B
Minutius Silo. 87 C
L. Minutius Flaccus. 134 B
M.Minutius Criſpus 178 C
Mithridates Mennei filius Pergamenus 100 D.101 B.108 B
Moneſes Parthus. 189 C
Monetæ & vectigalibus ſerui præfect 140 D
Molo Rhodius Rhetor 2 C
Melodunum Senonum opp. 32 C
Montes Coronei 65 D
Morini 17 B C
Morini ſubacti 18 D
Morinorū ſyluę & paludes.15 B.18 D
Morinorum portus 17 D
Moſa fluuius 16 C
Motus in Gallia noui 35 C
Motus & tumultus vrbani. 104 D
Munatius Plancus 175 B
L.Munatij Planci triumphus ex Gallia. 177 B.203.
L.Munatius Planc.& M.Titius ab Antonio ad Cæſ.Octauianū tranſeūt.192 C
Munda recepta. 137.C
Mundenſe prælium 136.A
Munus gladiatorium 129.D
Murus ad lacum Lemanum. 7.B
Mutia Cn.Pompeij à Cæſare adamata. 163 B
Mutina ab Antonio obſeſſa. 170.D
Myliſſa 184.C
Myra recepta. 179.D
Mytilena. 82.C

Ayuntamiento de Madrid

Narbo 28.B.39.D
L.Naſidius 57.C
Naſidius 127.B
Natalis Cæſaris 145.B
Naues Britannicæ 54.B
Nauiũ Antonianarũ magnitudo.193C
Naumachia. 130.A
Neapolis. 111.C
Neapolita.portus ad mare Ægeũ 181A
Nemeſis ſiue indignationis ſacellũ.
Nemetes 10 B (92 C
Nemetocerna 39.D.40 B
Ti.Nero. 100.C
Neruij 11.D.22.B.25.B
Neruiorum paludes, æſtuaria, &
ſyluæ. 11.D
Neruiorum cædes. 12.B
Nicomedes Bythinius. 106.A
Nicopolis à Cæſ.condita in aduer
ſa ſinus Ambracij parte. 193.A
Nicopolis Armeniæ. 104.A
Nomina Imperatorum ſcutis mi-
litum inſcribi ſolita 88 B
Nonius Niger Quæſtor 4.A
Norba. 89.A
C.Norbanus. 18.A
Noricus Rex. 48.B
Nouæ tabulæ. 64.B.109.A
Nouiodunum. 11.C
Nouiodunum Biturigum. 29.A
Nouiodunum Heduorum. 32.A
Nouocomum colonia 41.C
Numerus hoſtium auſpiciis Cæ-
ſaris cæſorum. 163A
Numidia prouincia à P.R.facta.127.A

O

Oceanus. 17.A
Oceani ſimulachrum aureum
in triumpho Cæſaris 128.B
Octacilius Craſſus. 69.B.
Octauæ pro decimis multæ no-
mine imperatæ 127.B
Octauia. 19.B.
Octauia Cæſaris neptis. 42.D
Octauia Cęſaris ſoror Antonio
deſponſatur 185 B
M.Octauius. 63.D.65.D.85.C.
M.Octauij Legat.mors voluntar.179.A
M.Octauius in pugna Actiaca ſiniſtrũ
claſſis cornu ducit. 193.C
C.Octauius & Cn.Domitius Mag.
Equit. ſuff. 144 D.202
Octauius ad bellum Parthicum
à Cæſare præmiſſus. 144.C
C.Octauius. 89.D.154.D
Octauius à Cæſ.teſtamẽto adopta-
tus & hæres ſcriptus. 166.B
Octauij Cæſare interfecto in Italiam
traiectus. 166 B
Octauij ad vrbem reditus. 166.C
Octauij à Cæſare adoptio. 166 D
Octa.Cęſ.ex ſorore nepos.144B.216
Octauij liberalitas in pręſtan.Cæ-
ſaris legatis 167 A
Octaui⁹ Tribunatũ pleb.petit. 168 C
Octodurus. 15.C
Opera publica Cæſaris. 129.C.145.C
Orchomenus. 72.D
Orgetorix Heluetius. 7.A
Oricum receptum. 66.D
Orientis Imperium Caſſio &
M.Bruto à Senatu decretum. 171.C
Ornamenta cõſularia Cæſari Octa-
uio decreta. 173.C
Oſcenſes. 54.D
Ouatio Cæſ.ex mõte Albano. 146 D

P

Pacorus Syriam & Palęſt.occu.184 C
Pacorus iterũ Syriam inuadit. 188 D
Pacorus cæſus 188 D
Panis è chara radice 71 C
Panſa Conſul vulneratus 172 B
Parada opp. 123.C
Paretonium 194.B.195.A
Pariſij. 28.A
Parthini capti. 70.D
Parthini. 89.B
Parthi Antiochiam capiunt. 184.C
Parthi Apameam capiunt. 184.C
Parthi duce Labieno & Pacoro
Syriam inuadunt 184 C
Patara recepta. 179D
Patræ 90 A
Pax inter Cæſarem Octauium &
Antonium. 185 D
Pax cum Sex.Pompeio facta. 185.D
Pecunia imagine Cæſ.ſignata. 141.C
Q.Pedius. 10.D.11.C.132.D
Q.Pedij ex Hiſp.triumph. 139.D.202.
Q.Pedius & Cæſar Octauianus
coss. creati. 174 D.203
Sex.Peduceius. 64.D
Peluſium. 83.B
Peluſium captum. 101.A
Peluſium à Cæſare captum. 195.A
Peneus amnis. 82.C
Percuſſores Cęſ.capitol.occup.154D
Percuſſorum Cæſaris cum M.An-
tonio reconciliatio. 157 B
Percuſſores Cæſ.q̃ſtione habita
condemnati. 175 A
Petra. 71 A
Petreius 31 D.52 C.55 D.113 C
M Petreius Theſſalus 70 C
Petronius 121 C
Pharnabaſus Hyberorũ rex 189 B
Pharnabates Pacori legatus cum
exercitu cæſus 186 B
Pharnaces Mithridatis filius. 105.B
Pharnaces victus. 107.C
Pharſalia. 65.D
Pharſal.pugnæ dies & temp.81.A.207
Pharſalus. 76.B
Pharus capta. 98.C
Philip.Codrus Põp.Libertus 84 A
Philo 138 B
Photinus Eunuchus 83 C.93 B
Photini & Achillæ in Cæſarem
conſpiratio 93 C
Photini cædes. 96B
Phraaſpa regia Medorum vrbs ab
Antonio oppugnata 189 D
Phraates Orodis filius. 189.C
Phraatis in patrem & fratrem
impietas & parricidia 189.C
Pictones. 28.B
Pietas Pomp.militaris teſſera.137.B
Pinarius 180 D
Pinarius Scarp⁹ Africã obtineb.194B
Pindarus Caſſij Libertus 181 D
Pireum 85 B
Piruſte 19 B
Piſaurum receptum 47 B
L.Piſo 6 A
L.Piſo Cæſaris ſocer 156 D
Placentia 64 A
L.Plancus. 53.A
L. Plancus cos.deſignatus. 144.D.203.
Plemmius. 187.
Pletorius Ceſtianus. 127.A
Pleumoſij. 22.B
Pola Iſtriæ, Pietas Iulia dicta. 143.C
Polemocratia. 178.B
Polemon Ponti Rex. 190.A
Polemonem Antonius Armenia
maiore donat. 192.A
Pomerium vrbis ampliatum 143.C
Pompeia 164 D
Pompeia Cn.Pompeij filia 125 C
Cn.Pompeius Magnus Cos.iterum
cum M. Craſſo 13 B.200.
Pomp.Cos.tertium. 41.A.200
Pomp.Cos.ſine cõleg.pri. 41 A 200
Pompeij ex vrbe exceſſus 47 C
Pompeius Imperator. 74 A
Põpeius p̃ cõtumeliã à militib.Aga-
memnõ & Rex regum appell. 77 A
Pompeii fuga. 80.C
Pompeius Ptol.Regis tutor. 83.B
Pompeii cædes 83.D
Pompeij & Sullæ imagines
diiectæ. 91.A
Cn Põp.Põpeij Magni F.70 C.89 C.113 D
Cn.Pomp.Hiſpaniam occupat. 132.A

Ayuntamiento de Madrid

Cn.Pompeij poſt Mundenſem cladem fuga. 137 D.138.D
Cn.Pompeij Iunioris cædes. 139.A
Sex.Pomp.Pompeij Magni F. 82.C
Sex.Pompeius Hiſpaniã occupat.132 D
Sex.Pomp.pfect.claſ.&oræ marit.173.B
Sex Pomp.poſt clad.Mund.fuga.137.D
Sex.Pōp.inter pcuſ.Cæſ.cōdemn.175 A
Pōpeij in ciues pſcript.pietas 177 A
Pompeius Italiam inuadit 185 A
Pompeius cos deſig. 185 D.205
Pōp.pace fracta bellũ reparat. 186 C
Pōp.clades ppe Meſſanã & fu. 187 D
Pompeius accepta extrema clade in Mytilenam appellit. 188.B
Pompeius legatos ad Anton.mittit vt ab ipſo recipiatur. 188 B
Pomp.à M.Titio cap.&occiſ.188.C
Pompeius Rufus. 122.D
C.Pomponius. 65.B
M.Pomponius. 84.D
Pons in Arari 8
Pons in Ligeri 28 D
Pons in Rheno 16 B
Pons alter in Rheno. 25 D
Pons Rhodani 7 B
Pontica Cæſ.victoria. 107 D.201
Ponticus Triumphus 128 D.201
Pontius Aquila 149 D
Pontus à Pharnace occupatus.104 C
Pontus receptus 108.A
Popillius Lenas. 152.D
Porta Decumana in caſtris. 73.C.
Portus Alexandrini obſtructio.95.D
Portus Iccius. 19.C
Portus Morinorum. 17.D
Portus Nympheus 69 B
Poſthumia Cæſaris amica. 163 B
Præfecti vrbis ſex. 132 B
Prælium ad Alexiam 34 B
Prælium Mundenſe 136 A
Prætores.x.deſignati 109 B.201.209
Prætores.xiiij.facti. 140.C.202.214
Prætores creati 142 C.202.215.
Prætoria cohors Antonij 169 C
Prætorium in caſtris 56 A
Primus haſtatus. 53.C
Proculeius. 195.C
Proculeius Cæſarianus. 195.C
Prodigia. 81.C
Prodigia cędẽ Cęſ.denũciantia.150 C
Prodigium. 135.b
Proſcriptio 176.A
Proſcriptorum numerus 176.C
Proſcriptorum fuga. 176.D
Prouincia. 33.A
Prouinciæ Cæſari decretæ. 6 A.144 B
Prouinciæ decretæ 51 B.64 D
Prouinciæ percuſſorib.decretæ.157 B
Ptolomæus 83 A
Ptolomæi teſtamentum 93 A
Ptolomęi & Cleopatræ recōciliatio. (94.C
Ptolomæus Iunior. 94 C
Ptolomęi regis interitus.102 C
Ptolomęi Philadelphi Bibliotheca conflagrata. 95 B
Ptolomeus Cæſarion rex regũ.191 D
Pugna Pharſalica 79 A
Pugna ludicra 130 A
Pugna naualis ad Actium inter Cæſarem & Antonium 193 C
Pyrrhica ſaltatio 130 A

Q

Quadrigæ in Capitolio Cæſari decretæ. 127.D
Quadrigæ falcatæ. 107.C
Quæſtores.xl.creati. 140.C.214.
Quindecimuiri primi Maſſilieñ.51 D
Quintani. 123.A
Quintanorũ inſignia, elephãti. 123.B
Sex.Quintilius Varus. 48.D.61.B
Quiritũ nomine milites à Cæſ. appellati, pudore ſuffuſi ſunt. 110.A

R

Rauraci 7 A
Res à Cæſare in Gallia geſtæ. 39 D
Res in Africa à Curione geſtæ.60 D
Res à Caninio, Fabioq; cum Pictonibus finitimiſq; popul.geſtæ 38 A
Res à Cn.Domitio contra Pharnacem geſtæ. 103.C
Res ad Dyrrachium geſtæ 72 A
Res in Eburonibus geſtæ 26 C
Res cũ Neruijs, Eburonib., Aduaticis, finitimiſq; populis geſtæ. 21 B
Res in Hiſpania vlteriore contra Varronem geſtæ. 59.B
Res in Hiſpan.citeriore contra Petreium & Afranium geſtæ. 52.D
Res cum Neruiis & finitimis pop. geſtæ duce Q.Cicerone. 22.B
Res ad Maſſil.terra mariq; geſtę 57A
Res apud Pariſios duce Labieno geſtæ 52.C
Res in Theſſalia inter Cæſarem & Pompeium geſtæ. 77.B
Res aduerſus Treuiros duce Labieno geſtæ. 24.B
Rhedones. 12.D
Rhemi. 23.D.36.B
Rhenus fl. 8.A.15.C
Rhenus ponte iunctus. 16.B
Rhenum Cęſar ſecundò traiicit.25 D
Rheni ſimulachrum aureum in triumpho Cæſaris. 128.B
Rhodanus fl. 7.B
Rhodani ſimulachrum aureum in triumpho Cæſaris. 128.B
Rhodus. 98.A
Rhodus à Caſſio capta & direp.179.C
Rhodii prælio nauali à Caſſianis ſuperati. 179.C
Rhuteni. 28.B
Rogus Cæſaris. 158 D
Roſcillus, Ægus, fratres Allobroges. 73.A
L. Roſcius. 21.B.24.A
L. Roſcius prætor. 46.D
Rubico fl. Galliæ & Italiæ terminus. 46.B
L. Rubrius. 48.D
Rubrius Rex. 149.D
Ruſpina recepta. 112.A

S

Sabis fl. 12. A
Sabura Iubæ Regis Præfectus. 62.B. 126.D. 117.D
Sacerdotes Iulij. 145.D
Saguntus. 133.B
Samarobrina. 21.B
Samarobrinæ Cæſ.hyberna. 24.A
Salone. 66.A
Salonenſes. 66.A
C.Saluſtius Criſpus. 109.C
Saluſtius Numidiæ Proconſul.127.A
Saltus Pyrenei. 52.D
Sardinia. 50.B
Sarſura opp. 120.D
Sarſura capta. 120.D
P. Saſerna. 112.C
Scæua Centurio 72.C
Scæuæ Centurionis mors. 74.A
Scaldis flu. 26.D
Scapula. 89.C
T. Scapula. 132.C
Scapulæ mors voluntaria. 138.A
Scipio. 70.A 89.C. 111.A
Scipio Imperator 90.D
Scipionis mors ſpontanea. 127.A
Scotius mons. 107.A
Scotuſſa opp. 77.C
L. Scribonius Libo. 63.D.65.B
Seditiones vrbanæ. 91.B
Sedulius Lemouicum princeps.35.A
Seduni. 13.B
Seduſij. 10.B
Segni. 26.C
Segonax Cantij Rex. 21.A
Segontiaci pop. 20.D
Seguſiani. 33.A
Sella aurea Cæſaris cum corona aurea. 145.C
Seleucus. 195.A
Senatorum ex vrbe fuga. 47.D

Ayuntamiento de Madrid

Senatorũ numerus ampliatus. 140.c
Senatus ſuppletus. 131.c
Senatuſconſultum de decretis Cæſaris 165.D
Senones. 24.B.25.A.28.A
Septemuiris epulonũ vnus additus.
L. Septimius. 83.c. (140.c
Sequani. 8.c.33.A
Serapion. 94.D
Q. Sertorius. 15.A
Seruilia Catonis ſoror à Cæſare adamata. 163.B
Seruilia M.Bruti mater. 148.D
P. Seruilius Iſauricus. 2.c.64.B
Seruilius Conſul. 91.c.201
P. Seruilius Caſca. 149.D.153.c
P. Seruilius & L.Antonius coss. 185.B
P. Seruilius Rullus. 185.A. (203
Seſuuij. 12.D
Sex præfecti vrbis. 132.B.203
T. Sextius. 36.D
Sextius Maſo. 149.D
Sicambri. 16.D
Sicambrorũ ſiluę & ſolitudines. 16.D
Sicilia recepta. 60.c
Sicoris fl. 53.D
Simulachrum Cæſaris cum ſtella crinita in vertice. 159.D.168.A
Sinope opp. 107.D
Sinus Ambracius. 193.A
Sipons. 185.A
P. Sittius. 114.B.116.A
Sontiates. 189.B14.D
C. Soſij res geſtæ.
C. Soſius cos. cum collega ad Antonium tranſit. 192.B.206
Spurinna Aruſpex 150.D.152.c
Statilius. 124.c
L. Statius Murcus. 68.A.178.c
Statius Oppianus. 189.D.
Statua Cæſaris cum aſtro in vertice. 159.D.168.A
Statua equeſtris aurea Cæſari Octauiano decreta. 170.D
L. Straberius. 66.D
Strato Rhetor Bruti familiaris. 182.D
Strymon flu. 180.D
Sueſſiones. 11.c.36.B
Sueui. 9.B.10.B
Sulla dictator Cæſari infenſus. 2.B
Sullæ & Pompeij ſtatuæ à Cæſare reſtitutæ. 142.D
P. Sulla. 72.A
Sulchitani. 127.B
Sulmonenſes recepti. 49.A
P. Sulpitius Rufus. 17.D
P. Sulpitius Prætor. 85.A
Supplicatio Cæſari decreta. 13.A
Supplicatio.xx.dierum decreta. 35.c
Supplicationes propter Antonium profligatum decretæ. 173.A
Supplicationes decretæ ob res proſperè geſtas à Ventidio contra Parthos. 186.c
Syrtium deſerta. 90.c

T

Tabulæ proſcriptorum. 176.B
Tameſis flu. 20 c
Tarraconenſes. 54.D
Tarcondimotus. 150.D
Tarſus. 105.D.178.D
Taurus inſula. 86.c
Taximagatus Cantij Rex. 21.A
Tegea opp. 121.B
Templum Cæſaris & Clementiæ. 140.B.141.c
Templum Concordiæ. 141.c
Tenchteri. 15.c.16.c
Terracina. 166.c
Teſſera militaris Cæſarianorum pugna Pharſalica, Venus Genetrix. 81.D
Teſſera militaris Pompeianorum pugna Pharſalica, Hercules inuictus. 81.D
Teſſera Cæſarianorum militaris pugna contra Scipionem, Felicitas. 122.B
Teſſera militaris Cęſarianorũ prælio Mundenſi, Venus. 137.B
Teſtamentum Cæſaris. 157.c
Thapſus. 121.c
Thaſus inſula. 181.A
Thebe. 72.D
Thebenna recepta. 121.A
M. Thermus. 2.c
Thermus Prætor. 47.B
Theſſali. 70.B
Theſſalia recepta. 70.c
Theſſali immunitate donati. 82.B
Theodotus Samius Rhetor. 83 c.92 B
Theophilus Corinthus. 194.B
Theopompus Gnidius. 84.c
L. Thorius. 88.A
Thurij. 185.A
Thyrſus Libertus Cæſaris. 194.D
Tignium. 47.B
Tignium receptum. 47.B
Tiſdra recepta. 116
Titinius euocatus. 181.c
Titinij mors voluntaria. 181.D
M. Titius & L. Munatius Plancus ab Antonio ad Cęſaré tranſeunt. 192.c
Q. Titurius Sabinus. 11.A.14.c.17.c.19.A.21.D
Q. Titurius Sabinus interficitur. 22.A
L. Torquatus. 66.D.126.D
Torquatus Quæſtor. 172.B
Traiectus in Britanniam breuiſſimus ex Morinis. 17.B
Traiectus ex Britannia. 18.D
Traiectus Cæſaris in Britanniam ſecundus. 20.A
C. Trebatius. 142.B
L. Trebellius 91.D
Trebellius Trib.pleb. 105.A
C. Trebonius Legatus Cęſaris Britannos in fugam vertit. 20.c
C. Trebonius Legatus. 26.D 27.B
C. Trebonius cum duabus legionib. Genabi hybernat. 36.B
C. Trebonius cum tribus legionib. ad oppugnandam Maſſiliam à Cæſare relictus. 52.B.57.B
C. Trebonius Procos. 89.A
C. Trebonius Aſper Conſul ſuffectus. 139.D.202.213.
C. Trebonius ante fores Curiæ Antoniũ detinet, quò minùs Cæſari interficiendo adſit. 150.A.153.A
C. Trebonij cædes. 167.A
Treuiri. 9.B.19.c.25.c
Treuiri ſubacti. 37.D
Treuirorum clientes. 15.D
Treuirorum factio duplex. 19.c
Triboces. 10.B
Triarij. 37.B
C. Triarius. 65.A.79.A
Tribunitia poteſtas Cęſ. cõceſſa. 145 A
Trinobantes. 20.D
Triumphi Cęſaris quatuor. 128.B.201
Triũphus Cæſ. ex Hiſpan. 139.c.202
Triumphus D.Bruto decretus. 173.A
Triumuiratus Reip. cõſtituẽdę inter Lepidũ, Antoniũ & Cęſarẽ. 175.D.203
Triumuirorũ ad vrbẽ ingreſſus. 176 B
Triumuiratus Reip. cõſtituendæ in alterũ quinquenniũ initus. 187 D.205
Troia ludus puerorum. 130.A
Trophęum Cæſaris Ponticum. 108 A
Troph. Mithridatis de Triario. 108.A
Tubero. 3.A.50.B.60.c
Tulingi. 7.A.
Tullius Rufus. 122.D
L. Tullius Cimber. 149.D.153 B
Tumultus in Heduis. 30.D
Tumultus & ſeditiones legionum in Hiſpania. 87.A
Turones. 12 D.

V

Valerius Catullus Poeta Cæſarem carminib. proſcindit. 161.c
M. Valerius Procillus. 10.B
M. Valerius Meſſalla Conſul. 41.A.200

Q.Valerius. 50.B.51.B.
Valetudo Cæſaris. 160.B.
Vangiones. 10.B
M.Varro vlteriori Hiſpan.à Pomp.pſectus 52.C
A.Varro.68.D.
Varro traditis legionib.cũ rationib. publicis ſe ad Cæſarẽ cõfert. 59.A
Varroni homini ſui ſeculi doctiſſimo bibliothecæ digerendæ cura à Cæſare mandata. 143.D
Varus. 132.D
Varus fl.Galliã Narbon.diuidit.56.D
P.Vatinius. 68.C.86.B
P.Vatinius Conſul. 110.D.201
Vatuca caſtellum. 26.C.27.A
Vbij. 16.B
Vcubis opp. 135.A
L.Vectius. 4.A
Veij. 143 C
Velocaſſij 36 C
Veneti. 12.D
Veni,Vidi,Vici. 107.D
P.Ventidius Prætor. 142.C
P.Ventidius Antonio amicus cũ duabus legionib.vrbem intrans Ciceronem fugere cogit. 171.D
P.Ventidius & C.Carrinas Coss. ſuffecti. 177.B.203
Ventidius Ciliciam recipit. 186.B
Ventidius Paleſtinam recipit. 186.C
Ventidius Parthos in agro Cyrrheſtico magna clade afficit. 188.D
Ventidius primus & ſolus de Parthis triumphat. 189.B.204
Venus Victrix, teſſera militaris Cæſarianorum. 81.D
Venus,Cæſarianorũ teſſera pugna Mundenſi. 137.B
Venus armata annulo Cęſaris inſculpta.160.C
Veragri. 13.B.
Vercingetorix. 28.A.29.B
Vergaſillaunus. 35.A
Vergiliæ. 117.C
Veromandui. 12.A
Vertico Neruius. 23 A
Vertiſcus Bellouacorũ Princeps.37 A
Veſontio. 9.C.
C.Vibius Panſa Cos.deſig.144.C.170 C
Vibo. 85.A. (203
L.Vibulliꝰ Rufus.48.B.52.C.66.B.68.C
Victoria Maſſilienſis. 57.B
Victoria Pharſalica. 80.A.B.C.D.81.A
Victoria Cæſaris inſignis. 123.A
Vienna. 28.C
Viginti viri agris diuidendis. 5.B
Villa Cæſaris. 164.A
C.Virgilius. 121.C.126.C
C.Virgilius Petronius. 117.B.121.C
Virodomarus Heduus. 31.A
Virodonix Lexouiorum Dux & Vnellorum. 14.C
Vitia in Cæſare notata. 163.B
Vlla opp. 88.C.133.A
Vnelli. 12.D.14.C
Vinum Mamertinum. 160.D
Vocontij. 14.D
C.Voluſenus. 17.B
C.Volcatius Tullius. 26.B.72.A
Vota ſolemnia ꝓ ſalute Cęſaris.145B
Vrbium à Cæſare captarum numerus. 163.A
Vſipetes. 15.C.16.C
Vtica. 111.A
Vtica recepta. 125.C
Vticenſes. 62.A
Vxellodunum. 39.A
Vxellodunum captum. 39.C
Vxores Cæſaris. 164.A
Vzita opp. 118.B
Vzita recepta. 125.B

X

Xanthiorum memorabile & crudele facinus. 179.D
Xanthus capta. 179.D

Z

Zama opp. 125.D
Zama capta. 126.C
Zela opp. 106.C
Zetta capta. 120.B
Ziber Albanorum Rex. 189.B

ERRATA SIC CORRIGITO.

a iiij verſo,linea 17, lege inuito.
ibid. pòſt verſu 34 Sulcata inuadit littora. interſere hoc diſtichon,
Stat fixum,nec fluxa retrò ſententia nutat,
Fatali conſtans numine,
b verſo,linea 4, lege,A te pendebunt ſpicula cum frameis.
K verſo,linea 21,lege amitino.
Pag. 39. verſu 29. lege Lucterius
pag. 53. verſu 25. lege Cæcilium
pag. 88. verſu 7. lege Thorius
pag. 95. verſu 12. lege Philadelphi
pag. 96. verſu 7. lege geſturi
pag. 117. verſu 2. lege receptui
pag. 120. verſu 17. lege Biotio
pag. 122. verſu 40. lege Rufo
pag. 137. verſu 11. lege Accius
pag. 140. verſu 25. lege Bacilo
pag. 143. verſu 21. lege Calatiam
ibid. verſu 39. lege Anienem
ibid. verſu 40. lege Circeum
pag. 144. verſu 30. lege Albinum
pag. 145. verſu 27. lege thenſa
pag. 147. verſu 4. lege brutos
ibid. verſu 14. lege debebat
pag. 148. verſu 15. lege Cæpione
pag. 187. verſu 16. lege ademerunt
ibid. poſt vltimum verſum omiſſa ſunt hæc verba,
Intra Meſſanam receptus,vrbẽ incenſam ſuis pariter & Pompeianis militib.diripiendã cõceſſit.
pag. 189. verſu 41. lege Artauaſde
pag. 190. verſu 2. lege Artauaſdes
ibid. verſu 26. lege Artauaſdem
ibid. verſu 28. & 46. lege Artauaſdis
pag. 191. verſu 32. lege Artauaſdemque
pag. 197. verſu 17. lege Sex. Iulius Libo
ibid.verſu 28.lege C.Marius Cos.An. DCLXXI
ibid.verſu 33.lege Ancharia
pag 198.verſu 9.& 10.lege CN.PAPIRIVS CN.F. C.N. CARBO
ibid. verſu 50. lege ISAVRIEIS
pag. 199. verſu 33. lege CRETICVS (POS
pag.200.verſu 5.lege C.ANTONIVS M.F.C.NE-
ibid.verſ.12.lege D.IVNIVS M.F.L.N.SILANVS
ibid. verſu 46. lege P. CORNELIVS P. F. /. N LENTVLVS SPINTER
pag. 212. verſu 31. lege Panuinius
pag. 218. in colum.ſecũda verſu 17. lege Marci F.
ibid. in colum.ſecunda verſu 42. lege PAL.
bb verſo,in colum.prima verſu 42. lege Calbius
bb ij verſo,in col.ſecun.verſu 22.lege Teueninus
eadem col. verſu 31. lege Landreuilla
cc verſo,in col. ſecun.verſu 18.lege Androuetius
cc iiij verſu 25 lege ſunt. eodem lege Acurſius
ibidem verſo, verſu 40. lege eſſe.

Ayuntamiento de Madrid

ILLVSTRISSIMIS CLARISSIMISQVE PER ITALIAM, GALLIAS, ET GERMANIAS VENERANDAE ANTIQVITATIS PATRONIS, ALIISQVE IBI EIVSDEM STVDII CVLTORIBVS

HVBERTVS GOLTZIVS HERBIPOLITA

S. D.

QVVM ſemper animi eſſe ingenui exiſtimatum ſit, Patroni multò colendiſſimi, quæ quis ab alio acceperit beneficia, quibusq; adiutus præſidijs ad præclaras actiones contenderit, prolixè libenterq; profiteri: mihiq; ipſe probè conſcius ſim, quàm luculentas veſtra benignitate ad Antiquitatis cognitionem progreſſiones fecerim, (quo me ita totū deuinxiſtis, vt quoad viuam, nullam me partem meritorum veſtrorum poſſe conſequi exiſtimem) vt me non immemorem beneficij, aut ingrati eſſe animi, hoc primo meo à veſtro digreſſu opere teſtificarer, & in ære veſtro non ſubdolum illum aut latitantem, ſed ſimplicem atq; apertum vobis animum approbarem meum, ſtatui nomina veſtrorum omnium, quorū opera, fide, atq; humanitate ſingulari, non in hac ſolùm C. Iulij Cæſaris hiſtoria cōcinnanda, ſed itidem alijs in libris me vehementer adiutum recordabar, hîc honoris gratitudinisq; ergò deſcribere & recenſere. In quo quidē id etiam ad ampliorem gratitudinis teſtificationem profiteor, me veſtra opera non adiutum ſolùm, vti iam dixi, ſed ita adiutum fuiſſe, vt ſine illa, tota operis ratio profectò mihi cōſtare nulla potuiſſet: aut iſthuc ſaltem profectionis minimè perduci, vt laudem atq; honorem aliquē laboris auctoramentū retuliſſem. Hoc nempe illud erat, quod mihi crebrò in ipſis ſtatim primis conatibus ante operis aggreſſionem inſtillare ſolebat patronus ille meus ſingularis Marcus Laurinus Dñs à VVatervliet, vir nō generis tantùm & fortunæ ſplendore, ſed etiam doctrinæ & ingenij dotibus ornatiſſimus, atq; in omni antiquitatis cognitione vix vlli ſecundus, vt ſcilicet antequā huic operi manus admouerē, plura & inſtructiora muſæa, atq; numiſmatarchia (vt ita dicam) hominū illuſtrium, aliorumq; præſtantium virorū, qui huic antiquitatis ſtudio accumulandisq; atque aſſeruandis id genus antiquitatis monumentis ſeſe dedidêre, apud exteras quoq; nationes, Italiam potiſſimùm, Germaniam, & Gallias obirem, perluſtrarem, atque excuterem: quò collecta mihi vberiore ac copioſiore materia tantæ molis opus, vti maiore cum fiducia aggredi, ita & certiore cum laudis ſpe ad finem perducere pòſſem: nec deſtitit vſq; dum perpelleret. Vicit enim ratio & monitoris aſſiduitas. Et quemadmodum neq; illum conſilij, ita nec me obſequij pœnituit: vſqueadeò vt labores omnes, quos hac de cauſſa, tum varijs longiſſimisq; & difficillimis peregrinationib., tum alijs rebus impendi, indignos meritò iudicem, quorum vel meminiſſe debeam: præſertim cùm hac inſtituti operis ratione ſpes mihi iniecta ſit haud dubia, planè effecturum me, partim vt fidem exiſtimationemq; nonnullam de me veſtram non vanis rerū experimentis, vt arbitror, concitatam, non modò retineam, ſed augeam quoque: partim etiam vt videar & ipſe tandem aliqua ex parte beneficium reponere, benignitatiq; ſingulari, quam mihi certatim omnes prolixeq; exhibuiſtis, ſatisfacere: dum ſcilicet vel hinc haud difficilè erit intelligere, me laudem & gratiam, quæ ex huius & ſubſequentiū operum editione exſpectari poterat, mihi vobiſcum communia eſſe voluiſſe. Quæ certè nolim quis credat me vſqueadeò ſpectaſſe, aut hiſce meis laborib. quæſiiſſe, vt non putet potiorem apud me fuiſſe publicæ vtilitatis rationem, communisq; deſiderij ſatisfactionem, eorum qui per omnes Chriſtiani orbis plagas, ad quos has noſtras lucubratiunculas peruenire continget, venerandæ antiquitatis ſtudiū complectuntur. Qui quidem omnes, dum & apud ipſos nomina

Ayuntamiento de Madrid

veſtra innoteſcent, haud obſcurè cognoſcent, non tam quid mihi hoc nomine debeant, quàm quanto vobis beneficio ſint obſtricti, quantasq; & vobis ab ipſis haberi gratias par ſit: quippe qui recluſis ditiſſimis copioſiſſimisq; antiquorum monumentorum theſauris, per me publici quodammodo iuris effeciſtis, ac vniuerſo penè orbi ſpectanda exhibuiſtis, ea quæ hactenus ſingulorũ fuère propria: quæq; priuatis incluſa parietibus, vix milleſimo cuiq; eorum qui hiſce ſpectationibus capiuntur, ſpectanda concedebantur: idq; adeò non ſine permagna temporis iactura, vt interim alias ærumnas, impendia, atque infinita penè itinerum diſcrimina prætercam. Quare tanta iſta Viri Clariſſ. veſtra humanitate, non deſiderio tantùm noſtro, omniumq; mecum antiquariorum abundè ſatisfeciſtis, ſed & conceptam ſpem, atq; extremam votorum ſummam longè ſuperaſtis: multùm profectò diſſidentes ab illis (quos etſi exiſtere non dubito, in nullos tamen, aut certè perquam paucos incidi) quorum alij in luculenta, alij in mediocri copia talium antiquitatis reliquiarum, vti ſunt numiſmata & ſimilia, ipſi verùm ipſorum vſum & fructũ ignorantes, aliis præclariùs edoctis eas iniuſtè ſimul & crudeliter inuident. Qui quidem vti vobis valde diſſimiles, ita cum ſua hac maleuolentia draconi illi Poëtico, quàm cani AEſopico tantò ſimiliores, quantò plus habent affinitatis antiqua numiſmata aliaq; id genus antiquitatis monumenta cum aureis Hiſperidum malis, quàm cum fœno iumentorum pecorumq; pabulo. Qua quidem ſua inuidentia ipſi aliud nihil efficere poſſunt, quàm vt miſeri nummi apud illos meritò deteriore aliquantò dici poſſunt ſepulti eſſe conditione, ſqualidi, ærugine exeſi, omniq; ſemper luce carentes, q̃ tum erant, quum terræ viſceribus, velut ſinu matris quodammodo fouerentur, producendi certè in lucem aliquando cùm id ſors tuliſſet. Quæ cùm ita ſint, egregios hoſce antiquarios, qui hoc pacto exiſtimant etiam ſeſe antiquitati decus atq; exiſtimationem allaturos, iure optimo gigantibus Aloidis non diſſimiles eſſe iudicarim: quippe qui Martem à ſe cathenis vinctum, & in compedibus detentũ, ſtultè tamen ſacrificiorũ honore colebant. Neq; enim aliud hoc ſuo præpoſtero iudicio ſtudioq; agere & conari videntur, quàm vt reuiuiſcentis hac tempeſtate antiquitatis honorem altiore obliuionis iniuria obruant: memoriamq; veterem, quantũ in ipſis eſt, pænitus extinguant: non paulò, vt dixi, tollerabiliùs in publica commoda peccaturi, ſi iterum ea, vnde emerſerant, profundis terræ receſſibus mandarent: vnde ſpes eſſet conſimili quo priùs fortuna erui aliquando atq; in lucem educi poſſe: ſicuti multis variisq; modis ſæpe vſu venire quotidie videmus. Vti vel nuper in hac noſtra Belgica, reperto in agro Duacenſi opulentiſſimo plurimorum aureorum antiquiſſimorumq; numiſmatũ theſauro, è quibus ne vnus quidem infra tempora Veſpaſiani fuit, ſed omnes ſuperiorum Imperatorum Cæſarumq; ad Veſpaſianum vſq;. Quo fortunæ beneficio perquàm oportunè ad huius operis exornationem vſi ſumus. At quantùm Deum immortalem inter vos & iſtos intereſt? quantùm à deterrima horum hominũ conditione remoti eſtis? Et hoc ſanè nomine gratiæ vobis debentur multò maximæ, quas nec viui nec poſteri pro veſtro merito exſoluere valebunt. Roma quin & ipſa iam grauis annis, & Cæſarum Romanorũ, virorumq; principum manes, eodem hoc nomine ſe vobis perpetuò obſtrictos haud inuiti agnoſcunt. Ac Roma quidem dum ſenectutem ſuam repubeſcere ac renouari, imò dum aſpirante conatibus meis aura benignitatis veſtræ, feliciore ſe aliquantò conditione hoc non infœcundo ſæculo renaſci ſentit, q̃ ſub quibuſdam olim principibus, quos tamen publicatis cuſisq; hoc argumento numiſmatibus, laudem reſtitutæ renaſcentisq; ſub ſe vrbis vendicare non puduit. Vti quũ in Galbæ, tum in aliorum principum numiſmatũ ſymbolis, in iis qui à me vti ſpero deinceps edentur libris, videre licebit. Illorũ verò Manes, quòd veſtro potiſſimũ ſtudio & fauore, veſtro iſto tam præſenti auxilio & beneuolentia, memoria eorũ, quæ ab ipſis bello paceq; fortiter & magna cum laude geſta ſunt, à me in lucem reuocatur. Quare Patroni plurimùm obſeruandi, vos hîc vehementer oratos velim, vt hoc meũ inſtitutum tam gratis animis am

plecti

Ayuntamiento de Madrid

plecti dignemini, quàm ego me illud animo minimè ingrato, & in vos propenſo, ſuſcepiſſe ipſe mihi teſtis ſum. Quod ſi facitis, vos quidem rem minimè & à ſpe mea, & à veſtro candore ac humanitate alienã feceritis: at ego interea omnes percupidè exſpectabo & captabo occaſiones, quò poſſim aliquando veſtrorum amplitudinem beneficiorum, re ipſa prolixiùs demereri. Id quod nunc non ineptè aut malignè prolato à me Iulio Cæſare cœptum, progreſſus, vti ſpero, feliciores ſortietur in poſterũ: quãdo nihil mihi priùs aut potiùs eſt, vnũquodq; hoc ago, & totum me quantus quantus ſum iam dedidi, vt quantũ diligentia, induſtria & labore cõſequi potero, veſtræ de me opinioni ſatisfaciã, quam in meo à vobis diſceſſu ex promiſſis meis conceptã, nondum, vti arbitror, abiecistis. Quod ſupereſt, antequam ad recenſenda nomina veſtra accingar, ſi quos ex vobis vel genus, vel fortuna, vel alia merita in ſublimiori dignitatis gradu collocarunt, eos obnixè rogatos cupiam, ne in peiorem partem interpretari libeat, aut iniquiùs ferant, ſi nomina ſua cum iis qui vel fortuna, vel meritis longè inferiores erunt, coniuncta videbunt: quaſi eo pacto omnium conditionem vel merita ipſa exæquare ſtuduerim. Quin potiùs ita vt eſt, rem reputent, non me potuiſſe aliter texendo nominum catalogo, omnibus pro ratione meritorũ ſatisfacere, quibus me eſſe vnicuique veſtrûm deuinctum profiteri debeo. Nam tametſi, ſingulatim ſi expendas, ipſa copiæ atq; vtilitatis ad me inde deriuatæ magnitudo diſpar extiterit, pari tamen propenſionis atque ſtudij contentione certatum eſt vbiq; & ab omnibus: ita vt ſi qui in ope mihi præſtanda, paria cum alijs non fecerint, non voluntatis ſed facultatis defectio exiſtimanda ſit. Proinde rem me facturam iniuſtam videbam, ſi diſſimulanter aliquorum nomina prætermiſiſſem, qui ad hoc inſtitutum meum promouendum, qualemcunq; operam promptam certè ac fidelem contuliſſent. Nec prorſum omnino quicquã eſt, Patroni illuſtriſſimi, cur hac in parte de ſingulari veſtra humanitate diffidam. Ordo autem qui à me hoc in catalogo, ſiue nomenclatura ſeruabitur, non dignitatis erit, ſed temporis, hoc eſt, is qui in peregrinationibus ad conquirenda numiſmatũ exemplaria ſuſceptis ſe mihi obtulit, ſumpto ab Antuerpia, quæ mihi prima quietis ſedes annis plus minùs XII. fuit, initio, tum quòd hunc putem inſtituto meo quàm cõmodiſſimum, tum quòd vel hac potiſſimũ ratione ſperem euitaturum me, periculoſæ ſimul & odioſæ comparationis, temerariæq; prælationis inuidiam. Quanquam hac inæqualitate meriti & conditionũ propoſita, ſi qui veſtrûm ſunt, (vt ſunt profectò plurimi) qui vel exuberantia quadam meritorũ vel nominis & dignitatis eximiæ celebritate ampliorem & præcipuam aliquam gratiæ relationem iure ſuo à me poſtulare atque exigere poſſe videantur, eos ego hoc quidem in tempore etiam atq; etiã rogo, ſic mecũ agere dignentur, vt cum nominib. ſuis, non malis illis quidem, ſed iuſta aliqua neceſſitate ſeu occupatis ſeu tardatis nõ admodum ſæpè grauatè decidere ſolent, induciaſq; tantiſper modò indulgeant, quouſque prolixior huius rei occaſio atq; oportunitas extiterit: quam ſpero nec fore longinquam, nec me negligenter habiturum, ſi mihi Deus Opt. Max. huic vitæ & deſideratiſſimis ſtudiis ſpacia & otium conceſſerit: me veſtræ interea beneuolentiæ commendans tradensque. Valete.

Brugis Flandr. Nonis Decembr. anno incarnatæ ſalutis M. D. LXII.

ANTVERPIAE.

Gaſpar Schetz, Regi Hiſpaniarum à Theſauris, Dñs à Grobbendonck.

Melchior Schetz, Dñs à Rumpſt.

Balthazar Schetz, Dñs ab Hoboken.

Chuonradus Schetz, Dñs à Bornhem.

Ioannes Carlius de Affectatis, Italus, Dñs Ghiſtellæ.

Gerhardus Gramayen, Quæſtor Militũ.

Antonius de Taxis, Præfectus equis diſpoſitis per Germaniam inferiorem.

Maximilianus à VValſcappel, vtriuſq; traiecti ad Rhenũ & ad Moſam Canonicus.

Iuſtus Laureins.

Abrahamus Ortelius, Geographus & Chorographus.

Ayuntamiento de Madrid

Cornelius Scribonius Graphæus, Poëta.
Ioachimus Polites, I. C. Archigraphiarius.
Alexander Scribonius Graphæus, I. C. Scriba.
Hieronymus de Dada, Italus, Lucenſis.
Segerus Cobligerius, Medicinæ Doctor.
Nicolaus Maſius.
Saluius Monerius.
Nicolaus Meſterus.
Ioannes Singer, Hombergenſis.
Chriſtophorus Volckmar.
Stephanus Geltenhouen, Auguſtanus, Dñs à Bradellis.
Petrus Quicchelberger.

IIII. NONAS APRIL. ANNO M. D. LVI. DECESSI ANTVERPIA.

MECHLINIAE.

Iacobus Suſius, Dñs à Griſenort.
Petrus Vaſtelius, I.C. & Senatus Mechlinienſis aſſeſſor.
Ioannes Caſimbrottius, Dñs de Beckerzele.
Hæredes Philippi, Dñi ab Immerzelles.
Hæredes AEgidij Buſlidij.

BRVXELLIS.

Imp. Cæſar Carolus Auſtrius. v. Auguſtus
Philippus Rex Hiſpaniarum, Caroli. v. Aug. F.
Eleonora ab Auſtria, Regina Luſitaniæ, & Franciæ, vidua.
Maria ab Auſtria, Regina Hungariæ, & Bohœmiæ, vidua.
Chriſtierna, Regis Daniæ filia, Duciſſa Mediolani, ac Lotharingiæ.
Antonius Perrenotus, Cardinalis Granuellanus, Primus Archiepiſcopus Mechlinienſis.
Lamoraldus ab Egmōt, Princeps Gauriæ, Comes Egmondanus. &c. Gubernator Flandriæ.
Ferdinādus Gonzaga, Dux Oriani, Princ. Malfetti, Gubernator Ducatus Mediolanenſis.
Gonzalus Rodericus à Salamanca, Præfectus Alexandriæ apud Inſubres.
Alphonſus à Mendoza, Hiſpanus.
Ferdinandus Carillius, Hiſpanus.
Carolus de Affectatis, Dñs Ghiſtellæ, Ioannis F.
Lazarus à Schwendy.
Viglius Zuichemus, Phriſius, Præſes Secreti Conſilij.
Chriſtophorus ab Aſſonuilla, Regi Philippo à Secretiori Conſilio.
Ioachimus Hopperus, Phriſius, Regi Philippo à Secretiori Conſilio.
Iacobus Maſius, Iuris V. Doctor, Conſiliarius Cancellariæ Brabantiæ.
VVolfgangus Haller, rerum Imperialium Latinarū & Germanicarū Secretarius.
Antonius Morillonius, Cardinalis Granuellani à Secretis.
Stephanus Viuandus Pighius, Cardinalis Granuellani à Secretis.
Ioannes Goropius Becanus, Medicus Doctor.
Ioannes Vorthuſius.
Ioannes Martinus Corderius, Hiſpanus.

LOVANII.

Maximilianus Morillonius, Præpoſitus Arienſis.
Vulmarus Bernardius, Iuris Canonici Profeſſor.
Elbertus Leoninus, Bommelenſis, LL. Profeſſor primarius.
Petrus Vanderanus, Profeſſor Iuris.
Cornelius Gemma, Doctor Medicus.
Andreas Balenus, Profeſſor Hebraicus.
Theodoricus Langius, Profeſſor Græcus.
Petrus Nannius Alcmarianus, Profeſſor Latinus.
Guntherus Fridericus à Kurtzel.
Ambroſius de Mariſzala, Italus, Doctor Theologus.
Iuſtus Merendalus, I. C.
Rolandus Velinæus, Theologiæ Licentiatus.
Aluarus Cordez, Hiſpanus, Theologiæ Licentiatus.

TVNGRIS.

Gotfridus Mereel.

LEODII.

Robertus à Bergis, Epiſcopus Leodienſis, Dux Bullionenſis. &c.

Liui-

Liuinus Torrentinus, Archidiaconus Brabantiæ.

Arnholdus à VVachtendunck, Canonicus S. Barptholomei.

Philibertus Vrſinius, Canonicus.

Carolus Langius, Canonicus.

Dominicus Lampſonius, Brugenſis, Epiſcopo Leodienſi ab Epiſtulis.

Lambertus Lombardus, Philoſophus, & Pictor.

TREVIRIS.

Ioannes à Leyhen, Archiepiſcopus Treuirenſ. Princeps Elector, Sacri Rom. Imperij per Galliam & Regnum Arelatenſe Cancellarius.

Eberhardus, Comes à Manderſchei, & Blanckenhaim, Archidiaconus Treuirenſis & Leodienſis.

Ioannes à Metzenhauſen.

Rochus ab Harberſtein.

Ioannes Schertzius, Patritius Treuirenſis.

Gedeon Zwaichpurger, Iuris V. Doctor.

LVTZENBVRGI.

Adalbertus, Baro ab Eytzing.

Volbertus Remſchieuer.

MASERIAE.

Vincentius Ambillonus, I. C.

Claudius Quillerus.

CAMERACI.

Maximilianus à Bergis, Epiſcopus, & Dux Cameracenſis.

Liuinus Pictus, Medicinæ Doctor.

BAVACI.

Simon Tambiletius.

VALENCIENIS.

Iacobus Doutermannus, I. C.

Nicolaus Viuianus.

BOSSVTI.

Ioannes ad Hennin, Dñs à Boſſu, Supremus Præfectus Stabulo Imp.

MONTIBVS HANNONIAE.

Seruatius Nobellerius, V. Iuris Doctor.

TORNACI.

Ludouicus de Bolonia, Canonicus Diuæ Virginis.

Laurentius de Prez, Canonicus Diuæ Virginis.

AEgidius Iolytus.

INSVLIS FLANDRIAE.

Augerius à Busbeke, Ferdinandi Imperatoris apud Solimannum Turcarũ Imperatorem Orator.

Alexander de Blanc, Dñs à Meurcyn.

Ioannes Baratius, Præfectus rationibus Philippi Regis.

Franciſcus de Bauffermes.

IPRAE.

Giſlenus Curtius, Rationibus Flandricis per agrum Iprenſem Præfectus.

Ioannes à Lichtervelden, Dominus à Beaurouaert.

Michael Henemannus.

Balduinus Verbuemels, Medicus.

MIDDELBVRGI ZELANDIAE.

Matthias Gallomontanus, Abbas Diui Martini.

Baptiſta Fauolia.

BERGIS AD ZOMAM.

Ioannes Marchio à Bergis, Comes in VValhein, Baro in VVeſele.

VVilhelmus Rouchius, Iunior.

BREDAE.

VVilhelmus à Naſſau, Princeps Aurangiæ, Comes à Catzenelenbogen, Vienna Lutzenburgica & Dietz, Dñs à Breda.

Hæredes Thomæ Vincidoris de Bononia, Pictoris Itali.

BVSCODVCIS.

Ioannes Thomas.

Thielmannus VValtſemer.

BOMMEL.

Arneſtus Landersfort.

DORDRACI.

Rainholdus ab Lodongen.

Tobias Scharlendalus.

ROTERODAMI.

Iſaac Bramershem, I. C.

DELPHIS.

Timothæus Merdung.

HAGAE COMITIS.

Cornelius Suſius, Dñs à Riſwyck, Præſes Hollandiæ.

Spinter Hargenius, Dñs ab Oſterwyck.

Cornelius Iongius, Dñs à Barſwyck, à rationibus Hollandicis.

Florentius Heremalius, Canonicus Vltraiectinus.

Arnholdus Sasbout, Conſiliarius Hollandiæ.
VVilhelmus Zenocarus, Brugenſis, Conſiliarius Hollandiæ.

LEIDAE.
Cornelius Claſſonius, Aquanus.

HARLEMI.
Hadrianus Iunius, Hornanus, Medicinæ Doctor.
Iofrancus Oſuſius, Philoſophus, Mathematicus.

AMSTERDAMI.
VVilhelmus Thiedericus, Præfectus Amſterdami
Hanno Hermanius, Phriſius, Doctor Medicus.
Iodocus Simonſſonius, I. C.
Helizeus Maſſelortanus.
Petrus Zomerus.

TRAIECTI AD RHENVM.
Hippolytus Perſinius, Præſes.
Ioannes Caucius.
Ioannes Schorlius, Canonicus D. Mariæ.
Antonius Lapidanus, Montfortenſis.
Maternus à Gradick.

AMERSFORTI.
Baruch Scharnbontius, I. C.

DAVENTRIAE.
Egbertus ab Hortzen.
Ioannes Voerthuſius, Zutphanienſis, Præpoſitus Dauentrienſis.
Aſſuerus Bredeling, I. C.

ARNEMII.
Hadrianus Marius, Nicolaius, Præſes.
Ioannes à Stalbergen, Venlonienſis, Iuris V. Doctor, Conſiliarius Geldriæ.
Alhardus à Damerſwalden.

NEOMAGI.
Stephanus Smetius, Scholaſter.
Mainhardus Thilgendung, I. V. Doctor.

In ZANTEN, quæ olim CASTRA VETERA.
Henricus Riſwich, Canonicus.
Ioannes VVinther, Canonicus.
Henricus Græuenſlain.

MVRSAE.
Hermannus à Nuenar, Comes à Murſa. &c. Dns à Bedburg.

DVISBVRGI.
Vrbanus à Darffelt.

In KAISERSVVERD, olim COLONIA TRAIANA.
Caſpar Flodel, Iuris V. Licentiatus.

DVSSELDORPII.
VVilhelmus, Dux Cliuen. Iuliacen. & Bergen. Comes Marchiæ, & Rauenſpurgi, Dn̄s à Rauenſtein.
Iacobus Omphal, vtriuſq; Iuris Doctor.
Fredericus Barmel, Medicus Doctor.

NOVESII.
Quirinus Huflinger, I. C.

IVLIACI.
Thiederichus VVerfart.

VENLONIAE.
Leonhardus à Stalbergen, V. I. Doctor.
Antonius Imhauſius, Iuris V. Doctor.
Thomas Rhœmer, Iuris V. Doctor.
Rutgerus Goltzius, Herbipolitanus, Pictor Venlonienſis, Auctoris Pater.

RVREMONDAE.
Sebaſtianus à Lindelt.

DIESTI.
Romboldus Lauendilſlo.

LYRAE.
Ioannes Flamingius.
Nicolaus Credick.

VII. IDVS IVLII EODEM ANNO REVERSVS SVM ANTVERPIAM.

ANNO M. D. LVIII. XIX. KAL. SEPTEMBR. ANTVERPIA BRVGAS VENI, IBIQVE SEDES FIXI.

BRVGIS FLANDRIAE.
Marcus Laurinus, Dn̄s de VVatervliet.
Iacobus à Flandria, Dn̄s à Prato. &c.
Carolus à S. Odomaro, Dn̄s à Dranoutre.
Guido Laurinus, I. C.
Matthias Laurinus, Franconatum Senator perpetuus.
Franciſcus Haloinius, Dn̄s à Sueueghem, Franconatum Senator Perp.
Ioannes Haloinius, Dn̄s à Foxvrye.
Cornelius Scepperus, Dn̄s ab Eecka ad Scaldim.
Martinus Smetius.
Guilielmus Pantinus, Doctor Medicus.
Franciſcus VVolfius, Canon. D. Mariæ.

Ioan-

Ayuntamiento de Madrid

Ioannes VVijtſius, I. C. Præpoſituræ Donatianicæ Brugenſis ab actis.

AEgidius VVijtſius, I. C. & ciuitati Brugenſi à conſilijs.

Adolphus Mekerchus, I. C. Franconatum Penſionarius à conſilijs.

Iacobus Cruquius, Meſſinius, bonarum literarum Publ. Brug. Profeſſor.

Iacobus Ræuardus, I. C.

Franciſcus Nanſius, Iſembergenſis, Flander, I. C.

Alexander Colonæus, I. C.

Franciſcus Balzanus.

Laurentius à Villauicentio, Beticus, Frater heremita ordinis S. Auguſtini.

EODEM ANNO XIII. KAL. DECEMBR. ABII BRVGIS.

GANDAVI.

Franciſcus ab Helfaut, Abbas Diui Petri.

Ioannes Gualterius, Conſiliarius Fland.

Marcus Sterckius, Canonicus, & Theſaurarius.

Cornelius Gualterius.

Petrus Oſterlingius, Medicus.

Ioannes Damaſius.

Leuinus Theſſelius I. C.

ALDENARDI.

Hæredes Ioannis ab Huerne.

Henricus Teſſelius.

ALVSTI.

Nicolaus Chunnibæus.

TRAIECTI AD MOSAM.

Adolphus Schornacius, Canonicus.

Goſwinus à Menderhem.

AQVISGRANI.

Ioannes Vlatten, Præpoſitus Aquiſgranenſis, Cranenbergenſis, & Carpenſis.

Ludolphus à Rhoſenthal.

Ioannes ab Altenburg, I. C.

DVRNOMAGI, ſiue MARCODVRI.

Siegbertus Bermolt.

COLONIAE AGRIPPINAE.

Ioan. Gebehardus à Manſfelt, Archiepiſcopus Colonienſ. S.R.Imp. per Italiam Archicancellar. Princ. Elector, Dux VVeſtphaliæ & Engern.

N. Abbas Brulenſis.

Ioannes Helmannus, Patricius Colonienſis.

Chriſtianus Ethaler, V. Iuris Doctor.

Georgius Caſſander.

Fridericus Furius Cæriolanus, Hiſpanus.

Cyprianus Vomel, Poëta.

Panthaleō Gradling, Doctor Theologus

Eraſmus Schenck Herbipolenſis.

BONNAE.

Rudolphus Spalther, Medicinæ Doctor.

ANTVRNACI.

VVolfhardus à Spendel.

Lutfriedus Sallinger.

CONFLVENTIBVS.

VVilhelmus Halber, ab Hergern, locum tenēs Baliuatus Confluentiæ, & Commendator Coloniæ Agrippin.

Albertus Raitzpurger.

Mauritius Thriner.

BODOBRIGAE.

Philippus ab Eckē, Præfectus Bodobrigæ.

Gotſchalcus Vontler.

BACCHARACI.

Othmarus VVieling, Iuris V. Doctor.

BINGII.

Chuonradus Dhemer.

MAGVNTIAE.

Daniel Brendel ab Homburg, Archiepiſcopus Mogunt. S. R. I. per Germaniam Archicancellar. Princ. Elector.

Arnholdus à Bucholtz, Scholaſter Maguntiæ, & Archidiaconus Leodij.

Noah Fridericus à Drachenfeltz.

Stephanus Leliebaum, Canonicus D. Stephani.

Ioannes VValch.

Georgius VValch.

Laurentius Fauſtus.

Nicolaus Gœwer.

Ioannes Freuntzreb, Myropola.

FRANCOFORDIAE.

Hieronymus Zumlam, Iuris V. Doctor.

Richardus Moriſinius, Anglus.

Caſpar Medler, Iuris V. Licentiatus.

Theobaldus VVedel.

זכריאם בןהשלמה

Zacharias Salomonis filius, Medicus.

ASSIBVRGI.

Henricus Zahblinger.

HERBIPOLI.

Fridericus à VVirsberg, Epiſcopus Herbipolen-

Ayuntamiento de Madrid

polenſis, & Dux Franconiæ Orientalis.

Ioannes Zobel, Cubicularius Epiſcopi Herbipolenſis hæreditarius.

VVolfgangus Thiederichus ab Hutten, Archidiaconus Herbipolenſis.

Eberhardus ab Ehingen, Commendator Prouincialis Baliuatus Franconiæ, & Commendator Herbipolis.

Michaël Peuther, Mathematicus, & vtriuſque Iuris Doctor.

Ioannes Sinapius, Iuris V. Doctor.

BAMBERGAE.

Burghardus Stepfer.

NORIMBERGAE.

VVilibaldus im Hoff, Patricius Norimbergenſis.

Georgius Chanler, Eques Diui Marci Veneti, Iuris V. Doctor.

Hæredes Georgij Rhœmer, Patricij Norimbergenſis.

Sebaldus Zilinger, Theologus.

VValbertus Pfrauner.

Euſtachius Molber.

Fridelinus Bandel.

Rutgerus Bremling.

VVEISSENBVRGI.

אשיאם כזהאוביאל

Eſaias Ezechielis filius, Blaifeltenſis.

NORLINGÆ.

VVolfgangus Vogelman, I. C. Archigraphiarius.

DANVVERDAE.

Hartmannus Stenſler.

Hæredes Sebaſtiani Franck.

AVGVSTAE VINDELICORVM.

Imp. Cæſar Ferdinandus Auſtrius Auguſtus, qui hoc anno pridie Kal. Ianuar. eò ad Comitia Imperij venerat.

Ferdinandus, Archidux Auſtriæ. &c. Ferdinandi Aug. F.

Carolus, Archidux Auſtriæ. &c. Ferdinandi Aug. F.

Otho Truchſes, Cardinalis, Epiſcopus Auguſtanus, tt. S. Mariæ Tranſtiberim.

Ioannes Iacobus Fugger, Comes à Kirchberg, & VVeiſſenhorn.

Georgius Sigiſmundus Seldius, Iuris V. Doctor, Vicecancellarius Cæſaris.

VVolfgangus Lazius, Medicinæ Doctor, Hiſtoriographus Cæſaris.

Ioannes Henricus Herbart, Patricius Auguſtanus.

Carolus Peutinger, Senator Auguſtanus.

Raimundus Fugger, Patritius Auguſtan.

Lucas Rem, P. A.

Chriſtophorus Rœchlinger, P. A.

Marcus VVelzer, P. A.

Bartholomæus May, P. A.

Adolphus Occho, Medicinæ Doctor.

Hupertus Rhiedorpffer, V. Iuris Doctor.

Samuel Quicchelberger, Iuris V. Doctor

Degenhardus à Laubenthal.

Antiochus ab Haltern.

VVendelinus Albertus à Blawen.

Sampſon à Pfinſingen.

Lutholdus Ferer, Iuris V. Doctor.

Caſpar Zartlinger, Iuris V. Doctor.

Martinus Adelhaimer, I. V. Licentiatus.

Sumpertus Bronling, V. I. Licentiatus.

Vdalrichus Lantzer, I. C.

Gangolphus Reitzberger, Theologus.

Eduardus Hackfart, Anglus.

Vladiſlaus Vliſcon, Pannonius.

MEMMINGÆ. olim DRVSOMAGI.

Chuonradus Strempurger.

Ioachimus Rhutler.

CAMPODVNI.

Folckhardus Pflintzer, Medicus.

LINDAVIAE.

Vlrichus Pendeling.

CONSTANTIAE.

Sigiſmundus Arneſtus, ab Herdingen.

VVigpertus Hallinger, Iuris V. Doctor.

Ioannes VVelzing, Iuris V. Licentiatus.

TIGVRI.

VValtherus à Schwiedel.

Otho à Thumben.

Bernhardus Rainholdus à VViltzen.

Fridericus Leenber, Iuris V. Doctor.

Ludouicus Mongalonius, Gallus, I. C.

BASILEAE.

Sebaſtianus Munſter, Mathematicus, & Coſmographus, Linguæ Hebraicæ Profeſſor.

Leopoldus Erhardus à Bremel.

Matthæus à VValdeck.

Auguſtinus ab Hadersberg.

Lazarus à VVandelhaim.

Sta-

Ayuntamiento de Madrid

Staniſlaus Zellinger, Iuris V. Licentiat.
Dauid Lodinger, Medicinæ Doctor.
Audebertus Molterius, Gallus, I.C.
Poncianus Haquilonius, Gallus, I.C.
Claudius Dreuinerius, Gallus.
Bruckhardus Stockmert, Anglus, I.C.

COLMARIAE.

Helias Brintzel, Iuris V. Doctor.

SELESTADII.

Bertoldus VValtpurger.

ARGENTORATI.

Richardus Strein, Baro à Schwartzenau.
Franciſcus Hotomanus, I. C.
Ioannes Sturmius Orator.
Georgius Fabricius, Chemnicenſis.
Volrhadus Relinger, Iuris V. Doctor.
Manfredus Pfiemler.
Eucharius Bertonus, Gallus.
Thomas Mertwick, Anglus.
Hæredes Caſparis Hedion Doctoris Theologiæ.

BADENI INFERIORIS.

Carolus Marchio Badenſis, & Hochbergenſis, Comes Spanhaimenſis, &c.

SPIRAE.

VVilhelmus wernher⁹, Comes à Zimbern, Dn̄s in VVıltenſtain, Præſes Spirenſis.
Philippus Cœbel vtriuſq; Iuris Doctor, Aſſeſſor Sacri Romani Imperij.
Gercon Glaberſtain, Iuris V. Doctor.
Bernhardus Reutzlin.
Simon Heuring, Doctor Medicus.

HEIDELBERGAE.

Otho Henricus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, S. R. Imp. Archidapifer, Princeps Elector.
Nicolaus Ciſner, Iuris V. Doctor.
Franciſcus Balduinus, Atrebatenſis, I.C.
Petrus Lotichius, Profeſſor Medicus.
Luthardus Empflinger, Iuris V. Doctor.
VVolphelinus Schwadler, Iuris V. Licentiatus.

HAILPRVNI.

Caſpar Horringer.

STVCGARDIAE.

Chriſtophorus, Dux VVirtembergæ, & Teckæ, Comes Montbelgardæ, &c.
Hieronymus Gerher, Iuris V. Doctor.
Ioannes Brentz, Doctor Theologus.

ESLINGAE.

Salomon Lutler.

TVBINGAE.

Ewaldus à VVeſternach.
VVenceſlaus Herflinger, Iuris V. Doctor
Ioannes Ceſſelius Brachto, Theologus.
Marcomirus VVinzel, Iuris V Licentiat.
Iob Tringelburger, Iuris V. Licentiatus.
Dagobertus Freiſtetter, Doctor Medicus

VLMAE.

Ruthardus à VVendingen.
Hermannus Selinger.
Siegfridus Galer.

DILINGAE.

Abel Blomgarter, Iuris V. Doctor.

NEOBVRGI.

Emundus Stralberger.

INGOLSTADII.

Arnulphus Volbertus ab Arppel.
Ericus à Naupurg.
Gregorius Gladenbach, Iuris V. Doctor.
Vitus Enuerlinger, Iuris V. Doctor.
Iſrael Lawinger, Medicinæ Doctor.
VVernherus Seler, Iuris V. Licentiatus.
Huldericus VVelſinger, Iuris V. Licētiat.

RATISPONAE.

Oſwaldus ab Eck, Baro.
Caſpar à Neidprug.
Sigiſmundus Bender, Decanus Antiqui Sacelli.
VVeichardus Zuchlinger, Iuris V. Doctor.
Gotſchalcus Mindelitz.

LANTZHVTI.

Caſimirus Rupertus Atzpurger, Vtriuſq; Iuris Doctor.

FRVXINI.

Mauritius ab Hutten, Epiſc. Freiſingenſis.
Sebaſtianus Pemmerlain, Cancell. Freiſingenſis.

MONACI.

Albertus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, &c.
Ludouicus Muller, Iuris V. Doctor.
VVigelius Hundt, Iuris vtriuſq; Doctor.
Ludouicus Schrenckh, I.C.
Vradiſlaus Haflinger.
Bartholus Stulcher.

OENIPONTE.

Principes Auſtriæ, Imp. Ferdinādi Auguſti filiæ.

 Wolf-

Ayuntamiento de Madrid

VVolfgangus Vlrichus ab Empzelſtain.
Godhardus Thalwailer, Iuris V. Doctor.
Diethpertus Holtzſtetter, Iuris V. Licentiatus.

TRIDENTI.

Chriſtophorus Madrutzius, Cardinalis, Epiſcopus Albanenſis.
Paullus Caligarius.

MANTVAE.

Guilielmus Gonzaga, Dux Mantuæ.
Cæſar Gonzaga.
Annibal de Sancto Benedicto.
Hieronymus Piperarius.
Ludouicus Paniza.
Ioannes Baptiſta, Sculptor.
Hæredes Iulij Romani.
Hæredes Friderici de Rallis.
Hieronymus Organiſta.

VERONAE.

Iulius à Turri, Comes.
Hæredes Comitis Franciſci Iuſti.
Balthaſar Sannazarius.
Ioannes Baptiſta Mondella.
Hæredes Hieronymi Veritatis.

VINCENTIAE.

Antonius Scroba, Eques.
Thomas Riccius.
Ioannes Antonius Saracenus.

VENETIIS.

Laurentius Priolus, Dux Venetiæ.
Ioannes Grymanus, Patriarcha Aquileienſis.
Daniel Barbarus, Patriarcha deſignatus.
Antonius Zantanus, Comes & Eques.
Andreas Lauredanus, Patricius Venetus.
Sebaſtianus Erizius, P. V.
Stephanus Magnus, P. V.
Franciſcus Barbius, P. V.
Franciſcus Venerius, P. V.
Antonius Calbins, P. V.
Alexander Contarenus, P. V.
Aloiſius Rainerius, P. V.
Hieronymus Leonius, P. V.
Benedictus Cornelius, P. V.
Bernardinus Lauredanus, P. V.
Ioannes Lauredanus, P. V.
Hæredes Gabrielis Vendramini, P. V.
Carolus Sigonius, Mutinenſis, bonarum literarum Profeſſor.
Onuphrius Panuinius, Veronenſis, Frater eremita Auguſtinianus.
VValtherus Schotus, Flander.
Petrus Ramez, Hiſpanus.
AEneas Vicus, Parmenſis.
Ioannes Chiarletta Barbatus.
Rinaldus Odonius.
Vincentius Buſonius de Gallo.

TARVISII.

Thomas à Cornu.
Hæredes Dñi Sixti Zucati.
Conſtantinus N. Frater in Monaſterio Diui Nicolai.

PATAVII.

Torquatus Bembus, Abbas, Bembi Cardinalis hæres.
Marcus Antonius Bonauitus, Mantuanus, Legum Profeſſor.
Conſtantius Landus, Complani Comes.
Tiberius Decianus, Vtinenſis.
Antonius Capodiuacca, Foroiulienſis.
Alexander Baſſanus.
Marcus Antonius Maximus.
Scipio Buzaccarenus.
Florius Philomelo, Torquati Bembi à Secretis.
Ioannes Sambucus, Pannonius, Tirnauienſis.
VVaramundus Schelberger, Germanus, Iuris V. Doctor.

FERRARIAE.

Hercules Eſtenſis, II. Dux Ferrariæ.
Alphonſus Eſtenſis, Princeps Ferrariæ.
Lailius Gregorius Gyraldus.
Marcus Antonius Mamarus.
Aquillius de Plangola.
Ioannes Baptiſta Ronchegallius, I. C.
Auguſtinus Richinius, Franciſcanus.

RAVENNAE.

Gratianus de Petrablanca.
Antigonus Sauiolius, I. C.

FORO LIVII.

Sulpicius Andoranus.
Ambroſius de Rigiis.
Cariſius Candidalus.

FORO

Ayuntamiento de Madrid

FORO CORNELII.

Marquinius Pindezza.
Iulius Calderona.

BONONIAE.

Clearchus Achillinus.
Americus de Americis.
Franciſcus Robortellus, bonarum literarum & vtriuſque Linguæ Profeſſor.
Scipio Fabius Doctor Medicus.
Leander Albertius, Dominicanus.
Atilius Tamoſanus.
Carolus à Schwendy, Germanus.
VVeſſelus Stranlinger, Iuris vtriuſq; Doctor, & Mathematicus.
Gomez Morzadaz, Hiſpanus, I.C.
Domitianus Sanella.
Iacobus Scarpetta.

SCARPARIAE.

Siluius Horandalus.

FLORENTIAE.

Coſmus Medices, Dux Florentiæ.
Laurẽtius Strotius, Cardinalis, tt. s. Balbinæ.
Franciſcus Medices, Princeps Florentiæ.
Garzia Medices, Princeps Florentiæ.
Paullus Iordanus, Romanus.
Euerardus Medices.
Angelus de la Stufa.
Ioannes de la Stufa.
Georgius Vaſarius.
Flaminius Albiolanus.
Bacchius Bandinellus, Pictor & Sculptor

ARETII.

Chriſtophorus de Monte, Cardinalis, tt. s. Praxedis.
Auguſtinus Forcheſius.
Octauianus de Coralliis.
Sixtus Campinella.
Balbinus Pontolonius.

CORTONAE.

Fabius de Geminianis.
Matthias Guaſtranius.

CASTILIONE.

Marcellus de la Bera.

PERVSII.

Fuluius Corneus, Cardinalis, tt. s. Stephani in Cœlio Monte.
Camillus de Sancto Petro.
Laurentius della Corſſa.

Alexander de Mazelinis.
Honorius Catalus, I.C.
Caruilius Melondanus, I.C.
Heraclius Dorida, I.C.

FVLGINII.

Scipio Lugarella eremita.
Ioannes Euangeliſta del Gardo.
Vincentius Condilanus.

HISPELLI.

Pompilius Viſanus.

SPOLETI.

Berengarius Danneſius, Petilianus.
Conradinus de Baſſenella.
Sempronius Sabbatius.

TVDERTI.

Gregorius Straſcara, I. C.

INTERAMNIAE.

Marcus Curtius Carmelitanus.
Virgilius Guardinus.

NARNIAE.

Demetrius de Monte Fortino.

ORCRICVLI.

Titianus Aſquina.

ARINIANI.

Glabrio de Turinis.

ROMAE.

Pius IIII. Pontifex Maximus.
Alexander Farneſius, Romanus, Cardinalis, tt. s. Laurentij in Damaſo, S. R. E. Vicecancellarius.
Guido Aſcanius Sfortius de s. Flora, Ro. Card. tt. s. Mariæ in Via lata, S. R. E. Camerarius.
Rainutius Farneſius, Romanus, Cardinalis, tt. s. Angeli in Piſcina, maior Pœnitentiarius.
Rudolphus Pius, Carpenſis, Cardinalis, Epiſcopus Portuenſis.
Fridericus Cæſius, Romanus, Cardinalis, Epiſcopus Præneſtinus.
Hercules Gonzaga, Mantuanus, Cardinalis, tt. s. Mariæ Nouæ.
Hippolytus Eſtenſis, Ferrarienſis, Cardinalis, tt. s. Mariæ in Acquiro.
Ioannes Hieronymus Moronus, Mediolanenſis, Cardinalis, Epiſc. Sabinenſis.
Carolus Borromeus, Mediolanenſis, Cardinalis, tt. ss. Viti & Modeſti.

Ayuntamiento de Madrid

Thadæus de Gaddis, Florentinus, Cardinalis, tt. s. Silueſtri.
Ioannes Medices, Florentinus, Cardinalis, tt. s. Mariæ in Dominia.
Innocentius de Monte, Aretinus, Cardinalis, tt. s. Onuphrij.
Nicolaus de Sermoneta, Romanus, Cardinalis, Caietanus tt. s. Euſtachij.
Carolus Caraffa, Neapolitan. Cardinalis.
Alphonſus Caraffa, Neapolitanus, Cardinalis, tt. ss. Ioannis & Pauli.
Hæredes Ioannis Saluiati, Florentini, Cardinalis, Epiſcopi Portuenſis.
Hæredes Nicolai Rudolphi Florentini, Cardinalis, tt. s. Mariæ in Via lata.
Antonius Altouitus, Florentinorum Archiepiſcopus.
Maximus de Maximis, Amelfitanorum Archiepiſcopus.
Antonius Auguſtinus, Hiſpanus, Ilerdenſium Epiſcopus.
Bartholomæus Capranica, Calenorũ Epiſcopus
Sebaſtianus Gualterius, Viterbienſium Epiſcopus.
Hadrianus Fuſconius, Aquinatiũ Epiſc.
Antonius Floribellus, Lauellinatiũ Epiſc.
Iulius Cananus Hadrienſium Epiſcopus.
Petrus Ioannes Foroliuienſiũ Epiſcopus.
Romulus Valens, Conuerſanorũ Epiſc.
Ludouicus Cæſius, Romanus, Clareuallenſis Abbas.
Marcus Antonius Colona, Romanus.
Ludouicus Vrſinus de Petiliano Romanus.
Iulianus Cæſarinus, Romanus.
Ludouicus Comes Tedeſcus, Placẽtinus.
Achilles Maffeius, Baſilicæ Diui Petri Canonicus.
Angelus Gabriẽlius, Baſilicæ Diui Petri Canonicus.
Stephanus Buffalus, Baſilicæ Diui Petri Canonicus.
Benedictus Aegius, Spoletinus, Diui Petri Baſilicæ Beneficiarius.
Gentilis Delphinius, Lateranenſis Baſilicæ Canonicus.
Fuluius Vrſinus, Lateranenſis Baſilicæ Beneficiarius.
Georgius Ticinus, Polonus, Polonorum Regis in vrbe Roma Prolegatus.
Octauius Pantagathus.
Hieremias Bononius, ordinis Diui Franciſci generalis Procurator.
Annibal Carus, Eques Hieroſolymorũ.
Hieronymus Garimbertus, Parmenſis.
Gabriel Faërnus, Cremonenſis.
Fabricius Lazarius, Cardinalis Cæſij Auditor
Verginius Buccatius, Cauſarũ Patronus.
Alexander Coruinus, Romanus.
Thomas Cauallerius, Romanus.
Latinus Iuuenalis, Romanus.
Alexander de Grandibus, Ferrarienſis.
Aurelius Grimaldus, Ianuenſis.
Pyrrhus Ligorius, Neapolitanus.
Hieronymus Paparonus, Romanus.
Attius Arcionius, Romanus.
Pompeius Iuſtinus, Romanus.
Ioannes Celſus, Nepeſinus.
Franciſcus Diaz, Hiſpanus.
Alphonſus Diaz, Hiſpanus, I.C.
Clemens Teneuinus, Lotharingus, Literarum Apoſtolicarum abbreuiator.
Nicolaus Florẽtius, Batauus, Harlemenſis
Michael Angelus Bonarotus, Florentinus, Pictor & Sculptor.
Rigaldus de Sancto Marcello, Gallus, Scriptor Apoſtolicus.
Hieronymus Firimbertus, Papienſis.
Dulcius Gaciolus, Amerinus.
Mercurius de Landrenilla, Bodienſis.
Nicolaus Iuſtus, Lucenſis.
Theodoricus ab Threſingen, Germanus.
Mauritius Breulin, Germanus, Iuris V. Doctor.
Adamus Redinger, Germanus, Vratiſlauienſis.
Ladiſlaus Buda, Pannonius.

VELITRIS.

Odofredus Campiſanus.

PRIVERNI.

Pomponius Andilonus.

TERRACINAE.

Iulius Petramontius.
Ioannes Baptiſta Boronius, Frater in Monaſterio Diui Angeli.

FVNDIS.

Bonifacius Gambrinus.
Hector Fulgonius, Borgettanus.

Seba-

Sebaſtianus Modreua.

CAIETAE.

Aurelianus de Maximiniis.

Blaſius Ada.

PVTEOLIS.

Raphael Roſcatius, Siculus.

NEAPOLI.

Ferdinandus à Toleto, Dux Albæ, Marchio Coriæ, Comes Saluæterræ, Neapol. Prorex.

Philippus à Lannoy, Princeps Sulmonen.

Illuſtriſſ. N. Caraffa, Dux Magdaluni.

Veſpaſianus Gonzaga.

Horatius à Lannoy, Eques.

Pyrrhus Gonzaga.

Ioannes Franciſcus Caraffa.

Hadrianus de Guilelmiis.

Antonius de Rogerijs.

Alphonſus Sanchez, Hiſpanus, Quæſtor Regius.

Franciſcus Antonius Villanus.

Annibal Maluiſinus, Hiſpanus.

Antonius Vincentius de Bucchis.

Iacobus de Bucchis.

Ferdinandus de Cardinez, Eques.

Petrus Antonius Albertinus.

Ioannes de Bodoi.

Eligius de la Marra.

Bernardus Valdaura, Flander, Brugenſis.

Antonius Afeltrius.

Fratres de Montealto.

Franciſcus de Sumaia.

Paullus Bozutius.

Octauianus Galiota.

Alphonſus Cambius.

Ioannes Angelus, Romanus, Medicus.

Marcius Marzatus.

Ioannes Thomas Coppula.

Gabriel Zerbius, I. C.

Bernardus Pazifieſinius.

Antonius Caponius.

Hieronymus Granata.

Carolus Noiella.

Marcus Terentius de Camera.

Sigiſmundus Cutillius.

Ioannes Dominicus de Tanga.

Scipio Fontanius, Præfectus Monetæ feriundæ.

Antonius Pizullus, Sacerdos.

Petrus Portius.

Vincentius Amatus.

Ambroſius Aurifaber.

Ioannes Franciſcus Paternius Carus.

Ioannes Hieronymus Famatius.

Ioannes Dominicius, Sculptor.

Gotſchalcus Ericus à Merlern, Germanus

Gaſpar Zwierlinger, Germanus, Iuris V. Doctor.

Claudius Floryus, Gallus, I. V. Licẽtiatus.

NOLAE.

Peregrinus Maceratius.

Laurentius de Caſſara.

Manlius Siluatus.

CAPVAE.

Polydorus de Coriliis, Beneuentanus.

Cicero de la Griffa.

Paullus Benignius de Mazza.

Ioannes Baptiſta Galanius.

Marcus Longinius Zerallus.

CALENI.

Anchiſes Euerdinius.

SVESSAE.

Dionyſius de Aſcis.

Quinctilius Lomberanus, I. C.

FREGELLIS.

Arcadius de Turba.

CIPERANI.

Victor Angelus Odena.

FERENTINI.

Donatianus Fortanius.

ANAGNIAE.

Bonauentura Andalanius.

Antonius Nigolinius, Medicus Doctor.

Iulius de Breſſanijs.

PVLIANI.

Ioannes Caraffa, Dux Puliani.

Alexandrinus de Sancto Feliciano.

PRAENESTE.

Auguſtinus Vigorius.

TIBVRI.

Ioannes Alnoſius, Flander, Brugenſis, Medicus.

Marius Tandaletus.

VITERBII.

Licinius de Maternijs.

Marcus Antonius Maſcara.

Hoſtilius Caſtranus.

Ayuntamiento de Madrid

Priamus Medola.

FALISCI.

Beatus Caſarelius.

VVLSINII.

Hæredes Conſtantini Ferratti.

CLVSII.

Metellus Tarrinas.

Hieronymus Ciuitalius.

SENIS.

Æmilius Carlus, Patricius Senenſis.

Dominicus Iſcilanius.

Hadrianus Zarletius Mandolanus.

Marcellinus de Monte.

Iuſtinianus de Marta.

Furius Gualdonius.

Cornelius Anuillanus.

VOLATERRIS.

Ioannes Zachius, Patricius Volaterrenſis

Sebaſtianus Tolontinius.

Marcus Marcellius, de Sancto Laurentio

Damaſus Vrſelinius.

PISAE.

Lucas Martinius, Duci Florentinorum à Theſauris.

Gabriel Angelus de Gelua.

Hortenſius Dondalus.

Criſpinianus Malaſca.

Sigiſmundus Fridericus Fugger, Germanus, Auguſtanus.

Vitalis Gmelch, Germanus, I.C.

LVCAE.

Franciſcus Bendralanius.

Cæcilius Haſcatus.

Conſtantinus Mornonius.

SARAZANAE.

Alexander Naldius.

MASSAE.

Troilus Borcaniſius.

PONTEREMVLI, olim APVAE.

Andreas Colzana Barbatus.

Iulius Perginus.

MVTINAE.

Sertorius de Sertoriis, Comes.

Hugo Antonius Robertus, Comes.

Ioannes Grilinzonius.

Petrus Grilinzonius.

Ioannes Camarinius, Vaſco.

Camillus Niza.

Nicolaus Botollius.

Ioannes Baptiſta Tezonius.

CARPIS.

Ludouicus Senenſis, Comes.

Nicolaus Conzapannius.

REGII LEPIDI.

Alexander Bonſanus.

N. de Bebbi.

Ioannes Antonius Signiorettus.

PARMAE.

Octauianus Farneſius, Dux Parmẽſis, Placẽti. &c.

Franciſcus Baiardius, Eques.

Hæredes Bartholomæi de Prato.

Ioannes Fridericus Bonzagnius.

Ioannes Iacobus Bonzagnius.

PLACENTIAE.

Seruilius Glazarus.

Leo Maffetta.

Eſras VValkerchius, Batauus, Doctor Medicus.

Quiricus Campitona.

CREMONAE.

Hieronymus Ragazola.

Antonius de Odis, I.C.

Petrus de Mana, I. C.

Marcus Antonius Barbus, I. C.

Iacobus Taſſius.

BRIXIAE.

Hæredes Ioannis Andreæ Aueroldi.

N. Calinius Eques.

Matthæus Forerius.

Alexãder de Sancto Alexãdro, Ordinis N.

Hieronymus à Cruce.

Aloiſius Mondella, I. C.

Ioannes Maria, Sculptor.

BERGOMI.

Traianus de Pornis.

Hieronymus Zucholtius, I.C.

Nicander de la Valla.

CREMAE.

Hæredes Aſcanij Botti.

Ioſephus Organiſta.

LAVDÆ POMPEIÆ.

Galeacius Maximilianus de Montefredo

MEDIOLANI.

Ioannes Baptiſta Guaſtaldo, Comes, Patricius Mediolanenſis.

Guicciardinus de Guicciardiniis, Patricius Mediolanenſis.

Bar

Ayuntamiento de Madrid

Bartholomæus Marlianus, Patricius Mediolanenſis.
Carolus Caponæus, Patricius Mediolan.
Petrus Pazius, Patricius Mediolanenſis.
Ferandus Adduenſis, I.C.
Calpurnius de Modeſtis.
Antonius Spatafora.
Marcus Horatius Parezallus.
Ioannes Maria Branchatius.
Iulius Maximius Canda.
Franciſcus Micaldius.
Ambroſius Struffata.
Titus Philippinus Dazius.
Ferdinandus Maradaz, Hiſpanus.
Gonzaluius Vallez, Hiſpanus.

PAPIAE.

Franciſcus Maria de Zarago.

DERTONAE.

Theodoſius Barnotius.

IANVAE.

Clemens Olera, Cardinalis, tt. s. Mariæ in Ara Cœli.
Andreas de Oria, Patricius Ianuenſis, Princeps Melphitanus.
Cyprianus Palauicinus, Patricius Ianuen.
Adamus Centurio Patricius Ianuenſis.
Ioannes Baptiſta Spinula, Patric. Ianuen.
Baptiſta Nigronius Vialis, Patricius Ianuenſis.
Ioannes Fregoſius, Patricius Ianuenſis.
Caſſander de Geriandis.
Longinus de Dezza.
Sebaſtianus Biſcottius.
Serapion Triginius, I.C.
Hadrianus Sinornius.
Benignus Gallanta.
Poſtumus Maſcatius, Langula.
Bernardinus de Sancto Caſſiano.
Rodericus Minoza, Hiſpanus.
Hildebrandus Zuimer, Germanus, Iuris V. Doctor.

SAVONAE.

Flauius Dandromera.

NAVLII.

Auguſtinus Maſſigorius, Medicus.
Aurelius de Triffra.

ALBINGAVNI.

Raphael Angelus Dulcianus.

ONELIAE.

Collatinus de Marcha.

ALBINTEMELII.

Gregorius Pelonnellus.

MONOECI.

Alexander Forondalius Scorſa.

NICEAE.

Emanuel Philibertus, Dux Sabaudiæ, Princeps Pedemontanus, &c.
Margaretha Valeſia, Franciſci Regis Franciæ filia, Principis Pedemontani vxor.
Octauianus de Saziis.
Marcus Antonius Zagrada.

ANTIPOLI.

Hieronymus Metinius, Sacerdos.

FORO IVLII OCTAVIANORVM.

Angelbertus Bauellerius.
Robertus Hugettius.

TOLONE.

Theodorus Dertinius.

AQVIS SEXTIIS.

Ioannes Minerius, Dñs à Dopeda, Præſes.
Ludouicus Tourcius, Conſiliarius.
Seuerinus Dolietus, I.C.
Marcellus Groſillonius, I.C.
Germanicus Talognius.

MASSILIAE.

Claudius Dedanyus, Præfectus oræ maritimæ, & claſſis.
Rupertus Getenius.
Deſiderius Colchartus.

In S. CHAMAS, olim Salium ſedibus.

Pancratius Belinus.

ARELAT[illegible].

Blaſius Dauxius, Doctor Theologiæ.
Valerianus N. Medicinæ Doctor.
Anſelmus Molimartus, Canonicus.
Valentinus Gobilletius, I.C.
Carolus Strignerius, I.C.
Albinus Cargletus.

AGATHOPOLI.

Amandus Sonterius.

NARBONAE.

Priſcus Bertauſius, I.C. & Canonicus.
Maximinus Torletius, Theologiæ Licentiatus.
Oliuerius Monetanus, I.C.

MONTE PESSVLO.

Andreas ab Exea, I.C.

Gui-

Ayuntamiento de Madrid

Guilielmus Rondeletius Profeſſor Medicus & Cancellarius Vniuerſitatis.
Arneſtus Zwipurger, Germanus, Doctor Medicus.
Sebaldus Melinger, Germanus, Doctor Medicus.
Balduinus Gollerius, Doctor Medicus.
Philippus Præſollerius, Doctor Medicus.

NEMAVSI.

Ioannes Vicecomes Iocoſæ, Præfectus Prouinciæ Narbonenſis.
Ioannes Poldus Albenas.
Bernardus Vallytus.
Cyriacus Serlonius.
Iſidorus Aſſyrus.

AVENIONE.

Iacobus Medonius, Theolog. Commendator Prouincialis, Orator Apoſtolicus, cum poteſt. Leg.
Auguſtinus Ranſingonallus, I.C. Secretarius rerum Apoſtolicarum.
Albertus Madrettius, I.C. Protonotarius Sedis Apoſtolicæ.
Quinctinus Morlæus, Canonicus.
Ioannes Ariuinius, Canonicus.

ARANGIAE.

Michael Sallериſinus.
Seruatius Torbonius.

VALENTIAE.

Rogerius Soluinus, Doctor Theologus.
Tiburtius Haſcronius, I.C.
Hilarius Angilletus, I.C.
Victor Garyus, Theologus Licentiatus.
Hugo Mandinius, Doctor Medicus.
Chuonrardus à Klingerbach, Germanus.
Felix Peſcheranus, Phriſius, Iuris V. Doctor.

VIENNAE.

Lotharius E illonus.
Natalis Hollenus.

LVGDVNI.

Franciſcus Laurẽtinus, Dn. Sancti Yrenei.
Gulielmus Caulius, Præfect. Montanorũ.
Chriſtophorus Neiter, Germanus, Patricius Auguſtanus.
Anacletus Tangeloſius, Canonicus.
Martinus Ballebertus, Canonicus.
Dionyſius Equilmontius, Canonicus.
Ioannes Caulius, Gulielmi F.
Ludouicus Miræus, I.C.
Petrus Pitheus, I.C.
Marcus Vetranius Maurus, I.C.
Henricus Gemellus, I. C.
Scipio Azzone, Italus.
Carolus à Porten, Germanus.

GEBENNAE.

Claudius Chaulotus.
Saphorinus Graſſyus.
Nicaſius Ronſolletus, Medicus.
Matthias Laffrayus, Doctor Medicinæ.
Clemens Carmolinius.

CABALLIONE.

Nicolaus Mollerius, I.C.

BORBONII.

Ludouicus à Borbon, Princeps Condæi, Dux Borbonij, &c.
Eleonora de Roye, Princip. Condæi vxor.
Magdalena de Mailly, Domina de Roye, eiuſdem Eleonoræ mater.
Athanaſius Teſartus, I.C.
Vincẽtius Charbonus, Profeſſione ordinis Benedictini.

MOLINI.

Lancilotus Sauillonius, I.C.

NIVERNAE.

Franciſcus à Cliuia, Dux Niuernẽſis, &c.
Rambertus Atoriſinius, Theolog. Doctor.
Apollinaris Beaufortius, I.C.
Manardus Caſtelletius.

BITVRIGIBVS.

Iacobus Cuiacius, Iuris V. Doctor, & Legum Profeſſor primarius.
Ludouicus Ruſſardus, I.C.
Hugo Donellus, I.C.
Sylueſter Niſollerius, I.C.
Andreas Eligius Bacherus, Flander, Gandauenſis, I.C.
Antonius Contius, I. C.
Simon Abaullerius, Medicinæ Doctor.
Thietmarus à VVermel, Germanus.
Theophilus Krafftler, Germanus, vtriuſque Iuris Doctor.

Apud LEMOVICES.

Guido Barilettius, Canonicus.
Ioſephus Olongnius.

CADVRCI.

Antonius Goueanus, I.C.
Robertus Pinartius.

Go-

Ayuntamiento de Madrid

Godouardus Mauilleus.

MONTE ALBANO.

Rainhardus Tironæus, Canonicus.

Maturinus Oſgetius, Theologiæ Licentiatus.

TOLOSAE.

Ioannes Coraſius, Conſiliarius.

N. Cornardus, Conſiliarius.

Stephanus Forcatulus, I.C.

Iſebrandus Schallerius, I.C.

Fabianus Cantillonus, I.C.

Antonius Guibertius, I.C.

Franciſcus Londetius, Medicus.

CONDONAE.

Carolus à Piſſeleu, Epiſcopus Cōdonenſis

BAIONAE.

Antonius à Borbon, Rex Nauarræ, Dux Vendocin. & Borbonij, &c.

Ioanna de Albret, Regina Nauarræ, &c.

Ioannes Fraxinæus, Archiepiſc. Baionēſis.

Renatus Cambilinius, I.C.

Clemens Habillonus, I.C.

Gulielmus Banterius, Doctor Medicus.

BVRDEGALAE.

Andreas Tiraquellus, Præſes.

N. de la Chaſtagne, Conſiliarius.

Iacobus Traullerius, I.C.

Germanicus Hallyus, I.C.

Ingelramus Marquetus.

Apud SANTONES.

Matthæus Gomboutius, I.C.

Polycarpus Meluinius, Canonicus.

Henricus Gliterius.

PICTAVII.

Laurentius Higlonus, I.C.

Hadrianus Mompinius, Iuris V. Licētiat.

Apud TVRONES.

Remigius Lauilæus, Canonicus.

Lambertns Aretinius, Canonicus.

Ioannes Brechæus, I.C.

Paſchalis Malignyus.

AMBOSIAE.

Franciſcus Valeſius II. Francorum Rex.

Carolus à Lotharingia, Cardinalis, Archiepiſcopus, & Dux Remenſis, tt. s. Apollinaris.

Carolus à Borbon, Cardinalis, Archiepiſcopus Rothomagenſis, tt. s. Griſogoni.

Franciſcus à Turnone, Cardinalis, Epiſc. Oſtienſis, & Veliternenſis Decanus.

Odetus de Caſtilion, Cardinalis, tt. s. Hadriani.

Georgius de Arminiaco, Cardinalis, tt. s. Laurentij in Lucinæ.

Claudius de Giury, Cardinalis, tt. s. Agnetis in Agone.

Ioānes Reumanus Vaſco, Cardinalis, tt. s. Priſcæ.

Franciſcus à Lotharingia, Dux Guiſiæ, primarius Oeconomus, & ſupremus Cubicularius.

Iacobus ab Albon, Marſchalcus de Sancto Andrea, &c.

Gaſpar de Coligni, Dn̄s à Chaſtillon, Admiralius Franciæ.

Claudius à Lotharingia, Dux Aumalius.

Franciſcus de Coligni, Dn̄s à Dandelot.

Guido de Schabot, Dn̄s de Iarnac.

Ludouicus Gōzaga, frater Ducis Mantuæ

Marcus Antonius de la Melza, Italus.

Ioannes Philippus, Rheni Comes.

Fridericus à Reiffenberg, Germanus.

Chriſtophorus à Perwel, Germanus.

Damianus Dorgonius, I. C.

Rufinus Ratenius. I.C.

Cornelius Londarinus, I.C.

Cyrillus VVolfgangus Dietler, Germanus, vtriuſq; Iuris Doctor.

Albertus Millerius, Medicinæ Doctor.

BLOSII.

Diana Pictauienſis, Valentinatū Duciſſa.

Valerianus Foraſſius.

Arſenius Borineus.

Gysbertus Allonnius.

AVRELIAE.

Ana Burgius, Iuris V. Doctor, & Legum Profeſſor primarius.

Ioannes Gracchus, I.C.

Gregorius Cortenius, I.C.

Antonius Foquelinus, I.C.

Archelaus Abretinius, I.C.

Hugo Chambletonus, I.C.

Ioannes Robertus, I.C.

Godefredus Liſignyus, I.C.

Philippus Molinetius, I.C.

Claudius Retierus, I.C.

Anaſtaſius Retierus, Doctor Medicus.

Baptiſta Angelus Oglinoza, Italus, I.C.
Vlrichus à Braitenbach, Germanus.
Sigiſmundus VVerlinger, Germanus, Iuris V. Doctor.
Carolus Billartius.

IARGOLII.

Iuſtinus Roſilletius.

GENNABI.

Seuerus Vallytius.

Apud SENONES.

Ludouicus à Guiſia, Cardinalis, Archiepiſ. Senonenſis, tt. s. Thomæ in Parione.
Stephanus Penonius, I.C.
Criſpinus Lamborinius.
Iacobus Vterius, Doctor Medicinæ.

NEMVRCI.

N. à Sabaudia, Dux Nemurcenſis.
Medardus Harigerius.

FONTE BELLAE AQVAE.

Catharina Medices, Regina Franciæ, vidua, Regis mater.

ESTAMPES.

Lucianus Rifettius, I.C.

CARNVTIBVS.

Marcellus Corybriſius, Canonicus.
Henricus Bouallius.

PARISIIS.

Ioannes Grollierius, Quæſtor Regis.
Michael Hoſpitalius, Cancellarius Regni Franciæ.
Emarus Ranconetus, Præſes.
Bartholomæus Fayus, Conſiliarius.
Gulielmus Abotius Iunior, Conſiliarius.
Iulius Caliſtanus, Italus, Parmenſis.
Gabriel Symeon, Italus, Florentinus.
Hadrianus Turnebus, Græcarum litterarum Profeſſor.
Ioannes Auratus, bonarū litterarū Profeſ.
Dionyſius Lambinus, bonarū litterarum Profeſſor.
Alexius Sanguius, Doctor Theologus.
Philibertus Augonius, Doctor Theolog.
Valerius Ladorlæus, Theologiæ Licētiat.
Sanctius Dongez, Hiſpanus, Theologiæ Licentiatus.
Carolus Molinæus, I.C.
Iacobus Labittius, I.C.
Barnabas Briſſonius, I.C.
Ludouicus Charondas, I.C.
Hadrianus Puluæus, I.C.
Nicolaus Gruchius, Rothomagēſis, I.C.
Theodolphus Hartmannus à Schirfel, Germanus.
Georgius Albertus à Thungē, Germanus.
Lutgerus ab Hedorff, Germanus.
Gebehardus Linſinger, Germanus, vtriuſque Iuris Doctor.
Otho Stepflinger, Germanus, vtriuſque Iuris Licentiatus.
Auguſtinus Poignerius, Medicus Doctor & Mathematicus.
Gulielmus Morlayus.
Iacobus Andronetius, de Cherceau.

In ESCOVAN.

Annas Dux Montmorenſianus, Conestablius Franciæ.

CLAROMONTE.

Germanicus Borginæus.

BELLOVACI.

Paullinus Grantanus, Doctor Theolog.
Lotharius Sallyus, Canonicus.
Criſpus Mangilonus, I. C.

AMBIANIS.

Gilbertus Carolomontius, Medicus.
Florianus Aullerius.

ATREBATIS.

Hieronymus Ruffaldus, Abbas Diui Vedaſti.
Carolus Cluſius Doctor Medicus.
Antonius Villerius, Statuarius.

DVACI.

Ioannes Venduilius, Iuris V. Doctor, & Legum Profeſſor.
Hadrianus Peuſſius, Iuris V. Doctor, & Legum Profeſſor.
Ioannes Ramus, Iuris V. Doctor, & Legum Profeſſor.
Boëthius Epos, Phriſius, I.V. Doctor, & Profeſſor.

CVRTRACI.

Raynerus à Milgenuoort.

XVIII. KAL. DECEMB. ANNO M. D. LX.
REDII BRVGAS.

HVBERTI GOLTZII HERBIPOLITAE
HODOEPORICVM.

Diuerſis ſtudijs hominum mens apta ſequendis
Naturæ varias tentat,initque vias.
Illum agit extremos animus mercator ad Indos,
Vt permutandis mercibus æra paret.
Illum AEgyptiacis diuinum quærere in oris,
Et iuuat in longas pro Sophia ire vias.
Illum ſola oculos paſcendi cura fatigat
Extremis Aſiam ſollicitare fretis.
Me clarum ingenij votum, & mens conſcia veri,
Edocuit veteres ire per hiſtorias,
Et varia Auſonij monumenta inquirere regni,
Si qua iacent claras ſparſa per orbis opes.
Hinc etiam effigies, veterumq; numiſmata Regum,
Cura fuit doctis ſculpere in ære notis.
Iſtis audacem in rebus me fecerat eſſe
LAVRINVS prompto promptus in officio,
LAVRINVS Phœbi lauro tam dignus, vt inde
Traxerit excellens nominis augurium.
Ibam per varias Germani ſyderis oras,
Subuectus fluuio Rhene vetuſte tuo.
Hîc ego Romanosque duces,Romanaque bella,
Et veterum exſculpſi clara trophæa patrum.
Nilq; adeò viſu dignum, antiquumq; notabam,
Quod non in ſimiles iret ab arte notas.
Hinc noſtram Herbipolim qui præterlabitur amnis,
Excepit flauis aduena Mœnus aquis,
Qui me vitiferi deductum Neccaros vnda,
Impoſuit magni flumine Danubij.
Hîc quoque conſimili ſtudio, aſſuetamq; per artem
Omnigenas hauſi poſteritatis opes.
Sic mihi deſcriptis Germano ex orbe tabellis,
Auſonias vrbes viſere cura fuit.
Hîc demùm fœcunda iſtis ſunt omnia ſignis,
Hîc demùm iſtorum copia larga iacet.
Hîc videas ſculptum,veteri de more, Senatum,
Plenaque Romanis atria Cæſaribus.
Quinetiam ex iſtis ſurgunt ibi mœnia ſignis.
O infauſta huius copia luxuriæ?
Hoc tamen ignoſci poterat, ni inſtrata platæis
Sordenti populus ſtringeret illa pede.
Hîc ego quidquid erat vetus,antiquumq;, notabam
Aſſimulans doctis ſigna reperta notis.
Quodq; alij ingenio clari, & virtute politi
Ducebant nullo poſſe iuuare more,
Illud ego legique illis, fecique probari.
Tantum iſta felix vſus in arte valet.

Ayuntamiento de Madrid

Sic tandem Italicæ peragratis finibus oræ,
Gallica ab Alpinis collibus arua peto.
Hîc etiam quidquid tota regione videndum
Eſſet, id æratis ſcripſimus in tabulis:
Iulius Alpinis quæ geſſit Cæſar in oris,
Quæq; olim à Gallis ille trophæa tulit.
Hæc vbi victuris inſcripſi ſingula chartis,
In patrios abij, nil remoratus, agros.
Laurinique domum, & bene nota palatia viſens,
Caſtra VVatervleti nomine clara peto.
Hîc ego Phœbæum vatem prope Thetidos æſtus
Inueni ambiguo ſtringere prata pede.
Vt vidi obſtupui,lacrymasque in gaudia verti,
Hæc referens grato dulcia verba ſono:
LAVRINE Aonij celeberrima gloria cœtus,
Idemque ingenio nobilis, vt Genio,
Accipe maturos propria tibi ab arbore fructus,
Accipe ab officijs nomina ducta tuis.
Hæc tibi ab antiquis expreſſa numiſmata ſignis,
Pro accepto reddit GOLTZIVS officio.
Suſcipe pacato tibi debita munera vultu,
Sic faciat Pylium te tua laurus auum.
His ego tum verbis multùm gratantibus vſus,
Talibus accepi laurea dicta ſonis:
GOLTZI animo dilecte meo, dilecte Camœnis,
Cuius Apellæa certat in arte manus,
Tam mihi gratus ades, quàm vel mihi gratus abibas,
O bene pro meritis officioſe meis?
Plus etiam voto effecit tua dextera noſtro,
Dextera ſculpendis ingenioſa notis.
Quod deſiderium vxori, natisque,mihique
Addideras, longis per freta vectus aquis,
Illud idem à reditu viuusq; vidensq; reducis,
Nosque iubes curis inuigilare nouis.
Vna tibi eſt tanti ſolamen nata pericli
Filia, cui nomen rapta Sabina dedit.
Illa ſtatim diſcet non viſum noſcere patrem,
Teque adeò riſu commodiore ſequi.
Tu modò quem tantis iam ſubduxiſſe periclis
Diuini voluit Numinis arbitrium,
Viue diu felix, Pyliosque abiture ſub annos
Nomen ab æterna poſteritate trahe:
Et veteres tabulas, clarorum nomina Regum,
Sumptibus in lucem protinus ede meis:
Vt bona poſteritas antiquæ Numina Romæ,
Sumptaq; cum varijs gentibus arma legat,
Et Romam in Flandris diſcat mirarier oris,
Ingenuoque illos laudet ab ingenio.

Hæc

Ayuntamiento de Madrid

Hæc mihi LAVRINVS: tu lector Iulia vultu
Geſta verecundo ſuſcipe, & ore lege.
Sic tibi, ſic doctis poſt me ſe commodet alter,
Seque tibi adiungat pluribus officijs.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΓΕΛΔΡΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ
πρὸς τὸν φιλιστοροῦντα.

ΠΟΙ δὴ πολυπτύχων ἐραστὰ βιβλίων,
Περὶ τῶν παλαιῶν πράξεων γεγραμμένων;
Εφ' ᾧ πεποιθὼς ἐκτροπαῖς μακραῖς λόγων,
Εν ποικίλοις διατρίβεις συντάγμασι,
Τοῖς ξυμπλακεῖσι πολλάκις πολλοῖς γνόφοις;
Τῶν ἱστορουμένων ἐρωτικῶς ἔχεις,
Καὶ πλεῖστα βούλει συντόμως μαθεῖν σάφα;
Εξαρκέσαι σοὶ ῥαδίως δυνήσεται
Τῷδ' ἔμπλεῳ νομισμάτων συγγράμματι,
Ενταῦθα τεχνικῇ τυπωθέντων χερὶ,
Πολλῶν ὁ μέν τις ὢν ἀνὴρ ἀντάξιος,
Ον λανθάνει δῆτ' οὐδὲν ἱστοριῶν μέρος,
ΟΥΒΕΡΤΟΣ ὄντως χρύσεός γ' ὁ ΓΟΛΤΖΙΟΣ,
Πάμπολλά σ' εὖ τούτοις διδάξον ἐκτύποις,
Συνελὼν ὑπερφυῶς ἅπανθ' ὧδ' εἰς βραχὺ
Πολλοῖς παρ' ἄλλοισιν διεσκεδασμένα,
Υπερμέτρως μακρηγοροῦσιν ἄλλοτε:
Ως' οὐκ ἀνάγκην ἔμμεναί ποθ' ὕστερον
Ανελιττέμεν πολλὰς βίβλους ἀπορούμενον.
Ος μὲν παρορμηθεὶς ἑκουσίως ποτὲ,
Επειτα δ' ἄρ ΛΑΥΡΙΝΕ τῇ σου προτροπῇ,
Ευβουλίαις τέ σου σφόδρ' ἐστηριγμένος,
Πολὺν χρόνον συχνάς τε καὶ σκληρὰς ὁδοὺς
Ηδ' ἐγκόπους εὐγνωμόνως ἐπορεύετο,
Πολλόν θ' ἱδρώσας, καὶ κόπον παθὼν μέγαν,
Πράγματά τε πολλὰ καὶ ὀχλήσεις μυρίας.
Πᾶσαν δ' ἐπῆλθεν ζητέων Γερμανίαν,
Καὶ τὴν ἀνωτέραν γε καὶ κατωτέραν,
Φλάνδρων, Βαταύων, καὶ Βραβάντων τὴν χθόνα,
Χῶραν Σικάμβρων καὶ Μεναπίων εὐρέων,
Ηδ' οὓς περιρρεῖ ἡ θάλαττα, καὶ βρέχει
Ρήνου βαθύρρου, καὶ θοοῦ Δανούβεως,
Μοινοῦ τε καὶ τοῦ Νεκκάρου τὰ ῥεύματα:
Εἶτ' Αὐσόνων πόλεις ἀγαυῶν τὰς ὅλας,
Ρώμην ἀρήιόν τε καὶ Νεάπολιν:
Τέλος δὲ τῶν Κελτῶν μέρη τὰ τέτταρα:
Καὶ ταῦτα ΛΑΥΡΙΝΟΥ γε δαπάνῃ τοῦ κλυτοῦ,
Ον Φοῖβος ἔστεψ' ἀξίως δάφνης κλάδοις.
Καὶ τὸ μὲν ὅλον, πόνου ἐφείσατο μηδενὸς,
Ως ταῦτά σοι τὰ συλλεγέντα πάντοθεν,
Πάρος διασπασθέντα καὶ πεφυρμένα,
Νῦν δ' εὖ τεθέντα τῇ μεγίστῃ φροντίδι,

Εὔχρης' ἄν ἐις χρῆσιν διδῷ κειμήλια,
Τῶν γνωρίμων περικλέκοντα Καισάρων,
Τάξει πρεπώδει καὶ καλῶς ἡρμοσμένῃ,
Βίους, πρόσωπ', ἀριπρεπῆ τε πράγματα:
Τὴν δῆτα Ρωμαίων ὅλης τῆς συγγραφῆς
Αναγραφὴν ἄλλων ἁπασῶν ἔξοχον,
Η ποτνίας Ρώμης ἀνέζησεν καλῶς
Αλκὴ, κλέος τε, χ' ἡ πάλαι μοναρχία.
Παντὸς μὲν ἔργον ἄξιον καὶ τίμιον,
Οἷον γεμὴν μέλιττα τοῦ θέρους πονεῖ,
Καθημένη πᾶσιν μὲν ἐν βλαςήμασι,
Μόνον δ' ἕκαςα λαμβάνουσα χρήσιμα,
Γλύκιςά τ' ἐυώδη τὲ καὶ μελίπνοα:
Ηδ', ὡς ἔπος γ' εἰπεῖν, Αμαλθείας κέρας,
Ωδ' ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρον.
Δεῦρ' οὖν φίλιςε, μὴ πάρελθ' ὀνήσιμον,
Μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον νέον τὸ βιβλίον:
Ω σοι τόσος θησαυρὸς ὧδ' ἀνοίγνυται,
Οὐ χρημάτον μὲν μεςὸς, ἀλλ' ἀμεινόνων,
ὡς' οὐδὲν εἶναι τοῦδε τιμιώτερον.

AEGIDII WIITSII BRVGENSIS I.C.
ad Hubertum Goltzium Herbipolitam Antiquarium vicinum & amicum ſuum, contra illud Philippi Beroaldi ſenioris:

Veras eſſe imagines ex litteris, vanas & ocioſas ex nomiſmatib. CARMEN.

C V M tua tam multi ſtudia admirentur, amentque
  Signa, quid infami hic carmine ſigna notat?
Non hic qui ante diem, teneris nempe occidit annis,
  Haud etenim hic ſcripto notus in orbe libro eſt.
Sed tibi narro hominẽ doctum celebremq; Philippum,
  Et clarum eulogijs inclyta Roma tuis.
Quæ illum cauſſa mouet? multis è milibus vnus
  Carpit mordaci cur ſimulachra ſono?
Paſcere tantùm oculos ſine fruge numiſmata dicit,
  Et negat antiquis commoda ineſſe notis.
Nil, ait, vſus habent depicti in imagine vultus:
  Pondus ineſt ſcriptis vtilitasque libris.
Quare agè pro fictis veras viuasque figuras
  Accipe, ſit ſtudium pagina ſcripta tuum.
Effigies hæ ſolæ animum mentemque redudunt,
  Et referunt veterum fortia facta patrum.
Noſſe cupis cauſſam cur picta coloribus ora
  Non amet? in promptu eſt optima cauſſa mihi.
Velle ſuum cuique eſt, & agit ſua quemque libido,
  Nauigat & ventis in freta quiſque ſuis.

L. Quia poterat. §. Ad Senatuſc. Treb.

Non

Ayuntamiento de Madrid

Non regit vna omnes ratio, nec idem quoque pectus:
Nec ſimplex anima eſt omnibus, atque eadem.

c. Quiadiuerſitatem. de cõceſſ. prebend.

Sed cuique vt mens eſt & forma, ita ſentit agitque:
Hinc capit ex ſtudijs commoda quiſque ſuis.
Hinc petit hoc, aut illud: amat deſueta Philippus
Verba, placet multis priſca moneta magis.
Rancida Sydonij, proauitaque lingua Apulei
Nempe fuit ſtudijs vnica norma ſuis.
Tu mage amas pictos vultus monſtraſſe priorum,
Signaque Muſæo compoſuiſſe tuo.
Ille bibit fraces, vappamque, flocesque propinat,
Apludam ſcriptis inſeruitque ſuis.
Nempe ita Romanæ calcata vocabula linguæ
Diligit, vt pulchras non amet ipſe notas.
Tu magè rancidulis pro verbis, tecta figuris
Ora, & pro vano flamine pectus amas.

Viuendum morib. præteritis, loquendũ verbis præſentibus.

Diligis antiquos (non priſca vocabula) ritus,
Non linguam, antiquas ſed magè relliquias.

Gell. lib. xj. cap. vij. & lib. j. cap. x.

Atqui vnum hoc doctos habuit ſemper coryphæos,
Huic ſtudio celeri dant ſua ſerta pede.
Quippe voluptatem quæ ſcripſit habere Philippus
Signa, negans vllis illa iuuare modis:

L. Numiſmatũ. §. de vſuf. & quemad. quis vtatur.

Nomiſmata vetera gẽmarũ vicem implent.

Illa operæprecium, fructumque nomiſmata habere
Lex ait, & gemmis comparat eximijs.
Non tantùm cùm ſint precioſa, vt Accurſius inquit,
(Quòd capiant iuſti pignoris illa vicem)

c. Cum cauſſ. & ibi ſcribẽt. De probat. et L. Statuæ & imagines. §. de vſufructu

Aut ſpecioſa ornant vt cuncta monilia corpus,
Verum eſt & pictas commoda habere notas.
Ecce dat ars oculos, atque ora ſimillima veris,
Quid rogo de viuo plus Cicerone feras?
AEthere quæ ſummo eſt animæ diffuſa per artus
Effigiem æthereo fomite corpus habet.

c. Cũ de tua. De corp. vit.

Animi mores corporis temperaturam ſequuntur.

Exteriusque notis animi ſecreta reuelat
Natura, in vultum pectora ſenſus agunt.
Et quæ ſunt oculis ſubiecta fideliter, aure
Demiſſa, alterna cognitione iuuant.

L. j. & iij. de vete. nom. poteſt. C. li. xi.

Quare agè viuaces facies, formasq; perennes
Cæſareas, varijs pingere perge modis.
Pinge acies, loca, regna, ſitus: penetralibus effer
Quæ tibi parturiunt nunc vada nunc ſcopuli:
Simpuuia, & depeſta Numæ, nigrosque catinos,
Et reliqua in tenebris quæ iacuère ſuis.
Nec te hominum præceps moueat cenſura: trahuntur
Pectora diſparibus mirificisque modis.
Deſpiciunt tabulas, fragmenta, & marmora, & arcus,
Cùm illarum aſſidua ritè iuuentur ope.

Lamprid. in vita Alexandri & Laert. in vita Mened.

Nempe hinc Romuleæ gentis generoſa propago
Noſcitur, hincque fidem magnam habet hiſtoria.

Hinc

Ayuntamiento de Madrid

Tacit. Ann. lib. xj. & Platina in vit. Pontif. Gregorij. I. & Paulli. II.

Fundamentis ædificiorũ nomiſmata inijciebantur, vt hodie adhuc.

Hinc è fornicibus, magnis ſub molibus vrnas,
Signaque (quæ certis compoſuiſſe locis
Creditur, auſpicijs ſeclis fugientibus, ætas
Priſca) iuuat venis elicuiſſe cauis,
Atque cauernoſas veterum penetraſſe lacunas,
Eque feri medio ſigna tuliſſe maris.
Cùm tibi ſint curæ hæc GOLTZI, cùm ſigna fatiges
Abdita, vix ipſis inuenienda feris:
Cumque eadem inciſis præſtes depicta figuris,
Inque oculos priſci temporis acta voces,
Quis tua non laudet ſtudia, admiretur, ametque
Artificesque manus, articulosq; leues.

EIVSDEM.

Quum GOLTZI eximios laudat mea Muſa labores,
Et calamo infami carmina ſcripta notat,
Carmina quæ quondam fellito ſplene Philippus
Luſit compoſitis in ſimulachra iocis:
Vnà etiam LAVRINI animum, mentemq; celebrat,
In ſigna, antiquis ſculpta nomiſmatibus.
Laus capit vna duos, debetur maxima vtrique
Gloria, fert operas alter, & alter opes.
Vox, manus, ingenium, veterũ vt monumẽta Quiritum
Palladis extrema perpoliantur ope,
Signaque quæ varijs iacuêre ſepulta ruinis
Vt poſtliminio conſpicienda ſient.
Et breuiter, quicquid ſeclo inuidioſa vetuſtas
Abſtulit, vt priſcæ hoc induat artis opus.
Iampridem (hoc meminiſſe iuuat) communia in vſum
Communem ſtudia hæc compoſuêre ſua.

EIVSDEM,

Nomina licet ſimplicem tantùm deſignationem perſonarum, non ſubſtantiam & naturam ſignificent, reſpondere tamen plerunque rebus vnde ſunt deriuata.

L. Ad recog. C. de inge. manumiſſis. — Nomina ſignificare nihil, ſed prodita tantùm
Vt deſignentur corpora, iura docent.
L. Si in nomine. C. de teſt. — Scilicet vt nihil interſit, ſi corpora noris
Qua appelles cunctos voce, vocesque homines,
Platina in vita Pauli. II. — Non ſi fœniculum, vel cæpe vocentur, vt olim
Pontifici lætus carcere clauſus ait.
L. Vnica. C. de muta. no. — Nomina pro arbitrio fas eſt recudere, nec non
Fingere: iudicium Maximiane tuum eſt.
Vnde fit vt penè horum operoſa induſtria poſſit
Vana videri, aliquid qui tribuunt etymis.
Plato in Cratyl. ſeu de recta nominũ impoſitione. — Aſt verum eſt animi mores genitiua referre
Nomina, & indicium ſingula habere ſuum.
Numen & omen habent, neq; enim ſine numine Diuûm
Cyp. epi. 63 — Nomina dant, rebus conſona nempe ſuis.

Ad-

Ayuntamiento de Madrid

Geneſ.27. & 1.Reg.25. Adprimè hoc multi vita docuêre priores,
Aut quibus infame, aut nobile nomen erat.
L.j.nu.71.de Queſtio. cap. Reinut.verbo.1.nu.52. de Teſta. Ne tibi Marſilium Lector narrem aut Benedictum,
Res eſt euentis ſæpe probata ſuis.
Vnde fit, vt nequeat mihi non ſemper celebrari
GOLTZIVS, ex auri nomine nomen habens.
Cuius & hubertas præconia nominis implet,
Nam huberiùs nulli prouenit iſta ſeges.
AVREVS illi animus, mens aurea, & aurea forma,
Hubertum HVBERTO GOLTZIO & ingenium.
Ergo quid eſt mirum, quum nomina ducat ab auro,
Auro ſi donet quæ precioſa magis.
Mactè HVBERTE, tuum nomen poſt fata manebit,
Nam tua tam fructus, quàm bona Floris habent.

GVIDONIS LAVRINI BRVGENSIS I.C.

In theſaurum antiquorum aureorum numiſmatum ſub Veſpaſiano Aug. depoſitum, Anno M. D. LXI. *in Aubrocicourt pago Flandriæ repertum, Plutonis & Telluris dialogus.*

PLVTO. QVID me tot ſæclis cariem, tenebroſaq; paſſum
Terra parens orbi reſtituiſſe iuuat?
Scilicet hoc voluit, qui me tibi credidit, atque
Inuoluit cæcis, heu miſerum, tenebris?
TELLVS. Iudaicis quondam cùm Roma ſuperba trophæis
Te ferus his miles ſedibus occuluit,
Cùm Flauij imperium leuibus toleraret habenis,
Vindice quo pœnas gens recutita dedit,
Hinc te ſecreti cura ſeruauimus omni,
Iuſſimus integris & ſupereſſe locis:
Preſſaque barbarie quum Roma caduca lateret,
Nolebam indoctis te rapier manibus.
At nunc quando omnes Romæ monumenta vetuſtæ
Scriptis ac nummis marmoribusque colunt,
Necnon HVBERTVS Romam, Faſtosque celebres,
Faſcesque auguſtos reſtituit Latio,
Tungrique, Attrebatesque, & Belgica caſtra, Bauaci,
Romanas certent prodere relliquias.
Et pater Oceanus refugis ſe fluctibus abdens,
Iam retegat Batauis caſtra Britanna feris.
Certè ego, vt in meriti partem laudisque venirem,
Nolebam inuiſo te retinere ſinu.
Et cùm Dis totus ſis AVREVS, obſecro quæ'nam
Vnquam te meliùs prodere ſæcla queant,
Quàm cùm te totus tractaret nomine, & actu
AVREVS, ingenio GOLTZIVS, arte, manu?
PLVTO. Si verùm eſt quod ais, Tellus, quid nunc vetat ergo
Quin totus latebris effodiar Stygijs?

dd IOAN.

Ayuntamiento de Madrid

IOAN. DAMASII GANDENSIS

In laudem M. Laurini Domini de VVatervliet, & Huberti Goltzij Herbipolitæ Antiquarij.

ROMA potens, mecum quoties tua fata reuoluo,
Vix teneo lachrymas: miror ſub Sole perenne
Eſſe nihil: nam quis duratas frigore gentes,
Ignotasq; priùs, poſt tot tantosq; triumphos
Struxiſſe excidium imperio, turpemq; ruinam,
Crederet? hoc timuit dudum præſaga futuri
Diuini mens Scipiadæ, cùm feruere flammis
AEmula tecta tuis vidit Chartaginis altæ.
At ne pone animos, ſcriptis tua geſta leguntur
Tot celebrata virûm, neque quid longæua vetuſtas
In te iuris habet: iam priſca numiſmata terræ
Condita viſceribus promplit, cælumque tueri
Germanus dedit HVBERTVS, cognomen ab auro
Cui fecit dia Herbipolis, quòd ſæcla redire
Aurea ſub tali præſaga videret alumno,
LAVRINI auſpicijs, quo Mecœnate triumphat.
Iam vultusque ducum, iamque ora minantia cernis
Pugnacis Iuli, generique in bella ruentis.
Ecce etiam, ne quæ ſunt digna labore relinquat,
Ille tuos recolit faſtos, quo quæque geruntur
Conſule dinumerat: felix cui præmia digna
Cælicolæ optatum déderunt contingere finem.
Hoc erat, hoc tota cupidus quod mente petebat,
Cùm varias gentes latè, & te matre ſuperbum
Tenderet ad Latium, tandem & tua mœnia linquens
Parthenopen, qua ſe felix Campania iactat,
Viſeret, illa viri dedit ædes cernere docti, *Hadrianus*
Cui vel adoptiuus Traiani Cæſaris hæres, *Gulielmi.*
Vel ſuperi dedit ora maris memorabile nomen.
Qui multa antiquis ſaxis inſculpta reuelat,
Qui Venerem Cypro profugam poſt tempora longa
Hoſpitio excepit, diuumque Oenotria tellus
Praxitelis nunc cernit opus, præbetque vidづendum
Hoſpitibus: certè hæc illi non parua voluptas,
Cùm bene præclarum HVBERTO ceſſiſſe laborem,
Et te qua potis es, rediuiuam Roma videbit.

IN IDEM,

MELCHIORIS BARLAEI ANTVERP.

FATA viros Decios, Fabios, acresq; Metellos,
Abſtulerat Paulos, Cæſara, Scipiadas.
Exierat gelido grauis ex Aquilone procella,
AEneadum ſtrarant barbara tela genus.
Iam Gothus, iniecto fremuit iam Vandalus igne:
Corruit vrbs tandem Martia mole ſua.

Cæle-

Ayuntamiento de Madrid

Cæleſtes pauor vnus agit, non tartara Plutum,
Conſum aqua, defendunt nec ſatis aſtra Iouem.
Eque Palatino bellans ter magnus Apollo,
Senſit vt vlteriùs ſpicula poſſe nihil,
Fugit & ipſe, petens montem viridantis Olympi:
Sed minimè tutos præbuit iſte lares.
Vidit enim Graio ſuſpenſa tonitrua cælo,
Atque locus caſtris mons Heliconis erat.
Barbara Theſſalicas violarant fulmina lauros,
Non erat vnde ſuum protegeretque caput.
At miſerè Europæ tota regione vagatum
Suſcepit tandem Belgica terra Deum.
Hîc vbi in occaſum vergit gens Flandrica, Clodi
Cui dedit hoc Regis nomen habere nepos:
Hîc vbi ſuppoſtæ Zephyri felicibus auris
Occiduum Brugæ proſpiciuntque mare,
Luxuriabatur gleba prædiuitis agri
Laurus apud ripam leniſluentis aquæ.
Tum Deus, alta Rhodos, Tenedos, Gortyna, Terapnæ,
Et valeat tellus eſt vbi Daphnis, ait:
Hæc mihi pro multis laurus datur vnica, nobis
Iſta diu cinget ſpicula, ſcuta, lyram:
Creſcito, Romanis ducibus deberis, habebis
Auro qui cingat teque, tuasque comas.
Cedet Peneus, Permeſſus, Heraclea, Phocis,
Et Sicion plantæ quicquid olentis habet.
Fons tuus argenti ſignatum pondus, & auri,
Flumine Romanos vberiore vehet.
Cedent Pactolus, Ganges, Tagus, Hebrus, Iberus,
Amnibus hic cunctis clarior vnus erit.
Audin'? habes LAVRINE tuæ præſagia famæ.
Audin'? & hæc GOLTZI te ſacra verba petunt.
Vos rem Romanam egregiè curatis: Iulo,
Penè interciſis proſpicitisque viris.
Iam redeunt magni AEneadæ: iam priſtina virtus,
Ordine procedunt ſigna Latina ſuo.
Plus ſibi vicinam Rhenus magis horruit vrbem,
Territus exemplis Ariouiſte tuis.
Cæſare iam nihil intereà mutatus ab illo
Rurſum Caius aquas contabulare ſtudet.
Occupat Hercinios noua contrepidatio ſaltus.
Moſa, Viſurgis, Arar, diriguêre gelu.
Vos manet ob Romam laus indefeſſa reductam,
Facta quòd eſt ſimilis ſcilicet illa ſui.
Res, niſi viſa, mihi, neque cuiquam credita, tantum
Coniunctis poſſunt viribus Ars & Opes.

Ayuntamiento de Madrid

EXEMPLA PRIVILEGIORVM,

Pontificis Maximi, Imperatoris Cæſaris, Catholici Regis Hiſpaniæ, & Chriſtianiſſ. Gallorum Regis.

PIVS .IIII. PONT. MAX.

MOTV *proprio.&c. Cùm ſicut accepimus, dilectus filius noſter Hubertus Goltzius Herbipolenſis numiſmata antiqua, quæ in varijs Principum & antiquitatis ſtudioſorũ muſæis reperiuntur, tanta diligentia, arte, & induſtria hinc inde ab vtraq́ parte penicillo expreſſerit, nouoq́ cõmento repræſentauerit, vt numiſmata ipſa ante oculos poſita videantur, eaq́ in ordinẽ ſuis quæq́ locis redacta, & in plures libros diſtributa, in æs referre & incidere cœperit, & eadem additis pro cuiuſq́ varietate hiſtoriarũ argumentis, explicationibusq́ ad publicam vtilitatem excudi facere, ac in lucem edere intendat, & iam primũ librum ſub titulo: Hiſtoriæ Imperatorum Cæſarumq́ Romanorum ex antiquis numiſmatib. reſtitutæ: additis illorum numiſmatum q̃ verißimis exactißimisq́ delineationib. edere, ac inſuper alios ex ordine Imperatorum, tum etiam Conſularium, ac Græcorum numiſmatum libros edere præparet, Nos ne ipſe poſt immenſos huiuſmodi labores atq́ expenſas, libri ipſi poſtquam editi fuerint, ab aliis excipiantur, ac etiam in vulgus edantur, ipſeq́ proinde calcographi fructu, in magnam ſui iacturam priuetur, eius indemnitati conſulere volentes, motu ſimili, & ex certa ſcientia eidem Huberto concedimus, quòd intra decennium poſt ſingulorum eorundem librorum impreßionem & editionem, nullus niſi dictus Hubertus in toto vel in parte, vbique per vniuerſam Italiam imprimere, aut alibi impreſſos venum exponere, habere, vel tenere, vel tranſmittere, ſeu mutare poßit, diſtrictiùs inhibentes vniuerſis Impreſſoribus, Bibliopolis, ac quibuſcunque alijs, quocunque priuilegio ſuffultis, tam in alma vrbe, ac alijs ciuitatibus, terris, & prouincijs, ditioni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, quàm quacunque alia parte totius Italiæ, ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, aliisq́ ſententiis, cenſuris. &c. Et vlteriùs quoad eos qui nobis mediatè vel immediatè ſubiecti ſunt in temporalibus, vt præfertur, tam coniunctim q̃ diuiſim ſub pœnis quingentorũ ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apoſtolicæ, & alia medietatib. ipſi Huberto, vel ab eo cauſam habentibus applicandis, ac diſtractionis & perditionis omnium librorũ, toties quoties contrauentum fuerit, abſq́ alia declaratione incurrendis, ne per decem annos præfatos, ab eo tempore quo ſinguli libri ipſi imprimẽtur & edentur, dictos libros aut quamuis huiuſmodi operis partem, etiam ſub nomine præfati Huberti imprimere, excudere, vel imitari ſeu imprimi aut imitari procurare, vel ibi aut alibi impreſſos & excuſos transferre vel aduehere, ſeu præmiſſa aut quauis alia inſcriptione, additione, tranſpoſitione, mutatione, vel alia excogitata via edere, habere, vel producere audeant quoquomodo ſeu præſumant, ac mandantes vniuerſis venerabilib. fratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis eorumq́ vicariis in ſpiritualib. generalibus, & in ſtatu temporali S. Ro. Eccleſiæ, etiam Legatis & vicelegatis ſedis Apoſtolicæ, ac ipſius ſtatus gubernatoribus, quatenus ipſi quoties pro ipſius Huberti parte fuerint requiſiti, Eidem Huberto ac pro eo agentib. efficacis defenſionis præſidio aßiſtentes, ad executionem præmiſſorum etiam manu regia procedant, inobedientes & rebelles per prædictas aliaſq́ cenſuras & pœnas ceteraq́ iuris & facti remedia quacunque appellatione remota compeſcendo, eaſq́ ſæpiùs aggrauando, inuocato. &c. ſecularis. Non obſtantibus præmißis ac conſtitutionib. & ordinationibus Apoſtolicis, necnon ſimilibus vel dißimilibus, ac quibuſcunq́ aliis ſpecialibus vel generalibus priuilegiis & indultis quibuſlibet in contrarium quomodocunq́ conceßis & concedendis, ceterisq́ contrariis quibuſcunque. Et quia difficile eſſet præſentes ad qualibet loca quibus opus erit deferri, volumus, & Apoſtolica auctoritate decernimus, quòd earum tranſſumptis vel exemplis etiam in ipſis operibus impreßis, plena & eadem prorſus fides vbiq́ tam in iudicio quàm extra adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ: ac etiam volumus, quòd præſentis noſtræ cedulæ motus proprij, etiam abſque illius regiſtratura, ſola ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat, in iudicio & extra illud, regula in contrarium edita non obſtante. Datum Romæ anno à natiuitate Domini M. D. LXII. Indictione quinta, die verò .XII. menſis Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.*

Placet motu proprio. I.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

21

80.120.

7 30.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid